

Path.

Lawages

1121

Med. Chir. Dr. Seb. Furtner

Path. 1121-3,2

<36627349190010

S

<36627349190010

Bayer. Staatsbibliothek

NOSOLOGIA METHODICA

S I S T E N S

MORBORUM CLASSES,

GENERA ET SPECIES,

Juxtà Sydenhami mentem & Botanicorum
ordinem.

Auctore FR. BOISSIER DE SAUVAGES,

*Regis Consiliario ac Medico, in Monspeliensi Uni-
versitate Medicinæ, olimque Botanices Professore
Regio; Academiæ Scientiarum Monspeliensis, Lon-
dinenfis, Upsaliensis, Berolinensis, Florentinæ,
Physico-Botanicæ, Suecicæ, Naturæ curiosorum, &
Instituti Bononiensis Socio.*

TOMI TERTII PARS SECUNDA,

Complectens

GENERA ET SPECIES MORBORUM

AD CLASSES IX. & X. PERTINENTIUM.

Nempè

FLUXUS ET CACHEXIAS.



AMSTELODAMI,

Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

M. DCC. LXIII.



AMSTELÆDAMI.

MDCCLXXII.

CLASSIS NONÆ SYNOPSIS.

FLUXUS.

CHARACTER. Fluxus sunt morbi quorum præcipuum symptoma est exitus insolitus cujusvis fluidi solidive è corpore.

ORDO I. SANGUIFLUXUS est sanguinis, vel sanguinolentæ materiæ ejectio sine alvi fluxu.

- I. *HÆMORRHAGIA*, (*Hémorrhagie*) fluxus sanguinis è naribus.
- II. *Hæmoptysis*, (*Hémoptysie*) sanguinis expectoratio cum tussi sine pyrexia acuta.
- III. *Stomacace*, (*Affection scorbutique*) fluxus sanguinis è gingivis sæpius foetidis, putridisve.
- IV. *Hæmatemesis*, (*Vomissement de sang*) sanguinis rejectio ex œsophago cum vomitorio conatu.
- V. *Hæmaturia*, (*Pissement de sang*) sanguinis, fluidive rubri per vias urinarias emissio.
- VI. *Menorrhagia*, (*Perte rouge*) sanguinis per uterum aut vaginam fluxus vitiosus.
- VII. *Abortus*, (*Avortement*) fetus immaturi, sæpius cum menorrhagia, ex utero exclusio.

ORDO II. ALVIFLUXUS est materierum in primis viis contentarum vitiosa per os aut anum rejectio.

Dividuntur in sanguinolentos & feculentos.

1°. *Alvifluxus sanguinolenti.*

- VIII. *Hepatirrhæa*, (*Flux hépatique*) est alvi fluxus per

Tom. III. Pars II.

A

inferiora sanguinolentus, nec ater, nec tormi-
nosus.

I X. *Hæmorrhoids*, (*Flux hémorrhoidal*) est fluxus cruentus, ex podice, vel recto mariscis ruptis obdito.

X. *Dysenteria*, (*Dyssenterie*) est frequens torminosa, sæpè tenesmodes, fecum cruentarum per inferiora dejectio.

X I. *Melæna*, (*Maladie noire*) est fluidi atrii per superiora, vel inferiora frequens rejectio.

2^o. *Alvi fluxus non sanguinolenti.*

X II. *Nausea*, (*Nausée*) est inanis vomendi conatus, & flatus tantum per os emissio; affinis est aëri fluxibus.

X III. *Vomitus*, (*Vomissement*) seu frequens vomitio, est palpabilium materierum, non cruentarum facta per os, œsophagumque rejectio frequens.

X IV. *Ileus*, (*Passion iliaque*) est atroci circa epigastrium dolore, seu gastrodyniâ, alvi constipatione, & feculentæ demum materiæ vomitione, notatus.

X V. *Cholera*, (*Cholera-morbus*) est syndrome ex vomitu, diarrhœâ & gastrodyniâ sæpè cum furarum crampo.

X VI. *Diarrhœa*, (*Diarrhée*) est excrementitiorum humorum frequens, vel intempestiva dejectio.

X VII. *Cæliaca*, (*Passion cèliaque*) est albescentium, aut chilacearum materierum dejectio.

X VIII. *Lienteria*, (*Lienterie*) est celer statim à pastu facta ingestorum, vix mutatorum dejectio.

X I X. *Tenesmus*, (*Tenesme*) est mucii pauci frequens dejectio cum intensâ dejiciendi cupiditate, & assiduo conatu.

ORDO III. SERIFLUXUS, est fluidi cujusvis, sed non sanguinolenti, nec alvini effluxus.

XX. *Ephidrosis*, (*Sueur*) est sudoris quantitate, qualitate, intempestivitate peccantis effluxus.

XXI. *Epiphora*, (*Larmoyement*) est vitiosus ex oculis humoris lacrymalis, sebacei, vel purulenti effluxus.

XXII. *Coryza*, (*Coryze*) est humoris serosi, mucosive è naribus effluxus sine ozænâ, sæpius cum gravedine.

XXIII. *Ptyalismus*, (*Ptyalisme*) est salivæ uberior, frequentiorve rejectio, aut destillatio.

XXIV. *Anacatharsis*, (*Expectoration*) est muci, purisve è pectore facta per os cum tussi rejectio.

XXV. *Diabetes*, (*Diabete*) subita post pastum potulentorum cum magnâ siti, per urinæ vias, emissio.

XXVI. *Enuresis*, (*Incontinence d'urine*) involuntaria, doloris & ardoris expers, mictio.

XXVII. *Dysuria*, (*Ardeur d'urine*) difficilis & dolorifica, sæpius ardens, urinæ immissio.

XXVIII. *Pyuria*, (*Pissement de pus*) est purulentæ, albescentis, aut viscido-mucosæ materieï mictio.

XXIX. *Leucorrhœa*, (*Fleurs blanches*) est seroso-flavæ, vel puriformis materiæ ex utero delapsus.

XXX. *Gonorrhœa*, (*Gonorrhée*) est stillicidium fluidi seminalis, vel puriformis ex urethrâ, aut ex vaginâ.

XXXI. *Dyspermatismus*, (*Sorte de stérilité virile*) est tarda, vel debilis seminatio in actu conjugali facta, indeque ad generationem insufficiens.

XXXII. *Galactirrhœa*, (*Ecoulement de lait*) est stillicidium lactis ex mammis.

ORDO IV. AERIFLUXUS, est flatûs, halitûsve vitiosa emissio.

De *Nauseâ* vide *Alvifluxus*. De *Tussi* vide *Anhelationes*.

XXXIII. *Flatulentia*, (*Ventosité*) est morbus flatuum per inferiora, vel superiora emissionem frequenti, & borborygmis stipatus.

XXXIV. *Ædopsophia*, est flatuum per urethram, vaginam, vel uterum emissio.

XXXV. *Dysodia*, (*Puanteur*) est myasmatum fetidorum exhalatio.

Nota. In hisce morborum characteribus non tradimus eorum definitionem, ut existimant plures Philatri, qui characterem cum definitione confundunt; ut rectè definiatur quodvis genus, referendum est præcipuum symptoma, sed non omittenda alia quorum concursus ipsum genus constituit; in characterem vero quem tradimus, sufficit præcipuum symptoma, cujus ope in datâ classi & dato ordine hoc genus ab aliis sufficienter distinguitur.





CLASSIS NONA.

FLUXUS,

SEU

MORBI EVACUATORII.

QUÆ debent intra corpus humanum aliquandiu retineri, ut, quibus destinata sunt usibus, inferviant, si citius, frequentius, uberius quàm par est ejiciantur, vitiosam evacuationem constituunt.

Evacuatio est itaque morbosa, si continenda ad sanitatem utilia, aut tardius, rarius, dato tempore ejicienda, uberius, maturius, difficilius importunè foras amendantur, atque hæc *fluxus* nobis vocantur. Quæ effluunt sunt vel *solida*, ut fetus, secundinæ, vel *peregrina*, ut calculi, insecta, vel *fluida* ordinaria, ut sanguis aut humor; vel *vitiosa*, ut pus, ichor; humores verò sunt vel *excrementitii*, ut fex, urina, sudor; vel *recrementitii*, ut saliva, bilis; vel *reparantes*, ut chylus, lac, semen, vel demùm flatus, &c.

Viæ per quas fiunt evacuationes, sunt vel ordinariæ, ut os, nares, urethra, anus, vel insolitæ, ut vulnus, ulcus.

Morbi evacuatorii dividi possunt in *sanguifluxus*, cruoris effluxu notatos; *serifluxus*, lymphæ,

6 G E N E R A E T S P E C I E S

urinæ, sudoris, muci, similisve fluidi evacuatione insignes; in *alvifluxus*, & demùm *aërifluxus*, ut in flatulentiâ, &c.

Fluxus sunt vel activi vel passivi. Activi dicuntur quos natura proritat, sive materiei morbificæ, sive medicaminis stimulo sollicitata, sive consentiat, sive dissentiat voluntas; sic activa est fetûs exclusio. Passivus est fluxus quem potentia animatis corporibus propriæ non excitant, qualis est fluxus sanguinis ex vulnere, humoris amnii ex utero, urinæ ex vesicâ, cujus sphincter est resolutus.

Theoria. Fluidum in vesicâ contentum, effluit quoties vix expultrix quæcumque fuerit, vires quibus intra vesicam retinebatur, superat, adeoque causa effluxûs est vis expellentis excessus supra retentricem, ut loqui amant Veteres.

Vires autem quarum actione expelluntur fluida, è suis conceptaculis aut vasis sunt, vel ex parte fluidorum, vel ex parte vasorum, & partium adjacentium: fluida enim sive contenta possunt niti in exitum vel ratione 1^o. Gravitatis suæ; sic ex recto cadaverum, ex vesicâ paraplegicorum, ex ore salivantium, ex vulnere liquida, si loci declivitas permittat, propriâ gravitate prorumpunt. 2^o. Rarefactionis energiâ, sic flatus in intestinis vel in ventriculo expansi propriâ elasticitate, tùm ano, tùm cato exploduntur. 3^o. Vi propriâ, si quæ continentur animata fuerint, ea possunt partim exilire, ut fetus ex utero, insecta ex oesophago, ano, &c.

Continentia verò possunt agere in contenta, eaque foras expellere, 1^o. vi muscolari vel voluntariâ, ut vis linguæ & labiorum salivam exspuit, vel naturali, sive coactâ, sive spontaneâ; sic

MORBORUM, CLASSIS IX. 7

coacta per dolores natura fetum ex utero propellit, spontè verò salivam apposito jucundo cibo in oris cavum prolicit; coactè hydrophobus vicina conspuat; spontè & cum voluptate alvus pigra exoneratur. 2°. Vi elasticâ, si prius parietes receptaculi continentis fuerint distensi & minuatur orificiorum resistantia, sic puncto tympanitici, ascitici abdomine etiam post mortem, fluida contenta ejiciuntur.

Principia effluxuum frequentissima sunt 1°. in contentis moles adaucta, sic urinæ moles intra sex horas collecta pondere suo molestiam creat, ex quâ ad mictum sollicitamur. 2°. Acrimonia, sic feminis fervidioris stimulus naturam ad ejus emissionem proritat, & calculi in vesicæ collo vellicantis stimulus cogit ad evacuandam sæpius vesicam. 3°. incontinentibus vitiosa consuetudo voluntariè acquisita facit ut salivam utilem expuant melancholici. 4°. Pathema animi lacrymas exprimit in moestitiâ, urinam in iræ defervescentiâ, feces in terrore, sudorem in summâ angustîâ, vomitionem excitat in abominatione. 5°. Natura quò se vertat nescia & summo periculo perturbata conatus spasmodicos, anomalos exerit, unde vomitus hysterici, spumæ epilepticorum, aliaque similia molimina. 6°. Sensibilitas nimia, sive consueta, sive à phlogosioriunda ansam præbet conatibus excretoriis, sic inflammatus ventriculus omnia vomitu rejicit etiam blandissima sensibilis nimium, & ut aiunt, delicatulus, ad nomen rei foedæ nauseat.

Effluxibus passivis ansam præbent 1°. quæcumque orificia nativa dilatant; sic resoluti ani sphinctere feces effluunt; vel 2°. quæ orificia inassuetudine, ut vulnerantia, rodentia, suppurantia.

8 G E N E R A E T S P E C I E S

A verò longè aberrant neoterici qui principium effluxûs passivi, pro causâ effluxûs cujusvis incusant, nec attendunt ex solutione, vel ruptione venæ non necessariò sequi sanguinis effluxum, quod barbitonsoribus ipsis notum est. Sectâ enim venâ sanguis non effluit nisi præmissâ ligaturâ vena sanguine distendatur aut contractione manûs, tussi, vis expellens intendatur.

Diabrosis est erosio vasorum vel receptaculorum facta à causis physicis, ut ab energiâ puris, ichoris, putredinis, sic à diabrosi vasorum pendet puris effluxus.

Rixis seu ruptio est solutio continui facta à pressione mechanicâ contentorum in continentia sive à distensione ab intûs extro vergente, sic crepant claustra abdominis in herniâ ventrali, vasa sanguifera à sanguine congesto rumpuntur, unde hæmorrhagia.

Dieresis est solutio continui à causa mechanicâ extus agente, secante, vulnerante, ut in phlebotomiâ, amputatione, paracenthesi.

Anastomosis est orificiorum nativorum diductio, unde fluxus juyatur, vel augetur; sic intruso cathetere, intrusâ candelulâ diducitur urethra, unde fluxus urinæ vel enuresis.

Diapedesis est diductio fibrarum mutuò decussatarum parietes vasis vel receptaculi constituentium à vi fluidi distendentis; sic vesica suilla per tubum eius orificio adaptatum, recipiens aquam ex aliquot pedum altitudine superincumbentem, distenditur & per fibrarum intercapedines aqua undique transudat, sic cystis fellea bile vicinum colon inficit, sic foedus stercoreis halitus per intestina in herniosis distensa transudat.

MORBORUM, CLASSIS IX. 9

Omnis effluxus vel simpliciter *evacuatorius* est, vel simul *revulsivus*, ast nunquam *derivativus*. Evacuatorius dicitur quatenus molem fluidorum corporis humani imminuit; *Revulsivus* quatenus stipatur constrictione aliarum partium è quibus fluidum exprimitur, & sic minor est in vasis ita contractis fluidi copia quàm fert nativa illorum diameter.

Effluxus evacuatorius cujuscumque fluidi cæterorum fluidorum molem sensim minuit, quia cum omnia corporis vasa invicem communicent & nitantur in sui contractionem detracta alicubi fluidi mole & resistantiâ cæteræ partes facilius contrahuuntur, & versus partem minus renitentem suum emittunt fluidum usque ad æquilibrium: sic detracto per menorrhagiam uterino sanguine sanguis pone sequens ex arteriis hypogastricis & spermaticis abundantius in icterum affluit, nec tantumdem per venas cognomines restituitur massæ, unde parcior in cor reversa moles parcius cuique parti distribuitur, hinc minuitur mutua fluidorum & solidorum pressio, minuitur pondus, sensus molestus ex hac pressione oriundus, laxantur solida, fluida si eadem vi protrusa fuerint, facilius provolvuntur in ratione imminutæ resistantiæ; hinc plurima in plethoricis comoda: ast in sanis vitiosa exsurgit laxitas, debilitas, mentis languor, cutis pallor, frigoris sensatio, & mala hinc plurima.

Effluxus revulsorius est, si quædam pars contracta fluidis suis exoneretur, & sic minori proportionem recipiat novum fluidum quàm fert ejus vasorum consueta capacitas, sic *fistulosis* ulceribus vesicæ apertis cum urinâ quâ datâ portâ effluit, ita constringitur urethra ut ne minimam

10 GENERA ET SPECIES

urinæ guttulam transmittat, sic vomitu habituali, ita coarctantur intestina ut quadruplo minorem acquirant diametrum & alvus pertinaci constipatione claudatur, sic in hæmoptysi febrili non rarò frigent & contrahuntur partes extremæ cùm cruor in pulmones faucios uberius influit, ille ab artubus revelli videtur.

Praxis. Fluxus sunt vel salubres & critici, vel insalubres & noxii, quod discrimen ex æquâ & iustâ Medici pensitatione repetendum est, nec enim omninò insalubris censendus ille qui vires ægri detrahit, nisi tantùm detrahat ut ad superandum morbum & vitam protrahendam non sufficiant, quæ supersunt. Salubris censendus est ille effluxus ex quo rationabiliter sperandum est fore ut gravior morbus avertatur aut auferatur, nulla itaque effluxus quantitas absoluta salubris aut insalubris pronuncianda est cum vel minima debilibus lethalis & maxima robustis, plethoricisque salubris esse queat; Medici prudentis est accuratè perpendere num fluxum intendere & prorogare, num sistere, num verò naturæ committere debeat? quod pro diversis morborum generibus, speciebus & pro diversis ægri circumstantiis variat; in genere effluxus passivos, intempestivos uberiores sistere opus est, criticos, activos, difficiles, parciores, assuetos sæpè juvare & proritare convenit, moderatos activos in robustis cùm non evidentia rationum momenta nos huc vel illuc determinant, satius est naturæ committere; provocant verò effluxus omnia principia superius expofita, ut quæ augent fluidi molem, acrimoniam, receptaculi pressionem, erethismum orificii, vel sphincteris laxitatem, debilitatem, hinc verò liquet etiam quibus au-

MORBORUM, CLASSIS IX. II
xiliis fisti vel imminui possint qui sistendi sunt
vel imminuendi. Auxilia verò sunt gymnastica,
diætetica, chirurgica, vel pharmaceutica; quiete
mentis & corporis sedantur omnes effluxus quos
musculosa contractio promovet; ast somno sudor
& catamenia uberius fluunt; positura quæ gravitati
liquidi fluxuri velificatur est vitanda ne affluxu
liquidi vis expultrix irritetur ulterius.

Alimenta quæ intendunt vitium fluidi, unde
fluxus procedit, ut stimulantia, condimenta,
spirituosa in hæmorrhagiis activis fugienda, atque
vegetabilia parum nutrientia in plethorâ cæteris
sunt anteponenda. In effluxibus passivis mira
præstant vincula, fasciæ, ligaturæ, turundæ,
torcularia si ad originem mali hæc auxilia per-
veniant, in certis casibus phlebotomiæ revul-
sivæ, vincturæ nimium à Veteribus laudatæ; me-
dicamenta quæ vasorum constrictionem & flui-
dorum coagulationem inducendo valent effluxus
cohibere *adstringentia* nuncupantur. Ea intus &
extus adhibentur impari successu, felicius semper
ubi loco affecto immediatè applicantur, infeli-
cius cum eluctanda sunt vasa chilifera, ut ad
partem læsam deveniant, maximè si stomachus
irritatus & malè se habens ea respuat & ab illis
lædatur, quod sæpius accidit; astringentia in flu-
xibus hæmorrhagicis passivis tutissima sunt, aqua
stiptica D. Matte quâ imbuti plumaceoli vulne-
ribus, naribus, hæmorrhoidibus applicantur,
lamina boleti igniarii vulgo *amadou* quæ amputa-
tis, vulneratis partibus feliciter apponitur, lin-
tea carpta quæ recens sectis abscessibus, ulce-
ribus exsiccandis induntur, stupæ pulvere vitrioli,
colcotharis, aluminis, sanguinis draconis onustæ,
quæ excisis partibus ad cohibendum sanguinem

12 G E N E R A E T S P E C I E S

superimponuntur, *crepitus lupi*, cuius pulvere asperguntur, huc & nummularia, musci quercini, uſnæa, geranium Robertianum, millefolium pertinent.

Astringentibus tutiora sunt in fluxibus activis internis, quæ vel naturæ conatus moderantur, ut anodyna, narcotica, ut in dysenteria, tēnesmo, vel quæ principium morbi tollunt, ut cathartica in diarrhoeis, vel quæ utrumque simul præstant, ut mucilaginosæ in tussi, dysuria, tēnesmo; tum & absorbentia, nec non quæ conatus naturæ aliò divertunt & materiem morbificam ab intestinis derivant, ut sudorifica in diarrhoeâ serosâ.

Nuper clarissimus Medicus Universitatis Monspel. Doctor Theophilus de Bordeu inventis Don Solano & Nihell sua de pulsu critico addidit, & ex pulsu diversos fluxus præfagiendi modum docuit: contendit scilicet, ut fluxus ita & pulsus alios esse superiores, alios inferiores; *superior* pulsus seu qui fluxus ex naribus, gutture, œsophago &c. prænunciat in morbis acutis, cognoscitur ex pulsatione seu diastole identidem duplicatâ seu bipartitâ, *Dicrotum* pulsum dixit D. Solano. *Inferior* pulsus denunciat fluxus alvinos, hæmorrhoidales, uterinos, urinosos &c. & cognoscitur ex pulsationibus magnitudine & ordine inter se inæqualibus cum aliquali subsultu; huc pertinet pulsus *ineiduus* qui sudorem præfagit; omnes pulsus critici sunt evoluti, non contracti, & dividuntur in simplices, compositos & complicatos, de quibus auctor ipse consulatur.

ORDO PRIMUS.

SANGUIFLUXUS.

SUNT illi quorum symptoma præcipuum est materiæ cruentæ, vel sanguinolentæ, aut rubræ effluxus.

Pulsus qui sanguifluxus criticos prænunciat, est fortior initio, & magis renitens quàm qui alios fluxus præcedit, vel comitatur; est autem simul dicrotus si superior, subintermittens si inferior, ex clariss. de Bordeu.

Theoria. Cruor in arteriis, venis & corde ita continetur, ut per excretoria vasa ipsis arteriis continua, & extrorsum patula non possit amandari, tum quia resistit ratione viscositatis suæ quæ impedit quominus in adeò minutas guttulas dividatur quæ possint tam angusta vasa subire, tum quia non sufficienti cordis vi pellitur, ut ea vasa diducere, & in minutias resolvi, seu subdividi queat.

Unde, ut sanguis è vasis suis effluat, necessum est ut vires trusivæ augeantur, vel ut resistantiæ ex parte sanguinis & vasorum imminuantur, vel utrumque simul accadat.

Vires quibus potissimum sanguis truditur sunt altæ & veloces cordis contractiones, quales sunt in exercitiis violentis, febribus ardentibus, unde hæmorrhagiæ, necnon nisus musculorum quasdam partes ambientium, ut nisus ad fetum expellendum, ad feces ejiciendas, quibus hæmorrhoids, menorrhagia, similesque sanguifluxus vel excitantur, vel renovantur.

14 GENERA ET SPECIES

Principia nifus cordis follicitantia sunt ut plurimum, 1°. plethora quæ vasculosum systema molestat suo pondere, infarcit, & obstruit suâ viscositate, unde qui opiparè lautèque vivunt, qui liquoribus spirituosus, ferculis nimium conditis & succulentis utuntur, his malis sunt sæpius obnoxii. 2°. Infarctus & stases quarundam partium, ut uteri in mulieribus quadragenariis, podicis & hepatis in otiosis, unde hæmorrhoids, capitis in pueris insolationem expertis, unde hæmorrhagia narium. 3°. Fervor & spirituosa crasis sanguinis vasa titillans excretiones sanguinis etiam follicitat, maximè verò acrimonia scorbutica.

Vires quibus sanguis intra vasa coercetur, sunt 1°. vasorum integritas & clausura, 2°. ipsius sanguinis viscositas.

1°. Arteriæ omnes firmiter structæ sunt, at quarum majus rixis periculum immineret ab impetu sanguinis, ut in arteriis majoribus, harum nativa firmitas tanta est, ut pressionem sanguinis vigesies majorem quàm in sanitate consuevit esse, citra rupturam possint experiri, observante Halesio; verùm à vulneribus per dieresim factis ea tenacitas potest superari; sic calculis commotis vasa renalia lacerantur, unde hæmaturia; ingestis hyrudinibus vasa ventriculi fauciantur, unde hæmatemesis, vel hepatirrhæa, &c.

2°. Vasa minima vim quidem habent sufficientem, quâ transfluenti sanguini ea debilissimè prementi resistant; ast illis obstructis tunc integra pressio cordis in sanguinem illa subeuntem fertur in eorum parietes, adeoque sufficit ad eos vel rumpendos, vel saltem diducendos, inde hæmorrhagia per rixim, vel per anastomosim, si nulla diapedesis obtineat; hinc iterùm patet quare

MORBORUM, CLASSIS IX. 15

infarctus ad hæmorrhagias dupliciter conferat.
Vide theoriam pulsûs.

3°. Vasa tùm majora , tùm minora à purulento, ichoroso, sphaceloso, carioso, cancroso, scorbutico, &c. viru possunt erodi; inde verò hæmorrhagiæ magnæ vel parvæ, quandòque ruptis anevrismatibus subitò lethales oriuntur; anevrismata sic rupta semper inveni, intùs cartilagineis quidem lamellis incrustata, sed in punctis nigris, sphacelosis hiantia.

4°. Viscositas nativa est maxima parùm à Medicis perspecta; sed si decies eluantur vasa & viscera aquâ purissimâ continuò renovatâ, ultima lotura etiam viscida est, ut ex sapone dissoluta viscidior non sit; hæc visciditas robustis, sanguineis major, debilibus, cæthecticis minor, in quibusdam morbis putridis, malignis, minima; eâ sublatâ quid obstat quominùs cruor vasa secretoria subeat, ut experimenta docent fieri in pulmonibus satis elotis, ut sudor sanguineus & hepatirrhæa suadent.

Praxis. Causa morbi indicat ut principia conatus cordis & vasorum sollicitantia, ipsique conatus auferantur, simulque ut resistentiæ ex parte sanguinis & vasorum restituantur, augeantur, si sanguifluxus imminuendus sit, vel sistendus, seu sit insalubris.

Ea verò auxilia cæteris sunt anteponenda, quæ pluribus simul indicationibus satisfaciunt, sive indicationes sint ritè perspectæ, sive per conjecturam subodoratæ.

Sanguifluxûs principium esse plethoram commotam judicamus ex causis plethoræ in pathologiâ recensitis, & ex signis velocitatis sanguinis.

Ingesta succulenta copiosa, vires digestivæ

magnæ cum vitâ otiosâ, suppressio catameniorum, hæmorrhoidis, verna tempestas, ætas juvenilis, color floridus, calor intensus, pulsus plenus, ea omnia indicant phlebotomiam repetitam initio morbi factam, victum tenuem ex vegetabilibus, cremoribus, quietem animi & corporis, potum refrigerantem, subastringentem; spontè cessant hi sanguifluxus, & ægrum sublevant sæpiùs.

Si sanguifluxus oriatur à fervore, velocitate fluidorum, indicantur etiam iteratæ phlebotomiæ, quies, potus acidi, inter quos nullus præstantior ad sistendam hæmorrhagiam quàm aqua Rabel parcâ quantitate, aut ad gratam aciditatem immixta aquæ fontanæ; conveniunt etiam infusa ex floribus rosarum rubrarum, decocta foliorum plantaginis, polygoni, radicum symphiti, bistortæ, quæ vi refrigerante simul & astringente utrique indicationi satisfaciunt.

Si verò sanguinis dissolutio, acrimonia scorbutica hæmorrhagiæ ansam præbeant, parciùs vena secanda est, sed acida, acerba cum incrasantibus, edulcorantibus sunt præscribenda, quò pertinent catechu, sanguis draconis, fungus melitenis, hypocistis, balauſtia, acacia vera, & radices tormentillæ, bistortæ, symphiti, folia vincæ, geranii, equiseti, anserinæ, agrimonix, faniculæ, ex quibus variæ formulæ parari possunt. Si quando sanguifluxum ex quâcumque parte foveat febris cum indiciis putredinis primas vias infestantis, ut cum linguæ sorditie, oris amaro, cardialgiâ, nausæâ, & præmissis phlebotomiis natura viam monstret, ipsamet emetica, sed prudenter sunt adhibenda, quod in dysenteria vulgò fieri assolet, sed etiam in menorrhagiâ
pluries

pluries successit; tunc autem usurpanda mitissima, ut raphani semen, syrupus Glauberi, vel & simul astringentia, ut radix ipecacuanhæ, quorum operatio potu aqueo diluente paranda est; profusas hæmorrhagias sequitur cachexia & ascites cum pedum oedemate, siti, urinâ lixiviosâ, &c.

I. Hæmorrhagia, *Hémorrhagie du nez*; *Aimatismos* Dict. Univ. *Profluvium sanguinis*, *stillicidium sanguinis*.

Docet Galen. *comm. 1. Epidemic.* hoc nomine sine partis epitheto, narium hæmorrhagiam intellexisse Hippocratem, in quo sensu à nobis sumitur. Aimorrhagiæ propriè dictæ nomine Hippocrates intellexit fluxum sanguinis cum impetu è naribus erumpentis. *Errousim* vocat eum qui sensim fit, & *Stalagmon* qui stillatim; sed plus vel minus non mutat genus, nec nomen genericum.

Character. Hæmorrhagia est quicumque effluxus sanguinis è naribus; membranam pituitariam, adeoque sinus frontales, sphænoidales, maxillares irrigant arteriæ è maxillari internâ oriundæ, venæ ad jugularem externam sanguinem revehunt, & non solum ab arteriis congeneribus hunc reducunt, verùm etiam à sinibus orbitariis, & è sinibus duræ matris quibuscum communicant, ita ut auctâ versus jugulares internas resistantiâ ex illis & sinibus duræ matris cruor versus nasales venas divertatur, & datâ earum aperturâ effundatur.

Glandula pituitaria corpus spongiosum fellæ turcicæ impositum ope infundibuli accipit ex tertio & duobus lateralibus cerebri ventriculis, ferum superfluum, quod in illis in statu morboſo

exundat; illa verò glandula cingitur vasculis, seu finibus circularibus qui cum cavernosis utrinque communicant, hac viâ ferum illud cum sanguine ad narium vasa, potissimum si rupta fuerint, derivari posse verosimillimum est; hinc hæmorrhagiâ cerebrum à pluribus infarctibus & morbis liberari quotidiana docet experientia.

Sanguis eò fertur ubi minor est resistentia, cum undequaque premitur; in majoribus quidem arteriis impetus à corde acceptus tantus est, ut vix possit retrogredi à levibus obicibus oppositis; verum in minimis vasis potissimum venosis reticularibus, sanguinem levi oblato obice non solum per venas, sed etiam per arteriolas retrogredi docet inspectio microscopica in pedibus ranarum; imò ex minoribus vasis rapi, aut velut attrahi in majora, quoties velocitas in illis majoribus est notabilis, & facultas fluxûs magna, docet Bernouillius in Hydrodynamicâ, docet transfluxus chyli ex canali thoracico in venam subclaviam; hæc ideò adduco quia à paucis cognita, & tamen ad intelligendam horum morborum theoriam apprimè faciunt; hinc enim patet quorsum ab hæmorrhagiâ narium internæ capitis partes sublevantur.

Symptomata. Capitis gravitas, cephalalgia, vertigo, somnolentia, pruritus narium, motus febrilis hæmorrhagias tantum activas præcedunt, & designant naturæ conatus ad se liberandum à sanguine superfluo & oneroso.

1. *Hæmorrhagia passiva.*

Ea est quam casus, ictus in nasum & frontem, vel capitis concussio excitant, vel quam corpora acuta aut stimulantia in nares immissa producant, & in hoc casu sæpè sternutamenta eam comitantur.

MORBORUM, CLASSIS IX. 19

Curatur 1°. mechanicâ compressione per turundam ex linteo factam, & intra nares immis-
sam; 2°. physicè per stiptica sub formâ fluidi,
vel pulveris in nares intrusa, aut inspirata, ut
aqua stiptica D. Matte, alumen, vitriolum viri-
de, ex quo ad solem calcinato fit pulvis *sympa-
theticus* dictus.

2. *Hæmorrhagia plethorica.*

Illa sine febre junioribus utplurimum vere &
initio æstatis accidit, sæpius horis matutinis cum
primâ vice accedit; deinde verò occasione inso-
lationis, aut alterius erroris in gymnasticâ, vel
in diætâ, unde plethora crescit, vel commove-
tur; hanc præcedunt capiplenium, stupor, ce-
phalalgia, vertigo, similiaque symptomata, quæ
sanguine effluente sublevantur.

Si copiosior sit hæmorrhagia, ea venæ sectio-
ne, refrigerantibus, acidis intus sumptis, extus-
que applicatis, demùm astringentibus superiùs
recensitis, sanatur. Novi adolescentem qui æstate
ob insolationem hæmorrhagiâ correptus se de-
misit in flumen, atque sic hæmorrhagiam illicò
sanavit.

3. *Hæmorrhagia febrilis* Boerhaav. *aphor.*

Hæc vel est essentialis, vel symptomatrica.

Essentialem comitatur motus febrilis, inter-
mittens typo quotidianæ qui adoritur cum levi
frigore, deinceps calore, capitis gravitate, &
tunc sanguis effluit.

Symptomatrica ut plurimum ad morbos fe-
briles exacerbantes, vel continuos sub finem
accedit, & ea vocatur *critica* si salubris, *mor-
bosa* quæ insalubris.

4. *Hæmorrhagia critica.*

Tales sunt quæ moderatâ quantitate cum symp-

tomatum graviorum imminutione , post ægritudinis statum , non verò in augmento fiunt , quæ hæmorrhoidis , aut catameniorum vicaria est , ut mulieribus hæmoptoicis , *aphor.* 32. 5. quæ cum furditate in febribus accidit , *aphor.* 604. quæ die critica debitâ copiâ accidit.

Hæmorrhagiam præfagit pulsus dicrotus , vel subsultans , seu cujus identidem pulsationes coincidunt , si prima pars sit major posteriore , quantitas sanguinis parva est ; si ambo ictus vehementes , æquales , hæmorrhagia mediocris erit ; si primum ictum altissimè sequatur , citò fiet hæmorrhagia ; quò sæpiùs in serie pulsationum revertitur pulsus dicrotus , eò citiùs fiet hæmorrhagia , ut si qualibet trigesimâ pulsatione revertatur , hæmorrhagia intra quatrimum ; si qualibet sexagesimâ , intra triduum ; si qualibet octavâ , intra biduum ; si qualibet quartâ , intra diem superventura est hæmorrhagia ; si ex carpo dextro major sit subsultus , ex eodem latere expectanda naris hæmorrhagia ; si inconstans sit subsultuum recursus , incertum est tempus hæmorrhagiæ. *Nihelli observ.*

5. *Hæmorrhagia insalubris.*

Illa est quæ tum in morbis acutis initio & augmento fit sine ægrotantis levamine cum delirio , sopore , spasmodicis motibus , pulsu molli & parvo , vel inæquali , quæ stillatim procedit , statimque evanescit.

Quæ diebus criticis cum perfrigeratione eximiâ. *Duret.* 10. *Coac.*

Quæ è diverso latere fluit , ut in lienosis è dextro , *Coac.* 202.

Quæ cum desipientiâ , aut spasmo fit hæmorrhagia , mala. *Aphor.* 9. 5. 7.

MORBORUM, CLASSIS IX. 21

Dupliciter est infalubris hæmorrhagia symptomatica, tum quæ profusa, ita ut vires exsolvat, unde pulsus parvus, inæqualis, mentis terror, delirium, spasmus; tum quæ viribus exsolutis etiam sub finem morbi, sed die non criticâ v. g. undecimâ accidit, imperfecta, ut leve stillicidium etiam repetitum, quod frustraneos naturæ labascentis conatus indicat, *Coac.* 212. malum si cum locali sudatiunculâ; pejus si cum extremorum frigore; malæ quæ in febribus malignis, petechialibus imò quartanis accidunt.

6. *Hæmorrhagia in chronicis.*

Quæ hydropicis, quartanariis, hypochondriacis, cachecticis superveniunt, malæ, ita quæ senibus obstructis, quæ etiam scorbuticis.

Verum in junioribus plethoricis perperam suppressæ dolores, inflammationes, febres acutas, apoplexiam, epilepsiam post se trahunt.

II. *Hæmoptysis, Hemoptysie.*

Hæmoptoe Græcis; *Emptoe* Gordoni; *Emoptoys*, *Emptoica passio* Gilberti; *Sputum sanguinis* Latinis; *Hemoptysie*, *crachement de sang.* *Ægri Hæmoptoici*, à *ptuein* expectorare, & *aima* sanguis.

Character. Sanguinis expectoratio cum tussi, sine febre inflammatoriâ: loco tussis *Rascationem* accenset Salicetus, id est excreatum sonorum: in peripneumoniâ & pleuritide sanguis etiam expectoratur cum tussi, sed parcius & cum febre inflammatoria.

In hæmorrhagiâ narium, stomacace, sanguis interdum exspuitur seu ex ore gingivis promanat,

22 GENERA ET SPECIES

verum tussis, si quæ sit; non adducit secum sanguinem, ut in hæmoptysi.

In hæmatemesi sanguis cum vomitorio conamine plerumque niger, aut alimentorum reliquiis commixtus sine tussi rejicitur.

Theoria. Pulmones irrorantur vasis sanguiferis duplicis ordinis, arteriâ scilicet pulmonari, quæ è ventriculo cordis dextro oriunda bifariam statim divisa ramis suis bronchiorum divaricationes sequitur, & arteriâ Ruischianâ quæ ex aorta descendente sæpius orta similem viam sequitur; sed vix quadringentesimam partem sanguinis pulmonariæ arteriæ suppeditat; ultimi utriusque ramuli rete instar uniti vesiculas pulmonum exterius ambiunt; prioris arteriæ verò sanguinem revehunt ad cordis ventriculum dextrum pulmonares venæ; Ruischianæ verò sanguinem refert ad venam azygam, aut ad auriculam dextram vena Zannichelliana. Capacitas venarum pulmonarium simul sumptarum ad eandem à corde distantiam est ad capacitatem arteriæ pulmonariæ ut 26. ad 21. circiter.

Quantitas sanguinis per arteriam pulmonarem trajecti æqualis est quantitati per aortam immissæ, utriusque diameter eadem est, sed firmitas pulmonaris est triplo minor quàm aortæ; moles verò pulmonum vix est vigesima quinta pars molis totius corporis per aortam irrorati, adeoque moles movenda à corde dextro est toties minor quàm quæ à sinistro corde protruditur.

Injectiones factæ in arteriam pulmonarem multò facilius, expeditiusque transeunt ex arteriis in venas, quàm quæ per aortam instituuntur, unde meritò concludendum est plus esse patulas ultimas pulmonaris arteriæ propagines, paucioresque

esse lymphaticas quàm propagines aortæ. Expedi-
tior itaque est in pulmonibus sanguinis circuitus ad
quem vires triplò minores sufficiunt; vasa ultima
patula & numerosa sunt, nec inde tamen velo-
citem sanguinis majorem quàm in æqualibus
aortæ ramis exspectandam censemus; vasa pulmo-
num sanguifera transversim rugosa explicantur in
inspiratione, amplioraque proinde evadunt; ad
angulos minùs acutos simul divaricantur dilatatis
ab aëre vesiculis, ea utpote triplò magis extensi-
lia, quàm aortæ rami, possunt in magnis animi
& corporis commotionibus sanguinem undique
expressum recipere, & ab illo turgere, quod
non sine respirationis incommodo accidit; quò
difficilior autem est respiratio, eò majorem esse
sanguinis in vasis pulmonum congestionem cognos-
cimus; ast ea congestio solvitur vel obortâ febre,
seu frequentioribus & altioribus cordis contractio-
nibus, quæ sanguinem velut exanthlant è pulmo-
nibus, & in arterias corporis dilatatas distri-
buunt, vel etiam diductis vasis secretoriis in vesi-
culas hiantibus, quæ in statu sano perspirant tan-
tùm; in hæmoptysi verò cruorem etiam trans-
mittunt; unde sublevantur pulmones ab infarctu,
& prævertitur dyspnœa, febrisque inflammato-
ria. Si intra arteriam pulmonarem mediante tubo
pedem alto & verticaliter erecto influat aqua
tepidâ per horam integram, aqua partim venas,
partim tracheam arteriam subit; ista verò copio-
sam, viscidamque spumam secum aufert, quâ
tandem ferè exhaustâ, si aqua cruenta trajiciatur
per eundem tubum, ipsa per tracheam arteriam
pleno rivo effluit; cùm autem vis aquæ injectæ
sit minor vi sanguinis à corde immissi, nec ab
istâ vasa rumpantur, ab illa non lacerari verosimili

24 G E N E R A E T S P E C I E S

mile est. Sanguis itaque per oscula vasorum lymphaticorum intra vesiculas hiantia, sed mucos infarcta, deterso hoc mucos spontè in vesiculas irruit, & fit hæmoptysis per anastomosim, quam nulla sequitur suppuratio.

Si verò inflammatorius procedat infarctus, ut in peripneumoniâ, febrisque acuta adfit, quæ majori vi sanguinem intra vasa pulmonaria urgeat, ea vasa rixim patientur, unde hæmoptysis ad phtisim inclinans. Idem accidit, si vulnere externo, aut deglutitis vel inspiratis clavis, aciculis vesiculæ dilacerentur, ut Mortonus observavit. Verùm si glandulæ bronchicæ in quibus toties gypseas concretiones reperire est, in suppuratum abeant, quod in phtisi scrophulosâ potissimùm accidit erosio à pure sanguiferis vasis, hæmoptysi viam parari evidens est, quæ per *diabrosim* facta dicitur. Ex dictis elucescit praxis.

Rejecti verò per tussim sanguinis color nunc est rutilantior, nunc magis ater, prout magis aut minùs in vesiculis restitat & concrescit, nec inde potest dijudicari num arteriæ, num venæ sectæ fuerint, quando quidem ubi rumpuntur vasa minima, nullum ferè inter venas & arterias discrimen est: in pulmonibus verò venæ sanguinem paulò floridiorem suppeditant quàm arteriæ, contra quam in aliis partibus.

1. *Hæmoptysis accidentalis* Morton. *Phtisiolog.* cap. 5.

Ea est quæ à plethorâ potissimùm commotâ, citra præviam humorum acrimoniam, aut pulmonum hæreditariam labem, ab erroribus in gymnasticâ aut diætâ, procedit.

Antecedentia. Quæ copiam sanguinis augent, ut victus lautior, potus spirituosus, assuetæ phle-

botomiæ, catameniorum, hæmorrhoidum suppressio; quæ sanguinis impetum intendunt, vel & simul eum in pulmones determinant, ut vociferatio, cursus, cantus nimius, lectio altâ voce facta, iræ, paroxysmus. Hinc verò gravamen pectoris, sensus titillationis in faucibus, raucedo & siccitas pulmonis, tussis, dyspnœa.

Concomitantia. Gustus humoris falsi, titillatio major faucium, tussis sonora, si parum sanguinis expectoretur; tussis verò obscura, & pro vomitu à multis habita, si pleno ore ejiciatur, unde ægri in lecto sedere coguntur ne à sanguine suffocentur; interea dyspnœa rejecto cruore sublevatur, dolor, si prius adfuerat, mitescit, sicut oppressio pectoris.

Succedanea. Ab uberiori sputo sanguinis debilitantur ægri, pallor occupat artus, terrore quem cruoris aspectus pluribus injicit, crescit debilitas, pallor, frigus, pulsus minuitur, & frequentior evadit, ut accidit à debilitate.

Subjēta. Adolescentes à vigesimo quarto ad trigessimum sextum ætatis annum, maximè qui prius hæmorrhagiæ narium erant obnoxii.

Lectores, cantores, concionatores, præcones publici, Rabulæ forenses, phonasçi acutiùs cantantes, frivolarii mercatores, professores, operarii, ut lapicidæ, qui ad magnas moles versandas violentos conatus edendos habent.

2. *Hæmoptysis habitualis* Morton. *Phthisiol. cap. 5.*

Ea est quam prava fluidorum crasis ad acrimoniam vergens & nativa vel acquisita pulmonum debilitas accersunt, quæque ut plurimum febriculâ amphimerinâ aut quotidianâ stipatur.

Antecedentia. Eadem ac in accidentali, & præterea dispositio prævia pectoris, scilicet ejus debi-

26 GENERA ET SPECIES

litas, quæ patet ex voce clangosâ, tono acuto aut falso; scapularum prominentia, pectoris angustia, genarum rubor, pulsus plenus & frequens, febricula vespertina major quàm in sanitate, sensus titillationis & ponderis in pectore.

Concomitantia. Singulis ferè diebus accedit frigus febrile spontaneum cum tussi statim siccâ, dein calor maximè circa pectus cum anxietate & dyspnœa, mox expectoratio cruoris floridi, spumosi, quam semper tussis & faucium titillatio comitatur, intra aliquot dies cessat expectoratio, sed vere sequenti ut plurimum reversura.

Succedanea. Febris ratione, ventriculus labefactatur, digestiones vitiantur, hæmoptysi uberiori vires prosteruntur, pallor & macies invadunt, tussis perseverat; & si parentes phtisici fuerint ab anno 18. ad 36^m. ipse hæmoptoicus in phtisim delabitur.

Subjecta. Viri & puellæ in ætate virili constitutæ potissimum anxie, moestæ, de nihilo irascibiles, in cibo & potu eligendis difficiles, morosæ, raucæ, macræ, sudantes noctu, catameniiis suppressis, sanguine falso, victu ex falsamentis utentes.

3. *Hæmoptysis traumatica.*

Hæmoptysis ab aciculis, clavis in pulmones illapsis Morton. *Pthysiolog. cap. 6. art. 4.* Tres clavi inter cachinnandum in pulmones admissi immanem accersivere hæmoptoen phtisi terminatam.

Hæmoptysis à percusso pectore Felic. Plater. *Exspuitiones* 627. *Ex casu ab alto, ex magnis contusionibus pectoris* Plat. lib. 3. Hoc morbo periit Tournefort.

Hæmoptysis à vulnere pulmonum Heister. *Chirurg. lib. 1. cap. 10. parag. 14.*

MORBORUM, CLASSIS IX. 27

Exspuitur ubertim sanguis, simulque ex vulnere tum cruor, tum aer cum sibilo emittitur.

Has species pleuritica symptomata concomitantur, unde dolores, inflammatio, suffocatio, tussis dolorifica; sed cruor copiosus, non verò ut in pleuritide, sputa rubiginosa, hæmoptysim determinant.

4. *Hæmoptysis catamænalis* Nicol. Pechlini. *Passio hæmoptoica periodica à menstribus suppressis* Plater. *Exspuitiones.*

Illa est quæ catamæniis ante terminum consuetum suppressis supervenit, singulisque mensibus moderatâ dosi eorum vices supplet cum sanitatis integritate. Referunt etiam Plinius & Sennertus exempla virorum, qui quotannis sanguinem exspuentes, dato tempore ad summum senium pervenire, hæmoptysi forsan hæmorrhoidis vices supplente.

5. *Hæmoptysis scorbutica* Sennert.

Adolescens cujus gingivæ erant molles, ulcerosæ, cruentæ, foetidæ, dentes nigri, vacillantes, &c. incidit in hæmorrhagiam quâ curatâ accessit hæmorrhœis ex intestinis, cum pulsu vegeto; his suppressis per medicamina, supervenit copiosa & pertinax hæmoptysis, quam ex sanguinis dissolutione oriundam judicavimus.

6. *Hæmoptysis variolosa* Sydenham. pag. 95. & 597.

Hoc sputum sanguinis, ante eruptionem saltem plenariam pustularum in variolâ confluente, iis accidit, quorum sanguis nimis fervidus est, & vinosis liquoribus excalesfactus; mortem autem certam prænuntiat; hoc verò sanguinis dissolutioni debetur, adeoque indicat potum astringentem cum spiritu vitrioli ad gratam aciditatem. Vide curam hæmaturix variolosæ.

7. *Hæmoptysis phthisica* J. Hessi. à *Tuberculo*, ab *schirro pulmonis* Bonet. *Sepulch. vomicæ prodromus* Bennet *theatr. tabidor.* Ruptâ vomicâ sæpè pus & cruor cum tantâ difficultate & suffocatione expectorantur, ut æger subito è medio tollatur, ut accidit Vaugelasio.

8. *Hæmoptysis ascitica* Nenter. *tab. X.* Sydenh. *de Hydrope.*

Hydropes rarò moriuntur quin per aliquod tempus tussi identidem cruentâ defatigati fuerint, quæ hæmoptysis mortis est prodromus.

8. *Hæmoptysis Catarrhalis* Bontii *Medic. Indor.* Boneti *Sepulchret.*

Hæmoptysis peripneumonica Lælii à fonte.

In catarrhis, tussi ferinâ, pleuritide & copiosius in peripneumonia, cruor, vel sputa rubiginosa expectorantur, deterfo nimis per tussim muco bronchiali & expressis vesiculis.

Praxis. In hæmoptysi passivâ scilicet à vulnere vis sanguinis expellens est multò major quàm resistantia ejus effluxui oblata, quæ à sola cruoris viscositate petenda videtur, usquequò vasis secti labia ad sese accesserint; ut itaque tollatur causa, resistantia vasis mechanicè augenda per ligaturas, compressiones &c. quod cum in vulneribus internis fieri nequeat, superest solùm ut tantùm detrahatur de viribus sanguinem trudentibus, quantum opus est citra mortis periculum ut vasa spontè contracta ejus effluxui resistant.

Phlebotomiæ quartâ quâvis horâ è brachio repetitæ, imò quovis bihorio institutæ feliciter adhibentur.

Diæta ita tenuis requiritur, ut sola aqua pro omni potu & cibo pluribus vulneratis sufficiat ad vivendum & convalescendum per plures non so-

lūm dies, sed etiam septimanas, quod mirum dictu, est in Nosocomio Monspeliensi pluries observatum. Quies animi & corporis in positurâ horizontali omninò necessaria est ad sedandum sanguinis motum, & vires vitales inutiliter non impendendas, medicamina cum vulnere nulla possunt admo- veri vix intūs sumpta profunt nisi aqua Rabel ad gratam aciditatem potulentæ aquæ affusa, aut potus ex decocto plantarum subastringentium, modo ventriculo non gravamen afferant: huc decoctum ex polygono, radice symphiti, infusum ex floribus rosarum, succus ex urticâ, geranio sanguineo, plantagine, fugiendi potus cardiaci qui post discussam, sic quæ sit, lipothymiam, uberiorem hæmorrhagiam concitant, solus aceti odor ad vires lapsas reficiendas & juvandam expectorationem congruati intra pulmones cruoris videtur indicatus.

Si vulnerato thorace cruor effusus sit in cavo pectoris, is situ ægri commodo, fistulâ sutoriâ, dilatatione vulneris, cavendo ab intercostalibus arteriis, est educendus.

Si inspirando immissi sint claviculi, soli naturæ conatus hos possunt tussiendo expectorare. Medicus narcoticis, phlebotomiis, conatus inutilis aut jam noxios debet sedare & phtisim prævertere.

In hæmoptysi activâ ab anastomosi eadem juvant auxilia quæ in rixi, sed non tam rigida requiritur abstinencia; cremores diluti ex oryzâ, hordeo, avenâ, panis micâ in aquâ coctis, præstant jusculis, quæ fervorem & febriculam excitando sanguinis effluxum promovent. Phlebotomiæ quartâ quavis horâ institui solent è brachio; artuum vincturæ non sunt usitatæ,

30 G E N E R A E T S P E C I E S

fuccus urticæ vel ejus feminum decoctum, intermediis jusculis propinatur. Levissima narcotica nocturnis horis concedenda, quæ non adeò sensum obtundant ut necessaria ad expectorationem tussis supprimatur, sed quæ anxietates, dolores ex quibus agitur sanguis sedare valeant; syrupus nymphææ, papaveris cum aqua rosarum, plantaginise sufficiunt; femina hyosciami Hippocrates præscribere non verebatur. Sublatâ plethorâ, sedato sanguinis impetu febrili, si quis erat, hæmoptysi suppressâ, æger offis, panatellis, cremoribus spissioribus, ovis sorbilibus, sed parcè, nutriatur; verùm si ex oris inspectione, odore, ventriculi pondere, borborygmis. Suspicio sit depravatæ ut fieri solet digestionis, carhartica mitia non commoventia ex pulpâ cassiæ, tamarindis, floribus persicorum & mannâ sunt adhibenda, præmissis clysmatis laxantibus; quæ catharsis repetenda; si febris à frigore incipiens singulis diebus revertatur ut fieri assolet, juscula ex carne vitulinâ, vel pullo cum lactuca, vincâ, plantagine, radice symphiti aut similibus paranda manè per septimanam usurpanda, ut eâ lege diætâ, quietem servet æger, & sic labente tempore vasa contracta in suo tono roborantur, & æger ab hæmoptyseos recidivâ immunis fiat.

Si hæmoptysis à diabrosi vel ab scorbuticâ dissolutione sanguinis pendeat, eadem generalia indicantur auxilia pro robore pulsus & impetu sanguinis effluentis, verùm narcotica ratione stimuli majoris, fortiora, licet sanguinem paululum dissolvant suadenda, ut laudanum liquidum cum aquâ plantaginis vel syrupo rosarum rubrarum vesperè offerendum: in diabrosi edul-

MORBORUM, CLASSIS IX. 31

corantia, glutinosa, gummosa etiam in ore volutanda, ut tabellæ de althæâ, gummi arabicum, &c. intus eadem refrigerantia, agglutinantia usurpanda & citò præmissâ leni catharsi ad lactinia confugiendum, in scorbuticâ verò præmittenda etiam sunt juscula ex testudine vel ranis cum lactucâ, vincâ, malicorio, beccabungâ, acetosâ, agrimoniâ, pimpinellâ, & si magna spuatur cruoris copia, in quovis casu ex æquis partibus aluminis & sanguinis draconis fiat pulvis qui cum conservâ rosarum detur quater in die ad grana sex, octo &c. imo frustula aluminis identidem vorentur, licet nauseam proritent: in jusculis equisetum, plantago incoquantur; in julepiis tinctura rosarum cum aliquot guttis aquæ Rabel adhibeatur; in potu baccæ sumach, myrtilli, folia brunellæ, portulacæ usurpentur.

In hæmoptysi catameniali cui chlorotica constitutio favet, unde catameniorum suppressio, ferri limatura ad granum unum vel alterum per annos continuata catamenia revocat, tussim auferit & hæmopthysim prævertit, ut observavi: phlebotomia è pede, pediluvium calidum, similiaque ingruente paroxismo debent in usum advocari.

9. *Hæmoptysis ab Hyrudine* Diar. Medic. Vandermonde 1758. pag. 127. à D. Passerat de la Chapelle Medico Regio in Insula Minoricâ.

Milites quatuor mense Augusto & Septembri sanguinem cum vel sine tussi, angustîâ vel impedimento faucium, voce mutatâ per semi-mensem & ultra exspuebant quotidie, alii ad plures, alii ad pauciores libras; intra morbi decursum quibusdam aderat sensus titillationis, motus vermicularis in oesophago; alius intra nares

posticas : omnibus erat hyrudo cum aqua olim deglutita , oesophago innutrita , dein ad fauces ascendens , ibi adhærens , quâ denique inventa & forcipibus solerter extractâ , brevi cessavit sputum sanguinis pro hæmoptysi habitum.

10. *Hæmoptysis periodica*. Nichol. Pechlini Amat. Lusitan. centur. 5. cur. 3.

Vir quadraginta quinque annorum jamdiu hæmorrhoidali fluxui , singulis mensibus affuetus erat, hæc catamænia subistere, & ecce sanguinem per os , multum , rutilum & subflavum emittit ; consilium petit æger perterritus, & sequenti modo sanatus est.

Scopus est hæmorrhoidalem fluxum revocare , quod fit hyrudinibus ano applicatis numero quatuor ad extrahendum cruorem ad uncias sex , dein cruoris spissitudinem & salsedinem destruere , usu antiscorbuticorum , lupuli , fumarie , endivie , cichorii , formæ extracti , syrupi , jusculi vel apozematis per dies aliquot , servata interim diætâ humectante , ex offis , panatellis , interpositis lenibus pharmacis ex mannâ , rheo & tamarindis & cæteris universalibus.

Hæmorrhoidum apertio , Græcis ignota operatio , fit vel per hyrudines vel per linctum canis junioris , lanceolâ , frictu ex asperis , ut foliis ficûs , usu aloës & similibus.

11. *Hæmoptysis traumatica* Hollerii Comm. in Coac.

10. Vel à vulnere externo accidit , & tunc præmissis generalibus , ut venæ sectione & clysmatis , æger per quietem animi & corporis , abstinentiam à loquelâ , situ in vulnus recumbente , diætâ tenui ex jusculis , consummatis , ovis , vitæ suæ consulat oportet , si verò magnâ copia

copia ex ore & vulnere cruor effluat, mors ostia pulsât; nec non si pulsus deprimatur, syncopes adveniant: at si parvus fuerit cruoris effluxus, si vulnus pulmonum non tantam aeris copiam admittat, quàm glottis; si magna vasa arteriosa vel venosa non sint vulnerata, pertuso licet pulmone, salutis spes est, adsunt in hoc casu symptomata peripneumonica, nam febris acuta cum dyspnœa, sputo cruento, dolore thoracis gravativo & punctorio accenditur. Vide *Peripneumoniam ex causis mechanicis* Morton. *De vulneribus thoracis*, Munnicks & alios. Dubitant Chirurgi an vulnus externum sit obturandum necne, at eorum controversiam solvendam sic censeo: vulnus non semper apertum servandum est, æger enim inde in aphoniam, suffocationem & majorem inflammationem pulmonis incideret, sed nec claudendum penitus, ut cruori effuso via pateat, secus ex retento cruore in cavo thoracis suffocatio, ex putrefacto mors quoque adventaret.

2°. Vel à vulnere interno hæc hæmoptysis accidit, ut à deglutitis inter ridendum aciculis, clavis, ossibus, aristis, &c. Ex his claviculis cientur tussis ferocissima, hæmoptysis immanis, dolor pectoris, & nisi exspuantur, peripneumonica mala, his peractis phthisis & mors, ut observavit Morton *de phthysi à calculis*. In hoc casu præmissis venæ sectionibus multis ad opiata citò confugiendum, & si hæc corpora extranea glottidi vel tracheæ adhæserint instrumentis aptis, imò laryngotomiæ ope extrahenda sunt; demum phlebotomiæ iteratæ, laudani liberalis & repetiti, quietis animi & corporis & similium ope consopienda pulmonum in hæc corpora arietatio, ut vita saltem protrahatur.

12. *Hæmoptysis calculosa* Morton. *Phthysiol. cap. 6.*

Hæc accidit vel à calculis ab extra in pulmones per cachinnum delapsis, quod ad speciem superiorem attinet, vel à calculis sensim in pulmone genitis, iisque asperis, levia enim phthysim tantum cum tussi & pondere creant, iisque per causam quamdam in motum actis; tales calculi pulmonum communes sunt asthmaticis, dyspnoicis, anevrismate juxta cor & palpitatione laborantibus, nec non artificibus pulverulentis, ut iis qui lapides secant, frumenta in areis parant. Vide Ramazzini *de morbis artificum lapidariorum, tritici mensorum &c.*

Calculi verò in motum aguntur cantu, vociferatione, cachinno, sternutatione & similibus, & si angulati sint vel in bronchia impacti, tussis vehemens & arida cum dolore thoracis horrendo & eruoris insigni sputatione excitantur, hi autem dolores prægressæ hæmoptyseos calculosæ indicia sunt, quibus adde calculos ipsos per tussim rejectos. In hac specie morbi, calculorum rejectio fovenda, juvanda, proritanda, sed interim ob doloris & effluvii cruenti vehementiam, venæ-sectiones iterandæ, quies pulmonibus concilianda per opiata largâ dosi & frequenter exhibita cum julapiis astringentibus, diætâ tenuissimâ vel lacteâ, quiete corporis & animi, abstinentiâ à loquelâ; oleosa & lubricantia bechica ferè nullius prætii sunt.

13. *Hæmoptysis Catarrhalis*. Galen. *meth. medic. l. 5.* *Hæmoptysis indica* Bontii. *A fluxione* Bonet.

Hæc species pro causâ habet phlogosim pulmonum ex aëre frigido, humido, decubitu in locis recens structis, sub dio, ut Indis commune est,

MORBORUM, CLASSIS IX. 35

&c. Signa hujus sunt tussis magna cum sibilo, coryzâ, levi frigore cum febrili commotione, ariditate & calore, nec non pondere thoracis &c.

Curatur 1°. generali methodo, phlebotomiis revulsivis, clysmatis, diætâ ex jusculis, potu ex succo vel decocto urticæ, cichorii, boraginis, julepis narcoticis & similibus. 2°. Galenus frictionibus revulsivis & ligaturis utebatur, nec non ceratis thoracem & caput ab aëre tuebatur, ægrum balneis tepidis immergebat fortè & subfrigidis, noctu theriacam recentem aut simile narcoticum exhibebat, ferè solâ sorbitione vel cremore hordei ægrum nutriebat, & veterascente morbo ad lac confugiebat.

14. *Hæmoptysis ex tuberculo pulmonum* J. Hessi.

Cuidam circa furculam ad latus dextrum pulmonis erat tuberculum quod identidem crescebat & rubrum erat, vel decrescebat & concolor apparebat, ille tussi catarrhali laborabat jamdudum, ac demum hæmoptysi accedente suffocatus est; apertum cadaver exhibuit hoc tuberculum spongiosum pulmoni adhærens, purulentum, cruorem verò inde in bronchia effusum, cæteris partibus ferè exanguibus. Hæmoptysim quamdam observavit Cardanus quam admirabilem vocitat, eo quod cum hæmorrhagia narium conjungeretur, adeoque dubium esset an sanguis à naribus an à pulmonibus exiret, sed mirum est quod talia miretur subtilis ille Medicus.

15. *Hæmoptysis à sphacelo pulmonis* Dodon. *observ. cap. 24.*

Per sphacelum intelligenda est illa laxitas pulmonum, quam sæpè observare contigit nobis, quæ mollitie, porositate, livedine suâ fiderationi

36 G E N E R A E T S P E C I E S

similis videtur ; in aliis morbis cruor exspuitur vel purus & rutilus , vel purulentus , vel salivæ aut pituitæ permixtus , in hac verò specie spumofus , nigricans cruor cum tussi vividâ ejicitur , & simul particulæ ipsæ seu frustra pulmonum nigra, sphacelata , citra puris aut cruoris puri rejectionem , hic sanguis non ex vase rupto nec ex ulcere, sed è pulmonis substantia remollitâ, flaccidâ quasi ex spongiâ exprimitur , & hic morbus seriùs vel citiùs lethalis est , qui enim spumofum spuunt sanguinem illi de pulmone exspuunt & moriuntur. Hippocr. *aphor.* 13. l. 5.

16. *Hæmoptysis splenetica* Strigell. *Miscell. Cur.* Valleriol. *observ.* 2. lib. 2.

Qui obstructionibus & schirris lienis ac aliorum viscerum laborant hæmorrhagiis variis ac hæmoptysi obnoxii sunt , quia præpeditus in illis locis obstructis cruoris circuitus aliorsum impetit, versus loca minùs resistentia ; in hac specie pallor occupat artus , ægri admodum debilitantur , insomnia , deliquia accedunt , talem morbum usu aperientium extra paroxysmum aggredi oportet , sed levissimorum cum sedantibus mixtorum & diù continuatorum : valet ad hunc scopum usus limaturæ ferri ad granum semis - unum , duo , per plures menses adhibitæ.

III. Stomacace.

Ileos Hematites Hippocr. *de intern. affectibus.* Vide Plinium *libr.* 25. *cap.* 3.

Est genus morbi in quo non solum ex ore gingivisque remollitis , sordidis cruor promanat ; sed etiam ita dissolutus est , ut facile ex diversis corporis locis erumpat.

MORBORUM, CLASSIS IX. 37

1. *Stomacace scorbutica. Stomacace Plin. libr. 25. cap. 3. vulgò affectio oris scorbutica.*

Cognoscitur ex oris fœtore intolerabili, sanguinis spontaneâ ex gingivis eruptione, gingivarum erosione, putredine, lapsu dentium, horum nigredine, vacillatione, erosione, ossium maxillarium carie, putredine, genarum etiam lividitate, sphacelo citissimè serpente, ptyalismo foetido: pulsus vix mutatus: in hac specie fames & cæteræ functiones vigent, æger vix se ægro-tare cognoscit.

Pessima lues hæc puerulis Nosocomiorum neglectis, fordidis, malè nutritis, ex impuro sanguine ortis, cachecticis, non rara est, eosque è medio tollit; talique foetore aërem inficit, ut meritò pro contagiosâ habeatur; scorbutum etiam ferè semper comitatur in adultis.

Curatio in hoc versatur, ut 1°. statim quidquid est putridum in carnibus & sphacelosum vossellis auferatur ad vivum usque; quidquid est cariosum in alveolis deradatur, utrumque aquâ vitæ camphoratâ eluatur, dein bis vel ter in die exprimatur tabum putre sanguinolentum ex gingivis, quæ si turgidæ sint, lanceolâ sunt aperiendæ; deterfio optimè fit ex succo limonum, foliis sylimbrii aquatici, vel nasturtii, acetosæ, britannicæ, beccabungæ, raphani rusticani, cochleariæ, quibus finitis æger iterum purgatus lac vaccinum usurpabit.

2. *Stomacace universalis.*

Carolus Nonus Franciæ Rex hoc morbo periit, sanguinem scilicet suum ex omnibus corporis emissariis profudit non sine veneni suspitione.

Hæmorrhagia universalis Wolf. Wedelii, *Observations curieuses*, 3°. vol.

Amplior hujus desideratur historia. Memorabilis est historia adolescentis in *Transact. Anglican.* n^o. 471. qui per novem annos pluries quovis anno patiebatur profusam, & septem dies durantem hæmorrhagiam ex pede, vel naribus, vel intestinis, vel renibus.

3. *Stomacace ab hæmorrhoo; Curucucu* Guill. Pison. *Hist. natur. de venenis, cap. 3.*

Coluber est venenatus, à quo ictus corripitur vertigine, tremore, torminibus, animi deliquiis, febre ardenti, quibus sudor frigidus, ac denique mors intra diem circiter succedit; præter enarratas vires, peculiare est huic serpenti diabolico, quod ex morfu venæ erodi videantur, tantamque inflammationem & ardorem efficiat, ut sanguis bulliens, mox è naribus, auribusque, imò manuum & pedum unguibus promanet, teste Lucano.

Cura. Caput hujus colubri emplastri formâ vulneri applicetur, tum & allium & folia tabaci calefacta cauterii loco admoveantur; sed maximè succus herbæ colubrinæ *caacicæ* dictæ hauriatur, & vulneri applicetur; dein sudorifera usurpentur.

IV. Hæmatemesis.

Vomissement de sang; Aimatos Eccrisis
Dict. Univ. Vomiting of blood Anglis;
Vomitum cruentum Stahl. *Dis. Vomitum sanguinis* Auctorum.

Charaſter. Nauseæ, sive conatus vomitorii, atque rejectio facta simul per os materierum cruentarum & deglutitarum prius cum ventriculi levamine; cruor verò rejectus supernè grumofus est,

inferne verò quæ subsequuntur dejectiones sunt nigricantes, & botellos imitantur.

Theoria. Ad hæmatemesim duo requiruntur; sanguinis in ventriculo effusio, vel præsentia, quod peregrinum sensu quodam molesto ventriculum sollicitat ad expulsionem, & deinceps conatus ventriculi ad hunc sanguinem supernè rejiciendum, qui, si robur non sit fractum, ad resistentias superandas vulgò sufficit, modò congruatio cruoris non sit strictior; adeoque vis expultrix ventriculi à sanguine effuso irritata, & versus œsophagum directus ejus conatus ideam ejus morbi absolvunt.

Cruor verò in ventriculi cavo præsens est; vel quia deglutitus, quod rarum nisi coctus fuerit, & tùm majori copiâ sumptus, melœnam tantùm excitat, vel quia ex œsophagi, aut intestini duodeni, aut demùm, quod frequentius, ex ipsius ventriculi vasis ruptis in ejus cavum confluit; vasa arteriosa ventriculi sunt ex gastricâ, vel ramis hepaticæ, aut splenicæ, quæ omnes coeliacæ sunt propagines; venæ sanguinem ad splenicam, inde in venam portam reducunt.

Sanguis ex illis vasis effundi potest per diæresim, ut haustâ hyrudine; per rixim & fortè etiam anastomosim, ut congesto sanguine inter hepar obstructum, & arterias fortiùs pulsantes, vel demùm per diabrosim, ut in ulcere ventriculi. Coeliaca decimam quartam, saltem decimam quintam sanguinis aortæ partem suscipit, & ventriculus quadragesimam quintam; sanguinis actio in vasa ventriculi eò major est, quò majori vi pellitur retrò à corde, ut in nausæâ, irâ, exercitio immodico, febre, & quò fortiùs renititur sanguis venosus, ut in hepatis infarctu, obstruc-

tione ; nullum est viscus quod uberiores recipiat quantitatem aquæ cruentæ per tubum in aortam infusæ , quàm cavitas ventriculi & intestinorum , ut expertus sum in cadaveribus hominum , & brutorum ; ergo sanguis vasa excretoria ventriculi diducens in ejus cavum per anastomosim effundi potest , quod fieri suadent sectiones cadaverum hæmatemesi defunctorum , in quorum ventriculo nullum vulnus conspici potuit.

Morbus frequentior est mulieribus quàm viris , & velocior ; rarius ambobus quàm hæmaturia. Mulieri sanguinem evomenti menstruis erumpentibus , solutio. *Aphor. 34. sect. 5. Hipp.*

1. *Hæmatemesi plethorica ; Vomitus cruentus à plethorâ* Stahl. *Theor. med. 431.*

Ea est quam præcedunt catameniorum , vel hæmorrhoidis suppressio , copiosa ciborum succulentorum ingestio in corpore otioso , dein plethoræ commotio per cursus , equitationem , iræ paroxysmum , vini & liquorum abusus.

Quoniam ventriculus nervis copiosis est intertextus , ejus vasis infarctis , ruptis , fit gravis anxietas , cardialgia , & accedente uberi hæmorrhagiâ , vires subito labascunt , unde sæpè syncope ingruit ; sanguis , non quâ proportionem effluit , sed sensim cumulatus & congrumatus , identidem vomitione rejicitur , cum alimentorum reliquiis , non spumofus , sed nigricans ; hæmatemesi cum febre , lethalis , ex *aphor. 57. sect. 7.*

Cura exigit phlebotomias è brachio parcas , quia pulsus facile in hoc morbo concidit , sed tamen iteratas ; victum ex jusculis cum incoctis foliis astringentium , ut plantaginis hæderæ terrestres , bursæ pastoris , radicis symphiti , bistortæ , tormentillæ , quinquefolii , anserinæ , ita

MORBORUM, CLASSIS IX. 41

tamen ut juscula stomacho ingrata non sint; potus sit ex infuso rosarum rubrarum, baccarum sumach, prunorum sylvestrium, balauftiorum vel aqua Rabel, aut spiritu vitrioli ad gratam; aciditatem aquæ fontanæ miscentur; clysmata laxantia injiciantur, julapia narcotica & astringentia noctu exhibeantur, pulveres ex fossilibus, mole, gravitate nauseosis maximè ex aluminosis vitentur, quæ vomitum concitarent. Si tamen cruorem congruatum dissolvere opus esset, oxycratum, in hæmoptysi à Gordonio commendatum, valeret. Cathartica à Sydenhamo licet commendata fugienda sunt; syrupus de symphito, de rosis rubris, earum conferva ad excipiendum sanguinem draconis anteferenda sunt; aquæ destillatæ ex rosis rubris, plantagine, stomacho minùs ingratae sunt.

Potu aquæ frigidissimæ hunc morbum à Michelotto curatum, vide in *Act. Societ. Anglicæ*.

2. *Hæmatemesis ex aneurismate.*

D. de Senès, magnus Academiae Monspeliensis Geometra, post lapsum ex alto in dorsum patiebatur dolorem dorsi medio respondentem cum pulsûs intermissione; crevit hoc malum per biennium, denique æger incidit repentè in syncopem ferè lethalem, ex quâ rediens magnam grumosi sanguinis evomuit quantitatem, libras saltem quatuor; sequentibus verò diebus bolettos nigros alvo excrevit; præscripsi aquam Rabel ad gratum acorem in aquâ fontanâ pro potu; posituram horizontalem, quietem constantissimam, & juscula, quorum ope per aliquot dies convaluit: aneurismatis rupturam & commercium aortæ dilatatæ cum œsophago per arteriam œsophageam suspicabar, me invito è lecto surrexit, viribus paulu-

lum resumptis, mortem instantem frustra prænuntiavi, & cum ex libri lectione rideret, subito fato functus est. Cadavere aperto inveni quæ prænuntiaveram, ventriculum scilicet septem vel octo libris sanguinis distensum, aortam ad brachii magnitudinem per spatium septem, vel octo pollicum dilatatam, & orificium denarii magnitudine aortæ & œsophago continuo commune, quod tamen quinque cristæ carneæ veluti valvulæ ex ambitu orificii oriundæ & circumpositæ potuerant obturare, per hoc orificium sanguis ex aortâ fluxerat in œsophagum.

3. *Hæmatemesis traumatica.*

Vulnera ventriculo inflicta, cardialgias, syncopes, pauci sanguinis vomitiones, sed summam & citò lethalem virium prostrationem induxisse observavi.

4. *Hæmatemesis ab hyrudine* Riv. cent. 4. obs. 26. Galen. de loc. affect. Schenck. pag. 227. à lumbricis Wedelii.

Si lutulentis, vel paludosis aquis potu assumptis, simul hausta fuerit hyrudo, quod bobus solemne est, hæc vel œsophago, vel ventriculo adhærens morfu suo fluxum sanguinis excitat; unde hæmatemesis sequitur; hoc verò insectum sale marino largiùs assumpto, amaris etiam anthelminticis enecatur, aut emetico assumpto foras amandatur, dein cruor astringentibus restinguitur.

5. *Hæmatemesis catamenialis; Vomitus sanguinis menstruus* Alard. Cumini; *Vomitus sanguinis à suppressis mensibus* Etmuller. pag. 106. Rullandi curat. empir. Hochsteteri decad. 2. cap. 6. Salmuth. cent. 2. hist. 54. Schenckii libr. 3. obs. & in gravida lib. 4. Fernel. cent. 21. *Ab hæmorrhoidibus* Ramazzini.

Ille vomitus sanguinis catameniorum vices gerit, sæpius innoxie, etiam in primis graviditatis mensibus, nullaque ferè remedia exigit; dissertationem de hoc morbo cum historiâ vide in Theoriâ medicâ Stahlii, pag. 731.

6. *Hæmatemesi ex pancreate* Ettmuller. pag. 106. Sylvii, *Prax. lib. 1. cap. 15.*

Ex pancreate ulcerato sanguinem, & pus in duodenum effundente, simulque pressione pulvini durioris ventriculum irritante, hinc sanguine & pure in ventriculum refluentibus, fieri creditur; ægri dolorem ad pancreas referunt, pusque cum sanguine evomunt; hos vomitus præcedit dolor lumborum gravativus circa regionem pancreatis; partim per inferiora sanguis ejicitur.

7. *Hæmatemesi ex splene* Ettmuller. 106. Schenck. *Obs. lib. 3.* Zacut. *Lusit. lib. 2. Med. princip. hist. 10.* Glissonii, *Obs. Dodon. pag. 47.*

Præcedit & comitatur lienis moles, durities, tumor; accedunt pulsationes circa dorsum in sinistro latere, succedit vomitio sanguinis sæpius salutaris. Lienem sanguinem accipere ab arteriâ splenicâ, cujus ramus irrorat ventriculum, sanguinem etiam suam in venam splenicam refundere, in quam vasa venosa ventriculi abeunt, docet Anatomia; si verò sanguis per lienem liberè transire nequeat, illum in arteriæ splenicæ ramis, adeoque in vasis ventriculi congeri, & accedente conatu naturæ illa vasa diduci, sanguinem effundi facile est; à vomitu splenis tumor concidit; hoc viscus sanguinem ex distenso ventriculo expressum accipere videtur. Rhodii *centur. 2. observ. 65.* Junckeri, pag. 52. tabul. 9. *Medicinæ theoria practica.*

8. *Hæmatemesi scorbutica.* Vide *Stomacacem*, Juncker. *de vomitu cruento*, pag. 53. n. 10.

44 G E N E R A E T S P E C I E S

9. *Hæmatemesis cholericæ*. *Cholera sanguinea* Panaroli, *Pentecost.* 1. *observ.* 11^a. *Cholera hæmatodes* Mangeti.

Acutissimus morbus, qui adultos, biliosos, plethoricos communiter ex iracundiæ paroxysmo corripit, sanguinem ano & cæco profundit, & intra paucos dies, vel etiam horas, è medio tollit, ut vidisse memini. A venenis corrosivis assumptis etiam accidit, in quo casu oleosa, narcotica, & antiemeticum Riverii profunt.

10. *Hæmatemesis simulata* D. Haguenot Profess. Reg. Monspeliens. *Observation.*

Puella in Monasterio detenta, ut inde emitteretur, hæmatemesim simulavit, eamque vehementem; quippe plures cruoris libras, præsentem etiam Medico, vomitu per aliquot dies rejiciebat. Detectum est tandem eam quotidie sanguinem bovillum clam haussisse, singulis diebus fur-
tim delatum.

11. *Hæmatemesis carnofo-cruenta* Ernest. Clauder. *Ephem. Nat. Cur.* Hoechsteter. *Decad.* 3. & 6. *fol.* 155. *Hæmatemesis à compressa aorta* Regis. *Ephem. merid.*

12. *Hæmatemesis atra* Loesekii, *obs.* pag. 48. apud Warnerum. Frid. Hoffmanni, *de vomitu cruento.* *Morbus niger* J. Lud. Leberecht Loeseke, D. Med. Berolin. 1754.

Puella Indica temperamenti ficci, cum pulsu duro, sanguine spisso & atro, ter hoc morbo conflictata fuit, tussi convulsivâ copiosâ, fluidi, tenacis, spissi, atro-rubri, ultra tres, quatuorve libras vomitione; dolor erat fixus, pungitivus in hypochondrio sinistro, ut in splenitide; ridebat illa mediis in doloribus, & sese ad risum excitare videbatur; pulsus & urina non diversa à

statu sano. Frustrà plures phlebotomiæ intra annum & semissem repetitæ sunt, sanguis extractus niger erat, diluentibus, laxantibus, & leviter solventibus brevi sanata fuit. In chronicis morbis non rarò lienem flaccidum, facilè digitis lacerabilem observavit Loesekius. Ipse memini quod aptato tubo aquâ continuò pleno ad arteriam splenicam, plus quàm quindecim libras transfudi per lienem laceratum viri chronico morbo perempti, & nunquam potui eluere atrum humorem, qui continuò per lienem transfluxit.

13. *Hæmatemesis ab hepate* Dodon. *obs. cap. 26.*
Galen. *de loc. affect. l. 5. cap. 5.*

Aderat calor febrilis, sitis, linguæ ariditas, urinæ rubedo, subinde dolor in hypochondrio dextro; sublevatur identidem aquis cichorii, acetosæ, intybi, sed languore revertente, cum citrino cutis colore, vomitus sanguinis eum abstulit.

A vomitu sanguinis nullum ferè sanatum vidit Dodonæus præter paucas mulieres, in quibus suppressa erant catamenia, nec unquam venæ sectiones adhibere licuit, propter summam ægri debilitatem syncopalem. Qui convalescunt in ascitem facilè delabuntur; unicum virum ex unico hæmatemesis insultu servatum vidit, idque usu iterato absynthii quomodocumque usurpati.

V. *Hæmaturia. Pissement de sang.*
Mictus sanguineus Moron. *Direct. Mictus cruentus* Sydenham. Juncker. *Tab. 10.*
Frid. Hoffmann. 2. 231. *Pissement de sang* Gall. *Orina di sangue* Ital. Ab Oureo, mingo, & Aima, cruor.

Character est effluxus cruoris, vel urinæ quasi

46 G E N E R A E T S P E C I E S

cruentæ , vel feminis sanguinolenti ex urethrâ in viris & mulieribus.

Principium est vel in renibus , ureteribus , vesicâ , vel in vesiculis feminariis , vel demùm in ipsamet urethrâ ; *materia* est vel cruor merus , vel lotium sanguinolentum , vel urina rubedinem intensam adepta , vel semen cruentum.

1. *Hæmaturia spontanea. Mictus cruentus vermiformis* Wincler. *Ephem. Nat. Cur. Lumbricorum miectus* Plater. l. 3. fol. 790. *Mictus cruentus menstruus* Brastavoli , *Com. Miectus cruentus simplex seu spontaneus* Juncker. *Tabul. 10. in Aphor. 25. 4.*

Est miectus cruoris sinceri à congestione illius in renibus factâ , & erroneâ. Instituitur à naturâ hæc evacuatio ad plethoram tollendam.

Nullus dolor acutus in renibus præcedit , ut in violentâ aut calculosâ ; senibus, phlethoricis familiaris est ; præcedente torpore corporis, molestiâ in vesicâ ; si parcâ copiâ & lentè delabatur , ille cruor in ureteribus vermiformem figuram adipiscitur , vermes illi aliquot lineas longi , calamoque angustiores fundum matulæ petunt ; urina supernatans , aut in intervallis emissa , citrina est ; hæc vermiformia corpora vidi ; sunt tubuli pellucidi fero rubro pleni.

2. *Hæmaturia violenta ex vomitu* Schenckii ; *ex allii usu* Schenckii ; *ex equitatione* Schenckii , *libr. 3. ex casu Amati, cent. 5. Miectus cruentus, violentus* Juncker.

Ea est quæ ex prægressâ longiori equitatione , venatione , animi excandescentiâ , abusu cantharidum , diureticorum fortiorum , lapsu ex alto , ictibus lumbos contudentibus , similibusque , ortum ducit.

MORBORUM, CLASSIS IX. 47

Præcedunt lumbago, hypogastralgia, maximè dolor vesicæ ad grumos illos ejiciendos.

Boerhaavius pluries vidit hæmaturiam in infantibus, à fasciis & vestibus arctioribus oriundam.

Quadrupedia jumenta huic speciei sunt obnoxia, ob citatiorem progressum, & onera lumbis imposita. Liger.

In nephritide similis hæmaturia quandoque accedit.

3. *Hæmaturia deceptiva; ex ficubus opuntia, rubis idæis.*

Cùm primùm Hispani appulere Americam, fame compulsi in ficus opuntia & cerei irruerunt, iisque liberaliùs voratis omnes postridiè urinas non cruentas, sed dilutas & rubras minxerunt, ut hodiè accidit ex succo rubello harum ficuum, qui affectus periculo vacat; hunc in ovibus excitat esus cisti laurifolia.

4. *Hæmaturia purulenta. Mictus cruentus ex renum ulcere Witichii, cons. 51. pag. 362.*

Distinguitur ab aliis ex floccis purulentis urinæ sanguinolentæ mixtis & signis prægressæ nephritidis suppuratæ.

5. *Hæmaturia calculosa Juncker. tab. 10. Mictus cruentus ex calculo renum Plater. lib. 3. fol. 385. Gradi, consil. 67. Scholtrii, cent. 151. Sydenhami, pag. 467. Vide Nephralgiam calculosam.*

Si verò calculus sit in vesicâ, hæmaturia inde oriunda est diris symptomatis stipata ob vesicæ sensibilitatem, unde facilè distinguitur ab hæmaturia hæmorrhoidali; adest dysuria, pulsus frequens, obscurus.

6. *Hæmaturia in exanthematicis. Mictus cruentus in variolis, morbillisve Sydenham.*

Mictus cruentus qui supervenit variolis, cer-

tiffimum mortis præſagium. Unicus æger ſervatus memoratur in *Transact. philoſoph. tom. 9.* Bydod. Idem dictum eſto de hæmaturia in petechia, purpurâ, miliari, &c.

Hæmaturia varioloſa Vandermonde, ann. 1756. pag. 158.

Fit vel per *diapedeſim*, ut obſervat D. Varnier, & tunc pulſus eſt parvus, frequens, intermittens, æger cacochymicus, frigidulus, debilis; conveniunt kinkina & nitrum in apozematis, vel ex Sydenhamo limonata mineralis ex ſpiritu vitrioli ad gratam aciditatem in aquâ cum ſaccharo; vel fit per *rixim*, quod cognoscitur ex violentiâ febris, pulſu pleno, frequenti, cum calore, robore, &c. Præſcribunt Angli aquas acidulas pro potu, & camphoram. *

Ex Sydenhamo, *pag. 597.* de febre putridâ variolis confluentibus ſuperveniente.

Mictus ſanguinis variolis confluentibus, potiffimum nigris aut ſanguineis ſupervenit, ſub morbi initio puſtulis nondum erumpentibus, aut alicubi ſub cute latentibus; maculæ interim purpureæ hic illic ſuperficiem corporis obſident, tristem eventum interminantes.

Licet debita ſanguinis contemperatio maculas huiusmodi purpureas auferat, nihilominus hæmaturia, & hæmoptiſis indubiè mortem prænuntiare

* Distinguitur cruor in urinâ, ſi lintheum album immergatur; rubedine ſcilicet ſanguinea tinctum apparebit; quod non fit, ſi rubedo urinæ ſit à lixiviali ejus diatheſi. Præterea à cruore mixto urina opacitatem oſtendit cum ſedimento grumoso nigro; ſi verò rubedo ſit à ſalibus, ea eſt cum pelluciditate & ſedimento pauco, incarnato, vel cinnabarino.

solent; atque intensæ sanguinis inflammationi ac dissolutioni tribuendæ sunt.

Indicantur itaque remedia tùm æstus tempe-
rantia, tùm incraffandi vim habentia; quamo-
brem post unicam phlebotomiam liberalem pare-
goricum exhibeatur, ut aquæ papaveris, rheados
uncia duæ, laudani liquidi guttæ quatuordecim
pro adulto, aceti destillati drachmæ tres; misce,
fiat haustus.

Deinde sequentia præscribantur; trochisci de
terrâ lemnîâ & bolo armenâ ana uncia una, terræ
sigillatæ, lapidis hæmatitis, sanguinis draconis,
& corallor. rubr. scrupulus unus; misce, fiat
pulvis, cujus capiat drachmam semissem tertiâ
quaque horâ, superbibendo ptisanam de radicibus
lymphiti, aut julapium ex aquâ plantaginis,
rosarum, cinnamomi, quæ recipiant spiritum
vitrioli ad gratam aciditatem; noctu verò emul-
siones cum narcotico necessariæ sunt; finitâ verò
sanguinis mictione aut expectoratione reliquâ
peragantur, ut in variola confluyente convenit:

7. *Hæmaturia ejaculatoria* Philosoph. transact.
n. 466. ty D. Schlichting.

Est ejaculatio cruenta loco feminis, quæ juve-
nibus venere effreni repetitò utentibus familiaris;
sed etiam observata est in viro rarò venerem
exercente, sed priùs gonorrhœam experto; ini-
tio non mictus erat cruentus, sed sanguinis erat
ejaculatio.

8. *Hæmaturia stillatitia* Regner de Graas. *Hæ-
morrhagia ex rene.*

Illa species ab aliis discrepat, quòd cruor ex
urethrâ, non verò ex vesicâ procedat, adeoque
non mingitur, sed ut pus in gonorrhœa stillatim
continuò ex urethrâ effluat.

9. *Hæmaturia hæmorrhoidalis* Cælii Aureliani ; lib. 4. *Mictus cruentus ex hæmorrhoidibus vesicæ* Juncker. Uratistav. tom. 1. Alia species ex vesicâ, ejusque sphinctere Frid. Hofmanni, pag. 232. Altera quæ à vasis sanguiferis varicosis urethræ dependet. Illa senibus familiaris est, & facile periodica evadit, tuncque doloris & ischuriæ expers est.

Illustrissimus Franciæ Polemarcha, Dux de Bellisle, belli Administrator, septuaginta quinque annos natus, animi contentionibus, curis assiduus exagitatus, sæpius stomachi turbas patitur, licet sobriè vivat ; inde auriginosus evadit, & identidem sine dolore sanguinem mingit ; alvum constipatam, & quandoque erythrema in tibiis experitur.

Incusantur sanguinis spissitudo, siccitas, & acrimonia, in viro temperamenti biliosi, vividi. Ex animi pathematis & curis turbatur digestio, inspissatur sanguis, & hæret in hepate, unde aurigo fugax, vas quoddam urethræ varicosum primo insultu hæmaturiæ ischuriam induxit.

Suasimus juscula decem ex pullo, millefolio, & cancro, dein ut purgaretur æstate ex aquæ Vallenensis libris quinque, postea serum lactis bis per quindecim dies usurparet interpositis quindecim jusculis ex pullo, testudine & foliis plantaginis ; autumnò sumatur lac asininum, æger exercitio corporis indulgeat, bis in die cibumumat, à negotiis animum remittat.

10. *Hæmaturia spuria. Urina rubra* Sennert. lib. 3. part. 8. Frid. Hofmann. pag. 231.

Est mictus urinæ intensè rubræ & lateritiæ, quam tamen à cruentâ distinguimus ratione sedimenti, quod grumosum est in cruentâ, non in

MORBORUM, CLASSIS IX. 51

spuriâ ; præterea in cruenta mictione urina limpida cruori supernatat ; ast in hac specie tota urina intensè rubra est & limpida , excepto sedimento coloris incarnati. Observatur in ascite , dysenteriâ , tritæophiâ ardente ; urina lateritia est comes intermittantium febrium , ut quartanæ , Galen. *ad Glaucon. cap. 7.* Dodon. *observ. cap. 31.*

Urinam verò rubram non cruentam tamen sæpius observavi in scorbuticis , qui ex quartanâ convalescunt , monet Sennert. *lib. 3. de urinâ rubrâ.*

Hoc vitium à piscium & crudorum usu redintegratur , & cibis stomachicis monente Dodonæo curatur ; itaque à vinis albis , cerevisiâ abstinendum , vino Hispanico generoso , roborantibus , calefacientibus indulgendum.

11. *Hæmaturia nigra* Cap. 7. libr. 3. p. 7. *urinæ nigræ* Sennert.

Sanguinis aterrimi mictu subito auriginosam fuisse sanatum observavit Marcell. Donatus, *histor. mirabil. libr. 4. cap. 29.*

Lienosum cui vere & autumnno lien intumescebat , cum dolore & facie sublividâ seu *Melanictero* affectum , toties liberari solitum quoties per aliquot dies urinas atramento similes fudisset , observavit Valesius in *Hollerium.*

In *dysenteriâ* maligna vidi urinas atras coloris caffè , cum alvinis excrementis concoloribus , per aliquot dies ejectas , fetidasque , subsequente morte , æger autem fuerat hypochondriacus. Urinas non solum rubras & lateritias , sed etiam nigras in hydrope fundi docet Sennertus , & observant Naturæ Curiosæ. Vide *Synopsim Ephemeridum Germaniæ.*

A *scabie* retropulsâ urinas nigras emitti solitas ;

observant Sennertus & Naturæ Curios. Vide *Synopsim Ephemerid.*

Vidi & in puellâ pallida cujus ventriculus languebat, & malè digerebat, urinas fuscas, quæ catharsi & levibus stomachicis adhibitis evanuerunt. Nuper verò in puero anasarcâ affecto similes urinas criticè emissas easque uberrimas cum morbi prioris levamine, vidi.

12. *Hæmaturia lateritia. Urines briquetées, rouges. Urinæ rubræ* Sennert. *ibid.*

Sunt illæ quæ lateribus contritis tinctæ videntur quæ quò pauciores sunt, eò magis atrorubræ, quò verò copiosiores, eò colorem dilutiorem obtinent.

Illæ urinæ lateritiæ observantur simul & paucæ in ascite, & aliis morbis hydropicis, ut hydrothorace, anasarcâ & utcumque rubræ sunt, ut plurimum sine dolore & ardore.

Vel observantur in febribus intermittentibus potissimùm in quartanâ, atque harum, si latuerint, signum præbent optimum, eademque ac illæ febres remedia expostulant.

Non rarò etiam comitantur morbos acutos summo ardore, sudoreque stipatos.

Tam discrepat autem curatio hujus hæmaturiae in acutis morbis à curatione hæmaturiae in chronicis, ut observante Dodonæo *Cap. 31.* à calidis medicaminibus intendatur rubedo urinæ in acutis & curetur in chronicis. Qui ex quartanâ convalescunt, si indigestionem patiantur ob potum cerevisiæ, ob crudorum esum, illi iterùm moriente Sennerto hæmaturiam lateritiam incurrunt.

In pyrexiiis & febribus ardentibus acutis urinas lateritias diluunt potus aciduli, aquosi, nitrati, emulsionati &c. qui in ascite & quartanâ nocerent.

MORBORUM, CLASSIS IX. 53

Deceptivas illas hæmaturias à veris, seu sanguineis distinguere quandoque difficile est; linteiverò in urinâ tincti color satis aptè huic distinctioni favet.

Urinæ turbidæ jumentorum dictæ ad pyuriam propiùs accedunt.

13. *Hæmaturia traumatica.* Observatio 64. Medic. practicæ.

Lumbi hominis calce equi impetiti fuerant, illicò libra sanguinis per vias urinæ effluxit: repetitis phlebotomiis non cessit mictus cruoris; præscripto succo urticæ cruor in vesicâ figebatur, unde ischuria, meteorismus, dyspnœa; balneis, emulsione, diureticis proritabatur mictus sanguinis, demum astringentibus & diureticis interpolatis æger convaluit.

14. *Hæmaturia à verme* Eduard. Barry. *As. Edimburgi T. V. artic. 72.*

Thomas Hutchins per quinquennium urinas sanguine tinctas mingere solitus erat, sedimento nigro intra dies singulas ad uncias duas ascendente, cæterum doloris expers; quò plus bibebat, eò dilutiores erant urinæ, nec ab exercitio, diætâ aut medicamentis ulla oriebatur mutatio, deerant omnia signa calculi, arenularum. Demum ob diuturnitatem illius hæmorrhagiæ debilitatus, oedematiâ, ascite, lassitudine, aurigine, dispnœâ, inappetentia, siti immodicâ, amphimerinâ æger absumebatur.

Tunc emeticum & die sequenti mercurium dulcem, deinceps verò infusum amarum, pilulasque ex sapone, croco martis, gummi ammoniaco, rheo, curcumâ, kinkina &c. assumpsit, nec non elixiri vitrioli guttas tri-

ginta quovis die præter aquas pyamontanas. His præmissis eminxit vermiculum pollicis longitudine anguillulæ similem, rubrum, oculis, oreque & annulis instructum, quo emissio convaluit.

VI. Menorrhagia *Pertes de sang des femmes.*
Aimorroia Dioscorid. *aphædros* Dict. Univers. *Hæmorrhagia uterina* Moron. direct. Juncker. Tab. 14. *Catameniorum fluxus immodicus* Hipp. Foessii pag. 567. *Lochia immodica* Juncker. pag. 991. Tab. 135. *Sanguinis stillicidium ab utero* Ballon. ægræ hæmorrhoißæ vocantur in Evangelio S. Matth. Gallis *Hemorrhoiße* Etymon à græco *men* mensis, menstruum, & *rhæo* fluo, erumpo.

Character. Menorrhagia est fluxus sanguinis ex utero sæpius vel ex vaginâ morbosus & quantitate vel difficultate peccans.

1. *Menorrhagia difficilis.*

Menstruatio difficilis. Menses cum molestia fluentibus Sennert lib. 4. pag. 2.

Morbus est periodicus singulis scilicet mensibus recurrens puellis puberibus & non viro utentibus satis familiaris, qui ante eruptionem mensium eas lumbagine, doloribus vagis hypogastrii, capitis, imò cardialgiis, vertigine, epilepticis insultibus, aliisque symptomatis illas cruciat, quæ etiam symptomata fluentibus catameniiis perseverant.

Hic morbus afficit viragines plethoricas, sanguineas, libidinosas, & gravitatione ut plurimum curatur nec non semicupiiis. Huic affinis est,

diversa tamen, apud annosas matres hysteralgia catamenialis.

2. *Menorrhagia stillatitia.*

Stillicidium mensium Aëti tetrabibl. 9. serm. 4. cap. 63.

Est effluxus stillatitius sed diuturnus & dolorificus sanguinis menstrui, stipatur scilicet hysteralgia & propter diuturnitatem ægram debilitat, hinc ægritudo, anxietas; differt à menorrhagia difficili quod non ex abrupto ubertim fluat sanguis, & intra tres vel quatuor dies cesset, verum stillatim per longum tempus effluat, quod valdè incommodum.

3. *Menorrhagia immodica. Hæmorrhagia uterina Juncker. tabul. 14. menses inordinati, antevertentes Sennert. lib. 4. fluxus mensium nimius Sennert. de morbis Mulierum.*

Quantitas ordinaria sanguinis menstrui est circiter unius libræ Medicæ in spatio quinque vel sex dierum ita ut plures sint mulieres quæ præter propter uncias duas singulis diebus effundant per sex dies & fortè plures: sunt quæ intra id temporis spatium non semi-unciam effundant; hic effluxus noctu sæpiùs ingruit, antecedunt gravitas corporis, anxietas, ægritudo, cephalalgia, sensibilitas, difficilis cathartorum tolerantia, ita ut his assumptis valdè turbentur, febriant, nauseent, &c. immodicus est effluxus quoties quantitas emissæ ea est quæ vires sensibilibus imminuat, adeoque est in ratione quantitatis realis emissæ & debilitatis nativæ mulieris; quantitas emissæ est æstimanda ex profluvio quotidiano, & ex numero dierum per quos perseverat, seu ex copiâ quotidiana, ex diuturnitate & ex recursuum frequentia.

Menorrhagia immodica sæpiùs accidit mulie-

ribus eâ ætate quâ catamenia brevi valedictura sunt , quovis mense sensim uberius ea fluunt , accedit pallor , pervigilium , asthenia , anorexia , & successu temporis phlegmatia , rarò mulieres syncope ob menorrhagiam extinguuntur , sed in phlegmatiam aut ascitem delapsæ dein fato succumbunt : sanguis vel est vividus & purus vel cæ-nosus & maculas rubras amplo fero circumdatas in linteo notat ; in utroque tamen casu phlegmatia supervenit.

Therapeia hujus morbi diversa est pro periculi urgentiâ. Si enim à profluvio sanguinis metus sit ne cardialgiæ, syncopeque superveniant, sistendus est ille fluxus per astringentia , ut decoctum bursæ pastoris , geranii robertiani , radicum tormen-tillæ , bistortæ , vel per succum urticæ , infusum rosarum rubrarum , aquam Rabel ad gratam aciditatem aquæ potandæ additam , imò possunt usurpari pilulæ Helvetii ex sanguine draconis & alumine. Vidi casus in quibus ob nauseam & cardialgiam urgentem viribus adhuc stantibus , ipecacuanhæ dosis vomitionem feliciter excitavit , saburram ejecit , & ipsâ die fluxus cruentus evanuit.

Si verò periculum non imminet , sed phlegma-tia accedat , & chronici faciem morbus induat , tunc ab astringentibus abstinendum puto , aut saltem mitioribus utendum , ut decocto radicum symphiti , sed acrimonia sanguinis est contem-peranda , licet phlegmatia contrarium suadere videatur ; novi plures mulieres quæ ab hoc morbo se liberarunt usu diluentium , demulcen-tiumque & potissimum lactis : inter demulcen-tia , juscula ex pullo juniori primas tenent , pro re natâ illis stomachica admiscenda sunt , ut flores

MORBORUM, CLASSIS IX. 57

chamæmeli ; stomachi enim functiones in hoc casu sæpè languent , dùm acrimonia humorum ex pervigilio , pruritu vaginæ , & temperamento mulieris calido designatur ; cathartica vitanda sunt , quia catamenia promovent , & vires detrahunt , aut parce sunt adhibenda , eaque mitia ; demùm lac caprinum vel vaccinum diutissimè usurpandum , quod aliquoties in ipsa phlegmatiâ cum metu ascitis præscripsi , unde mulieres restitutæ sunt.

4. *Menorrhagia erronea ; Mensium per aliena loca excretio* Sennert. *de morbis mulier. cap. 11.* *Menses ex oculis fluentes* Dodon. *observ. cap. 15.* Lud. Mercat. *cap. 7. de morb. mulier. Menses ex alveolo dentis* Roussæi *de hominis primordiis , cap. 28.* *Menses ex mammarum papillis* Amat. *centur. 2. cur. 21.* Paræi *lib. 23. cap. 52.* Cordæi *comment. in lib. Hippocrat. de morbis mulier. Menses ex umbilico* Nicol. Florentin. *Serm. 2. cap. 8.*

Ex digito Mercat. *de mulier. affect. l. 1. cap. 7.*

Ex naribus Brassavol. *ad aphor. 33. lib. 5.* Paræi *lib. 25. cap. 12.*

Ex podice Paræi *lib. 23. cap. 12.*

Ex vomitu Hipp. *de morb. mulier. 1.* Aretæi *lib. 2. cap. 2.* Benivenii *cap. 4. de abortûs causis.*

Per intestina Galen. *in 35. aph. S. 5.*

Per urinam Brassavol. *in aphor. 75. S. 5.*

Ex auribus Brassavol. *in aphor. 25. S. 4.*

5. *Menorrhagia ab hysteroptosi* Mauriceau *de morbis puerperarum , cap. VI. lib. 3.* Heister. *Chirurg. de uteri prolapsu 157.*

Symptomata sunt , 1º. sensus ponderis in pelvi ; 2º. difficultas mingendi , seu stranguria ; 3º. lumbago gravissima versus ligamenta lata ; 4º. fluxus nunc cruentus , nunc leucorrhœicus copiosus.

58 G E N E R A E T S P E C I E S

ex vaginâ ; 5°. moles carnea cruentata ex vaginâ prolabens. *Vide iconas apud Heisterum.*

Alia est hysterocèle imperfecta, Gallis *Descente de matrice*, in quâ uterus extra vaginam non elabitur ; alia est perfecta, Gallis *chute de matrice*, in quâ extra vaginam uterus elabitur.

Hysterocelem mentitur prolapsus vaginæ, & in hysterocèle uterus est vel inversus, vel non inversus ; non inverso utero orificium ejus in imâ parte apparet, nullum verò foramen in inverso ; hysterocèle simplex dignoscitur à vaginæ prolapsu ex altitudine, ad quam stylus per foramen immisus pervenit, quæ major est, si sola vagina prolabatur, & semipedem attingit, multò minor si solus uterus ; in virginibus nunquam hysterocèle inversa datur, quæ puerperis tantùm accidit brevi post partum.

In polypo vaginæ nullus datur effluxus, nulla lumbago ; menorrhagia ab hysterocèle quandoque est ita abundans, ut per plures menses perseveret, æquè copiosa quàm uberrima catamenia. Vidi virginem religiosam quæ hysterocelem à leucorrhœâ contraxerat, in quâ per duos annos quovis mense fluebat cruor, exceptis octo diebus, quibus mucus lymphaticus tantùm extillabat ; hic verò effluxus ex imâ parte hujus molis pyriformis pendulæ, seu ex orificio uteri extillabat ; aderant lumbago, progrediendi difficultas, & à sanguifluxu debilitas ; uterus in lecto cruribus erectis facilè restituitur, nisi recens sit prolapsus, & uterus inflammatus, ac turgidus.

Curatio consistit in promptâ repositione uteri ; frustra etenim phlebotomia, astringentia extùs vel intùs adhiberentur ad hanc menorrhagiam cohibendam ; illa quidem singulis mensibus quasdam

MORBORUM, CLASSIS IX. 59

inducias dare posset; verum singulis mensibus etiam reverteretur, eaque copiosior & diuturnior quam in catameniis.

Repositionem sequi debet retentio, quam juvat situs supinus per semimensem, pessarium commodum ex subere cerato annuli instar aperto, vel subtriangulare, argenteo, buxco; laudatur etiam pessarium Anglicum, cujus descriptio & icon traditur in *Act. Acad. Edimburgensis*, tom. 3. tab. V. juvat etiam spongia noctu gestanda liquore saturni, vel decocto verbasci in vino madida, item aqua fabrorum ferrariorum injecta, & similia; sed repositio debet prius institui.

6. *Menorrhagia gravidarum*, vulgò *Blessure*, *Pertes rouges des femmes grosses*, *Perte de sang*, Mauriceau. *Hæmorrhagia uteri* Heister. *Chirurg.* v. 154.

Si hæmorrhagia uterina gravidæ terminum nondum attingenti superveniat ob plethoram, febrem, lapsum, animi commotionem, &c. metus est ne abortiat, quod ut vitetur, præscribenda est phlebotomia, victus refrigerans, & quies corporis ac animi; hæc sufficiunt ad sistendam hæmorrhagiam quæ primis graviditatis mensibus supervenit.

Si verò menorrhagia perseveret, leniter diducendum est uteri orificium immixtis digitis obstetricis, lacerandæ sunt chorii membranæ, ut exitus præbeatur aquis in eo contentis, quo factotormina partûs intendi consueverunt, & contractio uteri menorrhagiam sistit, expulso fetu observante D. Puzos. *Act. Acad. Chirurg. Tom. I.*

Consultatur Mauriceau *de morbis prægnantium*, observat. 49. & Heister. *Chirurg. cap. 154. part. 2.* Si invitis auxiliis diæteticis hæmorrhagia intendatur quocumque graviditatis mense, Chirurgus

non potest gravidam morti eripere, nisi immiffa leniter manu intra uterum fetûs pedesprehendat, & eum foras educat cum placentâ; fic enim liberatus uterus & spontè constrictus vasorum sanguinem fundentium orificia præcludet, ut multis exemplis confirmat Mauriceau; ast in illâ praxi dimidia pars puerperarum paulò post partum moritur, observante Puzos. *p. 330. Traité des Accouchemens.*

Aliæ sunt menorrhagiæ trium primorum mensium graviditatis, aliæ verò trium posteriorum.

Primis graviditatis mensibus principium menorrhagiæ est abortus, vel placenta post abortum superstes in utero, falsa germina expulsioniproxima, succussio fetûs à vi externâ.

Menorrhagia in abortu mediocris est, cum solo fetu liberatur uterus; ast copiosa, cum placentam ex abortu superstitem expellit.

Sæpè placentam in hoc casu foras ducere impossibile est propter funiculi debilitatem, terminum uteri tarditatem, orificii uteri angustiam; hæc si undique adhæreat utero, nullam, si hiscat, copiosam, si omninò avulsa uteri constrictionem permittat, exiguam ciet menorrhagiam; eâ foras amandatâ vi naturæ, vel artis menorrhagia sistitur; verum cum non potest avelli, atque cessat hæmorrhagia & dystocia, relinquenda est in utero ubi putrescet, & frustillatim dein effluet.

Menorrhagia quæ à dystociâ falsi germinis dependet, licet quandoque uberrima sit, & terribilis, rarissimè lethalis est; hanc nec phlebotomiæ, nec astringentia minuunt, necessum est ut orificium uteri excidat, vel quod melius, ut ex utero germen emittatur; vires cibo convenienti sustinendæ, opus naturæ potissimum est comittendum; si verò attingi queat falsum germen, foras extrahendum est.

MORBORUM, CLASSIS IX. 61

Menorrhagiæ quæ sub graviditatis finem accedunt, pendent à dehiscentiâ placentæ; cum hæc menorrhagia est stipata doloribus, debilitate syncopticâ, & simul uteri hiatu, partus proritandus est, imò invertendus fetus, & à pedibus extrahendus, ut docet Mauriceau, quod tamen summo vitæ matris periculo tantum fit.

Si verò minus urgeat menorrhagia, fetusque debitum situm obtineat, maximè verò si non hiet uterus, ad partum coactum properandum non est, sed phlebotomia est adhibenda, alimentis eupeptis parcâ copiâ utendum, lectulo constanter est incumbendum, clysmata injicienda, si alvus ægrè laxetur; si menorrhagia revertatur, vel his auxiliis non cedat, grumique sanguinis hysteralgias, syncopesve accersant, dira partûs provocandi urget necessitas, nec soli naturæ res est committenda, & quoniam tormina languent, ea proritanda sunt, digitis intra orificium immissis & diductis, identidem opus remittendo, & conatus naturæ expectando; paulò quidem tardiùs accidit partus ea methodo, sed non invertitur fetus, nec tandiù post partum permanet menorrhagia, ac in partu coacto, seu fetûs extractione; quippe uterus ea ratione contrahitur quâ fetus extrorsum procedit, ruptis etiam digito membranis, immittitur volumen, uterus sensim coarctatur, quod non accidit juxta Puzosium cum subitò fetus extrahitur. Felices gravidæ quæ peritum in his obstetricium virum habent.

In menorrhagiâ vulgò datur pulsus uterinus, id est, irregularibus ac subsultantibus pulsationibus notatus, initio fortior & magis renitens, quàm alii pulsus critici, accedens ad pulsum ex quo hæmorrhagia narium designatur, seu dicro-

tum. Hæc illustr. de Bordeu ; mihi verò has pul-
suum differentias in hoc morbo distinguere non
datum est.

7. *Menorrhagia decolor ; Menses vinosi* Sennert.
de morbis mulier. cap. 8. Humida intemperies uteri
Sennert. *de morb. mulier. Menorrhagia ex mariscis ;*
Hæmorrhoides uteri Sennert. *lib. 4. p. 1^a. cap. 7.*

8. *Menorrhagia lochialis ; Lochia catharsis* Græ-
cis ; *Puerperia* Latinis ; *Lochia* Sennert. *Nimius*
sanguinis post partum effluxus Sennert. *de morb.*
puerperarum, Mauriceau *cap. 5. Vuidanges* Gallis.

Statim à partu hæmorrhagia uterina est copio-
sior quàm decet, sive quia crassiorum fetum mu-
lier peperit, unde partus difficilior, vasa uteri
magis patula, conatus vehementiores fuerunt,
vel quia mulier nimis plethorica, vel quia frustra
placentæ in utero remanserunt ; hæmorrhagia
identidem remittitur, quia cruor in utero colli-
gitur, congrumatur, & serum tantum dimittit ;
verum dein tormina ad excernendos grumos eò
diriora sunt, & purus putusque cruor iterum
cum grumis evacuatur.

Periculum est præsens, si ea sit hæmorrhagia
quæ vires infringat ; tunc autem si placentæ frustra
remanerint in utero, ea sunt manu obstetricis
quantociùs educenda ; puerpera iusculis, ovis,
panatellis vescatur, supina jaceat, calorem lum-
borum avertat, stramini, vel corio incumbat *ma-*
rochino dicto ; si pulsus vegetus sit, sanguis è
brachio mittatur, ejus fervor ptisanis, emulsioni-
bus temperetur, subacidis potibus utatur, lumbi
linteo oxicato frigido intincto involvantur,
necnon foliis centinodix ; profuit cum feces &
flatus abdomen distendebant clysmate laxante eas
evacuare ; quies animi & corporis omninò ser-

MORBORUM, CLASSIS IX. 63

vanda; demùm si fluxus persistat, injectiones & potus astringentes usurpare convenit.

Illicò à partu purus putus cruor effluit ex utero, qui statim fluxilis nulla tormina creat, mox congrumatus in ipso uteri orificio, tormina excitat per tres primos dies sæpiùs perseverantia primiparis multò minora; tertio, vel quarto die febris lactea accedit, & hysteralgia lochialis pari passu recedit; interea uteri textus lacteo cruore liberatur, unde fit ut subsequenter diebus lochia odore subacido nares feriant, & dilutiora sensim evadant; ea in rusticis septimanâ una, vel alterâ, apud nobiles tribus vel quatuor terminantur.

VII. Abortus, *Avortement*.

Græcis *Amblyosmos, Amblosis, Ectresmos, Pithora, Apophtora*; Latinis *Abortus, Effluxio, Deperditio*; Gallis *Blessure, faux germe, accouchement prématuré*.

Est fetus nondum vitalis ex utero exclusio. Immaturus, seu nondum vitalis est fetus qui septimum saltem vitæ suæ à conceptione mensem non attigit; aut si attigerit, debilior est quàm ut eo tempore exclusus extra uterum vivere queat.

Quæcumque valent placentam ab utero divellere, aut fetum enecare, ea omnia naturam stimulant ad fetus, tanquam ponderis inutilis, vel noxii & citò putrescentis, eliminationem; ea autem sunt interna, externave, vitia matris, aut fetûs ipsius.

Symptomata abortûs sunt menorrhagia abortiva, vigor & horror cum æstu volatico, inappetentia, nausea; accedit lassitudo, lumbago, pal-

64 G È N E R A E T S P E C I E S

pitatio, leipothymia, syncope, moestitia continua, hysteralgia gravativa, ad inguina, frigus genitalium, tenesmus, uteri conatus, conspicuus quandoque ejus tumor in hypogastrio, mammarum subita extenuatio, flacciditas, cum galactirrhæâ ferosâ; accedunt proximè hysteralgia spasmodica, tenesmus acrior; menorrhagia crescit cum leipothymiâ, ac syncope, extremorum frigore, mentis dejectione; æstus & rigor alternant, cephalalgia, hypogastrii delapsus, demùm aquarum amnii, & fetûs ipsius dudum immobilis exclusio.

Ut præcaveatur abortus, vitanda sunt principia ejus quæ ideo cognoscenda; scilicet 1^o. violentia quævis aut animi, ut ex terrore, irâ; hinc frequenter accidit à terræ motu, in obsessis urbibus, &c. aut corporis, ut saltus, conatus, vomitus, epilepsiæ insultus, diarrhœa, dysenteria, tenesmus, coitus frequens; hinc abortus primis graviditatis mensibus non infrequens recens nuptis veneris avidioribus.

2^o. Venena, sive *emmenagoga*, ut adhatoda quâ Zellanenses; sabina quâ scorta apud Europæos utuntur; semen aquilegiæ, myrrha, absinthium, castoreum, sive *cathartica* & emetica, quæ succutiendo uterum, aut fetum pabulo suo frustrantia, eum enecant.

3^o. Plethora quæ catamenia promovet, & cognoscitur ex capiplenio, faciei rubore, dyspnœâ; plures autem mulieres ab hoc principio abortiunt, nisi identidem phlebotomiam admittant, maximè quæ durante graviditate voraciores & otiosiores sunt. Plethora commota in febribus acutis & pyrexiiis, necnon in usu hydrargyroseos fortioris etiam abortum excitat; unde
Hippocrates

MORBORUM, CLASSIS IX. 65

Hippocrates dixit mulierem gravidam acuto morbo corripì lethale.

4°. Fetûs vitio fit abortus, si fetus moriatur, siue pabulo defraudatus, siue funiculo circa colum ligatus, demum quovis modo mortem obeat; mortuo autem fetu, nullus motus saltem spontaneus in utero persentitur, sed moles pondere proprio versus decliviorum locum inclinat. *Vide signa fetûs mortui apud Auctores.*

5°. Vitio matris abortus accidit, si uterus sit schirrosus, ulcerosus; si mater syphilide laboret, quod etiam suspicamur ex repetito abortu; fetus circa ultimos menses tunc eduntur in lucem luridi, putres; hæc causa non rara est, atque hydrargyrosi curatur; deinceps enim graviditates feliciter succedunt, cum virus syphiliticum ablatum est.

1. *Abortus Effluxio, blessure, faux germe.*

Est exclusio fetûs intra primum à conceptione mensem; vulgò illi abortus sine notabili dolore, & cum modicâ menorrhagiâ fiunt; sæpius diversis vicibus nunc embryonem, dein membranas, alias verò placentam natura expellit; quandoque tamen oviforme corpus pellucidum, fetum vermiformem includens simul emittitur.

2. *Abortus subrimestris, Avortement.*

Propriè dicitur abortus, si à primo ad quartum graviditatis mensem accidat fetûs exclusio; quò serior est & quadrimestri proximior, eò pejor. Principia ejus sunt interna, vel externa.

Interna sunt mors fetûs, vel vitiosa crasis sanguinis materni, ut syphilis.

Externa sunt placentæ hiatus ob ictus, lapsus, vehementes conatus matris.

Cum mors fetus à principiis internis dependet;

abortum antecedunt menorrhagiæ interpolatæ; in quarum intervallis datur leucorrhœa serosa, nigrescens; hos effluxus nec quies, nec phlebotomiæ exhauriunt; gravida hysteralgias periodicas patietur, cum anorexiâ & astheniâ, quæ symptomata mensem & ultra ante abortum permanent; tunc dolores partûs crescunt, menorrhagia redintegratur, aquæ amnii elabuntur, & postea fetus mortuus lividus, inodorus facilè eliminatur; si placenta non eliminetur, illa nec funiculo debiliori tutò extrahi, nec digitis in uterum parùm hiulcum immixtis educi potest; expectandum est donec eum expellat natura, excitationis aliquando torminibus vividis cum menorrhagiâ, aliquando verò putredine demùm excitatâ, tabi specie evacuetur placenta.

Si tormina & menorrhagia, quæ placentæ separationem ab utero indicant, non sufficiant ad liberandam mulierem, obstetrix digitis duobus immixtis potest eam abripere & extrahere, matre suos conatus sustinente. Si verò embryone elapso, nec gravis menorrhagia, nec dolores succedant, sed sequatur leucorrhœa serosa, brunnea, dein cadaverosi odoris, tunc placenta in frustula putrida delapsura est. Hic effluxus quandoque mensem transgreditur cum febre irregulari, anorexiâ & anxietate puerperæ, cui succurrimus usu amarorum, jusculex ex plantis vulnerariis, imò kinkinæ, si erratica febris accesserit; de cætero fugienda emmenagoga, opus naturæ committendum, quod tutò satis, licet serò, exequetur; quo factò cessat leucorrhœa foetida & uteri os clauditur.

3. *Abortus subsemestris. Accouchement prématuré.*

MORBORUM, CLASSIS IX. 67

Est ille qui à quarto graviditatis mense ad septimum accidit.

Hic excitatur à matris debilitate nativâ, vel uteri laxitate, non rarò determinatur ab ictu, casu, terrore, febre, morbo acuto, vel etiam syphilitide; fetus minimè vitales sunt, adeoque solius matris ratio habenda est; funiculus satis resistit, ut hujus ope extrahi possit placenta, & os uteri satis hiat, ut obstetricis manum admittat.

4. *Abortus octimestris. Couches précoces.*

Est exclusio fetûs sex septimanis, vel mense ante consuetum terminum.

Recens natus languet & non crescit, nisi cum ætatem quâ nasci debuerat, attigit, imò interdum ea die moritur, quâ nasci debuisset. Summa horum fetuum cura habenda est, linteis gossypio munitis obvolvendi sunt, non verò fasciis, nutritrix ab octo, decemve diebus enixa eligenda est.

5. *Abortus ab uteri laxitate Boerhaavii, Consult. 15.*

Cognoscitur ex debilitate constitutionis generalis, & ex violentiis, quas uterus sæpè perpessus est, à partu multiplici, ab obstetricis imperitiâ, à plethorâ prægressâ, quæ vasa uteri debilitavit, à juvantibus & lædentibus.

Mulier 32. annos natæ, quæ duodecies intra octo annos abortierat, fetus successivè magis immaturos excludens, in cassum tentatis bathonien-sibus balneis, balnea frigida per sesquianum adhibuit, exiguo cum successu, huic Boerhaavii sequentia remedia præcepit dùm gravida non esset: 1^o. purgans astringens, lene ex infuso myrobalan. & rhei, cum pauxillo mannæ & syrupi de cichorio composito per quinque dies suc-

cessivos; vesperè verò cardiacum ex aquâ stillatitiâ corticis citri unc. duabus, spiritûs vini Matthioli dracm. i. tincturæ opii gutt. x. succin. gutt. xv. victus interea fit ex vegetantibus, jura carniû ex lacte; sexto die hora ante jentaculum prandium & coenam, sumat pilulas tres, scilicet catechu drach. ii. cortic. granat. drach. i. mastiche drach. i. & sem. succini præpar. drach. i. terebinth. gutt. vi. olei stillatit. cinnamom. gutt. viii. misce, fiant pilulæ singulæ granor. iii.

Superbibatur verò vinum medicatum ex infuso cortic. cappar. cinnamom. tamarisci, ligni agallochi, fantal. citrini, lapid. hæmatit. limaturæ martis, maceris, nucis moschatae, radic. lapathi acuti, femin. quatuor calidorum minorum, pulvis tenuis infundatur in vini rhenani libris sex.

In his perseverandum toto gestationis tempore corpus moderatè exercendum, victus fit ex iis quæ arrident.

O R D O S E C U N D U S.

A L V I F L U X U S.

Rhodes Hippocrat. Profluvia alvi Foresti.

Fluxus ventris Celsi.

P*Rimæ viæ* dicuntur apud Medicos canales continui, qui ab ore ad anum extenduntur; œsophagus scilicet *stomacho* terminatus, intestinum tenue *Ileon* olim dictum, coeco terminatum, quasi exiguo ventriculo & intestinum crassum Longano Cælii Aureliani, & *Colon* Græcis dictum, quod *Marsupio* extremi recti terminatur.

MORBORUM, CLASSIS IX. 69

Ille canalis ita est dispositus, ut alimenta possit ingerere & digerere; verum etiam vitiosa ingesta aut excrementa commodiori viâ egerere, & sanguinem ab omnibus recrementis huc affluentibus, si vitiosa evaserint, expurgare, maximâ proinde sensibilitate & mobilitate præditus est, ut sensu confuso, quæ displicent, vel nocitura sunt percipiens, ea tum ano, id est sursum per os, tum cato, id est deorsum per podicem eliminat. Sic in ore contenta quæ placent deglutimus, mastica-
mus, gustamus, quæ displicent nauseamus, ex-
spuimus, excreamus velut inviti & inscii.

Hinc alvifluxuum alii sunt *anoterici*, ut vomitus, nausea; alii *catoterici* Galeno dicti, quibus per inferiora alvus expurgatur, ut diarrhoea; pulsus intermittens præfagit alvifluxus per inferiora; intermissiones sunt omnino inordinatæ, post duas tresve pulsationes satis æquales & pleniusculas, succedunt totidem minores, promptiores quasi subintrantes.

Nullum corpus è loco movetur, nisi excessu virium ipsum urgentium, supra vires quibus resistit, & in loco retinetur; si cum Veteribus vires quibus contenta in suâ sede retinentur, & suæ expulsionì resistunt, vocemus *retentrices*, & eas quibus extrorsum urgentur *expultrices*, evidens est quòd ad evacuationem absolutè necessarium sit, ut vires retentrices superentur ab expultrici-
bus, quo posito impossibile est non fieri evacuationem, & quo sublato ea nequaquam fieri potest; ille excessus virium est itaque evacuationis cujuscunque causa pathologica.

Resistunt verò contenta in alvo 1°. mole suâ; sic major ventriculi conatus requiritur ad tres libras alimentorum evacuandas quàm ad libram.

2°. Resistunt adhæsione suâ seu viscositate quâ solidis agglutinantur, sic phlegmata amygdalis adhærentia difficilius exscreamus quàm salivam. 3°. Resistunt gravitate suâ, seu directione gravitatis, sic stante corpore vomitus difficilior est quàm eo procumbente; econtra mictus & partus faciliores sunt. 4°. Resistunt receptacula & sphincteres si contentorum corporum diameter sit minor diametro nativa orificiorum, nec nisi adhibitis viribus contenta in minores moleculas possint dividi; sic scybala quæ paulò majora sunt diametro podicis resistunt dejectioni alvi, in ratione virium quæ debent adhiberi, ut sphincteris fibræ elongentur, & ut scybala dividantur seu defringantur. 5°. Resistentiæ fluidorum quæ diversis viribus propelluntur, crescunt in ratione earum virium; sic quadruplò magis resistit urina quæ duplo majori velocitate expellitur è vesicâ, quàm quæ solitâ velocitate mingitur.

Hinc patet vires retentrices crescere 1°. ex parte contentorum ratione inertiae, seu molis movendæ, ratione adhæsionis, & ratione gravitatis, etiam si contenta sint fluida, eas verò ulterius crescere 2°. ratione duritiei si diffringi debent ad hoc ut excernantur, ratione posituræ, sic fetus transversim orificio uteri oblatus magis resistit quàm si caput directè huic orificio offerat; demùm receptacula resistere si angustiora sint, tùm ratione roboris quo sphincteres clauduntur, convelluntur, tùm ratione crassitiei & duritiei fibrarum, quæ solâ elasticitate renituntur.

Vires verò expultrices solùm resident in musculis receptacula ambientibus aut constituentibus; omnis enim motus animalis per vires musculorum exercetur, sic intestinum componit par-

MORBORUM, CLASSIS IX. 71

tim tunica musculosa, quæ ex fibris annularibus confecta tubum illum coarctat, & contenta fursum, deorsumve exprimit, & tunica musculosa quæ ex longitudinalibus fibris composita, eum tubum decurtat, ejusque cavum tantumdem minuit; his viribus conjunctis materies contentæ comprimuntur, & quâ datâ portâ exprimuntur; hisce viribus auxiliantur muscoli abdominales & diaphragma, quæ pressionem intendunt, & sub prælo viscera alvina constringunt quoquo versum æqualiter; illæ verò vires pressivæ sunt, non expulsi-
væ, nisi determinata accedat directio, sic si annuli musculares intestini successivè contrahantur à piloro versum podicem, si muscoli abdominales deorsum urgeant, materies per inferiora trudentur; si verò contraria sit nisuum directio, ad superiora pelluntur; ad vires itaque expultrices requiritur pressio & determinata directio. Nomen itaque illud non est superfluum, nec ridiculum, ut præmaturo judicio prænuntiaverant Neoterici, Veterum contemptores.

Si morbos hujusce ordinis universim respiciamus, eorum causa est conatus naturæ ad eliminandas materias à primis viis. Conatus est applicatio virium eo fine, ut superetur quædam resistentia, adeoque conatus involvit virium directionem & majorem impensam; impensa tamen virium non est semper absolutè major, ad hoc ut conatus sit morbosus, & virium potentiæ motricis imminutionem, adeoque lassitudinem inferat.

Conatus sunt vel violenti vel spontanei; in statu sano conatus non plus impendunt virium quàm pastu & somno quotidiano possunt resarciri, illique sunt vel parvi vel magni: in statu morbofo viribus potentiæ motricis major.

partem absumunt, quàm quæ pastu & somno quotidiano reparari queat. In agone mortis conatus violenti quidem sunt, sed tamen debiles.

Difficilis dicitur motus ille ad quem exerendum majores superandæ sunt resistentiæ, & motor minoribus viribus præditus est. Difficultas itaque actionis est in ratione resistentiæ superandæ & debilitatis ejus, qui eam superare contendit; ita ut eadem actio quæ sano & robusto facilis est, ægro debilitato sit difficilis.

Alii alvifluxus magnam, alii verò parvam difficultatem involvunt; parva est difficultas ejectionis in diarrhœâ ferofâ, ita ut nulla videatur; magna in dysenteriâ & tenesmo; unde dysenteria à Veteribus difficultas intestinorum vocatur.

Magnitudo morbi hujusce ordinis æstimanda est non solum à solito majori egestorum copiâ, sed etiam à difficultate egestionis, quæ virium exsolutionem & molestiam difficultati ac debilitati proportionalem excitat.

Principia alvifluxuum sunt quæcumque vim expultricem irritant, ut omnes antiqui Medici pronuntiarunt; falsi verò sunt tùm Mechanicorum, tùm Chymicorum hac de re conceptus plurimi. Sola obvia cuique observatio sufficit ad hæc principia intelligenda; quidquid molestum in ore persentitur, illud naturaliter exspuimus, quidquam gratum retinemus vel deglutimus.

Eadem saliva quæ silenti molesta non est, loquelam ineunti molesta est, unde qui sermonem adoriuntur eam prius exspuunt, ut organa loquelæ sint expeditiora; nec tamen opus est ut eum finem clarè intelligant ad hoc ut exspuant. Sputatores melancholici ob pravum morem susceptum salivam velint, nolint, & non cogitantes ex-

creant, licet ea nec acrior sit, nec quantitate peccet, nec organa male se habeant. Errant itaque illi Mechanici qui ex actione gravitatis fallivæ, vel ex ejus acrimoniâ vellent ejus expuim mechanice, ut aiunt, deducere, cum molestia seu averfatio ex quadam perceptione confusâ oriunda fit. Supermechanica molestia non semper secum involvit dolorem, nisi hoc nomine pruritus & ipsa voluptas intelligatur; in satyriasi semen, in tenesmo mucus alvi cum sensu molestiæ, simul & voluptatis ejicitur, in nausæâ cum sensu abominationis, aut si quando dolor conatus excretorios comitetur, jucundus quidam sensus factam evacuationem sequitur, & quædam cupiditas comitatur; cupiditas dico, non voluntas, nec enim in tenesmo voluntas est, sed dejiciendi dira cupiditas, eaque insatiabilis.

Quidquid irritat, illud monet vel sollicitat ad agendum; non solum pondere, acrimoniâ, puncturâ potest irritari ventriculus ad vomendum, sed & sola memoria objecti abominabilis, ut cadaveris putridi, cujus mentio facta fuerit apud delicatulas mulieres; à diversis pathematis diversas evacuationes excitari notum est omnibus. Qui primâ vice concionaturi sunt, paulò ante alvum exonerare coguntur; sunt quibus terror diarrhœam incutit; ex irâ plures mulieres copiosum urinæ limpidæ fluxum patiuntur; ex metu summo sudor frigidus; ex commiseratione lacrymarum proveniunt; initio magnorum morborum, ut fracturæ cranii, febris putridæ, natura gravi pathemate commota alvum ano vel cato exonerat, ut tempestate ingruente nautæ nimis onustam navem sarcinis in mare projectis liberant; horum causam mechanicam inquirent Mechanices peritiores, finalem prætervidisse nobis sufficit.

Praxis. Causam nisi quis auferat, is frustra morbum debellare voluerit, adeoque scopus præcipuus est vires expultrices irritatas sedare, retentrices reparare, ac potentiam seu facultatem vitalem interea sustinere; sic enim restituetur debita intra illarum virium actiones æquilibratio.

Verùm distinguendum est prius an principium morbi sit irritatio vis expultricis, an retentricis, quod rarum est, debilitas.

Vires expultrices esse irritatas & adauctas, cognoscimus ex conatibus, doloribusque evacuationem concomitantibus, & ex indole materiæ morbificæ, ac subjecti ægrotantis robore, ætate, sensibilitate, & constitutione; sic in dysenteriâ, tenesmo, sunt conatus ad egerendum, sunt dolores, calores, tensiones partium; sunt acrimonia excretorum, quæ indicant intestina esse valdè irritata, phlogosi-affecteda, spasmodicè exagitata, continuo vellicata à pravis, corrosivis aut acerbis humoribus, quos vel alimenta, venenave ingesta suppeditant, vel quos sanguis in intestina tanquam in colatorium exonerat; cùm itaque vires expultrices admodum esse adauctas & irritatas in hoc morbo manifestum sit, evidens est præcipuum esse medentis scopum, 1º. ut naturæ noxias vitiosas materies ejicienti ferat auxilium potu diluenti, oleoso, blando, refrigerante, ut aquâ pulli, sero lactis, infuso florum malvæ, decocto orizæ, usquequo materiam morbificam sufficienter evacuatam, & vires vitales nullo in periculo versari cognoverit; 2º. ut materiam morbificam è ventriculo per vomitoria lenia auferat, ex intestinis simul, & semel intra biduum per cathartica blanda eliminat, minùs enim defatigatur homo per dejectionem uberem intra aliquot horas

MORBORUM, CLASSIS IX. 75

à cathartico excitatam quàm per repetitam quavis horâ noctu & interdiu licet paucam ejectionem vi materiæ morbificæ proritatam; 3°. ut faciliorem reddat evacuationem, adeoque conatus inutiles imminuat, quod non solum laxantia, diluentia potu sumpta præstant, sed etiam clysmata emollientia, quæ materias acres obtundunt, viscidas diluunt, vias lubricant, & fomenti ad instar intestinorum, phlogosim, tensionem, spasmos temperant.

4°. Cùm autem inutilis est morbi medela, nisi vires naturæ sustineantur, atque non possint sustineri si conatus immodici, assidui non intermittant, si dolores & tormina sæpius ægrum etiam noctu discrucient, si evacuationes uberiores eum exhauriant, necessum est conatus, dolores & evacuationes saltem nocte quavis susflaminare, compescere, quod miraculum præstant narcotica, quæ sensum intestinorum, adeoque inde oriundos conatus excretorios compescunt per aliquod tempus; hoc enim laudanum præstat, ut enormes evacuationes alvinas quasvis non minùs suspendat quàm dolores & conatus, unde præmissis evacuantibus laudanum liquidum ad guttas circiter viginti, solidum ad granum unum, diascordium ad drachmam, pilulæ de cynoglossa ad granæ sex, vel similia, debent saltem horis nocturnis adhiberi.

5°. Demùm quoniam diuturnitate morbi superatâ sphincterum & valvularum resistentiâ, laxatis excretoriis osculis, dissolutis etiam humoribus, ac læsa vi digestivâ stomachi, facilè in consuetudinem abiret morbus evacuatorius, operæ pretium est, ut eliminatâ satis materiâ quæ morbum initio fovebat, eâque specificis si dentur

medicaminibus correctâ, vires retentrices restituantur, augeantur, adeoque fluidis debita viscositas restituatur; in hunc finem stomachica, absorbentia, tonica, imò astringentia sub his cautelis feliciter adhibentur, quæ initio morbi, materiam febrilem retinendo, nocuissent, sic data tempore profunt, & data non apto tempore quæque nocent. Si verò morbus non tam ab irritatâ vi expultrice quàm à retentrice debilitatâ oriatur, ut accidit in diarrhoeâ serosâ, tunc quem scopum sibi præfigere debet Medicus clariùs exponam dùm de serosis fluxibus erit quæstio, quippe horum maxima pars pro passivis effluxibus debet haberi.

Alvi fluxuum alii sunt sanguinei, ut hepatorrhœa, dysenteria, &c. alii verò merè feculenti, ut diarrhoea, lenteria; quidam sunt anoterici seu superiores, ut vomitus, ileus; alii inferiores, ut tenesmus, ipsa diarrhoea; demùm dantur qui ano & cæco materies evacuant, ut cholera, & quandoque melæna, &c.

» Dejectio saluberrima est mollis & figurata,
 » assueto sanis tempore, facta; & quoad copiam
 » ingestorum copię respondens, sub his condi-
 » tionibus abdomen benè se habet.

» Quod si liquida sit dejectio, bonum est sal-
 » tem, nec cum stridore, nec crebrò & paucum
 » secedere; dejectiones enim similes, seu tenes-
 » modes multùm defatigant, & somnum abigunt.

» Si verò frequens sit dejectio, erit leipothy-
 » miæ periculum; sani semel in die, vel in
 » biduo, idque vel diluculo, vel quod præstat
 » post prandium alvum deponunt.

» Morbo acuto declinante feces alvinæ debent
 » esse crassiores, ruffæ, neque multum graveo-

» lentes pultiformes , nec malum est tunc tempo-
 » ris lumbricos excerni.

» In quovis morbo mollem & benè halitum
 » ventrem esse oportet , atverò dejectionibus præ
 » liquidis , albidis , aut pallidis , aut prærubris
 » vel spumantibus alvum ferri , hæc omnia sunt
 » calamitosa ; sed illud calamitosius est multò ,
 » parcum , & lentum , & album , & subflavum ,
 » & æquale excerni , ac adhuc funestius nigra aut
 » pingua , aut livida , aut æruginosa , aut gra-
 » veolentia excerni ». Hippocrates , *Prognostic.*
libr. 2.

VIII. Hepatirrhœa. *Flux hépatique.*

Aimatera Dict. Univ. *Hepatis atonia* Græc.

Dysenteria hepatera Reusner. *de Scorbuto.*

Hepatitis Varandæi , *Dissert. Dysen-*

teria hepatica Gilberti , Tralliani , *libr. 8.*

cap. 5. fol. 223. Fluxus hepaticus Neo-

tericorum. Flux hépatique Gallis.

Nomine fluxûs hepatici intellexere Veteres
 quamcumque diarrhœam , lenteriam , cæliacam ,
 ex hepatis vitio oriundam , ut notat Gordonius ,
Lilium , folio 257. Neoterici verò hoc nomine
 indolentem sanguinis utplurimum diluti & loturæ
 carniûm similis dejectionem significant , undecum-
 que materia fluxûs procedat.

1. *Hepatirrhœa vera. Dysenteria hepatica* Gordon.
Lil. med. Ballon. lib. 1. consult. 53. Jordan.
cap. 19. de pestis phænomenis.

Est fluxus alvi ferofo-cruentus , simulque bilio-
 fo-purulentus , cum signis vitii in hepate , ut abs-
 cessus , aut putredinosæ dissolutionis , qualem

observarunt La Morliere , *de fluxu dysenterico* , cap. 1. & plures Auctores in Sepulchreto Boneti cap. *de dysenteria* enumerati.

Miles Anglus hepatitidem passus erat, frustra tentatis remediis tumor quidem hypochondrii dextri remisit, sed desiit in malum fluxum hepaticum, quo per sex menses conflictatus & exsiccatu obijt; aperto corpore invenimus loco hepatis solam membranam ipsum investientem, satis crassam instar sacci, cui adhuc portio saniei loturæ carniū similis inerat, qualem tam longo tempore excreverat. Bontius, *Med. Indorum*, lib. 3. *observ.* 7. 9. Similem observavi ipse Mantæ ad Sequanam, anno 1730.

2. *Hepatirrhæa intestinalis* Neotericorum. *Cæliacus affectus* Tralliani, lib. 8. *Merum non ens* Ettmulleri. *Fluxus à dysenteria* River. *observ.*

Est fluxus alvi loturæ carniū similis, doloris expers, cujus materia per intestinorum vasa secretoria anastomosim passa & dilatata in intestina effunditur.

Cæliaci ex Tralliano liquidas non benè concocatas, nec non cruentas feces velut ex vase destillantes, per alvum excernunt, unde longo tempore ventris resolutio cum assiduâ dejectione perdurat; hinc extenuatio, vigiliæ, inappetentia, cruditas, &c. Rarissimus morbus, si existat unquam.

3. *Hepatirrhæa à vulnere* Bonet. *Sepulchret.* pag. 178.

In hac specie superveniunt vomitus & dejectiones cruentæ, etiam si vulnus hepar tantum, non verò ventriculum attigisset; & ea differt à dysenteria per absentiam torminum, ab hepatirrhœa legitimâ per colorem rutilum ejectionum.

MORBORUM, CLASSIS IX. 79

4. *Hepatirrhœa Mesenterica. Fluxus varii mesenterii abscessum secutus* Jo. Rhodii *centur. 3. obs. 95.*

Castellus biliosi temperamenti fenex patavinus decem menses fluxu hepatico laboraverat, iterum saniosa, deinde biliosa & pituitosa sine pure, sine urinæ mutatione reddidit. Medicus Caimus putabat principium morbi esse jecoris atoniam, Joannes Prævotius credidit mesenterii abscessum esse; nulla febris, nulla tormina; rectè divinasse Prævotium docuit eventus seu apertura cadaveris. Bonet. *Scpulchret. Tom. 2.*

5. *Hepatirrhœa scorbutica* Reusneri *de Dysenteria pag. 411.*

Hæmorrhagia intestinorum tenuium Barbeyrac M. S. Similem nuper observavi sine ulla febre, sine torminibus & statim sine alvi fluxu in puero Nosocomii generalis qui purum putumque cruorem cum fecibus per aliquot dies sine alvi fluore, dein verò cum alvi fluore excrevit; similem in febribus observarunt plures, ut D. Lazerme sine ullo hæmorrhoidum signo, sine torminibus.

6. *Hepatirrhœa cruenta. Dysenteria hæmatodes* Heurnii *in aphor. Fluxus alvi hepaticus* Bontii *Med. Indor. cap. IV.*

Differt ab hepatirrhœa vulgari quod non humor sanguinolentus, & loturæ carniū similis, sed purus putus sanguis sine torminibus effluat ob distenta vasa sanguifera, vel ea erosa ab acrimonia: hæc species facilius curatur quàm Europæa vulgaris.

Cura. Ubi acrimonia in causa est, emulsiones adhibeantur, cucurbitæ cum scarificatione lumbis & natibus admovendæ; cibi saccharo condiendi. Si vero plethora incusetur, vena secanda est illicò, quod tamen rarò in Javâ insulâ prosperè

80 G E N E R A E T S P E C I E S

succedit nisi apud Lusitanos & Indos; Belgæ enim sunt debilissimi velut effeminati à calore inassueto; dein ad extractum croci & opii ceu ad sacram anchoram est confugiendum, idque circa noctem.

7. *Hepatirrhæa intermittens, subcruenta febris Torti. pag. 182. Febris hepatica Torti de febr. pag. 125.*

Est species quæ febris intermittens perniciosæ accessum comitatur, cum illo terminatur, dein revertitur, citamque virium exsolutionem infert, ac si etiam die intermissionis perseveret sequenti accessu in magnum periculum conjicit.

In illa vel initio vel in declinatione morbi loturæ carniū similis materies copiosa excernitur ad magnum pondus, unde summa virium imbecillitas, pulsus minutus, extremorum frigus, vox debilis, oculi concamerati, proclivitas in lipothymiam, maximè si æger è lecto velit surgere. Illa hepatirrhœa nullum dolorem, nullam animæ turbam affert, crescente febre crescit & intra secundum tertiumve accessum mortem minatur.

Periculum majus est si loco feri sanguinolenti effluat sanguis ater, vel atra bilis Veterum, ut in morbo nigro Hippocratis seu cholirica Moroni. Curatio eadem quæ cholæræ intermittens.

I X. *Hæmorrhœis, Flux hæmorrhoidal. Aimorrhœis Gal. lib. de atrabile. Fluxus hæmorrhoidalis Neoteoricorum. Flux hæmorrhoidal. Ægri hæmorrhoidarii.*

A Græco *Aima*, cruor, & *Rheo*, fluo; ita ut fluxus hæmorrhoidalis sit nomen ineptum & pleonasma; hæmorroides verò nihil aliud sunt quàm *mariscæ gazæ* apud Aristotelem.

Est

MORBORUM, CLASSIS IX. 81

Est fluxus cruoris ex podice præsentibus tuberculis rubris, duris, dolorificis, aut iisdem in recto latentibus; vel sanguifluxus ex mariscis podicis. Distinguitur ab *hepatirrhæa* cruentâ, in quâ purus cruor etiam ejicitur, ex eo quod sint signa designantia originem mali esse in podice vel in recto, scilicet tubercula hæmorrhoidalia; ea signa sunt, quod dolor in dejectione referatur tantum ad podicem, quod tubercula illa vel videantur, vel ab ægro perſentiantur tanquam nuclei perſicorum intra anum. A dysenteria & tenesmo discrepat quod nulla sint in abdomine tormina dejectiones præcedentia, quod nullus tenesmus, nulla mucositas, & maximè quod purus & putus cruor fecibus induratis ut plurimum superaffusus sit, non verò cum illis dissolutus, ut in dysenteria.

1. *Hæmorrhœis moderata. Hæmorrhœis catamenialis* Hippocr. lib. de morb. mulier. Galen. lib. 5. aphor. 33. *Fluxus hæmorrhoidalis* Auctorum.

Illâ est ex quâ æger aptior evadit ad sua munia, vel per quam à majoribus morbis liberatur, ut à morbis hæmorrhagicis, convulsivis, febrilibus, dolorificis; sublevatur usu panis fecalini, pomorum, uvarum quæ alvum laxam servant, clysmatum ex aquâ, potu acidulorum, balneis domesticis; abstinendum à curis, studio, vigiliâ, venere, aliisque alvum exsiccantibus.

2. *Hæmorrhœis immodica. Flux hæmorrhoidal immoderé.*

Supponit conatum naturæ ad plethoram minuendam, sed nimium propter stimulum ortum ab acrimonia sanguinis, à phlogosi podicis, à materia febrili. Scopus Medici debet esse ut trajectum sanguinis ex venâ hæmorrhoidali in-

ternâ per venam portam faciliorem reddat per diluentia, exercitium moderatum, & impetum ejus in mesentericam inferiorem & hypogastricam imminuat fitu horizontali, phlebotomiis ex brachio; ut omnem stimulum ex podice detrahat per clysmata emollientia, catharsim ex cassiâ pulpâ, usum feri lactis, atque anodyna intus & extus adhibita; demum si metus sit nimiae debilitatis debent ipsa astringentia parti admo-
veri, ut vinum rubrum, in quo solutum sit alumen, vel ex pilis leporinis, bolo armena & albumine ovorum fiat cataplasma; verum intus succus plantaginis, aqua rosarum, decoctum millefolii, geranii, feminum urticae debent usurpari, & æger abstinere à victu calido, ab equitatione, cursu & exercitio actuali, maximè à vigiliis, studiis & sollicitudinibus. Vidi ex longo usu lactis pro omni cibo & linctu catelli mariscis applicati, atque lacte affuso allectati, curatum hæmorrhoidarium jam febre lentâ exhaustum. Novi plures homines curatos admotâ radice cataplasmatibus instar contusâ verbasci seu thapsi barbati.

In pulsu hæmorrhoidali si fides Clariss. de Bordeu post tres quatuorve pulsationes contractas, vividas, rigidasque subæquales, succedunt duæ tresve pulsationes paulò ampliores, minùs æquales quas excipiunt tres quatuorve pulsationes dicrotæ: ast in omnibus adest quid tremuli & magis frequentis ac contracti quàm in aliis pulsibus inferioribus.

X. Dysenteria, *Dissenterie*.

Gallis *dissenterie*. Flux de sang. Italis *Caque sangue*. Anglis *dysentery*; *bloody-flux*.

MORBORUM CLASSIS IX. 83
 Latinis *difficultas intestinorum & tormina*;
 Cœlio Aureliano *Rheumatismus cum ul-*
cere. Paracelfo *Morbus dissolutus.*

Character. Frequens torminosa mucoſo-cruenta
 alvi dejectio.

Theoria. Arteria quæ tenue inteſtinum irrigat
 eſt arteria meſenterica ſuperior: quæ verò craſ-
 ſum, vel longagonem, eſt meſenterica inferior;
 venæ quæ ex ambabus ſanguinem revehunt ſunt
 magna meſaraica Winſlowi, quæ ex tenui, &
 parva meſaraicâ, ſeu hæmorrhoidalis interna,
 quæ ex craſſo inteſtino ſanguinem revehit in ve-
 nam portam deferendum: vena porta ex his
 duabus venis & ex ſplenicâ coaleſcentibus oriun-
 da ſubit hepar, in quo dividitur in ramos ſuc-
 ceſſivè minores, ex quorum ultimis venæ hepaticæ
 ſanguinem ad cavam reſuſuræ trahunt originem,
 ſicque ſanguis hunc verticem ſeu circulum abſol-
 vens bis arterioſus & bis venoſus evadit.

Circumſerentiæ & capacitates relativæ horum
vaſorum inventæ ſunt in ſene.

Lumina.

Aortæ	37.	Linearum.	. 136.	9.
Venæ portæ.	19.		. 36.	1.
ſplenicæ.	15.		. 22.	5.
meſaraicæ.	12. 6.		. 15.	8.
arteriæ meſent. ſuper.	9.		. 8.	1.
inferior.	4. 1.		. 1.	6.

Hinc ſequitur quod capacitas venæ portæ ſit
 minor reſpectu arteriarum ex quibus ſanguinem
 accipit quàm capacitas venæ cavæ reſpectu aortæ,
 adeoque quod minori facilitate ſanguis tranſeat ex
 arteriis meſentericis in ſuas venas ac in aliis par-
 tibus.

Sanguinolenta tamen aqua infusa in aortam multo copiosius & citius transfudat in intestinorum & ventriculi cavum, quàm in alias partes ut expertus sum in canibus vivis & in cadaveribus humanis: ergo facilius est sanguini impulso per arterias mesentericas, maximè si difficiliùs hepar permeet, suum serum cruentum in intestina dimittere quàm in aliis partibus ab aortâ irrigatis. Quantitas sanguinis per arteriam mesentericam superiorem transmissi est circiter 16^a. pars ejus qui transmittitur per truncum aortæ, ut sequitur ex ratione luminum & ex hydraulicis experimentis; at qui transmittitur per inferiorem mesentericam est quinquies minor quàm qui per superiorem, unde pronum est concludere intestinum tenue esse circiter quinquies ponderosius crasso aut saltem longius.

Eò faciliùs serum sanguinis per secretoria intestinorum elabatur quò fortiùs trudetur ab arteriis & quò magis ipsi resistetur à venis, hinc patet cur in dysenteriâ etiam si liberum sit hepar, modo febris adsit, cruor debeat secretoria intestinorum vasa diducere, & per ea effundi, ut in hepatirrhoeâ; si hepar obstructum fuerit aut malè affectum, etiam si nulla febris adfuerit, serum sanguinolentum poterit facilè in intestina delabi: non potest sanguis fortius trudi in ultimas arteriolas quin illarum ramulos lymphaticos diducat & inflammet, unde phlogosis intestinorum & simul effluxus cruoris in cavum, hinc symptomata essentialia dysenteriae subsequuntur: verum aliâ de causâ possunt etiam inflammari intestina, scilicet ab acrimoniâ corrosivâ tum muci in intestinis secreti tum aut alterius fluidi peregrini fistulam intestinale prementis; inde enim similia

MORBORUM, CLASSIS IX. 85

subsequentur symptomata. Intestina motu peristaltico propellunt reliquias alimentorum à pyloro versus podicem, nec ille motus peristalticus potest fieri in partibus inflammatis citra redintegrationem doloris; cum itaque boli crassiores materiæ expellendæ ad locum inflammatum pervenere, aut fluida mucosa ejus loci contractionem sollicitabunt, vi stimuli fiet illa tum intestini, tum musculorum epigastricorum contractio expulsa, quæ doloris vehementiam augebit cum sensu torsionis intestini, unde dolor torminosus in umbilicali circiter regione, si ibi sit sedes inflammationis, inde verò ad dejectionem eò majus labetur tempus quò magis distat locus inflammatus à podice, ita ut inter tormina & dejectionem nulla mora ferè interponatur, si intestinum crassum laboret phlogosi; ast major, si ileum vel jejunum: continua adest in dysentericis molestia, pressione abdominis detegenda, sed non continua tormina excretionem quamlibet antecedentia: tormina itaque non à phlogosi, sed à contractione intestini dependent, adeoque errant illi qui alio modo rem se habere leviter determinant.

1. *Dysenteria benigna spontanea Wallæi; cruenta dejectio critica Hœchsteteri, Decad. 2. obs. 1. Zacuti de princip. med. histor. lib. 2. obs. 16.*

Illæ sunt quæ redundantem tantummodò sanguinis copiam arguunt sine febre, & sine obstructione hepatis: talis observatur in pueris per plures menses perstare; in mutilatis qui lautius vivunt & phlebotomiam omittunt, in desidibus succi plenis; in lactentibus infantibus recti prolapsus ferè comitatur dysenteriam.

2. *Dysenteria catamenialis Horstii, part. 2. lib. 1. obs. 27. Gal. 5. de loc. affect. Dejectio san-*

guinis copiosa tempore mensium, & periodicus recursus à suppressâ narium hæmorrhagia Forest. lib. 2. observ.

3. *Dysenteria Parisiaca* Junckeri.

Ea est quæ advenas ab aquarum inassuetarum usu divexat; oritur quidem statim à diarrhœâ torminosâ, sed successu temporis dysentericus evadit effluxus cum tenesmo, & sanguinolentis dejectionibus; exigua est virium prostratio, febris parva vel nulla, inappetentia non est notabilis, unde à malignâ discrepat. Non solum Parisiis, sed etiam Londini, Amstelodami, & maximè in Indiis Orientalibus peregrinos discruciat hic morbus; abstinendum ab aquâ sequanæ, à carnibus; vino Alicantino indulgendum.

4. *Dysenteria Gravidarum* Forest.

Non paucae sunt recens nuptæ quæ per aliquot dies dysenteriam hanc experiuntur, an à suppressis catameniis, an à turbato circuitu per viscera pelvis; si sub finem graviditatis, ea à partu spontè sanatur.

Curatur clysmatis laxantibus & potu ex decocto geranii Robertiani præmissis emollientibus oleosis; imò si nulla graviditas, phlebotomiâ ac leni catharsi.

5. *Dysenteria atrabilaria.*

Dysenteria quæ ab atra bile incipit, lethalis ex Hippocr.

Illam præcedunt rigor, calor, nausea, vomitus biliosi, comitatur febris synochus biliosa, vel amphimerina putris quotidie exacerbens cum siti, virium prostratione, oris amarore, cardialgiâ, pervigiliis, colore pallido faciei.

Accedunt præter tormina, & tenesmus, dejectiones brunneæ, virescentes, vel atræ foeti-

diffimæ, deinceps urinæ coloris caffè in sedimento, cæterum viridescentes atræ, putridæ, foetidissimæ; totum corpus cito extenuatur; in vigore morbi adest dysuria, accedit singultus, fudor viscidus. Lethalis est ut plurimum hæc species atrabilarios, succis acribus, viscidis in sanguine & hepate congestis onustos aggrediens.

Videtur pendere à febre mali moris cum atrabile in sanguine copiosa.

6. *Dysenteria epidemica* Sydenham. pag. 108.

Dysenteria febrilis Amati, centur. 5.

Ista frequentior est priori, cum synocho putri juncta, lingua fordida, tumore, vel meteorismo abdominis, calore, siti, urinæ ardore aut identidem suppressione; sed differt quod excreta & urinæ non sint coloris obscuri, fusci nec tanti fetoris.

Videtur naturæ conatus quo à sanguine acrimoniam quamdam per colatoria intestinorum excernere nititur, repetitis cordis nisibus in arteriam mesentericam superiorem potissimum converfis; intestina seriatim percurrit phlogosis & tandem in recto sedem figit.

7. *Dysenteria castrensis* Ramazzini de morbis castrensis, pag. 637. *Fluxus virulentus* Saxonæ, *Dysenteria Indica* Bontii Medic. Indor. *Dysenteria Pestilentialis* Amati, centur. 3. cur. 90. Schenckii, fol. 861.

Illa epidemicè grassatur, symptomata pejora habet ac graviora etsi plures auferat quam sanatos dimittat, pestilentialis audit; magnus excrementorum fetor veluti cadaverosus, diversusque color, pulsus febrilis sed parvus, mollis; vires prostratæ ab initio: his adjungunt se delirium, angina, tenesmus ulcerosus.

Circa finem æstatis frequentius accidit communi latrina utentibus , suspicio est ne contagiosa sit per halitus putres ore & podice exceptos.

Hoc morbo laborant soli milites qui noctu tentoriis suis excedunt & frigori exponuntur ; nulla febris , initio diarrhœa est , succedunt tormina , vires prosteruntur , purus cruor excernitur.

8. *Dysenteria simulata Polybii lib. 6. Stratagemat.*

Amphiratus à pyratis in Lemno detentus à cibo abstinens & rubricam cum aquâ marinâ dilutam bibens dysenteriam simulavit. Pyratæ metuentes ne moreretur atque sic ejus redemptionis pretio frustrarentur , eum dimisere.

9. *Dysenteria Pecorum. Malis humida Lancisii de Peste Bovillâ. Pestis Bovilla Ramazzini. Lues vaccarum Tubingensis.*

Morbus hic totam successivè Europam & demùm nuper Galliam devastavit , atque boves eripuit. Hanc observavi apud Helvios Comitiorum jussui ut obtemperarem ; boves ibi , in Occitaniâ capræ , & verveces infestabantur ; oriebatur ab inappetentia , ruminationis cessatione , languore , boves passim in campis tristi & demisso capite vagabantur , interdum ejulantes , salivantes , dein frangebant auribus , fremebant toto corpore , alvi fluxum successivè cruentum & terminosum patiebantur , hinc colliquatio , feces oleosæ & mucosæ cruentæ : paucissimi sanabantur abortis ad nares & caput pustulis crustaceis , & alopeciâ subsequente , alii quorum palearia fetaceo pertusa in molem magnam intumefacta multum puris & saniei effundebant.

Inveni cadavera exfanguia , penultimum stomachum phlogosi tentatum , primos exsuccos & alimentis solitis ficcis infarctos , tumores flatuo-

fos, prius dolorificos in panniculo adiposo, sæpius juxta lumbos, emphisemata in pulmonibus; carnes albissimæ impunè ab hominibus manducabantur.

10. *Dysenteria alba* Sennert. t. 3, Etmuller. Sydenhami pag. 109. *Gripping of the gutts* Anglis. Willif. tom. 2. p. 70. *Weisse-Ruhr* Germanis. *Dysent. incruenta* Javanensium observ. curios. Omnia habet dysenteriae vulgaris symptomata, tormina scilicet, frequentem alvi dejectionem mucosam, tenesmum, eo solo discrimine quod nullæ sint striæ sanguineæ, vel paucissimæ; febris adest exacerbans, fitis: Willisius addit dejectiones esse ferosas & limpidas; affinis est dysenteriae rheumaticæ Al. Tralliani.

11. *Dysenteria à mesenterii vomica* Joan. Rhodii; *Abscessus mesenterii* Sanctorii, *Method. vitand. error. lib. 1. cap. 23.* Bartholin. Vide *Hepatirrhæam mesentericam*.

12. *Dysenteria à catharticis* Sennert.

Oritur ab abusu colocynthidis, laureolæ, nerii, antimoniatorum, à litu mercuriali; ea species transitoria est, & non difficile sanatur; huc referantur fructus austeri, necnon horræi quidam largius assumpti, ut mala persica, armeniaca; juvant in hoc casu narcotica, ut laudanum, pilulæ de cynoglossò, diascordium, præmissâ aquâ pulli, oleo amygdalarum, &c.

13. *Dysenteria syphilitica* Boyle de medicam. simpl.

Adolescens dysenteriam dudum exhaustus à vulgaribus remediis nullum perceperat auxilium; syphilidis latentis signa in suspicionem adducta sunt tanquam morbi principium; tùm verò in desperato rerum statu, æthiops mineralis parvâ dosi, opiatibus sto-

machicis & astringentibus fuit mixtus, ex quo intra paucos dies melius habuit, ac demùm convaluit. Hæc D. Gibert Alefiens. Medic. mihi post cineres colendus.

14. *Dysenteria æquinoctialis ; Dysenteria vera Bontii.*

Non est species diversa ab Europæâ vulgari, sed meretur singulares attentiones ob climatis differentiam ; clima est calidum & humidum, ita ut semestri à pluviis etiam immuni ferrum citiùs contrahat rubiginem quàm in Belgio ; calidum dico, ita ut per noctes ventus frigidus flare consuetus plura incommoda afferat quàm aquilo hyeme apud Septentrionales ; hoc calore diurno Europæi apud Indos laxantur, debilitantur, phlebotomiam vix ferunt, malè digerunt ; dysenteriam itaque procreant perspiratio retenta, fructus horarii sine pane comesti, vinum orizæ holoturiis confectum, vulgò *Arac*, quod Belgæ bibunt avidè.

Cura præcipua apud Indos est infusio rhei in decocto tamarindorum ; verùm Europæi ab hoc quandoque in certam perniciem conjiciuntur ; cùm in hoc morbo corroborantibus potiùs indigeant quàm catharticis, ut in cholera ; Bontius in hoc casu suadet decoctum orizæ cum endiviâ & cichoræo, atque linguâ cervinâ ; à levissimis catharticis cruciatus intenditur ; unde optimum & verissimum hujus morbi antidotum est narcoticum ex opio, croco, sanguine draconis, benzoino anaticis partibus paratum, & ambre nigræ tertiâ parte, aceto infundantur ad supereminentiam trium digitorum, ad solem æstivum vas clausum exponatur, colatura eodem sole ad extractum inspissetur, cujus dosis à granis vj. ad ix.

15. *Dysenteria verminosa Vandermonde 1757.*

MORBORUM, CLASSIS IX. 91

Mai. Le Nicolais du Saufay Britannus hanc epidemicam observavit.

Dolores atroces abdominis subiti, viscerum ardor, nausæ frequentes, vomitio muci, ut spermatis ranarum, dejectiones cruentæ & mucosæ cum multo cruore, febris insignis; tertiâ vel quintâ die singultus, pulsus decrescens, sæpè intermittens, cutis arida, viscosa, extrema frigida, vultus emaciatus, oculi languidi, depressi, abdomen indolens, hinc suspicio sphaceli intestinorum, mors à quintâ die ad decimam quintam.

Duravit epidemia ab Augusto ad Novembrem, quartam partem ruricularum aggrediens, & plures è medio tollens.

Cura. Præmissis duabus, tribusve phlebotomiis, clysmatis emollientibus, ptisanâ anthelminticâ & hypnoticâ, præscribitur ipecacuanha à granis decem ad viginti quatuor in cyatho potionis anthelminticæ & catharticæ; dein serò & manè anthelmintica, ut radix filicis, rheum, folia tana-ceti, cortex mori, corallina, æthiops mercurialis, quorum ope ægri lumbricos multos rariùs ascari-des dejecerunt, & multi evaserunt.

16. *Dysenteria carnosæ* Jacob. Wagneri, *Collect. Academ. tom. 3. pag. 633. observ. 187.* & Luc. Schroeckii *ibid.* Huc refer diarrhœam carnosam.

Multiplici observatione compertum est dejici quandoque in hac specie tum materies carniformes quæ lymphæ & sanguini coagulatis intra intestina concretis tribui debent, ut in casu relato *Collect. Academ. pag. 388.* tum materies splenis aut hepatis fragmentis similes; tum denique vera corpora glandulosa per multos dies ejici solita.

17. *Dysenteria intermittens* Torti *de febr. lib. 3. cap. 1. pag. 125.* vel *Dysenteria febricosa* Werlhof. *de Febris.*

92 G E N E R A E T S P E C I E S

Est ea dysenteria cholERICA quæ paroxysmum febris sæpius tertianæ, quandoque tritæophiæ duplicis comitatur, quâ humores acres, biliosi, & deinde mucus cruentus ano & cato ejiciuntur cum torminibus, tenesmo, stomachi dolore, perinde ac si illius membranæ divellerentur, ac excoriarentur, ut reverâ œsophagum excoriari intuemur ab illâ acri materie.

Ea tamen dysenteria febricosa minus periculi portendit quàm cholera intermittens, licet in illa febris videatur intensior, quia pulsus magis expansus, nec secum ea fert illam extremorum perfrigerationem, angorem & sudatiunculam, quæ in cholera observantur; admittit tamen singultum, jactationem inquietam, urinarum croceam rubedinem, linguæ scabritiem, &c. unde facile in continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur.

Curatur ut cholera intermittens.

18. *Dysenteria scorbutica* Cirigli *Consult.* 59. tom. 2. pag. 135.

Character desideratur, nisi signa vulgaria scorbuti velis substituere, & puri cruoris ex ano secessum indolentem, quales sæpè observavi in infantibus scorbuticis sine alvi fluxu liquido.

Curatio. Ciriglius suadet 1°. aquam ex albo albi, seu haustum ex aquæ graminis canini unciis quatuor, & ovorum albuminibus duobus, misce; 2°. lac ipsum, si stomachus id digerit; 3°. serum lactis Caprini cum succo fumaris, nasturtii aquat. &c. destillatum; hujus uncias quatuor quovis manè, additis si lubet spiritus cochlearis guttulis quatuor; 4°. ante coenam aquæ Spadanæ, vel aquæ de Picejarelli, vel alterius sulphureæ uncia duæ bibantur.

MORBORUM, CLASSIS IX. 93

Adderem decoctum tamarindorum, vel myrobalanorum, cæteris remediis præmittendum.

19. *Dysenteria Gravidarum* Hecquet in aphor. Hippocrat.

Benigna est quæ initio graviditatis potissimum ob plethoram accidit; cathartica & emetica non conveniunt, nisi mitia, eccoprotica, demulcentia; phlebotomia præstat: si versus finem graviditatis accedat, ea partu tollitur.

Praxis. Causa dysenteriae est conatus naturæ ad expellendas ano materies acres & venenatas, five sanguini commixtas, five intestina erodentes, adauctâ vi expulsivâ intestinorum per motum peristalticum, ruptisque, vel erosis, aut diductis vasis sanguiferis.

Indicatur itaque id omne genus auxilii, quod 1^o. materias irritantes valet avertere, evacuare, aliorum revellere, necnon corrigere & mitigare; 2^o. quod conatus dolorificos effrenes valet sedare, imminuendo phlogosim, sensum obtundendo, intestina mitigando, compescendo; denique evacuatâ materiâ morbificâ, quæ robur intestinis, vasisque ruptis cicatricem reddere valent; materiei irritantis, acris, venenatæ expulsio, si sit in ventriculo, quod docent cardialgia, nausæ, oris amaror, linguæ fordities, assumptorum indoles, debet tentari per emetica lenia, tubam intestinalem non subeuntia, simulque aliis indicationibus satisfacienda, præmissâ unâ, vel alterâ phlebotomiâ; talia sunt radix ipecacuanhæ, tartarum stibiatum, gilla vitrioli, sed ipecacuanha cæteris præstat parvâ dosi, ut ad grana sex, duodecim cum syrupo cydoniorum, vel micâ panis. Angli utuntur ejus infuso in aquâ vitæ ad cochlear unum.

Debet dein intestinalis fistula identidem expurgari decocto pulpæ cassiæ, tamarindorum, rhei, rhapontici, myrobalanorum, additâ mannâ, oleo amygdalarum, & similibus, atque si nulla sit febris, tutius eluitur potu aquarum acidularum, quæ Glauberiano sale scatent, modò tepidæ & parvâ dosi per aliquot dies sumantur, quo solo auxilio plures sanatos vidi, aquis Alesiensibus assumptis.

Corrigitur materies morbifica præmissis evacuantibus alvinis per potum ex fero lactis, decocto orizæ lotæ, aquis acidulis pro potu, unde ad vias urinarias ducitur serum acre lixiviosum sanguinis; si verò ritè expurgatis primis viis dysenteria chronica evadat, lac ipsum vaccinum coctum additâ drachmâ cretæ albæ in fundo relinquendæ, vel præmisso bolo ex cretâ, coralliis, oculis cancrorum, catechu cum conservâ rosarum manè & serò usurpandum.

Victus sit ex jusculis, aut quod satius est, si feteant & acres sint multum materies excretæ, cremores ex oryzâ, avenâ, loco jusculorum sunt adhibendi; potus verò vel decoctum orizæ, vel serum lactis, injectis frustis laterum, vel filicum, vel clavis igne prius candentibus, vel aqua pane tosto, floribus rosarum infusis parata; tormina, conatusque & profluvium alvi, ex quo vires infringuntur, sedant optimè narcotica, quæ in emulsione, julapio, oleo amygdalarum, vel cum pulvere absorbente, formâ boli, opiata vorentur; huc laudanum liquidum, vel solidum: huc pertinent pulvis coralliorum anodynus D. Helvetii, vel diascordium Fracastorii, modò largâ dosi sumatur, ut ad scrupulos quatuor, drachmas duas, vel pilulæ de cynoglossò ad grana quinque, octo:

MORBORUM, CLASSIS IX. 95

horum alterutro, vel emulsiōe cum syrupo de papavere vix carere potest æger horis nocturnis; verum & ipsa intestina debent mitigari, tenesmusque sedari clysmatis tepidis ad semilibram injectis cum cautelâ, cannula pulli intestinulo involuta; fiant clysmata ex intestinorum, vel omarum, vel capitis vervecini decocto, vel lacte, vel oleo & aquâ cum ovi vitellis, saccharo, vel malvæ foliis, althææ radicibus aquæ incoctis; adde in pertinaci dysenteriâ theriacæ drachmas aliquot. Si tormina valida, dolor atrox, fitis, febris vigeant, iteretur phlebotomia, potus sit aqua pulli, feminibus frigidis farcti, vel cum capite papaveris cocti; iteretur serò & manè laudanum liquidum sufficienti copia, oleum amygdalarum ore & ano sumendum est.

Denique inveterascente morbo, aut citiùs, modò expurgatus sit sanguis & edulcoratus, astringentia roborantia advocanda, uberius assumendæ aquæ acidulæ, opiatæ ex catechu, rheo pulverato maximè tosto, decoctum ex myrobalanis, rhapontico, syrupus de cichorio compositus, simarubæ corticis drachmæ duæ in tribus aquæ ciathis coctæ, & intra diem assumptæ, decoctæ; imò grana duo vel tria ipecacuanhæ intra pulpa vel opiatam, decoctum codega-palæ, aliaque conveniunt; sed febre absente offæ, panatellæ, ova mollia, panis possunt usurpari, cavendo semper à carnibus, ut à fructibus recentibus.

In epidemicis, malignisque dysenteriis vires sunt sustinendæ, & diaphoresis juvanda cardiacis absorbentibus, sudoriferis blandis, semperque phlogosi, & imminenti intestinorum sphacelo per phlebotomiam consulendum; infusum scordii,

diascordium, theriaca recens, decoctum album Sydenhami cæteris præstant.

In Castrensi dysenteriâ quæ æstiva est, & ab aurâ nocturnâ frigidâ ortum ducit, serum lactis optimum pro potu, ipecacuanha rarò convenit, sæpiùs cathartica profunt, ut expertus est D. Vandelii D. Med. Veletriæ.

XI. Melæna, *Maladie noire*.

Melaina nousos Hippocr. *Cholirica*, Moronii, Guarinonii, &c. *Morbus niger* Frid. Hofmanni; *Fluxus spleneticus* Gordonii; *Nigræ dejectiones* Schenckii lib. 3. *Dysenteria splenica* Ballonii consil. 53. lib. 1.

Est alvi fluxus materie nigricantis, atro-rubræ, dejectione, aut vomitione frequenti notatus.

1. *Melæna splenetica*; *Cholirica* Guarinonii, fol. 719. *Maladie noire* Vandermonde, mens. Martii & Julii 1758. obs. 1. & 2.

Ea est quæ melancholicis accidit post febres putridas, peripneumonias ante plenam convalescentiam; pulsus est debilis, intermittens, non febrilis, facies plumbea, vires prostratæ; materies rejectæ per inferiora sunt nigræ, unguinosæ, sæpè fetidissimæ.

Impugnatur hic morbus cardiacis, antisepticis, & acidis, ut aquâ Rabel, succo limonum, decocto levissimo serpentariæ Virginianæ, gelatinâ cornu cervi acidulatâ, infuso florum chamæmeli, &c.

Vidi in Moniali septuagenariâ per aliquot dies
has

has materies bis vel ter in die ano & cato rejectas, viscosas, unguenti digestivi similes quoad colorem, vix fetidas, cum debilitate, agrypniâ & pulsu febrili.

Vidi Nemausi in Mercatore similem morbum cum cardialgiis, facie plumbeâ, tumore antiquo ad epigastrium; materies rejectæ copiosissimæ per anum erant initio atramentosæ, dein bili atræ & decocto caffè similes.

In senibus Nosocomii generalis similis morbus ter, vel quater fuit observatus, & ut plurimum hac ætate lethalis.

Si alvi fluxus contingat in morbis acutis, & materia educta non sit atrabilis; sed verè melancholicus humor, qui est fex sanguinis, illæ evacuationes quândocumque eveniant, omni carent discrimine, & ad bonum terminantur, exoneratâ per has à gravi materie naturâ ipsâ; si vitium accedat viscerum, ipsaque eorum substantia labefactetur, perniciosæ sunt hujusmodi dejectiones. Petr. Salius Diverfus.

Desideratur hujus generis divisio in species; quarum signa sint magis distincta; nuper tantum modò Medici monuerunt hunc morbum non ita rarum esse, ut ante hoc sæculum existimabant.

Nigredo dejectionum sine torminibus ejus caractere m constituit, sed vel dejectiones aqua dilutæ ad luteum vergunt, vel ad atramentum; vel afficitur primariò hepar vel lien.

Cholirica est nomen à cholera parùm diversum; *melæna* est nomen vetus & Hippocraticum, adeoque anteponendum.

2. *Melæna scorbutica.* *Maladie noire*, *Observation 4.* *Journal de Médecine* 1758. pag. 235. par M. Bonté, D. Med. à Coutance.

Tom. III. Pars II.

G

98 G E N E R A E T S P E C I E S

Vir moestus, ficcus, macilentus, vertigine & astheniâ ac lassitudine tibiârum affectus, gingivis rubris, mollibus, ore fetidus, maculas habebat in tibiis circulares vel ovaes; à minimo motu syncopem metuebat; is pluries deiecit feces nigras, fetidissimas amurcæ vini similes; quoties fluxus niger instabat, maculæ ex purpureis nigræ evadebant, febris nulla, pulsus intermittens, accesserunt palpitationes, pulsatio temporum, labia, palatum, lingua ex nigro virescebant; harum partium epidermis separabatur; mors.

Indicabantur acida roborantia, maximè aqua Rabel, vel spiritus vitrioli, syrupus limonum, aceti, tinctura serpentariæ virginianæ, aliaque antiseptica acidis juncta.

3. *Melæna atrabilis. Atrebile.*

An ea species est quæ in acutis cum gravi viscerum labe accidit, in qua bilis nigra fursùm vel deorsùm ejicitur, de qua dicit Hippocrates: *Dysenteriam ab atrabile incipere lethale.*

An ab hepate hic humor profluat? quænam sunt signa hujus speciei quibus à prioribus discrepat.

Materies carnosas cum atrâ bile rejectas, vidit D. Geofroy, *Diarium Medic. Mart. 1758. pag. 250.* viderat Ballonius. Vide *Sepulchretum, Tom. 2. pag. 189.* Ex liene cadaveris humani eloto ipse eduxi aquæ nigerrimæ decem ferè libras, novam aquam affundendo per arteriam splenicam.

4. *Melæna hæmorrhagica.* Vide Chomel. *Mater. Med. pag. 574.*

Est alvi fluxus cruentus, niger, à rupto quodam vase sanguifero in primis viis, sine mariscarum signis. Duos operarios qui ex valido nisu in attollendis ponderibus, vas quoddam sangui-

MORBORUM, CLASSIS IX. 99

neum in intestinis verosimiliter fiti ruperant, vidit Chomelius. His supervenit dejectio cruenta quatuor & ultra librarum. Hos sanavit Chomelius præscriptis succi millefolii & urticæ ana unciiis sex, & forti decoctione harum plantarum in anum injectâ.

Qui hæmorrhagias in primis viis patiuntur, per aliquot dies sanguinem nigrum botellorum instar dejiciunt, ut vidi; hinc morbus melænæ videtur adscribendus, vel hepatirrhœæ cruentæ; à quâ differt ex eo quòd non per diabrosim fiat, sed per rixim.

Melaina prima Hippocratis, de Morbis, lib. 2.

Bilem atram tanquam fecem vomit, interdum velut sanguinem, aut vini amurcam, aut polypi atramentum, quandoque acidum, ut venetum, & cum nigrum cruentum vomuerit, cædem olere videtur: fauces & os ex vomitu incenduntur, dentes obstupefcunt, & rejectum terram attollit; à vomitione sublevatur, cibos appetit, à copiofioribus ægrè habet; si jejunos fit, viscera strepunt, & saliva acefcit. Cura absolvitur crebris purgantibus, dein fero & lacte, &c. Hippocrates.

Inspecie splenetica hodiè fatis frequenti, nec acidum olent rejecta, nec cathartica ferunt vires ægri.

XII. Nausea. *Nausée.*

Nausea & Nauseosis, cacositia, cibi fastidium; Græcis Nauia; Latinis Vomituritio; ægri Nautiodes, nauseabundi; Gallis Nausée, envie de vomir. Provenit à nautis, seu navi quam qui conscendunt, nauseant maximè.

Est vomendi cupiditas & conatus frustraneus,

seu qui respectu ad effectum spectatum maximus est; ita ut cum summis nisibus nil nisi flatus, aut quid paucum vomitu rejiciatur, & omnia assumenda fastidiantur. Phænomena nauseam comitantia sunt cardialgia, sensus ingratus ventriculi; averfatio seu abominatio intima ex hoc sensu oriunda, protensio capitis ad anteriora, oris diductio, motus ossis hyoidis ad superiora, sonitus singularis expiratorius, depressio simultanea epigastrii, sæpè salivæ uber proventus, labii inferioris tremor; & cum vehemens est morbus, virium imminutio, brachiorum ad posteriora protensio, corporis totius ad anteriora inclinatio, &c. omnis potus & cibi oblatis averfatio, & deglutiendi impossibilitas.

Definitur à Gorræo per causam, scilicet depravatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo sunt molesta; quod est tenesmus respectu dejectionis, tussis respectu anacatharsis, sternutatio respectu corizæ; id tussis erga vomitum est, & dysuria respectu enuresis, & dystocia respectu partûs.

Differt hic morbus à vomitu, quòd in vomitu uber sit materierum rejectio respectu conatuum, in nausæâ verò minima.

Differt à vomituritione, quæ vomitum, aliosque morbos comitatur, quia in nausæâ pro morbo essentiali spectata, inanis vomendi conatus sit constans & præcipuum symptoma, non ita in alia syndrome; ex principiis constantioribus diversamque medelam exigentibus deducuntur nauseæ species seu varietates.

1. *Nausea à tania* Hildani, *centur. 2. observ. 70.*

Mulier adolescens nausæâ, eructationibus & cibi fastidio, sæpè doloribus ventris, torminibus & imbecillitate ventriculi vexabatur.

Sumpsit tandem pulverem ex rheo, fennâ, turbith, agarico, cum syrupo rosato & tæniâ viginti spithamas longam per anum ejecit, hac rejectâ convaluit.

2. *Nausea gravidarum* Roderici à Castro, de morbis mulierum, lib. 3. cap. 11. Hippocratis, Aphor. 61. sect. 6. Nenteri, Tab. 185. cap. 2.

Ea nausea sine prævio horrore aut febre recens prægnantibus sæpiùs accidit, cum cibi fastidio & picâ, nec non phlegmatum rejectione per os, sæpiùs ante quintum mensem evanescit.

Intra certos limites nullum periculum involvit, sed, si violentior evaserit, etiam abortum minitatur; abstineant mulieres à pravis cibis quos pica suadet.

3. *Nausea à pancreatis skirro* Joan. Rhodii, cent. 2. observ. 95. ex ejus tumore putredinoso Barbet. prax. lib. 4. cap. 2.

Vetula quædam vomitum quotidianum post prandium & coenam patiens, in atrophiam incidens tandem mortua est.

Sectio cadavere pancreas duritie lapidem æmulabatur; cum autem illud sit ventriculi pulvinar, ventriculus concoctionem celebrare non poterat hac duritie læsus, sed indignatus omnia ingesta rejiciebat. Panarol. observ. 14.

4. *Nausea ex prolapsu ventriculi* Boneti, Sepulchret. de nausea, obs. 27^a.

Ventriculum rupto diaphragmate in pectoris cavitatem prolapsum sequitur hæc nausea. Hoc factum vidi Alesæ citra causam evidentem. Hoc observavit, post vulnus diaphragmatis, Sennert. instit. lib. 2. pag. 2. cap. 13. post emeticum violentum Bonetus, Sepulchret. Tom. 2. pag. 103. paragr. 2. ex obstructionibus ventriculi & epiploi Thom. Bartholin. centur. 6. obs. 45.

5. *Nausea ex compresso ventriculo* Bonet. *Sepulchret. lib. 3. sect. 8. obs. 28. 29.* Factum vidit ab *enormi renis abscessu* totam ferè abdominis cavitationem replente, Carol. Piso, *de morbis à colluvie serosa*, s. 2. p. 2. cap. 37.

6. *Nausea biliosa.* Willis. *Pharmac. ration. cap. 1.* Bonet. *Sepulchret. Tom. 2. pag. 107. obs. 36.*

Cognoscitur ex aurigine suppressa, ex amarore & flavedine eorum quæ vomitu sunt rejecta, & jam suppressa, ex eo quod à pastu sedatur nausea & jejuno stomacho recrudescat.

In homine sæpiùs nauseante secto cadavere invenit Cabrollius ductum choledocum pyloro insertum, *Observ. Anat. 6.*

Cùm bilis regurgitat in ventriculo, ejusque parietes intùs vel extùs afficit, inde nausea & anorexia sæpè fit.

7. *Nausea nephritica* Boneti, *Sepulchret. Tom. 2. pag. 116. observ. 60.*

Renibus calculo infarctis sæpiùs supervenit nausea, naturâ erroneo conatu, ventriculi alternis agitationibus calculum quo molestat expellere conante, vel urinâ sanguini remixtâ, ventriculum vellicante, vel nervis ventriculi sympathicè irritatis.

Hujus speciei observationes octo vel novem videsis apud Bonetum cadaverum sectione confirmatas. Idem à cochleæ putamine intra renem invento, observavit D. Pejerce, *Act. Lips. T. 5.*

8. *Nausea à semine corrupto* Boneti, *Sepulchret. de Nauseâ, observ. 69.*

Quidam veneri addictissimus tandem castimonie addictus, post sex menses nauseâ corripitur, tandem epilepsiâ extinguitur.

Nullum vitium ullibi inventum est præter se-

men viridescens in cavo canalis deferentis cumulatam.

9. *Nausea ab apostemate circa cardiacam* Caron. *Zodiac. Medic. Gallici*, pag. 128.

Hominis nausæa diuturnâ consumpti cadaver exhibuit apostema albi puris libram continens cum calculis albis inter cor, & ventriculi orificium finistrum, quo ventriculus irritabatur, nec tamen tetrum odorem fundebat illud pus, nulla febris adfuerat.

10. *Nausea ex gastritide. Vide Gastritidem.*

11. *Nausea ex cacochiliâ* Sennert.

Ea est omnium frequentissima quam comitatur pondus in epigastrio, sensus cujusdam boli cardiacam ingredientis, capitis vertiginosa gravitas, oris amaror, & cibi fastidium, sine febre; ea saburram pravam, biliosam, acrem, viscidam, ventriculo hærentem designat, & vomitoriis post diluentem tepidum frustra tentatum assumptis curatur.

Cave ante emeticorum usum ne ventriculus phlogosi laboret. Illa species febres malignas quandoque declarat.

Nausea marina. Vide Vomitus marinum.

XIII. Vomitus. *Vomissement.*

Græcis *Emetos. Anatropha* Gilberti Angli.

Ægri *Evemeti* Hoffmann.

Vomitio est eorum quæ in ventriculo, vel œsophago saltem continebantur, facta per os rejectio; & vomitus est vomitio constans & frequens, adeoque morbosa & ut plurimum celer & violenta.

Ad vomitiones tamen pertinent alimentorum

regurgitatio, & quibusdam hominibus superveniens & afflueta ruminatio, licet nec inde celeres nec violentæ sint rejectiones, secus multiplicanda forent in vanum morborum genera.

Materiæ vomitu rejectæ sunt recrementa vel alimentorum reliquiæ; si verò cruor rejiciatur, tunc datur hæmetemesis; illæ ut plurimum erant in ventriculo contenta, sive illuc ex tenuibus intestinis affluerint, ut in ileo; sive ex ejus colatoriis secreta fuerint, sive deglutita prius fuerint formâ medicamenti, veneni, alimenti: dantur tamen species raræ quidem, in quibus ex oesophago tantum rejiciuntur, quæ vomendo excluduntur.

Causa vomitionis est antiperistaltica ventriculi constrictio, concurrente, si violenta fuerit, simultaneâ diaphragmatis & musculorum abdominalium pressione, nec non simultaneâ expiratione, ita ut duo in vomitione tempora distinguantur; in primo siquidem inspirando diaphragma ventriculum comprimit, orificium ejus arctat; in secundo materies oesophagum per vim subeunt, & motus antiperistalticus ventriculi ac oesophagi urget ascensum, simulque aër velociter exspiratus impedit ne materies intra glottidem delabantur, sed saltu extra os, imò intra nares ejiciantur.

Ventriculum in cane post assumptum arsenicum, exenterato, vidi antiperistaltico motu vomitionem aliqualem, debilem tamen, producere, licet aëri expositus, & à pressione immunis esset ventriculus. Idem viderat Wepferus, de *cicutâ aquaticâ*, pag. 68.

Causa vomitus est naturæ conatus ad expellenda per os quæ ventriculum molestant, quique resistentiis oblatis est superior, secus daretur tantum nausea.

MORBORUM, CLASSIS IX. 105

Differt vomitus à cholera ex eo quod diarrhoea torminosa, aut tenesmo simul non stipetur; ab ileo quod atroci abdominis dolore & alvi pertinaci constipatione non insigniatur vomitus; à vomitione per constantiam, frequentiam & gravitatem, cum vomitio levis, fugax, arte excitata morbus non sit, sed symptoma plurium morborum, ut gastrodynes, gastritidis, nephritidis, cephalalgiae, cacositiae, cardialgiae, &c.

Species vomitus ab earum principiis constantioribus erutae sunt, vel succi alimentares biliosi, pituitosi, lactei, atrabilarii, urinosi, verminosi; vel vitia ventriculi, hepatis, coli, pancreatis, aliarumque partium.

Pulsus in vomitu critico est omnium maxime contractus & minus inaequalis; arteria sub digito rigescit, & fremere videtur.

1. *Vomitus à crapula* Frid. Hoffmann. *Spec. 1.*

Ille est qui ob nimiam alimentorum aut potulentorum copiam assumptam supervenit; in eo, si ante coctionem evomantur, colorem & saporrem ingestorum referunt egesta; si praecessit aliqua coctio, acidum olent; accedunt capitis gravitas, vertigo, titubatio, cardialgia, ructus, nausea, pondus ventriculi, labii infimi tremor, copiosa muci exspuitio, gutturis irritatio, levamen à vomitu, quo cruda ejiciuntur.

2. *Vomitus à saburra* Frid. Hoffmann. *Spec. 2.*

Si carnes ingestae putruerint, ex illis reliquiis irritatus ventriculus etiam ingesta respuit, & fetore saburrae ultimae vomitiones injiciuntur; adest nausea frequens, cardialgia, horror iusculorum & carnum, sitis refrigerantium & acilorum, fetor oris, linguae sordities, febricula, capitis vertiginosa gravitas, pondus, non verò

dolor acutus in epigastrio; ea omnia indicant emeticorum, & dein cathartorum utilitatem, nisi vomitus uber sit & facilis, aut potu tepido expeditus & sufficiens evadat.

3. *Vomitus lacteus* Kerckring. *obs. an.* 40.

Lactentes utplurimum lacte ingurgitati, illud regurgitant. Hoc debent alumni suis nutricibus, quæ ut lactis sui copiam ostendent, infantes lacte continuò infarcire amant, unde debilitatur eorum ventriculus, vel statim à concepto gravi pathemate lac præbent alumni vitiosum, quod in ventriculo non digeritur; hinc vel coagulatur, vel putrescit, unde vomitus excitatur, salutaris quidem, sed à principio morbofo, & sæpè puerulis funesto oriundus.

4. *Vomitus à dentitione.*

Pueris circa septimum mensem ætatis suæ, dùm primores perpullulant dentes distractâ tunicâ, quæ ab ore ad ventriculum protenditur, accidunt vigilæ, anxietates, gingivarum pruritus, oris fervor, papillæ mordendæ, aut cujusvis oblati corporis mordendi cupiditas; febris, alvi constipatio, frequens vomitio lactis aut ingestorum; & si atroces dolores fuerint, febris acuta, motus convulsivi, quibus se comites adjungunt symptomata vermes etiam indicantia; minùs malè se habent, quibus diarrhœa supervenit, non verò vomitus; hisce verò post aliquot dies sedatis, rarò accidit ut dens optatus prorumpat, sed tantum, ut aiunt nutrices, gingivæ reduplicantur; subsequenti autem mense dentes, ne advertente quidem nutrice, prorumpunt.

Tot vana & noxia laudantur in hoc morbo auxilia, ut ea enumerare pigeat. Videantur Auctores, ut Sydenhamus, D. Lazerme, &c.

5. *Vomitus verminosus* Amat. Lusitan. cent. 1.
cur. 5. Frider. Hoffmann. par. 24.

Quandiu solo lacte utuntur infantes, tandiù à vermibus immunes sunt; ab lactatos, vel carniū esui indulgentes infestunt sæpiùs, quod indicant odor singularis, quem acidum dicunt omnes, & tamen ab acido diversissimus est; anxietates & morsus tùm ventriculi, tùm abdominis transitorii, vomitus cum vermium per nares, oesophagum, anumve eruptione; quandoque reptantes per oesophagum vermes ipsi pueri suffocati digitis extrahunt; nares continuo pruriunt, tussis gutturalis vexat, facies in horas rubet & pallet alternatim, sopor eos detinet cum febriculâ, dejectiones liquidæ, grisacæ, odor sudoris verminosus, proprius; vomitus pituitæ pellucidæ, diræ quandoque in ipso sopore convulsiones brachiorum, capitis, oris; demùm oculis fursùm rigidis, ita ut album tantùm appareat; ad patriam suam coelestem relictâ hac miseriarum valle, puræ eorum transmigrant animæ.

Si credamus Veteribus, materies acido-dulcis sanguinem coagulans, horumque vermium pabulum, est omnium symptomatum principium; si Gualtero Harris fides adhibeatur, ab acido omnia pendent quæ absorbentibus copiosè assumptis debent curari. Omnes ferè Medici dulciariis assumptis vermium exclusionem tribuunt; solus Valisnerius, sagax observator, contendit à dulcibus, bellariisque vermes molestari, & hinc commotos suas strages rependo, confricando edere, si lumbrici fuerint, de quibus hic tantùm est quæstio; nulla hætenus firma est theoria; in praxi verò venæ sectio quadrimis & provectoribus instituitur cùm febris acuta est, licet non consentiant

mulieres, sed parcè & rarò mittitur sanguis; dein lacte solo lactentes aut jusculis nutriuntur infantes, cathartica vermifuga ex fennâ, floribus persicorum, mannâ cum infuso seminis fantonici iterantur; vel emetica, ut tartarum stibiatum ad granum unum, vel paulò ultra, aut syrupi glaukeriani guttæ sex circiter propinantur, ea verò die rarò vermes per inferiora excluduntur, sed diebus à catharsi vacuis offeruntur succus limonium cum oleo, vel potus ex aquâ portulacæ, naphæ, confectiōe hyacinthinâ, semine fantonico, corallinâ, nec non injiciuntur clysmata ex uvis passis, ficubus, melle, similibusque parata, & tunc lumbrici quandoque plures ejiciuntur. A millepedibus vomitum pertinacem vidit Auctor nuperus, *observat. Medico-Practicar. pag. 89.* Duobus oniscis rejectis sanatus est æger.

7. *Vomitus ruminatio.*

Sunt homines qui unâ aut alterâ à pastu horâ placidè ingesta alimenta ex ventriculo ad os usque regurgitant, & lobatim exspuunt cum aliqua masticatione; imò qui iterùm ea deglutiunt, ut boves & capræ; unde meritò ruminari dicuntur, quod incommodum & astantibus nauseosum est; post lautiores dapes hoc tantùm accidit.

8. *Vomitus à veneno* Frider. Hoffmann. *spec. 4.*

Sumpto arsenico vomitus brevi lethalis legatur in Salmuthi *cent. 1. observ. 10.* Erosio fundi ventriculi & inflammatio inventa est, dorsum & scrotum lividum; sumpto decocto hellebori albi seu veratri, convulsiones & vomitus immanes, citò lethales. Inventa sunt intestina flatu distenta, in ventriculo corrosio & macula nigricans magna, pulmones spumei nigricantes. Boneti *Sepulchree.*

MORBORUM, CLASSIS IX. 109

T. 2. p. 91. *observ.* 6. Similem casum à gillâ *vitrioli* malè præparatâ, Henr. ab Heers. In Chymici cadavere observavit Bonet. *ibidem*. A *fungis venenatis* vid. Hildan. *cent.* 4. *obs.* 34. Lemorrier, *Act. Acad. Paris.* 1740.

9. *Vomitus à pyloro calloso* Frider. Hoffmann. *paragr.* 22. Willis. *Tom.* 2. *pag.* 24. Bonet. *de vomitu obs.* 17. ubi casus plures, *obs.* 18. 19. 20.

Ter illam speciem in ægris observavi, & in eorum cadaveribus principium tetigi; accidit vomitio tribus circiter à pastu horis, adeoque cum pasta chimacea proximè in pylorum immittenda est; frustra omnia auxilia tentantur, quotidie post pastus vomitio revertitur, unde sensim ægri contabescunt, debilitantur, alvus ferè clausa est, aut rarò deponitur; jejuno ventriculo, si supinus & genibus flexis exploretur æger, quædam durities in regione pylori, quandoque in fine duodeni, & aliis in locis sentitur; post mortem intestina mirè coarctata, indurata, quandoque duodenum à tumoribus skirrosis compressum, plura viscera indurata reperiuntur; post annum circiter moriuntur; usu lactis pro omni cibo fatum procrastinatur; à nummo deglutito pilorum obdurante casum vidit Kerckring. *obs.* an. 1.

10. *Vomitus hypochondriacus*. Vide *Colicam hystericam* Frid. Hoffmann. *spec.* 4.

Scorbuticis quartanariis, lienosis, cachecticis communis est; prasini, æruginosi, virides, biliosi sunt vomitus. Vid. *Act. Acad. Bononiens.* *Tom.* 2.

11. *Vomitus ab ulcere ventriculi* Bonet. *Sepulchret.* *Tom.* 2. *pag.* 89. Hildan. *cent.* 5. *observ.* 36.

Illum præcedit dolor ventriculi acerbus, constans, siue phlegmone spontanea accesserit, siue

110 GENERA ET SPECIES

à deglutitis aciculis, officulis punctus sit ventriculus; rupto abscessu, dolor minuitur; sed vomitus in longum tempus perseverat, ita ut veneno quandoque tribuatur; pus tam paucum vix in rejectis cognoscitur: apertura cadaverum principium morbi declarat.

Similem casum in quo pituita ad aliquot libras evomebatur cum alvi constipatione, observavit Marcell. Donatus *hist. lib. 4. cap. 3.* pylori tunica interior erat exæsa, unde chymi irritantis transitum denegabat.

In ventriculo hominis vomitu habituali defuncti ulcus fistulosum invenit Schneiderus, *de Catarrhis pag. 439.* Æstus lentus, vomitûs pertinacia, ægri extenuatio, febricula hanc speciem produnt.

12. *Vomitus ab steatmate ventriculi* J. Rhodii, *observ. 63. cent. 2.* Boneti *Sepulchret. de vomitu observ. 15.*

Vomitus alimentorum semicoctorum, alvi constipatio, sensim crescens, morbus habitualis, abscessus, vel steatoma nunc in pyloro, nunc in cardiâ, nunc in fundo ventriculi; juvamen ab infessu in aquâ tepidâ.

Ab schirro in supernâ parte ventriculi & omenti ortum vidit Riverius *cent. 2. observ. 48.* Ab abscessu, *vide Riolan. lib. 2. Anthropol. cap. 20.*

13. *Vomitus gravidarum.*

Utplurimum vel biliosus est, vel alimentaris. Biliosus manè jejunis accidit, & laboriosior est, ac gravior, ferè convulsivus: ille sedandus est ope phlebotomiæ quandoque repetendæ, potu vel acescente, ut limonatae, vel diluente, ut theæ, infuso croci, unde juvatur bilis excretio, rejectio; vel stomachico, ut infuso florum chamæ-

MORBORUM, CLASSIS IX. 111

meli, summitatum centaurii minoris, absinthii, coffeæ, vel aquæ naphæ, vel cocolatae, vel quiete in lecto curatur, aut prævertitur.

Vomitus ciborum statim à pastu minus laboriosus est, verum inanitionem inducit & debilitatem: huic etiam confert phlebotomia; alias juvat aquæ potus; alias verò vini, imò elixirii proprietatis ad paucas guttas; alias theriaca. Interea vomitus quandoque salubris est, inde felicior parturitio; hoc suppresso ægrius habent plurimæ, minùsque appetunt cibos, in quo casu vomitus est naturæ committendus. Vomitus in gravidis abortus prævertit. Langrish.

14. *Vomitus bezoarticus* J. Breynii, *Philosophic. Transaction. n. 459. 1741.*

Quidam laborans pyrofi magnam copiam absorbentium, testaceorum ingessit; demùm supervenit vomitus cum sensu ponderis in diaphragmate, & post longum cruciatum obiit. Secto cadavere inventi sunt in stomacho plurimi calculi, quorum alii corallia, alii globulos referebant; quorum icones vide *volum. 9. Philosoph. Transact. Abridged. pag. 171.*

15. *Vomitus rabiosus* Anton. de Ulloa, *Iter in Americ. vulgò la Chapetonade*; Hispanis *Vomito prieto. Chappetons* ibi vocantur qui fortunam experiuntur, & quæstum, victumve apud Carthaginienses industriâ suâ quærunt; inopia facit tum ut prava, viliaque alimenta hauriant, tum ut frigori nocturno se exponant, quo nihil periculosius in regione fervidâ.

Succedit vomitus lethalis, sæpiùs stipatus delirio ita furibundo, ut nisi vinculis coerceatur æger, is se unguibus, dentibusque miserè dilaniet; in mediis hisce tormentis rabiosus expirat.

112 GENERA ET SPECIES

Hic morbus eos tantum aggreditur qui has regiones ab aliquo tempore inhabitare coeperunt, nec erat cognitus ante annum 1730.

16. *Vomitus atrabilarius* Bonet. *Sepulchret. observ. 23. de vomitu. Morbus niger* Hippocrat.

Quidam nigricantia, aut æruginosa vomitu affligo rejiciebat; inventum est duodenum ubi arcum, seu angulum constituit, omnino obturatum, unde bilis in ventriculum refluebat, morâ nigricabat.

In vehementibus nauseis intestini duodeni finis à duplicaturâ transversâ mesocoli arctatus bilis uberius tunc affluentis transitum denegat, unde bilis post primas vomitiones ferè semper accedit in ventriculum. Vomitus atræ bilis hepate obstructo, schirroso observarunt Car. Piso, *de morbis à sero*, S. 4. cap. 1. Bonet. *Sepulchret. obs. 43.* ubi plures casus recensentur.

17. *Vomitus ab hepate obstructo* Bonet. *Sepulchret. obs. 36.* Frid. Hoffmann. *paragr. 26.* Eam speciem confirmant observationes aliquot à Boneto relatæ, quibus verosimile evadit, bilem in hepate obstructo retentam per vasa sanguifera in colatoria ventriculi refluere, ibique excerni & biliosum vomitum excitare, sive hepar schirrosum, sive bilis in lapillos coagulata sit in cystide, sive abscessus in hepate ductus biliferos premat: hanc speciem observo à quinque mensibus in muliere, quæ pluries auriginem experta erat, quæque averfatione alimentorum, maximè verò è carnibus desumptorum laborat; sublevatur aquis thermalibus hieme, & acidulis vallsibus æstate.

18. *Vomitus à pancreate* Bonet. *Sepulchret. obs. 53. 54. 55. Vide Nauseam obs. 58.*

Hujus pulvini durities, vel ex pancreate putri
ulceroso

MORBORUM, CLASSIS IX. 113

ulceroso manans pus ventriculum ad vomendum sollicitat, maximè cùm plenus est alimentis.

19. *Vomitus gastriticus. Vide Gastritidem.*

Epigastrium tumet, & ita acutè dolet, ut ne stragulorum levissimorum attactum sustineat, ut in colicâ hystericâ; pulsus est debilis, frequens cardialgia, mens quandoque stupet, vomitus frequens est, febris veluti maligna, viribus omninò prostratis. *Vide Gastritidem.*

Ab herpete ventriculi vomitum habitualement observavit Panarol. observ. 43. A pustulis rubris lividis, vide Sepulchret. obs. 56.

A carbunculo pestilenti Diemerbroeck. de peste lib. 4. hist. 15.

20. *Vomitus nephriticus Bonet. obs. 60. Vide Nauseam. Vomitus à calculo Frider. Hoffmann. p. 27.*

Hæc species doloribus nephralgiæ calculosæ, aut etiam nephritidis stipatur; hujus casus octo in Sepulchreto videsis.

Si arteria renalis cani vivo ligetur, confuto vulnere post aliquot horas rejici materias urinam redolentes testatur Chiracius; verum non semper succedit experimentum.

21. *Vomitus ab œsophago obstructo Frid. Hoffmann. paragr. 21. Willis. Pharmac. pag. 17. Fernel. Pathol. cap. 1. Coëteri obs. pag. 121. Ab œsophago obstructo Litre, Act. Acad. Paris. Willis. Tom. 2. pag. 25. Cochi, Horti Florentini præfat. Vomitus habitualement statim à pastu observavit Litrius œsophago in marsupium dilatato propter schirrum intus enatum, quo obturabatur. Similem obturationem glandula Vercelloni intumefacta potest inducere in canibus. Celebris Florentiæ Æsculapius D. Cochi bis observavit hunc morbum à glandulâ dorsali schirrosâ, & semel à vertebriis*

Tom. III. Pars II.

H

salmonis deglutitis ortum, ut docuit Anatome; ægri fame perierunt.

22. *Vomitus à cartilagine xiphoideâ, vulgò la palette demise.*

Prolapsa cartilago ventriculum molestat, qui ut obicem removeat convulsivè contrahitur, alternatimque dilatatur. Similem vomitum observat Frider. Hoffmann. à ligneis illis, vel balenaceis chlamydibus, *Busquieres* dictis, quibus epigastrium arctant puellæ, ut elegantioris staturæ videantur. *Vide* Heisterum de luxatione hujus cartilaginis. Hic morbus, si rusticos audiamus, frequens est, reapse rarissimus.

23. *Vomitus à capitis læsione* Hippocr. *aphor.* 50. *lib.* 6. *cap.* 3. Frid. Hoffmann. *parag.* 28. Sed vomitio est potius quàm vomitus; oritur vel à percusso cranio, & post alimenta bilis ipsa rejicitur, vel à cephalæâ.

24. *Vomitus iliacus.* Vide *Ileum.* *Vomitus ab herniâ* Frid. Hoffmann. *paragr.* 24.

Non semper feculentus est, nec cum ileo, ac bubonocèle conjunctus; sed tantum à refluxu humorum ex intestinis in ventriculum procedit, ut in ileo.

25. *Vomitus Marinus. Mal de mer.*

Est ille qui navigantes discruciat cum cardialgiis, nauseis, virium prostratione.

Ille minimè pendet à fetore cloacæ, licet ille fetor quandoque concurrat; qui autem vomitu marino defatigari solent; illi etiam in fluminibus navigare nequeunt navigiis minimè fetidis quin evomant aut nauseent; itaque nec à cloacæ, nec ab aquæ marinæ odore præcisè pendet hic vomitus.

Ille vomitus urgentior est cum mare procello-

MORBORUM, CLASSIS IX. 115

sum est, & potissimum cum motus navis est à puppi ad proram, qui motus vulgò *Tangage* dicitur, atque accidit cum ventus à posticis flat, vulgò *vent arriere*; minimè verò accidit aut minùs cùm à vento laterali navigium versus latus inclinat; minima enim est navis succussio in hoc situ. Ad hunc vomitum arcendum 1°. supra pontem degendum est. 2°. In loco à puppi & prorâ æquidistanti, ubi scilicet minor est navis agitatio. 3°. Lautè manducandum est, ventriculus enim satur minus laborat, quàm vacuus. 4°. Decumbendum est potiùs quàm standum: hæc experti dicunt.

In vomitu quem rheda aliave vectura ciet, perniciosum est spiritus, liquores, elixiria ingerere; inde excitatur pyrosis: plures faciliùs evomunt si in anteriori vecturæ parte sedeant, & ea præposterè procedat.

Illi vomitus ostendunt digestionem non ritè fieri, si ventriculus exagitetur, sed quorsum stomachus satur rectiùs digerit, an quia saburra gravatus minus mobilis est? Ægri qui navigantes multum initio vomunt, à priori morbo convalescunt. Langrish.

26. Vomitus pituitosus.

Senes quorum ventriculus mucum uberem secer nit; qui tamen helluones sunt, interdum evomunt uberem mucum viscidum, subpellucidum, insipidum copiam manè jejuno ventriculo, post cardialgiam multæque pituitæ exspuitionem: laxitatem & inertiam ventriculi incusamus, & tunc ipecacuanha ad vomendum & roborandum, catharsim ex rheo, fennâ, nec non aquas bellucanas, dein absinthium, catechu, aloem, similiaque stomachica præscribimus. Hunc observabam in D. Lebrun Occitaniæ Prætore.

XIV. Ileus. *Passion iliaque.*

Rectius *chordapsus*. *Tenuis intestini morbus*
 Cels. l. 4. cap. 13. Græcis *Eileos* ab *ano eilesis*, revolutione intestini sursum factâ, vel ab *eilestai* intestini convolutione, vel ab *ileo* intestino aliis. *Chordapsos* Celsi. *Eileos* Hippocr. de morbis 3. Vox ilei est æquivoca, adeoque *chordapso* post ponenda. Cæl. Aureliano *acutum tormentum*. Pithagoricis *pragmon* quasi sepimentum. Latinis *Iliaca passio*, *volvulus*, *convolvulus*, *Copremesia* Bonet. *Sepulchret. pag. 234.* vulgò *miserere*, *passion iliaque*. *Ægri Iliaci.*

Charaâter. Morbus est acutus dolore abdominis, borborygmis, alvi constipatione, & vomitione sub finem stercoraceâ, stipatus.

Differt à vomitu per atrociam abdominis circa umbilicum tormina, cum ructibus, nausêâ, rugitu alvique pertinaci clausurâ.

A *Colicâ* per vomitionem frequentem, demùm feculentam, cum singultu, virium prostratione & sensu exagitationis & volutionis intestinorum. Ab *Ileo* Galeni discrepat ileus Neoterico- rum, ut à colicâ.

Causa est facultatis expultricis intestinorum motus inversus, nec obstant experimenta ab Ill. D. Haguenot instituta; ligato scilicet in fele intestino tenui, illud post 26. horas sphæroideam figuram adeptum esse docet, atque si icones non fallant, sexdecies majorem diametrum juxta liga-

turam acquisivisse, nec tamen in exenterato animali vidit motum antiperistalticum: inde enim non sequitur quod in ileo ab alio principio orto deficiat hic motus, maximè cum intestina in abdomine calida & abdominis musculis sustentata illum exsequi possunt: in hoc verò casu vel levissima & vix oculis conspicua facci dilatati constrictio sufficiebat ad refluxum materiei in stomachum obtinendum, ut in folle hydrostatico depressio utris oculis inconspicua sufficit ad aquam velociter è tubulo projiciendam.

Gratis supponit Auctor mechanicâ necessitate contrahi fibras annulares intestini successive à pyloro versus podicem, cùm natura non difficiliùs hunc motum invertat, quàm libertas motum digitorum argillam amplexantium & exprimentium potest pro lubitu mutare, ut quidam pro lubitu vomendo directionem motus peristaltici œsophagi & ventriculi invertunt, fateor quidem hunc motum in distenso prætermodum tubo non ita expeditè fieri posse, ut in sensus incurrat, nec hoc necessum est ad fursum exprimendas materies, quæ morâ & miscelâ superiorum cum infimis saporem & odorem stercoraceum adipiscuntur, qualem in tenui intestino possunt adipisci.

Principia sunt ea omnia quæ facultatem expultricem, ad hanc consuetam expressionis directionem mutandam, determinant, ut difficultas transmittendi feces per inferiora, five ob acriorem dolorem in ulceratâ vel inflammatâ parte, five ob spasmus quo pars inferior coarctatur, ob lumbricorum, nucleorum, scybalorum resistantiam, vel demum ob ligaturam, compressionem, aut intus susceptionem, ac herniam,

intestinatorum ; angustia verò canalis minimè pro causâ vomitus potest haberi , cum omnis motus vim motricem pro causâ supponat ; angustia itaque intestinatorum est tantùm frequentius ilei principium. Nullum servatum vidit Galenus ex iis qui feculentum vomitum passi sunt.

1. *Ileus Inflammatorius*. Sennert. 1^a. *Species*. *Cordapsus* ; vide *Sepulchret.* Boneti. Foresti *doc.* pag. 336. *Colica inflammatoria* Brendel. MS.

Ileus frequentissimus ab inflammatione intestini tenuis oriundus. Cognoscitur 1^o. Ex mali acutie seu celeritate progressûs. 2^o. Ex febre & vehementissimis doloribus. 3^o. Virium prostratio magna est. 4^o. Nec cibus nec potus contineri potest. 5^o. Graves singultus cum sudore. 6^o. Quandoque convulsio. 7^o. In loco dolente tumor quandoque apparet renitens , oblongus , chordæ tensæ adinstar. 8^o. Urina supprimitur. 9^o. Abdomen inflatur. 10^o. Respiratio anhelosa , velox. Præcesserunt causæ internæ , vel externæ inflammantis intestinis aptæ. Species hæc ut plurimum lethalis est intra quatrimum. Ballon.

Cura enteritidis & dysenteriae inflammatoriae convenit , non Sydenhamiana. Hanc speciem observarunt Willis *de animâ Brutorum*. Hildanus *de gangrænâ* ; invenere eorum gangrænosum Ballonius , Henricus ab Heers , Blasius.

2. *Ileus à fecibus induratis* , Sennert. *spec.* 3. *A cydoniato obturante* Fernel. *Pathol. lib.* 1. Fontan. p. 84. Hippol. Boschi S. 2. p. 24.

Præcessit diuturna alvi astrictio , sine acuto dolore , accessit abdominis gravitas , tensio crescens , tactu intestina stercore turgida apparent , flatus eructantur , febris fermè abest , vomitio biliosa & pituitosa accedit , crescente

MORBORUM, CLASSIS IX. 119

morbo stercorosa evadit. Hæc species multò minus acuta & periculosa est quàm prior. Flatum ope follis in rectum immitti suadet Hippocrates & Sennertus ; oleosa , diluentia , fomenta , clysmata profunt.

3. *Ileus spasmodicus. Ileus ab humorum anarrhopia Sennerti.*

Novam ilei speciem testatur Sennertus , in eo humores ex hypochondriis sursum vergebant , ut non solum epilepticus & cæcus fieret , verum etiam ut clysterem vomitu rejiceret æger ab eo observatus. Similes clysterum imò pessarium per os rejectiones observavere Matthæus de Gradibus , de vomitu , Guainerius & Jac. Ophteus. Similes anarrhopias videmus in insultu apoplexiæ , capite & oculis cruore turgentibus , rubris , dum extrema pallent & frigescent. Similes spasmodici motus ventriculi & intestinorum observantur in colicâ hystericâ , cujus curatio in hac specie maximè convenit.

4. *Ileus ab intestino compresso Bonet Sepulchret. A pancreate schirroso tumido colum premente , inflammante Kerckring. observ. anat. 43. A schirroso tumore officulis farcto colum premente inflammante Hippolyth. Boschi de facult. anat. lib. 2. A cancro exulcerante in cæco contracto & ileum intestinum subingresso Fabrit. Hildan. cent. 1. Observ. 61. P. Salii Diversi , cap. 11. Ab intestino sub costis spuris in hypochondrio dextro compresso Henr. Lavater. Thes. inaugur. 5.*

Rumpi aliquoties intestina in hoc morbo docet observatio , ut Colum. Barbette prax. lib. 4. cap. 7. Beniven. de abditis cap. 76. River. cent. 3. obs. 26. D. Martin. Act. Acad. 1706.

A Mola tubali rectum premente Hippol. Boschi de Facultat. Anat. lib. 2. pag. 23.

A Shirro mesenterii intestina premente. Riolan. method. med.

A Recto per membraneum annulum constricto Bonet. Sepulchret. obs. 24. cas. 9.

A tenui intestino per filum ferreum ab agyrta ligato. Henric. ab Heers observ. 32. pag. 191.

Ab intestini abscessu Bonet. Sepulchr. obs. 24. cas. 10.

Hæc ultima varietas ad ileum inflammatorium attinere videtur.

5. *Ileus à colo pituitâ infarctus. Boneti Sepulchret. observ. 25. ex Fernelio & Salio Diverso. Corpus semper friget, febris nulla, dolores vehementes, dein vomitus biliosi & pituitosi, demum feculentis, colum pituitâ oppletum & obstructum inventum est.*

6. *Ileus Herniosus Foresti observ. 20. 21. 22. libr. 21. A prolapsu intestinorum in scrotum Ballonii consil. lib. 2. consil. 24. Forest. observ. 7. lib. 21. A Bubonocèle frequentissimus Ballon. consil. 31. lib. 1. Mangeti in Sepulchret. observ. 26. pag. 237. Ab exomphalo Forest. observ. lib. 21. Ab Hernia vesicæ. Petit. Act. Acad. Paris. 1707. Ab Hernia Litriana, Act. Acad.*

Est Bubonocèle frequens ilei principium; sunt benè multi rustici, qui de colicâ & nausæâ conqueruntur, nec Bubonocèlem se pati monent Medicum, hujus infirmitatis dedecus timentes: unde cavendum semper est ne emetica aut cathartica præscribantur in hoc casu, nisi prius exploratis ægri inguinibus.

Cura exigit phlebotomiam, situm supinum cruribus inflexis, fomenta ex omasis animalis, intestinis calidis, litus ex oleo, clysmata laxantia, artificiosam à Chirurgo institutam præ-

tionem & succussionem & demum his irritis operationem.

Numquam herniosi debent bracherium deponere maximè cum cathartica sumunt, cum tussunt.

7. *Ileus volvulus*. Bonet. *Sepulchret. observ.* 20. & 21. ubi casus viginti tres.

Ille est qui à mutuo intestinorum subingressu vel intus susceptione dependet, millena sunt hujus exempla; vide, Boneti *Sepulchret. obs.* 20. ubi casus 15. recensentur. Ego in puerulis cum & sine ileo similes vidi intestini invaginationes & constrictiones spasmodicas in cadavere perseverantes; ubi enim vermes sunt, intestina eos arctè amplexantur atque infra & supra ita constringuntur, ut impervia evadant, tunc constrictam partem à laxâ superiori invaginari facillimum, superveniente hac occasione, vi expultrice inversâ, supervenit inflammatio, dolor, nausea ileus.

Si hujus darentur signa, indicarentur in hac specie globi plumbei, hydargyrus magnâ dosi, potissimum ubi lumbrici incusantur.

Curam videsis in Riverii *obs.* 26. *centur.* 3. Huc pertinet ileus physodes Rolfinckii: intestina enim sæpè flatu distensa & portentose intumefacta observantur, Plater. *obs. lib.* 3. *pag.* 657. Beniven.

Gastroraphia eo fine facta, ut digitis evolvantur intestina, quâ curatam, aiunt, Baronissam de Landi, apud me fidem nullam inveniet. Vide *Sepulchret. notam Mangeti p.* 228. *Tom.* 2.

8. *Ileus Indicus*. *Mordexin* Frider. Hoffmann. *Tom.* 6. *pag.* 207. Gallis *Ferchand. Mor-detchin* Mém. de la Chine.

122 GENERA ET SPECIES

Eam speciem Goæ familiarem, & Sinensibus communem, comitantur signa saburræ crudæ; vomitiones violentæ, tormina atrocia, sensuum obscuratio. Alii choleram eodem nomine designant.

Cura. Obtinetur abstinentiâ ab omni potu, & ferro candenti pedibus applicato.

9. *Ileus physodes* Rolfincii, *observ. 18. lib. 21.*
Tormentum Cælii Aurel. Rolfincii.

Stipatur borborygmis, alvi constipatione, torminibus, & loco vomitionis datur flatuum frequens eructatio, dolor supra umbilicum est, flatus etiam, sed non feces alvo excluduntur; species à Foresto observata, curata fuit, ut ileus inflammatorius; mulieres tabulam ligneam calidam ventri applicabant infaustè.

10. *Ileus calculosus* D. Chaptal. D. Med. M. Clarissimi.

12. Maii 1753. mulier post dolores abdominis & alvi constipationem in ileum incidit, feculentas materies per triduum vomuit, multo oleo olivarum propinato, & clysmatis formâ injecto, nec non potatâ decoctione foliorum violæ, demùm deiecit calculum pollice longiorem, semi-pollice crassiorem, ovatum, subalbidum, levem; quo excreto, alvus ubertim profluxit, hydrargyri semi-libram etiam hauserat, sicque sanata est.

11. *Ileus à callosâ coli stricturnâ* D. Gauteron, Societ. Reg. Monsp. Secretarius.

In iliaco defuncto invenit ille sagax Medicus colum callosum arctissimè angustatum, ut vix calamum scriptorium admitteret; hæc constrictio vetus erat, inflammationis expers. Similis casus est apud Bonetum, in *Sepulchreto*, ubi observatur rectum coalitum.

MORBORUM, CLASSIS IX. 123

Qui imperforati nascuntur, eundem morbum incurrunt.

12. *Ileus verminosus. Iliaca passio à vermibus*
Gordon. pag. 263.

Hanc speciem vidi ipse in adolescentulâ, quæ per os omnia rejiciebat, cum materiebus acidis, verminosis, vivido dolore ad umbilicum, borborygmis, ita ut ad ileum magis quàm ad aliud quodvis genus hic morbus accederet; interea alvus libera erat, non pertinaciter adstricta; hæc species multò minùs est periculosa ileo vulgari seu volvulo, & catharticiis vermifugis cedit.

13. *Ileus à veneno. Vide à catharticiis, ut veratro, colocynthide.*

Sartor Monspeliensis arsenici albi drachmam unam loco cremoris tartari in potu cathartico hausit; 1°. statim sensit se comburi, suffocari, vomitu continuo, ardore ventriculi, oris excruciabatur. 2°. Extrema frigescebant, facies plumbea, pallida, sudore frigido perfusa. 3°. Singultus frequens, sapor in ore horrendus. 4°. Pulsus parvus, rarus, tardus, intermittens. 5°. Sitis inexhausta, anxietas horrenda. 6°. Constrictio pectoris ineffabilis. 7°. Per octo primas dies nulla urina, nullus sudor, nisi in facie, lingua ficca. 8°. Per septem primos dies vomitus assiduus, biliosus, brunneus, abdomen molle, per quatuor dies alvus omninò clausa, reliquis diebus liquida, brunnea dejectio. 9°. Circa quartam diem eschara nigra, crassa, ex ore, œsophago rejecta est subsequente hæmorrhagiâ. 10°. Circa sextam diem æger escharam ventriculi evomuit, pulsus nullus; die septimâ priapismus cum rigiditate, erectione, dolore penis, balano livido per 24. horas; octava die anxietates auctæ, febris

124 GENERA ET SPECIES

cum pulsu pleno, intermittente, accedunt convulsiones, delirium obscurum, vesperè mors.

Cadaver aperiendum iussit Magistratus; adfui, dentes carnibus denudati, linguæ papillæ nudæ, totum os membranâ suâ spoliatum, villosa tunica ventriculi nulla; ventriculus liquore atro cum sedimento quasi carbonum tritorum plenus, intestina atro-rubra, valvulæ integræ, gangræna in pyloro, in amygdalis, & foramine linguali.

Cura. Hauriantur quæ præsto sunt ex oleis, jusculis pinguibus, lacte, dein gummi arabicum in aquâ solutum, mucilago seminum lini, fiant similia clysmata, gargarismata.

14. *Ileus imperforatorum.* Diar. Medic. Novembr. 1757. pag. 59. *Iliaca à recti intestini coalitu* Bonet. *Sepulchret.*

Infantes recens nati meconio suo non vacuantur, anus examinetur, si obturatio sit altior in recto, candelâ cereâ, vel specillo mutico exploretur, & membrana obturans se prodet; quæ citò pharyngotomo, vel cuspide *troiscarts* est cautè, duce digito indice, aperienda.

Hac operatione neglectâ abdomen intumescit, tenditur, dolet, vomitio cum torminibus acutis accedit, febris inflammatio, sphacelus, mors intra hebdomadam.

Nemausi puella puber ano & genitalibus externis ab ortu destituta, de cætero sana, imò pulchra, quolibet triduo vel biduo oborto circa umbilicum dolore, excrementa alvina per os rejiciebat ab annis quatuordecim. urina verò ex papillis mammarum aliquoties in die stillabat, narravit autopta Ill. D. Baux, Medicinam cum laude summâ faciens Nemausi, Regiæque Scientiarum Societatis Monspeliensis Alumnus meritissimus.

MORBORUM, CLASSIS IX. 125

15. *Ileus à bubonocèle. Colique provenant d'un boyau pincé. Puzos, Traité des accouchements, pag. 81.*

Si intestinum tenue, quod gravidis accidit, perstringatur in annulis musculorum transversorum, vel in umbilici foramine, sine ullo tumore extus sensibili nec indiciis partis affectæ, morbus exsurgit atrox, cujus symptomata colicam biliosam, flatulentam, simulque hepatalgiam & nephralgiam referunt. Similem morbum vomitu, pervigilio, febris mediocri stipatum septem phlebotomiæ, clysmata plura, potiones oleosæ, narcotica ne minimum sedabant in gravidâ septimestri; abortum proritavit Puzos, & fetum vivum extraxit; mater verò post biduum obiit. Inventa est post mortem intestini ilei pars livida in annulo dextro vellicata.

Curatio generica ilei.

Naturæ conatus vergunt ad obicem, si adfuerit, torminosis intestinorum nisibus superandum & materias vomitoriis conatibus quâ datâ viâ expellendas, quæ morâ longiori gangrænam inducerent.

Vena pro viribus bis vel ter est secanda, ut inflammatio sedetur, gangræna avertatur, intestina arctius convulsa & constricta laxentur, jusculis & aquâ pulli quartâ quavis horâ nutriatur æger.

Oleum amygdalarum recens ad uncias plures bis vel ter in die hauriatur, vel decoctum radicis althææ, foliorum malvæ, seminum lini substituitur; abdomen oleo tepido illiniatur, vel decocto emollienti foveatur, clysmata oleosa & demulcentia injiciantur. Noctu narcotica cum oleo blando offerantur.

Imminuto dolore cassiæ pulpa recens ad uncias

duas bulliat in aquæ pulli librâ , fiant duo ciathi ; cuilibet addatur oleum amygdalarum ad uncias duas ; cathartica fortiora ab Auctoribus præscripta fugienda sunt.

Si à vermibus , fecibus induratis , volvulo , foveri morbum suspicio fit , globulos plumbeos duos vel tres successivis diebus hauriat æger , vel hydrargyri semi-libram , nec non balneum ex oleo paratum ingrediatur. Vena è talo , si vires finant , deinceps aperiatur , linimenta , clysmata repetantur , una salus ægri alvum referari , flatus foetidos , feces hac via ejici.

XV. Cholera. *Cholera-morbus.*

A *chole* , bile , dicta fuit , vel ob *cholades* , seu intestina , ex Tralliano.

Qui metuunt ne cholera cum iracundiâ Gallicè dictâ confundatur , vocant *cholera-morbum* , ac *cholericam passionem*. Ægri *choleric*i Aureliano dicuntur. Græcis *choleriontes*.

Character. Morbus acutissimus vomitione biliosâ aut acri assidua , & diarrhœâ simul violentâ , saltem nausêâ & tenesmo stipatus , cum dolore abdominis , virium prostratione , & non rarò furarum crampis.

Sub finem æstatis frequentissima est quæ spontanea.

Causa est juxta Galenum conatus facultatis expultricis ventriculi & simul intestinorum ad evacuandam fursùm & deorsùm materiam acrem , biliosam , putridamve , quæ suâ morâ veneni ad instar viscera corrumperet.

Materies vomitu rejectas ab intestinis etiam procedere probat non solum bilis , sed etiam

stercoracei smegmatis vomitio ab Hippocrate & Lommio notata in cholera.

1. *Cholera spontanea*. Hippocr. *Epidem. lib. 5.* Foef. pag. 1144. ubi curatio pessima ex veratro & balneo. Idem, pag. 1159. *de Eutichide*, descriptio optima. *Cholera-morbus* anni 1669. Sydenhami.

Illæ est species quæ sine procatharsi seu occasione evidenti sponte circa mensem Septembrem, etiam illis qui nullo fructu utuntur, subito supervenit. Vomitiones enormes, biliosæ, putres per plures horas, dejectiones difficiles & tenesmodæ simul vel paulò post succedentes, quandoque & ut plurimum cessante vomitione unam aut alteram diem perseverantes. Tormina ventriculi & intestinorum, cardialgica syncopen minantur, prostratio virium subita summa cum pulsu parvo, dein nullo, vel celeri, frequenti, exili, in extremo facies cadaverosa, livida, extrema gelida, æstus, sitis inexhausta frigidorum, averfatio carniæ, anxietas continua, surarum & aliorum artuum contractio spasmodica, crampus dicta.

Morbus ille terrificus, si subito accersatur Medicus, felicissimè sæpissimè sanatur; ast malè curatus, aut neglectus, brevissimo tempore ægrum è medio tollit.

Cura Sydenhamiana est omnium optima, ut vigesies & ultra expertus sum; nam in Nosocomio generali quotannis quatuor circiter cholerae autumnales dantur.

Ægro adhuc vigenti offeratur aqua tepida, aqua pulli, imò si pulsus valet & dolor intensus sit, vena secetur è brachio.

Juscula vel cremores fluxiles quartâ quavis horâ offerantur, sed vix retineri possunt, adeò-

que post sufficientem evacuationem offeratur antiemeticum Riverii, scilicet unum aut alterum succi vel syrupi limonum cochlear, cum salis absynthii granis viginti; si dolor, debilitas urgeant quâvis diei horâ, huic julapio adduntur laudani liquidi guttæ viginti, vel pro re natâ aqua menthæ, aqua cinnamomi, oleum amygdalarum dulcium: datis hoc modo induciis, juscula retinentur, tunc clysmata ex decocto intestinorum vervecum tepida injiciuntur, parvâ dosi, maximè si tenesmus dolor exigat, quod rariùs accidit.

Redeunte vomitione redeo ad antiemeticum, & vesperè ad laudanum, potentissimum in hoc casu cardiacum & fluxum mirè cohibens; siti urgente limonata pro potu adhibetur.

Post tres dies à cessatione vomitûs & diarrhœæ, æger ex decocto rhapontici, mirobalani & syrupo de cichoreo composito, vel ad summum mannâ superadditâ repurgatur, & sic optimè convalescit.

2. *Cholera sicca* Sydenham. *Seç. 4. cap. 2.* Balionii, *Consil. 77. lib. 1.* *A flatibus* Galen. *de caus. morbor. 4.* *Flatulenta* Menjotii. *Cholera suppressa* Riverii. *Cholera hypochondriaca* Langii. *Cholera Xere* Hippocr. *de victus ratione 103.* Galen.

Ab aridâ cholerâ venter inflatur, strepitus fiunt, & dolor tùm laterum, tùm lumborum; nihilque alvus dejicit, sed astringitur; ita affectus ne vomat caveto, clysterem ex calidis & pinguibus adhibebis, perunctumque in balneum calidum immittes, calidâ irrigabis, ut calefiat, Hippocr.

3. *Cholera auriginosa à fungis venenatis* D. Lemonnier, *Act. Acad. Paris. 1749.*

Historia diaria.

Puella vorat ferculum in quo erat frixus fungus
mediæ

mediæ magnitudinis, totus albus. Vaillant. Hoc in prandio.

1°. Horâ quartâ pomeridianâ cardialgiæ, noctu dolores acuti, nausæ, vomitiones, dejectiones biliosæ, vires prosteruantur, cholera perseverat.

2°. Manè pulsus frequens exiguus, vix distinguitur; epigastrium tumet, pulsat quasi à cordis mucrone, (duodeno distenso, aortæ pulsationes transmittente) præscribitur aqua pulli, decoctum radicis althææ & feminum lini, clysmâ iteratum & fots ex plantis emollientibus, pauxillum theriacæ.

Dejectiones sex cum frustis fungi, vomitio nulla.

3°. Manè diarrhœa sedata, cardialgia, debilitas perstant, meteorismus epigastrii & pulsatio crescunt; dejectio biliosa cum frustis fungi.

4°. Nox pacata, cutis humida, pulsus melior, urinæ fluentes, sumitur manna & catholicum, aqua pulli copiosa, fungos dejicit, sedantur symptomata, dormit.

5°. Die accedit delirium, pectoris oppressio, suspirat, oscitat, anxia est, pulsus evanescit, omnia auxilia recusat, facies pallet, friget, catamenia sistuntur: paratur balneum; substituitur pediluvium; inde redeunt catamenia sed parca: saphæna secatur, dyspnœa crescit, convelluntur maxillæ, iteratur phlebotomia è pede: aurigo supervenit.

6°. Die manè expiravit, cutis flavedo evanuit, macula viridis in utroque oculi cantho accessit.

Cadavere aperto, phlogosis parva ventriculi, duodenum flatu valdè distensum, inferiùs strangulatum, hepar tensum, rubrum, ductus choledocus in medio strangulatus, supernè turgidus, infernè

vacuus, unde aurigo post mortem, bilis in vesicâ felleâ atro-viridis, intestina vacua illibata.

4. *Cholera dysenterica auriginosa* *Act. Acad.* 1749. Lemonnier.

1^a. Die ejusdem puellæ mater, quadraginta quinque annos nata, robusta parcius hos fungos voravit in prandio, vespere cœnavit more solito.

2^a. Summo manè, colicæ, biliosæ vomitiones, meteorismus, pulsus debilis, virium prostratio, lingua ficca, fordida, dejectiones biliosæ.

3^a. Ipsi succurritur, vespere melius habet.

4^a. Purgatur, dejectiones sunt foetidæ, liquidæ; vespere laudani guttæ quindecim.

5^a. Dejectiones fuscæ, foetidæ, ramenta dysenterica, dejectiones cruentatæ, pulsus exilis, extrema frigent, nullus dolor, nec motus in abdomine; tensio tamen in epigastrio, noctu ex narcorico dormit.

6^a. Dysentericus fluxus crescit, sopor altus, facies tumet, oculi flavescunt, dejectiones mucosæ, cruentæ, grumosæ, cardialgia assidua, surditas, oculi aperti fixi nil vident distinctè; delirium obscurum, fugax, datur tilium.

7^a. Ipecacuanha præbetur ad scrupulum, nil vomit, secessit, dejectio inde minus foetida; datur tinctura rosarum, spiritu vitrioli acidulata, dysenteria sedatur, datur tinctura rhei cum lixivio.

8^a. Cessat sanguinis dejectio, pulsus major, sopor discutitur, redeunt sensus, nocte sudat, dormit.

9^a. Dejectiones biliosæ, utitur tincturâ rosarum & rhei.

10^a. Fluit alvus, facies detumescit, aurigo persistit, datur ptisana ex cichorio, soncho, scorzonera; febricula accedit, somno & madore leni terminatur.

MORBORUM, CLASSIS IX. 131

Intra decimum quintum diem urinæ fluunt uber-
tim, aurigo evanescit, ægra convalescit.

5. *Cholera à venenis fossilibus. Vide Ileum à veneno.*

Ab antimonialibus.

Ab arsenicalibus Frid. Hoffmann. *de cholera obs.* 32

A mercurialibus.

6. *Cholera intermittens* Mortoni, *Pyretologiae*
pag. 16. 33. 81. *Tertiana cholericæ* Torti *de febr.*
lib. 3. *cap.* 1. *pag.* 124.

Est species quæ accessum febris tertianæ, raro
quartanæ, sæpius tritæphiæ paroxysmum comi-
tatur.

Initio scilicet accessus vomitio biliosa, prasi-
na, copiosa, acris, simulque dejectio frequens
supervenit non raro cum singultu, voce clangosâ,
aut raucâ, oculorum concavitate, angore sto-
machi, sudatiunculâ minutâ circa frontem, pulsu
exili, extremorum perfrigeratione, aut livore,
uno verbo cum symptomatis choleram regularem
stipare solitis, à quo distincta est ista, quia febris
est symptoma ipsius periodos concomitans.

Hæc cholera mortem minatur in eo febris ac-
cessu, qui morbi incrementum, aut statum cons-
tituit.

Curatur promptâ & largâ kinkinæ exhibitione,
statim à paroxysmo incipiendo usquequò drachmæ
minimum sex ingestæ fuerint ante quatuor horas
quæ subsecuturum præcedunt.

In cholera pulsus est qualis in vomitu simul
& in diarrhœâ contractus, & per intervalla in-
termittens.

7. *Cholera Indica* Delloni, *Iter in Indias Orien-
sal.* Amstelodam. 1689. *Merdecki* vulgò.

Symptomata. Sitis ardens, cephalalgia, inquietudo.

132 GENERA ET SPECIES

tudo, febris, delirium, alvi fluxus, & vomitus, pulsus fortis & inæqualis, urinæ rubræ & albæ, sed semper limpida.

Therapeia. Primum & præcipuum remedium quod huic morbo opponitur, est combustio pedis, admoto veru ferreo è latere ad tali partem magis callosam, usquequò æger dolorem sensitse significet, quo facto statim veru tollitur, & paucis ictibus pars ambusta impetitur calceo molli, eo fine ut phlyctenæ præcaveantur; hæc ambustio dolorem exiguum infert, & non impediret quominus æger statim incederet, si cholera permetteret: nihilominus cholæræ violentiam retundit, & si febris non evanuerit, ea auxiliis ordinariis est impugnanda: æger nutritur decocto & cremore orizæ, in quo etiam, si febris adsit, multum piperis additur, idem piper pulveratum capiti inspergitur; à phlebotomiâ abstinent, & cathartica mitiora tantum sedato morbo, & dimissâ febre adhibent.

Hæc methodus ita empyrica videbatur Dello-
nio Medico, ut eam initio contemneret; verum
multiplici eaque funestâ experienciâ didicit non
aliâ methodo curari hunc morbum, adeoque in
femetipso, & aliis ægris eam deinceps feliciter
adhibuit.

8. *Cholera à veneno animlia.* A Lucii ovis Gef-
ner. de piscibus. Schenckii de venenis. A barbi
ovis Gefner. de piscibus. Ab atramento sæpiæ Plin.
Histor. natur.

Historia. Mulier quinquagenaria, & filius ejus
ova frixa barbi piscis ad coenam edunt; horâ
primâ matutinâ ambo expergesunt cum nausæâ
& cardialgiâ atroci, inde vomitus biliosi, acres,
fetidi; haustâ aquâ pulli, secessus frequentes,

MORBORUM, CLASSIS IX. 133

torminosi; injiciuntur clysmata ex aquâ pulli, perseverant vomitiones & dejectiones usque ad vesperam, & convalescunt ambo; interea adolescentulus multos in annos debilitatus est.

9. Cholera verminosa.

Est ea quæ à materie verminosâ in primis viis latitante excitatur. Hujus exempla aliquot observavi in puerulis, apud quos materies illa verminosa eisdem ac venenum effectus edebat.

10. Cholera arthritica.

Cholera ab arthritide repulsâ, ex quâ mortuus est Sydenhamus.

Ea est quæ à materie arthriticâ repressâ per artem, aut ob naturæ debilitatem retentâ exoritur.

11. Cholera crapulosa.

Ea est quæ à nimiâ ciborum & potulentorum ingurgitatione, vini potissimum nimiâ potatione procedit, naturâ hanc sarcinam supra & infra cum impetu eliminante; hic verò affectus fugax est & salubris.

XVI. Diarrhœa, *Diarrhée.*

Catacoria Galen. lib. 4. pag. 790. Rheumatismus Tralliani lib. 8. cap. 7. Asclepiadis ex Aureliano. Defluxio Coel. Aurelian. cap. 22. de morbis acutis lib. 3. Catatrophæ Gilberti Angli, pag. 212. Rheuma Gastros Galen. in 1. Prognostic. Diarrhæa Gilbert. Angli. Alvi fluxus, ventris profluvium. Diarrhée, cours de ventre, bénéfice de nature, dévoiement, flux de ventre. Ægri Diarrhoici, Foireux.

Charaâter. Recrementorum & excrementorum

134 G E N E R A E T S P E C I E S

ut plurimum fluxiliorum frequens per anum dejectio morbose, id est, constans & notabilis.

Differt à coeliacâ & lienterîâ ex eo quod non excernantur cibaria, aut cruda, aut in chylum mutata, ut in quibusdam lienterix & coeliacæ speciebus, sed excrementitiæ, aut recrementitiæ materies. A tenesmo, quod nîsus ad egerendum non sint inanes. Ab hepatirrhœâ & dysenterîâ, quod ejecta non sint cruentata. A melœnâ, quod non sint nigra.

Causa dejectionis cujusvis sufficiens est nîsus facultatis expultricis major resistentiis oblati ex parte fecum & sphincteris, valvularum, &c. sed quod hosce conatus excretorios determinat, est molestia quam materies mole, morâ, acredine, pondere, vel quomodocumque in intestinis excitant; raro facultas à terrore ad agendum commovetur.

Materies morbifica est vel peregrina, ut venenum, medicamentum, vel humor in sanguine genitus ad intestinale colum delatus, ejusque tunicas molestans, ut in diarrhœis criticis, serosis, adiposis, seu colliquativis, vel succus biliosus, pancreaticus, similisve in cavum intestinorum delapsus, vel demum feces corruptæ, vitiosæ, acres; in omni specie primò ingestorum reliquiæ egeruntur, deinde pro victûs ratione ejectiones cum hisce reliquiis commixtæ, vel puriores apparent, & prout bilis, ferum, vel alter humor prædominium tenet, diarrhœa biliosa vel serosa nuncupatur; pulsus intermittens, observante Solano Doctore Medico, diarrhœam criticam præfagit.

1. *Diarrhœa stercorosa* River. *Diarrhœa à ventriculo & cibis corruptis* Sennert. *Diarrhœa stoma-*

chalis Gaspar. Hoffmanni. *Fluxus cibalis* Sennert.
Bénéfice de nature.

Illa est quæ à crapulâ, vel indigestis alimentis ut plurimum à voracitate orta, sine febre, & cum euphoriâ unam aut alteram diem perseverat, ex quâ nedum vires imminuantur, functiones reparantur, fames prostrata resurgit, & cum ob copiam chymi, vel chyli cæterum cocti, sed in venas lacteas non transmissi, excitetur, fluxus cibalis aut chylosus audit, licet excreta sint nequaquam alba, sed non stercoracea liquidiora; qui voracius cibos digerunt, non satis mastificant, aut qui sunt edentuli, imò etiam balbi, notante Hippocrate, huic morbo sunt obnoxii. Rheum, rhaponticum, syrupus de cichorio compositus in curâ primas tenent.

2. *Diarrhœa vulgaris; Diarrhœa à toto corpore sine febre* Sennert.

Ea differt à stercorosâ quod diuturnior, graviorque sit, atque cum ab ingestis non possit suppeditari tota quanta evacuatur materies, ea ab intestinorum colatorio magnam partem excerni verosimile est, adeoque à toto corpore suppeditatur, id est, à sanguine qui per hanc viam depuratur; hujus itaque principium est uberior putridi serosique humoris excretio ex colatorio intestinali, unde cum fecibus ea ratione dilutis evacuatur diarrhœæ formâ. Diæta tenuis, potus ex crustâ panis tostâ in aquâ infusâ, & cathartica lenia, sed astringentia præmittantur; dein diascordium, vel theriaca præscribantur.

3. *Diarrhœa febrilis* Boerhaav. *aphor.* 719. Sydenhami *const. epid. cap.* 4. *pag.* 31. Stahl. *de febr.* *pag.* 64. *Diarrhœa à toto cum febre* Sennert.

Ea est quæ synochum versus finem comitatur ; in febris quippe processu , ubi malignum in ventriculo humorem non nihil subegerit natura , & ad intestina amandaverit , illa ab acri humore ex hoc fonte , perpetim scaturiente , usque adeo corroduntur , ut non possit non insequi diarrhoea.

Cognoscitur hæc species quod initio febris æger in vomitum propensus fuerit , nec tamen ei emeticum fuit præscriptum.

Ab hac diarrhoeâ æger , jam febre debilitatus , ulterius enervatur , eo tempore quo natura suis viribus magis indiget ad febrilem materiam , quæ sanguinem inficit , corrigendam , & alia fortè via evacuandam , unde periculum.

Hanc speciem non rarò comitantur , aut præcedunt nausea , cardialgia , anxietas , jactatio , suspiria luctuosa , linguæ sordities , nigredo , &c.

Curatur , præscripto quantociùs emetico , si vires finant , & vespere sequenti paregorico leviter cardiaco ; astringentia verò parùm profunt.

4. *Diarrhoea pituitosa. Album alvi profluvium* Guill. Pison. cap. 9.

Perspirationi impeditæ , adeoque crudo & pituitoso humori in intestinis excreto tribuitur apud Indos ; ægrum magno dolore paulatim languescere facit , sine febre est ; omni ætati , hyberno id est pluvio potius quàm æstivo tempore , ad menses , nonnunquam ad annos durat.

Curatio à clysteribus abstergentibus incipiat , ut ex melle paratis ; corpus præparetur syrupis similibus , dein ad ipecacuanham confugiendum , scilicet hujus radices drachmæ duæ cum vel sine oxymelite coquantur in aquæ unciis quatuor ; per noctem maceretur decoctum , & sumatur manè sequenti ; postridiè semel atque iterum pro re

natâ, die secundâ, imò tertiâ, ejusdem ipecacuanhæ jam coctæ decoctio sumenda, tùm quod ægri debiliores eam faciliùs ferant. Hæc Guill. Piso.

5. *Diarrhœa carnosæ* Wolfgang. Wedelii *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 588.* Peyeri *de glandul. intestin. exercitat. 1. p. 2.* Ad dysenteriam accedit hic morbus, aut potius ejus est sequela.

6. *Diarrhœa variolosa* Sydenhami *pag. 97. 94. 83.* *A miliari* Roncalli, *Medic. pag. 151. 153.* *Rubeolas subsequens* Id. *pag. 122.* Morton. *p. 28.*

Ut ptyalismus adultis in variolâ confluente salutaris est & necessarius, ita in confluente variolâ apud infantes, seu impuberes diarrhœa salutaris est, licet non æquè constanter accedat, & in discretis variolis fit insalubris; in confluentibus etenim hac viâ apud infantes natura se viru varioloso partim exonerat; ast in discretâ non exsuperat illud virus, & tunc tantùm supervenit diarrhœa cum à frigore suscepto repercutiuntur pustulæ, & materia morbifica retrocedit.

Malè locata imprudentium muliercularum opera in sistendâ diarrhœâ, quæ infantibus variolâ confluente affectis accidit, multa infantium millia letho dedit; secùs feliciter perseverat ad finem morbi; econtra in discretâ variolâ diarrhœa superveniens accidit, vel à percussione per frigus externum, vel ob evacuationes indebitè factas, atque illis usu cardiacorum, & regimine conformi opitulandum est, quæ tamen ultra non sunt continuanda, quàm symptomata quæ ex hac percussione processerunt; aquæ itaque stillatitiæ & diascordium indicantur.

Diarrhœa autem non solet ita maturè infantes invadere, ac adultos ptyalismus. Quo-

cumque autem temporis morbo ingruerit , nisi ante sistatur per artem , ea solet singula morbi stadia decurrere : diarrhoea rubeolam non raro excipit vel etiam ad plures septimanas excurrit post morbi omniumque ejus symptomatum fugam , Sydenham. *pag. 121.* maximè si regimine calidiori morbillosi usi fuerint ; hæc autem diarrhoea venæ sectione non minùs sanatur quàm peripneumonia , quæ ab eodem calido regimine quandoque infantes in rubeolæ ipsius decursu aggreditur , cum pustularum retropressionem periculossimâ. Sydenham. *pag. 122.*

Si in variolâ discretâ ante eruptionem superveniat diarrhoea , illa à saburrâ primarum viarum dependet atque catharticis , ut rheo , myrobalanis , dein verò absorbentibus est impugnanda.

Factâ eruptione in discreta variolâ , diarrhoea est insalubris atque ope diascordii , theriacæ & absorbentium est reprimenda , secus collaberentur pustulæ , parcè tamen apud infantes narcotica sunt præscribenda.

7. *Diarrhoea Acrasia , incontinence du ventre.*

Incontinentia alvi est non frequens , sed intempestiva & involuntaria alvi depositio , qualis accidit pueris dormientibus vel etiam vigilantibus sed invitis , aut sui nimium negligentibus ; hic pravus mos corrigitur minis , verberibus , curando ut alvum exonerent antequam lectum petant , cavendo ne nimium cibis se ingurgitent , ne cibis dyspeptis utantur.

8. *Diarrhoea biliosa* Alex. Tralliani. Frider. Hoffmanni *T. 2. pag. 165.* *Cæliaca* Cælii Aureliani non Neotericorum.

Cognoscitur ex flavedine biliosâ excretorum ,

torminibus & calore viscerum, siti & ficcitate oris, febre sæpiùs adjunctâ, oris simul amaro, linguæ flavedine, causis calefacientibus prægressis, temperamento bilioso, tempestate calidâ prægressâ.

Solvit sæpè tertianam, tritæophiam aliasque febres biliosas, necnon amphimerinam catarralem benignam, potus optimus ex sale prunellæ, ex nitro, aquis acidulis sedatâ febre, affinis est valde diarrhœæ choleroïdi, sed non est inflammatoria.

9. *Diarrhœa arthritica* Musgrave *de arthritide anomala* cap. 4.

Est illa quæ spontè arthriticis dolentibus superveniens dolores & tumores pedum supprimit, vel quæ materiem arthriticam ad intestina divertens solitum arthritidis paroxysmum prævertit, vel quæ demùm in veteri arthritide ob cruditates labefactato ventriculo, accidit. Hæc ultima est pessima, vino & stomachicis debellanda; quæ à catharticis oritur, ut hypercatharsis curanda, prior verò naturæ sæpiùs committenda est.

10. *Diarrhœa serosa* Car. Pison. *de colluv. seros.*
Diarrhœa cerebralis Gordon. *Diarrhœa aquosa* Frid. Hoffmann. *Tom. 2. pag. 117.*

Illæ species cognoscitur ex quantitate serosi laticis excreti, non oleosi & pinguis ut in synthecticâ; est autem vel critica vel morbosa: critica si morbis cerebri, ut apoplexiæ serosæ, paralyfi serosæ, aliisque similibus superveniat, si leucophlegmatix, asciti se adjungat, & priores morbos imminuat, modò tamen vires ægri adhuc sint vegetæ, insalubris est, si à materie acri intestina sollicitante & serum sanguinis solvente foveatur, qualem suppeditant cathartica hydragoga.

140 G E N E R A E T S P E C I E S

11. *Diarrhœa purulenta* Benedict. Sylvatici cent. 2. obs. 86. Frider. Hoffmann. Tom. 2. pag. 174. obs. 3.

Illa sequitur suppurationem in mesenterio, periodicè recurrit, saniem purulentam, quandoque sanguinolentam fundit à quâ æger levatur.

12. *Diarrhœa chiliensis*; Feuillée, obs. vol. 2. Illa species sedem habet potissimum in intestino recto, Chiliensibus est endemica, principium ejus est recti inflammatio: signa sunt febris acuta, tensio podicis, dejectio frequens.

Curatur clysmatis ex decocto solani, quod officinali nostro affine est, scilicet solanum chenopodii folio, acinis luteis.

13. *Diarrhœa colliquativa* Riverii. Syntexis Dodon. pag. 102. Ægri Synthetici. Fluxus colliquativus Sennert. *Diarrhœa atrophicorum* Junker. *Diarr. Synthetica* Græcis.

Duplex est hujus varietas; vel enim exacerbantes malignas febres comitatur, ut amphimerinam malignam & cum summâ virium prostratione, liquidissimas, nigricantes, fuscas & fetidissimas, putres, oleosas, materies eliminat, unde cito emaciatur æger & exhauritur. Vel amphimerinam hecticam purulentamve ut phthisicam sibi habet adjunctam, & excrementa pinguedine fusâ, putri, liquidâ diluuntur ob summam acrimoniam ex qua liquatur totius corporis pinguedo, unde emaciatio, prostratio virium & mors inevitabilis. In dysenteria epidemicâ boum vidi sæpè materies ejectas velut oleo supra affuso obvolutas: unde hæc animalia cito emaciabantur.

14. *Diarrhœa verminosa*. *Diarrhœa à vermibus* Sennert.

MORBORUM, CLASSIS IX. 141

Cognoscitur ex signis vermium, lumbricorum, aliunde repetendis potissimum odore proprio anhelitus in infantibus ab lactatis, ex vermium dejectione, ex fecibus griseis, moribus intestinorum; curatur catharticiis pro ætate diversis, modò vires finant, secus absorbentibus & anthelminticis.

15. *Diarrhæa à dentitione* Sennert. Vide vomitum à dentitione.

Qui in dentitione diarrhœa laborant infantes, ii minus convelli solent quàm quibus alvus est astricta, huic autem diarrhœæ sæpè junguntur signa lumbricos designantia.

16. *Diarrhæa ab hypercatharsi.* Sennert. Ea est quam venenum catharticumve inopportune assumptum excitat. Cathartica fortiora sunt vel per se, ut colocynthis, scammonium, veratrum, esula &c. vel respectivè ad eos quorum viscera sunt tensa, ficca, irritata, non sufficienter remollita, etiamsi benè constitutis conveniant, ut jalappa, senna: atque sic inopportune præscripta in venenum abeunt.

Illa præceps & torminosa diarrhœa curatur aqua pulli, oleo amygdalarum, fomentis, & cum vires sunt nimis prostratæ laudano, diascordio, non secus ac choleram curari diximus. Zeilanenses ab usu schini, cujus fructus *diævull* dicitur, huic speciei sunt obnoxii. Flora Zeilan.

17. *Diarrhœa choleriodes* Juncker. Tab. 135. Nenter. pag. 401.

Hanc magna tormina, dolores, & febris inflammatoria comitantur: huic ansam præbent apud puerperas iracundia, lochiorum suppressio, unde puerperæ huic obnoxie sunt, potus verò frigidus in his circumstantiis lochia sistens, morbo ansam præbet.

142 GENERA ET SPECIES

Curatur phlebotomiâ , clysmatis laxantibus ; potu oleoso , diluente & anodynis.

18. *Diarrhœa ad posâ. Grasfondure* Gallis. *Molengrease* Anglis.

Ex synochâ ab equitatione violentâ funditur adeps , & partim in venas resorbetur , ubi copiosus cum sanguine mixtus ipsi viscositatem magnam concilians , partim in intestinorum cavum defluit , & feces quasi butyro fuso involvit ; differt à colliquativâ quod sit sine hecticâ.

Cuidam post sectas mariscas supervenit fluxus materiæ spermati ranarum simillimæ , quæ ad decem libras ascendebat referente Greiselio , *Collectio Academic. pag. 15. Tom. 3.*

19. *Diarrhœa lactentium. Dévoiement des enfants de lait.*

Est dejectio pluries in die repetita & liquidior quàm solemne est lactentibus , ut quinquies , sexies , octies in die ; procedit ab apestiâ , si excrementa sint frustis alimentorum mixta ut pultis , carnis , fructûs , cupediarum &c. si sint chilosa , grisea , cascosa , lactea , grumosa ; maximè si nutrix lactis inopiam pultibus solidisve , cibis maturiùs exhibitis , vindicet.

Quomodo differat à diarrhœâ dentitionis signis propriis dentitioni , definiendum est , maximè secum viridate , gingivarum pruritu , calore , dolore hæc ultima species dignoscitur.

Curatur sublatis principiis , suppressis pultibus , cupediis , cibis solidis ; clysmata ex aquâ præmittantur , purgetur infans syrupo de cichorio cum rheo alternis diebus , hujus syrupi uncia una pro dosi est , dein absorbentia & stomachica adhibeantur , ut confectio hyacinthina , oculi cancerorum , corallia præparata.

MORBORUM, CLASSIS IX. 143

20. *Diarrhœa febricosa* Mortoni *Pyretol. pag.*
75. 80. 135.

Est species pendens à veneno februm intermittentium latente quæ ideò ope kinkinæ curanda est.

21. *Diarrhœa pleuritica* Sydenham. *pag.* 99.
Baglivi *pag.* 37.

Fluxus alvi in pleuritide sunt perniciosi, quo in casu bolum sequentem præscribit Baglivus, scilicet requiei Nicolai & stibii diaphoretici scrupulum unum, fluxuque sedato, si opus sit, phlebotomia imperatur; ideò diarrhœa nocet pleuriticis, quia tùm pudoris, tùm anacatharseos materiem ad intestina divertit & sic naturæ conatus criticos turbat.

XVII. Cæliaca, *Passion céliaque.*

Passio cæliaca recentiorum. *Cæliacos* pathos Aretæi. *Cæliaca* Cœlii Aureliani *libr.* 4.

Cæliacus affectus Celsi videtur colica peryodinia ventriculi, adeòque à cæliaca recentiorum diversissimus.

Ægri cæliaci Græcis, *ventriculosi* Aretæo *lib.* 2. *cap.* 7. *de affectu ventriculi.*

Hujus character obscurus est, nisi cum neotericis ex albedine dejectionum desumatur, quod indicavit Aretæus.

1. *Cæliaca Chylosa* Aretæi.

Est profluvium liquidi alimenti intercocti chronicum, cæliacus morbus dictum, in hoc propter debilitatem virtutis digestivæ, alimentum semicoctum relinquitur, in pravum mutatur & colore & odore, & consistentiâ; albus est enim bile privatus color, olida excernuntur & lutulenta, strident intestina, flatus erumpunt asperi, do-

lor ventriculi gravis est , punctiones referens ; debilis & macilentus æger redditur ; longissimum , periodicum & difficulter curabile vitium. Aretæus.

Nullus est inter Neotericos qui hunc morbum ritè observasse videatur : bile deficiente excrementa quidem albescunt , sed alvus astringitur , ut in aurigine.

2. *Cæliaca purulenta , puris profluvium* Lambsma *flux. ventris cap. 7.*

Coxæ apostema neglectum tribus alvi dejectionibus unâ nocte evanuit. *Miscell. Natur. Curios. Decad. 2. p. 82.*

Abscessus cubiti pus jam maturum fluxu ventris effudit. *VanSwieten comm. tom. 1. pag. 706.* Differt à diarrhœâ colliquativâ colore & periculo ; cæliaca enim purulenta salubris est sæpius , diarrhœa colliquativa lethalis. Pus quandoque ex pectoris abscessibus , alias ex abscessu ventriculi , mesenterii , intestinorum , uteri procedit. *Vide Meibomium de abscessibus.*

Pleuritidis pus per alvum expurgari vidit Bartholinus *epist. cap. 4. epistol. 87.* Septalius *animadv. lib. 6. par. 127.* Valeriola *lib. 4. obs. 10.* idque non infeliciter ; vix autem nisi à prægressis dignoscitur pus alvo excretum à muco puriformi.

3. *Cæliaca mucosa. Fluxus alvi puriformis* Lambsma , *fluxus ventris cap. 7. pag. 87.* *Mucosa dejectio pro pure habita* Fernel. *Pathol. 6. cap. 10.* *Mucosa diarrhœa puriformis & torminosa* Freind. *hist. med. febre etiam comite.* *VanSwieten comm. tom. 1. pag. 707.*

XVIII. Lienteria, *Lienterie*.

Leienteria Græcis. *Laxitas intestinorum*
Celsi, lib. 4. *Ægri Lienterici*.

Charaëter. Alimenta parum aut vix mutata per alvum ejiciuntur & simul statim à deglutitione vel parvâ interpositâ morâ dejectio excitatur.

Lienteria videtur diarrhœæ species, vel gradus, non verò genus distinctum, aut ad summum, ut notat Paulus Ægineta, à cæliacâ non nisi gradu differt. Mirum est Antiquos nullam aliam ejus causam agnovisse quàm lubricam & levem intestinorum superficiem, quasi alimenta proprio pondere intestinorum anfractus possent superare, nec vi trusivâ indigerent ut foras pellerentur.

Sublimatum corrosivum ad drachmam unam assumptum ab homine escharram nigram abstulit ab intestinis, nec valvulas delevit: fictitiam esse hanc in lienteria deletionem puto ut & cicatricem orificia secretoriorum obturantem, quam dysenteriae succedere quidam putant: ut manus & digiti nucleum argillamve lubricam exprimunt, ita massam excrementitiam emollitam ejiciunt intestina, velocius quidem in ratione lubricitatis & fluxilitatis massæ, nec non velocitatis contractionis, adeoque eorum irritabilitatis.

1. *Lienteria ex ulcere ventriculi.* Foresti l. 22. obs. 30.

In hac ventriculus ab ingestis irritatus ea continuo per pylorum in intestina expellit, hæc verò facile irritabilia propellunt ulterius. Hæc species fuit curata abstergendo ulcus per aquam mulsam,

decoctum hordei, dein consolidando cum decocto radicis symphyti, terrâ Lemniâ &c.

2. *Lienteria spontanea. Lient. primaria. Lienteria ex irritatione stomachi* Gabelchoveri *Cent. 2. obs. 41.*

Similem vidi in puerulo trimo, qui excrementa liquida omnino summa cum celeritate post assumptum jusculum ejiciebat; ex siti, calore, & sensibilitate ventriculi inducebar ad præscribendas aquas acidulas Alefienfes, quibus sanatus est. Gabelchoverus per serum lactis aliaque temperantia ægrum suum sanavit. Hecquetus verò in hoc casu narcotica ut theriacam recentem præscribit.

3. *Lienteria scorbutica* Barbette *Praxis. Etmuller. de expulsionè læsa.*

Hanc inducit irritatio facta stomacho à succo gingivarum sanioso, fetido, ventriculum molestante, concurrente laxitate pylori, & dilutione pastæ chymacæ, uberique feri intestinalis secretionis: præmissis levibus catharticis ex cassiâ, tamarindis, lacticia cum absorbentibus ut cretâ, terrâ lemniâ, conveniunt.

4. *Lienteria aphtosa.*

Ab aphtis non solum os, sed etiam ventriculum inficientibus & ad expulsionem sollicitantibus oritur.

5. *Lienteria secundaria* Hippocrat.

Ea est quæ longam dysenteriam, diarrhœamve subsequitur; alimenta cum deglutiuntur borborygmi edunt, quasi, ut aiunt ægri, in puteum delaberentur; citò verò post excrementa liquida serosa foras ejiciuntur; ægri transfluentes materies non percipiunt, sive debilitate obruti non attendant, sive sphinctere ani laxato, non advertant.

XIX. Tenesmus, *Tenesme*.

Teinesmos Græcis, à *teino*, tendo. *Tinesmus* & *tenesmus* Nicol. Pison. *Tenasmo* Gordon. & Gilberti. *Dendruipleed* Batavis. Gallis *envie d'aller*, *épreinte*, *tenesme*. Perse Indis.

Charaâter. Ejectio mucosa pauca, cum magnâ egerendi, eaque assiduâ cupiditate, conatuque ipsi proportionali.

Principium est irritatio continua intestini recti.

1. *Tenemus spontaneus* Hippocrat. de affectibus.

Tenesmus biliosus Bianchi, *histor. hepatis*. *A pituitâ falsâ* Rondeletii. *Ab acidâ* Ettmuller.

Pendet à materia acri, biliosâ, vel in podicis glandulis, à sanguine secretâ, vel à canali intestinali huc delatâ, podicemque irritante, inflammante.

Hoc symptoma dysenteriae ferè constanter affidet, imò post usum cathartorum tum fortium, tum aquarum mineralium quæ frequentem dejectionem proritant, inducitur.

Stipatur autem ineffabili & molestissimâ descendendi cupiditate; quid paucum, mucosum, biliosum, quandoque subcruentum summâ vi excernitur, quo elapso dolor cupiditatem sequitur, eâ tamen multò tolerabilior. Hîc, ait Hippocrates, alvum madefacere, pinguibus illinire ac lævigare convenit, quæ intus sunt lenibus cathartici subducere, calidâ corpus lavare, &c.

Profunt clysmata ex oleosis, decoctis omasorum, lacte, butyro insulso; intus diluentia, laxantia, cassia, tamarindi, & noctu narcotica.

2. *Tenesmus à calculo vesicæ* Bonet. *A dysuria*

Bonet. *Sepulchret. obs.* 30 2. A *vesicularum seminalium phlegmone* Car. Pison.

Inflammato vesicæ collo, sphincter ani phlogosi afficitur, inde tenesmus calculosos molestant usquequo calculus extractus sit.

Sedatur semicupiis, sapone intus sumpto singulis diebus ad drachmas duas, narcoticis.

3. *Tenesmus Indicus* Lametrie, *Institution. Medic.* n°. 109. *Perse*, vulgò. An *bicho* Brasiliensium?

Tenesmus ille chronicus est, Indis familiaris.

4. *Tenesmus ab ascaridibus* Sennert.

Ascaris est reptile teres fusiforme seu utrimque acuminatum, anum habens in medio ventre, annulis distinctum, album, habitat in extremo podice. Numerosæ ascarides cum fecibus sæpè excernuntur.

Tenesmus ille pruriginem inducit in podice horis potissimum vespertinis in lecto; flatibus & fecibus emissis sedatur, sed singulis diebus revertitur.

Curatur oleo ruthæ, unguento mercuriali in anum immixtis. Intus verò profunt anthelmintica, cathartica, decoctum radicis filicis maris. Equi in podice gerunt alterum etiam insectum, sed dipterum, quod est *æstrus ani equorum* Faun. Suec. n°. 1028. illa insecta ano insident instar hæmorrhoidum cæcarum.

5. *Tenesmus hæmorrhoidalis* Nenter. *Tab.* 114.

A Mariscis quandoque irritatur podex, potissimum si internæ sint, & datur sensus molestus quasi nuclei perficæ ano intrusi.

Hic est tenesmus quem experiuntur quandoque gravidæ, qui ipsis funestus est, si vehemens, nam abortum inducit.

Curatur auxiliis generalibus, phlebotomiâ

MORBORUM, CLASSIS IX. 149

diluentibus, topica verò sunt fomentum ex lacte, vitellis ovorum, decocto florum meliloti, sambuci, chamæmeli, croco.

6. *Tenesmus ulcerosus* Boneti *Polyalthæa*. *Tenesmus legitimus* Nicol Pisonis *de morbis cognoscendis* l. 3.

Veteres contendunt verum tenesimum fieri ab exulceratione podicis, cæteros nothos appellant, verum non satis adhucdum constat ab ulcere quemquam excitari tenesimum. Vidi pluries fistulas ani sine tenesmo; mucus expressus pro pure forsan imposuit. *Vide curam apud Pisonem.*

7. *Tenesmus à Carcinomate* Bonet. *Sepulchret. obs. 30. titulo 4.*

Carcinoma inter vesicam & rectum hanc speciem excitavit ab acri ichore rectum vellicante.

8. *Tenesmus dysentericus* Sennert. Bonet. *Sepulchret. obs. 30. tom. 1.*

Ille tenesmus est symptoma dysenteriae assiduum & præterea sine dysenteriâ comitem habet ejus principium, scilicet intestinorum tenuium phlogosim, ut notat Bonet. *obs. 30.*

9. *Tenesmus à Scybalis. Constipatio, la constipation.*

Qui lacte pro omni alimento vescuntur, crassa, albida, & dura quandoque scybala in recti marsupio colligunt, ad quæ ejicienda superveniunt conatus tenesmodes cum cupiditate ita urgenti ut nisi citò feratur auxilium in syncopem delabantur. Chirurgus digitos oleo unctos intrudit in podicem, imò quandoque forcipes quibus dura hæc scybala difringat & foras extrahat; parturitioni similis est hæc dejectio; cæterum alvi constipatio quæ non nocet, nec molestat, inter morbos non est magis referenda quàm suppressio sudoris aut muci narium, seu mundities.

10. *Tenesmus orientalis*. *Teico araiba* Brasiliensis : *Bitios* Angolensium. *Doenca de Richo* sive *Bicho del culo* Lusitanis. *Ulcus & inflammatio ani* Guill. Pison. cap. 14. In Angolâ aliisque fervidis plagis antiquitus viguit , deinceps in Brasiliam serpsit.

Vel dysenteriam male curatam sequitur , vel est primarius ; iste incipit à dolore quandoque pruriente , dein intenso atroci , cum constipatione ita ut feces induratae non nisi cum summo cruciatu egerantur , imò non egeruntur ; hinc febres , vigiliae , lassitudines , nausea , capitis imprimis dolor & ardor.

Quandoque verò initio latet sub spontaneâ lassitudine , capitis & membrorum doloribus , insomniis , inappetentiâ , caliditate corporis , pulsu celeri & inæquali & tantum aliquo pruritu ani aut inani alvum exonerandi desiderio , hinc fit ut in omni intestinorum affectu Medici de ani statu percunctentur , & Empirici visu & tactu , imò limonum affricu has partes tentant & explorant.

Differt à mariscis gravi capitis dolore , nec non quod ani ostium latè hiet , & quod sæpè mortem & quidem confestim adferat. Anus latè diductus cloacæ instar livido & plumbeo colore squalet , dein sanguis , pus egeruntur , quandoque cum vermiculis.

Demum est incendium & corruptio ani cum ulcere depascente sine vel cum sanguinis fluxu dolorifico tempore imprimis æstivo grassante.

Prævertitur refrigerantibus , antisepticis , clysmatis , inunctionibus , lavacris , balneis , subfumigiis perpetuò insistendum , phlebotomiæ non negligantur ; si vires non finant , tunc eucur-

MORBORUM, CLASSIS IX. 151

bitulæ infra dorsum affigantur , clysteres consolidantes astringentes qui narcotica recipiant , dein usurpetur dilutum ex cerusâ , aquâ rosarum , saccharo rubro , ovi albumine , lacte & opio concinnandum , quod ope linthei in anum profundè immittatur ; si verò pars attactum reformidet , suffimenta emollientia & siccantia instituantur , victus sit refrigerans & roborans ; irritantia cane & angue pejus declinanda ; si vermiculi à putredine orti appareant in parte affectâ , ii oppugnandi unguento quod pulverem amarum & cinerem tabaci admittat.

Nihil autem frequentius est vermibus apud Brasilianos ; illi ob calorem in ulceribus omnibus generantur ; illi non solum ano & intestinis sunt familiares , sed in ventriculo , folliculo fellis , utero , quin in ipso corde eos invenit Piso. Qui cardialgias , deliquia animi , palpitationes , dentium stridores & horrores nocturnos inferunt , illis medentur vermifuga , potissimum syrupus tabaci ; citrea , & aurantia , &c.

Apud Angolenses viget idem ferè tenesmus ; eo discrimine , ut ferunt , quod stipetur alto mœrore , magnâ cephalalgîâ , astheniâ crurum cum acribus doloribus , oculorum tantâ intumescentiâ ut exorbitare videantur ; huic morbo sæpè succedit Beriberia.

Frequens est apud Lusitanos Brasiliæ incolæ tenesmus magnâ podicis , rectique inflammatione stipatus , cum cephalalgîâ , torminibus & cupiditate desidendi , magno podicis ardore & sæpius febre , inde si negligatur morbus , ulcera podicis vermibus scatentia formantur. Prophylaxis exigit ut podex sæpius aquâ eluatur.

Therapeia. Pluries in die vapor decocti limo-

num cum pauxillo salis marini est podice excipiendus , pessaria ex frustulis limonum in anum immittenda , initio hoc remedium sæpius sufficit.

Si ulcus adsit , pulvis pyrius in aquâ rosarum vel plantaginis diluatur , & linteam hac aquâ madidum podici applicetur , præmisso vapore ex decocto limonum.

A phlebotomiâ abstinendum est , licet febris adsit , sufficit clysmata initio anodyna & in fine deterfiva adhibere. *Vide Dellonium iter in Indias Orientales.*

O R D O T E R T I U S.

S E R I F L U X U S.

HOc nomine comprehensos volo fluxus quosvis nec cruentos nec alvinos , sed vel mucosos , vel urinosos , purulentos , lacteos , aquosos , lymphaticos : horum alii ex cutaneo colo , ut ephidrosis , alii ex naribus , ut coryza , phlegmatorrhagia , alii ex oculis , ut epiphora ; quidam ex ore ut ptialismus ; ex pectore , ut anacatharsis ; ex genitalibus , ut leucorrhœa , gonorrhœa , enuresis , diabetes oriuntur , quem ordinem sequi mihi visum est.

Horum maxima pars vi retentrici imminutæ debet adscribi , quippe ad hos fluxus producidos vix expultrix consueta major non requiritur , sed tantum respectivè major ob resistentiæ imminutionem absolutam. In hoc verò minus rectè sentiebant methodici , & errant etiam plures Neoterici qui omnes effluxus laxitati sphincterum

vel vasorum ruptioni, rosioni, debilitati adscribunt, cum plurimi sint ad quos conatus veluti tenesmodes requirantur, adeoque vis expellens consuetâ intensior.

Nec minùs à verò aberrant qui pro horum morborum principio semper colluviem serosam, lympham exundantem assignant, cum tamen ex feri effluxu ad ejus in sanguine exundantiam non valeat consequentia: senes mucum, pituitam frequenter à faucibus, naribusve ejiciunt; eos phlegmaticos esse, seu humido scatere si concludas, alter pari jure eos sero expurgatos & exsuccos esse pronuntiabit: certè in causa morborum genericâ ratiocinii severitas est observanda, cum error in classe admissus toties multiplicetur quot sunt genera, species, & individua. Si quis pro causâ fluxûs in genere vasorum solutionem v. g. admittat, cum nihil possit esse sine suâ causâ, nec possit deesse positâ suâ causâ, necessariò sequitur nullum posse dari effluxum per vasa integra, scilicet per oscula excretoria vasorum; neganda sunt saltem talia dari in vasorum systemate oscula, quod quantum repugnet quotidianæ autopsiæ nemo non videt. Si laxitati sphincteris ani, valvularum intestinalium, superficiei levitatis tribuendus sit tanquam causæ suæ omnis alvi fluxus, ut credebant plurimi, sequeretur in omni alvi fluxu curando convenire astringentia & roborantia, quod quàm periculosum foret in dysentericis, inflammatoriis, tenesmodeis quisque paululum cordatus perspicit.

Sint duæ vesicæ, una major, altera verò minor, sed sibi similes quoad figuram, elasticitatem, eodemque fluido repletæ, ita constructæ

ut fluidum suum per ureteres admittant & per urethram emittant : si utraque compressa vel contracta fuerit , quantitas effluxura ex unâ respectu alterius erit necessario in ratione amplitudinis orificii emissarii & velocitatis fluidi intra emissarium conjunctim quandiu sufficiens erit admissio liquidi ad fluxum continuandum.

Quantitas itaque ex minori effluens potest esse æqualis quantitati effluenti è majori , etiamsi emissarium duplo , triplo minus fuerit , tùm quia velocitas , tùm quia duratio effluxûs tantumdem major est , ergo à quantitate effluxûs ad orificiorum magnitudinem nulla datur consequentia , nisi velocitatum respectus habeatur.

Velocitas cujusvis liquidi est ut radix facultatis seu potentiae illud prementis , aut quovis modo exprimentis ; norunt aquileges , quaecumque sit potentia vesicam comprimens , constringens , sive muscularis vesicæ inhærens , sive gravitatis ipsius fluidi , sive expansiva , sive à pondere ambiente , ut dupla , triplave velocitas fluido impertiatur quadruplò nuncuplo major requiritur potentia , nullâ habitâ orificii emissarii ratione , ita ut si pondere quadruplo prematur vesica , sive majus , sive minus fuerit ejus emissarium , velocitas effluxûs sit duplò major ; ergo à velocitate fluidi ad magnitudinem emissarii non valet consequentia contra quàm sentiunt hydraulices ignari.

Quoniam possibile est ut vesica quæ duplo , triplo majorem continet fluidi molem , nec emissarium majus , nec potentiam comprimentem majorem habeat , adeoque non majorem in fluido exeunte velocitatem ; fieri potest ut major sit quantitas seu plethora fluidi , & tamen non major

MORBORUM, CLASSIS IX. 155

fit, imò minor effluxus, ergo à plethora ad effluxum majorem non valet consequentia: errant ergo qui plethoram pro causâ cujusvis effluxûs in genere assignant.

In fluxibus intermittentibus, quantitas effluens intra datum tempus est proportionalis & numero recursuum effluxûs, & durationi singulorum recursuum, si cætera sint paria, adeòque exiguus licet sit effluxus intra minutum, si tamen pluries in die, vel in mense recurrat, & per plura minuta vel per plures horas quilibet recursus perseveret, major fieri potest fluidi jactura quàm per uberiores qui rariùs revertitur & minori tempore definit.

Facultas vitalis docente experientia collabitur, cum vasa eo usque deplentur ut eorum parietes flaccescant, ita ut cùm necessaria ad sanitatem & robur detrahitur sanguinis copia, quò plus detrahitur sanguinis, eò majus vitæ immineat periculum.

Ex uberiori sive lymphæ sive cruoris effluxu vasa flaccescere certum est, adeòque facultatem vitalem minorem evadere consequens est, hinc fit ut ex hæmorrhagiis, diarrhœis aliisque effluxibus in homine non plethorico accidentibus robur omnium facultatum à vi vitali pendentium imminuatur.

Rubet facies quatenus cruor sufficienti vi pellitur à corde in cutanea vasa, superatis eorum vasculorum resistentiis, superatâ earum vi elasticâ, quâ continuò constringerentur, ni obstaret vis immissi cruoris: ergo imminutâ à sanguinis aut feri effluxibus immodicis facultate contractivâ cordis, pallore suffundetur facies.

Calor respondet particularum ignearum extri-

cationi & actioni, illæ verò extricantur & agunt à vi circulationem promovente & vasorum cum fluidis attritum excitante, si itaque à fluxibus immodicis vis cordis imminuatur, calor in partibus potissimum extremis debet decrescere, seu frigescent extrema.

Cum robur seu petentia motrix in homine imminuitur, mutatur consueta virium distributio, & ad organa vitæ minus necessaria, minor, ad cor verò & pulmones movendos major distribuitur virium quantitas, urgentiori etenim est occurrendum; hoc cernimus fieri in febrilibus morbis, artus enim multò magis debilitantur quàm organa vitalia.

Simile quid in profusis sanguinis fluxibus observamus, in quibus cum ad eam debilitatem artus deveniunt ut è loco vix moveri queant, interea non tanto gradu debilitatur pulsus imò pulsationes paulò frequentiores evadunt aliquandò, & sic quod ipsis deficit ex parte plenitudinis, aliquatenus ex parte velocitatis compensatur.

Pulsus itaque in longis effluxibus minorem, mollioremque evadere, simulque solito frequentiore, malum est signum; quippe quod indicat facultatem vitalem in angusto esse & vitæ periculum imminere.

Qui robore gaudent nec moralibus periculis perturbantur, illi omnes suas actiones constantius, & æquabiliùs exercent, qui verò debiles sunt, aut in periculo versantes animo perturbantur, non nisi tremulos & inæquales motus exerunt, hinc patet ratio cur hominibus quorum facultas vitalis à profusis fluxibus est valdè imminuta, & mens terrore percussa pulsationes sint inæquales, intermittentes, pejus est si mente non consent.

MORBORUM, CLASSIS IX. 157

A mœrore digestionem languere, vitiari ingesta non satis citò digesta, omnibus notum est: verùm in longis ægritudinibus mœror mentem occupat, cum vires vitales fatiscunt, & periculum vitæ imminet, maximè si elasticitas solidorum labascit; non mirum est itaque si in morbis evacuatoriis potissimum chronicis digestiones vitentur & stomachi functiones, ut fames, langueant, unde mala plurima subsequuntur.

Omnis effluxus pendet à vi fluidum exprimente majori quàm est fluidi & sphincterum illud retinentium resistentia, quam propositiorem mechanices principiis adeò congruam noverant veteres Medicinæ Patres & contemnunt Neoterici. In effluxibus activis, quales sunt plurimi, vis expellens solito major est, nec potest diutiùs exerceri, quin sphincteres elongentur, seu quin fibræ circulares vasorum diutiùs elongatæ & distensæ retineantur: atqui docet experientia chordas fidium quæ diutiùs extensæ retinentur, non ita citò, nec unquam deinceps etiamsi sibi relictæ pristinam brevitatem recuperare, quod accidisset si brevi tempore tantum distractæ fuissent, ergo in longis fluxibus vires retentrices & contractivas sphincterum, fibrarumque circularium imminui consequens est.

Imminuto fibrarum circularium robore, orificia ab eadem vi applicatâ, magis hiare debent, adeoque eadem vi expultrice applicatâ major debet, cæteris paribus, aut facilius fieri effluxus: hinc fit ut post longas dysenterias, alvus laxa evadat, ut post longas dysurias vix possit contineri urina, ut post multos partus

diductâ vaginâ uterus prolabatur , post longam diarrhoeam rectum intestinum puerulis procidat &c. Non mirum itaque si superatis morbis evacuatoriis acutis , roborantia , tonica , astringentia , quæ tonum augeant , restituant , sunt necessaria , licet in acuti morbi vigore fuissent noxia.

In morbis evacuatoriis acutis vis expultrix est ut plurimum absolute major quàm in fanitate , quia facultas est irritata à mole aut acrimoniâ materiæ morbificæ , adeoque requiruntur laxantia , lenientia , anodyna & evacuantia , quæ vires nimis auctas minuant , & materiem morbificam eliminant : verùm in chronicis & passivis fluxibus vis retentrix seu solidorum elasticitas est imminuta , robur vitale deficit , adeoque tonica , astringentia , roborantia indicantur , & quoniam facultati vitali periclitanti ante omnia succurrendum est , analeptica , restaurantia , cardiaca sunt in usum vocanda , fluidis effetis , vappidis , nimium aquosis sua activitas , spiritualescentia , ut aiunt , nativæque restituenda viscositas , & semper ea sunt eligenda quæ cæteris paribus vim digestivam minorem exigunt , ut digerantur , seu quæ sunt coctu faciliora , gustui & ventriculo gratiora , atque materiæ morbificæ corrigendæ simul aptiora.

Sit homo v.g. diarrhoeâ serosâ exhaustus, ea debent eligi cathartica quæ minori virium dispendio intestina expurgant , ut mitia , sed simul ea anteferri quæ ventriculo & intestinis robur conciliant , ut subastringentia , quæque ventriculum non subvertant , sed ipsi quàm minimè fieri possit displiceant , aut eorum sapor ingratus , admixtis stomachicis jucundis debet emendari , &

MORBORUM, CLASSIS IX. 159

eorum finitâ operatione sedantia, cardiaca, absorbentia & stomachica debent in usum advocari.

Rheum v. g. rhaponticum, myrobalani sunt mitia simul & astringentia nec non ventriculum roborant, serum acre absorbent; aquæ thermæ sulphureæ fibras laxas roborant, serum vitiosum eluunt, expurgant & vires corporis non infringunt.

Diafscordium, pilulæ de cynoglossæ fluxus compescunt, astringunt; terra catechu, cinnamomum, cassia lignea, nux moschata tosta, conservæ rosarum, syrupo cydoniorum admixta palato arrident, stomachum roborant & simul astringunt, adeoque cæteris paribus sunt aliis anteponenda.

Decoctum cornu cervi, gelatinæ aromatibus conditæ, decoctum album Sydenhami, succum nutritium, purum, viscidulum, sine labore stomachi sanguini suppeditant, ergo exhaustis conveniunt.

Lacticinia præmissis catharticis, & diluentibus, acrimoniam fluidorum temperant, coctum facilia sunt, siccitati medentur, visciditatem fluidis dissolutis restituunt; ergo ubi dissolutio alkalescens, siccitas, amphimerina hæctica, purulenta, lues scorbutica, fluxum fovent, ea cæteris præstant.

XX. Ephidrosis, Sueur.

Ydros, *Ephidrosis* Hippocrat. Ephidrosis sudorem morbificum significat. *Sudor morbosus*, aut rectius *Sudatio morbofa*.

Consultius est alio nomine indigitare evacua-

tionem, aut actionem sanam; alio verò morbo-
sam, quàm sub eodem confundere.

Sudor est fluidum cujus ephidrosis est evacua-
tio; ephidrosis est ad sudorem quod diarrhoea
ad feces, & sudatio ad ephidrosim, quod dejec-
tio ad diarrhoeam.

Character. Ephidrosis est sudatio tùm quantitate,
tùm qualitate, tùm intempestivitate notabilis,
seu morbosa sudoris evacuatio.

Eandem esse perspirabilis halitus, & sudoris
materiem verosimillimum est; sudor ab halitu
illo discrepat, ex eo quod conspicui fluidi non
vaporis formâ eliminetur è cute; halitus verò
perspirabilis quantitas est singulis diebus intra sa-
nitatem dimidia ferè assumptorum alimentorum
pars; vir mediæ staturæ & ætatis 146. libras pon-
derans, in cibo vel potu intra viginti quatuor
horas assumens circiter quinquaginta sex uncias,
duplò uberius prandens quàm coenans, intra id
tempus circiter viginti octo uncias perspirat, sci-
licet duodecim circiter per trientem qui somno
impenditur, & sexdecim per duos trientes, qui
vigiliæ; à sudore magis imminui pondus cor-
poris quàm à solâ prspiratione certum est ex ex-
perimentis Gorterianis.

Sudatio est proportionalis *quantitati* materiæ
perspirabilis in sanguine contentæ, *velocitati* quâ
secernitur, & cutanei coli *calori*, aut laxitati;
quæ à velocitate sanguinis adauctâ crescit ephi-
drosis, est activa; quæ à cutis laxitate & feri
abundantiâ fit, est passiva; visa sunt cadavera
per aliquod tempus sudorem fundere, eumque
frigidum.

Sudor frigidus ubertatem feri perspirabilis, cu-
tisque laxitatem designat; calidus, sanguinis velo-
tatem & ferositatem simul.

1. *Ephidrosis*

1. *Ephidrosis spontanea; Sudor apyretos spontè perseverans.*

Ter vel quater observavi homines qui sine causâ evidenti, sine febre sudoribus potissimum nocturnis per menses diffleebant, unde macies, debilitas, inappetentia. Curatur catharticis, acidulis, lacte; sed diu resistere consuevit.

2. *Ephidrosis scorbutica Sennert. de signis scorbuti.*

Sudor copiosus scorbuticis etiam mediâ hieme sub levissimis tegumentis erumpit, & cum anxietates simul eos affligere soleant, non cessant illæ, nisi vapores illi pravi per sudores discutiantur; sequitur autem plerumque hos copiosos sudores atrophia.

3. *Ephidrosis febrilis Boerhaavii, aphorism. 715. Sudor febrilis.*

Sudor vel est insalubris, vel salubris. Salubris peractâ materiæ febrilis coctione supervenit cum euporiâ & virium redintegratione; is nunquam initio febris accidit, nec paucus est, nec profusissimus, aut diutius repetens.

Insalubris est tum qui calidus initio accidit, tum qui in decursu morbi partialis tantum est, ut circa caput, pectus, tum quocumque tempore superveniens, si frigidus fuerit.

Post febres exacerbantes malignas quandoque æger in sudores delabatur, à quibus debilitatur, & illi cohibentur, monente Sydenhamo, si æger lecto non continuò affixus maneat, sed identidem lecto infideat, vel exsurgat; at si vires & fames vigeant, hi sudores optimi sunt, licet foetidi; memini me sudorem moschatum per mensem exhalasse post amphimerinam malignam, simulque salubri boulimo detentum intra hoc tempus vires & corpulentiam amissam recuperasse.

Utilius nihil est ad prohibendos sudores quam tegumenta detrahere, è lecto surgere, aërem frigidiusculum admittere, potu nitrato, emulsionato, frigido amissum reparare.

Vide *Ephemeram sudatoriam* 1^a. Classe. *Hemitritæum*, ibidem, &c.

Sudor criticus ex pulsu inciduo præfagitur, ut docet D. Solano.

4. *Ephidrosis syncoptica*. *Sudor diaphoreticus*, seu *syncopticus* Nicol. Pisonis, *de morbis cognoscend.* pag. 212.

Is sudor stipatur frigiditate, & vel partialis est, vel universalis.

» Is evenit, ait Piso, quoniam ea quæ cor-
» pora nostra regit natura, quæ Hippocrati est
» calor naturalis, vel omnino extinguatur, vel
» proxima est extinctioni, unde laxantur solida,
» adeoque cutis oscula secretoria; intereadum à
» cruore frigido & veluti coagulato serum uber-
» tim separatur, & sic per cutem frigidam exsu-
» dat, facultate retentrice illud continere non
» valente. « Hunc sudorem comitatur pulsus par-
vus, rarus, formicans, faciei color qualis est
mortui, foedus, pallens, desperatio, animi an-
gor, jactatio. Videtur an syncope sit, an verò
cardialgia quæ sudorem foveat.

De sudore consulatur Sennerti *Semeiotica*.

5. *Ephidrosis hæctica*.

Est symptoma phtiseos, tabis, hæcticæ amphimerinæ in phtisi; sæpè partialis est, & à collo, capite, thorace potissimum promanat, noctu post paroxysmum.

6. *Ephidrosis exanthematum* Frid. Hoffmann, *Tom. 2.*

Est sudatio quæ rubeolam, purpuram, milia-

MORBORUM, CLASSIS IX. 163

rem, similesque exanthematicos morbos comitantur; acidum redolet in miliari; in nullo morbo est subito aëris frigidi interventu cohibenda; si diebus criticis accidat, modò vires non exsolvat, salutaris est.

7. *Ephidrosis febricosa. Tritæophia elodes* Græcis. *Febris sudatoria*, vel *diaphoretica* Torti de febribus libr. 3. pag. 126. & 187.

Fraudulentior est ea febris intermittens, vel remittens, quæ nullo præcedente pravitatis indicio, ægrum invadit more solito cum frigore & horrore, cui succedit calor, & statim sudor aliquantulum præcox, qui equidem febrem videtur primo aspectu alleviare, sed reverâ post illum potius intenditur febris quàm remittitur, imò eò fortior videtur, quò copiosior est sudor.

Hinc potius longitudo morbi significatur vulgò quàm mors, sed in hoc morbo paulatim frigesit sudor, & in diaphoreticum sensim degenerat, sudat perpetuò ægrotans, & diffluit undequaque frigido sudore perfusus, sicque perpetuò algens & sudans, sicut cera liquatur, dissolvitur, & deficit; pulsus celer est, minutus ac debilis; respiratio fit anhelosa & frequens, dissipantur vires, mens sola lucidissima est, & sentit homo se paulatim mori; nisi autem illa ipsâ accessione succedat, in proximè futuram tantum protrahitur; rariùs accidit ægrum algidum sudando fieri, & circa tempus declinationi proximum tenui, frigido & viscoso sudore profundi cum frigore marmoreo, unde cum tantum metuebatur longitudo morbi, in declinatione succedat mors, quam facies Hippocratica illicò facta præmonstrat.

8. *Ephidrosis lateralis* Franci & Schmidii, *Collect. Acad. vol. 3. pag. 577.*

Ille observavit mulierem quæ per totam vitam, excepto graviditatis tempore, quoties sudabat vel arte, vel sponte, nunquam nisi à sinistro latere sudorem profundeabat.

9. *Ephidrosis lactea* Ephemer. German. *Dec. 2. anno 5. append. pag. 67.*

10. *Ephidrosis mellea* Rhodii. *Oleaginosa* Mollenbroecki.

Sudor colore & consistentia mellis.

11. *Ephidrosis vinosa* Bartholin.

Sudor colore vini rubri.

12. *Ephidrosis viridis* Borelli.

Sudor colore viridi.

13. *Ephidrosis nigra* Zacuti, Joel. Langelot. *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255.*

A scrupulo auri fulminantis sumpto oriebatur, observante Langelotio.

14. *Ephidrosis lutea* Hildan. Joel. Langelot. *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 257.*

Ab usu auri fulminantis in hemiplegiâ scorbuticâ vidit Langelotius.

Ab usu Rhei Christ. Mentzelius, *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255.*

15. *Ephidrosis urinosa* Salmuth.

16. *Ephidrosis cruenta* Joel. Langelot. *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255.*

In scorbuticâ sanguineum sudorem vidit Langelotius.

In adolescente sudor axillarum colorem cinna-
barinum referebat. Hoffmann.

17. *Ephidrosis cærulea* Wincler. *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 263.*

In epilepsiæ paroxysmo faber lignarius sudorem cæruleum ex hypochondrio dextro fundere visus est à D. Winclero & à Mogio.

XXI. Epiphora, *Larmoyement*.

Rheuma ophtalmon Galen. *Definit. Med.*

Epiphora Galen. 4. *de locis*, cap. 5. Tral-
liani *lib.* 2. *cap.* 1. Pauli *lib.* 3. *cap.* 12.

&c. *Delacrymatio* Plinii. *Oculi lacry-
mosi*, *Illacrymatio*, *Lacrymæ morbosæ*
Gorræi. *Larmoyement*. *Lippiiudo serosa*
Ettmuller. *pag.* 297.

Charaëter. Humoris ut plurimum serosi uber &
constans ex oculis effluxus. Fons potissimus est
glandula lacrymalis supra oculum externè sita,
cujus ductus excretorii ad limbum internum pal-
pebræ superioris hiant; ille humor per spatium
trigonum à tharsis & corneâ relictum, vi adhæ-
sionis fluit, & veluti fugitur à punctis lacryma-
libus quasi à tubulis capillaribus, inde fertur per
ductum nasalem ad nares.

Toties verò nulla est lacrymatio, quoties
quantitas à glandulâ suppeditata non major est
eâ quæ transmittitur à punctis lacrymalibus; ve-
rùm major evadit 1°. vel uberiori secretionem;
2°. vel parciore resorptionem; uberior est secre-
tio, dùm moeror mentem afficit, dùm vapore
acri, aut pulvere illapso, aut phlogosi irritatur
hæc glandula; parcior est transmissio, dùm vel
puncta lacrymalia, vel ductus nasalis quoquo-
modo angustantur, obstruuntur, comprimantur;
hinc variæ species.

1. *Epiphora à pathemate*.

Vel hysteriam comitatur, qui fletus citò risu
excipitur, vel moerorem, commiserationem à
motivo extrinseco sequitur; vel in morbis gra-

vissimis, ut febribus acutis, accidit citra causam evidentem. Vidi autem in hoc casu unam aut alteram tantum lacrymulam, & illa lacrymatio, si cum aliis signis pessimis jungatur, pravi est ominis ex *aphor. 80. epidem. 1.* Si reliqua non sint exitialia signa, hæmorrhagiam tantum significant è naribus imminentem.

2. *Epiphora ex Rhyade* Avicenn. *Algarab* Arabibus.

Hujus existentia valdè dubia mihi videtur, nisi Rhyas fiat ab erosione carunculæ lacrymalis, adsitque ideò irritatio, rubor, dolor, cujus ratione ductuli lacrymas à punctis lacrymalibus ad ductum nasalem devehentes sint constricti; nec enim, ut putant plurimi cum Veteribus, gravitate fluunt lacrymæ in statu sano, adeòque deficiente hac carunculâ non ideò defluunt, cum etiam pronè decumbens non lacrymetur.

3. *Epiphora ophtalmica* Sennert. *Epiphora Galen. introductione. Lippitudo sanguinea* Ettmuller. pag. 297. *Opthalmia humida* Sennert. Vide *Opthalmiam*.

4. *Epiphora ex variolis* Ettmuller.

Illa illacrymatio sequitur variolam, cujus pustulæ forsan intra tubum nasalem suppuratæ hujus coalitum, vel à pure spissiori infarctum produxere; ea verò quandoque fistulam lacrymalem accersit; an verò semper? dubium & inquirendum superest. Infantes plurimi crescente ætate ab hac epiphorâ liberantur.

5. *Epiphora ex ægylope* Sennert. *Fistula lacrymalis* Auctor. *La Fistule lacrymale*.

Ægylopi nomine intelligo exulcerationem, aut abscessum in magno oculi cantho, quâ ductus nasalis vel partim, vel omninò afficitur, ita

ut lacrymæ purulentæ tùm per nares effluant, tùm per puncta lacrymalia, tùm per fistulam in vicinia cufam refluant.

Inde verò subdividitur fistula in completam & incompletam; imò datur species in quâ pus non ex interiori hujus ductûs, sed ex abscessu proximo demùm supernè rupto effluit. *Vide Peti- tum loco citato & Heister. Chirurgiam.*

In hac fistulâ lacrymali, quam sola fovet ductûs nasalîs obturatio, feliciter succedit operatio olim ab Anello indicata, nuper perfectiùs adhibita à dexterrimo Monspeliensi Chirurgo D. Mejan; filum scilicet argenteum extremo altero acûs instar perforatum immittitur per alterutrum punctum lacrymale usque ad nares; hinc verò foras abductum trajicitur uno, vel altero bombycino filo, quod ope fili argentei sursum per oculos retrahitur; in ductu nasalî instar setacei relinquitur per mensem, unguento deterfivo, si opus sit, illinitur, & sic via patula fit lacrymis, & fistula sanatur.

6. *Epiphora ab ectropio.*

Ectropium est palpebræ alterutrius extraversio, *Renversement*. *Ectropium* palpebræ intraversio, *Eraillement*. *Palpebra inferior* evertitur à carne luxuriante, quæ ulceribus membranæ internæ superveniunt, in quo casu lapide infernali absumenda excrescientia usquequo palpebræ sui tarfi elatere se restituat.

Vel evertitur propter *ambustionem* externam, quâ cutis corrugatur; ea si vetus, immedicabilis, si recens, curatur emollientibus, ut lacte, butyro, unguento de althæâ, cerato Galeni, compressisque decentibus.

Vel evertitur à *laxitate*, ut apud senes, obser-

vante Heistero, eaque infanabilis. Remedia exsiccantia conveniunt, calor ficcus, spirituosa fotu, vapore adhibita, lutum ex aquis thermalibus; palpebra inferior invertitur ab *operatione* fistulæ lacrymalis secto tendine musculi orbitarii, quod immedicabile est; vel à *vulnere* tarsum secante, unde in acumen bifidum intro vel extrovertitur (*éraillement* Sant-Yvesii); hoc malum conveniens sutura conjunctivæ & cutis intacto tarso prævertit, si ulcus recens sit; si vetus, malum est immedicabile.

Extrovertitur etiam palpebra inferior ab exophthalmia aut globi tumore, tum aquoso, tum cancroso; prior vocatur hydrophthalmia, & ambos oculos afficit, & curatur diureticis cathartici; posterior canceri indolem & curam sequitur.

7. *Epiphora ab anchylope.*

Anchylops quasi visus angularis est tumor cysticus, vel purulentus, vel lacrymoso-mucosus canthi temporalis, cum epiphorâ.

Anchylops purulentus est, vel spurius, ab apostemate subcutaneo, vel ab apostemate inter musculum orbicularem & saccum nasalem; prior est nullius momenti, posterior epiphorâ quandoque stipatur, & ægylopem potest inducere.

Anchylops lacrymoso mucosus compressione recedit, & tunc lacrymæ vel tantum per puncta lacrymalia, vel per poros Gunzii refluit, vel etiam in nares dimanat; excitatur ab obstructione ductûs nasalis, vel à muco spisso, viscido, vel ab infarctu ipsius sacci spongiosi, vel per fluxionem intumefacti.

In priori casu injectio per syringem Anelli sufficit; secus compressio ope fasciæ & splenii iterata per diem continua; per noctem ope em-

plastri, sæpè morbum sanat, addito spirituofo vel vinoso liquore, quo splenia madefiant, tonusque sacco restituatur.

In posteriori specillum argenteum per puncta lacrymalia immiffum obftructiones referat, addito etiam filo uno, alterove goffypino, præmiſſis præmittendis.

Anchylops purulentus incipit à tumore calido, rubro, lancinante, vel pulſante, cum febre, ophtalmiâ, epiphorâ; pendet à verâ inflammatione facci lacrymalis quæ abit in ſuppuratum; unde dignoſcitur ab anchylope lacrymoſo, vel hydrope facci naſalis. Lacrymalia puncta fundunt verum pus, non verò mucum puriformem, qui à pure vix diſtinguitur, niſi per antecedentia; naris ejuſdem lateris ſicca eſt, niſi per noctem quid effluat; quòd sæpè fit.

In illâ ſpecie, vel viget inflammatio, vel receſſit; ſi vigeat, inſtituatur diæta tenuis, refrigerans, phlebotomia celebretur, juſcula refrigerantia uſurpentur, cathariſis antiphlogiſtica non negligatur.

Si reſolutio non ſuccedat, applicetur tumori cataplaſma ex medullâ pomi cocti cum albumine ovi mixtâ, vel cum pulpâ caſſiæ, ut ſuppuratio procedat, quâ factâ apoſtema lanceolâ aperiatur, injectione hordei detergatur, turundâ tenui faccus lacrymalis apertus fervetur, cicatrix inducatur.

8. *Epiphora frigida* Sennert. cap. 46.

Eſt effluxus involuntarius lacrymarum ſeroſarum ſine pruritu, dolore & calore ſaltem notabilibus; ea ſequitur diuturnas ophtalmias etiam ſanatas, ſtudia immodica, ut accidit potiffimùm circa annum ætatis quinquageſimum, cùm viſus

imminuitur, & objecta non nisi paululum diffita, distinctè videri possunt; accedente hyeme ingravescit, & difficulter curatur; interea si æger abstudio, vento, fumo, cibis falsis, vinoque abstineat, si simul noctu oculum foveat infuso quatuor caryophyllorum in aquæ vitæ unciiis duabus, hic affectus imminuitur; si verò ob tam levidense incommodum æger velit cathartica & vesicatoria nuchæ in usum vocare, ut suadent Auctores, ille de horum successu judicabit.

9. *Epiphora calida* Sennerti, *ibid.*

Ea est serosi laticis ex oculis destillatio, quæ stipatur calore mordaci, pruritu, rubore, & dolore oculorum, adeoque diversas ophtalmiæ species potissimum ulcerosam, fistulosamque comitatur, quas vide suo loco. In hac præter remedia generalia, ut phlebotomiam & catharsim, conveniunt balnea, juscula refrigerantia, serum lactis, nec non collyria leviter astringentia ex rosis, plantagine, acaciâ, gallis, vino rubro, vitriolo, &c.

Lacrymæ quæ à nullo animi pathemate procedunt, in morbis acutis hæmorrhagiam narium, & si sint cum signis exitialibus, mortem prænuntiant. 1. *Epidem.* 2. *Aphor.* 80. & 4. *Aph.* 52.

10. *Epiphora cruenta.* *Larmes de sang.* *Lacrymæ sanguineæ* Sennert. *ibid.* & fusè Schenck. *libr. observ.* Vide *Menorrhagiam erroneam.*

11. *Epiphora sebacea* Haller. *Stud. Medic.* pag. 782. ex Rudolpho Vehrens. *Gramia* Nonnio. *Oculi gramiosi* Lucilio. *Lemia* Celso. *Lippitudo* Auctorum. *La chassie.* *Lemæ* Hippocrat.

In palpebrarum marginibus sunt glandulæ sebaceæ, quæ separant paucum in statu sano sebum, quo fortè præpeditur lacrymarum effluxus &c

deviatio ; ast uber & copiosissimus est hujus sebi quandoque proventus. Illa lippitudo sæpius ophthalmiam humidam seu pituitam Horatii comitatur, ea visum perturbat, palpebras noctu, scilicet horâ octavâ vespertinâ, usque ad diemsequentem agglutinat ; tunc verò apertis per vim oculis, lacrymæ serosæ effluunt.

Curatur tuthiæ pulvere vesperè adperso, vel aquâ rosarum, cujus uncia octo vitrioli viridis vel albi grana viginti excipiunt, vel aliis opthalmicis deterfivis & subastringentibus.

12. *Epiphora arthritica* Musgrave, *de arthritide*, cap. 18. & 21.

Est ea quæ ab humore acri arthritico à pedibus retropulso accidit, & cum arthriticis doloribus alternat, ac quandoque cum illacrymatione odontalgiam excitat. Affectus hic quandoque diutinus est, & saltem incommodus.

Exigit phlebotomiam & vesicatorium nuchæ applicandum, nec non collyria mitissima, ut lac oculis instillatum, mucilaginem seminum psillii & cydoniorum ; aquam rosarum, trochiscos albi rhafis, aquam plantaginis, &c.

XXII. Coryza. *Coryza*.

Coryza Gorraei, *Definit. medic.* Hippocr. aliis *Catastagnus*. *Gravedo* Latin. *Destillatio*, *catarrhus ad nares*, &c. *Rhûme du cerveau*.

Character est humoris pellucidi aut mucosi, viscosi è naribus stillicidium. Membrana pituitaria, quæ sinus frontales, sphænoidales, maxillares obvestit, est amplissima, duplicem verò humorem suppeditat, tenuem scilicet, & paucum qui

in nares posticas, inde in oesophagum cum lacrymis infunditur, & mucum viscidum qui membranam, ut odoratui sit idonea, continuò lubricat, oblinitque. Duplex est itaque fons humoris qui in coryzâ per nares effluit.

1. *Coryza catarrhalis*, vulgò *gravedo*. *Enchi-frènement*. *Rhume du cerveau*. *Coryza humida* Nenteri.

Illa ab aëris vicissitudinibus, potissimum à frigore suscepto calente corpore oritur, dolore gravativo frontis, sternutatione, anosmiâ, voce nasali, dyspnœa, tussi stipatur, dein verò procedente morbo destillatio humoris, qui prius erat limpidus, è naribus qualis in summo frigore fit, qui *roupie* vocatur, jam abit in mucosum, viscidum, copiosumque effluxum, à quo æger sublevatur, redit odoratus, respiratio juvatur, &c.

Phlogosis membranæ pituitariæ, est hujus morbi principium.

Curatur diætâ tenui, potu theiformi, calido, diluente, inspiratu lactis tepidi, aquæ, vaporis; aëre tepido, vapore seminum nigellæ in aquâ coctorum; vide Schneider. lib. 3. de catarrhis, pag. 503. Cum nares posticas occupat sævior est quàm cum altiùs assurgit.

2. *Coryza phlegmatorrhagia* Salmuth. obs. 37. cent. 1. Bonet. Sepulchret. T. 1. pag. 410. *Phlegmatorrhagia* Juncker. Hippiatr. Morfondure. Furetiere, *Diction*.

Differt à præcedenti quòd sine satellitio catarrhi, illicò spontè accidat profluvium jure humoris limpidi, lymphatici, copiosi, non merè aquosi, qualis est qui à frigore acri maximè apud fenes exstillat; hanc coryzam bis noctu expertus sum, sine alio incommodo.

MORBORUM, CLASSIS IX. 173

3. *Coryza virulenta*, Hippiatrīs Morve. Ozæna Bonet. *Sepulchret.* T. 1. pag. 406.

Est purulentæ materiæ effluxus è naribus cum ozænâ. Hic morbus ob foetorem & acrimoniam puris diu in naribus conclusi, & foenum inquinantis ab equo ad equum propagatur, seu contagiosus evadit. Vide Hippiatros, ut Soleyfel & Bourgelat, *Elementa Hippiatricæ*.

4. *Coryza variolosa* Huxham.

Illud symptoma stipatur sternutatione, difficultate deglutiendi, tussi, epiphorâ, & sæpius rubellam, quandoque variolam ineuntem comitatur, ac designat.

5. *Coryza sanioso-purulenta ex cerebro* Bonet. *Sepulchret.* T. 1. observ. 10. appendic. 1.

XXIII. Ptyalismus.

Ptyelismus Hippocrat. in coac. à *ptuelon*, sputum. *Anabexis* Galen. *Anacrempsis* Hæfychio. *Catharsis diapharingos*, excreatus. *Salivatio*, frequens exspuitio Latinis. *Bave*, *salivation*, *expuition*, *crachottement*. *Ægri Salivantes* Latin. Gallis *Baveux*. Anglis *Drivellers*.

Character. Est salivæ vel muci sine expectoratione ac vomitione ex ore effluxus, aut emissio.

In os confluunt 1°. saliva ex ductu potissimum stenoniano à parotidibus delata, nec non ea quam omnes glandulæ sublinguales, buccales, &c. supeditant. 2°. Præterea liquor tum limpidus, tum mucosus, qui ex naribus in fauces delabitur, tum per nares posticas, tum per ductum sphæno-palatinum. 3°. Mucus viscidus, qui ex tonsillis &

glandulis faucium sebaceis exprimitur. Mitto quæ vomendo vel expectorando confluunt.

Quidquid exit ex ore, illud vel vomitu vel ructu ejicitur, vel expectoratur cum tussi, vel excreatur cum sono rauco, quem Arabes *Rascatationem* vocant; vel exspuitur ex linguâ & labris, vel sine impetu elabitur, quod Galli *bave* nominant.

1. *Ptyalismus nauseosus*. *Ptyalismus à saburrâ nidorosâ*.

Illa est species quæ à saburrâ ortum ducit, quatenus irritatur inde pharynx, & liquor ac mucus ex faucium cryptis ubertim profluit, cum nausæâ, angore ventriculi; tantâ quandoque copiâ exspuitur & exstillat hic liquor, ut ex stomacho suppetitari quis crederet; talem ptyalismum excitat etiam emeticum assumptum, etiam antequam vomitio accedat. Talem excitat etiam aconitum; si vel masticatum fuerit; hinc enim oris sapor putris per duos vel tres dies cum salivatione, ut observavi, & cardialgia cum lancinante dolore in medio linguæ.

2. *Ptyalismus à pyroxi*. Vide *Sodam Junckeri*.

Differt ille à priori, quia sensus ustionis & acidi erodentis extenditur à ventriculo ad os, atque quasi acidum saporem præ se fert saliva, in hoc affectu ubertim effluens; hanc excitant fructus acidam vel empyreumaticam saburram generantes, castanæ, nuges, pisces conditi, frixa omnia ex sartagine cum oleo vel butyro cocta, nec tamen nausea excitatur ut plurimum.

3. *Ptyalismus Lapponicus* D. Linnæi. *Ullem* vel *Horme* Lapponibus.

Est symptoma colicæ Lapponicæ. Vide *Floram Lapponicam*, pag. 69. Differt à prioribus per

dolores atroces abdominis juxta umbilicum qui hoc ptyalismo terminantur.

4. *Ptyalismus à laxitate Cheynæi, de sanit. pag. 366. cap. 5. Ptyalismus symptomaticus Zwinger. de salivâ Dissert. Ægri Drivellers Anglis vocantur.*

Illi sunt, qui stupidi labris laxis & pendulis, oculisque demissis, nequidem salivam ore continere possunt, ita ut continuo ex ore effluat; simile vitium in paralyticis observatur; idem accidit à laxatâ mandibulâ.

5. *Ptyalismus mercurialis Nicol. Heinii; ab oris ulcusculis Stenon. Ptyalismus artificialis Zwinger. de salivâ, Dissert. 8. Salivatio ab hydrargyrosi D. Astruc. de lue venerea.*

Vulgò post quinque vel sex litus mercuriales, vel assumptis intus præparatis mercurialibus, præsertim non satis diluto sanguine & laxatis vasis supervenit calor in ore, sapor æruginis; glandulæ sublinguales, & quæ utrinque linguam cingunt, tument, aphtas patiuntur, dein ulcuscula quæ multum salivæ foetidæ fundunt, crescente actione hydrargyri tumet lingua, exeritur foras, fauces anginâ aut cynanche corripuntur, cum febre, pervigilio, assiduâ exspuendi necessitate.

6. *Ptyalismus variolosus Sydenhami, pag. 83. 103. 93. 593. Salivation de la petite vérole confluente.*

Apud adultos variola confluente laborantes, salivatio sub primum eruptionis tempus, aut biduo post, perpetuus comes accedit sæpius multò quàm infantibus diarrhœa; materia primò tenuis excernitur, ægro multa lintea ipsamet nocte conspurcante. Hic ptyalismus mercuriali non minor est, sed non foetet; die verò undecimâ saliva vis-

cidior ægerrimè excreatur ; fiticulosus est æger, tuffit subinde inter bibendum, & potus per nares revertitur, atque hoc die cessat ut plurimum salivatio, licet aliquando biduo post revertatur, dicto autem die undecimo scilicet tumor faciei una cum salivatione imminui incipit, ac tunc primum ejus loco manus intumescere solent ac debent.

Non solum autem in variolis, sed & in febre variolosâ Sydenhami, seu syncho variolode, in quâ nulla est eruptio, par ptyalismus accidit, & ad salutem necessarius est.

Indicationes sunt 1^o. ut ptyalismus ille sustentetur, quod maximè præstat, *potus tenuis*, qui diluat, nec refrigeret nimis, aut ca'efaciat, qualis est cerevisia tenuis, imò serum lactis, nec non paregoricum seu anodynum vesperè exhibitum, sic docente experientia.

2^o. Cavendum ne ptyalismus supprimatur, quod intempestivâ catharsi aut phlebotomiâ, maximè verò calidiori regimine, efficitur.

Si verò ptyalismus non interveniat, aut citiùs quàm par est evanescat, nec in ipsius locum manus tumeant, facie tamen detumescente, tunc in summo periculo versatur æger; si enim hoc accedat inter sextum & undecimum diem pustulæ deprimuntur, delirium invadit, febris deficit, pustulæ pallidæ, circulo etiam pallecente; in hoc unico casu ad cardiaca deveniendum est, ut ad scrupulum theriacæ, cum eadem dosi pulveris è chelis cancerorum, semi scrupulo radicis contrahiervæ & syrupo caryophyllorum; si verò hoc infortunium accidat circa aut post undecimum diem, quo tempore pustulæ faciei resiccatae sunt, præmissa venæ pedis sectione, vix ad emeticum, ut nostrates faciunt, aut ad lene catharticum, ut Angli solent,

solent, properandum est; sed quoniam vires non vegetæ sunt, earum ratio habenda est, & semper de summo periculo astantes admonendi.

Monspeliæ rarissimè observatur ptyalismus in variolis etiam confluentibus aultorum, rarò etiam diarrhoea apud infantes hac specie laborantes, sed apud Septentrionales is est frequentissimus & salubris, atque hoc ptyalismo circa undecimum diem decrefcente necessarium est ut facies, manusque intumescant œdemate varioloso quod ptyalismi vices impleat.

8. *Ptyalismus scorbuticus* Roper. *Dissert. citata.*
Lind. *de scorbuto*, &c.

Cognoscitur ex stomacaces signis, scilicet facili gingivarum hæmorrhagiâ, mollitie, fetore, dentium lapsu, nigredine, maculis tibiæ, faciei pallore, &c.

Profusus vires exhaurit, adeoque sistendus quantociùs; suadet verò Lindius revellentia epispastica, synapismos furis admovendos, alvus clysmatis solvenda; lenia cathartica usurpanda; laxandus cutis spasmus, qui fluxum illum determinat; prosunt in eum scopum diaphoretica, theriaca, camphora, flores sulphuris ter vel quater in die; adde etiam diuretica. His salivatio arcetur, & suffocatio prævertitur.

Sistitur etiam collutoriis ex gummi Arabico, ichtiocollâ, alumine, cortice quercûs; laudat Roperus gargarismata ex vino rubro, viride æris, aquâ plantaginis & salviæ, sæpiùs ope penicilli gingivis applicanda.

Intùs vescatur æger lacte vel vegetabilibus, sumat kinkinam, elixirium vitrioli, dùm lacte non utitur.

9. *Ptyalismus hypochondriacus* Ballonii, *lib. 2.*
Tom. III. Pars II. M

consil. 49. Sylvii, *Prax. Medic.* *Ptyalismus melancholicus* Sennert. *de scorbuti signis.* *Hystericus* Morton. Curationem vide apud Ballonium, *lib.* 2. *consil.* 25. Roper. *Diss. de ptyalismo.*

Est ille qui hypochondriacis, melancholicisque familiaris est; is vires imminuit, stomachum labefactat, stipatur borborygmis, constipatione, ructu, præcordiorum angustia, somno turbulento; fovetur sæpè à coena copiosiori, & tunc horis matutinis augetur.

10. *Ptyalismus arthriticus* Musgrave, *cap.* 11. *histor.* 3. *Sputatio arthritica.*

11. *Ptyalismus phtisicus* Morton. *cap.* 2. *nº.* 10. & 11. *Phtisiologiae*, *pag.* 29.

Inter signa phtisim præfagientia merito recensetur matutina & diurna phlegmatis falsi & acris, quandoque viscosi excretio, quod universum sanguinis serum parili gradu falsum esse atque acre significat; proclives sunt illi ad copiosum salivæ fluxum per ductus salivares & tonsillas, quod diathesim sanguinis colliquativam indicat; hoc symptoma multis annis phtisim antecedere observavi. In ultimo phtiseos gradu idem ptyalismus recrudescebat, ab anacatharsi purulentâ valdè distinctus. Oritur enim fluidi ejecti copia ab ipsis oris glandulis, nec sudoribus profusis imminuitur, ac factum accelerat. Roger. *Dissert. de ptyalismo.*

12. *Ptyalismus viridis* D. Huxham. *Philosophic. Transact.* *nº.* 382. *anno* 1724.

Fox quadragenarius ab aurigine & colicâ liberatus est ptyalismo uberrimo ad sextarios circiter duos; salivæ statim vividissimæ porraceæ, sed tenuis; usus autem fuerat pomaceo quod bilem hoc colore viridi inficere potuerat; hic ptyalismus quadraginta horas duravit, deinde pellucida evasit

MORBORUM, CLASSIS IX. 179

saliva; ope verò ptyalismus ferofus sponte erumpentis ab aurigine, prius bis, terve liberatus fuerat.

13. *Ptyalismus purulentus* Petr. Hardisway, *Philosoph. transact.* n°. 400. 1727.

Hic ptyalismus purulentus ultra triennium perseveravit, pure sanioso suppeditato à sinibus maxillaribus in oris cavum apertis & cariosis puero satis benevalente, quoad cætera.

14. *Ptyalismus aphtosus. Chancres à la bouche.*

Adolescens corripitur synochâ cum cephalalgia, anginâ, linguæ sorditie albâ, glandularum tonsillarum & maxillarium tumore; præmissâ phlebotomiâ purgatus est addito emetico, bilem ano & cato copiosè rejecit, & difficultas deglutendi evanuit; ast eadem die levis exulceratio interiora oris & linguæ ambitum detinuit, ita ut crusta in utraque labiorum commissurâ oris apertionem impediret, lingua tamen supernè albescent lateraliter excoriata intensè rubra videbatur, & tantus erat viscosusque ptyalismus, ut noctu, interdiuque insomnem continuò expuentem ægrum per aliquot dies detineret. Præscripto altero cathartico, & gargarismate ex uncia mellis rosacei, cum drachma spiritus salis in aquâ hordei melius habuit, dein convaluit.

Ptyalismus cujus fetor cadaverosus est junctus dysphagiæ, est signum cynanches ulcerosæ seu gangrænosæ, quæ nuper apud Piscenates & Biterrenses maximam infantum stragem edidit.

15. *Ptyalismus gravidarum. Crachottement & aigreurs des femmes grosses* Puzos.

Recens gravidæ per tres quatuorve menses vel salivam viscidam, vel fatuam pituitam matutinis horis excreandam habent, cum sensu acoris intercurrente, aut cardialgiâ, aut nausæâ.

His opitulamur vel bolo panis, vel aquæ cyatho, vel cocolathâ, feminibus cumini, aut cardamomi masticatis, infuso theæ, veronicæ, chamæmeli, melissæ. Si ea inutilia fuerint, phlebotomia adhibenda; manè rhei pulverati, vel hujus extracti dosis ad purgandum sufficiens sumenda, vel clyisma vesperè injiciendum, aut stomachus roborandus theriacâ, confectiione hyacinthinâ, alkermes, opiatâ Salomonis. Confert quandoque ptisana pectoralis emulsionata, & aqua cinnamomi aromatisata.

16. *Ptyalismus catarrhalis. Salivatio anginosa* Koper. *Dissertat.*

Est ille qui in odontalgia, anginâ catharrhalibus supervenit, eademque auxilia exposcit.

17. *Ptyalismus à carie* Quelmalz. *Dissert. de ptyalismo febrili.*

In maxillæ ossibus cariosis & carie dentium protrahitur quandoque ptyalismus ad hecticam consumptionem, ut pluries vidit Auctor citatus; hocce etiam phænomenum accidit cum carie, perforatur antrum hygmori, seu sinus maxillaris. Eundem ptyalismum observavi in trismo, qui odontalgia arthritica est.

18. *Ptyalismus à calculo* Christoph. Scherer, *de calculo ex ductu salivali excreto Dissert. Argentorati 1737.*

Initio levem inducit dysphagiam, deinde verò ptyalismum calculus sub linguâ genitus, quod licet rarum sit, interea à Cowpero, Walthero & Saltzmanno fuit observatum.

19. *Ptyalismus febrilis* Quelmalz. *Dissert. Lipsiæ 1748. Sydenham. pag. 99. de febre variolosa.*

Est ptyalismus tritæophiæ epidemicæ Lipsiensi

superveniens per septimanas perseverans, abundans, morbum non perfectè solvens, & quem tamen reprimere periculosum erat. Hunc stipabant erosiones circa linguam, foetor, tumor gingivarum, salivæ limpidæ, dein viscidæ æque uber excretio, ac si hydrargyrosis plena fuisset adhibita.

20. *Ptyalismus mercurialis* Christ. Roperi, *Dissert. de salivatione, cap. 2.*

In curâ morborum syphiliticorum vitari debet, secus syphilis per aliquot tantum menses supprimitur, aut etiam minimè minuitur. Vitatur verò longo usu balneorum præmisso, diætâ lacteâ in hydrargyrosi usurpatâ, remotis ad duas tresve dies inunctionibus, illarum dosi, quæ vulgò semi-unciam attingit, imminutâ. Si verò invitis his cautelis accidat, quod vulgò post quartam, sextamve inunctionem accidit, suppressâ omnimodè inunctione, expectandum donec desierit, os sæpè decocto hordei abluendum; si verò ex abrupto auctus ægrum in periculum cynanches conjecerit, lingua tumuerit, & in ore vix possit contineri, phlebotomiâ, linteorum depositione, catharticis, imò balneis tunc huic occurrendum. De ulcusculorum oris deterfione, cæterisque ad hoc spectantibus videatur Ill. Astrucius.

Ex cinguli mercurialis adversus pediculos gestatione, ex hydrargyri etiam contrectatione solemni aurifabris, speculorum confectoribus, ex unâ drachmâ unguenti Neapolitani citra cautelam illitâ, ptyalismus quandoque supervenit.

21. *Ptyalismus syphiliticus.*

Est ille qui citra ullum hydrargyri usum accidit illis qui ulcuscula venerea gerunt in faucibus, uvulâ, velo palatino, quæ quidem ex maculâ

grifaceâ serpente, ex fetore & ex salivatione facile se produnt.

Huic speciei ipsamet hydrargyrosis cautè & parcâ dosi administrari debet, non neglectis detergentibus sub finem hydrargyroseos, scilicet levi attactu ulcusculorum bis in die iterato ex penicillo intra collyrium Lanfranci tincto; collyrium verò aquâ rosarum edulcorandum est, usus lactis est usurpandus.

XXIV. Anacatharsis. *Expectoration.*

Anacatharsis Hippocrat. Galen. in *Aphor.* 8.

lib. 5. *Anaptyxis* Hippocr. *Tussis humida.*

Character est muci, lymphæ, vel cujuscunque humoris facta cum tussi expectoratio constans & notabilis.

Differt ab excreatione ptyalismum comitante quod tussis in anacatharsi sit pectoralis, non verò simpliciter gutturalis.

A rheumate quod sit anacatharsis sine raucedine. Anacatharsis rarò est morbus essentialis, sæpiùs est symptoma phtiseos, asthmatis humidi, catarrhi.

1. *Anacatharsis biliosa; a spittle of unusual color.* Philosoph. Transact. n. 382. by Huxham. anno 1724.

Choleptyxis D. Coste, Med. Profess. in Academia Perpinianensi. Observavit scilicet in ancillâ tussim gutturalem, quâ primò cruorem excreabat, deinde verò per viginti circiter dies expectorabat bilem, seu humorem intensè flavum & amarum, & feces ano redditæ erant griseæ.

Præscripsit apozemata amara diluentia, dein

MORBORUM, CLASSIS IX. 183

verò saponem venetum singulis diebus ad grana viginti, triginta, sumendum: parabat saponem ex sale tartari & oleo olivarum optimè mixtis ad consistentiam pomati flavi, quibus adhibitis remediis intra quinque dies sanata est.

Vidi ego dudum mulierem quæ ex rheumate neglecto incidit in anacatharsim materiæ viscidæ ex flavo viridescentis, quæ cum amphimerinâ catarrhali perseveravit multos dies, sed ea expectorata materies non amarescebat; idem iterum in adolescente vidi: cathartica verò morbum sustulerunt, & febrem simul.

Similem luteo-viridem observavit excretionem D. Huxham. *Act. Societ. Anglic.*

Anacatharsis phtifica. Vide phtisim humidam.

Tussis purulenta.

2. *Anacatharsis à vomica. La Vomique. Vomica pulmonis.*

Vomica est apostema materiem puriformem, vel sebaceam, aut pultaceam continens ut plurimum tunicâ obvolutam; verosimile est vel glandulam lymphaticam sebaceâ materie sensim distensam, vel hydatidem pingui & crasso humore sensim turgidam esse hujus morbi principium. Similes hydatides humore puriformi quandoque gypseo farctas in ovariiis & ascite hydatidoso observarunt Academici Parisini. Gipseos, tophaceosque tumores sæpè inveni in pulmonibus, sine ullâ inflammatione præviâ, parvâ quandoque, eaque acutâ comitante febre, atque ex hac anacatharsi, licet per menses perseverante, ægri non rarò convalescunt, maximè si tunicam oviformem, seu cystidem expectorent.

Hic morbus sæpè cum phtisi confunditur in praxi.

3. *Anacatharsis puriformis. Tussis purulenta Stahl.*

M iiij

Satyr. Harvey. vulgò *Suppuration lymphatique du pœumon.*

Duplex est hujus varietas.

1°. Post peripneumoniam & pleuritidem in quâ non omnino per phlebotomias resolvi potuit congestio inflammatoria, supervenit puriformis griseæ, blandæ, viscidæ materiæ expectoratio sine febre notabili, quæ per mensem & ultra perseverat, nec tamen phtisis est, atque ex eâ, adhibitâ diætâ lacteâ, cum balsamo Canadensi, ægri convalescunt.

2°. Post febres putridas ac malignas, corpore fatis jam superque purgato accidit interdum maximè in senibus, ægrum valdè debilem esse, & quandoque tussi, interdum etiam excreatu magnam glutinosi, viscosique phlegmatis copiam expectorare, quod symptoma non tantum ægro terrorem injicit, sed & ipsi Medico, præsertim minus cauto imposuit pro phtiseos prodromo.

Hoc in casu ægrum jubeo vinum de Malaga, vel muscatum cum pane tosto ei immixto bibere, quod vires reparat, & symptoma illud intra paucos dies abigit. Sydenham pag. 38. cap. 4. S. 1.

4. *Anacatharsis asthmatica* Vide *Asthma humidum.*

XXV. Diabetes, *Diabete.*

A Diabete Hydraulicorum, seu syphone aquas transmittente. *Diarrhœa urinosa* Galen. lib. de crisib. *Diarroia ex oure.* *Dipsacus* Galen. lib. 6. de loc. affect. *Hydrops ad matulam* Galen. de loc. affect. lib. 6. & lib. 1. de crisibus. *Profluvium urinæ* Latin.

Charaâter. Subita potus omnis per urinas cum

MORBORUM, CLASSIS IX. 185

magna siti profusio, Gorraei; cum corporis colli-
quatione (Aretæo) febriculâ, anorexiâ, poly-
dipsiâ, urinâ copiosâ violas redolente, oleo su-
pernatante perfusa Dover. Legacy. quales sunt
urinæ scorbuticis.

1. *Diabetes legitimus* Aretæi.

Indefinens meiendi necessitas quam nihil cohi-
bere potest.

Mictio copiosior est quàm potus, unde adipis
colliquatio, sitis urgens cum salivâ spumosâ,
viscidâ, fastidium, animus dubius, præcordia gra-
via, à retentâ urinâ tumor abdominis, testium;
crescente morbo calor mordax in visceribus,
tabes; rarus morbus, Galeno bis observatus,
curatu difficillimus.

2. *Diabetes Anglicus* Pechey *promptuar. med. pract.* Mead. *of poisons*, edit. 4.

Charact. Urina odoris, coloris, & saporis
mellei. Mead. *Monita.*

Affectus ille differt à diabete Aretæi, quod
urinæ sint dulces & mellitæ, vel limpidæ, ut re-
ferunt Angli, vel subturbidæ, ut apud nos, nec-
non quod hodiè apud Anglos & Batavos, ob
vini meracioris ingurgitationem, frequens sit uri-
na: intra viginti quatuor horas mittitur quando-
que ad libras decem, quindecim ex observatis
Pechey. Sitis est immanis, febris hæctica, insignis
asthenia, languor, & emaciatio.

Æger lacte vel crudo, vel aquâ hordei diluto
vescatur, & aquam calcis secundam ter in die
ad uncias quinque vel sex sumat.

Juvant etiam gummi Arabicum, tragacantha,
cinnamomum, cymæ cupressi, rheum, noctu nar-
cotica; aquas vitriolicas suadet Jurinus.

Similem diabetem observavit in duobus rusti-

cis Gebennensibus mediâ hieme cum urina saccharata & subturbida eodem mense & anno D. Privat, D. M. Alesiensis clarissimus.

Lactis serum aluminatum laudat Dover, juxta quem remedium id nunquam fallit.

3. *Diabetes hystericus* Sydenham. *Diff. epist. de hysteriâ*. Cheynæi *de sanitat.* 177.

Hanc speciem observavi in Marchionissâ St. Victor hystericâ, quæ serum insipidum aqueum copiosissimum fundebat per aliquot dies, hoc cessante, leucophlegmatica evadebat; redeunte sic per vices diabete solvebatur phlegmatia; hystericis & mulieribus irâ percitis magnum urinæ limpida profluvium est familiare.

Serum aluminatum Mead fit ex lactis paululum cocti libris quatuor, & aluminis drachmis tribus; hujus feri (possetum vocant) saltem uncia quatuor ter in die bibantur, est ut plurimum diabetes remedium. Mead. *Monita* pag. 165.

Desidiosos aggreditur qui luxuriâ diffuentes cum mero sanguinem accenderint, frigidis potibus sitim restinguunt; morbum esse hepatis & humidum aëris in eo attracti contendit Mead. Lac muliebne est verè saccharatum; chylum itaque dulcem parum mutatum diabetico fluxui dulcedinem præbere putaverim.

4. *Diabetes artificialis* Malpigh. *de liene*.

Ligatis in cane vasis lienis, canis solito frequentius mingit.

5. *Diabetes à vino* Collect. Academ. Tom. 3. obs. 122.

Quadragenarius robustus, bilioso-sanguineus, vino & aromaticis abusus in diabetem incidit; tunc verò quam bibebat alam, seu tenuem cerevisiam urina omnino referebat, & potus assumpti

molem multum superabat; vigeat fames, sitis urgebat, oris ficitas, renum dolor, ardor viscerum; macies summa.

Ufus est tinctura martis, catechu, corallorum; vesperè bolum ex ebore usto, antihectico Poterii, croco martis cum uno, vel altero laudani grano post mensem his utens convaluit.

6. *Diabetes arthriticus* Sydenhami, *de podagrâ*, pag. 463.

Est symptoma arthritidis inveteratæ, sed extra paroxysmos, in quibus etenim urina est pauca & colorata; at extra eos urina quandoque est æque copiosa & aquosa ac in diabete, quod designat à materie acri sitim excitari, simulque ita languere digestionem, & imminui perspirationem, ut potulenta illibata per urinæ vias emittantur; nec ab aliis principiis derivanda est magna urinæ copia, quæ in diabete vulgari effunditur. Quantitas urinæ in sanis est circiter dimidia pars assumptorum tùm esculentorum, tùm potulentorum, atque circiter altera pars perspirando avolat. Si itaque in statu sano quadraginta urinæ unciae emittantur, ut in me expertus sum; si sitis potum tertiâ parte uberiores imperaverit, & simul tertia pars perspirationis solitæ suppressæ in urinam versa fuerit, inde sexaginta sex unciae urinæ quotidie emittentur, quæ cum cruda sit, & repetitis mictionibus amandetur, diabetem efficiet.

7. *Diabetes febricosus* Sydenhami, *epistol. responsor.* 1. pag. 192.

In tertianâ & quotidianâ nonnunquam accidit, etsi perquam rarò, ut senes qui diu hac febre antea laborarunt, ac interea phlebotomiis & catharticis imperitè fuerint mulctati, in diabetem incidant,

etiam febre jam perfectè fugatâ ; etenim cum sanguis eorum abhinc debilitatus assimilandis fucis ei illatis prorsus impar reddatur, iidem per vias urinarias crudi adhuc & incocti exitum sibi quærunt , proindeque præ ingenti urinæ copiâ , quoties eam reddunt , excretâ , sensim labefactantur , & quasi substantia corporis per hanc cloacam exinanitur; curativæ indicationes ad sanguinem invigorandum , & fluxum urinæ minuendum omninò dirigendæ sunt.

℥. Theriacæ unciam & semissem , conservæ flavedinis aurantium unciam , diascordii unciam semissem , zingiberis conditi , & nucis moschatæ conditæ ana dragmas tres , pulveris è chelis cancrorum , corticis granatorum , radicis angelicæ , corallior. terræ lemnæ , boli armenæ , gummi arabici ana drachmam unam cum syrupo de rosis siccis fiat electuarium ; sumat drachmam ter in die per mensem , utatur vino hispanico , cibis eupeptis , abstineat à crudis , oleribus , &c.

XXVI. Enuresis, *Incontinence d'urine.*
Paresis Aretæi ; Stranguria Galeni. Stilli-
cidium urinæ , Incontinentia urinæ Sen-
nerti , &c.

Est mictio involuntaria & inopportuna , quam nullus vesicæ stimulus sollicitat , quæque sæpius insciis accidit.

Differt à diabete quod non major sit urinæ copia , nec diversus à sano color ; à dysuriâ quod sine ardore & stimulo fiat.

1. *Enuresis infantium Junckeri Tabul. 98.*

Est mictio quæ tùm interdiu ob negligentiam , tùm noctu inter dormiendum accidit junioribus ; plurimi ideò lectum urinâ conspurcant , quia somniant se in loco commodo mingere ; alii

MORBORUM, CLASSIS IX. 189

ita negligentes sunt etiam octennes & decennes, ut in seipsis tùm vigilando, tùm dormiendo mingant.

Pravus hic mos 1^o. virgis & minis est coerendus apud eos qui quartum annum ætatis attingere. 2^o. Curandum est ut horis pomeridianis parum bibant. 3^o. Utque antequam lectum petant, vesicam evacuent. Si verò atonia sphincteris vesicæ adfuerit, ad tonica deveniendum est, ut in specie sequenti.

2. *Enuresis paralyticorum* Junckeri Tabul. 98.

Incontinentia urinæ à paralyfi sphincteris vesicæ procedens accidit apoplecticis, hemiplegicis, & sæpius paraplecticis, ubi nervi ossis sacri, lumborumve fuerunt compressi, contusi, læsi, aut in cerebro ipso affecti; in illâ specie adest continuum urinæ stillicidium sine sensu, unde differt ab aliis speciebus in quibus per intervalla tantum urina emittitur.

Incommodus est hic morbus ægro & astantibus, ob fetorem urinæ quâ imbibuntur vestes, maximè apud feminas quæ non ita valent in urinatorio portatili urinam excipere, ut viri.

Curatur hic morbus eodem modo ac paraplegia; sed vix unquam sanatur, nisi levis sit affectus, aut quædam atonia, quam superant infusus aromatici, spirituosæ fomenta, thermæ Bellilucanæ, ammochasia.

3. *Enuresis herniosorum.*

Est ea quæ exocysten, hysterptosim, cystocelelem, similesque ectopias comitatur, quibus ita distrahitur sphincter vesicæ, in viris podici, in feminis vaginæ adhærens, ut distracto vel intestino, vel vaginâ, sphincter constringi nequeat pro lubitu.

4. *Enuresis gravidarum* Mauriceau , lib. 1. cap. 15. *de l'incontinence d'urine.*

Non est ea frequens mictio , seu dysuriæ species , quæ ob vesicæ ab utero factam compressionem gravidis accidit ; cum enim parum urinæ continere possit vesica , necessum est ut frequentius vesica distendatur , & ad mictionem sollicitetur ; verum ea est quæ ipsis accidit non solum gravidis versus ultimos menses , sed etiam mulieribus plures partus expertis ; illæ enim ad minimam corporis inflexionem , ad minimum risum , aut tussendi conatum , illico urinam sine stimulo , quandoque sine sensu emittunt. Hoc etiam recens puerperis familiare est , observante Roderico à Castro , lib. 4. cap. 2. *de fetu mortuo* , & hoc urinæ profluvium alvi acrasia sæpè stipatur : educto , ait ille , infante , urina aut alvi feces , quod frequenter accidit , involuntariè fluunt , quod curatur ut paralyfis earundem partium : laudatur infusus in decocto aromatico chamæmeli , roris marini , salviæ & litus ex oleo ejusdem virtutis.

Quoad enuresim quæ sub finem graviditatis oritur à mole uteri vesicam prementis , ea sublevatur mappâ quæ ita collocata sit , ut abdomen proindeque uterum sustineat.

5. *Enuresis puerperarum. Perforation de la vessie. Incontinence d'urine après les couches* , Puzos , pag. 137.

Cum fetûs diutiùs in transitu per os uteri retinetur , collum vesicæ inde fetûs capite , illinc osse pubis compressum inflammatur , contunditur , & post quinque , vel octo dies urinæ incontinentia accedit , perforatâ ibi loci vesicâ : hæc enuresis insanabilis est ; sublevatur incom-

modum ope utris ex corio fabrefacti penduli, & spongiæ appositæ; pessaria vix ullius utilitatis sunt, nisi ad præcavendam obturationem vaginæ, quæ à succrescentibus ex hac fistula carinibus, fibrisque ramosis oritur, ibi calculi successu temporis generantur. Vide *Hysteralgiam calculosam*. De hac specie fusè egit Hirschfeldius in dissertatione Argentorati editâ anno 1759. *de incontinentiâ urinæ post partum difficilem*; hanc etiam observavit clariss. Med. Doctor Privat Alesiensis in primiparâ, quæ dystociam per quinque dies experta, deinceps per quadraginta dies dysuriâ laboraverat, quâ sanata supervenit enuresis constans; urina scilicet eâ stante, vel erectâ fluebat, sedente verò retinebatur, immisso per urethram filo ferreo, & simul in vaginam digito, inventum est foramen minimi digiti diametro non procul ab uteri orificio, urethram cum vaginâ conjungens.

6. *Enuresis catamenialis*, seu mense quovis re-vertens.

Virgo sanguinea, pinguis, 28. annos nata, enuresi ab ortu ad pubertatem usque conflictata, omni semihorâ noctu & interdiu mingebat; cum menstrua accessissent per triennium, ab enuresi fuit immunis, suppressis ab hoc tempore catameniiis ob pediluvium frigidum, singulis mensibus patitur per triduum horis nocturnis enuresim cum pervigilio; sed octo diebus ante & post illam catamenialem urinæ incontinentiam, cephalalgîâ, hypochondriorum tumore, pedum œdemate, vel etiam hæmoptysi afficitur; ast si deficiat, ut quandoque accidit, urinæ fluxus ille frequens, tunc symptomata numerata crescunt & perennant usquequo enuresis accesserit.

Mater ejus ad vigesimum ætatis annum hoc conflictata inito tunc matrimonio convaluit ; ista virgo potatis aquis Barregianis , vomicam expectoravit ; soror ejus enuresi laborans phtisi periit.

Cura. Præmissâ venæ sectione è brachio , purgetur cum mannâ in infuso fennæ ; dein juscula ex collo vervecis , cichorio , rubiæ drachmis duabus , pœoniæ drachmâ unâ per novem dies bibat ; dein serum lactis in quo clavi ferrei extincti , millepedes decem , flores kieri ad pugill. 1. ante haustum sumat boracis grana sex in cochleari aquæ naphæ.

Post viginti dies purgata sumat lac asininum , & alternis diebus ante ejus haustum sumat bolum ex croci martis , terræ catechu , & coralli rubri ana granis octo in pauxillo syrupi ; continuet usque ad finem Junii mensis ; his irritis , nubat.

Theoria. Videtur hic morbus pendere ab irritabilitate vesicæ , ob sanguinis menstrui retenti influxum uberiores in ipsam ; hinc frequens mingendi necessitas ; ex eadem sanguinis congestione in pulmone sanguinis sputum , in visceribus abdominis meteorismus , in pedibus œdema ; sanguis autem spissitudine obstat catameniis , acrimonia etiam irritat vesicam & pulmones. Historiam morbi retulit D. Richard , D. Med. Monspel. à Villeneuve de Marsan.

Mictiones involuntariæ agonisantium , necnon eæ quæ in paraphrosine febrili accidunt , sunt symptomata fugacia , non morbi ; non secus ac quæ epilepsiæ & ecclampsie paroxysmos quandoque comitantur.

8. *Enuresis calculosa* Collect. Acad. Tom. 3. pag. 579.

Puer Metensis per totam vitam incontinentiâ
urinæ

MORBORUM, CLASSIS IX. 193

urinæ laboraverat sæpè cum dolore , continuâ cum siti , excrevit calculum ; alterum in collo vesicæ gerebat ; in cadavere repertæ duæ vesicæ loco renum , ureteres amplissimi conici , vesicæ cavitas fibris transversis ejus collum diducentibus distincta.

Huc ferè pertinet enuresis quæ lithotomiam sequi consuevit ; nam secto , vel maximè debilitato sphinctere vesicæ collum arctante , non mirum si urina deinceps spontè effluat , maximè verò cum ut fieri solet , vesica calculo irritata , occalluit , & veluti capsula coriacea contractionis etiam in collo incapax evasit : hæc autem species tolerari debet , minimè verò sanatur.

8. *Enuresis à fistulis* Junckeri Tab. 98.

Fistulæ quæ vesicam , ejusve sphincterem attingunt , oriuntur 1°. vel à mariscis suppuratis ; 2°. vel à gonorrhœis virulentis ; 3°. vel à calculis vesicæ ; 4°. vel ab ictibus & operationibus Chirurgicis in dystociâ , fistulâ ani , calculove adhibit.

Hæc autem species eodem modo curatur quo hæ fistulæ.

XXVII. Dysuria , *Dysurie*.

Stranguria Paul. Æginetæ , non Galen. *Substillum* vel *Stillicidium ardens*. *Ardeur d'urine* , *Dysurie*. *Ardor urinæ* Sennerti.

Character. Difficilis vel dolorifica , & sæpiùs ardoris sensu molesta mictio. *Gorræi definition*. Galen. *in aphor.* 48. *libr.* 7. Mictio est non puris aut feminis , sed urinæ ejectio , unde discrepat dysuria ab ardenti mictu gonorrhœam stipante ;

si non pleno ductu, sed guttatim fluat urina cum dolore, *Stranguria* dicitur à Græco *Strangos*, gutta.

1. *Dysuria hysterica* Sydenham. *de hysterica passione*, pag. 132.

Dysuria hysterica ita calculum mentitur quandoque, ut Lithotomistæ iis symptomatis delusi operationem necessariam judicent, ut observavi in Marchionissa St. Victor, quæ per mensem hoc morbo laboravit; symptomata subito accesserant post vertiginem hystericam, eâ vertigine redeunte, subito evanuerunt, & Lithotomistam stupentem dimiserunt. A spasmo hystérico sphincteris vesicæ pendet hic morbus.

2. *Dysuria herpetica*. *Ab herpete vesicæ*.

Cognoscitur 1º. ex herpetibus cutaneis repressis, aut vaginam etiam infestantibus; 2º. ex muco urinæ furfuraceo. Hæc species est pertinacissima, valdè dolorifica. Curatur aquis acidulis, balneis, lacte, præmissis præmittendis.

3. *Dysuria nephralgica*. *Dysuria deceptiva à renibus* Stahlii, *ars curandi morbos per expectationem*. *Dysuria ab ulcere renum* Sydenham. pag. 680. Vide *Pyuria renalis*.

Ea est quæ à nephralgiâ calculosâ, aut ab urinæ acrimoniâ renes stimulante dependet, in qua ob dolores renum, ureteres, & ipsemet sphincter vesicæ dolent & irritabiles sunt.

Curatur ut nephralgia plebotomiis, balneis mucilaginosiis intus sumptis, nec non narcoticis.

4. *Dysuria venerea* Riverii *obs.* 22. pag. 138. *Dysuria syphilitica* Nicol. Heinsii. *A caruncula* P. Borelli. *obs.* 79.

Ab urethra per cicatrices Gonorrhœæ angustata Saviard. *obs.* *A phlogosi urethræ sine ulcere* Nicol. André *de morbis urethræ* 1756.

MORBORUM, CLASSIS IX. 195

Hæc species est omnium apud adultos & senes longè frequentissima, stipatur sæpè mictu bifurcato; præcessere semper gonorrhœæ virulentæ malè curatæ, accedunt schirri, ulcera, fungi, calculi mucò involuti, fistulæ, calli in urethrâ.

Curatur litu mercuriali & candelulis cereis D. Goulard, Daran &c.

5. *Dysuria primaria.*

Ea est quæ à victu acriore, falso, abusu liquorum fermentatorum diureticorum, ab ætatis fervore, ab exercitiis immodicis, similibusque causis urinæ acredinem inducentibus oritur, urina in illa specie falsa est solito magis, fervidiorque simul.

Curatur phlebotomiis, clysmatis emollientibus ptisanâ ex floribus, malvæ, violæ, radicibus, althææ, seminibus lini, gummi tragacantha, fomentis, semicupiis refrigerantibus.

Hanc excitant sæpè vina alba, cerevisia, usus cantharidum.

6. *Dysuria Hæmorrhoidalis.* Frider. Hoffmanni.

Ea est quæ à mariscis tumidis, potissimumque luxatis fovetur. Luxantur mariscæ seu tumores hæmorrhoidales quoties *diaphragma hypogastricum* descriptum ab illust. Lecat in libro *de lithotomiâ*, quod ano & recto sustinendis dicatur, suo officio non fungitur & hiat; tunc mariscæ foras protuberant ex ano, & nervi ad urethram pertinentes dolorificè distrahuntur, atque urina cum ardore incredibili excernitur, ita ut calculum in vesicâ latere & hos atroces per multos annos dolores procreare videatur, æger quidem à fluxu hæmorrhoidali sublevatur; sed non sanatur, quoties alvum deponere tentat, toties mariscis excindentibus dysuria recrudesceat. In nobili ægroto

sic laborante frustra applicata sunt suspensoria podicis ; æger ferè semper manibus suis hanc molem hæmorrhoidalem sustinere cogitur , ac post alvi depositionem restituere , inunctis priùs cerato Galeni mariscis.

7. *Dysuria Syphilitica.*

Gonorrhœa sicca Astrucii & *Dysuria venerea* sicca ejusdem est vel phlegmone in prostaticis ac vesiculis seminariis , ubi tumor , calor , dolor , stranguria , ardor vividus inter mingendum , qui morbus si intra aliquot dies non resolvatur abscessum perinæi excitat.

Vel est erysipelas in toto urethræ tractu cum gravi dysuriâ , dolore urenti totius urethræ sine ullo puris aut seminis effluxu , & utraque varietas à concubitu impuro , ac à viru acri & volatili dependet. Ultima varietas atrocior est & si non resolvatur tumor , facilè in sphacelum terminatur.

Quandoque verò à gonorrhœa virulentâ astringentibus suppressâ oritur. Prior verò non rarò hanc gonorrhœam præcedit & fluente semine purulento sedatur , utraque varietas exigit initio repetitas phlebotomias , immersionem penis in lacte tepido ; fomenta emollientia ex decocto radicum althææ , feminum lini , injectiones in urethram similes , noctu narcotica , potum emulsionatum , nitratum.

8. *Dysuria arsuræ. Burning & Brening* Anglorum. *Arsuræ* Joann. Ardern. Vide Astrucium de morbis venereis lib. 1. cap. 7. n°. 5. *Incendium virgæ.*

Est dysuria ardens quæ olim maximè apud Anglos circa sæculum decimum quartum eos affligebat , qui cum leprosa aut cum muliere quæ leprosum virum priùs admiserat , concumbebant ,

sine ullo feminis aut puris effluxu inde subsequente.

Morbus erat à syphilitica dysuriâ diversus, atque curabatur injecto vel lacte vel oleo amygdalarum in urethram.

9. *Dysuria à cystocele Saltzmanni, dissert. de Herniâ vesicæ urinariæ.*

Cognoscitur hæc species ex tumore molli in vicinia vesicæ, ut in scroto, perinæo, &c. qui pressus cogit urinam eamque per urethram exprimit, vide Act. Acad. Paris. 1713. Hist. pag. 146. à D. Mery.

10. *Dysuria ab Hysteritide, vide Hysteritidem.*

Si phlogosis tantum fit in collo uteri, aut, ut aiebant Veteres, ejus adfit intemperies calida & sicca, nulla quidem adest notabilis pyrexia, adeoque nulla vera hysteritis, interea explorato ore uteri, digito immisso, calor, sensibilitas, siccitas, percipientur.

11. *Dysuria Rachialgica. Stranguria colicum popularem concomitans Citesii de signis diagnostici colici popularis cap. 6.*

In populari colico, ait ille, urina biliosa, & acris, eaque sæpius cum stranguriâ emittitur, ut plerisque imponat existimantibus se non colico dolore, sed calculo cruciari. His adde Rachialgiæ cætera signa, pallorem, extremorum frigus, virium languorem, animum inquietum, corpus anxium, vigilias assiduas, leipothymias, anorexiam, nauseam, ructum, vomitionem biliosam, quâ deficiente singultus, sitis accedit, sæpiusque febris lenta, & quod totius caput est, acutissimus ventriculi intestinorum lumborum, ilium, & inguinum dolor excruciat. Citesius pag. 6.

In colicâ vulgari accedit non rarò dysuria cum penis rigiditate & condensatione , nullâ verò erectione , quod cessante doloris vehementiâ evanescit. Ast in rachialgiâ dysuria ita vehemens & pertinax observatur , ut calculosa videatur.

Cura verò hujus speciei eadem est ac rachialgiæ , adeoque à cura cæterarum diversissima , cùm juxta ipsum Citesium cathartica draastica , & emetica oleosis interpolata convenient ; sed de rariori apud nos morbo nil pronunciare ausim.

12. *Dysuria à carunculâ. Carnosité de l'uretre. Virgæ Caruncula Riverii observ. 22. communic.*

Vulgo apud senes qui olim gonorrhoeas passi sunt supervenit dysuria pertinax , & quæ quandoque plures annos perseverat , in quâ fluentum urinæ inter mingendum est bifidum (*l'urine fourchuë*) cum aliquali ischuriâ , atque incusari solent excrescentiæ carnosæ in urethrâ quas deprimendi gratiâ stylos plumbeos à Riverio ad nostra usque tempora in urethram sensim insinuari solemne est. Vide D. Lapi *dissert. de stranguriâ*.

Ast Saviardus & Clar. Chirurgus Monspeliensis J. Serres dissecto pene aliquot ægrorum , qui de eo morbo conquesti erant , nil simile invenerunt , & tantummodo urethram phlogosi alicubi tentatam , non dudum candelulæ cereæ in locum plumbearum suffectæ sunt à D. Daran , Goulard , André &c. sæculo elapso à Geronimo Lapi Italo primum usurpatæ , quarum usu gonorrhoea mucosa excitatur , via urinæ liberior paratur , lapilli siqui sint educuntur , ulceraque deteruntur.

13. *Dysuria calculosa. Calculus vesicæ. Sennert.*

Cognoscitur 1º. Dysuriâ frequenti periodicâ , vel continuâ , seu frequenti & dolorificâ min-

gendi cupiditate. 2°. Dolore acutissimo extremi glandis in viris à mictione recrudescente. 3°. Frequenti penis eâque injucundâ tentigine, seu duritie, in quâ nec erigitur penis, nec crassior evadit. 4°. Pondere assiduo in perinæo. 5°. Subitanâ quæ quandoque accidit inter mingendum urinæ suppressione. 6°. Facilitate mingendi si crura decussentur, aut corpus resupinetur. 7°. Tactu digito in anum immisso, si de pueris agatur, aut interventu catheteris in vesicam immissi, quod ultimum signum aliàs certissimum, deficit cùm calculus inter laminæ internæ cellulas aut vesicæ biventris & coarctatæ sinus delitescit. 8°. Exasperatio dolorum ab exercitio, potissimum vecturâ in curru super stratum lapidosum.

Alii sunt calculi murarii durissimi, ruffi, qui omne dissolvens eludunt, alii gypsei, alii gypso murarii, seu ex lapillulis invicem gypso coagmentatis efformati, qui tandem dissolventibus vel in toto vel frustillatim divisi cedunt.

Duplex est methodus curativa, una *chirurgica*, quæ in extractione calculi consistit, eaque instituitur hodiè per apparatus lateralem; altera *lithontriptica*, quæ in usu lithontripticorum medicaminum consistit.

Optima methodus lithontriptica ea est quam D. Rob. Witt expertus est, scilicet 1°. ostreorum vel aliorum testaceorum conchæ vehementi igne per biduum urgentur usquequo totæ albescant & nil coloris subcærulei retineant; octupla aquæ fontanæ copia superaffunditur, & fit vehemens ebullitio; aqua illa per duodecim horas cum ostreis calcinatis infusa colatur & servatur ad usum, & est *aqua calcis ostreorum*. 2°. Hujus aquæ cyathum unum aut alterum quovis die

horis Medicis ebibat æger, ita ut sensim hujus dosim augeat ad pintam singulis diebus potandam, & ultra. 3°. Simulque saponis albi in pilulas redacti, vel in aqua dissoluti drachmas duas, dein tres, demum quinque, vel sex, singulis diebus deglutiat, maximè si alvus ab aqua calcis constipetur; & persistet in illorum usu quàm diutissimè, ut per sex menses, imò per annos.

Hujus aquæ & saponis ope calculus obducitur mucò quodam albido leni, quo fit ut vesica ab ejus irritatione immunis evadat, dolor sedatur, mictus cruentus compescitur, & successu temporis calculus deteritur & dissolvitur, vel in frustula divisus foras excernitur.

Altera est methodus Monspelii aliquoties usitata, sed minus tuta; scilicet 1°. colliguntur folia *arbuti uva ursi* dicti, quæ arbuscula in monte *Esperou*, necnon in Pyrenæis adolescit, & *Buxerola* vocatur. 2°. Illorum foliorum vel pulvis ad grana quindecim, vel infusum drachmæ unius pro duobus, vel tribus aquæ cyathis quotidie deglutitur per mensem, atque cum ab ejus usu vesicæ mucus abraditur, & dysuria potest recrudescere, jusculum ex herbis emollientibus, refrigerantibus, pullo, ranis paratum usurpatur, maximè si pulvis buxerolæ adhibeatur, aut infusum debilius fumitur: hujus medicaminis ope calculi teneriores dissolvuntur, aut in frustula minora dividuntur.

Quoad lithotomiam, ea rarò felicem fortitur eventum, maximè si æger jam provectæ ætatis sit, quia apud eos vesica est callosa valdè circa calculum coarctata, quandoque ulcerosa: ea non impedit quominus novi calculi generentur, & vidi puerum qui hanc operationem ter passus

intra aliquot annos, iterum calculo laborat; præterea peritissimum Chirurgum requirit operatio, ex quâ, si malè successerit, intra breve tempus inflammata vesicâ æger è medio tollitur; secus non rarò insanabilis perinæi fistula supervenit; undique periculum, undique angustia.

14. *Dysuria gravidarum Nordmanni Dissert. Argentinae de ischuriâ gravidarum anno 1758. Mery, Hist. de l'Académie des Sciences anno 1713.*

Illa accidit vel toto graviditatis decursu, ut vidit Meryus, vel ultimo tantum mense; 1°. ob uteri molem expansam quâ vesica premitur, & distracta dolet, in quo casu situs supinus, decubitus in lecto solatium præbent; vel 2°. ab hysteroptosi, incompleto scilicet uteri prolapsu, in quo casu potissimum est ischuria, & juvat decubitus supinus, sustentatio molis abdominis ope mappæ, repositio uteri & usus pessarii; 3°. vel à cystocele, seu herniâ vesicæ urinariæ, de cujus curatione vide Auctores.

In his omnibus casibus plus valet ars obstetricia quàm pharmacia Quoad ischuriam quæ sub finem graviditatis accidit, vide *Ischuriam* Class. X.

De dysuriâ à cystocele fusè egit Saltzmannus in dissertatione *de Herniâ vesicæ urinariæ*. Dysuria ab hysteroptosi etiam non gravidis accidit. Vide *Hysteroptosim* in Class. I^a.

15. *Dysuria Neonympharum Delii, Amœnitat. Acad. pag. 188.*

Est ea quæ recens nuptas forti viro junctas adoritur cum vulvæ, nympharumque phlogosi; à contusione, à coitu repetito & effræni ortum ducit, & intra aliquot dies cessat, modò à coitu abstineant, & fomentis emollientibus utantur nymphæ; sic olim vocabantur recens nuptæ.

Post coitum etiam viros afficit dysuria, sed fugax, de quâ Ephemer. Nat. Curios. *Decad. 2.*

16. *Dysuria ab insectis* Ephemerid. Nat. Curios. passim. *A teredinibus* Delii, *Amœnit. Acad. pag. 54. tom. 1. A lumbrico* Philosophical. Transact. pag. 202.

Teredines ill. Delii erant veri ascarides vermiculis casei similes, cum urinâ copiosâ excreti, qui prius fovere videbantur stillicidium urinæ dolorificum. Vidi ipse similem ascaridem cum urinis emissum à viro, qui dysuriam, & dein ischuriam patiebatur, antequam hic vermiculus ejiceretur.

Suasit ill. Delius diversa anthelmintica, & erinaceum ustum cum essentiâ cascarillæ, sed omnia incassum.

17. *Dysuria atretarum.*

Vidi & curavi duas puellas, quæ ab aliquot annis quovis mense post pubertatem atroces in pudendis dolores cum mictione ardenti patiebantur; altera verò cum urina pauxillum sanguinis mingebat; utraque erat imperforata, & catameniorum expers, licet altera vigesimum nonum annum attigisset; illa autem cum dysuria tumorem quemdam è vagina tunc temporis prominentem gerebat, ope scalpelli hymenis sectio verticalis facta est, & prærupit magna quantitas cruoris viscosi, nigri, picei, inodori, quo facto convaluere ambæ, & harum junior viro juncta dein feliciter peperit.

18. *Dysuria diabetica.*

Ea est species in quâ post quemlibet pastum illicò non auctâ urinæ copiâ, nec frequentia, sed necessitate incoercibili, & cum levi irritatione vesicæ mingitur urina aquosa, cruda, quod per

plures menses in hysteriâ sine siti, ast cum macie, & cum febriculâ nocturnâ perseverasse vidit clariss. Doctor Coulas. Hic affectus est ad vesicam quod lienteria ad alvum; videtur potum illicò transfluere, ut per diabetem hydraulicum aquæ citissimè transfluunt.

Indicantur in hac specie lacticia emollientia, antihysterica.

XXVIII. Pyuria.

Cacurematis species D. Cusson.

Est purulentæ, albæ, flavæ, vel viscido-mucosæ, lutulentæ materiæ cum urinis ejectio.

Differt à gonorrhoeâ quod materies hæc puriformis mingatur, non verò simpliciter ex urethrâ exstillet, ut exstillet guttatim in gonorrhoeâ.

In pyuriâ materies puriformis, vel mucosa pellicula non ex urethrâ oritur, secus continuo stillaret; sed vel ex vesicâ, vel ex ureteribus, aut renibus effluit.

1. *Pyuria renalis*; *Pissement de pus*. *Ulcus renum* Sennert. cap. 11. lib. 3. pag. 7. *Ulcus ureterum* Sennert. cap. 12.

Cognoscitur 1°. urinæ colore griseo, flavescente, consistentiâ crassâ, odore fetido ad putridum cadaverosum vergente.

2°. Præcessere signa nephritidis suppuratæ, dolor scilicet renis alterutrius cum pyrexia acutâ, quæ deinceps in amphimerinam hecticam abiit, vel præcessit nephralgia calculosa; interdum verò dolor renis, dum suppuratur, exiguus est.

Differt à pyuriâ vesicali ex eo quod dysuria nulla sit in renali, quod etiam in renali substantia ipsius renis carnea, atro-rubra veluti dissoluta

cum urinâ quandoque effluat, & cum filamentis viscosis; (*aphor. Hippocr. 76. lib. 4.*) illa verò pyuria peior est, si ulcus renum pendeat à calculis reni impactis, aut ab acrimoniâ sanguinis, quàm si à causis mechanicis, ut vulnere, contusione orta fuerit nephritis sine sanguinis dyscrasiâ.

2. *Pyuria vesicalis* Sepulchret. *obs. 20^a. tom. 2. pag. 695. Ulcere à la vessie.*

Vel est exulceratio in collo vesicæ, vel in corpore ipso. Si in collo vesicæ præcessit gravis dysuria, stranguria, dolor atrox circa perinæum, ibi etiam tumor, calor; pus inde prodiens copiosum cum muco viscido, tenaci. Si in reliquâ vesicâ, dolor ad hypogastrium, præcessit cystitis, cum urinâ fluunt materies crassæ, furfuraceæ, foliaceæ, unde Hippocrates scabiem vesicæ adesse contendebat; cruentæ & purulentæ ac fetidæ sunt urinæ, ex quo fetore intolerabili potissimum dignoscitur pyuria vera à gonorrhœis, necnon ex eo quod in gonorrhœis pus non mingitur, sed exstillat; ast in pyuriâ urina turbida, grisea, fetida mingitur.

Pus à muco dignoscitur, quod pus sit friabile, mucus verò in longa filamenta ducatur; pus griseum est & fetidum, mucus pellucidus.

Post gonorrhœam virulentam in fundo matulæ datur paucus mucus viscidus, qui pyuriam non constituit veram, seu purulentam, & spontè evanescit.

In curandâ pyuriâ aquæ Euzetenses, Alesien-ses longo usu, serum lactis, diæta lactea mortem procrastinant.

Si adfit sarcoma fungosum in vesica adnatum, dolores sunt diriores; injectiones in vesicam fieri non possunt sine catheteris interventu, quod ob dysuriam difficulter institui potest.

3. *Pyuria viscida*. Vid. *Consultation* D. Deidier, tom. 1. pag. 84. *Ecoulement par le canal de l'uretre, cru vénérien par le malade.*

Aggreditur ætate provectos qui olim gonorrhoeam passi sunt; inter pollutiones nocturnas titillatio, imò dolor identidem acutior persentitur ad vesicæ collum; urinæ acres sunt, cùm est dispositio nephritica, aut arthritica in sanguine, quod ex nephralgiâ, ex pruritu cntis, libidinosa constitutione judicatur, maximè verò ex dysuriâ frequenti; insimul urinæ quandoque turbidæ, rubræ, subcruentæ; sed constanter deponunt in matulâ viscidum quid griseo-pellucidum, urinæ fundum petens quod matulæ agglutinatur, quodque effusum longissima fila præ lentore efformat.

Dùm urina crassa mingenda est, dolet collum vesicæ, balanisque, necnon hæret aliquandiu, & alvus ad dejectionem stimulatur; mingendi cupiditas, durante alimentorum digestionem, frequentior est.

Hunc morbum syphilitico viru foveri putarunt optimi Medici, & ritè institutâ hydrargyrosi sine ptyalismo æger non melius habuit, licet subsecuta forent lacticia, balnea, aquæ sulphuræ Euzetenses; morbum exasperaverant candelæ unguento suppuratorio tinctæ in urethram sæpius immissæ. D. Deidier dubitavit an ulcus circa prostatas, aut in collo vesicæ morbum foveret; sed pus prunis injectum valdè fetet, non viscosa materies; si viscosum quid è renibus, ureteribus, aut ipsâ vesicâ excernatur, ut verosimile visum est, suadet ptisanam ex foliis parietariæ, seminibus lini, glycyrrhiza; dein pareirabravæ pulveris semidrachmam, vel tantundem corticis radicis

206 G E N E R A E T S P E C I E S

calcitrapæ per triduum, ptisanâ superhaustâ. Id autem remedium aliquoties in mense tentandum, & utiliori insistendum putat.

Si pus mingi videatur, balsamus copaivæ ad guttas xx. vel plures ex cochleari syrupi cujusdam hauriendus, superbibendo lac asininum per quadriduum, dein lac purum per mensem continuandum addito identidem balsamo.

Accedente Julio aut Augusto acidulæ potandæ sunt per novem dies, dein balnea domestica per octiduum semel & bis sumenda, & aqua pulli exeundo è balneo est propinanda. Demùm ope candelæ plumbeæ vel cereæ explorandus urethræ & vesicæ status, ut principium morbi meliùs cognoscatur.

4. *Pyuria à corde Boneti, Sepulchret. obs. 12. & 13.*

Constat his observationibus post longam puris mictionem cum nephralgiâ, quæ Medicis ulcerosa censebatur, nullum vitium in cadavere inventum fuisse præter abscessus & ulcera cordis, cum multis in eo calculis, Hollerius, *Commentar ad aphor. 75. 54.*

5. *Pyuria à thorace Boneti, Sepulchret. lib. 3. f. 28. obs. 24. 21. ex Diemerbroeckio, Anat. lib. 1. cap. 17. & Dulaurentio, Anat. lib. 9. q. 12.*

Est purulenta mictio quæ cum aliquali nephralgia empyicis accidit, & plures quandoque libras attingit intra paucos dies, eosque à morbo priore liberat. Vidi adolescentem empyicum in urbe *Clermont de Lodeve*, cum D. Med. D. Borlommieu, qui me consuluit, ille post aliquot dies pus copiosum minxit, sicque convaluit.

6. *Pyuria mucosa Pathol. method. Rarus vesicæ*

morbus Frider. Hoffman. *Catarrhus vesicæ* D. Lieutaud, *Maladie du bas ventre.*

In adolescente arthritico incoepit à dolore vesicæ fortè cystitide vel simplici dysuriâ, urinæ exinde crassæ, sedimentum & albidum, viscosum, quod sensim copiosius, dolore etiam præterito quartam urinæ partem componebat; febris post duodecimam diem recedens multam mutationem in pyuriâ induxit, quæ ultra ad quadragesimum diem processit, cum astheniâ & marasmode macilentia.

Phlebotomiæ, diluentia, temperantia, sedantia, laxantia durante febre usurpabantur, natura sola pyuriam deinceps sanavit.

Differt à pyuria vesicali, vel quæ ab ulcere vesicæ dependet, quod in mucosa mucus à vesicæ cryptis abundanter exstillans, qualis in catarrho ex naribus exstillet; non verò pus, unde sequeretur pyuria vesicalis fetido fluxu insignata nec sponte sanabilis.

Mucus ille quandoque ita copiosus est, ut dimidiam matulam impleat referente Hoffmanno, & juxta ipsum provenit à vesicâ ureteribus quasi coryza affectis, juxta Sennertum à cacochyliâ viscidâ primarum viarum in sanguinem transmissâ suppeditatur; ita quandoque affinis est pyuriæ legitimæ, ut non nisi à magnâ excretionis copiâ distinguatur juxta ipsos. *Vide Boneti Sepulchret. de urinis decoloribus, obs. 22. 18.*

7. *Pyuria lactea* Diemerbroeckii, *Anat. lib. 1. cap. 17.*

Est lactis vel chylosæ materiæ effluxus per vias urinarias. Nicol. Florentinus vidit juvenem, qui quotidie sine ullo incommodo mingebat lactis quantitatem medii urinalis, præter urinam mul-

tam. Capellus Medicus vidit mulierem quæ dimidium cyathum lactis è vesicâ excrevit. Laurentius nonnullas vidit puerperas plurimam lactis copiam per uterum & vesicam excrevisse.

8. *Pyuria lactea. Urines blanchâtres & troubles.* Vieussens, *Exper. anatomiq.* 26. *observat.*

Pueri sexennes circiter non rarò urinas turbidas & albescentes fundunt, sine dolore renum aut vesicæ, & successu temporis sine ullo medicamento jam convalescunt, aut ad summum clysmatis & jusculis refrigerantibus sumptis, ab hoc affectu liberantur. Judicat Ill. Vieussens hunc colorem pendere à chylo qui per ductus secretorios ipsius vesicæ paululum patulos in vesicam influit à sanguine secretus.

9. *Pyuria arthritica. Urines blanches & troubles.* Vieussens, *observ. anatom.* 27. & 28.

In prima observatione urinæ in adulto jamdudum erant albescentes & turbidæ statim à mictione, sed diù servatæ parte superiori limpidæ, inferiori verò sedimento subluteo pellucido gaudebant; aderat autem levis dysuria.

In altero casu ab ætate puerili usque ad 45. annum æger urinas albescentes, turbidas & mucosas fundebat, adhibita hydrargyrosi similes mingere perrexit. Uterque autem suppressa sponte pyuriâ arthriticus evasit, quod indicat materiem calcaream arthritidi producendæ aptam prius emitti solitam in sanguine retentam fuisse, undè arthritis accessit.

10. *Pyuria à mesenterio* Boneti, *Sepulchret.* Tom. 2. pag. 696. n°. 7.

Virgo dolores colicos similes habuit, & marasmo consumpta interiit, in mesenterio ingens copia puris quod natura per renes vacuare tentaverat

tentaverat urinis valdè purulentis profluentibus, renes tamen erant integri.

XXIX. Leucorrhœa. *Fleurs blanches, ulcere à la matrice.*

Fluor albus Auctorum. *Fluor muliebris.*
Ulcus uteri Sennert. *Leucorrhœa* Boneti,
Anatom. lib. 3. Castelli, *Lexicon.*

Est humoris serosi, vel flavescentis effluxus ex utero aut vagina hujus morbi præcipuum symptoma.

Muco albescente continuò in statu sanitatis madere muliebria, docet observatio. Muci illius inspissati ramenta in angulis nympharum observat Puzos. Verùm si copiosior sit ille mucus, ita ut exstillet etiam extra coitum, tunc leucorrhœa datur, five mucus ille pellucidus sit, five quovis colore præter sanguinem infectus, five purulentus, five spermaticus, five ichorosus fuerit, nec enim dantur limites, qui genus gonorrhœæ in mulieribus à leucorrhœâ discernant.

1. *Leucorrhœa ulcerosa. Ulcere à la matrice.*
Fluxus fulvus Hippocrat. *de morbis mulier. lib. 2.*
Ulcus simplex uteri Puzos, *cap. 4. de morbis uteri.*

Est effluxus seroso-mucosus parcissimus, nullo ferè dolore stipatus, qui post signa vulneris aut levis cujusdam phlegmones in utero succedit.

Ulcuscula qualia in ore aphtæ dicuntur, vel exigua in uteri fundo, aut cervice vulnera suppurantia supponit hæc leucorrhœa, quæ cum simplici vulgò confunditur, & non rarò spontè sanatur, nisi sanguis vitio quodam gravi simul peccaverit.

Ejus principia sunt acrimonia sanguinis, pustulæ

210 GENERA ET SPECIES

in utero, vulnuscula in partu difficili accepta, à manu obstetricis, à violentâ fetûs expulsionem, utero jam sicco & dudum elapso amnii liquore.

Curatur ut leucorrhœa simplex.

2. *Leucorrhœa fungosa. Ulcere fongueux à la matrice.* Puzos, chap. 4. artic. 2.

Cognoscitur ulcus fungosum uteri, 1°. effluxu ferè continuò vel lymphæ pellucidæ gummosæ, aliàs sanguinolentæ. 2°. Cum frustulis carnis adipem concretum referentibus, sed sine pravo odore. 3°. Cervix uteri digito explorata dura & inæqualis in ambitu percipitur, incrassata simul & obducta operculo fungoso, facilè lacerabili, quod in alvi dejectione vel mingendi conatu etiam in visum incurrit. 4°. Fungus ille pedunculo suo intùs utero adhærens trans ejus orificium progressus capitellum in vagina fungi vegetabilis æmulum refert, ita ut digitus immissus inter pedunculum & orificium uteri liberè excurrere possit. 5°. Si operculum fungosum uteri cervicem obducens resecetur, novum aliud brevi tempore succrescit. 6°. Quoniam verò simul skirrosus est uterus, si digito ejus orificium, manu verò hypogastrium premas, figura & durities uteri supra pubem percipietur.

Duæ sunt varietates hujus speciei; prima est incrustatio & adhæsió fungi cum uteri cervice; altera verò est vegetatio fungi, cujus pedunculus in utero latet; capitellum verò liberum in vagina excrescit, nec utero adhæret. Hæc ultima varietas repetitâ pedunculi ligaturâ excidit, residuum dein putrefactum ab utero rejicitur, ut constat binis Clariss. Puzos observationibus.

Prima verò varietas si incipiens sit, etiam curatur; si vetus cum dolore uteri & fetore muci

MORBORUM, CLASSIS IX. 217

excreti curari quidem potest, sed non sanari: adfunt lumbago, gravitas uteri inter progrediendum, meiendi difficultas cum dysuriâ, menorrhagiæ graves identidem recurrentes.

Acrimonia sanguinis huic ulceri fungoso originem præbet, ope diætæ lacteæ præmissis præmittendis, & potissimum lenibus catharticis quovis mense iteratis, cum victu selecto & aquarum martialium acidularum, ut Alesiensium usu, quandòque sanatur, modò nulla sit syphilidis ut carcinomatis combinatio.

3°. *Leucorrhæa syphilitica, fleurs blanches ou ulcere vérolique à l'uterus.*

Cognoscitur 1°. ex subitaneâ invasione mali post coitum impurum cum dysuriâ, fluore flavescente, calore loci, ulcusculis vulvæ, porris vel condylomatibus, pustulis pruriginosis vaginæ.

2°. Si spontanea lassitudo, anginæ, cephalalgie, pervigilium, eruptiones cutaneæ, seu vari subrotundi duri identidem redeuntes, dolores potissimum nocturni similia syphilidis signa concurrant.

3°. Si materies effluens sit albo-flavescens non fetida, cum doloribus acutis & pruriginosis, circa menstruationis tempus.

Curatur ut syphilis, scilicet post præmissam phlebotomiam & catharsim diætæ lacteæ usurpatur, & præmissis quadraginta aut quinquaginta balneis, hydrargyrosis parcâ manu adhibetur, ita ut unguenti Neapolitani tres circiter drachmæ inungantur qualibet vice usque ad quatuordecim vel plures litus, non depositis per quadraginta vel plures dies linteis unguento imbutis: possunt etiam decocta lignorum ut guayaci, salsæ parillæ, sassafras, nec non panacea, vel aquila alba usurpari si hydrargyrosis nequeat.

4. *Leucorrhæa cancroſa*. *Cancer à l'uterus*. *Fluxus niger & fulvus* Galen. *definit*.

Ulcere carcinomateux de la matrice Puzos pag. 274. *Art. 4.*

Illam ſpeciem præcedunt menorrhagiæ , cum dolore mediocri , apud feminas præſertim quæ pluries peperere , demùm accedunt dolores atroces , lancinantes , continui , materies non purulenta ſed ichoroſa , ruſcens , ſanioſa & fetidiſſima diffluit , interpoſitis menorrhagiis anomalis , preſſo abdomine dolor exacerbat.

Hic morbus inſanabilis eſt niſi prima ejus initia ſagaci Medico innotefcant ; regimen edulcorans , anodyna , injectiones ex decocto hordei & melle , ex ſucco ſolani & plantaginis , diæta lactea morbum palliant.

5. *Leucorrhæa Americana*. Guill. Piſonis *cap. vi.* Ex iſdem principiis oritur ac aſthenia Americana. Mulieres fiunt pallidæ , triftes , obſtructæ ; viris ingratae , & uteri profluvia alba patiuntur , ita demum debilitantur ut de corroborantibus , non minùs quàm de evacuantibus in illis curandis cogitandum fit.

Cura. Balneis artificialibus ex fragrantibus herbis aſtringentibus & calefacientibus , nec non aperientibus , ſcilicet juſculis , apozematis , maximè verò pulvere Guayaci & ſcoriæ ferri per menſem uſurpato curandæ ſunt ; adde ſyrupum tabaci & mel aromatibus mixtum ; non neglectis lenibus catharticis ; ſyrupus autem tabaci fit ex ſucco tabaci recenti , ſed aliquandiu digeſto , qui proinde vim emeticam amiſit & catharticam , addito etiam oxymelle.

6. *Leucorrhæa Indica* Couzier *Diar. Med. Decembr. 1757.*

MORBORUM, CLASSIS IX. 213

In Insula *Bourbon* vel *Mascareing* Africæ mulieres leucorrhœâ frequentissimè laborant ex eo quod usus est in partu genitalia aliquatenus lacerari; adde quod in fervidâ hac regione mulieres balneo omni tempestate, etiam dum menstrua fluunt, uti solent, moxque à balneo domos aquâ continuò aspersas fubeunt, ubi frigus persentiunt. Virgines & nuptæ steriles ab hoc morbo sunt immunes.

7. *Leucorrhæa skirrodes*. Vide Astrucium *lib. 2. de schirro uteri*. *Flusso bianco* Nicol. Cyrilli *Consult. Medic. 37. cent. 2.*

Est ea species quæ ab uteri scleromate, seu schirrosâ duritie fovetur, quæque quotis mensibus occupat catameniorum intervalla in menstruatis, quandoque ciet catamenia vaga in annosis, & uberrima in junioribus, ac tunc temporis accedunt tormina uteri cum catamenîis.

Signa sunt pallor faciei, debilitas corporis, oedematia pedum, anorexia, pervigilium, tinnitus aurium, moeror, sanguis catamenialis ferofus, loturæ carniûm similis, dein merè serofus, per intervalla iterum subcruentus, dolores torminosi alteri, crescunt fecundâ die catameniorum, tertiâ, vel quartâ evanescunt, non sunt vividi, sed ejus indolis quâ mulier continuo truncum femora loco mutare cogatur quasi irrequieta ac identidem sibi videatur pollice vellicari omnes partes uteri vicinas. Vide *hysteralgiam catamenialem*.

Cyrillus in principe muliere quinquagenariâ; leucorrhœam identidem subcruentam patiente cum pallore, debilitate, anorexiâ, adhibuit hyeme limaturam ferri vel tincturam ejus cum vino, parvam identidem dosim rhei tosti cum pauxillo.

macis & nucis moschatae, bis in mense, atque his per duos menses continuatis suasit ut ante prandium trihorio decoctum calidum roris marini, vel lamii Archangelicae dicti ad tres uncias identidem fumeretur tanquam medicamentum in leucorrhoea expertissimum, ut agra violentos motus atque otium fugeret, cibis salitis, crudis abstineret, animi pathemata moderaretur.

8. *Leucorrhœa gravidarum. Ecoulement des eaux. Aqua profluens ex utero prægnantis* Rod. à Castro, lib. 3. cap. 19. Sennert. *aquæ ex utero effusio*, lib. 4. part. 2. sect. 5. cap. 6.

Lympha nutritia concrescibilis ad ignem quæ in amnii cavitate, ut albumen in ovo recondita est, quæque crescit crescente fetu, ejusque pabulo inservit, debet tantum in partu ipso effluere, ut viam fetui lubricam & facilem reddat, quod per ruptionem involucris fetus subito accidere solet. Si verò hæc lympa vel subito vel stillatim longè ante partum effluerit, inde difficilior futurus est partus, & infelicior.

Subito & præmaturè effluunt aquæ ex involucris fetûs, si hæc involucra lapsu, saltu, vulnere rumpantur, atque tunc illicò cum impetu ad libram unam aut alteram simul & semel ferè fit effluxus, quod abortum etiam secum trahere potest; cùm eadem causa quæ involucrum rumpit, sæpè fetui noceat, vel utero, tunc regimine gymnastico & diætetico eodem modo sunt curandæ mulieres, ac si partus instaret, atque ne are scat nimis via fetui calcanda, butyro insulso quotidie ea lubricanda est, usque ad partum, viresque ægræ conservandæ.

9. *Leucorrhœa Nabothi.*

Si verò humiditas tantum ex utero effluat longè ante terminum legitimum, qualis per aliquot dies

MORBORUM, CLASSIS IX. 215

solet effluere ante partum, mucosa scilicet, vel rosea, vel viscosa pellucida quæ suppeditari solet à glandulis Nabothi in uteri orificio latentibus, tunc laxitatem harum glandularum & cacochymiam ferosam prægnantis hoc designat, quod cum fetus robore vix consistere potest.

Adeoque examinandus est prægnantis status; si enim juvencula & plethorica sit, tunc plethoram imminuere oportet victu parciori, phlebotomiâ; si verò habitus cachecticus serum luxuriare significet, utendum est roborantibus, ut morsulis ex margaritis, coralliis rubris, terrâ catechu, caryophyllis, maci, nuce moschatâ, conservâ rosarum rubrarum, syrupo myrthino, imò ad magis astringendum bolus armena, terra figillata adhibenda est.

XXX. Gonorrhœa, *Gonorrhée*.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est fluidi puriformis aut seminiformis effluxus stillatitius ex urethrâ in utroque sexu, vel ex vaginâ in feminis.

Differt à pyuria quòd etiam cum nulla sit mictio, effluat materies in gonorrhœa, quod non accidit in pyuriâ; unde liquet sedem hujus humoris esse citra sphincterem vesicæ in gonorrhœâ, ultra verò in pyuriâ; in utero verò dùm est leucorrhœa, pauca est, & stillatim elabens in gonorrhœâ, ubertim verò mingunt in diabete Anglico.

Quoniam semen inter & pus, dùm elabuntur stillatim ex urethrâ, non dantur limites quibus distingui queant, nisi fortè microscopii inventu, quo femini sano & fertili virorum videntur inesse animalcula: ad idem genus pertinent utriusque humoris effluxus.

1. *Gonorrhœa pura. Gonorrhée simple.*

Est feminis effluxus stillatitius ex urethrâ in viris sine dysuriâ ac libidine, nec ab impuro concubitu dependens; talem excitant abusus cerevisiæ, clysmata calida, equitatio apud eos, in quibus copiosum est semen vesicularum, & non levis est ad ejus effluxum dispositio; verum hoc accidens est fugax & nullius momenti, nec generationi obstat. Verum momentosum est malum & generationi obest gonorrhœa quæ habitualis evasit, quod accidit laxatis aut erosis osculis excretoriis vesicularum, tum ob abusum repetitum horumce organorum, ut accidit foedis masturpatoribus, quorum plurimi deinceps semen retinere nequeunt, & in alvi depositione sine sensu effundunt; hoc accidit etiam à repetitis gonorrhœis virulentis aliàs acquisitis, & fanatis quoad virulentiam. Cura verò hujus mali exigit vitæ castimoniam & injectiones astringentes in urethram factas, ex decocto equiseti, millefolii, malicorii, & similibus; potum etiam ex similibus decoctis.

2. *Gonorrhœa libidinosa; Satyriasis très-singulier, Deidier, Consultation 43. tom. 1. pag. 301.*

Est effluxus feminis involuntarius frequenter repetitus, sine erectione, cum intensâ libidine.

Differt à satyriasi & priapismo per defectum erectionis; ab onirogmo, per eundem defectum, & quod etiam vigilando accidat. Monachus, qui Ill. D. Deidier consulebat, hoc morbo dudum laborans, plura medicamina incassum adhibuerat, ut balnea ipsa frigida, in quibus pluries accidit fluxus feminis involuntarius libidine acri stipatus; cum penis arrigebat, tunc pollutio nulla, & libido, seu cupiditas veneris languidior erat; decussatis cruribus, æger à libidinosis illis emo-

tionibus immunis erat ; ast studio incumbens , & in loco vel lecto calidiori his malis gravius affligebatur , nec non ab usu caffè.

Sublevabatur autem usu frequenti cherefolii.

Præscripsit Ill. Deidier usum erucae in acetariis usurpandæ , juscula refrigerantia ex pullo , feminibus frigidis , & foliis cherefolii , denique aquas acidulas , & noctu narcoticum , quo successu nescio. Notum autem est quod *excitat ad venere* *rem tardos eruca maritos* , unde minus indicata videtur hæc herba. Quoad scrupulos quibus agebatur Monachus , metuens ne peccatum in hac libidine subesset ; eos contemnendos suadebat Professor , nec magis metuendum illum feminis effluxum quàm alvi aut urinæ incontinentiam , quippe ubi nulla voluntas , nullum est peccatum ; interea à voluptate ad assensum voluntatis via est maximè lubrica. De cætero Professor calculum in vesicâ hujus morbi principium esse suspicabatur , & sedem morbi in prostaticis , non in vesiculis seminalibus reponebat.

Simili morbo laborabat puella religiosissima , quæ ad pedes sui Confessarii , senis admodum inficeti , pollutiones involuntarias patiebatur , & scrupulis ad insaniam ferè adigebatur ; præscripsi antiaphrodisiaca plurima ; sed eventum ignoro.

3. *Gonorrhæa onirogonos* Cælii Aureliani *de epilepsiâ*. *Onirogmos* Foessii. *Gonorrhæa simplex* Clariss. Tissot , pag. 257. *Pollution involontaire*.

Est involuntaria cum libidine & erectione feminis frequens ejaculatio ab insomnio libidinoso excitata ; nomen procedit à Græco *oneirossein* , de venereis somniare. Si voluntaria & frequens sit feminis ejectio , vel ea est legitima , ut apud

uxoratos, & recens nuptos; vel illegitima, ut apud ganeones & mastrupatores, de quo infami vitio legatur liber Clariss. Tissot, D. M. apud Lausanenses, *de Onanismo*, & Libellus de *morbis ex manuſtrupatione*.

A frequenti, præcocique feminis ejectione superveniunt morbi plurimi, maximè verò apud hypochondriacos, ut aſthenia, tabes dorfalis, ſterilitas, anorexia, agrypnia, epilepfia, amneſia, hypochondriaſis, amauroſis, flatulentia, pallor, &c.

Venus quidem moderata, ut docet Sanctorius; omnes facultates roborat; ſed immodica orbat ſanguinem illo fluido volatili hircino quod à teſtibus ſecretum, dein reſorptum barbam, vocem virilem, robur, vigoremque inducit. Hoc orbatuſ homo laborat primò ventriculo, dein oculis; extenuatur, pallet, debilitatur.

Scelera ſunt, ait Ill. Tissot, quæ tarda ſequitur poena, & hac non carere maſtrupatores demonſtratum eſt, ſed præterea citò & acerbè mente, corporeque plectuntur, turpitudine notantur, omni privantur excuſatione & ſolatio, imparia ſunt ſæpè auxilia; nullum ergo datur crimen quod cautiùs vitare debeat, quicumque nondum deſipit.

Curatio exigit ut ægri abſtineant à condimentis, utantur cibis bonæ & facilis digeſtionis, nec non lacte & kinkinâ, non neglectis balneis frigidis, roborantia verò & nervina genitalibus admoveant.

4. *Gonorrhœa ſyphilitica. Chaudepiſſe, gonorrhée virulente.*

Eſt ea quæ poſt impurum concubitum initio cum dyſuriâ accidit; alia eſt prima, alia ſecunda.

Qui primò gonorrhœam virulentam experitur, utplurimum gravi ardore urinæ & puris viridescentis stillicidio è balano mulctatur; ast five gonorrhœa recidivet sine impuro concubitu, vel five nova eo modo acquiratur, utplurimum dysuria minor est quàm primâ vice, vel nulla; mulieres autem etsi pus viridescens fundant, in primâ gonorrhœâ rarò dysuriâ laborant, quia sedes ulcusculorum hoc pus fundentium est tunc temporis ab urethrâ distans. Interea si mictio indolens sit, coitus aliqualis doloris non est expers, nec tetra illa cloaca à fetore est immunis.

Inveterascente gonorrhœâ dysuria recedit, pus colorem flavescensem & demùm album adipiscitur, dolores, tentigines remittuntur, una aut altera guttula exprimendo è balano fluit, & indusium contaminat, muco flavescente per siccitatem quo linteum rigescit ficcescendo.

Stillicidium illud spontè utplurimum intra mensem evanescit; si verò ulterius perseveret remediis etiam diutissimè resistit; si citius aut quovis tempore astringentium interventu reprimatur, succedunt ulcuscula, porri, thymi, verrucæ, pustulæ, aliaque syphilidis phœnomena, nisi prius viru syphiliticum profligatum fuerit: ut itaque illud vitetur infortunium in gonorrhœâ virulentâ curandâ, 1°. phlogosis, ardor, tentigo debent debellari phlebotomiâ, ptisanis emulsionatis, fomentis emollientibus. 2°. Debellatis his symptomatibus ulcus detergi debet usu radicis nymphææ, balsami de copaivâ vel canadensi, & lactis. 3°. In usu lactis frictiones aliquot ex pomatâ Neapolitanâ adhiberi debent circa partes affectas. 4°. Demùm sublato viru, si stillicidium perseveret, ad astringentia confugiendum; sed quod

tutius est, aquæ acidulæ Alesienfes aut Vallenfes per octiduum epotandæ, quæ eundem scopum attingunt.

Virulentia primùm inflamat, dein exulcerat, & rodit in gonorrhœâ diversas partes; potiffimùm verò vesiculas feminarias ac proftatas in viris; unde perinæi tumor, dolor, calor, dysuria, stranguria, & hac fuppreffâ tument, calent, dolent testiculi, quod vulgò dicitur *gonorrhœa in scrotum delapfa*; vel potiffimùm afficiuntur in viris glandulæ urethræ Cowperianæ, Litriana, fed rarò folæ, & tunc dolor in illis urethræ locis perſentitur; quandoque penis tortuoſus evadit inter arrigendum, atque ea vocatur *gonorrhœa chordata*.

In feminis afficiuntur etiam, vel proftatæ Bartholini, feu lacunæ Graafii, quæ urethræ affident, unde dysuria; vel tantùm afficiuntur glandulæ ſebacæ, per vaginam & vulvam difſeminatæ, unde harum partium calor, dolor, ſordities, & rarò dysuria, niſi urina fluens hæc ulcuſculâ lambat.

De hoc morbo conſulatur Ill. Aſtrucius, qui inſtar omnium eſt, nec non W. Cockburne, qui fuſè de gonorrhœâ ſcripſit.

Gonorrhœa ſicca Aſtrucii ad dyſuriam attinet.

Gonorrhœa habitualis, *Glitt* Anglorum, eſt idem ac inveterata.

5. *Gonorrhœa ſpuria* Aſtrucii, lib. 3. cap. 3. paragr. 2.

Eſt ſtillicidium puris aut mucii purulenti ex coronâ balani & præputio ab impuro concubitu oriundum. Hæc ſpecies minimè rara eſt, & facilè dignoſcitur; ſtipatur quandoque ulcuſculis, *chancres* dictis, & tunc temporis phymoſim ſæpiùs

accerſit; accidit ganeonibus quorum balanus præputio tectus eſt; tunc enim inter præputium & balanum pus virulentum in coitu facile fugitur, ſed etiam diu factum tectum remanet; unde calore & morâ acrius factum glandulas odoriferas ſubit, inflammat, exulcerat, in apellis verò facile abſtergitur poſt impurum concubitum.

Ea ſpecies quandoque pertinaciſſima eſt, ſi hydrargyroſis non adhibeatur; exigit verò 1°. frequentes lotiones ex decocto tepido radicum althææ, immerſiones in lacte, & ſedatâ phlogofi, ac dyſuriâ quam poſt miſtionem excitat. 2°. Ad hydrargyroſim deveniendum. *Vide curam fuſiorem apud illuſt. Aſtrucium.*

6. *Gonorrhœa balani. Gonorrhée pure du prépuce.*

Eſt ea quæ ſine ullo viru ſyphilitico præputium afficit, atque ſtipatur hujus ac balani rubore, leviſque phlogofi, muci flavefcentis, olidi parco ſtillididio, ac ſub finem miſtionis dyſuriâ, ob guttulas urinæ præputium ſubeuntes, quod in recutitis nunquam accidit.

Hoc vitium pendet à ſingulari acrimoniâ ſanguinis, quæ ob affinitatem cum odoriferis coronæ glandulis ibi ſecernitur, & quandiu durat illa excretio; tandiu durat levis illa gonorrhœa, quæ nedum periculofa ſit, ſæpiùs ſalubris eſt, & ophthalmias aufert; interea ſanguis edulcorandus & diluendus eſt, quod præmiſſis juſculis ex pullo, cichorio, acetofâ præſtant balnea.

Gonorrhœa leproſa Levitici cap. 15. Junckeri.
An ſimplex, ſeu pura fuerit gonorrhœa; an verò à viru leproſo dependens, judicent alii.

XXXI. Dyspermatismus.

Auctor clariss. D. Cusson, D. M. M. *Impuissance d'éjaculation.*

Est seminis emissio in actu venereo stillatitia, tarda, impedita, & ad generationem insufficiens emissio.

A Græco *dys*, malè, infeliciter, & *spermatismos*, feminatio.

Ut rectè procedat opus fecundationis necessum est ut fiat coitus, seu erecti penis in vaginam immissio; dein ut fiat boni seminis ejaculatio, quæ rectâ in uterum tendat; si itaque penis flaccidus sit, tunc vel nulla, vel debilis erit erectio, seminis aderit emissio stillatitia, non ejaculatoria; idem accidet si semen sit aquosum, iners titillandis vesiculis, & erectioni proritandæ impar; si urethræ nodi, angustiae, obliquitas, ejus orificia, rectam, celeremque ejaculationem impedian.

Differt à gonorrhoeâ, quod extra actum venereum, & continuo sine libidine stillet humor in gonorrhæâ, non in dyspermatismo qui in coitu tantum emittitur. Ab anaphrodyfiâ, quod non sit essentialis voluptatis defectus in dyspermatismo.

1. *Dyspermatismus urethralis. Tarda seminis emissio à morbis urethræ Peyronii, Act. Acad. Chirurg. Tom. 1. pag. 425. Petit. ibidem pag. 434. Sharpii Disquisit. critic. in hodiern. chirurg. stat. pag. 205. Andrææ observ. pract. de morb. urethræ, pag. 113. Frid. Hoffmanni de gravi spasmo & dolore vesicæ observ. V.*

Character hujus speciei deducitur 1°. ex signis genericis; 2°. ex vitio urethræ ipsam angustante; porro multiplici vitio affici possunt urethræ pa-

rietes interni, nimirum intumescentiâ substantiæ, quâ constat, spongiosæ, tumiditate glandularum ipsi adjacentium, varicibus, ulceribus ad margines alatis, spongiosis, callosis, cicatricibus eminentibus, duris, crispis, duplicaturis membranaceis, habenis, contractione, vasorum ejaculatoriorum mutatâ directione.

Vitiorum urethræ modo dictorum diagnosi potissimum habetur ex immissione catheteris, vel candelæ in urethram, necnon ex vitio urinæ multiplici sæpissimè observando. Signa quibus obtineri potest vitii singuli specialis cognitio, hujus loci non est ut congeramus; apud Auctores varios, qui morbos urethræ persecuti sunt, legenda.

Susplicari potiùs quàm dignosci potest Peyroniana varietas. Prima hæc dyspermatismi species morbi urethralis, cui debetur, prognosim sequitur, quæ cum ex plurimis circumstantiis numerosioribus certè, quàm ut hic recenseantur varianda sit, ab Auctoribus modò allegatis mutuanda venit.

Speciei hujusce obtinetur curatio, si urethræ æqualitas ac diameter nativæ restituantur. Porro adversus vitia urethram angustantia variæ excogitatae fuerunt medendi methodi, quarum præcipuas indigitavimus.

1°. Exoleverunt corrosiva candelarum ope urethræ immissa, quæ inutile, periculosum, noxium in hac ægritudinis specie medicamentorum genus hodie habentur: attamen ægrotos non paucos obicem in urethrâ gerentes, candelis ex lintamine cerato factis, subtilissimo fabinæ pulvere ad exiguam vim conspersis, levatos imò & curatos gloriatur Petitus in *Act. Acad. Chirurg.* curationem obice destructo perficientibus candelis fim-

plicibus ex emplastro epulotico de cerusâ uſtâ ; de lino carpto , aut Nurembergenſi paratis.

2°. Commendat idem Auctor ſectionem chirurgicam incifioni lithotomicæ ſimilem , quam ſucceſſu conſtanti confirmari , & candelis ſimplicibus , aut catheteribus plumbeis longè præcellere aſſerit , ſi ritè inſtituatur. Porro in hunc modum celebratur ſectio hujuscemodi. Ægro præparato & immiſſo in urethram , dùm lotio turget veſica , cathetere fulcato ad apicem aperto , inciduntur cutis & adeps ad duorum pollicum longitudinem , & in catheteris fulcum ſcalpellus adigitur , qui ad extremum uſque fulcum decurrens viam ſternit acui tricuspidadæ , ac tubulo pariter fulcato incluſæ , ut in veſicam penetret facilè ac tutò ſubeundam , ſi demiffa manu offium pubis flexura ſuperetur , acu è tubulo extractâ , fluunt urinæ , & ope fulci in tubulo exarati ſcalpello inciditur locus urethræ arctatus : abſque negotio tunc intromittitur in veſicam cannula exigua , ibi loci relinquenda donec ſufficientem ſuppuratiorem paſſus ſit urethræ canalis : educâ tum cannulâ per balani orificium intromittitur in veſicam catheter ſygmoideus , quò effluit lotium , dùm cicatrix interea efformatur. Sunt qui jam dictam ſectionem adhibuerunt adhibitis corroſivis , quibus denudatum ſectione obicem exeſum voluere , fruftraneâ prorsùs , imò & nocivâ operâ , cicatricem inductam excipiente majori urethræ arctatione.

3°. Deventum eſt ad remedia mechanica , quibus locum urethræ anguſtatum dilatandum fore ſperabatur : hinc uſurpatæ fuerunt turundæ cerâ , aut unguento oneratæ , & ſenſim increſſandæ , quæ filo alligatæ , ut extrahi poſſent , ope cannulæ argenteæ cavo donatæ , & utrinque apertæ ,
necnon

necnon styli, quo pelli possent, ad usque contractionis sedem, adigebantur: educebatur tunc cannula, relictâ super obicem per horas aliquot turundâ, quæ iis elapsis, ope fili extrorsum penduli extrahebatur. Experientiâ compertum est loci affecti dilatationem partium urethræ utrique turundæ extremo respondentium contractione excipi. Hinc etiam in usum vocati sunt catheteres plumbei, qui primùm tenues, sensim crassiores in urethram immitti debent.

4°. Tandem his omnibus palmam subriperunt candelæ simplices & compositæ, quales habet Daranius, Goulardius, Sharpius, &c. Silemus ingredientia quibus constant, modum quo componuntur, dimensiones quibus gaudent, variam ipsarum adhibendarum rationem, tempus in ipsarum applicatione insumendum, aliaque id genus apud citatos Auctores passim legenda.

Sequentia circa variarum candelarum usum satis sit annotasse. Candelæ simplices, è telâ scilicet & cerâ tantùm factæ, præstant semper catheteribus plumbeis, & sæpissimè malo depellendo sufficiunt: ratio est quod obices urethram arctantes sunt utplurimùm hujus canalis varices, quas premunt, sustentant, delent citra irritationem candelæ hujuscemodi. His etiam, necnon catheteribus plumbeis gradariè increffatis curatæ sunt urethræ contractiones, in casu glandularum urethræ tumentium, cicatricum elevatarum, ulcerum margine tumidorum, calloforum, intumescientiarum textus urethræ spongiosi induratarum, & similium, candelæ Daranianæ, Goulardianæ curam & citiùs & certiùs expediunt: dolendum quod irritatio modò major, modò minor earum usum sequatur; huic occurritur, quantum fieri

potest, si candelis varia impertiatur energia; & à mitioribus ad potentiores successivè fiat transitus.

Aquarum felteranarum usu ad plures menses protracto pro potu ordinario suum ægrotum cum sanitate in gratiam reduxit Hoffmannus.

2. *Dyspermatismus nodosus. Tarda seminis emissio à nodis corporum cavernosorum Peyronii, Act. Acad. Chirurg. Tom. 1. pag. 428. Nova pudendi distorsio Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 50. Nodus penis Clar. Lieutaud, Compend. Med. Pract. pag. 533.*

Pluries observavit Peyronius in corporibus cavernosis protuberantias nodis, aut gangliis similes, duras, indolentes, erectionem ita depravantes, ut si seriem efforment concatenatim dispositæ difformis ac gibbis plena sit mentula arrecta; si medium corpus cavernosum dextrum, sinistrumve occupent, dextrorsum, vel sinistrorsum incurvetur penis erectus; fursum verò, aut deorsum, si supernam, aut infernam eorundem corporum partem teneant. Vigente jam dictâ corporum cavernosorum labe, dolore quandoque non vacat erectio validissima, nusquam exinde impeditur liber urinarum fluxus; seminis ejaculandi non eadem est ratio, quod etsi è vasis ejaculatoriis effundatur cum vi debitâ, & non minori forte voluptatis sensu; attamen ex urethræ orificio stillat, remittente erectione tantum, longove post voluptatem perceptam intervallo paulatim effluere incipiens. *Vide* Observationes à Peyronio relatas loco citato. Hunc dyspermatismum specificè determinat nodi præsentia, qui vigente erectione faciliùs cognoscendus, & pro causa cellularum quarundam corporum cavernosorum

laxitatem agnoscens, earum est quædam herniæ species ex celeb. Lieutaudio, potius corporum cavernosorum quasi aneurisma dicendus. Nodi penis virus venerei ut plurimum effectus sunt; hos tamen in duobus viris nulla usquam labe cypriâ tactis observavit Peyronius; imò & in senibus qui fervidiori temperamento plus æquo indulserunt, rara non sunt hujusce affectûs exempla. Emollientibus ac resolutivis variis auscultari renuunt hæ protuberantiæ; neque venereas ipsas fugat hydrargyrum. Aquarum Bellilucanarum, Borboniensium vim eludit malum, solis Baregiensibus resistere nescium; ex Peyronio itaque in protuberantias hujusce modi instituendæ sunt multiplices embrocationes, qualibet tempestate iterandæ, donec penitus evanuerint: redit tunc peni arrecto forma nativa, & emissio semini jactus celer & saltuosus. Notabis fallere in casu venereo efficacissimum hocce remedium, si prius adhibeatur quàm hydrargyroseos ope, ex humorum massâ penitus exulet labes syphilitica; hanc ubi unctionibus mercurialibus debitè celebratis debellaveris, aquas præfatas integer in nodos superstites manebit successus: probat sexta Peyronii observatio.

3. *Dyspermatismus præputialis, sive phymosicus. Tarda seminis emissio ab angustiori præputii orificio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 54.

Pars præputii extrema vitio, vel congenito, vel accidentali, ita exiguo foramine prædita esse potest, ut non solum glandem detegi prohibeat, verum etiam interdum urinæ expulsionem & seminis ejaculationem remoretur, ubi præsertim orificium præputii glandis foramine angustius est.

Testatur Arantius se non semel vidisse homines ob præfatam præputii strictionem tardiori seminis emissionem, & impotentiam laborantes adhibitam convenienti medelâ semen jactu debito profudisse, & prolificos factos fuisse. Porro hæc ipsi non alia fuit quàm sectio chirurgica, quâ phymosis venerea auxiliis incruentis immorigera tollitur. Præputii strictionis nimis accommodatum pariter præsidium est circumcisio. De binâ hacce operatione legantur Auctores Chirurgici. Notabis præputium orificio angustius ex utero allatum ætate crescente sensim & spontaneè ut plurimum dilatari, neque modò dictis operationibus locum esse, nisi in viris quibus vitium hocce, nec spontè, nec remedium mitiorum ope evanuit.

4. *Dyspermatismus mucosus, sive catarrhalis.*
Tarda seminis emissio à muco urethram infarciēte,
 observante D. S*. perito hujusce Urbis Chirurgus & Reg. Scient. Societ. Sodal.

Viro annos quadraginta nato, vegeto, cæterum sanissimo, ita augebatur liquoris mucosi vesicam internæ oblinientis, & lymphæ viscidæ per urethræ glandulas percolatæ excretio, ut muco per penis expressionem stillante infarciretur urethra, & hujus copiam maximam urinæ secum foras educerent. Supra quartam urinæ emissæ partem ferè ascendebat mucus ipsi mixtus. Morbus erat qui cum albo mulierum fluore magnam alit convenientiam; neque multum abludebat ab illâ gonorrhoeæ nothæ specie, quam benignam vocat Frid. Hoffmannus; catarrhalis vero nomine salutant Auctores nonnulli ex Ettmullero. Similem morbum Frid. Hoffmannus sub titulo rari vesicæ affectûs, & celeb. Lieutaudius sub vesicæ fluxûs catarrhalis nomine describunt. Id verò discrimi-

nis inter Auctorum modò laudatorum ægrotos & nostrum intercedebat, quod in nostro, simili vitio vesica simul & urethra tentarentur, & exularent dolor vesicæ, ardens mictio & acrimoniæ signa. Cave pro vesicæ calculo, renum ac vesicæ ulcere, & gonorrhoeâ verâ, cùm excretionem mucosâ combinatâ affectum vendas de quo loquimur. Catarrhus fuit vesicæ & urethræ. Partes hujuscemodi eadem laborare posse defluxione, quæ in narium, oris, bronchiorum membranas sæpissimè depluit, credunt magna nomina Lieutaudius & egregius Senacus. Porro sequentia incommoda patiebatur vir jam dictus, si coitui indulgeret; probè ipsi erigebatur quidem virile membrum; grato veneris sensu, minùs licet quàm antea intenso, titillabantur genitalia: ast quod olim ipsi rapido jactu emovebatur semen, hoc jam muco irretitum ac permixtum sensim reddebat urethra citra tamen interjectam à voluptate persentitâ moram. Character specificus ex signis genericis deducendus venit, & catarrhi præsentia cujus prognosim speciem hujuscemodi sequitur. Hanc curabis, si vesicæ & urethræ catarrhum noveris depellere. Atqui huic competunt varia remediorum genera, quæ leucorrhoeæ acrimoniæ experti proficiunt, necnon ea medendi methodus, quâ gonorrhoeam catarrhalem debellari vult Etmullerus.

In casu Lieutaudiano natura & expectatio morbo sanando satis fuerunt. Aquas Spadanas, essentiam cascarillæ succini essentiae maritatum, succinum præparatum, potum ex falsæ parillæ, scorzonæ, & similium decocto ægro suo injunxit Hoffmannus.

5. *Dyspermatisismus hypertonicus. Tarda seminis*

emissio à validiori penis erectione. Seminis in actu venereo retentio Cockburni, *Act. Edimburg. Tom. 1. art. 35.*

Nobilis Venetus annos natus duos & viginti, cum muliere pulcherrimâ quæ sibi in uxorem cesserat, rem habens, semen nusquam ejaculari poterat, quamvis per insomnia pollutiones nocturnas pateretur. Quod cum sibi & parentibus curam injiceret, frustra tentato Medicorum Venetorum auxilio, per Legatos Reipublicæ in variis Europæorum Principum Aulis degentes consilium à famigeratissimis Medicis petiit, ut si causam & remedium tam stupendi aperirent mali, quod vigilantem eâ defraudabat facultate quâ pollebat dormiens. Visum est Cockburnio morbum hæere in urethrâ, quæ inter coeundum per validiorem erectionem ad obturationem usque ferè constricta, tantam seminis exitui objiciebat resistantiam, quantum vincere non poterat liquor hujuscemodi in ipsâ effusus, & per potentias ejaculatorias propulsus: in insomniis verò ob minùs validam penis erectionem, urethrâ non arctè adeò constrictâ, femini erumpenti congrua patebat via. Ex dyspermatismo spasmodico epileptico intelligi possunt & modus & tempus, quibus sub æstri venerei remissione effundebatur semen. Morbum debellarunt diæta tenuis, refrigerans, humectans, necnon leves evacuationes.

6. *Dyspermatismus epilepticus. Tarda seminis emissio ab epilepsiâ spasmodicâ in coitu adveniente, observante D. B * * *. Doct. Monspel. clariss. & in Nosocom. Sti Eloisii Med. Vicar.*

Vir quadragenarius temperamento sicco donatus, amatæ conjugii nuptus, absque prole erat ab annis duodecim, cujus uxor causam sterilitatis

suæ, quæ ipsa erat viri impotentia, ut Medico prælaudato aperiret, narrabat. 1°. Quod maritus ad rem veneream capeffendam alacris, eam tantâ petulantia persequatur, ut ad medium opus in ipsam concideret totis membris rigidus, sensu & loquelâ orbatus, & gravis adeò factus, ut in alteram lecti partem præ oneris impotentia viribus collectis ipsi excutiendus veniret. 2°. Quod per novem, decemve annos adeò brevis paroxysmus fuerat, ut primâ vice ad se rediret sponsus, dum ipsa timore perculsa opem admovere festinabat. 3°. Quod à duobus, tribusve annis invaluerat malum, accedente scilicet oris spumâ, neque tam citò sensu redeunte. 4°. Quod tandem, remittente corporis rigiditate, effluebat semen ex urethrâ paulatim, & membro flaccido exituriens. Frigida in lumbos denudatos paroxysmi tempore ex alto ad tres vices projecta epilepsiam non fugavit; observatum est tantummodò hujus stimulo epilepticum cogi ut artus inferiores retraheret. Ad morbum debellandum varia usurpata sunt remedia, nimirum venæ sectiones iteratæ, cathartica pluries repetita, balnea ad plures menses protracta, juscula refrigerantia, lacticia; quibus minùs proficientibus, tandem radix Valerianæ sylvestris ad tres menses in infuso & in substantia exhibita fuit. His omnibus peractis, (erat annus quo celebs vivebat,) plenariè convaluit, rem jam habens cum uxore integram, mente ac sensu illibatis, & rapido jactu proficiente femine.

7. *Dyspermatismus apractodes. Nimis tarda seminis excretio à genitalium ignaviâ* Etmuller. de Morb. viror. cap. 2. pag. 459. Veslingii Epistolæ & Observationes, Epist. 38. Aëtii Tetrab. 3. Serm.

3. *cap. ultimo.* Marc. Donati, *Hist. Med. mir.*
 18. *cap.* Matthæi de Gradi, *Conf.* 69. Amat.
 Lusitan. *centur.* 11. *cur.* 18. & 81. Foresti, *lib.*
XXVI. observ. 18 & 19. Schenckii ex Hollerio,
lib. IV. de impotent. vener. &c.

Hujus speciei duæ sunt insignes varietates : in alterâ penis erectio toto veneris tempore ; una in culpâ est emissio feminis , quod paulatim ac lento rivo funditur. In alterâ præsentē etiam feminis emissi tarditate , peccat membri virilis erectio , quatenus vel nulla prorsus est , vel debilius fit , vel ante absolutam venerem cessat , ipsa ineunte sufficiens : posterior hæc nunc à solo erectionis vitio , viribus ejaculatoriis illæsis sobolescere potest ; nunc verò cum priori varietate combinari.

Singularem hujusce speciei characterem sistunt fractæ erectionis , ejaculationis , vel utriusque simul vires. Manifestum est erectionis deficientis , infirmatæ non satis persistentis vitium. Vires ejaculatorias labefactatas esse potissimum cognoscitur 1°. exploratâ sub feminis emissionē , imò sub guttularum urinæ ad mictionis finem in urethrâ restitantiū ejectione vibratoria , penis radice , quæ minus intendi , debilius contrahi , imbecillius concuti percipitur. 2°. Ex minori quam vulgò inter ejaculandum observari solet urethræ & balani intumescentiâ. 3°. Ex defectu causarum quibus species dyspermatismi reliquæ natales debent. 4°. Ex principiorum prægressione , quibus debilitas , dyscinesia inducuntur , quæ præ maximo ipsorum numero hic non recensenda , ex aliis morborum generibus petenda sunt. Si cum erectionis defectu , aut debilitate combinentur modò dicta , varietatem hujus speciei alteram cum primâ complicari indicium est.

Dyspermatismi apractoidæi curatio adversus causas erectionem, ejaculationem, vel utramque impediendes dirigenda est; quæ cum numero luxurient, & de cætero apud Auctores plurimos ipsarum expugnandarum ratio declaretur, in aperiendis, quæ ipsas tollunt, auxiliis operam non locabimus, brevitati studentes. Monuisse in universum satis sit sæpius in hac specie stimulantibus, roborantibus, antiparalyticis, excitantibus, aliisque id genus medicamentis locum esse.

8. *Dyspermatismus serosus.*

Est ejaculatio feminis aquosioris, adeoque ad genefim inepti, quæ species est frequentissimum sterilitatis virilis principium; hujus exempla profant apud Etmullerum, aliosque plurima.

Semen aquosius idque copiosissimum in coitu effunditur, sub mollissimâ & momentaneâ erectione; illud enim nimis effectum est quàm ut debite titillare possit, & sine titillatione nulla nisi arte coacta erectio. Litem intentabat nuper marito suo mulier Itala, quod ab octo annis nupta prolem non suscepisset; maritus quidem antequam foret uxoratus generando par erat, sed fortè mastuprio repetito penem ita debilitaverat, ut non nisi uxoris auxilio penis arrigeretur, & vix introductus flaccefferet, tuncque sine ullo voluptatis sensu, post insignem & voluntarium nisum, magnam serosi humoris copiam effundebat, à quo humore non aliud restabat quàm quod urina reliquisset in linteis vestigium. Hac de re consultus cum illustr. D. Hagenot & clariss. Chaptal judicavimus virum illum laborare dyspermatismo seroso, & matrimonium fuisse nullum, seu à viro generationi constanter inepto tantum fuisse celebratum.

Huic morbo sanando conferunt aphrodisiaca medicamina, ut cocolata, ambara, moschus, vinum optimum, sed præsertim cremor ex drachmâ unâ radicis Salep quotidie haustus; radix Ginseng quotidie ad drachmas tres, vel semi-unciam manducata, ut apud Canadenses fieri solet, minori enim dosi non sufficit; adde electuarium, diasatyrum, & synapismum genitalibus admotum ex ipsis synapis & erucæ seminibus.

9. *Dyspermatisismus refluus. Aspermatisismus clariss. D. Cusson, D. M. M. dissert. de Bradyspermatisismo.*

Est refluxus feminis ex urethrâ in vesicam, aut in vesiculas feminales, adeoque tempore coitus nulla seminatio, deinceps verò feminis cum urinâ mictio. *Vide Acta Academ. Chirurg. Tom. 1. pag. 434. Auctore Petito.*

Quandoque ille refluxus feminis in vesicam accidit ob verumontani resistantiam, ut in illis qui plures gonorrhœas passi, nodos, schirros, &, ut aiunt, carunculas in urethrâ gestant; quandoque verò à forti penis compressione inter ejaculandum semen intra vesiculas feminales & canalem deferentem reprimatur. Sic vir quidam qui inter somniandum pollutionem incipientem præpedire conabatur, pene manibus fortiter compresso, passus est paulò post tumorem testiculi, femine inibi vel hærente, & collecto, & fortè à vesiculis refluere.

Impotentiam huic affinem memorat ill. Deidier, *Consult. 1. Tom. 3.* quâ laborabat calculosus ob fistulam è vesiculis feminalibus in rectum pertingentibus; is de cætero vegetus quoties uxorem suam premebat, toties semen vix ullum è pene at residuum in intestinum mittebat cum urinâ mixtum, undè sterilis erat.

XXXII. Galactirrhœa.

Lactis redundantia Sennert. *Sparganosis*
Dioscorid. lib. 2. cap. 98.

Cognoscitur ex spontaneo lactis è papillis effluxu.

Lac in gravidis paratur eò copiosius, quò ad partum propius accedunt, sed tenue & serosum; verùm tribus circiter à partu diebus ephemera lactea papillarum & mammarum vasa galactophora diducit, & major fit lactis secretio, cujus quæ vulgo secernitur copia ad libras tres circiter quavis die affurgit. Puerperæ licet tantam lactis è mammis copiam fundant, si almæ nutrices sint, nihilominus tamen partem aliam lactis in sanguine geniti per diversa loca evacuant, partim lochiorum formâ ex utero, urinas turbidas, feces minus brunneas, si sanæ sint, imò viridescentes si ægrotent, sudores etiam acidos copiosiores eji-ciunt; sanguis etiam in patella extractus lacte supernatante albescit in gravidis & puerperis.

1. *Galactirrhœa mammarum. Ecoulement de lait des mamelles.*

Hoc symptoma puerperis quandoque accidit à lactis redundantia, cùm scilicet mammam alumno fugendam præbere recusant; unde intumescencia, & quandoque inflammatio, caseatio, aliaque mala ipsis mammis superveniunt, lac continuo è mammis exstillat. Visæ sunt mulieres, quæ quinto graviditatis mense libram & semissem lactis quotidie fundebant; in puerperis hoc symptoma suctione alumni vel catellorum, phlebotomiâ, catharsi, potu diuretico tollitur.

2. *Galactirrhœa erronea. Lactis effluxus ptyalism*

formâ Puzos. aut *salivæ deglutiendæ formâ* Ephemer. Natur. Curios. Ex *umbilico* ex cute *mammæ* *sudoris* specie, sub *urinæ* formâ; ex *oculis* epiphoram lacteam inducens; ex *femore*, parte scarificatâ; ex *venâ sectâ*; ex diversis viis extraordinariis elabens, de quibus consulatur *Synopsis Ephemerid. Natur. Curios.* ad verbum *Lac.*

3. *Galactirrhœa virorum* Collectio Academica, Tom. 3. pag. 63.

Testantur plurimi Auctores, ut Scholtzius, Dolæus, P. Borellus, Laurembergius, &c. dari viros è quorum mammis lac purum & sincerum effluebat, aut continuò per longum tempus destillabat, imò quorum alii nutricum officio functi sunt; recens verò nati ferè omnes ferum quoddam albescens in mammis gerunt, quod mulierculæ primis diebus emungere solent.

4. *Galactirrhœa purulenta* J. Bauhini, *Observ. med.*

5. *Galactirrhœa atra* Ephemer. Natur. Curios. Dec. 2. ann. 4. pag. 207.

6. *Galactirrhœa lutea* Ephemer. Natur. Curios. *ibid.* pag. 203.

7. *Galactirrhœa viridis* Ephemer. Natur. Curios. Dec. 1. ann. 6.

8. *Galactirrhœa serosa.*

Est lactis aquosioris in mammis effusio, quod accidit prægnantibus, si fetus in utero moriatur; mammæ etenim flaccescunt, & lac serosum fundunt, sed hoc est accidens parvi momenti: ast in nutricibus lac serosum ultra primos dies à partu vitiosum alumno præbet pabulum; cognoscitur verò serosum, si guttulæ etiam minimæ in manu positæ statim suo pondere diffluant aquæ instar; illud lac ut plurimum simul est calidius, & minùs dulce quàm par est, adeoque rejicitur. Curatur illius vitiosa qualitas bono nutricis regimine.

ORDO QUARTUS.

AERIFLUXUS.

C *Haracter* est flatûs vel halitûs emissio inassueta. Flatus est motus aëris vel vaporis, cum sono & impetu; *halitus* est fluidum elasticum vaporis instar expansile.

XXXIII. Flatulentia, *Flatulence*.

Est morbus cujus præcipuum symptoma est flatuum ex primis viis per superiora aut inferiora frequens rejectio.

Rejectio simplex flatuum per superiora vocatur ructus, eructatio, Græcis *eryge*, Gallis *rot*, *rapport*; qui ructus sunt acidi, nidorosi, putres, insipidi, &c. Flatus per inferiora delapsi vocantur *borborygmi*, si cum humiditate quadam edantur; *bombi* verò, si cum sono erumpant, qui Latinis *crepitus* audiunt, Gorræi *definit*. Neoterici *borborygmus* vocant intestinorum murmura.

Omnia alimenta potissimum vegetabilia & potulenta non satis fermentata magnam aëris copiam continent, ut fusè docent experimenta Halesii in *staticâ vegetabilium*, & Cotesii, *Prælect. physices*. Ille aër ex vegetabilibus fermentescentibus extricatus maximam expansibilitatem obtinet, ita ut sibi relictus spatium portentose majus priori possit occupare. Præterea aër purus inter alimenterum bolos quotidie deglutitur, & in statu sano ventriculum & intestina molliter distendit, eorumque vacua replet calore loci debilitatus, seu

expansilitate moderatâ præditus. Aërem in corpore, five genitum, five adscititium continuo absorberi, sensimque expansilitate suâ orbari seu destrui, docent phyfici, & potissimum Mayou-vius, Halesiusque. Sic duodecima ferè pars aëris inspirati destruitur; sed ille aër non ad nihilum redigitur, quippe docet analysis chymica eum fluidorum, solidorumque nostrorum compositionem ingredi, ipsisque solidis duritiem impertiri; saltem certum est ea quæ cæteris duritie præcel-lunt, ut vesicæ calculi, aëris contenti copiâ cæ-teras partes superare. Volumen aëris qui exit ex sanguinis suilli pollice cubico, 33. pollices cubi-cos replet; qui ex cornu damæ pollice exivit, 234. pollices æquavit; qui verò ex calculi hu-mani pollice, 648. pollices, &c.

Aër qui per spontaneam fermentationem è pane, fructibus, feminibus, herbis educitur in-tra stomachum, si digestio languëat, destruitur seu absorbetur, si salivæ sanæ miscelâ digestio benè fiat, ut suadent experimenta Ill. Pringlii, in vitro capta; bilem hujus aëris nimix expansioni obstare, suadent etiam experimenta Stewartii; quippe si cani vivo per vulnus vesicæ felleæ inflic-tum bilis effluxus intra duodenum præpe-diatur, animali superveniunt borborygmi & tym-panitidis symptomata; bul'æ aëris quæ urinæ ac asciticorum lymphæ in cyatho collectæ superna-tant, illicò cum crepitu diffiliunt & evanescent, si contingantur pauxillo ceruminis aurium.

A putrefactione etiam extricari aërem ex ani-malibus, docent inflationes abdominis in cadave-ribus potissimum submersis, quæ ideò accedente putredine aquis supernatant. Duplex est itaque principium expansionis in aëre intra animalia &

vegetabilia contento, scilicet fermentatio & putrefactio præter caloris intensitatem.

1. *Flatulentia acida. Rots aigres.*

Oxyregmia Tralliani, lib. 12. cap. 1. de iis qui ex cruditate acidâ febricitant.

Ad acidum vergere omnia vegetabilia, herbas, fructus, radices, panem, vinum, cerevisiam, exceptis plantis tetrapetalis cruciformibus & condimentis piperatis, &c. docent Chemicis; ex horum alimentorum morâ in ventriculo, ob defectum bonæ digestionis producuntur flatus acidi; ex oleo, pinguedine, larido, aliisque similibus, ut piscibus vehementiam ignis passis seu frixis extricatur acidum quoddam volatile, saporis urentis, maximè si fumum camini exceperint, cum odore ingrato empyreumatico; his assumptis oritur indigestio, & *flatulentia empyreumatica* acris, cum pyroxi in oesophago, salivatione frequenti. Hæc flatulentia curatur cathartici; dein verò si resistat, utendum est absorbentibus testaceis præsertim, oculis cancrorum, coralliis, cathecu; interea si æger sit pituitosus, frigidus; si viscida, insipida sit saliva, suadet Trallianus medicamenta stomachica calida, præsertim piper. Si verò sit temperamenti calidi & sicci, jubet ut utatur cibis frigidis, ex conchiliorum classe petitis, ut ostreis crudis, mytulis, &c. nec non in utroque casu consultum est abstinere à cibis vegetabilibus, & potissimum carnibus animalium indulgere. Ast aquæ sale Glauberiano fetæ cæteris præstant.

2. *Flatulentia nidorosa. Rots pourris. Rapport d'œufs couvés. Eryge cnissodes* Græcis.

Est ructatio ovorum putridorum odorem & saporem referens. Illi stipantur ut plurimum ano-

rexiâ , nauseâ , cardialgiâ , linguæ sorditie albâ vel luteâ , salivâ mucosâ ; ècontra in oxyregmiâ saliva est limpida , copiosa , nulla anorexia , lingua nitida est.

Licet omnia vegetabilia putredini sint obnoxia , certum est faciliùs & frequentius multò à cibis animalis profapiæ ructus nidorosos pendere ; maxime verò si succi digestivi ad putredinem vergant , ut in synocho , amphimerinâ , typho , &c. inter carnes putredini obnoxias , quæ sunt diutius servatæ , ex annosis animalibus quæ magis teneræ , coctæ , succulentæ , ad putredinem faciliùs tendunt quàm quæ ex junioribus desumuntur ; ita quæ sunt duriores , viscosiores , difficiliùs putrescunt , ut conchyliâ. Docent experimenta Pringlii quod pauxillum salis putredinem accersit ; multum verò salis avertit ; à vino , cerevisiâ , aceto , succo limonum etiam putredo corrigitur ; sed medicamina corrigentia vix usurpari queunt , nisi priùs emeticis vel cathartici primæ viæ expurgatæ fuerint , succenturiato copioso aquæ calidæ potu , qui has eluat , dein ad absorbentia stomachica est deveniendum , ubi præ aliis eminet confectio hyacinthina.

3. *Flatulentia hypochondriaca.* *Flatos* Hispanis. *Flatulentia hysterica* Junckeri. *Erygmatores nousos* Hippocratis. Gallis *ventosité*.

Symptoma est sæpiùs hypochondriacæ , sed quandoque in ægritudine præcipuum , unde mutatur genus ; cognoscitur ex pertinaciâ morbi , ex flatibus ano & cato potissimum durante digestionem erumpentibus , ructibus verò nec acidis , nec nidorosis ; sed vel inodoris , aut tantum assumptorum odorem retinentibus. Adest ut plurimum pravus mos tubercinandi , aut cruda & dyspepta

dyspepta manducandi, cum querelis continuis de flatibus, borborygmis, doloribus colicis, spasmodicis diversarum partium affectibus, ptyalismo mucofo, urinis limpidis, averfationibus morofis. Vide *hypochondriafim & hysteriam*. Hic morbus pertinaciffimus eft ex fe, & potiffimum ex pertinaciâ & morofitate ægrorum, qui fæpius & Medicos & methodum medendi mutant, nec regimini addicere fe volunt, aut cathartica repetere amant.

Curantur diætâ, potu aqueo, balneis & equitatione; abftineant à cibis dyspeptis, cibos diu masticent, utantur aquâ, fero lactis, jufculis emollientibus, aquâ pulli, aquis acidulis, balneis; fed potiffimum equo vel rhedâ conftanter utantur, ut à curis, mœrore fe liberent, & humoribus fuis fluxilitatem & blanditiem concilient. Hippocrates 5. *Epidem.* repetitis phlebotomiis hunc morbum debellavit; noſtrates hanc methodum mirantur, non imitantur.

Hiſpani huic flatulentix ſunt valdè obnoxii, & plures utuntur Ediſto Imperatoris Claudii, quo licebat cuilibet & ubilibet flatus emittere, ut docet Suetonius, *cap. 32.* Qui utuntur catharticis, aſtringentibus, ut rheo, ad hunc morbum fanandum, evadunt fæpè inſanabiles, ut vidi. Nihil magis nocet flatulentis quàm alvi conſtipatio, quæ exinde ſolet induci; ambara in hoc morbo laudatur à Zacuto Luſitano, *obſerv. 7. libro 2.*

4. *Flatulentia accidentalis.*

Eſt ea quæ à principiis procatarcticis, fugacibusque dependet, ut à cibis fermentefcentibus, ut muſto, cereviſiâ immaturâ, ſyrupis, leguminibus, vino vappido, frigore ſuſcepto, conſti-

patione , potu frigido : differt à colicâ flatulentâ defectu doloris fixi , atrocis , &c.

Curatur diluentibus calidis , potu thé , caffè , stomachicis , theriacâ , extracto juniperi , cortice aurantiorum & carminativis omnibus , anisi , carvi , foeniculi , cumini semine.

5. *Flatulentia infantilis.* *Cardiogmos* Junckeri, *Tabul.* 137. n°. 32.

Torminibus , flatibus , alvi obstructionibus , & primarum viarum fordibus fovetur hic morbus apud infantes , unde ventriculus & præcordia inflata sunt.

Mulierculæ accusant apud Germanos distorsionem vel luxationem partis cujusdam.

Sæpius hic morbus à repressis sudoribus , vel achoribus fovetur.

Curatur lenibus catharticis , mercurio dulci , syrupis de cichorio , de floribus persicorum , spermate ceti , oleis carminativis umbilico calidè inunctis , ut oleo ruthæ , petroleo , &c.

6. *Flatulentia lochialis* Junckeri, *Tabul.* 135. n°. 7.

Puerperæ & gravidæ ob alvi constipationem & calorem hypogastrii , aut pressionem recti , obnoxie sunt borborygmis & ructibus. Hunc affectum prævertunt in gravidis potus copiosus , clysmata emollientia , exercitium moderatum. In puerperis suadet Junckerus oleum amygdalarum , nitrum , crocum , & præterea pulveres absorbentes , juscula carminativa , aliaque in nostris regionibus non usurpanda.

7. *Flatulentia convulsiva.* *Spasmus abdominis* Sennerti , *lib.* 3. *part.* 10. *cap.* 8. Heurnii , *de morbis capitis* , *cap.* 15.

Jesuita ab Hœchstettero observatus per paro-

xyfmos patiebatur flatuum copiam, rugitus & murmura in ventre, hypochondriorum dolores, accedebant simul convulsiones totius abdominis & thoracis, cum difficili & anhelosâ respiratione, involuntariâ feminis excretionem, mentis alienatione. Similem ægrum vidit Heurnius Patavii, eo discrimine quòd testes ad inguina retrahebantur. Hæc species ad epilepsiam valdè accedit, unde ab hypochondriacâ discrepat.

XXXIV. Ædopsophia.

Est flatuum à genitalibus emissio sonora; à Græco *aidoia* pudenda & *psopheo* peditum edo. Hic affectus non ita rarus est, ut debeat à Nosologis prætermitti. Accidit autem & viris & mulieribus.

1. *Ædopsophia urethræ.* Vide Freind, *de febrib. comm.* 6. Zacut. *observ.* 112. l. 2.

Quidam laborabat dysuria quam calculosam putabant Medici; urinas purulentas, ramentosas reddebat, & identidem cum urinis magno cum impetu & sonitu quodam flatus erumpebant; aperto cadavere colon erat ulcere rotundo perforatum, & adhærebat firmiter vesicæ, quæ inter extimam, mediamque tunicam ductu quodam pennæ anserinæ diametro erat pertusa; inde verò à colo ad vesicam flatus pertingebant. Similem morbum nuper observavit Monspeliæ Collega Illustr. D. Fizes in peregrino, cui erat fistula in recto, & materies stercoracæ cum urinâ effluebant.

Per penem in coitu flatus excerni novum est; id autem observavit Zacutus, loco feminis scilicet flatus erumpebat; hinc sterilis remedia quæsit;

244 GENERA ET SPECIES

profuerunt verò cathartica quibus sudorifica succedere, & demùm balnea domestica, quibus fertilis evasit.

Ædopsophiam urethræ inter coeundum, seu flatuum cum semine explosionem observatam videtis cum dispermatismo apud Frid. Hoffmannum, *de gravi spasmo & dolore vesicæ observatione* 5.

2. *Ædopsophia uterina* Zacut. Lusitan. lib. 2. observ. 141. 142. *Tympanitis fugax* Astrucii *de morb. mulier. lib. 2. art. 2. cap. 9.*

Notum est tympanitides uterinas solvi solitas per flatus, cum impetu ex utero erumpentes; sed hæc flatuum eruptio fugax est; verùm in tympanitide fugaci Astrucii quoties mulieres corpus suum antrorsum flectunt, aut abdomen, ut in coitu premi patiuntur, toties flatum sonorum ex utero emittunt; testis Martialis qui garrulitate vulvæ offendebatur; ex ipsamet vaginâ semi-prolapsâ & aërem nunc includente, nunc pro situ corporis excludente peditus illos quandoque proficisci verosimile est.

Mulieri zelotipia, aut vehementi irâ percitæ, uterus portentose intumuit, illâ lecto commissâ, stragula alternatim attollebantur, quasi subtus maximus ventus à folle fuisset explosus, hinc sibilus qui sensim desiit, sed supervenit strepitus flatuum cum impetu ex utero exeunte; Bianchi, *Diarium Medic. Mart. 1756. pag. 174.*

XXXV. Dyfodia, Puanteur.

Est fetidorum vaporum è corpore exhalatio, sive è naribus, ore, ventriculo; sive ex axillis, pedibus, vulvâ, inguinibus.

Plures sunt fetores qui ad alia genera morbo-

rum tanquam symptomata vel accidentia pertinent, quive fugaces sunt, & dysodiam non constituunt; talis est fetor in *febris* continuis, ac remittentibus, in *phlegmasiis*, ut variolâ, miliarî, in *fluxibus* alvinis purulentis, in *cachexiis*, ut carcinomate, sphacelo, tabe ulcerosâ, &c. hîc fetores ab aliis morbis independentes tantum referre nostrum est.

Fetor autem à myasmatis salino-sulphureis volatilibus per aëra dispersis procedit; hæc myasmata nares ingrate feriunt, licet oculis & auribus, aliisque sensibus non percipiantur. Si aëre multo leviores sint, illi sursum tantò velociùs avolant, quo leviores illo sunt; si ejusdem gravitatis specificæ, tunc illi quoquo versus se diffundunt, & cum aëre inspirato nares astantium subeunt, secùs cohibitâ inspiratione per nares non sentiuntur.

1. *Dysodia ozæna. Ulcère du nez, Punaisie. Ozæna* Galeni, non Celsi; *Ægri Gallis Punais.*

Est fetor narium cum putridi ichoris ex effluxu ob ulcus membranam pituitariam exedens.

Ulcus illud vel est simplex, vel virulentum, ut cancrum, syphiliticum, scorbuticum; ratione loci vel est in ipso narium, vel in sinuum frontalem, maxillariumve cavo alterutro.

Ex fetore ichoris exeuntis non tuto pronunciatur adesse ulcus, cum ex narium stenochoria ob moram mucî putridi fetidus humor, nec tamen purulentus exstillet.

Utplurimum insanabilis est ozoena, & anosmiam accersit, atque si ossium carie stipetur, si cancrum sit, si syphilitica, periculum utut ferotinum vitæ portendit.

Curatio exigit in ulcere simplici deterfionem

quotidianam quæ fit inspirando decoctum hordei cum melle, vel foliorum hederulæ, seu glechomatis, vel aquam calcis; si ulcus fit syphiliticum, præmitti debet hydrargyrosis, & cum medicamentis inspirandis mercurii dulcis pauxillum addere convenit.

Si ulcus fit scorbuticum, remedia antiscorbutica, lacticia sunt adhibenda.

Si finus maxillaris alteruter pus fundat, quod cognoscitur ex effluxu ichoris, ex determinatâ capitis positurâ, tunc nihil est melius quàm primum aut secundum dentem molarem superiorem ejusdem lateris avellere, & si via puri sic non paretur, intruso in alveolum stylo ferreo viam puri cudere, quæ operatio feliciter instituta fuit Monspelii.

Injectiones deterfivæ & exsiccantes parantur ex vitriolo & viridi æris ac alumine; huc balsamum viride Metense, aliaque in Auctoribus memorata.

2. *Dysodia à rhinostenote. Punaisie des camards.*

Fetor est narium ab earum angustia, quippe accidit ut vel mucus, vel aër in locis angustatis diù retentus fetorem adipiscatur, qui aëri expirato per nares conciliatur.

Angustia autem est multiplex; vel enim nares sunt resimæ, id est radicem versus depressæ, vel sunt polypo, sarcomate, muco spisso intus obstipatæ, vel excrescentiâ, fluxione obturatæ.

Si ab ortu resimus fit æger, affectus insanabilis est, & cura palliativa exigit ut quotidie aqua tepida & odorata naribus inspirata in os adducatur, sicque viæ illæ constanter eluantur, dein tabaco & odoramentis fetor ille, prout fieri potest, corrigatur: unde meritò dixit Martialis:

Hic malè semper olet, qui benè semper olet.

ut adolescentes quidam moschati, ambarati, &c.

Si à polypo pendeat angustia, is est vel eradicandus, vel exedendus, atque cum sæpè pendeat à syphilide, hydrargyrosi est curandus.

Si à muco narium viscido, ut in coryzâ, expectanda solutio ejus, quæ vapore lactis calidi, aquâ tepidâ inspiratâ acceleratur; in puerulis hæc causa vel aliqualis finitas, aut nativa nasi depressio fetorem conciliat fugacem; quippè successu temporis nasi radix attollitur, & via libera aëri spontè paratur, vel & mucus fluidior evadit.

3. *Dysodia stomatica. Puanteur de bouche.*

Oris fetor Auctorum vel procedit à dentibus cariosis, vel à calculoso concremento circa dentes, vel ab stomacace scorbuticâ, vel ab ulcere gurgulionis simplici syphilitico, gangrænodeo.

Si à carie dentium, vel ea caries est humida odontalgiam inferens & per se fetida, atque tunc temporis dentes carioli avellendi, vel caries ferro candenti comburenda, aut palliativè oleo caryophyllorum & cinnamomi est curanda. Si caries sit ficca, tardissimè progrediens, per se vix fetens, tunc fetor procedit ex reliquiis carniū pridie comestorum in cavo dentis putrescentium, quæ reliquæ post singulos pastus dentiscalpio auferendæ, & dein os vino collui debet.

Si fetor sit ab stomacace, succo acetosæ, limonum, cochleariæ, ejusque spiritu os colluendum.

Si à calculis dentium radices obsidentibus, illi ferramentis aptis sunt identidem auferendi.

Si adsit ulcus gangrænodeum, ut in pædanchone,

feu cynanche gangrænosa & maligna, vitæ summum imminet periculum à morbo, cui propriis auxiliis medendum.

Si ab ulceribus oris, illa ulcera vel pendent à syphilide, & hydrargyrosi præmissa debent bis in die elui ope guttularum aliquot collyrii Lanfranci in aqua rosarum; vel ulcuscula ab hydrargyrosi fortiori procedunt cum ptyalismo fetido & frequenti; hoc malum est fugax, & sublata hydrargyrosi evanescit; ulcera verò simplicia oris vix fetent, nisi sint fistulosa, fordida, cancrofa, &c.

4. *Dysodia stomachalis. Puanteur d'estomac.*

Est fetor anhelitus procedens ab stomacho & oesophago; ille ut plurimum est putridus, & ab accidentali, vel habituali indigestione putri carniū procedens, ructibus potissimum superveniens, jejunis familiaris, à pastu recedens; eaque curatur emeticis, catharticis & stomachicis.

5. *Dysodia pulmonica.*

Vide *phtisim*, *anacatharsim*, à quibus pendet; odor ille est qualem sputa phtisicorum fundere solent.

6. *Dysodia ab otirrhœa. Puanteur des oreilles.*

Otirrhœa est fluxus serosus, vel purulentus aurium; ex auribus scilicet apud pueros non raro fluit humor seroso-purulentus qui eos à morbis capitis tutos facit, sed qui ob moram in hisce cavis odorem fetidum contrahit; hic fluxus sistendus non est, sed locus optimè detergendus, renovatis quotidie spleniis, injecto hordei decocto, &c.

7. *Dysodia à tineâ. Puanteur de la tête.*

A tineâ maligna, achoribus, porrigine, testudine, trichomate, phtiriasi, aliisque similibus

MORBORUM, CLASSIS IX. 249

morbis capillitii, feter non rarò horrendus promanat, qui curandus est, ut morbi primarii à quibus pendet.

8. *Dysodia axillarum. Puanteur des aisselles.*

Est odor specialis acer, rusticis sudantibus, sordidis communis; acutior est apud homines sanguine acri & bilioso donatos.

Curatur balneis repetitis, fero lactis, quæ sanguinem edulcorant; palliatur aquis destillatis thymi, rosmarini, similibusque quotidie axillas eluendo.

9. *Dysodia hircina. Odeur de bouc.*

Est feter genitalium qui promanat ex unguine, seu sebo quo perinæum, vulva, & scrotum illita sunt, necnon à vapore spermatis, qui vapor fetidus apud hircos æstro venereo percitos procul dispergitur; mulieres emunctæ naris affinem huic odorem in viris cognoscunt.

10. *Dysodia urinosa.*

Est feter urinæ quo inficiuntur qui enuresi laborant post lithotomiam, vesicæ fistulas, similesque morbos, nisi summâ cautelâ utantur; is odor haleces salitos etiam refert apud homines qui munditiem contemnunt; mulieres hoc morbo viris gravius afficiuntur.

11. *Dysodia pedum. Senteur du pied de mu- letier.*

Est feter teterrimus, qui ex pedibus sudantibus exhalat, apud eos potissimum qui tibialia & udones non mutant.

Sudores illi olidi minimè sunt astringentibus repellendi, sed sanguinis acrimonia est lactici-
nis, jusculis temperanda, pediluvia ex infusis

250 G E N E R A E T S P E C I E S , &c.

aromaticis adhibenda ; fontanellæ quas suadet
Zacutus Lusitanus in hoc casu sunt ipso morbo
peiores , & odorem ulcerosum ipsæ referunt.

De periculosa sudoris pedum fetidi repres-
sione , vide eruditam Dissert. Illustr. Comitis
Buchneri, Acad. Naturæ Curios. Præsidis sapien-
tissimi.



CLASSIS DECIMÆ ET ULTIMÆ
SYNOPSIS.

C A C H E X I Æ.

CHARACTER. Vitiosus corporis habitus quoad volumen, æqualitatem, levitatem & colorem.

ORDO I. *MACIES*, (*Consumptions*) morbi quorum præcipuum symptoma est imminutio voluminis à pinguedinis defectu.

- I. *T Abes*, (*Etisie*) macies cum amphimerinâ lentâ sine tussi.
- II. *Phtisis*, (*Phtisie*) macies cum amphimerinâ lentâ, tussi & anacatharsi purulentâ.
- III. *Atrophia*, (*Atrophie*) macies sine febre.

ORDO II. *INTUMESCENTIÆ*, (*Enflures*) deformitas à volumine adaucto.

- IV. *Polysarcia*, (*Corpulence*) intumescentia universalis ab adipe.
- V. *Pneumatosis*, (*Bouffissure*) intumescentia universalis corporis à flatu.
- VI. *Anasarca*, (*Anasarque*) intumescentia totius corporis œdematosa.
- VII. *Phlegmatia*, (*Edématie*) intumescentia partium inferiorum œdematosa.
- VIII. *Physconia*, (*gros Ventre*) intumescentia abdominis à partibus solidis sine graviditate & fluctuatione.
- IX. *Graviditas*, (*Grossesse*) intumescentia abdominis ab hypogastrio incipiens, opus generationis subsequens & partu terminanda.

ORDO III. HYDROPE PARTIALES, (*Hydropisies locales*) tumor à fluidis in capite, abdomine, uterove congestis.

- x. *Hydrocephalus*, (*Hydrocephale*) est hydrops capitis à sero.
- xi. *Physocephalus*, (*Enflure de tête*) est hydrops capitis à flatu.
- xii. *Ascites*, (*Ascite*) hydrops totius abdominis à fluido non elastico, seu gravis & fluctuosus.
- xiii. *Hydrometra*, (*Hydropisie de matrice*) tumor hypogastrii sine graviditate ab utero fluidis distenso.
- xiv. *Physometra*, (*Tympanite de matrice*) tumor hypogastrii à flatu uterum distendente.
- xv. *Tympanites*, (*Tympanite*) hydrops totius abdominis à flatu, seu elasticus & levis.
- xvi. *Meteorismus*, (*Météorisme*) est inflatio flatulenta, vel epigastrii, vel in morbo acuto ipsius abdominis.
- xvii. *Ischuria*, (*Ischurie*) tumor hypogastrii ex urinæ retentione sæpius intra vesicam.

ORDO IV. TUBERA, (*Protubérances*) tumores partium solidarum, non hydropici.

- xviii. *Rachitis*, (*Rickets*) deformitas ex articulorum tumore duro, carniū marcore, capitis mole, cum ingenio præcoci, in puerulis.
- xix. *Scrophula*, (*Ecrouelle*) tumor schirrosus glandularum colli, mesenterique cum labiis & naso crassioribus.
- xx. *Cancer*, (*Cancer*) carcinomatum proventus cum exulceratione, doloribus lancinantibus, &c.
- xxi. *Leontiasis*, cognoscitur ex papillis setaceis, vel corniculatis cutim exasperantibus.
- xxii. *Malis*, (*Clavelée*) tumores sæpius purulenti, vel ulcera, cum insectis vermiformibus, passim enata.

- xxiii. *Frambæsia*, (*Yaw*, *Pian*) excrescentiæ fungosæ mori instar granulosa, sæpius cum ulceribus, &c.

ORDO V. *IMPETIGINES*, (*Maladies cutanées*) morbi contagiosi, chronici, qui cutis excrescentias, tumores gregales, exulcerationes, crustas, &c. inducunt.

- xxiv. *Syphilis*, (*Vérole*) cognoscitur ex ulcusculis, porris, bubonibus, ficis, quibus primò ut plurimum genitalia afficiuntur, prægressâ non rarò gonorrhœâ, dein pustulis crustosis, doloribus nocturnis, exostosis, cariebus, &c. quibus cæteræ partes inficiuntur.

- xxv. *Scorbutus*, (*Scorbut*) cognoscitur ex stomacace, necnon maculis lividis, flavis, purpuro-violaceis potissimum tibiarum.

- xxvi. *Elephantiasis*, (*Ladrerie*) cognoscitur ex facie deformi, tuberibus callosis, ozœnâ, raucedine, cute elephantinâ, crassâ, unctuosâ, in extremis artubus anæsthesiâ.

- xxvii. *Lepros*, (*Lépre*) cognoscitur ex tuberculis callosis, scabie majoribus, vel crustis & squamis diffusis, herpeticis, per cutem dispersis, pruriginosis.

- xxviii. *Scabies*, (*Gale*) cognoscitur ex pustulis crustosis, lentis magnitudine, pruriginosis manus potissimum obsidentibus.

- xxix. *Tinea*, (*Teigne*) cognoscitur ex crustis flavis, vel griseis, ulcerosis, per caput dispersis.

ORDO VI. *ICTERITIÆ*, (*Couleurs dépravées*) cognoscuntur ex totius cutis colore inassuetto, pallido, flavo, nigro, rubro, sine pyrexia acutâ.

- xxx. *Aurigo*, (*Jaunisse*) cognoscitur ex oculorum & cutis flavedine ad auream, vel aurantiam vergente.

- xxxI. *Melasiæterus*, (*Ictere noir*) cognoscitur ex cutis colore nigro, vel atro-livido, atro-fuliginoso.
- xxxII. *Phenygmus*, (*Ictere rouge*) cognoscitur ex rubore diffuso, vel maculoso sine pyrexia.
- xxxIII. *Chlorosis*, (*Pâle couleur*) est pallor, vel fuscus color cutis, oculis minimè flavis, sæpiùs cum picâ.

ORDO VII. *CACHEXIÆ ANOMALÆ*, cognoscuntur ex signis classeos, & affinitate cum prioribus ordinibus.

- xxxIV. *Phtiriasis*, (*Phtiriase*) cognoscitur ex pediculorum exortu, cum alopecia, & sæpiùs exulceratione capitis.
- xxxV. *Trichoma*, (*Plique*) cognoscitur apud Polonos ex capillis invicem complicatis, agglutinati in globos inextricabiles, sæpiùs cum phtiriasi.
- xxxVI. *Alopecia*, (*Alopécie*) cognoscitur ex capillorum lapsu, cuticulæ desquamatione, &c.
- xxxVII. *Elcosis*, (*Mal St. Lazare*) cognoscitur ex numerosis, vel amplis ulceribus chronicis, cariosis, fetidis, &c. cum pyrexia lentâ.
- xxxVIII. *Gangrena*, (*Gangrene*) est initio mors partis, dein ejus putrida dissolutio.
- xxxIX. *Necrosis*, (*Ergot*) est partis mors, sine tumore prævio, deinde verò exsiccatio, induratio & nigredo.





CLASSIS DECIMA.

CACHEXIÆ,

S E U

MORBI CACHECTICI.

SUNT morbi quorum præcipuum symptoma est foeditas, seu formæ nativæ alteratio notabilis.

Cùm forma seu pulchritudo supponat concursum qualitatum sensibilibum, ut figuræ, molis, numeri, proportionis partium, nec non glabritiei, coloris, consistentiæ, &c. quales apparent in hominibus qui eâ ratione cæteris omnibus placent, quoties alterutrum ex hisce deficit, datur deformitas, quæ tamen non est morbosa, nisi notabilis & constans sit, atque utplurimum aliis gravibus symptomatis stipetur.

Deformitas Græcis *cachexia* vocatur, seu pravus corporis habitus. Cachexiæ titulo vulgò Veteres designant macies, icteritias, impetigines, diversasque lues chronicas, ut ex definitionibus Gorræi deducitur.

Non omnis foeditas accenseri potest inter morbos hujusce Classis; sic pravus odor licet ad qualitates vitiosas attineat, est potius symptoma aliorum morborum, ut ozænæ, enureseos, diarrhœæ; *caloris & coloris* vitium in febribus phleg-

maſiis, aliisq̃ue morbis acutis, non eſt præcipuum ſymptoma, adeòque licet vitioſæ ſint qualitates illæ, ad alias claſſes, quarum ſunt ſymptomata, rectius pertinent.

Habitus vitiatur *mechanicè* ubi ſitus, numerus, figura, proportio partium ſenſibilium mutatur, ut in rachitide, gibboſitate, vulnere, herniâ, monſtroſitate, hydrocephalo, &c. *phyſicè* verò pervertitur ubi debita proportio vel humorum inter ſe, vel molecularum inſenſibilium diverſæ qualitatis mutatur, ſic bile prædominante flavescit cutis, lymphâ excedente pallescit, partibus igneis nimis extricatis calet, denſata frigore cutis riget, &c. Conſulatur *Phyſiologia de temperamentiſ*, pag. 241.

Vitia corporis mechanica vocantur vitia *ſtructuræ*; vitia phyſica vocantur vitia *crasiſ* ſeu *mixture*. Omnis mutatio fit per motum, adeòque per vires motrices vel reſiſtentes; omne vitium eſt mutatio in corpore ſano facta; ejus proinde cauſa ad vim mutantem reduci debet, eamque vel *mechanicam*, qualis ad luxationem, excrescentiam, aliaque vitia organica concurrunt; vel *phyſicam*, ut adhæſionem, ſecretionem, motum inteſtinum, ex quibus vitia phyſica ſeu intemperies oriuntur; ſi vires corporis humani mechanicæ & phyſicæ concurrant ad eundem finem propter quem à ſummo Numine inſtitutæ ſunt, ſanitas viget, *Phyſiologiæ*, pag. 128. & tunc ſtructura & mixtura partium ſe habent perfectiſſimè *Pathol. n. 8.* Cauſa itaque vitiorum corporis conſpiciorum in ſtructurâ & craſi, eſt virium earum diſſenſus, fuſius demonſtrante Ill. Schreiberno in *Phyſiologia*.

Natura vitioſis organis utens & mediis ad
finem

finem suum obtinendum aptis destituta non potest solito vigore & successu machinæ humanæ vitia mechanica & physica corrigere, ut ea corrigit, vel emendare nititur, dum vigor est in machinâ, viget ætatis robur, & vires animæ longo morbo non sunt fractæ; in morbis itaque cachecticis, in quibus nec ea est solidis firmitas, nec ea fluidis activitas, quæ ad virium exercitium vegetum requiritur, maximè si ætas ingravescent, debilitas nativa, vel morbis acquisita accedant, deficient illi naturæ conatus, qui febres acutas, metastases, crises, celeresque mutationes excitant; morbi itaque cachectici sunt ut plurimum chronici, id est, tardè procedunt, lentè mutantur, & deficiente facultate sæpè morte terminantur.

Pertinent juxta methodicos ad morbos *laxos*, in quibus scilicet solidorum tonus nativo minor est, juxta Galenicos ad *intemperies frigidas & pituitosas*; juxta Chymicos ad aquei seu *phlegmatici* principii prædominium; juxta Mechanicos ad inæquilibrium ex solidorum *atonîa* oriundum, & ad obstructions lymphaticas.

O R D O P R I M U S.

M A C I E S.

SI pressio lateralis vasis illata à fluidis prætereuntibus perseveret, ea vasa consuetam servant diametrum & tensionem, adeoque partes ex iis vasis conflatae suam firmitatem & magnitudinem; pressio verò lateralis decrescit tum ex imminuto influxu liquidorum ex arteriis in vasa minora, tum ex aucto eorum in venas & vasa

excretoria effluxu, atque ex excessu effluxus supra influxum pendet lateralis pressio imminutio.

Decrescente verò laterali pressione fluidorum in solida, si vasa sint satis elastica, pari passu coarctantur partes, cutisque corrugatur, fit consumptio cum aridura & siccitate; si verò vasa elatere careant, partes marcescunt, seu flaccidæ magis quàm macilentæ evadunt. Hinc discrimen inter marcorem & macilentiam; marcor laxitatem supponit, non voluminis imminutionem; macies voluminis potissimum imminutionem importat; quo verò pacto ab imminutâ laterali pressione vasorum oriatur macies per vim elasticam, tanquam causam, & solâ imminutâ pressione marcor oriatur, intellectu facillimum est.

Influxus fluidorum in vasa minora minuitur imminutâ *facultate* cor contrahente, ut à moerore, senectute, languore, longo morbo prægresso, longo jejunio, laboribus immodicis, pathematis diuturnis, vigiliis, vel etiam auctâ *resistentiâ* locali in magnis arteriis alicubi compressis, ut à tumore, luxatione, fracto osse, excrescentiâ, vel ab anevrismate impetum sanguinis intercipiente, vel à concretione polyposa idem præstante.

Effluxus fluidorum è vasis minoribus sanguiferis, lymphaticis & adiposis augetur in majori ratione quàm influxus, si *orificia* excretoria sudoris, urinæ, perspirationis, aut colatoria morbose, scilicet ulcera, fonticuli, intestinorum emunctoria, nimis patula sint, vel etiam irritata ad excretionem, quod accidit in evacuatoriis serosis, purulentis, alvifluxibus, nec non si fluidorum *viscositas* nativa minuatur diluentibus, potulentis, medicamentis fundentibus, exercitiis, venenis, laconicis, ammochasia, vel dissolven-

tibus myasmatis, medicamentis alkalinis, mercurialibus, diureticis, acribus.

Macies itaque erit in ratione excessus quo effluxus superat influxum, & elasticitatis vasorum.

I. Tabes. *Etisie.*

Charaeter est totius corporis macilentia, cum febre habituali, citra tussim & puris sputum.

Differt ab atrophîâ, quæ febre habituali caret; à phtisi, quæ tussi & puris sputo, vel alterutro stipatur; alia est primaria, seu morbi præcipuum symptoma, alia secundaria, quæ morbo alterius generis jam degeneris supervenit aut succedit, eaque frequentissima est.

Ægri vocantur tabidi, *étiques*.

Symptomata essentialia sunt *macilentia* & *hectica*. Hecticæ quidem causa est conatus naturæ ad expurgandum sanguinem à purulentis, acribusve myasmatis per frequentes cordis & vasorum pulsationes; sed ob facultatis imbecillitatem lentas & interpolatas; maciei verò causa est elasticitatis nativæ excessus supra pressionem lateralem fluidorum in solida, seu hujus pressionis lateralis imminutio.

Pressio autem lateralis imminuitur maximè in tabe ob auctum effluxum humorum è vasis, sive quia ea fluida sunt acria, & ad secretionem cutaneam, ulcerosam vasa sollicitant; sive quia sunt simul dissoluta, fluxiliora, unde perspirando, sudando, aut quovis modo avolant, eliminantur.

Differunt tabidi ab hecticis, quia in tabidis major est morbus ratione maciei; in hecticis verò ratione febris, nec non quia in hecticis nullum est viscus, nulla pars vitio fixo & organico affecta,

quod valet sæpè in tabidis. De cætero vulgò confunduntur sine errore in praxi periculoso.

1. *Tabes dorsalis.*

Phthisis notias Hippocrat. *lib. de morbis.*

Ea est quæ recens uxoratos & luxuriosos in venereis rebus non satis continentes aggreditur; febre carent initio, & cibos appetunt, ast emaciantur, formicarum à capite secundum spinam decurrentium sensum se habere putant, urinam emittendo semen simul emittunt, vel mukum prostaticarum viscidum; anhelosi, debiles, capite graves, febriculosi evadunt. Nimius veneris usus teste Sanctorio, nocet stomacho, oculisque, perspirationem præpedit, senes debilitat, refrigeratque, juvenes leviores & calidiores reddit.

Qui diutiùs libidini indulgent, nec sobriè vivunt, illi vires stomachi labefactant, & inde pravæ digestiones, unde cruditates, flatus & hypochondriasis, simulque viribus imbecilles evadunt, colliquescent, & tandem *exhausti*, sic enim vocantur ægri, pereunt.

Præmissis universalibus Hippocrates præscribit lac asininum, deinde lac vaccinum per quadraginta dies, & postea cibis mollibus vires reficit.

Prodest etiam illis qui venere abstinere recusant, cibus euchimus & reficiens ex carnibus succulentis assis, cocolatâ cum vanillâ, moscho, ambrâ; semina pinuum, radix gins-eng, pistaciæ, avellanæque fructus, bulbi ex orchide, salep, ex quibus parantur cremores.

2. *Tabes renalis. Phthisis nephritike* Hippocrat.

Ea est species quæ ex renum exulceratione dependet. Memorabilis huc pertinet casus chiliarchæ Townshend, quem refert Cheynæus, *the English malady*, pag. 308. A multis annis labora-

bat ille doloribus nephriticis, cum constanti vomitu, unde vitam miseram ducebat. Usus erat stricto regimine, lacte asinino, & aquis Bristolii. Is ipse pro lubitu modò in sedili se componeret sibi omnia vitæ signa eripere, deinde restituere poterat, cujus singularis facultatis, & in proprium cor imperii testes fecit Ill. Cheynæum, Baynardum & Pharmacopolam Skrine. Facto experimento suis valedixit, codicillum testamento suo addidit, & Sacramentis assumptis tranquillè expiravit.

Secundo cadavere omnia ritè se habuerunt, excepto rene dextro, qui quadruplo major erat solito, vesicæ instar distensus, & pulte albescente, quæ durante morbo post urinas excernebatur; turgidus erat calcareâ materie vel gypseâ; & carnea renis substantia dissoluta evanuerat, hoc nephritico cancro exesa.

3. *Tabes apostematodes.*

Tabes ab apostematibus & ulceribus Morton.
Phtisiol. cap. 5.

Ea est species quam fovet apostema, vel ulcus, vel fistula cujuscunque partis musculosæ. Subtractio succi nutritii à massâ sanguineâ huic originem præbet. Hanc comitantur sitis, languor, inappetentia, vigiliæ, febris, continua hæctica vesperè exacerbans, quæ ad ultimam maciem ægrum deducit.

Sedes abscessûs ulcerisve est in quâvis parte, ut in tegumentis, capite, corde, diaphragmate, glandulis colli, lumborum, crurum, pedum, &c. Vide *Sepulchretum Boneti, Tom. 3. sect. 7. de Tabes.* Mortonum, *Phtisiologiæ cap. 5.*

Curatio ex Mortono fusè habetur. In genere secto apostemate, pus expurgetur auxiliis chi-

262 G E N E R A E T S P E C I E S

rurgicis , intus balsamicis , crasis sanguinis demulceatur lacticiinis , aquis sulphureis , decoctis ex chinâ , falsaparillâ , dulcamarâ.

4. *Tabes nutricum* Morton. *Phtisiot. cap. 6.*

Tabes à nimia lactatione cognoscitur 1°. inappetentia. 2°. Languore virium. 3°. Frequenti hysteriâ. 4°. Calore hectico , quibus non raro tussis , dyspnœa , & signa ipsius phtiseos imminenti accedunt.

Tabes illa recens curatur 1°. ablactione alumni. 2°. Cibis euchimis nutrici oblatis. 3°. Hilaritate animo conciliatâ. 4°. Ufu diætæ lacteæ , in loco ubi jucundam vitam transigere possit.

5. *Tabes ab hydropo* Morton. *Phtisiot. cap. x.*

Hydropis nomine non genus morbi , sed ordinem morborum intelligo , ubi continentur ascites , hydrothorax , hydrocephalus , &c. Hos morbos tabes subsequitur ob sanguinis depauperationem , succo nutritio in abdomen vel thoracem effuso. Signa sunt pallor faciei , sitis assidua , urina pauca & lateritia , languor virium , inappetentia , febris lenta ; eventus est sæpissimè lethalis.

Indicantur 1°. hydragoga repetita , si vires vigeant. 2°. Vel diuretica salina. 3°. Aperientia martialia , ut principium morbi , scilicet jecinoris vel lienis aut ovarii obstructio tollatur. *Vide Sydenhamum & Alex. Trallianum , de Ascite.*

6. *Tabes sudatoria.*

Tabes à sudoribus immensis Morton. *Phtisiot.*

Hanc speciem sudores assidui vel nocturni atque febricula comitantur. Hæc phtisi confirmatæ comitem se adjungit ; ast quandoque seorsim à crasi sanguinis dissoluta , acri , scorbutica pendet. *Vide Ephidrosim , in morbis evacuatoriis.*

7. *Tabes à pericardio.* Salius , *de affectibus*

omissis. Zacutus, Prax. admirabil. lib. 2. observ. 137.

Galenus hanc tabem in simiâ & gallo ob tumorem in pericardio ortam observavit sectis animalibus. Zacutus ter observavit, cujus signa sunt frequens animi deliquium, cordis palpitatio, pulsus durus, parvus, febricula & absumptio.

Secto cadavere tubercula dura intus quandoque suppurata reperiuntur in pericardio.

Hic affectus chronicus, insanabilisque est.

Similem tabem in bove observavit Bartholinus, *Hist. 32. centur. 2. à cordis abscessu* Galen. *lib. 5. cap. 1. de locis affectis.*

8. *Tabes hepatica* Bonet. *Sepulchret. T. 1. pag. 742.*

Tabes à schirro hepatis Ol. Borrichii, *obs. 95.*

In hac specie substantia hepatis est referta granulis duris, albis, qualia in jecore porcorum strumoforum vulgò observantur.

Hanc tabem in adolescenti observavit Borrichius; plures hujus historias vide in *Sepulchreto*. Si suppurati hepatis substantia per ductum choledocum feratur dissoluta in intestinum, inde oritur hepatirrhœa purulenta. Hanc tabem inciso hypochondrio curarunt D. Chicoyneau & Soulier.

9. *Tabes mesenterica* Baglivii.

Tabes à glandulis mesenterii Sepulchret. *pag. 745. 746. Tom. 1. Frid. Hoffmann. de affectione phtisicâ, cap. xi. 3.*

Ea species pendet à glandulis mesenterii schirrosis tantum, ut sæpius observavi in Nosocomio generali, vel etiam simul suppuratis; in illis quandoque nulla scrophulæ signa alia reperiri potui. Infantes circiter septennes ex scortis nati maximè huic tabi sunt obnoxii, pallent, moerent, cum addephagiâ, seu fame voraci, quandoque

264 G E N E R A E T S P E C I E S

pica accedit, alvi laxitas, lienterica, emaciantur, febriculâ absumuntur, & sæpè in ascitem, vel phlegmasiam morte terminandam delabuntur.

Vide horum schirrorum descriptionem apud Wartonum, *Adenograph. cap. XI.* & delineationem apud Russellum *de Tabæ glandulari*, Londin. 1750. in-8°. Curantur martialibus, aquis chalybeatis, infuso rhei pro potu, & deinde lactiniis.

10. *Tabes glandularis* Russelli *Lib. Lond. 1750.* *Glandulæ induratæ* Pauli Æginetæ. *Tabes scrophulosa.*

Ea est quæ glandularum colli, aurium, bronchiorum, & mesenterii simul tumore fovetur, eoque albo duro. Triplex est tempus distinguendum, 1°. indurationis glandularum, 2°. inflammationis, 3°. suppurationis. Glandulæ lymphaticæ affectæ constituunt catenam quæ ex auribus ad collum thymum in pectus, & inde in abdomen descendit utrimque.

Glandulæ illæ indurantur à viru scrophuloso, quod per litum mercurialem frustra aggressi sunt percelebres Medici; suadet in hoc casu Geofroy antimonium crudum in pollinem tenuissimum reductum ad grana pauca per menses continuandum; Russellus verò in libello de tabe glandulari, & aquâ marinâ, suadet in hoc primo stadio tanquam expertum pluries remedium, & à Sammonico ac Celso olim laudatum, aquam marinam sive puram, sive melle edulcoratam, quæ nunc *Thalassomel* vocatur, & ad libram unam singulis diebus manè hauriatur, non neglecto lactis usu in tertio stadio.

11. *Tabes syphilitica.* *Tabes Gallica* Roderici à Fonssecâ, tom. 1. Schenckii, lib. 6. *Atrophia à lue venereâ* Astruc. lib. 4. cap. 3.

Ea est quæ post concubitum impurum, gonorrhœamque virulentam inopportune repulsam, ulcuscula in pudendis, bubones inguinales, herpes, varosque frontis, vel colli, demum dolores nocturnos, vomeris, tonsillarum, uvulæ, palati exesione, ac ossium erosiones & tumores accersivit, ea quidem ritè administratâ hydrargyrosi post sufficientem jusculorum, lactis & balneorum usum curari solet; verum si imperitè tractata fuerit, adeoque restiterit, non rarò syphilis in tabem eò magis curatu difficilem abit.

Vel etiam si ritè curata fuerit syphilis, interea tabes syphilitica perseverat, si ossium medulla tabo & carie putruerit, in quo casu non alia tentari medela potest, quàm ossis apertio, rasio, excisio, ustio, si vires ægri ferant, interea dum inunctus æger est hydrargyro; dein verò lacticia, juscula ex testudinibus parata colophonem imponunt.

12. *Tabes à fistulis, ulceribusque.*

Ea non aliam curationem exigit quam quæ fit ab abscessibus, excepto quod cum ulcus & fistula pertinaciora fuerint, timendum est ne vel à latente carie cujusdam ossis fistulæ foveantur, vel ne pus à sinibus & labirintheis foveis partes internas excavantibus suppeditetur, vel demum ne sanguinis labes quædam syphilitica, scorbutica, variolosa, cancrosa, vel scrophulosa morbum sustineat, in quibus casibus auxilia chirurgica remediis internis consocianda sunt.

13. *Tabes catarrhalis* Frid. Hoffmann. *de affect. phisicâ*, §. 3. *Hectica catarrhalis* Guarinonii.

A catarrho inveterato, rheumate neglecto febricula quotidie cum rigore exacerbans accidit; inde inappetentia, inedia, tussis, moeror, mar-

266 G E N E R A E T S P E C I E S

cor, macies. Quomodo hic affectus à phtisi imminente distingui possit, & an sit ab eâ diversus, judicent alii.

Curatur præmissis generalibus, per ea quæ lymphæ fluxilitatem & blanditiem conciliant, lactinia scilicet, & diætam mediocrem.

14. *Tabes à stomacho* Collect. Acad. Tom. 3. pag. 252. observ. 4.

Fredericus Archiepiscopus Bremensis ob tussim siccam, maciem, aliaque symptomata pro phtifico apud Medicos habebatur; in cadavere pulmo sanus repertus est, stomachus verò corruptus quasi sphacelosus, & ita fetidus, ut nihil magis.

15. *Tabes hepatica* D. Monro. *Act. Edimburg.* Tom. VI. art. 47. obs. 5.

Incipit ab hepatalgiâ gravi; apparet tumor dolorificus in hepatis regione, color faciei plumbeus evadit, pulsus parvus & frequens, paroxysmi nocturni sudore matutino terminantur, anorexiâ, à pastu magis dolet epigastrium, sitis continua, somnus interruptus, diarrhœa pertinax.

Observavit Monrous talem tabem, ubi admotis epigastrio cataplasmatibus maturantibus, diarrhœâ ope feri lactis perseverante, intra aliquot dies, tumor qui fluctuabat sensim evanuit, licet nullum pus in fecibus appareret.

16. *Tabes à vomica* Vandermonde, *Novembre* 1758. pag. 449.

Febris adest quasi recidiva post peripneumoniâ, cum dyspnœâ, seu oppressione pectoris, tussi spasmodicâ, difficultate decumbendi in quodvis latus, dolore obscuro in interiore pectoris crescente, cum in alterum latus vomicæ oppositum jacet, febris hectica, macies in dies crescens, demùm post violentum tussis paroxysmum

rejectio cystidis, vel membranæ pus continen-
tis. In observatione citatâ D. Cauſſe, Aquismor-
tuenſis Medici, viginti vermiculi in pure cystidis
natabant.

II. Phtifis, *la Phtisie*.

Phtifis pulmonaris Morton. *Phtisiolog.* *Pul-*
monia Cirigli *Consultat.* *Tife* ac *Tifi-*
chezza Italog. Gallis *Phtisie*, *Pulmo-*
nie, *Consumption*. Ægri *Phtisiques*, *Pul-*
moniques. Græcis *Phtoi*, & *Phtifis* à
phtino, vel *phtoo* corrumpo.

Character. Est corporis emaciatio cum amphi-
merinâ lentâ, tussi, dyspnœâ, & ut plurimum
puris sputo.

Conatus naturæ ad expurgandos pulmones à
purulentâ, aut ichorosâ materiâ eos irritante,
videtur omnium symptomatum causa.

Principium verò est infarctus pulmonis suppu-
ratorius, initio scilicet schirrosus, vel tubercu-
losus cum acrimoniâ summâ, unde tussis sicca &
frequens, ex quâ tuberculorum illorum suppura-
tio promovetur, fortè puris pars flexilior resorpta
sanguinis massam inficit, dissolvit, vasa irritat,
febremque amphimerinam sollicitat, cujus paro-
xysmi sudoribus colli, capitis, pectoris effusis ter-
minantur; hinc faciei pallor, marcor, corporis
macies, colliquatio, debilitas, somnus tussi in-
interruptus, anxietas, quâ fit ut sine ratione sibi
& aliis facilè irascantur; nullus tamen pectoris
dolor constans, unde fortè nunquam de recupe-
randâ sanitate desperant.

Cognoscitur phtifis 1^o. tussi initio siccâ, per-
tinaci, quæ rheuma neglectum, pertinax &

268 **GENERA ET SPECIES**

recidivans ab ægro vocatur, cum vocis tono solito acutiori, clangoso, pondere & oppreffione pectoris, mœrore, difficili inter ambulandum respiratione, quæ mucosâ uberi expectoratione sublevatur.

2°. Pyrexia quæ habitualis est, post pastum exacerbans, cum genarum rubore roseo circumscripto, dum residua facies pallet, sordet, marcescit, est cum pulsu parvo, frequenti, vesperè & noctu incenditur, unde vigilæ, calor acer, & summo manè sudor; pyrexia autem illa identidem veluti peripneumonica evadit, cum dyspnœâ majori, quandoque sputo subcruento, & dein uberiori expectoratione, quæ purulenta est; hinc fitis, urina rubra, macies crescit.

3°. Sputa initio pauca, expectoratu difficilia, viscosa, dein remittente febre, mucosa, copiosa evadunt, grisea, subdulcia, vel salsa & acria, fetida, flava dum ficcantur, & viscosa, in aquam coniecta demerguntur, nisi spumâ sustineantur; supervenit demùm diarrhœa colliquativa sputa supprimens, ungues curvantur, capilli delabuntur, corpus extenuatur, &, vix unquam ab ægro prævisa, mors supervenit.

Sectio cadaveris monstrat pulmones tuberculis duris respersos, cum diversis interpositis abscessibus; hinc pulmones nedum exesi sint, ut vulgus putat, sunt tumidiores & solito ponderosiores pure & muco referti, adeps in toto corpore nullus, muscoli exiles, cutis rugosa, flaccida, tempora concava, facies exsucca, hippocratica dicta.

Phthises primariae.

Illæ sunt quæ sæpius hæreditariæ à decimo oc-

tavo ad trigefimum sextum ætatis annum supervenire consueverunt, vel acquisitæ, quæ quavis ætate prædispositis accedunt.

Prædispositio autem est ficcitas & macies habitualis, vox exilis, & levi de causâ raucescens, cutis alba & mollis, scapulæ prominentes velut alatæ, pectus angustum, aut malè conformatum, collum longum, genæ rubræ, excreatio matutina, copiosa, frequens; species sequentes sunt veluti gradus diversi phtiseos, qui tamen ob diuturnitatem morbi singularem medelam tanquam diversæ species exigunt, maximè cum aliquando suos ægros ipse primus gradus auferat, antequam sequentia stadia morbus percurrat.

1. *Phtisis sicca. Tubercula pulmonis*, vulgò *Phtisis incipiens* Morton. *Tuberculum crudum* Hippocrat. *Phtisis à schirris pulmonum*.

Illa est quæ sine ullo aut notabili puris sputo ægrum successivè emaciat, sudoribus extenuat, cum febre amphimerinâ, dyspnœâ, manuum & pedum calore intenso, sicco.

Principium ejus est induratio & intumescencia glandularum bronchialium, quas per totum pulmonem resperfas, duras & nigricantes in cadaveribus observavi, nequaquam in centro suppuratas, sed veluti cohærentes & firmas avellandarum, aut nucum magnitudine; interea ex illis in bronchia exsudabat mucus purulentus, quem in sputis nunquam observare potueram.

Cognoscitur hæc species, 1º. tussi chronicâ non unius circiter, ut in rheumate, sed plurium mensium, eaque etiam initio & continuò sicca, quæ in rheumate humida est; tussis illa phtisica, mitis initio, dein ferina evadit, & vomitionem à pastu excitat; hanc tussim ægri sæpè tribuunt humori

acri in laryngem depluenti, eamque stimulant; unde nifibus repetitis, mucum quidem gutturis & salivam uberem exspuunt, sed nihil, aut quid paucum expectorant, contra quàm accidit in rheumate; hanc tussim phthisicam comitatur vox habitualiter exilis, quasi castratorum, necnon dyspnoea ex motu corporis, pectorisque oppressio, unde pro asthma sicco sæpè Medicis ipsis imponit; comitatur etiam anorexia, necnon difficilior in alterutrum latus decubitus, accedit ægri morositas insolita, ut vix ab amicis tolerari possit.

2°. Cognoscitur ex febre cum siti, inappetentiâ, urinæ rubedine, fervore volæ manuum & pedum, vespertinâ & pomeridianâ exacerbatione, unde à rheumate & catarrho distinguitur, quæ quidem febris lenibus etiam catharticis resistit, & nunquam desinit.

3°. Tandem macies quæ eò velocius procedit, quò crasis sanguinis est acrior; ast in pituitosis & adiposis sæpe vix per annum est sensibilis.

Lympha concrescens in glandulis bronchialibus schirros, seu tubercula steatomata producit, ac proinde indicatio curativa est, ut huic lymphæ fluxilitas concilietur eâ cautelâ, ut sine violentiâ & irritatione referentur hæc vasa lymphatica; sed hoc opus, hic labor est, adeoque incidentia levissima antequam febris accesserit, sunt præscribenda, & cum lacticiiniis, vel edulcorantibus similibus diù usurpanda.

Huc conferunt, præmissâ phlebotomiâ, juscula ex pullo, ranis, testudine cum uno, aut altero cancro fluviatili, foliis hederulæ, floribus tussilaginis, vere & autumnò repetenda.

Si chlorosis, mensium suppressio, scrophulosa dispositio adsit, pulvis tenuissimus ferri, antimo-

nii crudi ad grana duo per menses addantur, aquæ chalibeatæ pro potu usurpentur.

Serum lactis cum succo cichorii, syfimbrii aquatici & decem asellis, opiata ex catechu, asellis pulveratis, nec non granis decem antihectici Poterii, pro quavis dosi cum syrupo de eryfimo alternis diebus ante lactis haustum deglutiatur. Lac autem asininum cum calore nativo, saccharo edulcoratum purum, manè, per autumnum & ver hauriatur ad uncias octo vel plures. Lac caprinum vere, vaccinum quâvis tempestate coctum, solum, vel offæ formâ, vel cum orizâ, zagou meridie & vespere fumatur.

Æger interea aëre puro, libero, non ventis perflato utatur, hilaritatem sectetur, levi exercitio lymphæ fluxilitatem conciliet.

Æstate acrimonia lymphæ, ejusque visciditas corrigantur potu aquarum sulphurearum, quales de Cauterets apud Bigorrenses, de St. Laurents apud Vivarienses, d'Euzet apud Occitanos, ex quibus tres vel quatuor tantum in die cyathos hauriat. Tussis syrupo de papavere albo noctu sedetur; sitis levissimo infuso foliorum veronicæ, vel hederulæ, seu glechomatis compescatur.

2. *Phtisis humida.*

Phtisis vulgatissima, quam tussis humida, & tantum initio, aut in febris exacerbatione sicca comitatur, cum expectoratione materiæ griseæ, flavescens, viscidæ, non spumosæ, dulcis vel salis, putris, fetidæ. Differt ab asthmate humido per febrem vespere exacerbantem, genarum ruborem, sputorum fetorem, calorem, corporis maciem. Ab *anacatharsi* quæ vomitam ruptam sequitur, per puris copiam exiguam, cum in vomica rupta initio sit copiosa expectoratio;

phtisis humida sæpè est gradus tertius sicca; cùm enim peripneumonica febres accedunt phtificis, illæ per copiosiore puris expectorationem accedentem remittuntur, & phtisis humida fit quæ priùs erat sicca, simulque omnia symptomata à suppuratione oriunda, ut macies, calor, sudor intenduntur. Cadaver ostendit tubercula pure turgida.

Curatio. Eadem est ac sicca eo discrimine quod detergentia bechica debeant adjungi, qualia sunt balsama, ut de Mechâ, Copaivum, nec non Canadense, ad guttas octo vel plures in cochleari syrupi de capillis veneris, vel violacei ante haustum lactis matutini.

Possunt etiam aquæ de Cauterets, & similes paulò majori dosi, ut ad libras duas vel tres per novem dies manè usurpari calidæ, eo fine ut sanguis eluatur, initio per alvum, dein per urinas ac sputum, ab acri & salso pure eum inficiente; verùm cavendum est maximè ne aquæ in corpore cumulentur, & restitent.

Si lactis usus tolerari nequeat, quod malum omen, tunc juscula edulcorantia superiùs laudata debent advocari, cremores orizæ, sagou, juscula ex pulmone vitulino dimidio, cochleis, ranis, testudinibus, cum foliis siccis pulmonariæ Italarum, Gallorum, tussilaginis, glechomatis debent lactis loco usurpari, præmissis lenibus & rarò repetendis catharticiis, ut mannæ unciis duabus, tribusve.

Phtises secundariæ.

3. *Phtisis scrophulosa* Morton. *cap. 1.*

Omniùm frequentissima est, & sæpiùs curatur quàm aliæ species. Cognoscitur ex signis
scrophulæ

scrophulæ antecedentis, ex decursu miti, tardigrado, paucâ macie, febre leni; lymphæ magis viscida quàm acris eam sustinet, adeoque lentè procedit morbus.

Curatio exigit initio, antequam suppuretur, levia incidentia præmissis & repetitis phlebotomiis, vere & autumnò usurpanda; tales sunt pilulæ balsamicæ Mortoni quæ sic parantur.

Rec. Millepedum pulverat. drachmas tres, gummi ammoniaci drachmam unam & semissem, florum benzoini scrupulos duos, extracti croci & balsami Peruviani ana scrupul. semissem, balsami sulphuris terebinthinati quantum satis; fiant pilulæ deaurandæ, vel pulvere glycyrrhizæ involvendæ. Sumat æger hujus massæ scrupulum unum serò & manè, superbibendo haustum lactis, vel apozematis pectoralis.

Apozema paretur ex foliis millefolii, pilosellæ, pimpinellæ, taraxaci, pulmonariæ, botryos, scabiosæ, ex floribus hyperici, violarum, papaveris rheados, leucanthemi ana manipulo semisse, jujubarum, dactylorum ana paribus sex, croci in nodulo ligati scrupulo semisse, feminum anisi, baccarum juniperi drachmis tribus; infunde & coque in aquæ fontanæ s. q. ad libras tres, in colaturâ calidâ misceatur conferva rosarum rubrarum ad uncias quatuor; adde syrupum violaceum vel capillorum veneris ad uncias tres, fiat apozema in usum.

Martialia etiam parcâ manu ad prophylaxim conducunt, & tusses in puerulis scrophulosis sæpè sanatas vidi longo usu martis ad granum unum, aut aquæ fontanæ in quâ clavi, claves ferreæ infusæ fuissent; utile est aquam more rusticorum Gebennensium bibere ex cratere ferreo in scitulâ semper merso; unde apud eos rara scrophula, sed floridus viget color.

4. *Phtisis scorbutica* Morton.

Cognoscitur sudoribus copiosis, ubere mictione, salivæ & muci tonsillarum excreatione assiduâ, tussi humidâ & frequenti; excreata tamen materies est viscida, tenax, vix irritans, sed voluntariis ferè nisibus expectoranda; phtisis illa mitis est & chronica ab admissio frigore, vel errore in victu; febris accedit cum inappetentiâ.

Cognoscitur ulteriùs eruptione exanthematum instar herpetis miliaris, & erosione gingivarum.

Indicantur in hac specie rarò opiatia, quæ sputum supprimunt, nec juvant lacticia, quæ stomacho vix tolerari possunt, sæpiùs conducunt apozemata antiscorbutica ex nasturtio aquatico, beccabungâ, hederâ terrestri, lapatho, nec non abstergentia, ut mel, syrupus de erysimo, millepedes, balsama, ex quibus pilulæ parantur.

Verùm cum suppuratio aperta est, tunc aquæ sulphuræ, juscula incrassantia & præmissis opiatibus absorbentibus lac asininum, quod non ita facile coagulatur, est usurpandum.

5. *Phtisis asthmatica* Morton. cap. 3.*Phtisis senilis* Morton. *ibidem*.

Ea est quæ asthmaticis supervenit, atque ab asthmatis paroxysmis fovetur. Cognoscitur ex eo quod per totum ægritudinis decursum respiratione difficili, sibilante sit stipata, ob mucum viscidum è nodis seu tuberculis pulmonum exstillantem, & trachæ tenaciter hærentem. Phtisis illa chronica est, & insanabilis, senibus familiaris; febre, macie ab asthma distincta.

Exigit in paroxysmis non quidem incrassantia, multò minùs narcotica quæ sputum supprimerent; unde suffocatio, sed parcas phlebotomias, incidentia, bechica, ut mel, hydromel,

syrupum de erysimo, balsamica, millepedes, benzoinum, storacem, sperma ceti; & si spasmodicum fuerit asthma, spiritum cornu cervi, vel salis armoniaci, mixtura Riverii emetica ex æqualibus partibus oxymelis scillitici, & aquæ cinnamomi cautè, si nausea accedat, est adhibenda. Juscula ex gallo veteri, enulâ campanâ, iride Florentinâ, marrubio albo, seminibus anisi, anethi, passulis, liquiritia laudantur à Riverio, nec non syrupus de peto, seu nicotiana Quercetani; verùm acriora sunt remedia in hoc morbo: terebinthinæ drachma una, cum ovi vitello exhibetur ad expectorationem movendam, vel balsamum Canadense ad guttas decem, cum syrupo de tussilagine superbibendo lac vaccinum ebutyratum, & infuso florum tussilaginis, vel gnaphalii montani temperatum. Potus theiformis ex foliis hederæ terrestris etiam conducit.

6. *Phtisis hæmoptoica* Morton. *cap. 5.*

Ea est quæ hæmoptysim habitualement subsequi consuevit, quæ hæmoptysis tum pulmonarium vasorum laxitatem, tum sanguinis acrimoniam & motus febriles supponit; hæc verò phtisis præcavetur præmissis generalibus per corticem Peruvianum, vel kinkinam, quod optimè vasis tonum restituit, acrimoniam alkalinam emendat, & motus febriles reprimit.

Illius phtiseos duplex est varietas; altera acuta, altera chronica, utraque exitialis; acuta verò periculosior. In hac sputum sanguinis levi de causâ revertitur; & sæpè ægrum de medio tollit; in hac phlebotomiæ, decocta astringentia, pectoralia, ex symphito, hederâ terrestri, pilulæ ex trochiscis de karabe, sanguine draconis, narcotica maximè conveniunt; ast super omnia in

hac acuta phtisi decoctum & syrupus de kinkina sunt palmaria remedia.

In chronicâ lacticinia , & æstate aquæ chalybeatæ non magnâ copiâ , sed pro potu ordinario haustæ laudantur à Mortono.

7. *Phtisis calculosa*. Vide Morton. *cap. 6.*

Ea species cognoscitur calculis per tussim reiectis sæpiùs asperis , ficcis , lentis magnitudine post tussim siccam , nec non doloribus acutis pectoris , quandoque etiam sputum cruoris accersentibus.

Ea dispositio muci ad concretiones cretaceas producendas sæpè in eodem subjecto calculum in renibus inducit ; ex hac verò calculorum pulmonarium minerâ phtisis chronica inducitur , quæ aquis sulphureis parca dosi & diù usurpatis , lacte etiam asinino ; in paroxysmo verò tussis doloris , aut spuitionis cruentæ , narcoticis potissimùm debet sedari.

8. *Phtisis syphilitica*. Vide Morton. *cap. VII. & VIII.*

Illa cognoscitur ex syphilidis conjunctæ signis , & ex eo quod asthmatica est & humida , multum phlegmatis viscosi expectorans ; circa quod duplex varietas distingui debet ; vel enim phtisis vera & ex pulmonibus erosis materiæ viscidæ , purulentæ ejiciuntur , atque ea species certè apud nos nunquam sanata est ; utrum verò per decocta sudorifica & pilulas ex æthiope minerali sanetur , ut asserit Mortonus , dubito.

Verùm videre mihi contigit alteram speciem , in quâ licet omnia phtiseos pulmonaris signa forent , tussis scilicet , sputa purulenta , amphimerina lenta , & emaciatio summa , cum pustulis venereis hac illac respersis , & ea hydrargyrosi perbellè sanata fuit ; verùm pus ex tonsillis , pa-

lato, uvulâ & vicinis partibus ulceratis muco albido tectis oriebatur, cum tono vocis nasalis, & intra fefquimenfem fine ptyalifmo omnia fanata funt.

9. *Phtifis à metaftafi puris* Morton. cap. VIII.

Adolefcens vulnus in crure ab explofâ catapultâ paffus, ibi loci largam & diutinam fupputationem expertus curabatur; aft phtifis pari paffu accedebat, quo ulcus cruris exficcabatur, poft plures menses ulcus in crure reverfum eft, atque phtifeos fymptomata evanefcebant; fanato cruris ulcere iterùm phtifis revertebatur, &c. unde facile eft concludere in fimili cafu non folùm diætã lacteam & balsamica, jufculaque antifcorbutica vulneraria convenire, fed etiam ulceris externi cicatricem integram effe præcavendam, ut fontanellæ ad inftar hoc emunctorio purulenta materies poffit è fanguine eliminari.

10. *Phtifis chlorotica.* Vide Morton. cap. IX. Schenckii lib. 2. C. Leigh. *Phtifiol. Lancastriens.*

Ea eft quæ mulieres, five virgines, five nuptas, quibus catamenia fupprimuntur, cum tuffi ficcâ & pertinaci, ac cachectico vel pallido colore, doloribusque pectoris atrocibus, demùm emaciat.

Chlorotica licet nuncupetur, non tamen illis parcit virginibus quæ optimæ coloratæ funt, imò floridæ; verùm à fuppreffis catameniis, vel rariùs & parciùs fluentibus; dolores laterales, dorsales, tuffis ficca habitualis, fputum quandoque cruentum, demùm febris nocturna, & cætera phtifis prænuncia fymptomata, colorem citò mutant in pallidum.

Illã phtifis præverti debet ufu martialium, amarorum, jufculorum aperientium, & catamenia

restituentium; verum cum mærore summo & animi languore stipetur, necessarium est ut quæ cœnobiis inclusæ virgines hoc morbo tentantur, rusticanum aërem respirent, exerceantur, phlebotomiis, lacte, cæterisque auxiliis tempestivè utantur; à cantu tamen assiduo, frigore vespertino caveant; nil est melius antequam febris accedat, quàm syrupi martialis cochlear unum singulis diebus, vel limaturæ martis granum unum, alterumve per plures menses in cochleari offæ deglutire; & hoc solo remedio novi puellas quibus hæc phtisis imminebat, radicitus sanatas.

11. *Phtisis à peripneumoniâ* Morton. cap. x.

Ea est quæ à pulmonis inflammatorio morbo quovis, ut peripneumoniâ vel pleuritide neglectis ortum ducit, five prædispositi pulmones fuerint vitio hæreditario, five non sufficientes & maturè institutæ fuerint venæ sectiones, five bechicis & acribus nimium institerit Medicus; five demum ægri infantes catarrhali peripneumoniâ oppressi sint; cùm enim expectorare nesciant, facilè in phtisim ex hoc morbo delabuntur.

Ea phtisis, cùm sanguinis crasis acris non est, & pulmones de cætero benè constituti sunt, facilè curatur, licet copiosa puris viscida, grisei, gelatinosi expectoratio, febris amphimerina lenta eam comitetur. Præmissis lenibus catharticis ex mannâ, floribus malvæ, persicorum, ad diætam lacteam properandum est, & sedato pectoris fervore, præmissis ptisanis detergentibus, ut ex infuso theiformi, hederæ terrestris, balsami Canadensis, vel opobalsami guttæ sex circiter singulis diebus ex cochleari syrupi sunt hauriendæ, hac methodo convaluere quidam quos observavi.

12. *Phtisis rheumatico-arthritica.* Vide Morton. cap. xi.

Ea est species quæ dolores rheumatismales vel arthriticos excipit & tollit. Asthmaticæ similis est, sed ab aëre crasso non exacerbatur; tussim non siccam, sed phlegmatis visciditate molestantam creat.

Prævertitur phlebotomiis, diætâ lacteâ, & thermis sulphureis, ut balneolensibus, barregianis, St. Laurent apud Helvios. In hac Mortonus laudat kinkinam, vomitoria etiam repetita, quæ ab Anglo nuperiori mirum in modum extolluntur.

13. *Phtisis à febris* Morton. cap. XII.

Ea est quæ ab intermittentibus potissimum febribus ortum ducit. In hac ab ipsis febris primordiis tussis, dyspnœa, aliaque phtiseos imminens signa adjunguntur; sequitur etiam synochos potissimum crapulosas, & tunc à peripneumonicâ tussi ordiri consuevit, & paulò acutior est; verum prior chronica & mitis est, & nihil peculiare exigit cura, nisi ut kinkina bechicis admisceatur, quo etiam solo remedio tussim phtificam, quæ alias à kinkinâ exasperatur, sedatam aliquando vidi.

14. *Phtisis exanthematica*. Vide Morton. cap. XII.

Phtisis impetiginosa Carol. Leigh. *Phtisiolog.*

Ea est species quæ à febribus exanthematicis potissimum variolis, morbillis repressis, cutaneis, etiam eruptionibus chronicis retropulsis ortum ducit, inter quas ea quæ rubeolam representam sequitur est infantibus & frequens & funesta, atque Monspeli anno 1752. epidemica fuit.

15. *Phtisis icteritia* Morton. cap. XIII.

Phtisis hepatica ejusdem.

Cognoscitur 1^o. ex urinis intensè flavis, coloris etiam brunnei, qualis decocti caffè. 2^o. Flavescit cutis sæpè pruriginosâ. 3^o. Pondere, duritie, imò quandoque tumore hypochondrii dextri.

4°. Inappetentiâ & cacofitiâ insuperabili. 5°. Sæpè accedunt etiam dolores atroces hepatici ad viciniam & pectus extensi, & tribus à pastu horis recrudescentes. 6°. Mœror & prostratio animi summa.

His verò se comites addunt symptomata phtiseos, sed chronicæ tardigradæ, quæ dolores hepaticos & tandem ascitem inducit.

Prævertitur hæc phtisis remediis generalibus & potissimum illis quæ bilem dilutam per urinas & alvum ducere valent, ac primò præmissâ phlebotomiâ, ad apozemata aperientia properandum est; ex radicibus brusci, asparagi, foliis cichorii, pimpinellæ, scolopendriæ incoctis simul intra linteolum, rheo crassiusculè trito & limatura ferri. Serum lactis etiam cum succo chero-phylli, nasturtii aquatici, levis cerevisia lupulata, millepedes potissimum debent usurpari. Verùm nihil est præstantius, antequam pectus molestè affectum sit, quàm aquas Vallenenses identidem epotare, & si jam phtisis signa se prodant, aquas sulphureas usurpare, interpositis catharticis, decoctum cichorii, infusum croci martis pro potu ordinario sit.

16. *Phtisis hypochondriaca* Morton. *cap. 4.* Ciri-gli, *Consult. med. c. cent. 1. pag. 66.*

Ea est quæ melancholiam, hysteriam, hypochondriasm, mœrores inveteratos subsequi solet tum ratione spasmodicæ pulmonum & pectoris constrictionis, quæ frigore subito perniciosior est pulmonibus, tum ob spissitudinem humoribus inductam, unde pulmones obstruuntur.

Hæc phtisis est chronica & funesta, nec multum à curâ phtiseos genericâ differt hujus curatio, nisi quod ex Mortoni mente, volatilibus, ut

spiritu cornu cervi, castoreo, animi vires excitandæ sunt, narcoticis liberalius sumptis mæror & pectoris constrictio sublevanda est, aquis martialibus antequam pus efformatum fuerit, potius quàm lacticiiniis utendum sit; imò si fides ipsi adhibeatur, levibus vomitoriis initio utendum.

Ciriglius in hoc morbo ineunte usum rhei, juscula viperina, juscula Lud. Septalii, & pilulas balsamicas pectorales suadet.

17. *Phtisis chylosa* Car. Leigh. *Phtisiol. Lancast.*

Albescunt feces, intumescit abdomen, marcescit corpus, gravis tussis divexat, obstructis verosimiliter lacteis vasis, & intumefactis mesenterii glandulis.

III. Atrophia, *Marasme*.

Illud est genus morbi macilenti in quo corpus, vel ejus pars sine febre notabiliter marcescit, & extenuatur, unde differt à tabe & à phtisi per febris absentiam. Derivatur nomen à *trophe* nutritus, & à privativo. Marasmus derivatur à Græco *maraino* marcesco, quod de floribus languentibus dicitur abusivè; marasmi significatus etiam extenditur ad tertium gradum phtiseos & tabis, quod si nomen genericum pro gradibus mutaretur, triplicandus esset nominum genericorum numerus, unde obrueretur memoria.

1. *Atrophia nervosa* Morton. *de phtisi nervosa*, cap. 1. *Atrophia Anglica & Virginiana* Mortoni. *La Consomption*.

Est consumptio totius corporis absque ullâ insigni febre, vel tussi, vel dyspnœâ, verum cum appetitûs & digestionis everfione, unde languor & marcor in dies crescens.

Habitus initio oedematosus, facies pallida, squalida, ciborum omnium fastidium præter potulenta.

Languor virium qui lecto ægros continuò affigit; urina sæpè pauca & rubra, quandoque pallida & copiosa; febris nulla, nec dyspnœa, nisi quæ à debilitate summâ oritur.

Principia procatarctica, pathemata animi graviora, liquorum spirituosorum potus liberalior, aër insalubris, ut Virginianus; morbus est chronicus, & in phlegmatiam lethalem degenerat.

Curatio. Initio morbi exigit ea quæ tonum solidis valent restituere, ut stomachica, nervina, martialia, cephalica, amara.

Purgetur æger tertio, vel quarto quoque mane, decocto amaro, rheo, myrobalanis.

Potus ordinarius sit ex vino, vel cerevisiâ alteratâ absinthio, cinnamomo, menthâ, juniperi baccis, ferro.

Pilulæ fiant ex balsamo, pulvere ari, galangâ, zedoariâ, calamo aromatico, cascarillâ, kinkinâ.

Opobalsamum, spiritus cornu cervi, & salis armoniaci cum pauxillo sacchari usurpentur.

Victus varius, jucundus in aëre puro, coetu hilari.

2. *Atrophia à sanguifluxu.* Vid. Morton. lib. 1. cap. 3.

Ea est quæ à quovis sanguifluxu per nares, tussim, vomitum, secessum, uterum, mictum, &c. uberiori, vel longiori procedit; si menorrhagia ab uteri ulcere syphilitico procedat, syphiliticum virus est impugnandum. De cætero in quocumque casu, diæta lactea, cremores de sagou, salep, orizâ sunt eximia remedia.

3. *Atrophia lactentium* Frid. Hoffmann. *Tom. 2. de tabe infantium.*

Ea est quæ defectu lactis accidit infantibus qui fugunt ubera exsucca & lacte destituta, tum quia nutrix pabulo caret, tum quia gravida est; hos *ingannatos*, seu delusos vulgò vocamus. Cognoscitur infantes non sufficienter lactari ex eò quod parùm mingunt, parùm dejiciunt, vagiunt, marcescunt, & accepto lacte copioso conquiescunt.

4. *Atrophia à leucorrhœâ. Tabes à gonorrhœâ, fluore albo* Morton. *Ab onirogmo* Hippocr. *Epidem. VI. sect. 7. 52.*

Ea est quæ ex longo seminis tùm fertilis, tùm infecundi in maribus & feminis effluxu procedit, à tabe dorsali discrepans per definitionem generis.

Initio moestitia hypochondriaca, nimia cogitatio, virium languor, famis dejectio. Hæc in viris ex largo seminis effluxu; in feminis verò pallor oedematosus, squalidus, pathemata hysterica, lassitudo insignis cum debilitate, inappetentiâ; hæc in feminis ex leucorrhœâ simplici accedunt, fitis, marcor crescens, emaciatio sine ullo phtiseos signo. *Vide casum Satyri in Hippocr. pag. 1201.*

Cura. Sistatur quantocius effluxus gonorrhœicus, non virulentus, & leucorrhœa per remedia his propria, fames exercitiis levibus, frictione leni, aëre rusticano sustineatur, cibis variis, gratis, euchymis excitetur, à vino & ardentibus liquoribus ferè abstineat; cathartica & omnia evacuantia fugiantur.

Accedente calore hectico aquæ minerales æstate, & vere ac autumnò lacticia usurpentur.

5. *Atrophia nutricum.* Vide *Tabem nutricum.*

284 GENERA ET SPECIES

6. *Atrophia ab alvi fluxu*. Morton. *cap. 7. lib. 1.*
Tabes à dysenteriâ, diarrhœâ Morton. *A lienteria*
 Morton. *Append. pag. 23.*

Si âcrimonia humorum alvi fluxum foveat, bibantur aquæ fale Glauberiano scatentes pro potu ordinario; serum lactis chalibeatum cum bolo absorbente usurpetur, dein lac ipsum adhibeatur.

Opiatæ absorbentes & astringentes cum narcoticis interponantur factæ ex terra catechu, oculis cancrorum, cretâ campanâ, & syrupo de rosis ficcis.

7. *Atrophia à ptyalismo* Morton. *cap. IX. de tabe à salivatione.*

Est ea quæ ptyalismum quemcumque uberiores sequitur, sive sit ptyalismus scorbuticus, sive qui à pravâ exspuendi consuetudine oritur, sive qui ab usu hydrargyroseos procedit, inde ægri emaciantur, & ad tabem, aut ad phtisim vergunt; si à pravo more procedat ptyalismus, ab eo deterrendi sunt ægri, illos docendo salivam esse digestionem necessariam; si ab âcrimoniâ sanguinis, aut ab hydrargyrofi, diæta lactea est præscribenda.

8 *Atrophia rachitica* Frid. Hoffmann. *cap. VIII. tom. 3. Tabes pectorea* Bonet. *Sepulchret. tom. 1. pag. 742.*

Hæc non seriùs, nec ociùs se prodit quàm dentitionis tempus; infantes magnum caput, ingenium præcox, articulos potissimum genua, carpos, tarfos, crassos habent; sæpè sunt valgi, vel compernes, gibbive, sed in residuo corpore emaciati & flaccidi. Vide *Rachitidem*.

Non rarò infantes antea fani, & per omnia rectè valentes, absque prægressâ manifestâ causâ languent, corporaque extenuari incipiunt; atque hoc patiuntur, quando maturiùs ablactantur, seu

à lactis usu ad solidorum ciborum usum deferuntur; illi pedibus insistere recusant, artus evadunt penduli, corporis habitus potissimum in natibus & naso, evadit flaccidus. Qui affectus rachiticæ atrophie affinis est; ast curatur bono lacte restituto.

9. *Atrophia à vomitu Velschii.*

Tabes à pyloro obstructo quasi cartilagineo non ita rarò accidit; hinc vomitus habitualis à pastu superveniens, ipsa duodeni durities aliquando tactu percipitur. Hunc morbum aliquoties observavi, nec quidquam profuit præter diætam lacteam.

10. *Atrophia à crinonibus Horstii. Vide Malidem.*

Comedones, vel crinones sunt pili rigiduli per dorsum potissimum sparsi qui recens natis suboriuntur, eosque puncturâ quâdam ita divexant, ut illi miselli somnum capere nequeant, marcescant, & atrophie laborent; illi pili pro vermiculis habentur à pluribus Medicis, quibus assentiri vix possum; hos nutrices solent quotidie manibus abstergere, confricare ut elabantur; sunt qui infantes calidâ eluunt, ut suadet Hoffmannus. Hic affectus non rarò solet recurrere. Vide *Malidem* infra in ordine ultimo.

11. *Atrophia senilis Mercurialis. Marasmus senilis Galen. Morbus frigidus Galen. Maransis Aristotelis. Senium Philippi.*

Est ea quæ vel omnibus hominibus senescentibus accidit, quæ vulgò tribuitur siccescentiæ corporis; nam, ut aiunt, senescere est siccescere, & ea propriè *maransis* vocatur Aristoteli; vel est atrophia, quæ licet nulla febre stipetur, febrem sequitur, unde differt à marasmo torrido, seu hecticam comitante. Hic morbus exigit eximium

286 G E N E R A E T S P E C I E S,

cibum, & usum vini generosioris, calorem assiduum hieme, & Sunamitæ concubitus, qualis Regi Davidi profuit.

12. *Atrophia scorbutica* Severini. *Atrophia scorbutica infantum* Frid. Hoffmanni, *de morbis infantum*, cap. VIII. paragr. IX.

Hoc nomine non solum insignitur atrophia, quæ à lue scorbuticâ fovetur cum stomacace, maculisque diversicoloribus extremorum inferiorum; verum etiam ea quæ morbis diversis chronicis, aut acutis succedit in pravâ convalescentiâ; nam apud Anglos, imò Parisinos, plurimi morbi cachectici pertinaces ad scorbutum referuntur.

Vide Mortonum *de tabe ab hydrope, à sudoribus*, &c.

13. *Atrophia infantilis* Frider. Hoffmann. tom. 2. cap. 8. *Hæctica infantum* Sydenhami *Schedul. mon.*

Est paulatina corporis consumptio cum abdominis inflatione. Vide *Tabem mesentericam*.

Initio artus superiores & inferiores marcescunt, macrescunt, abdomen verò distenditur, plenum est & crassum; respirandi difficultas, lassitudo corporis; fames magna ut plurimum, unde prava digestio; hinc alvus inconstans, sæpè laxa, abdomen dolet; facies pallefcit, palpebræ manè livescunt; urina modò crassa, modò rubra; noctu calor & siccitas cum siti inextinguibili; frigent extrema, pejus habent hieme.

Mortuis mesenterium glandulis duris, quandoque suppuratis oblitum; tument & hepar, lien; amurca nigra in intestinis vacuis flatu distentis, muscoli tenues.

Aqua in quâ ferrei clavi infundantur sit potus ordinarius; in primo cochleari offæ nunc rhei,

MORBORUM, CLASSIS X. 287

nunc limaturæ martis grana duo, vel tria, nunc pulvis cachecticus Hartmanni ex limaturâ martis, cinnamomi pulvere & saccharo factus, pulvis ex radice chinæ ad gr. vj. singulis diebus fumatur, aqua pauxillo vino tingatur.

Juscula ex radicibus graminis canini, foeniculi petroselini, asparagi, apii dulcis.

Abdomen oleo camæmeli, vel anethi ungatur.

14. *Atrophia verminosa* Frid. Hoffmann. *de tabe infantum. Atrophia à fascino* Plebis.

Est macies successiva sæpiùs infantum ab lactatorum, quæ fovetur à lumbricis, aliisque verminibus intestinalibus, cibum suffurantibus, quæque apud Plebeios ob symptomatum contumaciam & causæ obscuritatem fascinationi tribuitur.

15. *Atrophia lateralis. Atrophie de la moitié du corps*, Collect. Acad. Tom. 3. pag. 693. C. J. Dolæo.

Corporis pars dimidia ab axillis ad calcem pedis erat emaciata, ita ut ossa tantum cute involuta viderentur, dum latus dextrum pingue fuit; admotis spinæ dorsali hujus pueri septennis topicis antispasmodicis, & sumptis sudorificis melius habere coepit.

ORDO SECUNDUS.

INTUMESCENTIÆ.

VOLUMEN corporis humani, vel ejus partium crescit quoties à fluidis sufficienti copiâ genitis & congestis pressio lateralis infertur vasis, quæ solito major sit. In statu sano certa est inter sanguinem & humores proportio quæ

mutatur in statu morboſo , maximè verò in morbis cachecticis ; quantitas lymphæ , ſeri , bilis , adipis , alteriuſve humoris reſpective ad cruoris quantitatem exſuperat , & ſic cauſa cachecticorum , tumidorumque affectuum eſt preſſio lateralis facta major à lymphâ , vel humore excedente.

Si pinguedo excedat , & textum cellularem diſtendat , datur corpulentia obefa ; ſi lymphâ dilutior prædominetur in textu celluloso , datur phlegmatia ; ſi in abdomine aſcites oriatur , ſi lymphâ viſcida in glandulis cumuletur , ſcrophula oritur ; ſi bilis , vel bili affinis humor exundet , aurigo naſcitur.

Quandiù debita vi pelluntur fluida à corde in arterias liberas , exindeque per venas ad cor revertuntur , tandiù debita fluidorum craſis perſeverat ; excrementitii humores ex ſanguine ſegregantur , nullibi fiunt ſtaſes ſeri , quod vaſa relaxaret , ſanus & albo-roſeus cutis color efflorefcit ; verùm imminutâ vi cordis , retardato fluidorum in vaſis circuitu , craſis eorum mutatur , ſerum ab ipsis nec per urinas , nec perſpirationis via ſatis ſegregatur ; hinc vaſa laxantur , color cutis deſœdatur , nec cruor ruber præparatur ; hinc in dies ejus proportio ad lympham imminuitur ; hinc calor decreſcit cum rubro colore , creſcit verò cacoehymia ſeroſa ; hinc fit ut cachectici illi morbi frigus , pallorem & carnum laxitatem comites habeant.

Deficiente vi truſivâ , cruor minori vi truditur quàm ut poſſit arterias ultimas laterales diducere , adeòque ſubire , unde deficit in vaſis cutaneis ; hinc iterùm pallor , nec eâ vi atteritur quâ poſſit calor natus fovetur ; hinc caloris imminutio , nec fluidum electricum nerveum ſatis extricatur ; hinc virium omnium languor.

Potulenta

Potulenta non benè miscentur sanguini, nec in sanguinem commutantur, tum ob bilis serosæ inertiam, tum ob languorem pulsationum cordis; hinc urinæ pallidæ, crudæ; hinc etiam accidit ut sanguis abeat in duas substantias, unam caseosam, spissam, non satis elaboratam, quæ vasa ultima infarcit, obstruit; hinc viscerum infarctus, obstructions; alteram aquosam, quæ fluxilior solito facilè in vasa lymphatica lateralia, inde in textum cellulorum loco adipis influit; hinc sensim textus ille cellulosus serosâ & aquosâ lymphâ distenditur.

Totus in humano corpore textus cellulosus est continuus; cellulae omnes perviae sunt, ita ut facilè à capite ad pedes, & à dextris ad sinistras prout declivitas finit, illud serum intra textum cellulorum elabatur; verum cum illud serum à pressione cordis sit immune, illud viribus solius gravitatis regitur, atque ideò stante ægro in pedes delabitur, eoque in latus dextrum jacente in illud latus facilè defluit.

Si ob cibum viscosiorem, uberiores feri evacuationem prægressam, aut virus peculiaris energiam lymphæ viscidior, crassiorve evadat, ea facilius hæret in glandulis & glandulosis visceribus, quia hisce in locis ob vasorum angustiam summam, & iteratam complicationem affricus sunt majores; ergo in hisce vasis lymphæ viscida cumulatur; hinc lateralis pressio lateralibus vasis inde prodeuntibus major infertur; hinc durities & intumescencia & viscerum & glandularum.

Acrimonia humorum quiete exaltatur, ut crystalli salium in lixivio quiescente coeunt, datâ verò fluidorum stasi deficit necessaria in vasis excretoriis sanguinis depuratio, aut ab excrementitiis fluidis repurgatio; hinc acrimonia intenditur;

unde patet cur in cachecticis morbis ab eodem principio & vasa minima obstruantur, & fluidorum crasis acris evadat.

Hæc sunt itaque ferè omnibus cachecticis communia symptomata, scilicet 1°. virium vitalium languor, minor fluidi nervei secretio, lentior circulationis impetus; 2°. minor calor, proindeque debilior cruoris attritus, parcior ejus genesis, major vappiditas; 3°. pallor & squalor cutis, tum ob debiliorem sanguinis motum, tum ob excedentem feri & lymphæ etiam crassæ copiam; 4°. vasorum minorum obstructio, & infarctus, & sæpè diffluxus aquosi feri in textum cellularem; 5°. humorum acrimonia major defectu excretionis & depurationis, quæ continuò per emunctoria fieri debet, sine quâ ad putredinem & ranciditatem sanguis, lymphæ, adeps, facile vergunt; 6°. demùm laxitas & mollities solidorum, quâ fit ut prementibus fluidis maximè congestis cedant, & in tumores frigidos, indolentes, pallidos excrescant.

Praxis. Hinc evidens est ad genericam horum morborum curam requiri ea medicamina, & præsidia quæ valent cordis vires recreare, fluidique nervei copiam adaugere, quod præstant volatilia, aromatica, spirituosæ elixiria, spiritus volatiles, liquores fermentati, vinosi.

2°. Calefacientia, ut calida actu, & calida potentiâ, ut stomachica, cephalica, cardiaca, amara, frictions, thermæ, ammochasia, vestes laneæ calefactæ.

3°. Stimulantia excitantia, quæ fluidi nervei & cruoris appulsum ad exteriora sollicitent, ut sinapismi, dropaces, modò vires non dissolvant.

4°. Maximè conveniunt resolventia, aperientia,

quæ fluidorum spissitudinem corrigant , ut cascarilla , kinkina , antimonii pollen , ferri limatura , resinæ , ammoniacum , bdellium , opoponax , aloë.

5°. Diuretica calida , ut cancri , millepedes , radices rusci , asparagi , eringii , apii , cichorii , necnon antiscorbutica , ut folia syfimbrii aquatici , sii , cochleariæ , armoraciæ , erucæ.

6°. Simul ea indicantur quæ sanguinem edulcorant , ut juscula ex pullis , testudinibus , ranis cum aperientibus & diureticis , atque si siccitas sit in sanguine , serum lactis , lactinia , aquæ acidulæ.

7°. Demùm indicantur quæ tonica simul sunt & aperientia , adeoque martialia , rhabarbarum , rhaponticum , kinkina , cascarilla palmam cæteris medicaminibus præripiunt.

8°. Verùm frictiones , deambulatio , equitatio , rusticatio , maximè profunt ad roborandos musculos , excretiones juvandas , coctionem & famem instaurandam , fluorem spissis humoribus conciliandum , & si fiat rure in aëre puro , sicco , loco amœno , animus simul recreatur , moeror cachecticorum morborum principium & fomes abigitur.

IV. Polyfarcia , *la Corpulence.*

Is est morbus qui nimiâ pinguedinis mole figuram corporis deturpat , ejusque agilitatem minuit.

Unde differt à giganteâ , sed proportionali partium omnium magnitudine , quæ nec decori quidquam detrahit , viresque moli respondentes obtinet.

Differt maximè à phlegmatiâ & pneumatosi , quod textus cellularis non fero , nec flatu , sed bono adipe fit turgidus , unde color & tonus non

minuuntur, cùm tamen moles movenda major sit, nec organa motûs musculosa sint potentiora, segnities & pigritia accedunt, & inter agendum dyspnœa defatigat.

1. *Polysarcia adiposa. La Corpulence. Obesitas* vulgò. *Corpulentia saginosa* Foresti lib. 31.

Differt à corpulentia carnosâ, seu athletico habitu, quod sit segnities ad motum, & respirandi difficultas in motu. Corpulenti brevioris vitæ putantur, atque apoplexiæ & orthopnœæ magis obnoxii.

Vis coëctrix stomachi valida, diæta plena ex cibis euchymis, habitus corporis laxus, transitus ex regione calidissimâ in frigidam, convalescentia ex synocho malignâ, vita hilaris, opipara, otiosa, sunt corpulentia principia.

Sennertus refert mulierem triginta sex annos natam, quæ 480. lib. & virum qui 600. libras pendebant.

In eufarchis non saginatis subjectis quondam inveni pondus adipis esse dimidiam totius corporis partem, & in his hominibus adiposis inveni arterias, venas ac viscera non esse majora quàm in macilentis ejusdem staturæ, adeoque hepar v. g. splen, pulmo in adiposis dimidio minores respectu ponderis totius quàm in macilentis.

Cura exigit 1°. abstinentiam à somno longiori, à defidia tùm corporis, tùm animi, ita ut nihil magis extenuet corpus quàm curæ & sollicitudines, ac quævis pathemata; 2°. detractio alimonie quoad quantitatem & qualitatem; 3°. excretionum quarumvis augmentum maximè perspirationis per exercitia, venationem, cursus, seminis per matrimonium; 4°. adipis liquatio per salita, piperata, acetum, caffè, oximel scilliticum,

MORBORUM, CLASSIS X. 293

per medicamina omnia evacuantia, maximè cathartica, diuretica, sudorifica, nitrum, tartarum, semen fraxini.

V. Pneumatosis, Bouffissure.

Sarcites flatuosus Smetii. *Tympanitis universalis* Schenckii. *Emphysema universale*. *Hyderos* Galen. *Empneumatosis* Cœli Aureliani, pag. 437.

Est elastica & flatulenta cutis intumescencia.

Causa est expansio aëris in fluidis latentis, qualis in cavo ipsius abdominis in tympanite abdominali accidit, & in emphysematis sub cute sæpius observatur. Aërem elasticum generari 1°. à putredine in animalibus aquâ submersis docet observatio multiplex; 2°. à fermentatione ex reliquiis alimentorum in primis viis colica flatulenta testatur. Discrepat à phlegmatiâ per elasticitatem partium, necnon ab anasarcâ per crepitum sub tactu.

1. *Pneumatosis à veneno* Linnæi *Faun. Suec.* n. 261.

Smolandi narrant à morfu colubri *asping* dicti corpora horrendum in modum intumescere.

An flatu expanso, an alio modo, ignoramus? Id à pluribus venenis subito fieri notum est. Willif. *de tympanite*, pag. 146.

2. *Pneumatosis à vulnere* Litre *Act. Acad. Paris.* 1713. *Tympanites universalis* Willifii cap. 4. Sennert. pag. 954.

Juvenis Leodiensis vulnus punctum factum sub axillâ dextrâ in thoracem penetrans acceperat, postridiè toto corpore turgidus apparebat, non solum pectore, sed dorso, ventre, lumbis, scroto, femoribus, brachiis, humeris, collo, vultu.

que, ut ne palpebras quidem diducere posset, quin etiam in vertice ipso, cute ubique distensâ & tumefactâ, tumor ubique erat tensus, & cum dolore non paucò. Smetius.

Similem casum observavere Sennertus & Willisius; aërem in obliquo vulnere ex thorace exeuntem textum cellularem subire, & per totum corpus insinuari facile crediderim historiâ sequenti suffultus.

Ante duodecim annos miles à nefariis lanionibus in specu Jovis deprehensus, insufflatus est tubulo in vulnus inguini inflicto immisso; totum citò corpus intumuit, exceptis manibus, pedibusque; paulò post crescente colli tumore, & inde dyspnœâ miles cultro sibi collum scarificavit; sequenti die in Nosocomium delatus est, cutis erat sanæ concolor, sed tensa & elastica, manibus tractata crepitabat; novas hic, illic incisiones cutis exoptulabat æger, ut levaretur à doloribus, & immobilitate artuum; solæ autem scarificationes profuerunt.

Si quæ pneumatosis à flatu dependeat, ea certè quæ vulnus thoracis sequitur; interea Willisius hoc negat, & contendit hunc tumorem à spirituum nerveorum agmine indignabundo, furente & tumultuario cutem subeunte fieri; sic Baglivius meteorismum abdominis à musculorum ejus spasmo deducendum putat, errore haud absimili.

Curam vide apud Heister. *Chirurg. pag. 181.*

3. *Pneumatosis hysterica.* Vide Sydenham. *Diff. ep. pag. 41.*

Ut hysteria omnes partes internas, ita & externas quandoque afficit, carnes scilicet musculosas, ut maxillam, humeros, manus, crura, tibias, nunc dolorem adducens, nunc tumorem, in quo

genere is qui tibias distendit tumor præ reliquis conspicuus est; cum enim in hydropicorum tumoribus duo hæc semper observari possint, ut tumor scilicet sub vesperam se majorem exhibeat, tum etiam ut pastæ instar madentis vestigium digiti fortiùs impressi, formamque referat, jam in hoc altero, tumor matutino tempore protuberantior est, nec digito cedit prementi, aut vestigium ullum manet; plerumque etiam tibiæ alterutram tantum inflat; de cætero sive magnitudinem spectes, sive etiam superficiem, hydropicorum tumores ita ad amissim æmulatur, ut ægræ se haud facilè ab eâ quæ insedit sententiâ se hydropes esse, dimoveri patiantur.

Illa pneumatosis cum diabete & ptyalismo hystericeis alternat, ab his solvitur, his suppressis revertitur. *Vide Ill. Raulin, de morbis vaporosis, pag. 221.*

4. *Pneumatosis febrilis.* *Vide River. observ. 69. cent. 2.*

Inflatio totius corporis in puero. Infans 18. mensium æstate toto corpore inflatus est subito, cum febre; alter ejusdem familiæ filius ex eodem morbo interierat. Varia præscripta remedia per 12. dies cathartica, aperientia, vesicatoria; tandem alvifluxu & urinæ profluvio excitatis, sanatus est.

Vidi & Chirurgum qui cum diù quartanâ conflictaretur, toto corpore intumuit cum pallore, atque tumor in quibusdam locis erat quidem oedematosus; verum in facie, pectore, manibus, furis erat simul emphysematosus, elasticus; per duos ferè annos auxilia medica ferè incassum expertus est, ille verò paucis ab hinc annis quater electrifatus, ita subito convaluit, ut vires, co-

lorem, somnum naturalem simul recuperaverit, & tumor omnis evanuerit. *Vide Acta Societ. Reg. Monspel. ann. 1751.*

Quid est apostema ventosum Avicennæ quod inter tendines & sub periostræo oriri tradit, quem flatum per vices accedere, currere, & membra disrumpere tradit? Est fortè rheumatismus flatuosus, *Nakir Albucasis.*

Nota. Adolescens dùm ensis tractandi arte informabatur, & pro more solito ah! ah! clamaret, gladio præpilato commilitonis in faucibus percussus est, atque die sequenti media pars pectoris antica, abdominisque cutis emphysemate mirè intumuit, cum dolore & febre; undecim phlebotomias passus est, & sic sanatus, narrante Illustrissimo Professore Antonio Fizes.

Adolescens ab aratri mole in pectore compressus, & magno conatu equum coercens, fractâ costâ toto corpore intumuit, cum sensu stuporis, voce clangosâ; cutis ubivis premeretur strepitum edebat, ut charta pergamena, sectâ venâ aër cum sibilo, simulque sanguis effluebat. Curatus est diversis cutis scarificationibus, & fomentis resolventibus. Daniel Hoffman. *Dissert. de aëre factitio. Disput. Halleri, Tom. 3.*

In bobus dysenteria epidemica affectis familiaris est pneumatosis, non tamen universalis, Hippiatrīs cognita; ea diversas dorſi & lumborum partes obsidet. Si manu prematur hæc pars, dolet animal, & pars sonitum levem edit; sectis eorum cadaveribus, ipse inveni pulmones emphysemate distensos; eadem emphysemata in equis observavi.

P. de Sorbait in Act. Naturæ Curiosorum, narrat apud Austriacos endemicam esse pneumato-

sim, quam ipse emphysema, Germani verò *Rausch* appellant, quæque suffitu è foliis myrthi vulgò sanatur; sed hæc ex auditu narrat.

VI. Anasarca. *Anasarque.*

Leucophlegmatia Gorræi, definit. *Leucophlegma* Platonis. *Anasarca* recentiorum Galen. *Phlegmatia* Junckeri, *Tabul.* 87. *Hydrops universalis* Auctorum. *Ileus* Hippocratis Foef. pag. 555. *Hyposarca* Dodon. pag. 575. Jonston. *Idea Medic.* *Hypposarcidium* Hippocratis, de diætâ & hyposarcios. *Episarcidium* Galen. in *Hippocr.* de diætâ, pag. 150. *Catasarca* Galen. ibidem. *Hydropisis vera* & *hyposarca* Gordon. de passionibus hepatis, pag. 545. *Phlegmatites* Aretæi, de diuturn. lib. 2. Gorræi, definit. *Leucophlegmatia* Cælii Aureliani, pag. 433. *Intercus* Latinis, & *pituita alba* Gorræi. Gallis *Anasarque*, *hydropisie* par infiltration.

Charact. est cutis totius intumescencia, mollis, pallida, non elastica.

Diversis gradibus diversa nomina generica malè tribuit Proculus, teste Cælio Aureliano, ut leucophlegmatix initio morbi, catasarcæ vel anasarcæ statui, &c. cùm enim quivis morbus suos gradus, sua stadia habeat, nulla est ratio cur huic diversa nomina tribuamus, non verò alteri; unde nominum multiplicatio vana.

298 G E N E R A E T S P E C I E S

Sedes est in textu celluloso totum corpus ambiente, ipsiusque musculos, tunicasque subeunte. In hoc itaque lymphæ aquosa & copiosa si cumuletur, fit tumor mollis, vestigium digiti fortius impressi retinens, pallidus & squalidus, per totum corpus diffusus.

Hinc differt à phlegmatiâ in quâ tantum partes infimæ vesperè tument, manè detumescunt; in anasarcâ verò totus habitus tumet, ut etiam manè magis tumeant partes potissimum palpebræ, genæ; accedit difficultas respirandi, lassitudo, inappetentia, urinæ tenues aqueæ, febricula, sæpè somnus non levans.

1. *Anasarca à suppressione.*

Illam sic voco quæ suppressis evacuationibus solitis sanguinis, urinæ, hæmorrhoidum, diarrhoeæ, supervenit. Cum enim moles sanguinis ac proinde lymphæ crescit in vasis, pressio lateralis in vasorum lymphaticorum oscula pari passu crescit; hinc uberius ingressus lymphæ in ea, & inde in adiposa quæ textum cellularem constituunt; textus autem illius cellulae implentur & distenduntur eadem vi quâ follis hydrostaticus. Ex hac feri diffusionem laxantur carnes, motus cordis debilior evadit, vix cruor ad vasa cutanea pervenire potest; hinc pallor, frigus, mollities, corporis gravitas, segnities. Cum autem aliqualis sit transfluxus, tardus tamen lymphæ è cellulis in venas, ex arteriis lymphaticis in cellulas, ejus liquidi putredo arcetur, aut tardius fit; hinc minus periculum in anasarcâ quàm in ascite.

Curatio. Eò debet collineare Medicus, ut pressionem lateralem sanguinis in vasorum parietes, & lymphæ in sanguine prædominium tollat.

1°. Ut primum scopum obtineat necessum est

suppressa catamenia, suppressas hæmorrhoides revocare, unicâ præmissâ phlebotomiâ, medicamentis diureticis, emmenagogis, martialibus, refinosis, formâ jusculi, apozematis, ptisanæ, pulveris, opiatae.

Huc spectant potissimum radices asparagi, rusci, eringii, pimpinellæ, apii, petroselini, dauci, menthæ, dictamni, capparidis, ononidis, curcumæ, cyperi, galangæ folia, tanaceti, matricariæ, absynthii, ruthæ, menthæ, flores croci, calendulæ matricariæ.

2°. Succis, assa foetida, bdellium, opoponax, myrrha, aloë, ut lymphæ excedens eliminetur, conveniunt, quæ alvum, urinam, sudores, vomitum movent; sed potissimum conducunt cathartica & diuretica; cathartica autem hydragoga cæteris maritata maximè profunt, nec non tonica aperientia. Huc refer jalappam, scamoneum, iridem, sambucum, syrupum de rhamno, aquam vitæ Germanicam, rheum, mannam.

3°. Diureticis accense præter radices & herbas cichorii, cherophylli, eringii, rusci, &c. millepedes, cineres plantarum, ut genistæ, fabæ in vino albo infusos, corticem radicis ulmi, cochleariam, apium, nasturtium aquaticum, trifolium aquaticum, rubiam, balsama, terebinthinam, boracem, tartarum.

4°. Demùm evacuatis aquis superfluis tonus est vasis restituendus usu martialium, cinnamomi, macis, cassiæ lignæ, rhei, myrobalanorum, aquis thermalibus, ammochasia, laconicis, suffitibus aromaticis.

Hujus varietas est.

Anasarca periodica.

Sex octove diebus antequam fluere catame-

nia, intumescebat toto corporis habitu virgo viginti quatuor annos nata; in quacumque corporis parte imprimeretur digitus, illius vestigium retinebat, tumor ille evanescebat in ea ratione quâ fluebant menses.

Tertium redibat morbus cum virginem invisi prædictis symptomatibus laborantem; solutionem morbi, quæ prius successerat, expectavi, & reapse eadem die quâ fluxerunt catamenia, tumorem decrescere, & cum mensibus deficientibus penitus evanescere observavi. Exaëto tempore illo, præmissis præmittendis, juscula refrigerantia, chalybem fractâ & interpolatâ dosi præscripsi, instanti menstruâ purgatione, opiata cum antihystericis maritata usurpavi, & non rediit anasarca. Observatio Clariss. Doctoris Broussouet.

Altera varietas.

Anasarca ab adiapneustiâ.

Tertiâ morbi die rusticum invisebam qui obdebatur tumore molli per totum corpus diffuso; referebat ille se post messem factam sanum recubuisse; manè verò sequenti surgere non potuisse propter corporis intumescientiam. Inter varia responsa quæstionibus à me factis, dixit se recubuisse super stramen in loco humido. Hanc causam morbo natales dedisse judicans jussi, ut linteis calidis perfricaretur, ut panibus mox è furno extractis cooperiretur, pro potu biberet decoctum calidum radicis rusci, quâ methodo intra biduum redintegratur perspiratio, & evanescit anasarca. Communicabat clariss. Doctor Broussouet.

2. *Anasarca à fluxu.*

Talis est ea quæ longis hæmorrhoidum, ca-

tameniorum fluxibus, hæmorrhagiis, phlebotomiis repetitis, necnon diarrhœis, lienteriiis, diabeti, &c. supervenit.

In hoc casu ob virium vitalium & digestivarum exolutionem chylus crassus & crudus sanguini mixtus non satis elaboratus non potest reparare cruoris jacturas; totus sanguis chylosus, aqueus, crudus evadit, unde obstruuntur ultima vasa, & serum in lymphatica, hinc in adiposa vasa fertur uberius, in illis stagnat, cumulatur.

Scopus Medici est ut 1°. vires fractas sustineat analepticiis, stomachicis, cibis facillimæ coctionis, abstinendo ab omnibus medicaminibus, quæ evacuando vires ulterius exhaurirent; 2°. ut tonum vasis laxatis, & fluxilitatem congestis liquidis conciliet citra ullam irritationem; usus autem docuit diætam lacteam his indicationibus satisfacere, quod expertus sum ex suasu Alexandri Tralliani; interim non negligenda aqua in quâ rheum & ferrum cum cinnamomo infusa fuerint.

3. *Anasarca ab exanthematis.*

Ea est quæ scabiei suppressæ, quæ puerulis à rubeolâ, variolâ retrogressâ, similibusque morbis cutaneis supervenit.

Huic præter generalia remedia competunt maxime curcuma & radix lapathi acuti in jusculis; feliciter sanatum hunc morbum, necnon ascitem ex eodem principio oriundum vidi indutâ scabiosi tunicâ, seu scabie resumptâ.

In eâ verò quæ à rubeolâ suppressâ non satis erumpente supervenit, auxilia generalia, sed potissimum serum lactis succo chærophylli alteratum profunt.

4. *Anasarca à febribus.*

Ea est quæ ab obstructione hepatis lienis febres

intermittentes foventibus, ut quartanam, tertianam, ortum ducit.

Illa species eodem modo curatur ac ascites feбри intermittenti superveniens. Consule Sydenham. *de febr. intermitt.*

5. *Anasarca gravidarum* Puzos, pag. 82.

Si phlegmatiae limites tumor oedematofus excedat, tunc intumescunt hinc & inde lumbi, qui tumor vulgò *le Bourlet* dicitur; partes superiores, ut manus, facies simul intumescunt; vera anasarca est à phlegmatiâ quoad prognosim longè discrepans, maximè si febris hectica, & polydipsia accedant.

In hoc casu usurpanda sunt juscula aperientia ex cichorio sylvestri, syfimbrio aquatico, chærophyllo, & crystallo minerali, vel sale Glauberi; cathartica identidem usurpanda; opiata dein aperiens præscribetur ex millepedibus, viperis, antimonio diaphoretico, amaris & febrifugis; imò initio una proderit phlebotomia, nec diæta sicca negligenda est; partus præmaturus est expectandus.

Si verò his resistat anasarca, partus non vicinus sit, crescat tumor, dyspnœa molestet, timendusque sit ascites, vel hydrothorax; tunc labia vulvæ quæ ultra modum turgere solent, vel infima pars tibiæ leviter incidenda sunt, unde uber feri proventus, & partûs facilior expectatio, à quo sananda est mulier.

6. *Anasarca hysterica. Leucophlegmacie hystérique.*

Ea est quæ mulieribus hystericis, ficcis, melancholicis, supervenit v. g. post synochum mediâ æstate; in hac vestigia digiti prementis cutis vix retinet, unde à ferosâ, seu flaccidâ differt.

Cathartica & diuretica nocent; serum lactis,

urinæ fluxum restituit ; hoc solo per mensem continuato corpus detumescit , lac asininum deinde feliciter usurpatur. Pomme, *Essai sur les vapeurs*, obs. 16. pag. 145.

Differt à phlegmatiâ , quod brachia , manus , facies ipsa intumescant etiam vesperè.

Eam speciem vidi olim diabete terminatam in muliere hystericâ.

7. *Anasarca Americana*. *Mal d'estomac* Labbat, *Voyage en Amérique*. Chevalier, *des maladies d'Amérique*.

Nomen vulgare ineptum est ; morbus enim est vera anasarca , juxta descriptionem Patris Labbat. 1°. Pallent etenim ægri , tumescunt , cum aliquali flavedine , pedes , tibiæ , totum corpus , & potissimum facies , si fides sit D. Chevalier œdematosè turgescunt. 2°. Summâ lassitudine prostrati sunt. 3°. Cum cephalalgia gravativâ. 4°. Inde somnolentia continua. 5°. Epigastrium & abdomen intumescunt , & tandem ascitici fiunt.

Tribuitur hic morbus esui cancrorum , qui vulgò *Crabes* dicuntur , utpote cibo dyspepto , gravi , nisi corrigatur cruditas vino & aquâ vitæ , sacchari vulgò *Tafia* ; sæpiùs ortum ducit à decubitu sub dio , mœrore. Nigritæ Brasilienses qui durissimè tractantur , huic sunt obnoxii , & ut sanentur ab hero dimittuntur rus , ubi libertate fruuntur , mœrorem discutiunt , & fructus acajou subacidi usu , intra paucos dies convalescunt. Apud Europæos qui in Americâ degunt , hic morbus familiarissimus est ; illi verò utuntur in curationis initio potibus cardiacis & sudorificis , balneis calidis , cibo facilis digestionis , vino generoso , dein verò auxiliis hilaritatem conciliantibus , & potissimum exercitio ita vehementi , ut sudor copiosus proritetur.

304 GENERA ET SPECIES

8. *Anasarca rachialgica* Theod. Zelft *de dolore colico-scorbutico in hydropem mutato. Tract. de podagrâ, pag. 30. ann. 1738.*

Est faciei, pedum, manuum, ventrisque tumor cum dyspnœâ, pulsu debili, inæquali, urinâ rubrâ, biliosâ, clarâ, arenulis refertâ, parcâ, succedens colicæ scorbuticæ, seu rachialgiæ, quam arthritidem intropulsam putat Theod. à Zelft.

Laudat maximè aquam gemmarum pini per fermentationem paratam, ad unc. sex; tincturam mineræ martis nativæ, ad unc. duas; tincturam vermium maïalium drach. i. fyrupi de cichorio compositi cum rheo drach. sex, de quâ mixturâ singulis bihoriis sumat unc. duas.

VII. Phlegmatia, l'Édématie.

Gallicè *Edématie*. Vandermonde *Infiltration des jambes. Ægri Œdipi. Leucophlegmatia* F. Plateri.

Est intumescencia œdematosa artuum inferiorum, seu turgescencia mollis, non elastica, cuti concolor, indolens; in diversis tamen speciebus varia.

1. *Phlegmatia vulgaris. Enflure édémateuse; Infiltration séreuse. Leucophlegmatia Veterum.*

Prodromus est & comes 1°. ascitis; 2°. anasarcæ; 3°. hydrothoracis; 4°. pedisequa empyematis; 5°. prodromus puerperii; 6°. comes chloroseos; 7°. quandoque morbus solitarius; harum verò varietatum, aut specierum signa distinctiva desiderantur. In genere tumor incipit à malleolis, vespere crescit, mane minuitur, aut evanescit, digiti prementis vestigium servat, subpellucidus est, sensim

lenfim ad tibiaſ, dein ad femora, lumbos aſcendit. Curatur diureticis, catharticis, aperientibus, tonicis, martialibus, ut aſcites, necnon topicis potiffimùm foliis ebuli, aut ſambuci ſub cineribus coctis, calidis, artus involventibus, necnon foliis hederæ in aquâ, aut vino coctis, & calidè applicatis.

2. *Phlegmatia hyſterica* Sydenhami, de paſſione hyſtericâ.

Ea ſpecies à nullo alio Auctore memorata differt à priori ex eo quod tumor digito preſſus illicò reſtituatur, ſeu veſtigium digiti non ſervet; quod etiam faciei pallore non ſtipetur. An pneumatoſis? Verùm tumor non crepitat.

3. *Phlegmatia lactea* D. Levret. *Infiltration lacteuſe* Diar. Medicinæ. Julii 1759. ex Act. Academiæ Chirurgicæ Pariſienſ.

Differt à vulgari, 1°. quod puerperas, rarò verò nutrices aggrediatur; 2°. quod lactis uterini, aut mammaris repreſſionem ſequatur; 3°. quod ab hyſteralgia lacteâ incipiat; 4°. quod infarctus circa inguina ſit initio dolorificus; 5°. quod crura & dein tibiæ, demùm pedes ſucceſſivè tenſione, dolore afficiantur, non verò ordine retrogrado, ut in vulgari, ſeu ſeroſâ; 6°. quod dum partes intumeſcunt dolor recedat; 7°. quod tumor ſit opacus, non pellucidus.

4. *Phlegmatia gravidarum. Edématie des femmes groſſes. Enflure des extrémités aux femmes groſſes* Puzos pag. 84. Mauriceau libr. 1. cap. 17.

Familiaris eſt ultimo ac penultimo graviditatis menſe tumor œdematoſus pedum, dein & tibiærum & femorum ſucceſſivè aſcendens, veſperè creſcens, noctu evaneſcens, manè nullus; qui tumor licet vulgo tribuatur preſſioni ab utero

venis iliaticis illatus, aliquot ante partum diebus solet recedere, ubi tamen compressio minimè imminuta est.

Ea varietas nullius ferè momenti est, curatur accedente partu, prævertitur abstinencia à situ erecto, aut ad summum catharsi circa duos ultimos menses adhibitâ.

Altera varietas ortum ducit à solito majori abdominis & uteri intumescentiâ, unde dolor & pondus; plures hac phlegmatiâ laborantes melius habent, si stent erectæ, quàm si decumbant, & stant ut faciliùs respirent, cujus ratio mechanica facilè intelligitur, cùm stantibus abdomen extrorsum magis protuberet, tantòque minùs sursum prematur diaphragma. Curatur difficiliùs; interea quæ sanguini fluorem conciliant suadenda, dein partus expectandus; crescente eo morbo jam est anasarca gravidarum.

Si phlegmatia lumbos non transcendat, vigeatque fames, color faciei non sit plumbeus, & si sexto, septimove graviditatis mense abdomen magis prominet quàm aliis, nono prominere consuevit, tunc vel graviditas est duplicata, seu plures fetus utero gestat mulier, vel hydrometrâ laborat, & citra noni mensis finem paritura certò est. Hactenùs Puzos.

Mulieres quæ duplicem fetum utero gerunt, quæ pluries pepererunt, quæ multùm, diùque pedibus insistant, duobus ultimis potissimùm graviditatis mensibus sunt huic obnoxie, quia cùm premantur venæ iliacæ ab utero, lymphæ à sanguine represso, & in venis congesto uberius in textum cellularem divertitur, ibique congeritur; sed si textus ille à quâcumque causâ sit solito laxior, vires cordis trusivæ minores, tunc impres-

fiō digiti foveam diuturniorem relinquit, & vespere magis intumescunt extrema, atque concurrat pressio iliacarum cum principio quod œdematiam in non gravidis excitat, vi scilicet imminutâ circulationis, unde utriusque habenda est ratio.

Phlegmatia gravidarum ab uteri in iliacas venas pressione tantum orta, spontè post partum evanescit fluentibus lochiis, imminuitur etiam decubitu in lecto, quo pressio iliacarum minuitur; nec impedit illa œdematia phlebotomiam. Si concurrant varices tibiæ ab eodem principio oriundæ, illæ lenibus fasciis circumductis reprimendæ sunt; non verò aperiendæ. Si dolores crurum & tibiæ vexent ægram, phlebotomia ipsa indicatur, quæ contraindicatur ubi œdematia ab altero principio fovetur; ea autem phlebotomia è brachio tutò celebratur, non è pede.

Si concurrat solidorum laxitas, & virium cordis imminutio, sufficit durante graviditate ad topica astringentia & tonica confugere; paretur scilicet vinum aromaticum ex decoctione foliorum roris marini, lauri, thymi, majoranæ, salviæ & lavendulæ ana manipul. i. rosarum rubrarum manipul. semiss. balaustiorum & aluminis ana unc. i. bulliant in vini rubri libris sex, ad tertiæ partis consumptionem, cola & servetur ad usum; lintea hoc vino calido madida bis vel ter in die partibus œdematosis applicentur.

5. *Phlegmatia à Menostasiâ.* Observat. 102. Lamothe, *de tumoribus.*

Puellæ à suppressis catameniis supervenit chlorosis, scilicet faciei pallor, lassitudo, fastidium omnium, inappetentia, lumbago, gravitas femorum, eorumque, necnon tibiæ & brachiorum œdema.

Brachio sinistro multum oedematoso, incisus tegumentis manûs inter ossa carpi, quæ respondent digitis annulari & auriculari, pollicis magnitudine, non solum copiosum serum successivè extillavit, & brachium detumuit; sed & hæc virgo inde convaluit.

6. *Phlegmatia ulcerosa. Blak-leg* Anglis.

Est tibiæ & pedum turgescencia oedematosa, & erysipelatosi ulceribus stipata.

Nil est frequentius illo symptomatum concursu, adeoque mirum est inde speciem singularem nondum fuisse constitutam.

Rubent, tumentque tibiæ, rubore quandoque livescente cum calore molesto, inde exulcerantur, & fundunt serosi puris copiam. Signum imminenti exulcerationis est cuticulæ separatio à cute rubrâ, tensâ, dein vel à levi ictu, vel à pustulis rubris sponte obortis orditur suppuratio, quæ vel serosa, vel legitima, semper autem pertinacissima, nec oedematis inde fit imminutio.

Illæ ulcra sunt duplicis indolis; vel enim est mera exsudatio feri ex cuticulâ abrasâ, aut ulcere molli, humido, fungoso, & tunc diureticis jusculis simul & antiscorbuticis serum illud versus renes derivandum, pars affecta ficcanda, tonicis, spirituosus, ut vino, aquâ vitæ camphoratâ, & similibus fovenda est; huc conferunt unguenta ex foliis sclareæ, ipsa etiam folia parti admota: vel ulcra sunt erysipelaceo rubore in viciniis stipata, pruriginosa, rodentia, & tunc calor & acrimonia temperantur medicamentis saturninis, ut cerussâ, albo rhafis, foliis astringentibus, ut plantaginis, vel refrigerantibus, ut vitis, betæ, butyro illitis.

Si oedemate rigeant, duræ sint tibiæ, & do-

leant, exponantur vaporibus aquæ cum pauco aceto, vel pauxillo falis ammoniaci, deinde oleo palmæ illinantur, vel leviter frica cum flanela calida quæ exceperit fumum ambaræ, vel benzoini accensi, vel aquæ spirituosæ accensæ.

Si ulcera sint fordida, inungantur melle rosa-ceo, spiritu vitrioli acidulato.

Ea omnia vana sunt in senibus, cachecticis, valetudinariis, imò in vegetis, nisi utantur diætâ vegetabili, identidem purgentur, sumptis remediis sanguini depurando & edulcorando aptis. Vide Heisterum *de erysipelate, de ulceribus, &c.*

7. *Phlegmatia Malabarica. Hypersarcosis ulcerosa pedum* Kempfer. *obs. VIII. amæn. Perical* Malabaris endemium, sive *Pikal, seu pes febricitans. Pedarthrocaces* Christianis Sancti Thomæ familiaris. *Peju de Sancto Thoma* Lusitanis Indis. *Kojassî* Japponensibus.

Viget hic affectus maximè in montibus quos Christiani Sancti Thomæ religionem amplexi, & ideò ex Provinciâ Coromandel à Paganis ejecti incolere coacti sunt, tribuiturque malum aquis nitrosis, acribus hujus loci. Indigenæ narrant à Diis gentilibus poenam illam inflictam esse; verùm similem morbum in Ceilan & Omeræ in Japoniâ observavit Kempferus.

Crus tantum alterutrum afficitur à surâ ad pedes, genu nunquam, digiti rariùs; hanc partem singulis mensibus cum lunæ incremento phlegmone corripit, quâ intra aliquot dies defervente, tumor tamen non remittit, sed in carnem vitiosam secedit, ut ambitus cruris crescente ætate, duplo, triplove major sit quàm sanis; crassities est inæqualis, œdematosa, duriuscula, aspectu skirrosâ, fungosâ, ulcerosâque sanie scatens: qui hy-

310 GENERA ET SPECIES

drocelem foveant, à malo illo sunt immunes; Kempferus suspicatur ossis cariem.

Malum est insanabile, & licet sit nigricans & foedum, non facile in Iphacelum degenerat; imò si ulcusculis scateat, non impedit baiulos ne gravia onera gestent, & palmas altas agiliter scandant.

Morbum illum sublevant Malabarici excitatis circa femora & genua multis fonticulis, quibus sunt toti veluti fasciati; ast ab ipso mali initio post paucos tantum inflammationis recursus, sic avertitur seri acris influxus in tibias; serius instituti fonticuli non profunt.

Japponenses verò tumorem scarificant, & pluries moxâ comburunt.

8. *Phlegmatia elephantina.*

An diversa à Malabaricâ Kempferi? *Elephantia* P. Alpini *Med. Ægypt.*

Hac correpti pedes multis magnis duris tuberculis tumidos magnos, atque deformes habent elephantinis pedibus maximè similes, cruribus etiam tumefactis, quod Malabaris non accidit; æger nullum dolorem patitur, sed ad ambulandum ineptus est; interea capsulis ligneis calceorum loco utens pedetentim progreditur.

Tribuitur hic morbus piscium & aquarum semiputridarum usui, necnon cibis crassis, ex bamiâ melochiâ, anguriâ batochel, eidemque principio tribuunt hernias, pneumatocetesque ibi frequentes.

VIII. *Physconia.*

Est intumescencia totius ferè abdominis à partibus solidis citra graviditatem.

Physconum nomine Græci indigitarunt homines ventricosos; inde Ptolomeus cognominatus est *Physco* apud Ægyptios ex Tito Livio.

MORBORUM, CLASSIS X. 311

1. *Phyſconia omentalis* Frid. Reebman. *Differt. de omento.*

Est abdominis intumeſcentia ab omenti mole adauctâ cum duritie ſchirroſâ, cartilagineâ, vel ab infarctu ejus & convolutione.

1°. Schirroſum totam epigaſtrii regionem occupans omentum Riverius in Canonico Monſpelienſi vidit. *Prax. lib. 13. cap. 5.*

Schirroſum & adiposo-carneum vidit Ruifchius. *Obſerv. anat. 63.*

In eodem craſſo carnoſo piloſum glomum idem vidit. *Obſerv. 18.*

In puellâ carnoſo-glanduloſum craſſum, War-tonus *Adenogr. cap. 12.* Bartholinus, *Anat. lib. 1. cap. 8.*

Cancroſum ventriculo & hepati adnatum, Hal-lerus, *comment. in Boerhaavium.*

Craſſum, durum, ferè lapidoſum, Panarolus *pentec. 3. obſ. 10.*

Oſſeum tredecim librarum pondere, Mongin, *Hift. de l'Acad. des Sciences 1732, pag. 34.*

Auctum ad quinque libras refert Veſalius, teſte Bartholino.

Multis millenis glandularum infarctum, Gege-rus *Ephemer. German.*

Conglobatum viginti ſex libras pendens, unde mulier primùm gravida, dein hydropica habebatur, Reiſelius: triginta libras pendens, unde orthopnoea exorta, Fuſtius & Boerhaavius, Hal-ler. *comment. in inſtitutum.*

Capitis infantis magnitudinem adæquans, Rai-gerus.

Durum ingens ſexdecim libras pendens, atro-ces dolores creans in feminâ, Huxham. *Philosoph. Tranſact. vol. 7. pag. 519. & pag. 194.*

312 G E N E R A E T S P E C I E S

Cura obtinetur longo usu martialium, mercurialium, salinorum, necnon extus saponaceis, resinosis, emplasticis, interposito usu laxantium, millepedum, salinorum, saponis, aceti, &c.

2. *Physconia uterina* Bonet. *Sepulchret. de gravidit. falsâ*, obs. 2^a. n. 5. 6. 7.

In muliere quæ utero gestare putabatur, uterus apparuit undique distentus, durus, crassitie quinque digitorum, pendens libras novem cum dimidiâ, in capacitate massa carnea concreverat.

In alterâ uterus post partum tantam molem retinuit, ut totum inferum ventrem solus occuparet.

In altera utero adnata erat exterius excrescentia candida, seu lipoma.

3. *Physconia ab ovario*. Monroo. *Act. Edimburgi*, tom. VI. art. 74. observ. 1.

Mulier 36. annos natæ prius hydrometrâ graviditatem mentiente affectæ, catamenia quæ eruperant steterunt, venter intumuit cum omnibus graviditatis alterius signis; sub finem noni mensis accessere tormina partûs in quibus obiit. Aperto cadavere, inventum ovarium dextrum molis graviditatem mentientis intus cellulis farctum, & intra cellulas materiem steatomatosam observavit Monroo, vasis sanguiferis in ejus molis superficie repentibus; præterea lien mollis erat, superficies viscerum nigro humore infecta, cystis fellea, plena grumis, mori fructus colore & superficie referentibus, sexdecim aquæ brunneæ libræ in abdomine.

4. *Physconia fungosa* Bonet. *Sepulchret. de graviditate falsâ*, observ. 3.

Fungus est excrescentia mollis; ille innascitur mesenterio, & ita sensim crescit, ut in mulieribus graviditatem mentiatur. Plures sunt observationes, ut Welschii, Slegelii, Severini,

Horstii. Appetitus, alvi, vesicæque munia bene se habent; tantummodo est in hoc morbo magni, carnosique tumoris in abdomine molestia & indecentia. Pigræus hunc tumorem vocat *Sarcoma mesenterii*; alii *Suasarcosim*; Galli *Champignon*.

Aliam histor. vide apud Bonet. *Sepulchret. tom. 3. pag. 93. n°. 8.*

5. *Physconia hydatidosa* Bonet. *Sepulchret. de graviditate falsâ, obs. 3. paragr. 2. 3. 4. 11. &c.*

Inventus est in mesenterio puellæ tumor viginti libras ponderans, intus refertus vesiculis.

In feminâ alterâ quæ gravida habebatur, abdomen erat plenum vesiculis crebris, aquâ limpidâ refertis. Vide *Ballonium parad. 186.*

Vide de hac re Philosoph. *Transact. ann. 1722. n°. 370.* ubi incisione in vivo octo millia globulorum, seu hydatidum educta sunt ex abdomine.

6. *Physconia ab hepate* Bonet. *Sepulchret. ibid. obs. 3. n°. 8. 9. 10.* Verduc. *Patholog. de rachitide.*

Mulier ob suppressionem mensium gravida habebatur; hepar habuit quadraginta librarum pondus.

7. *Physconia à renibus* Bonet. *Sepulchret. observ. 3. n°. 7. ibidem.*

In cadavere muliebri Franc. Plazzonus unum dumtaxat renem invenit in medio ventre situm tantæ molis ut initio feminam prægnantem putaret, Rhodius *Mantiss. anatom. observ. 32.*

8. *Physconia visceralis* Bonet. *Sepulchret. ibid. Megalospsachnos* Hippocrat.

Mulier novem menses utero gestare putabatur, instante partûs tempore obiit præ dolore; totum corpus internum, epiploum, meseræum, hepar, lien, pulmones, cor quoque & peritonæum erant obîta vesiculis aquâ limpidâ plenis, cuique vesi-

314 G E N E R A E T S P E C I E S

culæ triplex erat tunica. Ballonius, *Parad.* 186. In aliâ hepar & splenem immensæ molis invenere.

9. *Physconia steatomatosa* Hierne, *Collect. Acad.* tom. 3 pag. 226. observ. 166.

Miles quem hydropicum existimabant, omnino macilentus, oedematiâ, seu phlegmatiâ crurum & tibiarum laborans, abdomen portentosi voluminis habebat cum dyspnœâ, debilitate, anxietatibus præcordiorum, & fame maximâ sine siti.

Gerebat in abdomine molem adiposam, trilobam quinquaginta quinque librarum pondere, quilibet lobus tumoris intus cavus continens liquidi obscuro-flavi circiter libras sex, in altero quid arenosi latitabat, vix aquæ libræ duæ circa tumorem, qui vasis sanguineis, imò quibusdam lacteis circumdatus erat; unde jure refertur glandulas mesenterii portentose auctas fuisse.

10. *Physconia intercus* Walter Graham *Philosoph. Transact.* vol. 9. pag. 187.

Tumor abdominis ex latere sinistro major productus à portentoso numero glandularum ovi anserini, vel columbini magnitudine peritonæo adherentium, quarum alia gelatinâ, aliæ albido humore, aliæ subpurulento erant turgidæ, minimè cum cavo abdominis communicantes.

11. *Physconia ab excrescentiâ.*

Ea est abdominis partialis durities, aut intumescencia quæ pendet ab excrescentiâ obstructionem mentiente.

Excrescentiam ad pylorum memorant Vesalius, Benivenius, Fernelius; ad intestina reni ovillo similem ano rejectam Chr. Wincler. *Collect. Acad.* Tom. 3. pag. 274.

12. *Physconia mesenterica* J. Lechellii *Collect. Acad.* Tom. 3. pag. 385.

Steatoma mesenterii capitis magnitudine, sensu gravitatis, doloribus per intervalla, & vomitionibus stipatum; quandoque diarrhoea torminosa accedebat; pedes ante obitum oedematosi fuerunt, nullum serum in abdomine.

13. *Phyconia hepatica*. Communicat. D. Broussouet. D. M.

Tumorem in regione hepatis à quindecim annis ferebat mulier quadragenaria, de anno in annum eò increverat tumor, ut vidua illa in prociuctu duplicis partûs diceretur.

Tumor externam hepatis figuram retinebat, erat durissimus, volumine monstrosus, illo fortiter compresso, vix dolebat ægra, inter ascendendum anhelabat, pedes nunquam intumuerunt, catamenia rite fluxerunt.

Pertæsa mulier illa medicamentorum, quæ clarissimi Doctores per plures annos, & ego per plures menses in vanum usurpabam, devoravit simul & semel drachmam unam & semiss. mercurii dulcis, quod remedium in conservâ enulæ campanæ exceptum in plures doses partitum, & intra quinque dies assumendum præscripseram; ab assumpto remedio vix tres elapsæ erant horæ, cum vividissimum dolorem in abdomine conqueritur, & inter cruciatus exclamat se persentire aliquid è pectore in infimum ventrem ruens; interea evanescit tumor, & ferè exanimis in lecto procumbit ægra; illam invisurus accedens vires prostratas, pulsum vix micantem, intestina velut in aquâ innatantia deprehendo; compressâ levi manu parte quam prius obsidebat tumor, dolorem acutum persentiebat ægra; viribus per quatuor dies refocillatis, abdomen intumuit, sensibilis fit fluctuatio & jam septimus excurrerat dies, quo cla-

rissimo Doctore Farjeon in consilium vocato, paracenthesim instituendam decrevimus, juxta quam ad decem, quindecimve libras educta fuit aqua limpida; tribus verò à punctione diebus elapsis, redit ascites, & non modò abdomen, sed & totus corporis habitus intumescit; in hoc debellando hydrope incassum usurpavi hydragoga vegetabilia melioris notæ, ad mercurium dulcem & antimonium crudum confugiendum erat, quibus hydropem penitus fugavi, & ægram adeò perfectè sanitati restitutam dedi, ut à sanitate adeptâ tertius excurrat annus, nullum dolorem amplius perpeffa in hepate, licet valdè compresso.

IX. Graviditas, *Grossesse*.

Græcis *Cuesis*. Ægræ *Gravidæ*, utero *gerentes*.

Verus est morbus, isque apud mulieres poenalis, (docet Genesis) cujus signum præcipuum est abdominis intumescencia in axi hypogastrii prominens, sensim ascendens, partuque terminanda.

Differt ab hydrometrâ, 1°. quia ultra quartum mensem in graviditate verâ datur motus fetûs in utero contenti, vel sensus molæ per graviditatem huc illuc inclinantis; 2°. quia datur resistentia tanquam à partibus solidis in utero contentis; in hydrometrâ verò nec motus tùm totalis, tùm partialis, nec firmitas adest, sed potius fluctuatio tanquam à fluidis in utero congestis.

Principium graviditatis cujusvis est coitus feminae cum mare, unde quæ viro non utuntur hydrometræ quidem, minimè verò gravidæ esse possunt; verùm dantur plures fallaciæ ex parte earum quæ innuptæ graviditatem celare, aut quæ

nuptæ eam simulare cupiunt, præter errores involuntarios.

Causa graviditatis est evolutio fetûs, vel placentæ in utero, aut tubâ alterutrâ, præmissâ fecundatione; si fetus exolvatur, graviditas vera est tum uterina, tum tubalis; si verò succetur ab evolutione placentæ, datur molaris; non potest autem distendi uterus prius in pelvi contentus, & crescere ad hoc ut contineat fetum novimensem cum liquore amnii & placentâ, quæ omnia duodecim circiter libras adæquant, quin sensim sursum ultra umbilicalem regionem tumor in abdominis axi prominens ascendat, quin ligamenta distendantur, distensusque uterus vicinas partes premat; unde dyspnœa, constipatio, difficilis incessus, gravitas, seu lassitudo totius corporis; præterea suppressâ majori sanguinis menstrui copiâ, quàm quæ primis saltem mensibus ad nutricatum exigui fetûs impendi potest, superfluo sanguine onerantur viscera acutiori sensu prædita, potissimum stomachus; unde nausea, malacia, aliaque gravidarum incommoda, initio graviditatis magis conspicua.

1. *Graviditas vera* Mauriceau, lib. 1. cap. VI.

Ea est quæ à fetu in utero evoluto produci-
tur, quæ cum molari eadem per tres, vel quatuor primos menses habet symptomata, nec distinguui potest à tubali, nisi quod tumor in axi hypogastrii constanter observatur; in tubali verò constanter ad alterutrum latus. Cognoscitur 1°. ex eo quod post coitum catamenia solito tempore prius erumpentia jam deficient, nisi valdè plethorica sit mulier; 2°. quod phænomena eadem ex parte appetituum superveniant, quæ in prægressis gravitatibus, eaque diversa in diversis mu-

hieribus; alia enim vinum, alia tabacum, alia
 panem, haleces, &c. quibus delectabatur jam fas-
 tidit, aut quæ oderat jam sectatur. 3°. Intumescit
 hypogastrium, colore tamen faciei florido per-
 manente, unde à chlorosi, & ascite incipiente cum
 opilatione discrepat. 4°. Inter quartum & quin-
 tum mensem distinctè percipit motum partialem
 fetûs qui initio velut exiguus mus titillabat, dein-
 de alterutram corporis partem huc, vel illuc pro-
 lubitu movet, calcitrat, extenditur, mox in al-
 terum latus se provolvit, qui motus vegetiores
 quovis mense evadunt, & sæpè matri dolorem
 creant, quique palpo exploranti videntur fieri à
 capite fetûs, vel à clunibus, vel à pedibus;
 hanc modò, vel illam uteri regionem prementi-
 bus, qui certè motus partiales in molâ deficiunt.
 5°. Ultra quartum mensem mammæ turgescunt lacte
 quidem seroso, sed tamen albescente, & multò
 copiosiori quàm in feminis dudum vacuis, viduis-
 ve. 6°. Si digito in vaginam immisso tangatur
 orificium uteri, dum alterâ manu jejunæ mulieris
 exploratur hypogastrium, & in partes oppositas
 alternis vicibus premitur, ut docet Puzos. gra-
 viditas inter secundum & tertium mensem detegi
 poterit; quippe eo tempore fundus uteri gravidi
 duobus, tribusve transversis digitis ossa pubis su-
 pereminet, & pressio hujus fundi transfertur ad
 digitum uteri orificio admotum; illa tamen ex-
 ploratio in mulieribus ventricosas non nisi inter
 tertium & quartum mensem profutura est; addit
 his signis Mauriceau orificii uteri clausuram,
 cervicis ejus brevitatem & crassitiem majorem,
 ejus etiam versus posteriora inclinationem, de
 quorum signorum veritate meritò dubitabat clar.
 Puzos.

MORBORUM, CLASSIS X. 319

Cura exigit ut initio & in fine graviditatis metuentes abortum caveant à lapsu, ictu, pathematis, saltibus, similibusque nimis commotionibus; quoad victum insalubris modò jucundior & expetitus cibus minus nocet gravidis quàm non gravidis; plures gravidæ indigent phlebotomiâ bis terve in decursu graviditatis repetitâ, & per illam à plurimis incommodis liberantur; phlebotomia verò è brachio tantùm, non è pede instituenda est juxta usum; caveant ab arctioribus crocotis, thoracibusque abdomen comprimentibus, nec non ab occasionibus pathematum quibus magis percelluntur quàm non gravidæ; ultimo mense butyro vias fetûs inungant.

Quomodò verò liberentur per partum, vide in *dystociâ*.

2. *Graviditas molaris*. Mauriceau, *lib. 1. cap. IX. pag. 104. & lib. 2. cap. 31. Synopsis Ephemerid. Germaniæ.*

Signa molæ vide in *Dystociâ à mola*.

Concreta carnosâ in utero sunt vel falsa germina, vel ova immatura, vel molæ, vel fungi. *Falsa germina* sunt placenta incrassata, undique clausa in pyriformem molem efficta intra quam vel aqua tantùm latet, vel nullus continetur embryo vivus, sed tantùm embryonis rudimentum exiguum & informe. *Ovum* vel germen verum est folliculus filamentosus, pellucidus, albumine pellucido plenus, in quo latet embryo mensis ætatem nondùm adeptus vermiculo similis. *Mola* demùm est moles carnosâ vel hydatidosa ex solius placentæ incremento per multos menses factò prodiens embryone destituta.

Quoniam intra mensis spatium tantùm crescit falsum germen, nullo signo illud, dùm latet in

utero, dignosci potest. Abortus verò ejus, qui effluxio propriè dicitur, illud in conspectum prodit; verùm mola idem evadit cùm diutiùs imò ultra novem menses in utero restitat, & fetùs instar excrescit; adeòque graviditatem veram mentitur usquequo, cùm ad quartum mensem & semissem deventum est & ultra, nullus motus partialis in utero perſentitur, sed tantùm motus totius in partem decliviorẽ pro diversâ matris positurâ diversus.

Adſunt ſcilicet initio graviditatis molaris anorexia, malacia, vomitus, ſuppreſſio catameniorum, aſthenia, ut in verâ graviditate, ſed illa non ita diù durant, identidem menorrhagia ſeroſa exigua & irregularis accedit, lumbago obſcura ſupervenit quin ulli principio procatactico nec menorrhagia, nec lumbago tribui poſſint. Exploratio etiam docet uterum non ita eminere intra abdomen, ac in verâ graviditate ſub eodem termino eminere ſolet ſupra pubem; ſi intra ſecundum, tertiumque graviditatis mensem ſubitò ſuperveniat gravis menorrhagia, cum lumbagine parturitionis prodromo, grumorum effluxu, & gravitate podicis, ſignum eſt certius falſi germinis, maximè ſi exploratum uteri orificium poſſit digitum admittere, & digito percipiatur in utero corpus molle quoddam extrorſum tendens, ferè certum eſt inſtare falſi germinis excluſionem. Vidi nuper poſt aliquot dies à menorrhagiâ gravi dolores partûs ſuccedere, ſedato aut ceſſante ferè ſanguinis effluxu & abortum feliciter terminari; quo factò vires ſenſim recuperabantur; quibus cautelis, debeat in hiſce caſibus ſollicitari partus, docet Puzos. *de falſo germine, cap. 19.*

Molam viginti libras pendentem, aſſumpto
ſpiritu

spiritu salis ammoniaci salito Zwelferi, & cathartico expulit Khonius, *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 368.* Huic scopo frequentes clysteres profunt, si mola sit extra uterum, ut ea quam refert Christ. Froman. *ibid. pag. 50.* & ad physconiam pertinet, qualis in virginibus etiam reperitur.

Molas quinque imò septemdecim annorum observarunt Academiae Germanicae Socii. Vide Synopsim Ephemerid. Molæ hydatidosæ, vesicariæ, seu vesicales, sebaceæ sex pingues, sanguineæ & carneæ observantur. Omnes verò vasis, vel lymphaticis, vel sanguineis placentæ infarctis, dilatatis fabrefactæ sunt.

3. *Graviditas perennis.* *Collect. Acad. Tom. 3. pag. 697.*

Uxor militis gravida termino consueto advocavit obstetricem, sed parere non potuit; decimo graviditatis mense fetus erat jam mortuus, cum lochia ubertim fluxere, & lac per duos menses è mammis promanavit; supervenit dein scabies maligna; tunc moles abdominis decrevit; interea fetûs sceletum in utero percipiebatur, carnes absumptæ judicabantur. Hæc judicabat post sex graviditatis annos Georg. Hanæus, Med. Danus.

Monspelii verò uxor Senatoris per multos annos sterilis, paulò ante mariti obitum concepit, nono mense conamina partûs experta est, & à peritissimis in arte obstetriciâ viris explorata fuit, quorum testimonio minimè æquivoco, constabat eam fetum gestare novimestrem, cujus caput intermedia tantum membranâ crassiori manibus suis tetigisse, se fidedigni Chirurgi asseruerunt; demùm à mense in mensem frustra expectabatur partus, quievère omnia fetus conamina, ipse fetus obiit,

& tumor durus in regione hypogastrii sphæricus per aliquot annos perstitit, ea demùm mulier Lugduni obiit post effluxum materie putris ex utero; in hujus cadavere repertum sceletum fetûs ruptum in tubâ fallopianâ dilatatâ latitans.

Steigerthal in *Philosoph. Transact.* n°. 367. anno 1721. per quadraginta sex annos gessit in utero fetum, seu potius molam, cujus iconem vide loco citato.

Rob. Houstoun in *Philosoph. Transact.* retulit graviditatem extrauterinam in quâ fetus per quinque annos in abdomine latuit.

Ossa fetuum ano excretorum observavit Bern. Shlever. Fetus per anum expulsum memorat D. Nourse. Vidit Monspeli Castellanus filius Med. Professor. Graviditas novem annorum extra uterum contento fetu, *Philosoph. Transact.* volum. 9. pag. 191. Bromfeild.

4. *Graviditas vesicularis.* *Transact. Philosoph.* 1728. n°. 405.

Mola vesicularis Synopsis Ephem. German.

Ea est in quâ loco fetûs massa hydatidum generatur; omnium molarum vel falsorum germinum frequentissima est nullis signis ante abortum dignoscenda. Vide *Hydrometram hydaticam.*

5. *Graviditas à falsâ molâ.*

Est ea quæ loco fetûs gestat tantum placentam, vel à prægresso partu residuam, vel concrementum lymphaticum, polyposum à cruore effuso effictum, quæ substantiæ molis quidem solent annumerari, attamen ita ab illis differunt, ut sine coitu in utero viduæ, virginisve generari possint; cum è contra veræ molæ prægressum coitum supponant, quandoquidem illæ nihil aliud sunt quam germinis involucria ex ovis immaturis aut subven-

taneis ex ovario in uterum delapsis, & sufficienter accreta; de cætero obscurissima est earum diagnosi. De his legi meretur Dissertatio de generatione molarum Auctore Illustriss. Comite Buchnero, Acad. Natur. Curiosor. Præside dignissimo.

6. *Graviditas tubalis Astrucii, de morb. mulier. Tom. 4. pag. 44.*

Est ea quæ fit à fetu intra tubam fallopianam crescente, cujus exempla numerosa prostant. *Vide Litrium, Acta Acad. Paris. 1702. Cyprianum, Dissert. de fetu ex tubâ exciso 1700. Haller. ad Boerhaavium, Tom. V. pag. 329. Sanctorinum, Observ. anat. cap. 11. Bonetum in Sepulchreto, libr. 3. tom. 2.*

Ex tubâ denique ruptâ fetum in abdominis cavum delabi non novum est. Hinc verò mors fetûs & matris. *Vide superiùs relatam historiam similis graviditatis perennis.*

7. *Graviditas ovarii Abrah. Vater. Dissertat. de graviditate apparente ex tumore ovarii dextri enormi orta per tres annos cum dimidio durante, Wittembergæ, 1722.*

8. *Graviditas sarcoma. Sarcoma uteri Astruc. lib. 2. cap. 6. artic. 2.*

Est excrescentia adiposa uteri cavitati adnata, quæ cum notabiliter excrevit, graviditatem sæpè mentitur, id est mulieres viro utentes sensim intumescere hypogastrium percipientes, sine ullo gravi incommodo facillè se gravidas esse existimant, & si quondam hoc sarcoma in lucem edant, videtur corpus uteri modulo accommodatum, adiposum, solidum; unde à molâ, germine, aliisque corporibus differt; initio, dùm totum uterum non replet, catamenia liberè fluunt, dein

verò supprimuntur, imò phlegmatia gravidis familiaris supervenit; sunt tamen quibus hoc sarcoma leucorrhoeam accersit. Vide curam apud Ill. Astrucium.

O R D O T E R T I U S.

H Y D R O P E S P A R T I A L E S.

Sunt tumores majores, sed non universales, à fluido intra cavum capitis, abdominis, uteri, vel vesicæ contento, unde differunt ab intumescentiis textum cellularem earundem partium flatu vel fluido quovis distendentibus aut partes solidas infarciuntibus.

Differunt à cystidibus primæ classis ratione gravitatis symptomatum, huc itaque referre non juvat hydroceles, bronchoceles, hydromphalos, oscheoceles, anevrismata, varices, lupias, hyarthros, &c. nec hydrothoracem, hydrocardiam, ecclampsias, apoplexias, &c. quæ à fluido in cavo thoracis, cerebrive effuso, sed nullo tumore conspicuo, dependent.

Causa tumorum est pressio lateralis fluidi congesti in cavitatibus quarum claustra distenduntur. Principia frequentissima sunt effluxus lymphæ per vasa lymphatica in suis nativis emissariis obstructa, si de ascite agatur; flatuum genesis aut expansio, si de tympanite, & sic de cæteris.

X. Hydrocephalus, *Hydrocéphale.*

Est tumor capitis, facie sæpiùs excepta, mollis aut elasticus à fluidi intra ipsum congestione.

Intumescit caput cum facie, & quandoque residuo corpore, in variola confluenta. Vide *Ptyalismum variolosum*. Sed hic affectus ad anasarcam tertiam attinet. Intumescit etiam manè facies oedematose in cæteris anasarcae speciebus, nec non emphysematose tumet quandoque in pneumatosi; quem affectum physocephali nomine quidam insigniverunt; sed ab his discrepat hydrocephalus, quod in cavitate notabili fluida congesta supponat.

Morbus hic vel est congenitus, vel junioribus tantum supervenit, cum nullo exemplo constat adultis accidisse; pars tota capillata capitis sæpius intumescit, raro accidit ut tumor vesiculosus aquam ex futurarum hiantium intercapedine mutuans, & capiti superimpositus morbum hunc constituat. Vide Mangeti *Bibliothec. Med. pag. 872. de Hydrocephalo*.

1. *Hydrocephalus interior. Hydrocéphale des ventricules.*

Ea est species in quâ serum intra cranii thecam latitat, eamque ita distendit, ut futuræ hient.

Illius feri origo in sinibus ipsis cerebri, sæpius à glandulis plexûs reticularis vasorum, & vel tantum ipsos sinus cerebri ita distendit, ut plures hujus libræ in ipsis contineantur, vel inter meninges ipsas & cerebrum, meninges & cranium cumulantur. Si caput minimè intumescat, nullus propriè dictus est hydrocephalus, licet hydrops sinuum cerebri hoc nomine abusive significetur; sed adest alterum genus morbi soporosi, spasmodici, vesani, &c.

Cognoscitur ea species ex hiatu futurarum qui digito prementi innotescit.

Ægri sunt sæpius somnolenti, stupidi, tardi,

coeci ; non pauci spinâ bifidâ simul laborant , & siue congenitus sit morbus , siue primis vitæ annis supervenerit ; ea species omninò insanabilis est ; qui simul laborant spinâ bifidâ , eâ sectâ citius moriuntur , incisus etiam ope chirurgica tegumentis , mors acceleratur ; interea apud jumenta , ut boves , aquarum emissionem ope trepani factam vulgò institui apud Helvetos , docet Wepferus.

Sunt hydrocephalici quorum caput portentose tumet , ita ut residuo corpori præponderet , & simul est ferè totum pellucidum & molle , quale hic nondudum vidi ; illi ad annum unum aut alterum vitam prorogasse visi sunt , lac nutricis apprimè fugentes , de cætero somnolenti , vix sentientes , stupidi.

2. *Hydrocephalus exterior. Hydrocéphale des téguments.*

Est illa species in quâ omnia capitis integumenta turgida sunt alba , mollia , oedematosa , non invicem hiantibus futuris ; textu verò celluloso aquis admodum distenso. Illa distensio fit successivè , eadem ætate quâ in priori specie , atque vel est simplex morbus , quod rarissimè accidit , & tunc functiones cerebri vigent , vel simul adest vitium simile in cerebri sinibus , & tunc ægri furdi , coeci , vel stupidi , somnolentivè sunt , imò utplurimum tumor conspicuus secundarius est , & ab hydrope sinuum cerebri dependet.

Cùm simplex est illa species curationem admittit quandoque ; & in hoc casu hydragoga cathartica diuretica tenellæ huic ætati accommodata usurpantur. His frustra institutis ad vesicatoria , imò scarificationes , præmissis tonicis , solventibusque deveniendum est.

XI. Physocephalus.

Est tumor totius capitis emphysematosus seu
tensus elasticus, sub digito crepitans.

Hujus verò unica datur species à pneumatosi
distincta, eaque est à Græco *physao*, inflo, &
cephale, caput.

Physocephalus artificialis.

Artificiosus hydrocephalus Mangeti, *Bibliothec.*
Med. pr.

Mendicus Parisiis visus anno 1593. ut pro
monstro suum natum lactentem ostenderet, &
inde quæstum sibi faceret, cuso foraminulo in
ejus vertice intra cutem & musculos ope tubuli
sensim quotidie aërem insufflavit, & intra menses
aliquot, repetitâ operatione, monstrosam in
molem nati sui caput extendit, atque sic per
Galliam de oppido in oppidum visendum exhibuit.
Sceleratum hunc patrem Magistratus Parisiensis
morte multavit. Pneumatocelem artificiosam à
mendico in similem finem factam narrat Paræus.

XII. Ascites, *Ascite.*

Askites Tralliani, *lib. 9. Pachy 4^m. Hip-*
pocratis, pag. 559. Hydrops abdominis.
Hydropisie ascite. Ab *ascos*, uter. *Ægri*
Hydropiques, ascitiques.

Charaëter. Gravis & fluctuosa abdominis intu-
mescentia.

Si manu latus abdominis prematur, & alterâ
latus oppositum percutiatur, tunc percipitur re-
percussio seu antitypia quam vulgò *fluctuationem*
nuncupamus; hoc signo ascites distinguitur à

physconiâ. Gravitatis sensu de quo ægri conqueruntur, & defectu elasticitatis ac soni ex percussione editi, distinguitur à tympanite.

Abdominis totius sphæroideo tumore, non solius hypogastrii prominentiâ circumscriptâ, qualis est in graviditate, saltem initio morbi, distinguitur ab hydrometrâ, physometrâ & graviditate. Ast hoc signum fallit in ascite intercute, aliisque non abdominalibus.

Serosos voco eos qui ab humore lymphatico fiunt. *Non serosos* qui à cruore, pure, chylo, urinâ, &c. *Abdominales* voco eos quorum humor fluitat in cavo eodem, ac viscera abdominis; *non abdominales* verò, si humor coerceatur in alio quocumque cavo & intra cutem, musculos, lamina peritonæi, ovarium, uterum, &c. portentose dilatatum, hinc quatuor ascitum differentiæ, quarum signa ante cadaveris exenterationem vix ulla sunt, & Medicis restant indaganda.

1^o. *Serosi abdominales.*

Horum sunt permultæ varietates, de quibus in genere agemus titulo ascitis vulgationis, dein eas sigillatim examinabimus.

1. *Ascites vulgationis.*

Ascitis character est gravis & fluctuosa abdominis intumescencia ut plurimum cum polydipsia, urinâ paucâ lixiviali.

Incipit ab urinæ paucitate, colore intensius flavo, rubescente, lateritio, pedum tumore molli, pallido, qui vesperè crescit, manè diffunditur in faciem, palpebras potissimum, manumque alterutram, in quam æger nocte recubuit; sitis assidua accedit, abdomen tenditur,

tumore non solius hypogastrii, ut in graviditate, sed totius abdominis uniformi; ægro resupino, si alterâ manu ut finistrâ prematur latus abdominis, dùm dextrâ latus alterum ex adverso percutitur, fluctus seu impetus aquarum persentitur, clarior vel obscurior prout aquæ liberiùs vel difficiliùs volvuntur in abdomine, obstructis alicubi in abdomine, ut in hepate, liene, ovario, vasis lymphaticis exterioribus, lymphâ à retro urgente cruore pellitur, unde vasa sua distendit, vel rumpit, vel vicina patula diducit, unde stillatim in cavum abdominis effluit, lymphâ in quam non ferum perspirabile; fluidum enim paracenthesi extractum ad ignem concrescit, ut albumen ovi; sensim itaque repletur abdomen hoc fluido quod premit quoquo versus æqualiter sub eâdem altitudine, si solâ gravitate premat; unde stante ascitico hypogastrium magis tenditur epigastrio.

Verùm si turgidum sit abdomen collecto fluido, & ejus tegumenta semel distensa fuerint, tunc pressio aquarum respondet tensioni claustrorum abdominis & quoquo versus eâ ratione æqualis est, unde diaphragma fursùm in fornicem attollitur; hinc respiratio difficilis maximè jacente ægro, hinc conatus ad respirandum, conatus ad molem corporis auctam movendam, quæ major est viribus assuetis, unde lassitudo; lymphâ depauperatus cruor non refarcit jacturas partium, hinc macies in dies crescens, potentia motrix cordis decrescit, hinc pulsus minuitur, & pari passu frequens evadit; cruor non satis elaboratur, unde lymphâ cruda prædominatur, quæ gravitati potius quàm viribus cordis trusivis obsequitur, unde juxta textum cellulosum cutis deorsùm semper ad partes infimas & declives delabitur, hinc pedum,

crurumque oedema vespertinum, lumborum, palpebrarum, manuum oedema matutinum; ast progrediente morbo æger vix potest horizontaliter jacere, ob respirandi difficultatem, unde erecto trunco jacet; sero superfluo imbibitæ partes laxantur, hinc & cerebrum, unde somnus gravis, fortè & securitas animi circa eventum morbi, hinc nullus metus, summa confidentia de recuperanda sanitate; pressis pulmonibus & laxatis supervenit tussis sicca, quæ sputum cruentum paucum dein excitat, effusa lymphæ in scroto & præputio has partes laxas portentose diducit; alvus sicca est, & difficillimè solvitur, languente intestinorum sero imbibitorum sensu & motu peristaltico; facies pallet, sordet, corpus supernè skeleton repræsentat, abdomen quandoque ulcerosum extillat, unde æger sublevatur, quandoque exulceratis & fluentibus tibiis detumescit, hinc natura monstrante viam, Medici paracenthesim necessariam esse intellexerunt.

Si sanguis mittatur ascitico, thrombus ruber est exiguus respectu feri circumflui; ergo serum prædominatur, quod laxitatem solidorum, fluidorumque cruditatem indicat.

Si cadavera asciticorum secantur, viscera plurima nunc hæc nunc illa obstructa, indurata, vel etiam remollita, semi-putrida, callosa, retorrida, granulosa, suppurata, absumpta, adaucta reperiuntur, & sæpissimè hepar, dein lien, mesenterium, pancreas, uterus, rariùs renes, epiploum, pulmones, cor.

Si cutis pedum secetur, ea vix hiat quod atoniam summam significat.

Herpetes, exulcerationes, fitis, humorum stagnantium acridinem simul indicant, unde gangræna vulneribus horum sæpè supervenit.

MORBORUM, CLASSIS X. 331

Ex dictis patet cur plurimi ascitici omninò insanabiles sunt, maximè inveterato morbo & solidis graviter vitialis inveterascente morbo omnia in pejus ruunt, fluidis scilicet stagnantibus, putrescentibus, congrumatis vasa laxantur, canales obturantur, vires vitales absumuntur, unde morbus initio sanabilis, dein curæ nulli cedit. Prognosim pejorem reddit ignorantia principiorum hujus morbi in dato ægro; defunt enim signa quibus diversa hæc viscerum & humorum vitia primaria cognoscantur, unde methodum curandi genericam tantum sequimur, quæ causam sæpè non attingit; in praxi ad sequentes ascitis varietates attendendum est.

2. *Ascites ab opilatione.*

Hydrops ab obstructione viscerum.

In recenti sunt 1°. pedum oedema; 2°. urina pauca rubra; 3°. fitis in dies crescens; 4°. abdominis intumescencia, gravis, fluctuosa.

In vetusto 1°. febricula; 2°. anorexia; 3°. macies; 4°. dyspnœa; 5°. tussis sicca; 6°. ante mortem hæmoptysis parcissima; 7°. erisypelas abdominis ichorem fundens; 8°. decubitus horizontalis suffocans.

Desiderantur in recente 1°. obstructionum reseratio; 2°. aquarum educio per paracenthesim; 3°. urinæ copiosus proventus; 4°. diarrhœa ferrosa; 5°. abstinentia à potu.

Obstructiones reserant 1°. succi expressi ex herbis amaris, ut cichorio, fyzimbrio aquatico, apio, addito rheo & limaturâ ferri; 2°. apoze-mata ex radicibus petroselini, asparagi, foeniculi, rusci, ononidis, herbis diureticis, millepedibus, rheo.

Urinas movent vinum Rhenanum, Mosellanum,

332 G E N E R A E T S P E C I E S

elaretum cum rheo, ferri limaturâ, absynthio, salibus neutris, bolus ex terebinthinâ, ipsius spiritus, levissima cantharidum infusio, cum vino campano facta, maximè acetum stilliticum; diarrhoeam serosam procreant succus ireos, radicum ebuli, syrampus de rhamno, jalappa, aqua vitæ Germanica, remedium Medici Arabi, seu scammonium succo limonis correctum, gutta gummi, &c.

In inveterato ascite sola diuretica tolerari possunt cathartica hydragoga vires nimis pessum-dant. Extûs emplastra resolventia abdomini ad-mota laudantur, suadentur etiam à Tralliano & ab Hecqueto incisiones cutis in malleolis ad aquas stillatim educendas. Hoc natura quandoque icter sibi cudit, imò in cute abdominis phlyctoënæ ruptæ aquis viam præbent, ut vidi; verum si-ve spontè, si-ve arte educantur aut non educantur aquæ, sphacelus ibi timendus; ex ulcere putri, verminoso tibiæ, vidimus aquas effluxisse, & ægrum convaluisse; sed in cachecticis annosis, obstructisque vix ulla salus speranda est. Vinum medicatum hic conveniens, fit infundendo sennæ fol. polypodiique radicum ana unc. ii. rhei, ja-lappæ ana drachm. ii. absynthii manip. i. macis, cinnamomi ana semi-drachm. in vini albi libr. iii. colaturæ uncia quatuor manè sumantur.

3. *Ascites ab hepate.*

Ab hepate obstructo, indurato, schirroso, tu-beroso, calculoso, flavo, corrupto, pallido, enormi, &c. Boneti *Sepulchret. obs.* 4. 5. 6.

Hepatis superficies numerosis scatet vasis lym-phaticis ad cisternam lumbarem lympham deve-hentibus; obstructo hoc viscere, rupto alterutro lymphatico vase, lymphæ in abdomine affusa sen-

sim colligitur; operæ pretium est itaque ut libertas circulationis in hoc viscere restituatur; frustra enim aquæ per paracenthesim & cathartica educerentur, cum novus ab hepate proventus semper expectandus est, adeoque in hoc casu ab initio remedia auriginis aperientia, martialia, radices aperientes debent usurpari formâ apoze-matum, jusculorum, opiatarum quæ diù debent usurpari.

Si bilis adusta, viscida, retorrída, ob labores, æstivos sudores, calorem summum, hepar obstruat, tunc juvant serum lactis, aquæ minerales Vallenfes, Bellilucanæ, cautè tamen, juscùla diluentia, quæ omnia inveterato asciti nocerent; causam primordiale morbi tollunt, ut expertus sum; sed non expectandum donec aquæ effusæ sint.

4. *Ascites à liene.*

A liene tumido, adaucto, indurato, pallido, molliori, corrupto, lapidoso, vel cartilagine obducto, crasso, cruore turgido, apostematoso, &c. *Sepulchret. obs. 6. 7.*

Hæc vitia sensibilia sunt sæpiùs sequelæ quàm principia ascitis; ast designant sæpiùs latere in hoc viscere vitium primordiale, scilicet obstructionem quæ ansam dedit cujusdam lymphatici vasis ruptioni, aut diapedesi, vel anastomosi, quod conjectamus præcipuè ex hujus regionis tumore, renitentiâ ex prægressis quartanis & tertianis febribus maturiùs suppressis, sine sufficienti aperientium usu, deinceps revertentibus, ex ægri colore fusco, habitu macilento, animo melancholico; hoc facit etiam hæmorrhoidis assuetæ suppressio, fontanellæ ulceris catameniorum repressio.

334 GENERA ET SPECIES

Dùm levis est vasorum splenis, vel hepatis infarctus à sanguine spisso, crasso, vel lymphâ crudâ, feculentâ, curatur feliciter, aut prævertitur ascites jusculis, ptisanis, apozematis ex rheo, ferri limaturâ, cinnamomo, radicibus asparagi, brusci, ulmi, capparidis, enulæ, foliis absinthii, chelidonii, armoraciæ, eupatorii, agri-moniæ, cerefolii, cichorii, fysimbrii aquatici.

5. *Ascites scrophulosus.*

A mesenterio strumoso.

Hæc species infantibus crasso cibo utentibus, ab impurâ venere ortis, non satis exercitatis est familiaris; crescit à liberaliori sanguinis missione in morbis acutis eos infestantibus, suppressâ diarrhoeâ serosâ intenditur, cum hydrothorace & anasarçâ complicatur, & exigit levia attenuantia scrophulis adversa, tenuissimum antimonii & martis pulverem, juscula aperientia cum calendulæ, rutæ, xanthii, filipendulæ, bellidis, elatinæ, scrophulariæ, foliis aut radicibus incoctis; huc opiata ex rheo, martis tincturâ, millepedibus, ammoniaco gummi.

6. *Ascites ab ovariis* Mead. *Monita de hydropo*, pag. 127.

In quamplurimis mulieribus asciticis origo morbi est in ovariis obstructis, hydatidosis, quorum lymphatica rupta lympham fundunt, quod evenit præsertim illis quarum catamenia defecere, viduis, sterilibusque, aut iis quæ morbos tubæ, ovarii, uterive passæ sunt.

Flatus ex utero per tubas in abdomen fertur facilè, ut expertus sum in cadaveribus humanis; mirum est quod hac viâ aquæ asciticarum ex abdomine foras emitti nequeunt quodam artificio.

Illa species rarissimè cedit remediis, ex Mea-

dio, incipit à dolore & tumore inguinis alterutrius, mulieribus est familiaris; sanatur quandoque longo usu decocti summitatum genistæ viridium, & seminum sinapis, cochleari uno bis in die vorato.

7. *Ascites à sanguifluxibus* Juncker. *de ascite. Ab inanitione & colliquatione* Schenckii, *obs. l. 5. Delpapa consult. 37. tom. 1. Idropisia minaciant* Hippocrat. *Epid. lib. VI.*

A repetitis phlebotomiis, catameniis, aut hæmorrhoidibus immodicis, ab hæmorrhagiis profusis, non rarò succedit cachecticus & oedematosus totius corporis habitus, verum etiam ascites verus cum urinâ paucâ, lixiviali, siti intensâ, aliisque symptomatis, & magnâ debilitate.

Decrescente scilicet vi trusivâ sanguinis per arteriolas ob cordis debilitatem, quæ patet ex pulsu exili & frequenti, arteriæ majores & minores proprio elastico complanantur, unde sanguis illas difficilius permeans premit, & subit oscula lymphaticorum in majori ratione quàm in sanitate; lymphæ etiam illa debilius elaborata crassior obstruit vasa sua, hinc non mirum si alicunde effluat in cavum abdominis, ibique ut in textu celluloso colligatur. In hoc autem casu aliquoties expertus sum, Tralliani suasu, lacteam diætam esse præstantissimum auxilium, quo non solum ægri vires reparantur, hæmorrhagiæ prævertuntur, verum etiam ascites radicitus sanatur; an verò ascites ille procedat à principio prius assignato, an ab uberi astringentium & kinkinæ prius adhibitorum usu, non ausim decidere; illorum astringentium usum necessarium reddit sanguifluxus uber & pertinax cum febriculâ sæpius quotidianâ eum concomitante. Quando hæ-

336 G E N E R A E T S P E C I E S

morrhagia est nasalis , uterina , vel alvina , fimi-
lem ascitem longis diarrhœis serosis , diuresi , vel
diabeti etiam supervenire observavi ; ast in his
casibus magna adhibetur astringentium copia.

Curam ascitis diureticis & lacticiniis perfectam
vide apud Willisium , §. 3. pag. 142.

Hic morbus familiaris est mulieribus menor-
rhamiam vel à partu , vel à quavis origine copio-
sam passis. Incipit à pallore pedum & tibiæ
oedemate , inde aqua turget abdomen quæ pulsa
fluctuat , sitis , urina rubra pauca , aliaque symp-
tomata accedunt ; multi , ait Hippocrates 6. *epi-
dem.* ex hæmorrhagiis nimis in hydropem inci-
dunt.

Bis morbum vidi in quadragenaria menorra-
giam maximam ter , vel quater in anno expe-
riri solita cum nausæa , anorexiâ ob usum falso-
rum nimium ; ille verò ascites in eâ bis sanatus
fuit præmissâ levi catharsi per usum lactis bis
terve de die ad mensem continuati , & Papa in
hoc morbo suadet 1°. ut sitis constanter tolere-
tur ; secus 2°. paucò vini albi Avenionensis ,
ejusque chalibeati per infusam ferri limaturam ;
3°. ut per diuretica lenia , minimè fortia urinæ
fluxus copiosus restituatur , in quem finem adhi-
beantur decocta ex radicibus asparagi , apii , sal-
tamarisci , quod idem est ac mirabile Glauberi ,
terebinthina , saffrastra ; 4°. à catharticiis timet ne
vires imminuantur , solum oleum amygdalarum
& clysmata concedit ; 5°. ad roborandum cor-
pus juscula ex columbis , guttulas elixirii pro-
prietatis in juscule , usum theæ , infusum lapidis
medicamentosi , &c. suadet.

8. *Ascites ab exanthematis.*

Ab scabie repulsâ D. Deidier , Profess. Mons-
pel. Obs.

Ab

Ab herpetibus, maculis, &c. repressis Charleton.

A rubeolâ repressâ male curatâ. Vide Anasarcam.

Bis in Nosocomio Monspeliensi accidit à suppressâ scabie ascitem supervenisse, qui frustra tentatis cæteris auxiliis, sanatus est assumptâ scabiosi tunicâ, unde repullulavit scabies, & ascites evanuit; vix unquam in ascite succedunt sudorifica, in hac specie tamen indicata videntur.

9. *Ascites arthriticus* Musgrave *de arthritide; cap. VII. histor. 3.*

Hanc speciem ascitis feliciter curatam videsis in Auctore.

10. *Ascites artificialis* Loweri *Experim.*

Est ille qui canibus inducitur ligatâ venâ quadam majori ut cavâ; tunc enim sanguine in venis congesto alteri retro sequenti opponitur resistentia, quâ fit ut fortius premat oscula omnium arteriolarum huc tendentium; ergo ut oscula lymphaticorum ex his oriundorum diducantur, & majorem sui liquidi copiam fundant; quod liquidum antea formâ tantum halitus in cava abdominis, pectorisque transudabat, jam formâ sensibili colligitur.

11. *Ascites scorbuticus* Boerhaavii *Consult. 16^a. Charletoni, Willisii de scorbuto.*

Post auriginem, melanicterum, à cacochymiâ biliosâ ortum, & scorbuti signa, ut maculas pedum luteas, punctatas, maculas crurum & dorsi lividas, latas, gingivarum fetorem, cruentationem, superveniunt crurum & pedum oedemata, urinæ brunneæ, atroflavæ, paucissimæ, lateritiæ, sitis urgens, macies artuum, abdominis tensio, tumor gravis, fluctuans, facies lurida; his comites se præbent hepatirrhœa scorbu-

tica, tussis hydropum sicca, dein sanguinea mortis prænuncia, dyspnœa, &c.

Curatio Boerhaaviana.

In his circumstantiis sumat æger omni bihorio per dies quinque pilulas, singulas gr. iv. sic paratas.

Recipe bulbi ari recentis & rhei ana drach. i. assæ foetidæ, croci, terebinthinæ, & balsami copaivæ ana gr. xv. saponis Veneti unciam semiss. misce, fiant pilulæ; superbibat verò unc. i. de liquore sequente. Recipe aquæ stillatitiæ baccarum juniperi, cochleariæ ana uncias sex, sal. polychrest. drach. ij. tartar. vitriol. drach. i. rob. baccar. juniper. unc. iv. spiritus rectificati baccar. juniper. unc. unam & semiss. tinctur. myrrhæ unc. i. misce. Hæc per mensis decursum fiant; interim pannis calidis siccis manè & vespere totum abdomen fortiter confricetur; addatur exercitatio pedestris, vel equestris assidua pro viribus; victus ex lactucâ, spinachiâ, paucoque vino, aut cerevisiâ; hæc ineunte morbo suadentur, jam facto nulla spes superest. Hæc Boerhaavius.

Franciscanus Religiosus quem hoc ascite laborantem vidi, sumptis vulgaribus remediis, post sex circiter menses cum uteretur apozematis antiscorbuticis, interpositisque catharticis, contra meam & omnium expectationem, superveniente urinæ profluvio, liberatus est ab ascite & scorbuto, & convaluit; illa itaque species ascitis minùs multo periculosa censenda est quàm cæteræ.

Ea species à sanguinis dissolutione dependet, ejusque acrimoniâ, quâ fit ut defectu nativæ viscositatis in sanguine, pars serosa ab eo facilè secedat, ex vasis lymphaticis exhalantibus uberius in abdomen extillet, aut in carniū intercapedinem dimanans tonum earum deterat, simulque morâ acrior reddita putredinem contrahat, viscera corrumpat; hæc verò species etiam ascitem inducere potest ob hæmorrhagias immodicas qui-

bus scorbutici sæpè exhauriuntur; stipatur verò gingivarum tumore livido, sanguifluxu ex ore, dentium nigredine, oris fetore, tibiæ & crurum latis, livescentibusque maculis, simulque distinctis nigris, flavis, luteisque puncticulis.

Juscula ex carne vitulinâ, rheo, lapathi radice, foliis cichorii, pimpinellæ, sanguisorbæ, &c. balneo mariæ parata, interpositis lenibus catharticis indicantur, & deinceps diuretica cum roborantibus mixta, quorum ope evacuetur abdomen, atque demùm lactis asinini usu sanguinis acrimonia temperetur.

12. *Ascites febrilis. Ascites à colliquatione Senert. de hydrope ascite.*

Illam speciem ab initio comitatur, vel immediate præcedit febris acuta, continua, vel exacerbans, vel inflammatoria, mox accedit abdominis calor, intumescencia, & mors, ut observavi, minimè fera; unde discrepat ab ascite intermittentibus febribus succedente.

Ascites ex quartanâ Werlhof. obs. de febr. p. 59.

Mulier à biennio quartanæ obnoxia, ab eo ferè tempore ascitica sensim evaserat cum mensium obstructione, & dysuriâ urinæ lixiviosæ, crura & femora cum dorso œdematiâ laborabant, turgebat facies, respiratio anhela, & lassitudo; omnibus remediis resistebat hydrops & quartana; Werlhofius ter manè ante paroxysmum pomeridianum præscripsit vini emetici unciam unam & semissem, unde mirè imminutus est tumor abdominis, sudor erupit post accessus; præscriptum deinde electuarium ex kinkinâ, enulæ radice, sale ammoniaco, vitriolo martis & rob juniperi, unde omnia melius se habuerunt; deinde purgata est ægra succo ex iridis vulgaris unciis qua-

quatuor in aquâ foeniculi maceratis expresso , cum paucis sacchari , quod plurimis arcanum est eximium.

Recipe radicem iridis vulgaris recentis subtiliter rasarum uncias quatuor , parum macerentur in aquæ foeniculi unciis duabus , expresso succo addatur saccharum , & aquæ cinnamomi pauxillum ; fiat potio.

Kinkinam in ascitis illâ specie laudant Francus , Restaurant , Boecler in Hermannum , Brunner. Alexand. Camerarius.

13. *Ascites calidus.* vide Sponii *aphorism.* 81. Mead. *monit.* pag. 139.

Non infrequenter in praxi occurrit species ascitis , quæ largo potu , sero lactis , sanguinis missione feliciter tollitur , contra verò solitis aliàs artibus exacerbatur. Vidimus hydropem curatum viginti venæ sectionibus , qui ab exhibitis hydragogis & diureticis cujuscvis generis magis ac magis intumuerat ; in hac siquidem specie calor exsuperans fundit & liquat sanguinem ac ferè totum in serum convertit ; ac proinde dum diagrydiatis aut salibus diureticis res peragitur , morbus ingravescit , cedit econtra benignioribus & refrigerantibus præfidiis.

Asciticus quem refert Meadius à collisione in hypochondrio dextro per ictum violentum post sex septimanas intumuerat , dolor erat gravissimus in abdomine , sitis intensa , urina lixiviosa pauca , adhibitis diureticis & catharticis pejor habebat , tumor in dies crescebat , paracenthesis recusabatur , demùm ad levandos dolores adhibita sunt narcotica ; mirum dictu , non solum dolor sedabatur , sed urina fluebat , alvus libera erat , sed cum finitâ somniferi actione rursus pejor haberet , narcoticum octavâ quaque horâ adhi-

bitum est, & ad famem inde languentem excitandam addita est infusio amara, nec non vorabantur pilulæ ex styrace & kinkina cum terebinthinâ, & sic æger contra omnium spem convaluit. Mead. *monita de Hydrope pag. 141.*

2°. *Serosi non abdominales.*

14. *Ascites intercus. Œdema Lamothe obs. 100. des tumeurs.*

In asciticâ extra peritonæi cavum 54. mensuras aquæ ichorosæ invenit J. Scultetus, *miscel. curios. anni 4.*

In peritonæi duplicaturâ observavit P. Barbet, *anatom. pr. part. 4. cap. 2. sub cute ipsa Platerus, lib. 3. prax.*

Hæc species non confundi debet cum eâ in qua viscera omnia abdominalia in glomum collecta & peritonæi lamellâ involuta locum cedunt aquis effusis & totum abdomen replentibus, licet extra peritonæum contentis, quia verum ascitem abdominalem ita repræsentat hæc posterior, ut non nisi ab anatomico perito post cadaveris aperturam dignosci queat: glomus verò viscerum vel sursum vel ad alterutrum latus fertur, cujus exemplum vide apud Meadium, *monit. de Hydrope.*

Œdema Lamothe, *observ. 100. des tumeurs tom. 1.*

Cognoscitur ex tumore partiali tegumentorum abdominis circumscripto, intra quem fluctuatio percipitur sine signis suppurationis ac effusionis intra cavum abdominis.

Aperto ope acûs triquetrae ex hoc hygromate aqua limpida efluxit, & æger intra tres septimanas convaluit; evidens est non œdema fuisse, ut putat Lamothe, sed hygroma.

In observatione 101. ejusdem Auctoris aqua limpida ex simili tumore fluctuante emissa est ope incisionis, ubi pus adesse suspicabatur, & hunc morbum *abscessus* nomine indigitat. Sedes ejus erat inter peritonæum & musculos abdominis.

15. *Ascites uterinus* Nicolai *Decad. observat. Argentorati, 1725. observ. 9.*

In cadavere viduæ sexagenariæ, uterum sphæroideâ distentione cartilaginem xyphoideam attigisse vidit; ille sexdecim mensuras aquarum instar amurcæ continebat; orificium arctè clausum erat, ubi limus fusci coloris, extus hydatides multæ, intestina versus superiora protrusa, ovaria oblitterata, viscera abdominis partim schirrosa, partim livida: mulier ante duodecim annos lochiorum regimen in puerperio malè observaverat, inde malum indies crevit.

Videatur apud Verdier *anatom.* alterum hujus morbi exemplum.

Ascites uterinus Saltzmanni, *observ. Decad. observ. 9.*

Vidua sexagenaria quæ pro asciticâ habebatur tumore abdominis tenso non fluctuante sine ullo umbilici vestigio, habuit integumenta communia valdè extenuata, musculos abdominis oblitteratos, peritonæum callosum justo crassius, in illo cavo uterus tendineo - cartilagineus, sphæroideus usque ad cartilaginem xyphoideam distensus, aquæ amurcosæ sexdecim mensuras argentinenses continebat cum limo fusco in fundo, hydatidibus orificium uteri exactè cludentibus; ovaria & tubæ Fallopii oblitteratæ, intestina versus superiora omninò protrusa, hepar renesque schirrosi gangrænodei, lien exiguus lividus, omentum absumptum.

16. *Ascites stomachi*. River. *centur.* 4. *obs.* ab Anton. Jodon, Altissiodorensi communicata *pag.*

107. Hydrops ventriculi est ascites à nonaginta libris feri in stomacho contenti in muliere quadragenariâ, quæ pro gravida habebatur.

17. *Ascites Intermuscularis*. Thom. Shorl. *philosoph. transact.* vol. 9. *pag.* 150.

Aderat triplex ascites; 1°. intermuscularis in latere sinistro abdominis; 2°. abdominalis in cavo; 3°. in ovario omnium maximus.

Cognoscebatur ex lateris dextri mollitie, aderat inappetentia, vigilia, fitis exigua, febris lenta, dolor multus, ovarium viginti libras pendebat.

18. *Ascites omentalis*. Munnicks *observat.*

Illa est species in quâ cavum omenti aquis collectis distenditur, verum nullum est in symptomatis nec in curâ discrimen quo ab abdominali vulgari dignoscatur.

19. *Ascites ovarii*. Academ. Chirurg. tom. 2. *pag.* 431. *Ascites saccatus*, vulgò *hydropisie enkistée*.

Est species quæ incipit à tumore alterutrius lateris hypogastrii, unde differt ab ascite vulgari seu ab effuso liquido: crescens tumor sensim, totam abdominis cavitatem implet, sed fluctuatio est multò obscurior, & extractus humor est crassior, viscosior multò quàm lymphæ ascitis vulgaris, humor lutosus, cruentus, foetidissimus, urinis lateritiis paucis, febre, sæpè vomitu, abdominis dolore, alvo constipatâ; incisione factâ injectis deterfivis fistula successit, & demum exhausto humore per fistulam convaluit. Ledran *observ.* 11.

Aquæ gelatinosæ copiosissimæ intra ovarium & tubam ita distensam ut totum abdominis cavum

344 GENERA ET SPECIES

occupans primâ paracenthesi viginti lymphæ pintas suppeditaret. Multi schirri in abdomine ab ovario, cætera viscera sana. D. Montaulier.

In abdomine asciticæ inventa duo ovaria schirrosa intus hydatidibus turgida, alterum quindecim, aliud duodecim librarum. M. Malaval.

Moles enormis ovarii dextri ascitem in toto abdomine referens continebat ultra quadraginta libras gelatinæ pellucidæ viscosissimæ. M. de la Porte.

Ascites faccatus Abraham Mercklini, *Collect. Academ. tom. 3. observ. 183.*

Est ascites à sero urinoso contento intra folliculum ex ovario pronatum.

In puellâ ante sexdecim annos abdomen intumescere cœpit sine dolore, sine difficultate progrediendi, nupta ter gravidata peperit, nec tumor evanuit, imò accessit progrediendi difficultas, ischias, anxietas in interaneis, urinis rite fluentibus, demum dyspnœâ, & tumore crescente obiit.

Inventus faccus membranaceus portentosæ molis, urinoso sero plenus, visceribus impositus, omento fursùm retracto.

3°. Non serosi abdominales.

Sunt sanguinolenti, purulenti, urinosi &c.

20. *Ascites cruentus.*

Ab aquâ sanguinolentâ Ger. Blasii *obser. 11.*

Ab aquâ nigrescente Bonet. *Sepulchr. obs. XX. §. 5.*

A cruore loturæ carniū simili Holler. *de morbis. cap. 39.*

A cruore mero. Saxonia, *lib. 3. cap. 32.* Beniven. *cap. 76.* Tulp. *cap. 40.* Severin. *de abscess. pag.*

MORBORUM, CLASSIS X. 345

279. Ant. Pozzis, *Collect. Acad. volum. 3. pag. 209.*

Monialis trigenaria menstruis tunc deficientibus abdomine intumuit post inguinis dolorem.

Inventa est tuba uteri liquido seminali distensa, & moles sanguinis atri octoginta libras pendens inter peritonæum & musculos abdominis, præter quadraginta libras feri in cavo abdominis effusi.

21. *Ascites purulentus.* Mead. *de hydrop.* *A pure aquoso, fætido, abdomen replente* Saltzman. *observ. anat. 31.*

A purulentiâ saccatâ Bonet. *Sepulchr. observ. XX. §. 7.*

A pure abdomen distendente, Plater. *obs.*

Illa species sæpe tympanitidem refert, seu flatibus abdomen implet, & insanabilis est omninò.

22. *Ascites urinosus.*

A vesica disruptâ Plater. *lib. 3. cap. 3.*

Eo bene poto humique strato, alius ventrem infiliens vesicam ex ebrietate distentam eo impetu ruperat, unde urinâ in abdomen effusâ venter ante mortem intumuerat. Vesicæ vulnus post mortem aperto cadavere vidit Platerus.

23. *Ascites chilosus.* Act. Acad. Paris. 1700. p. 11.

Liquidum paracenthesi eductum lactis colorem, consistentiam, imò saporem, sed paulo magis falsuginosum obtinet, spumat bulliendo, ac conquassando, acidis non coagulatur, sed sale tartari; bis in mense ultra 26. libras hujus aquæ chylo tinctæ educebant.

4°. *Nec serosi nec abdominales.*

24. *Ascites sanguineo-uterinus.*

Mulier ascite laborans ex urbe *le Puy en Velay* Monspelim appulit auxilium implorans: venter portentose distensus, urinæ paululum lixiviosæ,

pedes etiam œdematosi, sitis exigua; tentatis frustra consuetis remediis paracenthesis instituitur; hinc fluunt libræ circiter quatuor cruoris meri; stupent Medici, & Chirurgus eorum jussu cannulam retrahit metu syncopes quæ paulò post summum metum incussit: restitutis paululum viribus ea patriam repetit & elapso mense fato succumbit; aperto cadavere cruoris immensa copia intra uterum portentose distensum inventa est à D. de Fontfrede D. Med. uterus autem ita expansus erat, ut totius abdominis cavum reple-
ret, hinc pro ascite abdominali lymphatico rarus ille morbus Medicos fefellit utut peritissimos.

25. *Ascites sanguineo-intercus.*

Histrion noctu infiluit in fenestram, unde præceps in vicum plures hexapedas altum ruit invitus, ita tamen ut in pedes lapsus sit, dolorem atrocem in abdomine, deinceps tumorem & febrem expertus in nosocomium deferatur; post aliquot dies abdomine intumefacto moritur. Secto cadavere invenimus musculos abdominis à peritonæo separatos per saltus violentiam, & spatium intermedium copioso cruore refertum. Hic itaque morbus acutus est. Datur ergo intercus sanguinolentus.

26. *Ascites sanguineo-peritonæus.*

Mulier quadragenaria abdomen turgidum sine insigni molestiâ octo annos circumtulit, omnem culpam in menstrua suppressa conjiciens, demùm crescente mole suffocatur, vix cute cadaveris pertusâ amurcæ foetidæ copia ad libras XX. medicas profiliit; hæc intra musculorum abdominis tunicam & peritonæum continebatur, quod ex venis epigastricis internis, periodo lunari, destillasset; istarum venarum extremis aderant tubercula nuci avellanæ similia, ac si papillæ forent etiam scissæ. N. Begdanus obser. XI.

MORBORUM, CLASSIS X. 347

27. *Ascites flatulento-peritonæus*, Vid. Mead. *monita pag. 124.* Combalusier *pneumatopathologiâ.*

Mulier ex oppido Mauguio tympanitidis symptomata primum patiebatur, his se comites adjunxere fluctus abdominis, pedum oedema, sitis assidua &c. puncto post mortem abdomine à D. Serres chirurgus clariss. & Regio Anatomiae demonstratore, flatus cum summo impetu exiliit, abdomen apertum exhibuit aliquot libras lymphæ effusæ, sed intra cavum in quo nulla viscera reperiiebantur, omnia autem viscera latebant versus diaphragma in breve spatium congesta & à peritonæi lamellâ involuta. Sectioni interfuit D. Combalusier D. Med. Monspeliens.

Praxis.

Curam quod spectat consulatur Sydenhamus.

Vix aut rarò curatur Ascites, quia ejus principia sæpiùs ignorantur, aut quia chronicis morbis, visceribus jam labefactatis, supervenit, nec non quia diversarum specierum historia deficit; qui verò recentes sunt & robore integro præditi ægros afficiunt quandoque sanantur, in genere remediis aperientibus, cathartici diureticis & dein tonicis. Præstantissima, si rectè usurpentur, sunt in ascite vulgationi, si robur persistet, hydragoga iterata vulgaribus cathartici medicamentis maritata vel sola; huc spectat syrupus de rhamno cathartico, aqua vitæ Germanica, vel succus iridis Germanicæ, vel succus medii corticis sambuci ad unciam; pilulæ hydragogæ D. Helvetii imò catharticum arabs dictum v. g. antimoni tenuissimè pulverati grana XII. scammonii gr. XXIV. syrupi de limonibus uncia una; misce pro dosi; oxymel scilliticum ad drachmas tres

348 G E N E R A E T S P E C I E S

vel quatuor; si vires non ferant ad diuretica confugiendum est, quale est lixivium è cineribus genistæ, vel fabæ stipitibus in vino albo infusis, ex quo uncia aliquot serò & manè propinantur; mitto loqui de vulgatissimis radicibus aperientibus, asellis &c. formâ jusculi. Profunt etiam succi expressi ex foliis contritis cichorii, fymbrii aquatici, apii, petroselini, additis & velut infusis ante succi expressionem asellis & ferri limaturâ; hi succi sero & manè ad paucas uncias hauriantur; scrotum sæpè aquis distensum foveatur vino rubro, rosis rubris infusis onusto, vel aquâ secundâ calcis, intra quam diluatur cinis spongæ combustæ: vidi asciticos diæta sicca id est abstinentiâ ab omni potu & humido cibo curatos; paracenthesis ad sublevandum ægrum aquarum mole suffocatum prodest. Ascites qui intermittentibus supervenit sæpe curatur, licet præmissa paracenthesi, modo viscera non fuerint indurata.

Celebre Loweri experimentum quo constat ligata venâ cavâ inferiori ascitem cito in cane excitari nos monet obstrui non rarò vasa minima viscerum, & inde ascitis principium exsurgere, adeoque in chronico morbo aperientibus tonicis ut martialibus, antimonii pollini, rheo esse insistendum.

Processum therapeutiæ videsis in curationibus Professoris Regii illustriss. D. Lazerme, nec enim actum agere in me suscipio.

In ascite scorbutico, in eo quem summa acrimonia, summus fervor comitatur, juscula ex balneo mariæ parata, serum lactis chalybeatum & millepedibus onustum, imò lac ipsum, aquis nondum collectis aut etiam evacuatis ab Alexandro Tral-

liano, à D. Lethuillier, aliisque, ut in ascite colliquativo, suadentur; errant certè illi qui unâ methodo tam diversas species curari volunt; in morbo adeò desperato, qui novas vias ineunt certè laudandi, non verò ut fieri solet, deterrendi.

Asciticos aliunde bene constitutos solâ à potu abstinentiâ sanatos dum succo limonum vel pomorum sitim fallebant, memorant Mead. Deidier, &c.

28. *Ascites purulento-peritonæus; observ. X. Medic. pract. Paris. 1743.*

Est ea species intercus, seu in qua magna puris copia reperitur inter lamina peritonæi in anticâ abdominis parte, ita ut intestina peritonæo undique obvoluta in angulo superiore & postico abdominis lateant.

Historia. Mulier schirro abdominis laborans incidit in ascitem; cadavere aperto quadraginta pintæ humoris ruffi, coloris coffeæ, grumosi, amurcosi repertæ sunt in duplicaturâ peritonæi; intestina macilenta in glomum collecta tam parum spatii occupabant ut vix inveniri possent vertebris adhærentia.

Nulla fitis erat; si prius cognita fuisset species ea incisione & deterfivis curari potuisset.

XIII. Hydrometra, *Hydropisie de matrice.*
Hydrops uteri Sennerti. Roderici à Castro,
cap. 19. *Inflatio uteri* Roder. à Castro,
cap. 2.

Est hypogastrii in mulieribus successive crescens tumor uteri figuram referens, pressioni cedens, fluctuansve, ab ischuriâ & graviditate diversus.

Circa imum ventrem tumor adest amplus, laxus, ex parte fluctuosus graviditatem aliquatenus mentiens cum borborygmis intestinorum, in ambulando gravitate, spirandi difficultate, fecum graveolentiâ insolitâ, catameniorum turbâ aut suppressione, dolore abdominis, lumborum, hypochondriorum, inguinum, pollutione nocturnâ, rigore, sæpèque feбри, non inflammatoriâ, phlegmatiâ, mammarum mollitie.

Hydrometra observatur vel cum vel sine graviditate, fluidum effusum est vel in uteri cavo, apud vacuas, vel inter uteri cavum & membranas fetum involventes, vel inter ambas fetum involventes membranas seu chorium & amnium, vel in ipso cavo in quo fetus innatat, vel in vesiculis uteri hydatidosis; an inter uteri ipsius membranas? deficiunt observationes.

1. *Hydrometra ascitica*. Vide Astrucii lib. 2. cap. 8.

Est ea quæ à sero tantum in uteri cavitate collecto fit, unde differt ab hydrometrâ hydatidosâ & gravidarum. Signa præcessere sæpius; 1°. uteri schirrus vel obstructio, menostasia, vel leucorrhœa vetus; 2°. obstructio orificii uteri à muco spisso, vel à tumore adnato post distociam, vel ab erethismo sæpius hysterico.

Tumet hypogastrium successivè, pro voluminis incremento, pondus, difficultas gradiendi, & truncum ad anteriora inflectendi, crescunt; catamenia supprimuntur; hinc sterilitas, phlegmatia, seu oedema inferiorum accedit, percusso utero ex unâ parte, antitypia in opposito latere persentitur.

Vix confundi potest hydrometra ascitica cum hysteritide, quæ dolore, febre, ægritudine acutâ designatur, nec cum hysteralgia schirroâ,

graviditate molari, &c. ob firmitatem uteri in istis morbis; à physometrâ distinguitur per antitypiam, gravitatem & elasticitatis defectum; ab ascite uterino per hypogastrii solius tumorem; ab hydrometrâ hydaticâ, per antitypiam; à graviditate demùm, quod in istâ post tres vel quatuor menses motus partiales fetûs distinguuntur.

Hydrometra ascitica difficulter sanatur, & ratione principiorum periculosa est, inde enim sæpè hectica, vel ascites ipse accersetur.

Curatio exigit 1°. hydragoga qualia in ascite usurpantur. 2°. Diuretica & aperientia. 3°. Remedia uterum aperientia, ut saltum, sternutationem, vomitionem, balneum, injectiones, pessaria emollientia, suffitus, quibus incassum præmissis stylo mutico orificium uteri est referandum, & evacuatis aquis injectiones ex aquis deterfivis aut thermalibus instituendæ.

2. *Hydrometra gravidarum, Puzos pag. 86. Hydropisie de matrice des femmes grosses.*

Moles abdominis est solitò major; minùs tamen obnoxia est mulier phlegmatica quàm in graviditate duplicatâ; fetus vel debilis evadit, vel sæpiùs obit, nunquam sanus est, & vegetus, ut in graviditate verâ, nec ita crescit, maximè si aqua in cavo amnii cum ipsâ lateat.

Si aqua inter uterum & chorium sita sit, ea spontè effluit, statim atque uteri eo hiare incipit, quem effluxum ter quaterve intervallo semi-mensis inter utrumque accidisse vidit Puzos, quin partus ante quartum effluxum successerit.

Frequenter inter chorium & amnium colliguntur aquæ, in quo casu minor est earum quantitas quàm cùm in amnii cavo sit hydrops, vel cùm inter placentam & uterum, tunc autem mem-

brana exterior in partu laceratur sine dolore; deinceps verò etiam interior, quandoque plurium dierum intervallo; si verò conamina partus langueant, tunc digito laceranda est membrana superstes, ut partus juvetur.

Cùm in amnii ipsius cavo colligitur aqua, sæpiùs fetus moritur, & diù in utero mortuus remoratur, usquequò uteri distensio maxima, ulterius crescere non potest; exigua sunt in parturitione tormina, unde mollior est membrana quæ dilatatum uteri orificium obturat; obstetrix in hoc casu parturienti succurrat, opus est. Cognoscitur hæc species ex debili vel nullo fetûs motu, ex mole enormi abdominis; in partu licet orificium uteri multum pateat, caput fetûs ritè se offerat, tormina per multas horas languent, tunc si obstetrix digito premat caput fetûs, iste sursum facillimè pellitur, utpote innatans aquæ, nisi plures sint simul in utero, tunc digitis scindendæ membranæ, & sic tormina utilia fetum expellent.

3. *Hydrometra sanguinea* Bonet. *Sepulchret. Tom. 3. pag. 92. n^o. 2.*

Feminam recens enixam obstetrices alterum fetum gestare credebant, quia inferior abdominis pars adhucdum erat tumida, uterus aquâ cruentâ repletus apparuit. Vide *Ascitem uterinum*.

4. *Hydrometra hydatica* Astrucii, *de morbis mulierum, lib. 2. cap. 8.*

Hydrops uteri vesicosus Nicol. Tulp. Vandermonde, *Diarium Julio 1758. pag. 54.*

Compertum est gravidationem aliquando degenerasse in substantiam membranaceam globosam, totam aquosis bullis rotundis tumidis, pellucidis, innumeris plenam, aliquando cum sanie foetidâ & dilutâ, ut comperimus in uxore Bibliopolæ.

Mercatus,

Mercatus, *de mulier. affect. libr. 3. cap. 8.* Easdem hydatides invenit in utero Thom. Bartholin. Bonet. *Sepulchret. pag. 88. Tom. 3. n^o. 3. & omnium primus Aëtius, serm. 4. cap. 79.*

Hæc species spontaneo partu potest sanari, sed rarissima est, & difficulter distinguitur ab asciticâ.

5. *Hydrometra puriformis* Bonet. *Sepulchret. Tom. 3. pag. 88. n^o. 5. & pag. 92. n^o. 1.*

Augusta Imperatrix omnia signa veræ gestationis habuit; in cavitate abdominis erant ichorosi humoris, tum phlegmatis libræ viginti quatuor, uterus erat valdè magnus, plenus humore crassissimo, albo.

6. *Hydrometra ovarii* Astruc. *de morb. mulier. Tom. 4. pag. 43. observ. 45. lib. 4.* Nicolai Tulp. *Acta Eruditor. Lipsiæ, anno 1701. Februar. Ephemerid. Germaniæ, decur. 2. observ. 95. anni 2.* Bianchi, *de generatione, pag. 107.* Munnicks, *in Bibliothecâ Anat.*

Sunt hydrometræ ovariorum asciticæ quarum penultima octoginta; ultima 112. libras feri continebant.

Tumorem tubarum 150. librarum aqua plenum memorat Ill. Bianchi Taurinensis Professor, nuper amicis multis ereptus, & Cyprianum testem citat.

XIV. *Physometra, Tympanite de la matrice. Inflatio uteri* Sennerti. *Tympanite de la matrice* D. Astruc. *de morbis uteri, lib. 2. cap. 9.* A Græco *matra*, uterus, & *physao*, inflo.

Est constans, permanensque tumor levis, elasticus, uteri figuram, & sedem referens in mulierum hypogastrio.

354 GENERA ET SPECIES

Differt ab *apopsophiâ* uterinâ per constantiam & permanentiam, eodemque modo distinguitur à globo hysterico, & ab eretismo uteri fugaci in abortu subtrimestri, in hysteriâ catameniali observando; nam in his casibus non rarò uterus intumescere seu indurescere per intervalla videtur, & reapse nunc ad unam, nunc ad alteram partem inclinatur, ut ipse expertus sum.

1. *Physometra sicca* Astrucii, lib. 2. cap. 9. *Tympanitis uteri* Valefci, de *Taranta*, lib. 6. cap. 15. Matthæi de gradibus in rhasim. C. de *mola*. Thadæi Dumi Lib. *Miscellan.* cap. 8. R. Dodonæi *obs.* 49.

Signa communia graviditati & chlorosi, tumor elasticus, & à pulsatione resonans, increfcens à calore ignis, lecti; volumen nativo non multo majus; nullus ex vaginâ crepitus, ut in oedopsophia seu tympanite fugaci Astrucii.

2. *Physometra humida* Astrucii, lib. 2. cap. 9. Ambrosii Parè, lib. 25. cap. 34. Salmuth. *centur.* 2. *obs.* 57. Laur. Jouberti, de *urinis*, cap. 13. &c.

Est ea in quâ cum flatibus concurrit serum quo potissimum uterus distenditur, & molem quandoque maximam adipiscitur, unde simul & ratione ponderis à priori distinguitur; de cætero eadem sunt signa.

Curatur utraque species, si flatuum emissio per uteri orificium promoveatur; cætera enim auxilia inutilia sunt.

In hunc finem præmittatur usus balneorum, semicupiorum, injectionum, pessariorum emollientium, quo factò sollicitetur uteri orificium obstetricis digito, pessariis acribus, clysmatis irritantibus, sternutatione, vomitione, saltu;

denique si hæc non profint, stylus muticus cautè in uterum immittatur, evacuato utero fiant injectiones pro re natâ diversæ, ut in primâ specie emollientes, in alterâ deterfivæ, tonicæ.

Memini me olim duabus vetulis hoc morbo recenter affectis præscripsisse iuscula diuretica, & emplastrum de Galbano regioni uteri admoventum, unde oborta copiosâ urinæ excretionē citò convaluere.

Physometram fugacem, sed quovis mense revertentem, observo in muliere quæ hysteralgiam catamenialem patitur, seu quæ quoties catamenia ipsi fluunt, per duos dies iis ubertim prorumpentibus, dolores assiduos in tota uteri viciniâ, & ipso utero patitur, atque tunc uterus pugni magnitudine supra pubis altitudinem ad tactum, non ad visum tumet; illa olim sæpiùs peditus ex utero edere erat solita; sed œdopsophia, jam si quæ sit, ita pacatè se habet, ut non audiat; is verò tumor à flatibus esse videtur, cum subito recedat pluries; dein verò aëre ingresso & obgrumum sanguinis utero obturato fit ejus rarefcentia, unde physometra fugax. Hæc mulier pluries peperit, unde non mirum si uterus ita altus & magnus sit; de cætero tumor ille omninò indolens est, & post catamenia nullus; de cætero nunc dextrorsum, nunc sinistrorsum paululum inclinans.

XV. Tympanites, *la Tympanite.*

Tympania Galeni, *Comm. de victu in acutis*; Tralliani, *lib. 3. Typhos quartus* Hippocrat. Foessii, *pag. 555. Hydrops siccus & flatulentus* Hippocrat. *lib. 4.*

aphor. 11. Tympanita Sennerti. Tympanias Fromanni apud Bonetum.

Est intumescencia totius abdominis levis & elastica, à pulsatione sonum edens, hujus morbi præcipuum symptoma; adde ructus, borborygmus, constipationem, & dolores.

In colicâ flatulentâ volumen totius abdominis minimè est adauctum, & morbus acutissimus est in paroxysmo, unde differt à tympanite.

In meteorismo volumen quidem abdominis est adauctum à flatibus; sed ægritudo est acutissima, & sæpè accidens aliorum morborum; tympanites verò licet doloribus colicis initio saltem stipeatur, est morbus chronicus, & ideò ab aliis distinguendus.

Physometra, hydrometra, & colica flatulenta quatenus tantum abdominis partem inflant à tympanite discrepant, in quo constanter prominet abdomen versus umbilicum in quocumque ægri situ.

1. *Tympanites intestinalis Smetii, Miscellan. lib. 10. Fabricii Hildani, cent 6. observ. 74. Herculi Saxoniae, Præl. part. 2. cap. 24. Plater. obs. pag. 656. Litre, Act. Acad. 1723.*

Est ea species quæ fovetur à flatibus ventriculi & intestina valdè distendentibus; hic fovetur sæpiùs à materiâ verminosâ; supervenit etiam puerperis, hypochondriacis, moestis.

Incipit non rarò à borborygmis, doloribus abdominis atrocibus, pertinacibus; adest constipatio, dolores initio ad umbilicum, deinde ad ambitum abdominis referuntur, à flatibus erumpentibus levamen fugax; secto cadavere, intestina alia admodum intumefacta, alia velut in cel-

lulas constricta, & veluti convoluta apparent; illis punctis non multum refedit tumor, nisi multis in locis aperiantur, unde paracentheseos inutilitas apparet.

Deest phlegmatia, urina lateritia, sitis urgens, nisi sub finem morbi ascites accedat, unde differt à tympanitide asciticâ.

Curatio difficilis est ob contraindicationum concursum; initio vena secanda est ob dolores, calorem, tensionem; alvus est emollienda oleosis, diluentibus, refrigerantibus ob dolorem, siccitatem, constipationem, tensionem; anodyna etiam blanda, antispasmodica suadentur; ergo cavendum à catharticiis, nisi mitiora sint, à carminativis nisi sint anodyna; interea cum flatus generantur sæpius à materiis fermentescentibus, putrescentibus, verminosis, tum necessaria videntur cathartica mediocria, vermifuga, saponacea; inveterascente morbo, & calore, spasmo, dolore imminutis, tunc cathartica fortiora, resolventia, ac tonica tutius agunt.

Æger utatur serò & manè, dum recens est morbus, clysmatis laxantibus, & post unam, alteramve phlebotomiam dein purgetur ex mannâ, tamarindis, oleo amygdalarum; dein ter in die sumat decoctum hordei in quo flores rosarum infusi fuerint, cui ptisanæ addantur spiritus vitrioli, vel nitri dulcis guttæ aliquot ad gratam aciditatem; vel emulsiones anodynas, julapia refrigerantia, ptisanam ex crystallo minerali; dein repetitâ catharsi æger lacte asinino, vel etiam vacino, thermalibus aquis mixto utatur, abdomen urinâ calidâ foveatur identidem, ac his irritis fiat remedium D. Rast amici nostri, apud Lugdunenses Medici experientissimi, scilicet fomen-

358 G E N E R A E T S P E C I E S

tum ex aquâ frigidâ , deinceps verò gelidâ , quo duos tympaniticos Lugduni sanatos vidit ; & quod etiam mirè convenit intùs aqua gelida , imò frustula glaciei sunt voranda ad condensandum flatum , maximè ubi calor intensus , ætas juvenilis , temperamentum fervidum , æstas , similesque circumstantiæ suadent ; quoniam tamen sunt varietates hujus morbi in quibus prædominatur vel acidum , vel glutinosum , vel atonia , pro diversis hisce conditionibus diversa auxiliorum genera sunt prioribus addenda , quæ videsis apud clariss. Combalusier in *pneumatopathologiâ* , n^o. 353.

2. *Tympanites abdominalis Vallesii* , *comment. in lib. 4. de viclùs ratione* , pag. 284. Ballonii , *Paradigma* 241. Combalusier , *Pneumatopathologia* , n^o. 26. 226.

Est ille qui flatus in cavo abdominis collectos gerit , quique vel *siccus* est , quod de recenti quocumque ferè valet , vel *humidus* , seu asciticus , cum urinâ lateritiâ , siti , phlegmatiâ , ascite , in fine morbi veterascentis se comitem præbente , & in hoc casu sede tantùm differt ab ascite flatulento peritonæi duplicaturam non cavum distendente , in quo scilicet viscera abdominis convoluta in glomum sub diaphragmate non omento , sed peritonæo tecta , latent.

Tympanites abdominalis siccus aliquot observationibus constitit , utut à Litrio in dubium revocetur ; est in eo resonitus evidentior quàm in intestinali , flatuum emissio rarior , minùs levans ægrum , dolores abdominis magis exteriores , alvus minùs pertinaciter adstricta. Si à priori dignosceretur , posset institui paracenthesis , ut factum novi in cadavere , & tunc illicò exploso flatu sæpè fetido tumor subsidet ; hujus diagno-

sim, prognosim, & curam specialem videsis in
eximio tractatu Fr. Combalusier.

Quoad ejus principia, verosimile est eroso quomodocumque, vel ventriculo, vel intestino flatus in abdomen irrepsisse, ut vidimus in vesicam ex intestino eroso sese insinuasse ad producendam œdopsophiam, & ut in uxore Medici Salvatoris dicti reperit olim Joannes Bauhinus. *Vide Mangeti Bibliothec. Medic. Pract. de Hydrope, pag. 2003.*

Signa hujus erosionis erant dolor hypochondrii sinistri, vomituritio, ructuatio, febris, dein venter intumuit, dyspnœa accessit, cum lumbagine, dentium stridore, siti, astheniâ, intra mensem mors cum mentis constantiâ; in fundo ventriculi fuit orificium digitum admittens, à flatibus intra vasa lactea adactis in colicâ flatulentâ, ea disrumpi quandoque, & inde in abdominis cavum irrumperere suspicatur Combalusier; verum non facilius est flatu disrumpi hæc vasa minima, quàm ipsa intestina; nam vasa minima tantò magis resistunt suæ ruptioni, quò minorem habent diametrum, ut norunt Mechanici; si tamen hæc lactea debiliora fuerint, & eò usque diducta, ut guttulam aëris possint admittere, eâ conditione poterit fieri tympanites.

Hæc tympanitis principia vix dignosci, vixque tolli queunt etiam cognita; verum si aër è fluidis excalescentibus, fermentescentibus, putrefactis emergens in abdomen irruerit, ut generatur in emphysemate de quo egimus dùm de pneumatosi spontaneâ, tunc pro diversis hujus flatûs principis, diversa methodus est adhibenda ad præpediendam ulteriorem hujus genesim; dein collecti flatûs elasticitas est destruenda; demùm huic flatui quidam est exitus parandus.

Cùm aëris extricatio debetur summo æstui sanguinis, phlebotomia, acida refrigerantia initio conveniunt; si ab acido & verminoso pabulo fermentescente, tunc omnia absorbentia, terrea, alkalina, aromatica, stomachica amara, kinkina juvant; si à glutinoso pingui, quale in lactentibus sæpè viget, pendeat flatuum genesis, tunc ea impugnanda victu ex pane benè fermentato, vino veteri, infuso chamæmeli, cinnamomi, jusculis amaris cum enulâ campanâ, cichorio, salibus neutris, frictione ex pannis calidis, clysmatis ex urinâ calidâ, lixivio, terebenthinæ paulillo in ovi vitello soluto; dein catharticis everrendum illud glutinosum, tonus visceribus laxatis restituendus; iterùm clysmata resolventia, tonica, acria usurpanda.

Denique si irritis omnibus auxiliis æger cruciatibus in ambitu abdominis torqueatur, qualem olim me vidisse memini, alias vegetus sit, nec putredinis in primis viis sint indicia, unicum solatium ex paracenthesi videtur expectandum, hancque olim non adhibuisse me poenituit; quippe misera mulier ad quam accersitus fueram, ita cruciabatur tympanite, ut viribus adhuc integris, facie rubens, mediæ ætatis, mente constans, nullis remediis internis sublevata, eadem die quâ ipsam invisi & dereliqui, fato functa sit.

Obiit quidem brevi æger tympaniticus post paracenthesim, cujus testis fuit Helmontius; verùm summè putridus inde exivit flatus, quod gangrænodeum viscerum statum arguebat; erat enim odor cadaverosus, præterea foramen nimis amplum cusum est, cùm venter illicò subsederit, unde periculum summum, quod averti posset exigua acu tricuspidata, & per intervalla obturato

foramine; interea dum arctè stringitur abdomen, & cardiacis vires sustinentur.

3. *Tympanites enterophysodes* Combalufier. n°. 222. & 252.

Est ea species quæ ab emphysemate intestinorum, cæterorumque abdominis viscerum dependere putatur, quæ species non confundenda cum pneumatosi abdominales regiones afficiente, & subcutaneâ, à pressu crepitante.

Dignoscitur hæc species ex inæquali tumore abdominis aliunde tympanitici, maximè verò ex conjunctis pneumatocele, pneumatomphalo. Jam recensui me pluries observasse in equis apud Helvios non solum emphysemata valdè dolentia per lumbos, dorsumve equorum dispersa hippiatris dudum cognita, verum etiam in boum pulmone post mortem à me observata tanquam membranam pellucidam in vasorum & lobulorum interstitiis aëre elastico turgidam, & demùm in ipsis intestinis humanis emphysema observavit clariss. Duverney, ut docent Acta Academ. Petropolitanae, tom. 5. pag. 213.

Verum huic speciei paracenthesis nulla convenit, & tantum præmissis solventibus ope cathartorum & diureticorum exitus huic aëri parandus est, & auxilia priori speciei accommodata videntur suadenda.

Puer Nosocomii generalis pro ascitico habitus à D. Verny & Lazerme, ob abdominis tumorem & fluctuationem; institutâ à D. Serres paracenthesi, nihil omninò effluxit, nec æger pejus meliusve habuit; æger demùm obiit; secto cadavere intestina inventa sunt flatu admodum distensa, & invicem ope textûs cellularis ac epiploï oedematosorum in glomum colligata; hic puer

phlegmatiâ , fiti intensâ , & urinâ paucâ lixiviosâ laborabat.

4. *Tympanites asciticus* Delpapa , *Consult.* 2. tom. I. *Idropisia tympanitica.*

Adultos adoritur robustos , sanguineos , diarrhoeis , colicis , dysenteriis diù vexatos , tertianis priùs affectos.

Intumescit abdomen , & subitò digitis pulsatum cum sonitu digitum repellit.

Urina pauca rubra , alvus astricta , oedema pedes infestat.

Morbus difficillimè sanatur etiam recens ; flatulentia ano vel cato prorumpens sublevat.

Indicantur ea quæ flatulentas digestiones & acorem corrigunt , ut 1°. abstinentia à fructibus , lacte , crudis , dispeptisque alimentis. 2°. Absorbentia , ut mater perlarum , oculi cancerorum. 3°. Amara , ut rheum , absinthium , vinum absinthites ab Hippocrate contra flatus laudatum. 4°. Laxantia , ut emulsiones ex amygdalis amaris , harum oleum. 5°. Diuretica , ut radices aperientes , terebinthina. 6°. Paracenthesis & cathartica valida fugienda.

5. *Tympanites spasmodicus* Pomme , *Essai sur les vapeurs* , obs. 24. 25. est varietas tympanitis intestinalis.

Altera sexagenariæ hypochondriacæ quartanâ per hydragoga & kinkinam sanatæ supervenit cum dolore abdominis,

Fotus frigidi , aqua pulli , aqua nive frigefacta , serum lactis , clysmata ex oleo , dein diarrhoea biliosa flatus multos emittens abdominis tumorem & dolores sustulere ; levissimum catharticum nocuit , lac asininum curam absolvit.

Alteram mulierem catameniis anno quadrage-

ſimo quinto ceſſantibus, ſiccam, melancholicam invaſit tympanitis; phlebotomia è pede, clyſmata, ſerum lactis vix profuere; ſed fomenta frigida & balnea profuere; ex lacte ſupervenit diarrhœa bilioſa quæ morbum ſolvit.

Hippocrates, *lib. 5. Epid. obſerv. 18.* triginta urceos aquæ frigidæ effundi juffit ſupra corpus mulieris robuſtæ, quæ à ſumpto medicamine ventre intumuerat cum dolore, dyſpnœâ, animi conſternatione; huic vomitu ex aquâ frigidâ nec dolor, nec dyſpnœa remiſerant; quinquies mortua viſa fuerat, hac affuſione frigidæ ſublevata eſt, bilem copioſam dein ejecit, & vixit. *Vide Foefium, pag. 2252. n°. 42.*

Videatur clariff. Combaluſier, n°. 368. *de tympanite cum exitu, ſpaſmoque prævalente.*

6. *Tympanites Stwartii, Philoſophicarum Tranſactionum anni 1730. n°. 424.* ab Alexandro Stwartio.

Eſt tympanitis acuta, niſi malueris meteorismo hanc accenſere, quæ à bilis extra cyſtidem effuſione ob vulnus inflictum ſat citò ſupervenit, ut Ill. Stwartius in milite obſervaverat, & in canibus dein expertus eſt.

Miles vulnere accepto quo veſica fellea per- tuſa fuerat, ſat citò intumuit abdomine, ut in tympanite; aſt ſine dolore, febre, inflammatione, cum alvi conſtipatione pertinaci, urinâ paucâ, croceâ, pervigilio, quod opiatis reſtitit, linguâ ſiccâ; aperto cadavere, bilis intra abdominis cavum exundabat, inteſtina valdè inflata & extenſa, nulla ne in vulnere quidem inflammatio; paulò ante mortem, quæ ſeptimo die advenit, pulſus inæqualis, leviſque ſingultus.

Haud dubium eſt quin bilis in inteſtinis, ut

364 G E N E R A E T S P E C I E S

saliva in ventriculo expansionem aëris in alimentis contenti, & in chylo copiosissimi coerceant, adeoque quin ea deficiente aër expandatur, & tympanitem ac borborygmos edere debeat; in auriginosis non rarò observavi recursum morbi à borborygmis & flatibus abdominis incipientem; ubi verò bilis deficit, modò non à vulnere, debent ægri illius defectum resarcire amaris, resinosis & saponaceis, quæ etiam in tympanite à viscido prædominante commendantur.

XVI. Meteorismus, *Météorisme.*

A Græco *Meteoros*, *sublimis*, est intumescencia abdominis, vel tantùm epigastrii, aut hypochondrii à flatibus contentis, in eo diversa à tympanite, quod si totum abdomen tumeat à meteorismo, illud symptoma sit fugax, & acuti cujusdam morbi comes; si verò tantum tumeat epigastrium, hoc symptoma, licet pertinax, cum tympanite minimè confundi potest.

Differt à colicâ flatulentâ, & gastrodyniâ flatulentâ, ex eo quod vel dolor nullus sit in meteorismo, vel exiguus & non atrox, ut in his morbis; adde quod in colicâ & gastrodynie rarò extùs tumeat abdomen, licet palpo explorata intestina ratione doloris, ac tensionis tumere videantur.

1. *Meteorismus ventriculi. Inflatio ventriculi Sennerti.*

Est inflatio epigastrii; ita ut nulla sit cavitas ab sternò ad umbilicnm qualis in sanis est, cum vel sine dolore, quæ chloroticis & puellis quarum catameniâ sunt suppressa, non rarò accidit; idem accidit viris pituitosis, phlegmaticis, &

pendet à flatu intra ventriculum contento, nec tamen admodum eum distendente; meritò incusatur languor motus peristaltici intestinorum, vapidityque succorum digestivorum, viscositas cacoehylia, simulque ventriculi laxitas, unde fit ut magis solitò distendi queat cum minimo, vel obtuso dolore.

Therapeia vulgaris inflationis ventriculi eò vergit, ut 1°. viscoso, pituitosoque humori primas vias infarciendi exitus ano vel cato præbeatur; 2°. ut ventriculi tonus, & succorum digestiva vis restituatur; in hunc finem diæta sit attenuans, & flatus discutiens; cibi sint boni succi, coctu faciles, non flatulenti; lac, recens vinum & cerevisia non satis fermentata fugienda sunt; vinum vetus & meracum juvat, pannus laneus calidus ventriculo continuò applicatus, calorem ejus fovet & revocat; cathartica ex rheo, rha-pontico præmittuntur, dein ad stomachica, martialia, incidentia, carminativa deveniendum; sic radix angelicæ condita, semen anisi, foeniculi, cinnamomum, zingiber, baccæ lauri, juniperi, &c. possunt suppeditare diversas formulas huic affectui debellando aptas.

2. *Meteorismus abdominis.*

Est symptoma ilei, enteritidis, & plurium morborum acutorum, præsertim tritaephia, amphimerina, synochi, ubi magnus putridæ cacoehylia apparatus cum inflammatione systrophica, vel gangrænodea, adeoque vel cum dolore & tensione maximis, aëre intestinali rarefacto ob calorem, vel sine dolore, ob gangrænosum viscerum statum, & expansionem aëris à putredine oriundam; qualis meteorismus in cadaveribus aqua diu meris, aut soli expositis observatur.

Ille meteorismus in acutarum febrium vigore pessimum est symptoma, tum quia usum cathartorum maximè necessariorum interdicit, tum quia materies putridas, aut fermentescentes, noxiosque succos in primis viis hærentes supponit; hinc phlogosis viscerum, eorum necrosis, simulque flatuum expansio; hinc abdominis tumor umbilicum versus cum tensione, velut in tympanite, qui tumor ex sono percussionis à flatibus foveri videtur.

Curatio & prognosis eadem quæ enteritidis; post Hippocratem clariss. Tissot ausus est in hoc casu aquâ frigidâ abdomen fovere, quod benè successit. Tissot *de febre biliosa*, pag. 225.

3. *Meteorismus hystericus* ill. Raulin, *de morbis vaporosis*, pag. 29.

Hepatitis laborabat mulier, pressa epigastrio ea oscitabat, unde hysteriæ suspicio in mentem Medici venit; depulsis hepatitis symptomatis, ac febre, abdomen intumuit admodum; existimabant alii Medici hoc esse à pure tumidum, seu ascitem purulentum; ill. verò Raulinus meteorismum hystericum adesse tantum cognovit, & ægram semicupiis tepidis brevi sanavit.

4. *Meteorismus à manzanillâ* Diar. Medic. Decembris 1757. D. Peyssonel.

Comestis multis pomis hujus Hippomanes post horam abdomen multum intumescit, interanea ardent, tremor totum corpus, sudor frigidus, cardialgia, syncopes, labia exulcerata, & acutè prurientia, hinc sæpè mors; excitatâ cholera, seu adhibito cathartico-emetico ex infuso seminum fabæ purgatricis, seu jatrophæ, gossipifoliæ, evacuatur venenum, & dein edulcorantibus, ut orizâ quandoque ægri sanantur.

MORBORUM CLASSIS X. 367

Tam acre venenum in arbore Hippomanes ferunt Auctores, ut umbram, vel maximè ex eo delabentem pluviam metuendam esse asserant.

D. Jacquin, Medicus Leydenfis, & Imperatoris Botanicus, nuper ex Americâ redux, mihi retulit se experiundi causâ nudum exposuisse pluviae ex hac arbore delabentis, idque impunè, imò succum manu supinâ excepisse; verùm cum hujus succi guttulam pronâ manu tetigisset, illicò magnum erysipelas ibi se passum esse.

XVII. Ischuria, *Rétention d'urine, Iscurie.*
Hydrops vesicae Nouvell. Class. des malad.
Ischouria Græcis. *Urinæ suppressio*, vel potius *retentio* Frider. Hoffman. *de Morbis infantum.*

Morbus est cujus potissimum symptoma est hypogastrii intumescencia ab urinâ intra vesicam retentâ.

» Cùm urina omninò in vesicam non venit;
» vocat etiam vulgus Medicorum ischuriam,
» quanquam ischuria non sit, & permittendi sunt
» profecto ita nominare, cùm propriam appella-
» tionem non habeant. « Galenus *libr. 3. de symp-*
tom. causis, pag. 246.

Sunt hujus generis species plurimæ, quæ in methodo perfectâ ad Classem phlegmasiarum attinerent; verùm nulla methodus perfecta est; sequentes species collexit clariss. Doctor Cusson.

Charaâter. Ischuriæ veræ signa sunt

1°. Sensus ponderis in hypogastrio, pube, perinæo.

2°. Perceptus urinæ stimulus cum ejusdem fundendæ cupiditate, & irritis ad vesicam exone-

368 G E N E R A E T S P E C I E S

randam conatibus ; (hoc ferè aut prorsùs exulat , si vesicam teneat stupor , vel anæsthesia.)

3°. Protuberantia supra os pubis magna ; (minùs patet ischuriâ fugaci à calculo vesicæ , vel si vesica contracta , indurata parum extendi queat) ad attactum dolorifica ; (abest prorsùs aut ferè dolor in ischuria à vesicæ anæsthesiâ , stupore ,) nativam vesicæ figuram referens , (alienam inducit mala conformatio , cystocele , &c.) subfluctuans , nisi lotio refertissima sit vesica , urinâ sponte emissâ , aut per artem educâtâ , decrescens , evanescens.

4°. Detectio tumoris insoliti , immisso in anum , vel in vulvam digito.

5°. Effluxus lotii sub profundiori catheteris immissione ; (in ischuriâ quam facit inflammata vesicæ uvula , cathetere licet intra hujus collum adactò , non effluit urina.)

Notabilis ad muscutorum rectorum infernorum latera , ad inguina , scrotum , perinæum , & intra vaginam , quandoque , sed rarò , protuberantiæ hypogastrii modò memoratæ aliam addi sociam , hujus similem , sæpiùs minorem , quandoque vastiùs tumentem , imò hypogastricæ vices suppletem.

Ischuriæ nothæ signa sunt

1°. Lumborum utplurimùm dolor punctorius , obtusus , vel gravativus.

2°. Absentia stimuli per urinam vesicæ inferendi , necnon conaminis ad lotium emittendum.

3°. Protuberantiæ in hypogastrio , necnon in ipsius viciniis defectus.

4°. Vesicæ contractio , collapsus catheterismo , vel digito in anum , aut vulvam adactò , cognita.

5°. Catheteris in vesicam immissio frustranea nihil lotii effundens.

Soliti

Soliti ischuriæ veræ ac falsæ supervenire morbi sunt anorexia, cardialgia, nausea, vomitus, sapor urinosus in ore, anxietas, singultus, agrypnia, febris, cachexia, corporis tumiditas, hydrops, foetor urinosus, affectus soporosi, dysnoici, paraphronici, motus convulsivi, ephidrosis frigida.

Symptomata alia in hac vel illâ specie suppressionis urinæ observanda sistet character specificus sub ischuriâ qualibet inferiùs tradendus.

Curatio. Cum maximus sit causarum ischuriam producentium numerus, diversissimaque indoles, nemo non videt, modo vario, causarum nimirum varietati accommodato, sanationem absolvi debere. Regulam universalissimam ut minus generalem reddamus, tria proponimus auxiliorum genera, quæ si non omnes, præcipuas saltem indicationes complectuntur in numerosis ischuriæ speciebus adimplendas.

Primum auxiliorum genus suppeditant antiphlogistica, nimirum venæ sectiones, clysteres emollientes, refrigerantes, oleosa nitrata, potus laxantes, diluentes, acescentes, acidi, linimenta, fofus, cataplasmata blanda, balnea, semicupia tepida, tum simplicia, tum emollientium, & oleosorum societate majorem efficaciam nacta. Conveniunt auxilia hujusmodi in ischuriis omnibus, in quibus adest, aut imminet inflammatio, viget motus febrilis, plethora, tensio, spasmus, irritatio, dolor.

Alterum auxiliorum genus sistunt stimulantia; attenuantia, extùs nimirum fomenta, cataplasmata, linimenta calida, spirituosâ, nevrotica, phoenigmi, vesicantia, duciæ, balnea thermalia, concussio ab equitatione, curru vectione; intùs

370 GENERA ET SPECIES

verò diuretica calida ex herbis, radicibus, seminibus, balsamis, salibus, animantibus eruta, clysmata acriora, cathartica, emetica, aquæ thermæ. Memorata auxilia competunt illis ischuriæ speciebus, quas faciunt humores crassi, lentefcentes, fibrarum atonia, renum, aut vesicæ stupor, anæsthesia, torpor, paralyfis.

Tertium auxilii genus subministrat Chirurgia; situm illud est in artificiosâ lotii in vesicâ contenti educatione, immisso scilicet in urethram cathetere cavo, candelâve tubulosâ; vel celebratâ, si catheterismus institui nequeat, vesicæ paracenthesi ad perinæum, aut supra pubem ope acus tricuspidatæ, rectæ, vel incurvæ, tubulo inclusæ simili; encheiresibus memoratis locus est in ischuriâ verâ quâcumque, si remediis congruis statim adhibitis auscultare renuerit, diutiùsque persistat.

Circa ischuriæ curationem satis sit hæc generaliter delibasse. Quid methodo antiphlogisticæ stimulantis, catheterismo, paracenthesi addendum sit in speciebus variis quibus competit horumce auxiliorum genus unum, aut alterum inferiùs sub qualibet specie declarabitur; ischurias in quibus locum nullum præfata auxilia inveniunt, specialissima suo loco manet therapeia.

Ischuriæ renales.

1. *Ischuria (nephritica)* à renum inflammatione Schacht. *Institut. Med. Pract. lib. VIII. cap. 1. & VIII.* Gorter. *Syst. Prax. Med. de Ischur.* Fabric. Hildani, *de Lithotom. cap. IV.* Læl. à Fonte, *Cons. 59.* Bonet. *Sepulchret. lib. III. sect. XXIV. observ. IV. §. 3.* Schenck. *lib. III. de Ischur. falsâ, cap. IV. & V.* Ettmuller. *Coll. pract. pag. 994.*

Character specificus deducitur ex notis ischuriae falsae genericis & signis nephritidis; sunt hæc ultima dolor lumborum acutus, pungens, pulsans, ardens, in partes vicinas, inferas præcipuè, ut ad vesicam, pubem, genitalia, inguina, femora se extendens, sternutatione, tussi, & simili corporis commotione, exasperandus, sæpius continuus, interdum per intervalla remittens, febris acuta, inflammatoria, erraticè exacerbans, cum cibi fastidio, nausæâ, vomitu, extremorum, pedum imprimis, frigore, agrypniâ, gravioribusque aliis symptomatibus; testiculi alterutrius, vel utriusque retractio; femoris dextri, sinistri, vel utriusque dolor obtusus, stupor; alvus arctè compressa, inflata, borboryzans; trunci erectio, conversio, incessus vix possibiles; decubitus in latus oppositum, & in ventrem difficilior, facilior in latus infirmum & dorsum; præcedit mictio difficilis, tenesmodea, ardens, urinâ primùm tenui, aquosâ, dein rubrâ, flammeâ, semper parcâ, tandem suppressâ. Rara hæc ischuriae species periculosissima est, mortem nunc citissimam, nunc lentam quidem, ast minimè declinandam de facili inferens, curatur methodo antiphlogisticâ. Ischuria quæ interdum contingit in morbis inflammatoriis, ut phrenitide, peripneumoniâ, pleuritide, gastritide, rheumatismo, in febribus acutis, ardentibus, in paroxismo februm intermittentium; ischuria quam faciunt materies arthritica, catarrhalis, scorbutica variolosa, ad renes delata, necnon aperientia acria, salia alkalina, insecta eminenter diuretica, cathartica energica, verbo medicamenta calidiora hinc intelliguntur, atque curantur.

2. *Ischuria (nephrolithica,)* à renum calculo

Schacht. *lib. citat. cap. II. & VIII.* Gorter. *lib. citat. de Morb. renum.* Car. Pison. *de Morb. à col-
luv. serosâ.* Schenck. *de Ischur.* Bonet. *Sepulchret.
de urin. suppress.* & *Medic. septentrional. de Ischur.
&c. &c.*

Signa ischuriæ nothæ generica , necnon calculi renalis hanc speciem determinant ; signa calculi renalis sunt dolor in lumbis fixus , stabilis , nisi per ilia ad pelvim , vel testes excurrat , sæpius gravativus , interdum acerbissimus , & infixi aculei more pungens , sub decubitu in partem affectam minor , in oppositam augescens , post assumptum cibum , & corporis motum exasperatus , jejuno ventriculo , & quiete remittens ; febris nulla , utique initio ; testis retractio , femoris stupor , trunci incurvatio ; anorexia , flatulentia , nausea , vomitus , alvi astrictio , pulsus durus , paroxysmi nephralgici , recurrentes , dysuria , stranguria frequenter affligens , excretio urinæ cruentæ , muco , membranis floccis , sabulo , lapillis refertæ , calculus antea excretus , ortus à parentibus calculosis , podagra prægressa ; paroxysmo ischurico præit urina tenuis , acris admodum , dolorifica , pauca. Hujusce speciei frequentissimæ , & cum colicâ affinissimæ lubrica est diagnosi. Signum calculi renalis certum nullum dari vult Joan Baptist. Silvaticus ; non semel docuit anatomico in renibus hæsisse calculum , de quo ne vel minima suspicio per vitam aderat.

Ischuriæ nephrolithicæ quæ gravissima est & in renis inflammationem , apostema non rarò abit , competunt methodus antiphlogistica , & maxime opiata. Vitanda diuretica calida , stimulantia , tonica , astringentia. Nephrotomiam admittit calculus renalis in eo tantum casu , ubi inflammatio-

nem à calculo accersitam excepit apostema protuberantiâ & fluctuatione in lumbis insignitum. Hujus loci non sunt quæ ad novi calculi genesim præcavendam ab Auctoribus commendantur. Renes à calculo perforatos fuisse, succedente immedicabili ischuriâ, Mercatus testatur.

3. *Ischuria (nephroplethorica) Renalis à plethorâ* River. cent. 1. observ. 1. & 89. Ettmuller. Schacht. loco citat. Gaubii *Pathol. de vit. mict. on.* Ludwig. *instit. med. clin.* Seb. Nasii *specul. method. med.* pag. 167.

Virum temperamenti sanguinei, & habitûs athletici post confectum calidissimis æstivis diebus longum iter, corripit ischuria notha, clysteribus, fotibus, linimentis, semicupiis, diureticis, immorigera; nulla aderat febris, nullus dolor in lumbis, in pube; hætenus affectu renali quocumque & urinarum vitio omni immunis vixerat æger; una Riverio accusanda videtur plethora; mittitur sanguis largâ manu; vix elapsa à venæ sectione horâ urinam à renibus in vesicam descendentem persentiscit æger, & tantâ paulò post profundit copiâ, ut intra horæ spatium, nullo alio adhibito remedio plenariè convalescat. Ex plethoræ signis & therapeia discito hanc ischuriæ speciem nosse, ac debellare.

4. *Ischuria (lunatica.) Renalis lunatica* Tulpîi, *observ. med. lib. II. cap. 49.*

Urina viro supprimebatur quolibet fermè plenilunio, cum insigni angustîâ, corporis incendio, febre; persistebant ad diem quintum ut plurimum jam dicta symptomata, si sibi relinqueretur æger, neque redibat urinæ effluxus, nisi lunâ decrescente, vel sectâ brachii venâ. Tantæ erat efficaciæ sanguinis missio, ut ea adhibita statim excer-

neretur lotium. Aperto cadavere , inventa est renis sinistri pelvis in eam amplitudinem excrevisse , ut vicem vesicæ urinariæ commodè suppleret ; hinc ischurici paroxyfmi tempore tam vesica fuit vacua quam ren sinister repletus. *Vide Auctorem citatum.*

5. *Ischuria (nephrospastica.) Renalis spasmodica* Schacht. Gorter. *lib. citat.* Sydenham. *Dissert. Epist. tom. 1.* Raulin. *de Hyster.* Act. Acad. Paris. *ann. 1715.*

Ex consensu , convulsione , passione hysterica , hypochondriacâ , dolore vehementi ventris , capitis , lumborum , intestinorum , coxæ , uteri , menstruatione , dentitione sistitur non rarò urinæ secretio. Gorter. *Syst. prax. medic. de Ischuriâ.* Dignoscitur spasmodica ista species signis pseudoischuriæ genericis & spasmi renalis præsentia. Fibras renales spasmo tentari colligitur ex præsentem morbo spasmodico , aut insigniter dolorifico ; ex ægri hyperæsthesi , mobilitate , ex causis prægressis , ex signorum absentiâ speciebus aliis renalibus priorum , ex dolore renali vivido , ambulatorio , fugaci. Curationem subministrant antispasmodica , anodyna remediis , quantum res postulat , maritata , quæ socius jubet morbus spasmodicus , aut dolorificus.

6. *Ischuria (nephrelmintica.) Renalis vermifera* Gorter. *lib. citat.* Gaubii , *Pathol. de vit. miction.*

Vermes in renibus repertos , & cum urinâ excretos fuisse testantur Gentilis , Fernellius , Hollerius , Zacutus Lusitanus. His posse in renibus obstructionem produci , & exinde ischuriam nemo sanè inficiabitur. Suppressam ex hac causâ urinam agnoscunt Gorterus & Gaubius. Rarissimam hanc

speciem nec nephralgia, neque aliud ullum symptoma designat, solo eventu cognoscendam. Curationi supersedemus. Vidi vermiformes tubulos à cruore in ureteribus concreto effictos.

7. *Ischuria (nephrothromboides.) Renalis à sanguine congrumato* Mercati de Morb. inter. cur. cap. 12. Ettmulleri de læs. urin. secret. pag. 314. Fernellii, *Pathol. libr. VI. cap. 13.* Gorteri, Gaubii loc. citat.

Rarior est hæc species quam ischuria grumosa, uretherica & vera; hanc cognosces signis pseudo-ischuriæ genericis, dolore in lumbis, hæmaturia præviâ, causâ prægressâ, ut si percussione, lapsum, ponderis maximi elevationem, longam, validamve equitationem ischuria exceperit; his accedunt gravissima symptomata, uti pallor, pulsus parvus, obscurus, anxietates, virium concidentia, rigor, febricula, nausea, animi defectio, sudores frigidi, &c. Curationem vide apud Mercatum.

8. *Ischuria (Nephropyica) à Renum purulentiâ* Schenck. lib. III. de ren. tumorib. Gorteri, Gaubii, loc. citat. Bonet. *Sepulchr. de urin. suppress.* Salii *Diversi de affectib. particularib. cap. 14.*

Cognoscitur hæc species notis pseudo-ischuriæ genericis & signis renes purulentiâ tentari monstrantibus; hæc ultima eruuntur ex prægressis, nephritide contumaci, pulsatili, nephralgiâ acedinosâ & maximè calculo, ex apostemate exinde orto, ex superstitie caloris & doloris sensu in lumbis, ex horroribus, febriculâ, & nonnunquam lumborum tumore fluctuante, ex urinâ turbidâ subalbicante, cruentâ, graveolente, ad fundum vasis deponente sedimentum crassum, tenax, purulentum, flocculentum, membrano-

sum, carnosum aliquando, quod renum apostema præstat; hoc & etiam, si in renes materies purulenta confluxerit, producere potis est aliarum partium internarum abscessus. Puris crassitie debetur renalis obstructio. Hujus speciei sanatu difficillimæ curationem inchoant intus abstergentia incidentibus maritata, extus verò laxantia; perficiunt verò, interpositis, si opus sit, remediis generalibus & opiatis, edulcorantia, aquæ Vallenfes, Spadanæ, & præprimis balsamica, vulneraria, deterfiva. Diuturnum pulveris uvæ urfi usum mirè laudat Clar. de Haen. Nephrotomiæ tantum locus est cum tumore & fluctuatione in regione lumbari conspicuis sese prodit apostema, cave protuberantiam ac fluctuationem à lotio ob ureterum obstructionem congesto in lumbis excitatas & à Sebastiano Nasio observatas pro apostemate vendas.

9. *Ischuria (Nephrophlegmatica) Renalis pituitosa seu mucosa* Salii Diversi loc. citat. Graffii, *Ephem. natur. cur. ann. III. observ. 212.* Schacht. Gorter. Gaubii, Mercati, loco citat. Varandæi. *de ren. affect.* Bonet. *Sepulchret. de Ischur. observ. IV. V.*

Speciei hujusce diagnofim subministrant pseudoischuriæ signa generica, hujus repentina accessio ex Hippocrate & Lommio, dolor obtusus, seu gravitas in lumbis, symptomatum remissior multò gradus, temperamentum pituitosum, prægressi morbi mucosi, evacuationes fimiles, excreta prius urina muco referta, apyrexia, absentia signorum pseudo ischurias inflammatoriam, calculosam &c. commonstrantium. Raræ huic speciei de facili, ast citra periculum cum subsequenti confundendæ competunt auxilia stimulantia, in-

cidentia in curatione generali memorata.

10. *Ischuria (Nephroplegica.) Renalis paralytodea* Salii Diverfi. Mercati loc. citat. Horstii. tom. II. lib. IV. observ. 49. Marcel. Donat. *Histor. med. mirab. libr. IV. cap. 28.* Bartholin. *Centur. IV. epist. 18. 38. 39.* Hechsteter. *observ. Dec. V. Cas. 20.* Claudii Chaptal Practici Monspeliensis felicissimi.

11. *Ischuria (suppleta) Renalis ab alia evacuatione suppleta.*

(a) *A diarrhœa & sudore* Marcell. Donat. *Histor. medic. mirab. lib. IV. cap. 27.* Schenck. lib. III. de diabete obs. 9.

(b) *Ab otorrhagiâ* Sennerti ex Platero *pract. lib. III. part. VIII. sect. II. cap. 9.*

(c) *A perspiratione* Vandermondii *Collect. Med. tom. IV.*

(d) *A sudore* Vandermondii, *Collect. Medic. tom. X.*

Memorat Marcellus Donatus Historiam monialis cui per sex menses urina supprimebatur alvo interim descendente; restitutâ verò urinâ per menses quatuor omnimodè cohibebatur alvus. Substitit deinceps & lotii & fecum excretio, resudante in epigastrio ad plurimum librarum pondus humore, qui urinam colore & odore referebat.

Narrat Platerus casum puellæ annos natæ tredecim, cui, postquam aliquandiù copiosè minxisset, urina subito supprimebatur, accedente otorrhagiâ ferosâ ita uberi, ut per aliquot dies affatim ex aure dextrâ sæpè ad duas mensuras aqua efflueret; interim benè habebat puella, neque de ullo affectu conquerebatur. Diureticis ac terebinthinatis ad magnam vim

elicitæ est urina quæ subito iterum substitit ;
recurrente otorrhagia memoratâ : adhibitâ effi-
caciori medicinâ , rediit urinæ excretio liberalior
primum , remittente aurium fluxu , post modum
verò ad copiam nativam , nihil exinde mali per-
petiente puellâ.

Legitur apud Vandermondium historia puellæ
hysteriâ per octo menses maximè vexatæ , cui
tandem supervenit omnimoda urinæ & fecum
suppressio , quæ clysmata , balnea tepida , ptisa-
nam pulli , apozemata laxantia , refrigerantia ,
potiones oleosas & diætam humectantem per
tres menses solidos aspernata est ; primis quidem
balneis feces olidissimæ cum vermibus & san-
guinis grumis descendere cœperunt ; pseudo-
ischuriam , atque alvi suppressionem fugarunt
balnea frigida ad duos menses protracta , quæ
urinam mox cierunt & sensim in integrum hujus
excretionem restituerunt. Quolibet die ægra horas
decem in balneo commorabatur , quod si glacie
injecta magis infrigidaretur , crescebat urinæ
cum ardore minori tunc emissæ quantitas ; defi-
cientem lotii excretionem supplebat perspiratio
cutanea.

Observationem aliam habet modò laudatus
auctor de muliercula annos circiter 50. nata cui
repetè alvus & urina prorsus restricta sunt. Frustra
fuerunt diuretica ; cathartica etiam valentia plu-
ries ano injecta ex ore assumpta , nullam præter
sudorem , evacuationem excitarunt. Naturæ
commissa paupercula , sine febre , dolore & ferè
citra morbum annos septem vixit , nec per anum ,
nec per urethram quidquam emittens. Interim
excretionum harumce defectum supplebant sudo-
res universales copiosissimi , fetidissimi nunc die

quolibet, nunc quovis biduo, triduove erraticè recurrentes & ad duas tresve horas continuati. Toto hocce tempore alimenta omnigena, integro appetitu voravit ægra, vultu florida, imò pinguefacta, lecto tamen præ debilitate affixa, contra spem omnem spontaneè cœpit alvus descendere, urina effluere, cessante tunc sudore & redintegratâ penitus sanitate, quæ ad sex, septemve annos illibata perstitit.

Missis ischuriæ renalis speciebus aliis, quæ vel ab Auctoribus minùs benè describuntur, vel è præcedentibus facile possunt intelligi ad ischurias uretericas sermonem convertimus.

Ischuriæ uretericæ.

Ischurias inter renales & uretericas limites certos statui non posse superius diximus, collectis quantum penes nos fuit signis conjecturalibus, quibus ambæ possunt ab invicem utcumque determinari. Monuimus etiam eadem ferè methodo utrasque impugnari, quotiescumque causæ simili natales debent. Porro cum vix ac ne vix quidem vitium sit ischuriam uretericam inducens, quod renalem non excitet, si renibus hæserit, uretericas tantùm memorare satis esse ducimus, unius cujusque diagnosim ac therapeiam mutatis mutandis, subministrante ischuriâ renali simili. Ex ischuriis nephreticâ, nephrolithicâ, neprothromboide, nephrophlegmaticâ & nephropyicâ, nec non ex ischuriarum uretericarum signis conjecturalibus intelliguntur ischuriæ sequentes uretericæ.

12. *Ischuria (ureteritica) ureteritica inflammatoria* Salii Diverfi, loc. supra citat. Ludwig. instit. clin. Gaubii pathol. de vit. miction. Schachtii instit. practic. de Ischur. spur. &c.

13. *Ischuria (ureterolithica) ischuria ureterica calculosa* Tulpii, *observ. med. lib. II. cap. 45.* Monroi, *Act. Edimburg. tom. VI. art. 68.* Bonet. *Sepulchret. lib. III. de urin. suppress.* Schenck. *lib. III. de ureterib.* Salii Diverfi, *loc. citat. &c.*

14. *Ischuria (uretero-thromboides) ischuria ureterica à sanguinis grumo* Salii Diverfi, Schachtii, Gaubii *loc. citat.* Bonet. *Sepulchret. de urin. suppress. obs. 1. &c.*

15. *Ischuria (uretero-phlegmatica) ureterica à pituitâ* Gorteri *prax. med. syst.* Schachtii, Salii Diverfi *loc. citat.* Boneti *Sepulchr. de urin. suppress.* Sebast. Nasii *Spec. meth. med. loc. citat.* Epiphan. Ferdinandi *histor. 97. &c.*

16. *Ischuria (ureteropyica) ureterica purulenta* Gorter. *lib. citat. de ureter. morb.* Schachtii, Salii *loc. citat. &c.*

Has itaque species descriptione ac curatione singularibus persequi supervacaneum est.

17. *Ischuria (ureterostomatica) ab orificiî ureterum inferioris clausurâ* Theod. Elleri, *Miscell. Berolin. Tom. IV. pag. 381.* Verdieri ex Noelio *Act. Acad. Chirurg. tom. II. observ. 17.* Lieutaud. *Act. Acad. Paris. ann. 1753.* Franc. Silvii Deleboe *prax. med. lib. II. Saltzmanni observ. anat. pag. 62.*

Posse ureterum orificium vesicale calculo, sanguinis grumo, mucosâ, pure obstrui, patet ex jam allegatis speciebus, hic verò speciatim verba facere de iis ischuriæ volumus, quas oris ureterum inferioris summa constrictio, coalitus, vel obturatio inducunt.

Vidit Noelius puellam pluribus diebus ischuriâ frequentibus motibus convulsivis stipatâ vexatam; aderat exocyste seu prolapsus tunicæ vesicam

interius obvestientis, quæ per meatum urinarium erumpens, sacculum fistebat ovuli gallinacei magnitudine, diaphanum, tenuem, humore lim-pido refertum. Aperto cadavere inventi sunt ure-teres ita dilatati, ut colon adulti crassitie æqua-
rent; occlusus erat ipforum ad vesicam introi-
tus; veram urinam continebat sacculus inter
vulvæ labia conspicuus.

Invenit Saltzmannus in puero ischuriâ laboranti ureteres fero distensos, ad vesicam verò angus-tissimos, ita ut stylum exiguum non nisi vi admit-terent.

Credit Lieutaudius ab intumescentiâ trigoni vesicæ inflammatoria aut aphlogâ obturari posse ureterum orificia, subsequente ischuriâ satis fre-quenti, inter renalem & vesicalem mediâ seu uretericâ.

A calculo unico magno, aut pluribus medio-cribus vesicæ cavitationem replentibus ischuriam in-ductam observavit Sylvius Deleboe, ureterum ampliatorum, & ad renes usque urinâ distento-
rum orificiis per lapidea hæc concreta obturatis.

Aliis præter memoratas ureterum noxis ischu-riam deberi asserunt Auctores, ut partium ure-teribus adjacentium vitiis multigenis Schachtius, Gaubius; flatibus colon distendentibus, Ludwi-gius, Varandæus, Sennertus &c. Hæ species, quoniam memorantur potius quàm describuntur, idcirco prætermittuntur.

Ischuriæ Vesicales.

18. *Ischuria (Cystitica) à vesicæ inflammatione*
Schacht. *instit. practic.* Act. Acad. Paris. ann.
1704. 1753. Bonet. *Sepulchr. lib. III. de urin.*

suppress. Forest. lib. XXV. observ. 27. 28. Zacut. Lusitan. ex Galeno, Hist. med. princ. lib. II. Hist. 150.

Inflammatiō vesicæ sphincterem, vel ex Lieutaudio ipsius uvulam occupat; addit Schachtius hujus tunicas. Diagnosim hujusce speciei sistunt signa ischuriæ veræ generica, ut hypogastrii intumescencia, renitentia &c. uræthræ perviatio, nec non cystitis. Cystitidis notæ sunt febris acuta, fervida, dolor acerbus, ardens ad perinæum, accedente interdum hujusce partis rubore, distensione, dolor pariter & ardor ad pubem & exinde ad umbilicum perveniens; dysuria maxima, sæpissimè verò ischuria summo stipata meiendi desiderio ac conatu; alvus astrictior, tenesmus maximus, catheteris ultra vesicæ collum immit-tendi impossibilitas, vigiliæ, delirium, vomitus biliosus, extremorum frigus. Hoc habet peculiare ischuria ab inflammata vesicæ uvula sobolescens, quod catheteri non objiciatur resistantia, nisi superatis prostaticâ & sphinctere, atque ita ipso intra vesicam nonnihil jam adacto; & quod obicem cathetere non superandum injectio removeat, subsequente urinae effluxu. Periculosissima est hæc ischuriæ species, quâ gangræna, abscessus sæpissimè excitantur. Convenit methodus antiphlogistica; malo verò persistente, tentanda est catheteris immissio lenis, cautissima: tandem sub hujus in vesicam adigendi impossibilitate, paracenthesis ad perinæum vel supra pubem celebranda, ope acûs apice tricuspidaæ, & tubulo inclusæ hic rectæ, illic rectæ etiam & præprimis incurvataæ. Optima Sharpius in disquisitionibus suis criticis habet monita circa vesicæ paracenthesim in hypogastrio institutam; adversus ischu-

riam ab inflammata veficæ uvulâ in locum catheteris ad urinam educendam frustra adhibiti fausto cum successu injectiones suffecit Clar. Lieutaudius.

19. *Ischuria (Cystolithica) à vesiæ calculo*
Tulpii observ. med. lib. IV. cap. 37. Act. Edimburg.
tom. IV. Foresti lib. XXV. obs. 23. Fabric. Hildani
cent. III. observ. 67. Car. Pison. de morb. à colluv.
seros. Bonet. Sepulchret. de urin. suppress. observ.
X. &c. &c.

Hanc ischuriæ cysticæ speciem facit calculi vesicalis præsentia, quem cognosces vagâ circa pubem & perinæum titillatione, vel ponderis sensu in iisdem locis, incessu cruribus divariatis; erectione penis, frequenti tenesmo, dysuriâ, stranguriâ, mictione cruentâ maximè post equitationem, vel curru ventionem, dolore post mictum in toto urethræ ductu vel ad extremum tantum balanum percepto, genitalium ab ægro crebrius contrectandorum pruritu, ischuriâ frequenti, fugaci, mictione crebrâ, derepentè, postquam ea institui cœpit, intercisâ, mutatâ corporis positurâ interdum, vel immisso cathetere haud ægrè revocandâ, urinâ crassâ, albâ, turbidâ, sub decubitu horizontali facilius fundendâ. Symptomata jam dicta modo sæviora sunt, modò mitia & obscura, quin etiam nulla, præsentè in vesiçâ calculo non semel observata, per intervalla sæpius, imò post inducias nonnumquam longiores recurrentia; his signis certitudinem addunt, quantum fieri potest, maximam exploratio ope digiti in anum apud pueros, in vaginam apud mulieres immissi, & catheterismus, quo nulla datur via ad calculum veficæ cognoscendum universalior, certior, licet errorem etiam

sub quibusdam casibus admittere possit. Hypogastrii intumescencia, renitentia non observantur in hac specie, nisi perstiterit satis diu urinæ suppressio. Calculi in vesicâ remanentis argumentum inevitabile, pressio, attritus in vesicam, acris calculosorum urina irritationi, doloribus vividis, inflammationi, suppurationi, ulceri vesicæ ansam præbent. Ischuria hujuscemodi ad tempus fugatur, mutatâ corporis positurâ, repulso per catheterem calculo, cujus radicalis curatio, vel ex lithotomiâ, repetenda, vel juxta Whittium, Lieutaudium aliosque gravissimos viros quibus contradicit Clarissim. de Haen, ex aquæ calcis & saponis usu diuturno. Palliativam methodum sistunt diluentia, lenientia, mucilaginosâ, oleosa, opiata, Lithontripticum Whittianum, & ex clar. Haenio uvæ ursi pulvis.

20. *Ischuria (cystospastica) à sphincteris vesicæ spasmo* Mercati *de morb. intern. cur. lib. IV. cap. 22.* Sebas. Nasii *specul. method. med. part. II. pag. 267.* Nenteri *de Ischur.* Schachtii, Gorteri, Gaubii, Varandæi, *loc. citat.*

Cognoscitur hæc species ex signis ischuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & spasmi sphincterici præsentia. Constrictionis hujusce spasmodicæ, quæ nunc idiopathica est, nunc verò symptomatologica, notitia eruitur ex pirinæi exploratione, quod durum apparet; dolore ad vesicæ collum, ei simili, qui ex calculo ibidem impacto solet accidere, diverso tamen in eo quod continuus sit in hac specie; nusquam accedat copiosa mictio; & cathetere aut candelâ immixtis exasperetur, ex intestini recti condolentia, ex mictione stillatitia, dolore colli vesicæ continuo, acerbissimo stipatâ, sub violentâ
omnium

omnium potentiarum urinam expellentium actione, tandem ex causâ, ut ex plethorâ, ex suppressis catameniis, hæmorrhoidibus, ex ictu, puncturâ, solutâ unitate hujus partis minùs bene tractatis. Curationem subministrant methodus antiphlogistica, opiata, antispasmodica, & catheteris prudens immissio.

21. *Ischuria (cystoplegica) à vesicæ paralyfi*
 Lieutaudii *compend. medic. de Ischur.* Zacut. Lusitan. ex Galeno *Hist. princ. Hist.* 140. Manget. *Biblioth. Medic. pract. tom. IV.* Seranii *Thes. pro Reg. Cathedr.* Hollerii *de morb. intern. capit. 47.* Amat. Lusitan. *cent. IV. cur. 10.* Pringle, *Essai d'Edimbourg. tom. 2. artic. 32.*

Locum habet hæc species siue vesicam teneat stupor, anæsthesia, siue musculares ipsius fibræ paracinesiâ perfectâ vel imperfectâ resolvantur; siue concurrat utrumque vitii genus. Hanc cognosces notis ischuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & signis vesicæ torporem, paralyfim indigitantibus; hæc ultima eruuntur ex prægressis, qualia sunt ictus, lapsus in columnam vertebralem, luxatio vertebrarum, medullæ spinalis vulnus, protuberantiæ nervos in ea parte afficientes, vita in locis humidis, mora in aquis frigidioribus, applicata ad vesicæ regionem, alterius mali gratiâ, præsidia frigidissima, affectus paranoici, soporosi, ex ætate senili, ex absentia doloris & sensûs ab urinâ excitandi in vesicâ repletâ, & distensâ; ex partium aliarum ignaviâ, frigiditate, resolutione; ex mictione tussim, nixum validum similem & præprimis hypogastrii pressionem subsequente; ex deficientibus ischuriæ cystophlegmaticæ notis. Valent

sensoriorum tantum, vel sensoriorum simul & motoriorum resolutioni natales debente: si verò afficiuntur dumtaxat nervi motorii, è modò tradito charactere expungenda venit absentia doloris & sensûs, ab urinâ excitandi in vesicâ repletâ ac distentâ, quæ sub hac circumstantia & dolet & ab urinæ stimulo molestat. Casum ischuriæ à vesicæ torpore inductæ, dysuriam diuturnam & gradariè crescentem urinæ paucitatem tandem excipientis in viro sexagenario fluxum hæmorrhoidalem diu passo à muliercula perperam cohibitum, nobiscum pro suâ humanitate communicavit clar. Chaptal. Dysuriæ tempore ægro tumebat ac dolebat prostata, hypogastrium tenebat protuberantia circumscripta, dura, indolens, pro schirro artis peritis imponens, urinæ quotidie partim in vesicâ restitanti & sensim collectæ natales debens, educto per catheterem lotio evanida, brevi dein reditura, urinâ difficilius, parcius in dies fluente, accessit demùm ischuria, cessante penitus urethræ ardore ac dolore, assiduo catheteris usu per duos menses citra ullum sensum exonerata est vesica, quibus elapsis tandem supervenit febris acuta exacerbans, quâ die undecimo soluta est ischuria & rediit nativa urinæ excretio. Præsidio sunt in hac specie gravi quidem, ast non semel curatâ, catheterismus repetitus, remedia antiparalytica varia, interna & externa; inter externa eminent thermarum bellilucanarum aqua, lutum, quibus fovebitur hypogastrium, perinæum, nec non earumdem aquarum purarum aut aquâ simplici plus minus temperatum facta in vesicam injectio, cum vitio chirurgico natales debet ischuria; hujuscemodi modò memoratis addenda venit vitii topici specialis therapeia.

22. *Ischuria (polyurica) à vesicâ lotio diutiùs cohibito distentâ.* Haller. *Prælect. in Boerhaav. Tom. II. §. 384. pag. 336.* Forest. *Libr. XXV. observ. 24.* Nenter. *de ischuria.* Paræi *Lib. XVI. cap. 48.* Sennert. *Præct. Lib. III. part. VIII. sect. 2. cap. 4.* Ettmulleri, Riverii, Varandæi *de ischur. &c.*

Hanc ischuriæ speciem in quam incidunt, qui negotiis, loco, verecundiâ ab urinâ fundendâ arcentur, ipsamque spontè diutiùs cohibent, sistunt character ischuriæ veræ genericus, voluntaria urinæ cohibitio ex ægri relatu accipienda, dolor ad vesicam maximus, assiduus ad urinam fundendam stimulus, subsequente frustraneo conatu, mictio ex hypogastrii summè distenti pressione succedens, causarum absentia quibus aliæ ortum debent ischuriæ vesicalis species. Gravis est hæc urinæ suppressio, nisi promptè malo obviam eatur, vesicæ atoniâ, contractionis defectu, inflammationis defectu, inflammatione, abscessu, gangrænâ terminari solita. Curatio ex præcedenti specie & cystitica intelligitur. Fetus in orificio uteri longiores moras nectens apud mulieres distociè parturientes similem inducit ischuriam ex Riolano. *Vide speciei 28. varietatem 2^{am}.*

23. *Ischuria (cystopyica) vesicalis purulenta.* Felic. Plater. *Mantiss. obs. 29.* Camerar. *Ephem. Nat. Curios. Tom. II. Zacut. Lusitan. ex Galeno, Hist. Medic. princip. hist. 148.* Hollerii *de morb. intern. cap. 47.* Sebast. Nasii *Specul. method. med. part. II. pag. 267.* Andrææ *de morb. ureter. observ. 26.* Vandermond. *Collect. medic. Tom. IX.*

Hæc species quæ à vesicæ apostemate, ulcere proficiscitur, in plurimis convenit cum ischuria nephropyica; ab eâ verò discrepat notis ischuriæ veræ genericis, nec non signis purulentix vesicæ

hærentis. Ab ulcere renum distinguitur vesicæ ulcus loco doloris ad vesicæ collum, in pube, perinæo, persentiendi, tactu, mictione, corporis inflexi erectione exasperandi, doloris ejusdem gradu majori, continuitate, sede protuberantiæ in perinæo, si hæc adsit etiam observandæ, cupiditate & difficultate urinæ majoribus, tenesmo, erectione penis frequenti, urinâ purius minus cruentum, minus cum ipsâ commixtum ac confusum, graveolentius, citra lotium, aut ante ipsum quandoque prodiens, & nonnunquam squamas furfuraceas ac membranulas vehente. Potest etiam hæc species renum, imò & aliarum partium apostemati, ulceri deberi; si nempe materies purulenta copiosa, tenax vesicæ collum occludat ipsi impacta, quod apostematis & ulceris prædictorum signis nec non generico ischuriæ veræ caractere dignoscas. Vix sanescit præsertim in ætate provecta vesicæ ulcus quod fugata ope catheteris nec non abstergentium attenuantibus maritatorum ore assumptorum & vesicæ injectorum ischuriâ, remediis in renum purulentiâ propositis impugnandum venit additis repetitis per catheterem injectionibus edulcorantibus deterfivis.

24. *Ischuria (cystothromboides) vesicalis à sanguinis grumo.* Claudin. *Consult.* 142. Fabric. Hildan. *Cent.* III. *observ.* 66. Forest. *Libr.* XXV. *obs.* 20. Zacut. Lusitan. ex Galeno, *Instit. Med. princip. hist.* 245. & ejusdem *Prax. Med. admirab. Lib.* II. *cap.* 65. Mercat. *de morb. intern. cur. cap.* 22.

Hanc speciem indigitant hæmaturia prævia, prægressæ causæ in ischuria nephrothromboide assignatæ gravissima symptomata sub eadem specie memorata. Ischuriæ veræ signa generica, urina, sub catheteris ad usque vesicæ collum liberè adi-

gendi immiffione, fluens parvâ copiâ, & cum sanguinis ramentis, oſcatheteris educti cruentatum. Curationem ſuppeditant catheteriſmus, cardiaca, & quæ ſanguinem valent ſolvere epota, injecta, applicata. *Vide Mercatum, Foreſtum, Zacutum, &c.*

25. *Iſchuria (cystophlegmatica) veſicalis à muco* Mercati *loc. citat.* Schacht. *Inſtit. Medic. præct. lib. VIII. cap. 9.* Ettmuller. *de iſchur. veſical.* Amat. *Lufitan. Cent. VI. cur. 12.* Zacut. *Lufitan. Prax. Medic. admirab. lib. II. obſerv. 64.* Bonet. *ex Thom. Bartholino de urin. ſuppreſſ. obſerv. 17.*

Ex urinâ turbida muco refertâ ante excretâ, ex vitæ genere alimenta recipiente craſſa, viſcida; ex prægreſſis morbis pituitofis, ex temperamento ſimili, verbo ex ſignis diatheſeos pituitofæ in iſchuriâ nevrophlegmaticâ memoratis; ex urethræ perviatione, & ex notis iſchuriæ veræ genericis cognoscitur hæc ſpecies, remediis ſtimulantibus, incidentibus & catheteriſmo curanda.

26. *Iſchuria (ectopocystica) à veſicæ ectopiâ.*

(a) *Hernioſa, ſeu à cystocele*, Verdier, *Act. Acad. Chirurg. Tom. II. obſerv. 4. 6. 9. 10. 14.* Felic. Plater. *obſerv. pag. 830.*

(b) *Proptoica, ſeu ab exocyste*, Verdier *ex Noelio lib. citat. obſ. 17.*

Comitatur hæc ſpecies veſicæ urinariæ herniam, & tunicæ ipſius interioris prolapſum. Igitur, exulantibus iſchuriæ veſicalis cauſis aliis, hujus diagnoſim ſubminiſtrant urethræ perviatio, & iſchuriæ veræ, nec non cystocelis vel exocystes ſigna. Binæ hujusce ectopiæ notas exhibent Verdierii, Saltzmanni, Dappleſii *Differtationes de veſic. urinar. hern. ſeu de cystocele*; exinde etiam iſchuriæ ectopocysticæ petenda curatio.

390 GENERA ET SPECIES

27. *Ischuria (cystoproctica) vesicalis ab intestino recto, scybalis, calculo flatibus inflammatione, abscessu, hæmorrhoidibus turgente* Dodonæi *Observ. Medic. cap. 47.* Schenck. *lib. III. de ischur. observ. 6.* Wepfer. *Dissert. de apopl. pag. 391.* Vandermond. *Collect. Med. Tom. IX. pag. 261.* Bonet. *Sepulchret. de urin. suppress. observ. 18. §. 4.* Schacht. *Gaubii loc. citat.*

Signa ischuriæ veræ generica, intestini recti conditio varia, cum symptomatibus vitia ipsius modò memorata stipare solitis, urethræ perviatio, causarum ischurias alias vesicales inducentium absentia hanc speciem determinant; ex principiis in nomenclaturâ recensitis haud ægrè eruitur varia quæ ischuriæ hujuscemodi competit curatio, in malo contumaciori peritâ catheteris immiffione opus est. *Vide historias allegatas.*

28. *Ischuria (hysterocystica) vesicalis ab utero*
(a) *Gravido*, Nordmann. *Dissert. de Ischur. gravidar. Mauricæi, lib. 1. cap. xv.* Roderici à Castro, *Lib. II. cap. xv.*

(b) *Parturiente*, Bonet ex Riolano, *de urin. suppress.* Vandermond. ex Daranio, *Collect. Med. tom. v.*

(c) *Hydropico*, Hippocrat. *de morb. mulier. lib. 12.* Sennert. *Pract. Lib. IV. part. 1. sect. II. cap. x. xi.* Schenck. *Lib. IV. de mol. fals.* Schachtii, *Gaubii, loc. citat.*

(d) *Tumoribus distento*, Gaubii, Schachtii, *loc. citat.* Sennert. *ibidem, ac supra cap. XIII.* Knoeffelii *E. N. C. ann. IV.*

(e) *Prociduo*, Nordmann. *Dissert. citata.* Sabathier. *Act. Acad. Chirurg. Tom. III.* Sennert. *ibid. ac supra cap. XVI.*

Uterus fetu, molâ, sanguine, fero, flatu distentus, inflammatione, schirro, cancro dilata-

tus, prolapsu, inversione è sede nativâ emotus, factâ in vesicæ collum, & quandoque etiam in urethram pressione, ischuriæ hujuscemodi ansam præbet. Cognoscitur hæc species notis ischuriæ veræ genericis, graviditatis præsentia, partu imminente, hydrometrâ, protuberantiarum uterinarum, hysteroptoseos, verbo memoratorum uteri affectuum signis, tandem causarum defectu ischurias vesicales alias inferentium. Ischuriæ à graviditate prospicit situs horizontalis & reclinatus, abdominis ab ossibus pubis ope manuum remotio, elevatio, & his non proficientibus, catheterismus assiduus ad imminemtem usque partum continuatus. In ischuriâ quam facit partus laboriosus diuturnior urget profectò lotii educendi necessitas. Verùm obstat catheteris vulgaris in vesicam adigendi difficultas, impossibilitas. In his rerum angustiis cum bonis ægræ rebus in catheteris metallici locum candelam tubulosam suffecerunt Daranius & Levretius. In ischuriâ ab hysteroptosi præsidio sunt decubitus, uteri repositio, in sede nativâ firmatio. *Vide* Sabathierium, Puzosium, Levretium, &c. Secunda & tertia hujusce speciei varietas catheterismum & affectuum uteri memoratorum curationem expostulat, apud Sennertum, Mercatum, Astrucium de mulierum morbis legendam.

29. *Ischuria (atretarum) urethrocystica à mens- truis in vaginâ retentis* Amyand. *Transact. Philos. ann.* 1732. n°. 442. art. 8. pag. 45. Schenck. *lib. IV. de part. genit. mulier. observ.* 9. Heister. *Chirurg. Tom. II. pag.* 951. Astruc. *de morb mulier. Tom. I. lib. 2. cap. 5.*

Notæ ischuriæ veræ genericæ, sanguinis uterini retentio in vaginâ per membranam, per car-

nem crassam ac densam, per parietum vaginæ, caruncularum myrtiformium, labiorum vulvæ inferiorum concretionem clausâ, hanc speciem designant. Fortior coalitus ope carneæ substantiæ densioris difficulter curatur; clausuris vaginæ reliquis, aut sanguinis congesti vis, aut coitus, aut chirurgia medentur partium concretarum separatione, membranæ prætensæ sectione, sanguini retento via referatur, & ischuria inde oriunda tollitur. *Vide Heisterum & Astrucium loc. citat.*

Aliæ præter memoratas, apud Auctores occurrunt ischuriæ vesicalis species; ut ischuria à tumoribus vesicæ glandulosis & sphincteris ipsius callositate Reifelii *Eph. Nat. Cur. Deca. 11. an. 2.* Ischuria à carunculis è resolutâ renum substantiâ oriundis, & vesicam obstruentibus Schenckii ex *Hercul. Saxonia, lib. 3. de ren. caruncul.* Ischuria ab incrustatione vesicæ calculosâ Schachtii, *de ischuria.* Ischuria à protuberantiis intra vesicam enatis, ipsiusque collum claudentibus Boneti, *Sepulchret. de urin. suppress. passim.* (Huc ischuria à vesicæ fungo Schachtii, ischuria à vesicæ varicibus ejusdem, ischuria à tumore insolito è vesicæ infernæ parietibus intus enato Macgillii, *Act. Edimbourg. Tom. IV. &c.*) Ischuria à vesicâ in se ipsam per intestinum inversa Fouberti, *Act. Acad. Chirurg. Tom. II. pag. 37.* Ischuria à vesicularum feminalium protuberantiâ schirrodæâ Gaubii, *Pathol. §. 810.* Ischuria ab steatomate vesicæ adjacenti, hujusque collum premente Bartholini, *cent. 1. hist. 23. &c.* quas omnes missas facimus brevitati consulentes.

Ischuriæ urethrales.

30. *Ischuria (perinæalis) urethralis à perinæi tumore* Galeni, *lib. de affect. loc.* & ex eo Zacut. Lusitan. *Histor.* 149. Vandermond. ex Daranio, *Collect. Med. Tom. V. pag. 291.* Tulpii, *Observ. medic. Lib. III. Cap. X.* Foresti, *Lib. XXVI. observ. 2.*

Perinæum inflammatione per ictum, lapsum, aut aliam quamlibet causam inductâ tumens apostemate, excrescentiâ, aut alio duriori tubere tentatum, urethræ principium premendo, hanc speciem inducit, in subiecto aliarum vesicalis ischuriæ causarum immuni cognoscendum ex notis ischuriæ veræ genericis & perinæi protuberantiâ variâ. Speciei hujusce varietas inflammatoria, postulat venæ sectiones, laxantia assiduò applicata, balnea, hypogastrii pressionem, tandem catheterem, ac præprimis candelam Daranii tubulosam. Varietati apostematosæ competit abscessûs apertio, absterfio, cicatrificatio; graviores certè sunt varietates sarcomatica & schirrodæa catheterismo & affectus chirurgici congruâ tractatione debellandæ.

31. *Ischuria (urethrolithica) à calculo urethræ impacto* Schmidii, *Eph. Nat. Cur. Decad. 1. ann. VIII. observ. 89.* Winckleri, *ibidem Tom. VI. observ. 34.* Zacut. Lusitan. *Prax. Med. admirab. lib. 11. observ. 66. 67. 68.* Tulpii, *Observ. medic. Lib. III. cap. 8.* Bonet. *Sepulchr. de urin. suppress. observ. 14.* Bartholin. *Cent. IV. epist. 5.* Heister. *Chirurg. Tom. II. pag. 839.*

Noscitur hæc species ischuriæ veræ caractere generico, constitutione calculosâ, dolore maximè

394 G E N E R A E T S P E C I E S

ad urethram & penem, urethræ intumescentiâ, imperviatione, canalis hujusce contrectatione, quâ quid duri palpo objicitur, immiffione catheteris, antequam in veficæ collum pervenerit corpus offendentis solidum, &, si stylo ferreo percutiatur, subargutum. Curatur autem venæ fectione, anodynis, laxantibus, epotis, applicatis, injectis; balneis, leni penis expressione, fuctu, specillo, uncinulo, & his non succedentibus factâ supra calculum firmatum fectione, cujus celebrandæ ac percurandæ methodum vide apud Heisterum loc. citat. Ischuriam à calculo intra rectum latente memorat Diarium Vandermundi *Septembr. 1758. pag. 262.*

Ex ischuriarum cystophlegmaticæ, cystothromboidis, & cystopyicæ diagnosi, atque urethræ imperviatione intelliguntur sequentes ischuriæ urethralis species, scilicet

32. *Ischuria (urethrophlegmatica.)* Ischuria à muco urethram infarciante Bonet. *Sepulchr. & medic. septentrion* Manget. *Biblioth. Medic. Practic. Amat. Lusitan. Cent. V. obs. 71.* Forest. *Libr. XXV. observ. 25.* Varandæi de ischur. Lud. Apini *Eph. Nat. Cur. Decad. III. ann. 111. observ. 69.*

33. *Ischuria (urethrothromboides)* à sanguinis grumo urethram opplente. Bonet. *Medic. septentr. de ischur. & Sepulchr. de urin. suppress. obs. XI.* Forest. *Lib. XXV. observ. 25. &c. &c.*

34. *Ischuria (urethropyica)* à pure urethram obstruente. Bonet. *Medic. septentrion. de ischur.* Forest. *Scholio modo citato.* Boerhaav. *Præfat. aphrod. &c. &c.* Ischuriam ab abscessu inter veficam & rectum posito urethram premente refert Vandermonde *Septembr. 1758. pag. 263.*

Urethrales hujuscemodi ischuriæ eadem admit-

tunt auxiliorum genera quæ ischuriis competunt vesicalibus à causâ simili oriundis.

35. *Ischuria (urethrohymenodes) à membranâ in urethram impactâ.* Aët. Acad. Paris. ann. 1714. hist. pag. 22.

Viro summâ urinæ difficultate vexato, & catheterismum pluries passio, catheter qui plus minus ab urethrâ eductus nigricabat, cum membranæ fragmento quondam extractus est. Triduo post persensit æger quidpiam urethram obturans, & è balani orificio prodiens, quod avulsi digitis arreptum; membranæ fuit fragmentum aliud. Haud ita diù dùm ad mingendum summè allaborabat; intra breve tempus tria alia membranæ fragmenta ejecit, quæ duos membranæ vesicam internè obvestientis trientes efficere visa sunt; reverâ fuerunt illius membranæ partes fragmenta hujusce modi, quibus emissis liberè fluxit urina nullo unquam tincta immixto sanguine. Virum dein detinuit levis urinæ incontinentia. Similium membrarum per urethram excretarum, quamvis citra ischuriam mentionem injiciunt Willisius, Felix Platerus, Schenckius, Fabric. Hildanus, &c.

36. *Ischuria (urethrelmintica) urethralis verminosa*, Joan. Petr. Albrecht. Vide Boneti Medicinam septentrionalem de urin. cap. 31. & Biblioth. Medic. pract. Tom. IV. de morb. urin. spectant. Vandermonde, Septembre 1758. pag. 245. Joan. Rhodii, Centur. 3. observ. 36. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 497. obs. 77.

Plura vermium è vesicâ urinariâ cum lotio exclusorum exempla reperire est apud Auctores. Sequentem ischuriæ è verme urethram opplenti inductæ casum memorat Albrechtus. Septimus jam erat dies, quo militem excruciat omnî-

396 **GENERA ET SPECIES**

moda urinæ retentio cum summis circa umbilicum doloribus, regionis hypogastricæ tensione & abdominis tumore ascitico non absimili. Nihil profecerunt quæ diebus sequentibus tum internè, tum externè adhibita sunt remedia. De cathetere in vesicam immittendo cogitabatur, cum æger post multos conatus, laboresque per urethram vermem ejecit vivum, crassitie calami scriptorii, & trium digitorum longitudine, redeunte pristina excernendi lotii facultate, quod per aliquot dies sanguine mixtum, sincerum tandem emissum est. Rarissimæ hujusce ischuriæ eventu potius quam certa nota cognoscendæ curationi supersedemus.

37. *Ischuria (urethritica) ab urethræ inflammatione* Hildan. *Cent. IV. observ. 54.* Forest. *de incert. urin. judiciis, Lib. III. cap. 3. versus finem.* Varandæi *de affectib. ren. & vesic. cap. VII.* Bonet. *Medic. septentrion. de ischuriâ, cap. 1. n^o. V.* Goulardii, *de morb. urethr.* Heister. *Chirurg. Tom. 2. pag. 838.*

Generales inflammationis causæ, gonorrhœa, catheterismus rudior, devius, faucians, aut frequentior, licet artificiosus, candelæ acriores immissæ, litus mercurialis in urethram urgente dysuriâ gonorrhœicâ, &c. hanc speciem accersunt, notis ischuriæ veræ genericis, urethræ imperviatione, signis inflammationis generalibus, nimirum dolore, calore, tensione, febre, &c. & causâ præviâ cognoscendam. Curatur hæc species methodo antiphlogisticâ; cathetere non statim quidem adhibendo, verum inflammatione paululum temperatâ aliquoties per dies singulos sensim immittendo; demùm paracenthesi ad perinæum vel supra pubem, si antiphlogistica omni-gena malum aspernetur, nec catheteri in vesicam aditus pateat.

MORBORUM, CLASSIS X. 397

38. *Ischuria (carunculosa)* à morbis, ut vocant, *urethræ* Amat. Lusitan. *Cent. IV. cur. 29. Cent. V. cur. 48.* Sharpii *Disquisit. critic. cap. IV.* Goulardii, *de morb. urethr.* Heister. *Chirurg. Tom. II. pag. 834.* Andrææ, *de morb. urethr. passim.*

Morbi, ut vocant, *urethræ*, sunt spongiosi sui textûs intumescencia, hujusce canalis varices, ulcera, cicatrices, contractio, callositas, fungus, duplicaturæ membranacæ, verumontani, intumescencia spongiosa, schirrodæa glandularum *urethræ lacunalium*, Cowperianarum, Litrianæ prostratæ tumores, ulcus, callositas. His omnibus non solum angustatur, verum etiam tandem præcluditur *urethra*. *Ischuriam* hinc enatam signis cognosces *ischuriæ* veræ genericis; *urethræ* imperviatione, seu plenariâ obstructione, signorum *ischurias urethrales* phlegmaticam purulentam, grumosam & præprimis calculosam indigitantium absentiâ; quibus omnibus præcesserunt *dysuria*, *stranguria*, filum *urinæ* tenue, flexuosum, gradaria suppressionis *urinæ* accessio, *carunculæ* minoris cathetere, aut *candela* olim facta detectio, & ut plurimum *gonorrhœa* virulenta. In *ischuriæ* hujuscemodi varietate quam facit *prostatæ* affectus *syphilidis* expers, ex *glandulæ* istius intumescencia eo in casu semper præsentente, *urethræ* principium summè arctante, & digito in anum immisso optimè percipiendâ potissimum eruitur diagnosi. Curatur gravis hæc *ischuria* *candelis* simplicibus & maximè compositis, ut *Daranianis*, *Andræanis*, *Goulardianis*, *Sharpianis*, quæ si non satis citò *urinam* eliciant, instituenda est *vesicæ* *paracenthesis* in *perinæo*, & præprimis supra *pubem*, (sectio *urethræ lithotomiæ urethrali* similis in qui-

busdam casibus locum potest invenire) lotio per cannulam singulis diebus educto , continuatur candelarum usus , donec debita urethræ restituta fuerit libertas. *Vide* Sharpii Disquisitiones criticas , & D. Perierii Dissertationem de bradyspermatismo ad speciem primam. Monuisse supervacaneum est symptomatibus urgentioribus pro re nata per auxilia congrua occurrendum esse dum chirurgica paratur , aut tentatur obicum urethralium cura. Affectuum prostaticæ qui venerei non sunt curationem certè difficillimam prætermittimus , ex inflammationis , apostematis , schirri , therapeia petendam.

39. *Ischuria (hydrocelodes) ab urethræ rupturâ in scrotum hiantæ* Joan. Lud. Apini *Miscellar. Natur. Curios. Decad. III. ann. III. observ. 68.*

Vir supino in terram lapsu inter femineum cum testiculis & scroto graviter impegit , diffracto arboris trunco , insequentibus ischuriâ , atque ingenti scroti tumore , quod die 3^o. adeò increverat , ut pilei capacitatem non intrasset , colore atro suffusum ; intumuerat etiam horrendum in modum penis gyris tortuosis , ut in hydropicis solet , in se reflexus. Remedia varia ad solvendum sanguinis grumum , qui ischuriæ hujusce adjutor primùm credebatur , & ad demulcendam fibrarum violentiâ externâ læsarum crispationem intus & extus adhibita sunt ; verùm irritâ operâ , scroti tumore ad sensum auctiori , & ægro , quoties urina exitum urgeret , miserè ejulante , atque ardorem in scrotum descendentem concesso. Suspicio tunc fuit urinam ex urethrâ ruptâ in scrotum colligi ; idque eò magis , quod digitum explorantem in perinæo ad penis radicem , ubi urethram salvis exterioribus ruptam

fuisse oportet, æger ferre non potuerit. Itaque sine morâ cautis simul & profundis scarificationibus incidebatur scrotum; effluebat illicò liquoris serosi odorem urinosum spirantis copia, sanguinis vero nihil. Imponebantur lintheamina calida spirituosus & antisphacelosis madida; lætiùs rubere & sero ad vim non exiguam exstillante notabiliter detumescere cœpit scrotum, per quod omnem urinam excerni & quidem sine notabili dolore die 5°. certò constabat; vulnerarias injectiones in urethram factas, & digestiva scroto applicata ita faustus sequebatur exitus ut die 10°. dimidium urinæ per viam solitam, reliquum verò per scrotum efflueret, quæ tandem omnis per urethram die 21°. emissa est. Vide citatum Auctorem.

40. *Ischuria (cryptopyica) à penis intra corpus retractione.* Frid. Hoffmanni *consult. de morbis abdomin. Cas. 105.*

De penis intra corpus occultatione observationem sistunt Paulus De Sorbait & Joannes Schmidius. Hujus cum ischuriâ junctæ sequens exemplum legitur apud Hoffmannum. Vir 30. annos natus, litterarum amantissimus, alvi tardioris, de insigni artuum, pedum maximè frigore per æstatem etiam affligente, atque per hyemem non nisi fortiori corporis motu depellendo, anno ferè integro conquestus, deinceps observabat, quod, si hiemali tempore in frigidiori loco diù commoratus esset, aut si crebriùs ipsi descensisset alvus, ob colem intra corpus retractum ac ferè prorsùs occultatum, urinam non priùs emittere valeret, quam donec post aliquam corporis exercitationem naturalem situm penis recuperasset. Plura vide apud Auctorem citatum.

400 G E N E R A E T S P E C I E S

41. *Ischuria (peridesmica) à vinculo strictiori peni injecto* Bonet. *Medic. Septentrion. de Ischuria cap. 1. n°. VIII.*

Puerulos filo ad radicem balani circumligato paraphimosis sibi excitare in Nosocomio generali Monspeliensi pluries observavi ; quin etiam exinde colem transversum sensim ac penitus scissum vidi , nullâ labe insequente. Pueri quidam qui lectum solent commingere & ideò acerbius à parentibus excipiuntur , verberum declinandorum causâ , injecto peni arctiori vinculo , ischuriam sibi comparant referente Boneto , solutâ protinùs ligaturâ fugandam.

42. *Ischuria (phimosis) urethralis à phimosi.* Horstii *tom. II. lib. IV. pag. 274.* Goulardii *de morb. urethr. Heister. Chirurg. tom. II. pag. 818.* Bonet. *Sepulchr. de ischur. obs. XV. &c.*

Phimosis à præputio nativè vel per coalitum non patente ; phimosis à præputio inflammatoriè vel aphlogè mirum in modum incrassato citra concretionem ; phimosis à præputii cum balano concretionem ad uteri orificium , imò & etiam intra ipsum factâ , hoc ultimum in senibus observante D. Serres Chirurgo Monspeliensi dexter-rimo , hanc ischuriæ speciem excitant de facili sane dignoscendam. Phimoseos pro varia ipsius specie , atque ita ischuriæ exinde sobolescentis curatio obtinetur per laxantia , resolventia , discutientia , mercurialia &c. & per sectionem chirurgicam variam. *Vide Auctores Chirurgicos.*

43. *Ischuria (aspadialis) ab urethræ clausurâ* Heisteri *Chirurg. tom. II. pag. 818. & 951.* Horstii *tom. II. observ. 55.* Joan. Wieri *observ. pag. 221.* Bonet. *Sepulc. de urin. suppress. observ. XV. Schol. & Medic. Septentrion. de ischur. cap. 2. §. VI.*

Hanc

Hanc ischuriæ speciem faciunt, 1°. parietum urethræ in sui tractu vel in extremo coalitus adventitius, aut congenitus; 2°. canalis hujusce extremi obturatio per membranam adnatam; 3°. labiorum vulvæ concretio plenaria. Cadit in sequiorem sexum tantum ultimum vitii genus, reliqua verò in utrumque. Quoties malum urethræ extremæ hæret, vel objicitur, facillima est ischuriæ hujusce diagnosi, difficiliùs quidem obtinenda, si urethræ interiora coalitus teneat, circa quod vide Boneti *Medicinam Septentrionalem loco citato*. Curationem cuilibet speciei hujusce varietati accommodatam non trademus; monuisse satis erit ab Auctoribus allegatis varia indicari media quibus chirurgia ut plurimum novit urethræ partem concretionem nativâ obturatam referare, coalita vulvæ labia separare, aut saltem si gravissimæ tollendæ veniant concretiones, artificialem aperturam in viarum naturalium locum sufficere.

Alias ischuriæ urethralis species, ut Ischuriam urethralem suppletam Horstii *tom. II. obs. 55*. Ischuriam à colis distortionem Gaubii *Pathol.* Ischuriam à penis musculis ejusdem *ibidem &c.* nihil morati manum de tabula tollimus.

O R D O Q U A R T U S.

T U B E R A.

Extuberantiæ Felic. Plateri.

SI superficies corporis deformetur obortis tumoribus firmis, duris, pertinacissimis, ut accidit in scrophulâ & cancro, vel partibus

Tom. III. Pars II.

C c

osseis inæqualiter excrescentibus, ut in rachitide, tumores hosce frigidos, constantes, firmos, tubera vocamus, modò sat notabiles sint ut morbis accenferi queant, secus ut verrucas ad vitia amandamus.

Felix Platerus, nostræ Monspeliensis Facultatis quondam præclarum fidus, primus ausus est novam Nosologiam condere & methodum symptomaticam aliis præmonstrare; is autem hanc ultimam Classẽ in ordines quinque distribuit nostris satis aptè respondentes, scilicet in deformationes, discolorationes, extuberantias, foedationes & consumptiones.

XVIII. Rachitis, *Rickets*.

Cognoscitur in infantibus à tumore flaccido capitis & faciei, à cute laxâ, à tumore abdominis, musculorum macilentia, protuberantia epiphysium, venarum arteriarumque magnitudine, collo flexili, capite nutante, pigritia ad ambulandum, ingenii præmaturo acumine, sensuum sincero exercitio, fame & digestionẽ fermè illæsis.

1. *Rachitis Nodosa*. *Le Noüage*, Puzos *Maladie des enfants* chap. 7. *Rachitis incipiens* Boerhaavii 1485. *Ægri Noués, Raquitiques*.

Hujus signa sunt, 1°. physconia, seu abdominis intumescencia; 2°. asthenia seu infirmitas totius corporis, quietis amor, motus, vel progressus averfatio; 3°. dentitionis tarditas; 4°. pedum, genuum, corporum crassities insolita, capitis moles major; 5°. lumborum debilitas, instabilitas, ob crurum & tibiæ laxitatem; 6°. voracitas cum macie partium carnosarum, &c.

Rachitis Britannica differt à nodosa quod ætate provectiores & dentitionem jam passos ferè biennes afficiat, acumen ingenii præmaturum, progressus impotentiam aliaque signa ostendat suo loco relata, non itaque diversa species, nisi quòd ratione ætatis alium victum, aliam curam exigat. Principia sunt, 1°. hæreditarium vitium à parentibus, venere, ætate exhaustis, cacochymis, syphiliticis; 2°. nutrix iisdem vitiis affecta, vini potatrix, lactis inops, pultem, vinum, cerevisiam alumno propinans, cupedias saccharatas offerens, gravida dùm lactat; 3°. maturior ablactatio, convulsionem prægressæ, dentitio difficilis, progressus involuntarius, cum epiphyfes nondum firmatæ sunt.

Cura vix ulla à medicaminibus expectanda, sed ab aëris & regiminis ætatisque mutatione; aër itaque statim mutandus; si lac nutricis vetus sit aut vitiosum, altera nutrix adhibenda; si ablactatus infans fuerit, utatur offis, jusculis, pane benè fermentato, non verò pultibus ex farinâ & lacte paratis; aquam potet aliquot tincturæ martis guttis alteratam; levi Rhei tincturâ aquosâ etiam identidem utatur, semel in mense purgetur syrupo de cichoreo composito; nodosi artus leviter fricentur cum oleo aromatico & vino rubro: insolatio tecto capite in quibusdam regionibus laudatur: à præmaturo incessu caveatur; in sella perforatâ vel in lectulo capite ope pulvinaris erecto, fideat. Quomodo differat hic morbus à cachexiâ scrophulosâ vulgo *chartre*, quacum nomine Gallico sæpè confunditur, suo loco videatur.

2. *Rachitis Britannica*: *Rachitis Glissonii*, Duvernay. *Malad. des os tom. 2. pag. 288.*

Ægri Enfants noués. Rickets vel Riquets primum innotuit in Occidentali Angliæ parte circa annum 1540.

Oritur circa sextum ætatis mensem, & ad tertium annum ut plurimum perseverat, rarius ad sextum, rarissimè ad duodecimum, rarissimè totam vitam comitatur.

Caput Rachiticis majus solito, facies plena & carnosæ, ingenium præcox, judicium ætate majus, cutis in reliquo corpore laxa, rugosa, muscoli flaccidi, abdomen crassum, tensum, hepate & liene magnis, ventriculo & intestinis flatu distensis, glandulæ mesenterii ut in atrophia rachiticâ tumidæ, pectus à lateribus compressum, sternum prominente, angustum, unde dyspnœa, pulmones rubri, schirrofi, thymus & glandulæ oesophagi tument, serum in thorace effunditur, cerebrum sæpè molle ut medulla spinalis. Serum in sinibus, carnes albidæ, flaccidæ, decolores, cruor aquosus, fluxilis, ossa cranii, artuumque teneriora, flexilia, claviculæ incurvæ, humerus cubitus & radius introrsum flexi, ossa carpi, metacarpi, digitorum tument, femur retrorsum incurvum, condylus internus non magis protuberat quàm externus, collum femori fermè horizontale. Tibia & peronæum extrorsum curvantur, nec tibia perpendiculariter insidet astragalo, pes extrorsum disjicitur, adeoque à lineâ directionis gravium recedit, hinc claudicatio anatina seu ad dextram & alternatim ad sinistram partem facta anatum instar. Epiphyses tument, unde costarum extrema nodosa, intervalla angustiora, latitudo major, dorsum fornicatum, spina anticè incurva, unde collum breve & humeris immersum, columna verte-

MORBORUM, CLASSIS X. 405

bralis pondere depressa, quandoque circa lumbos inflexa, hinc gibbositas; ossa innominata intus flexa, unde pelvis angusta. Ossium substantia mollis, superficies inæqualis, tuberosa, incrustata, porosa, foraminulis saniem rubram fundentibus si premantur, colore griseo, levia, teneriora, fragilia, turgidula; hinc quæ cubica erant sphæroidea videntur; medulla abundantior, sed fluidior. Germina dentium abortiunt, quia rachitis eodem quo fit prima dentitio tempore, supervenit; pauci rachitici circa decimum ætatis annum videntur qui non sint edentuli.

Rachiticum virus in ætate provectâ suboriri suadet arthritis rachitica.

Ossa artuum sunt in statu sano paululum incurva, & ex eadem parte numerosiores sunt muscoli; illa nativa curvatura in rachiticis augetur, unde major evadit in cruribus quàm in brachiis.

Principia rachitidis sunt, 1^o. cibus crassus qualis pauperum, lac vitiosum; 2^o. morbi graves prægressi, maximè dentitio difficilis, ecclampsia; 3^o. virus quo serum copiosum acre evadit, quo ossa remollescunt. Quò citiùs accedit rachitis, seu quò juniores aggreditur, eò pejor est; apud infirmos curvatura ossium seriùs perseverat; qui ante octavum annum non sanantur, totâ vitâ infirmi remanent; quò curvatura artuum major, eò difficilior & gravior morbus; si scabies rachitidi superveniat, bonum; puellæ quæ ad decimum circiter annum rachiticæ fuerunt, difficiliùs pariunt ob pelvis angustiam.

Indicantur ea medicamina quæ digestionem corrigunt, serum superfluum intestinorum & renum viâ evacuant, cathartica roborantia, diuretica quæ fluida crassa leviter attenuant, maximè si

scrophulosum virus accesserit, cavendum à motu musculari, in lecto quiescendum quamdiu ossa molliora sunt; *vide* Boerhaavium *de rachitide*. Laudantur lac chalibeatum, nec non pulvis hederæ terrestris; *vide* atrophiam rachiticam; imprimis consulatur Sydenhamus.

3 *Rachitis strumosa. La nouëure scrophuleuse* Glisson. *de rachitide*.

Ea est quæ cum glandularum colli, aut mesenterii obstructione conjungitur, nec non quæ à parentibus syphilide infectis ortum ducit, in quâ lactinia & æthiops mineralis, vel mercurius dulcis cum aliis maritanda sunt.

Pulvis hederæ terrestris per novem dies ad grana sex laudatur.

4. *Rachitis Calmucana, Histoire des Voyages.*

Calmuci juxta mare Caspium habitant, illis facies lata & depressa, oculi quatuor vel quinque digitis transversis ab invicem distant, & minimi sunt; ita simi ut pro naso duo tantum sint foramina; genua introrsum, pedes verò extrorsum vergunt.

Vagolistæ in Sibiria, & *Daghostani* eadem formam gaudent quâ Calmuci.

Rachitidis spuria nomine Sydenhamus intellexit atrophiam rachiticam, *cap. 5. de febribus intermitt. pag. 59.*

Curam pro rachitide verâ simplicissimam is proponit, scilicet potum roborantem ex vino, vel cerevisiâ in quâ infusæ sint herbæ absinthii, centaurei minoris, chamædrys, scordii, hyperici, virgæ aureæ, & unguentum ex hoc vino & axungia paratum, quo abdomen & artus serò & manè illinantur per mensem & ultra, abstinendo à repetitis catharticis.

5. *Rachitis Polonica. Vide Stabel. de Plicâ Polonicâ dissert. histor. 11. observ. 8^a.*

Cognoscitur ex doloribus arthriticis, vagis, tumoribus strumosis colli, tuberculis, & exostosis variis, ossium fragilitate, nonnunquam superveniente gibbositate apud plicosos familiari, unguibus lividis, incurvis, scabris, deciduis, fracturis spontaneis, quæ omnia diversis historiis confirmat Auctor.

Remedium est plicæ evolutio, origo hujus imprudens abscissio, medicamentum ex lycopodii decocto, si plicam iterum evolvere queat.

6. *Rachitis elephantiaca.*

Observabatur olim in elephantiasi inveteratâ, ut testantur descriptiones hujus morbi lepræ Arabibus dicti apud Gilbertum Anglum, & Gordonium, nec non in elephantiasi Javanensi, quam Cleyerus descripsit, imò iconibus delineavit.

XIX. Scrophula, les Ecouelles.

Scrophula J. Allen Synopsis. *Scrophulæ & Strumæ* cæterorum Auctorum. *Coirades* Græcorum. *Kings-evil* Anglis. *Ægri Scrophulosi.* Gallicè *Scrophuleux, Ecouelleux, Glandès, Farcineux.*

Cognoscitur ex strumarum proventu in collo, mesenterio, aliisque locis, labii superioris, nasique crassitie solito majori, facie turgidulâ, &c.

Strumæ verò sunt singuli illi tumores sphæroidei, duri, cuti concolores, indolentes, veræ lupiæ, seu intra tunicam humore pingui, crasso farctæ.

Scrophula itaque est concursus diversorum symptomatum, quorum præcipuum est strumarum in collo proventus.

Scrophulofi majorem cæteris pueris ingenii vividitatem, & præmaturam intellectus vim obtinere consueverunt; morbus hic statarius sine ullâ ferè mutatione permanet usque ad virilem ætatem, quo tempore recidit, & tunc robustiores, atque ab aliis morbis frequentius immunes sunt scrophulofi, observante J. Quincy, *Essai of the Evil*.

Pendet hic morbus à quodam vitio lymphæ glandulas conglobatas irrorantis, quod ab ortu contractum non evanescit, nisi cum adolescentis vires digestivæ adauctæ hoc vitium corrigere valuerint.

Illæ glandulæ schirrosæ sub duplici facie videntur, scilicet sunt vel integræ, vel suppuratæ; integræ quidem nascuntur, & sine ullâ erosione diù permanent; ast vel spontè, vel malè tractatæ suppurantur, & his sanatis cicatrices foedæ per totum vitæ decursum collum deturpant.

Huic morbo fues & feles obnoxios esse vulgò ferunt; interea fues minus scrophulæ quam chalasi sunt expositæ, & ideò non scrophulosæ Gal-
lis, sed leprosæ, *Ladres* vulgò nominantur.

1. *Scrophula vulgaris* Warthoni, *Adenograph.* cap. 40. *Les Ecouelles proprement dites.*

Cognoscuntur ex tumoribus duris, pisi, fabæ, castaneæve magnitudine concatenatis, cuti concoloribus nisi inflammentur, quæ non solum collum, maxillamque ambiunt, sed etiam sæpè ad axillas, inguina, & intus per mesenterium diffunduntur: hæ indolentes sunt mobiles, vel fixæ, aggestæ cum labii potissimum superioris, nasique crassitie, genarum ad aures turgescentiâ, pueris familiares, in adultis evanescentes, nisi cicatrix superstes sit, rarissimè in feminis quinquagenariis revertentes.

MORBORUM, CLASSIS X. 409

Hic morbus est sæpiùs congenitus, quandoque hæreditarius; frequens est apud eos quorum parentes syphilide fuerunt infecti, nec non apud pauperes qui cibis crassiss utuntur, & locis humidis inhabitant; per se vix lædit functiones, sed non rarò vel admotis remediis suppurantibus, vel ob pravam sanguinis constitutionem strumæ suppurant, quod non nisi difficulter & lentissimè fit, & tunc hæcticam sibi adjungunt comitem; periculum autem certum inferunt illæ strumæ, quæ pulmones aliaque viscera infarciunt; certè maxima pars phtisum est de scrophulosarum numero; scrophulosi pueri in Nosocomiis morbis multis insanabilibus sunt obnoxii, ut asciti, diarrhoeis, hæcticæ.

Virus scrophulosum vetus & pejoris indolis ulcera in diversis corporis partibus inducit pertinacia, sordida, digitos non rarò carie afficit, articulos aggreditur, & eos in tumores attollit, unde anchiloses, pædartrocace, infinitaque alia mala sæpiùs insanabilia, ita ut strumæ, seu tubercula colli sint exigua pars totius morbi scrophulæ dicti. Scrophula dividi debet in occultam, seu non suppuratam, & in exulceratam quæ quandoque diversas corporis partes foedis ulceribus deturpat; verùm ejus morbi & specierum utcumque valdè frequentium nulla datur hætenus fidelis & accurata historia.

Curatio sæpiùs est noxia, aut saltem frustranea; noxia, si per externa medicamina suppurantia, aut quod pejus est caustica, aut demùm per excisionem tentetur; inde etenim uberius strumæ progerminant, acriùs inflammantur, pertinaciùs exulcerantur. Frustranea est quandoquidem, si strumæ simplices sint, non exulceratæ, eas attingere

vanum est, saltem cum successu temporis dum adolescit corpus, ipsæ spontè discessuræ sint.

Necessaria est tamen curatio, si acris sit lymphæ, si suppuratæ sint strumæ, si eò usque induratae & tumidæ, ut circulationi noceant, degluti-
tioni obstant, febrem excitent; si cariosa eva-
serint ossa; si ulcera serpant, ea quidem auxiliis
chirurgicis indigent, simulque medicamentis in-
ternis sanguinem leviter incidentibus & edulco-
rantibus; si verò occultæ sint, sufficit vere &
autumno juscula leviter incidentia præscribere ex
radicibus scilicet aperientibus, herbis antiscorbu-
ticis, asellis, martialibus, adhibere pulverem an-
timonii levigatissimum more illustr. Geoffroy, &
demùm lac diù usurpare. Nuper compertum est
longum usum extracti cicutæ, seu conii maculati
ad grana pauca, nec non potum quotidianum aquæ
marinæ esse summa in hoc morbo remedia.

2. *Scrophula fugax. Struma Warthoni, Adeno-
graph. Gallicè Glandes. Ægri Glandés.*

Tales sunt infantes triennes, aut quinquennes
cachectici, in quorum collo glandulæ paucæ ma-
xillares præsertim, sed non concatenatæ, leviter
tument, aut indurescunt parumper, maximè si
tinea repressa fuerit, si otirrhæa, seu feri effluxus
ex auribus imminutus fuerit, si frigido aëri infan-
tes expositi fuerint; illæ verò glandulæ identidem
evanescent, mox revertuntur, nequaquam sti-
pantur tumore pallido labiorum aut genarum,
nec ophtalmiâ scrophulosa, nec carie ossium;
verbo alterius omninò est indolis illa species,
& meritò à priori distinguenda venit. Curatur
cibis eupeptis, exercitio quale huic ætati conve-
nit, pauxillo vini in potu, levibus aperientibus,
ut infuso ferri in aquâ, pulvere guayaci vel schi-

MORBORUM, CLASSIS X. 411

næ ad grana sex per menses in offâ deglutito ; an differat hic morbus à scrophulâ mesentericâ examinent periti. Si à represso aurium fluxu , aut à ficcata tinea benignâ procedant illi tumores , illi fluxus ope unguenti digestivi , vel foliis betæ admotis restituendus est.

3. *Scrophula farcimen. Le Farcin. Ægri Farci-neux* Gallis dicuntur.

Morbus est equis familiaris , chronicus & contagiosus , in quo erumpunt tumores alii majores , duriores , schirrofi qui venarum majorum iter sequuntur ; alii verò minores sparsi spontè , sed tardè suppurantes , unde ulcera verminosa , fetida , cancrofa , phlegmatorrhagiam , astheniam , & tabem non rarò excitantia.

Hæc lues quæ veneno singulari tribuenda videtur , ut scrophuloso , syphilitico , &c. vulgò tribuitur erroribus in usu præsidiorum sanitatis , ut exercitiis violentis fervente æstate , pabulo copiosiori dato equis , macie & calore debilitatis , avenæ , graminique recens cæsis , &c. Dividitur farcimen ratione gradûs in benignum & malignum.

Farcimen benignum. Farcin volant , benin.

Pustulæ dorsum , collum & caput obsident , suntque minores , pauciores , quarum aliæ erumpunt , dùm cæteræ spontè exsiccantur.

Indicantur remedia sanguinis viscositatem , & acrimoniam corrigentia , præmissis clysmatis emollientibus ; victus erit edulcorans , potus albus ex farinâ & furfure ; addetur cibo aquila alba , & demùm ad diaphoretica devenietur , quibus exsicabuntur pustulæ , & solventur tumores schirrofi.

Farcimen malignum. Farcin malin , cordé , intérieur , chancreux , bifurqué , &c.

412 GENERA ET SPECIES

Est illud quod partes corporis obsidens, ulcera fetida, & juxta venas majores tumores chordam nodosam referentes inducit, cui non rarò jungitur phlegmatorrhagia, & pedum posteriorum phlegmatia elephantina.

Hæc species maximè contagiosa judicatur; cavendum ne equus ulcera sua lambat, removen-
dus est ab aliis omnibus jumentis; præmissis phlebotomiis & catharticis, ac diætâ humectante, ptisana sudorifica adhibebitur; inde ad æthiopem & cinnabarim progredietur Hippiter. Tumoribus schirrosis applicabitur emplastrum emolliens, unguentum de althæâ, & præmissis iterùm remediis generalibus lithargyrosim levissimam tentare consultum erit; interea ulcera sordida sunt decoctis detergentibus eluenda, putrida & verminosa antisepticis, imò causticis oppugnanda, tibiæ elephantinæ tumidæ linteis tegendæ, decoctum hordei cum melle injicietur in nares. Si phlegmatorrhagia adsit, sæpius uber in pedibus suppuratio spontè accedens à morbo liberat; pulvis viperinus curæ finem imponit. *Vide* plura in Encyclopediâ relata à Clariss. Bourgelat, qui in Nosocomio equis destinato Hippiatrîam summâ cum laude Lugduni promovet.

4. *Scrophula mesenterica. La Chartre. An Rachitis strumosa?* Ægri dicuntur *Enfants en chartre*.

La Chartre Puzos, Maladie des enfants, chap. 8.

Cognoscitur 1°. pallore; 2°. morositate, seu fastidio universali; 3°. inappetentiâ; 4°. physconiâ, seu abdominis intumescentiâ; 5°. fecum fetore insolito.

Post mortem inveniuntur viscera omnia infarcta, glandulæ mesenterii tumidæ, epiploum fusum liquefacto adipe, ascites & hydrothorax aquis in

agone, aut statim à morte effusis; in ultimo gradu hujus morbi accedit phlegmatia pedum, ac potissimum manuum oedema, mortis prodromus.

A vulgari scrophulâ differt hic morbus ratione ætatis minoris, sedis glandularum tumidarum non in collo, sed in mesenterio, pallore faciei, cum scrophulosis sæpius sint colorati, faciem turgidulam & coloratam præbentes.

Principia hujus cachexiæ sunt ortus ex patre, vel matre valetudinariis, aut syphilide malè curatâ infirmatis; videntur familiæ quarum proles mascula optimè valet, feminea verò hac scrophulâ laborat; sunt infantes qui hoc morbo convalescunt, cum decimum circiter annum attingere: ut plurimum vitæ genus roborans, ut rusticatio, usus vini, infusum leve cinnamomi, ferri rubiginosi, hunc morbum præcavet, aut curat, utile tamen est, si suspicio sit syphilidis in parentibus, præparata mercurialia, ut aquilam albam identidem intus adhibere, pulverem radice schinæ ad grana sex quotidie cum offâ deglutire, saltem per hyemem, & identidem aqua rhei & syrupo de cichorio composito uti, ut tonus partibus restituatur, lymphæ visciditas solvatur, adeoque ejus acrimonia per vias urinæ elutrietur.

5. *Scrophula Americana* Ruffel. de usu aquæ marinæ, pag. 233.

Est ea species quæ tumoribus schirrosis collicum Europæâ convenit, aut fungosis, nigrisque excrecentiis capitis in pericranio radicatis, ac frambæsiam imitantibus ab illâ discrepat. Pueri Jamaïensis collum tumoribus scrophulosis ubique scatebat, caput etiam tumoribus fungosis, colore fusco, nigricante, mirum in modum obductum erat; tumorum radices in pericranium se pro-

fundè inferebant, eorumque capitella molliuscula adinstar spongiæ erant foraminulenta, ac levissimo attactu cruorem fundebant.

Præmissâ phlebotomiâ applicatur unguentum è pice liquidâ confectum; dein adhibeatur æthiops vegetabilis, & potetur quotidie aqua marina ad cyathum unum, vel duos, ita ut alvum laxam efficiat, continueturque per menses; hac ratione tumores capitis & colli discussi sunt.

Non solum in Americanâ, sed etiam in vulgari scrophulâ cum summo successu usurpatur potus aquæ marinæ à parvâ dosi incipiendo, & quotidie dein ad libram sumendo per menses aliquot, quâ methodo, duce Russello, apud nostrates clariss. Doctor Cusson scrophulosos sanavit. *Vide* Russelli aphorismos.

6. *Scrophula periodica. Maladie singuliere*, observée par M. Petit Méd. & par M. de Makey Chirurg. *Journal de Médecin.* 1758. pag. 38. & 327.

Est species farciminis hominibus propria, in quâ tumores carnosî, dolentes, quandoque rubri, plurimi in diversis partibus, facie v. g. pudendis, à pisi magnitudine ad magnitudinem nucis intra aliquot dies excrescunt; dein verò sine suppuratione sensim retrocedunt, flavescente cute, & omninò resolvuntur, suo tempore redituri sine ullo alio incommodo; hoc autem malum plures annos perseverat, & sine suspitione syphilidis sanatum fuit ope hydrargyroseos à D. Petit, frustra tentatis antea diversis remediis.

7. *Scrophula chalasis. Chalasosis Græcor. Ladrerie des porcs Liger. Scrophula leprosa Gilberti Angli de leprâ.*

Cognoscitur ex tuberculis nigris, albis, luteis, pisiformibus sub linguâ, in toto ore, collo, cor-

pore. Incipit ab stupore & somnolentiâ, animal vix pedibus infistit posticis, fetæ ad radicem sunt cruentæ. Vidi pluries in carnibus eorum porcorum glandulas, pîso minores densissimas, albas, duras, sebaceâ materie turgidas, adeoque strumofas, carnibus infixas.

Veterinarii sanguinem è caudâ suis educi, nitidam stipulam substerni, & sæpiùs corpus lavari jubent.

Hac specie scrophulæ laborabant elephantiaci homines, teste Gilberto, Gordonio, aliisque, maximè verò qui elephantiasi legitimâ erant afflicti; erant enim glandulosi in toto corpore, & maximè in linguâ.

8. *Scrophula Molucana. Le Farcin des Moluques.*

Tophi, gummata, & ulcera in Insulâ Amboynâ & Molucis præcipuè endemia, Belgis *Amboynense poken*.

Sine congressu venereo erumpunt in facie, brachiis & cruribus tophi, seu tumores duri primùm, & schirrofi, & tam crebri per universum corpus, quam clavi & verrucæ oriuntur in manibus & pedibus in Belgio; si verò eos ulcerari contingat, materiem lentam & gummosam reddunt tam acrem & mordacem, ut profunda & cava ulcera inde oriantur cum labiis callofis & inversis; foedum & deforme malum cum syphilide conveniens, nisi quod dolores tanti non adsint, nec caries in ossibus tam facilè oriatur nisi percurantis incuriam; hic affectus oritur ex vaporibus falsis aëris, usu piscium, pane sagou, vino de palmâ, cui etiam tribui debet beriberia.

XX. Cancer, *Cancer*, *Virus cancereux*.
 Vide *Carcinoma Class. I. gen. 20.*

Nota. Ad hunc ordinem pertinet carcinoma cum exulceratum est, atque hecticâ, pervigilio, aliisque gravibus symptomatis est stipatum; si enim exiguus tumor durus, lancinans de cætero nullum vitæ & sanitati damnum afferens, vitiis annumerari debeat, certè ulcus pertinax, multiplex labiis duris, retortis, fetidum & erodens, diris doloribus lancinantibus, pyrexia lentâ stipatum jam vitium non est, sed gravis morbus, fortè à carcinomate separandus, & *cancris* nomine distinguendus. Sic varus distinguitur à variolâ, bubo à peste, glandulæ schirrus à scrophulâ, oedema ab anasarcâ, &c. Carcinoma simplex mobile cum massa sanguinis est pura, tutò extirpatur quandoque, nullique functioni officit, verum cancer exulceratione stipatus, qui operatione chirurgicâ exacerbatur & repullulat, quique suo viru totum sanguinem inficit, videtur morbus sui generis gravissimus à carcinomate memorato diversus.

De curatione cancri per usum internum extracti cicutæ, seu conii maculati consulatur ill. Storck, *libr. de cicutâ*; de usu atropæ Belladonæ consulatur illustr. Lambergen, & Diar. Vandermondi.

XXI. Leontiasis.

Hoc nomine intellexerunt Medici veteres morbum qui terrorem respicientibus incutit, ut leo, nec non qui humanam figuram ita mutat, ut ferinæ aliquatenus similis sit, quod non solum de elephantiasi, verùm & de sequentibus dici potest.

1. *Leontiasis*

MORBORUM, CLASSIS X. 417

1. *Leontiasis hystrix*; Ascanis *Diar. Med. Martii* 1756. *Philosophic. Transaction* Sloane n°. 424. *Æger The percupino-man, le Porc-Epy.*

Observata est in Anglo cujus caput in omnibus locis aëri non expositis horrescebat setis rigidis, pellucidis, septem lineas longis, duas vel tres crassis quovis autumno deciduis. Is peperit quinque filios eodem morbo affectos.

2. *Leontiasis corniculata* Ash. *Diar. Medic.* 1756. & Sloane *Philosoph. Transact.* n°. 424. & anno 1685.

Anno 1685. visum est corpus Annæ Jacson apud Anglos variis corniculis horridum.

Et nuper D. Ash Secretarius Academiae Dublinensis memoravit puellam quæ in omnibus articulationibus gerebat excrescentias corniculatas, initio verrucosas, dein ossificatas.

3. *Leontiasis vitulina.* Vide Vandermond. *Diarium mense Novembri* 1756. *cum icone.*

Est morbus congenitus quo diversæ faciei partes sine dolore, ac coloris mutatione monstrosè protuberant, ut vituli, vel alterius bruti rictum & caput referant; sed de his legatur Ambrosius Paræus *de monstis.*

XXII. Malis, *la Clavelée.*

Passio bovina vulgò. *Malis hypodermatitis* Lancisii, *part. 3. de bovillâ peste.*

Morbus est in quo infecta vermiformia, vel larvæ insectorum utplurimum ex tumoribus, abscessibusve corporis humani prodeunt, vel in ejus ulceribus nidulantur.

Insecta sunt vermiformia, seu apoda, & ideò à pediculis phtiriasim comitantibus distinguuntur.

418 G E N E R A E T S P E C I E S

Larvæ sunt formæ insectorum quas inducunt statim ac ex ovis exclusæ sunt, tunc utplurimum sunt pedibus destitutæ, molles, edaces, & exutâ pelle ultimam formam perfecti animalis adipiscuntur. Muscæ carnariæ anno recens elapso pustulas variolæ ferè omnes in partibus aëri expositis pertuderant, unde nascebantur larvæ albidæ hordei grano similes, vermiformes, quæ in singulis pustulis maturis reperiiebantur. Clariss. Doctor Razous has larvas vitro inclusit per aliquot dies, quæ in totidem muscas carnarias mutatæ sunt. Ex simili origine pendent vermes in ulceribus sordidis neglectis æstate potissimum toties reperti; ast sæviente etiam hyeme apud Lappones, illustriss. Linnæo observante, æstrus rangiferinus cervos rangiferos infectatur, & eorum cutim perforans in ipso vulnere sua ova deponit, ubi larvæ tutò calidèque hybernare queant, unde hi cervi non pauci furibundi emaciantur, & pereunt. Apud nos æstrus narium subit nares ovium & caprarum, atque in harum sinibus frontali-bus ova deponit; simile quid sæviente peste Ale-siæ anno 1720. sæpius & centenis hominibus accidit, quippè sumpto ad prophylaxim emetico ferè omnes magnam copiam larvarum hordei grano similium vomitu rejiciebant. Notum est lanionibus per æstatem inveniri in ductu choledoco ovium quædam insecta pollicem longa, lata, alba, apoda, tæniæ similia, quæ sunt larvæ insectorum volatili-um horum pecorum anum subeuntium; sed nil vulgatius & Pastoribus familiarius cognitum quam quod æstrus bovinus dorsum boum aculeo pertundat, ibique ova sua deponat, boves etiam pin-guiore eligens, atque inde excitantur tumores qui suo tempore in suppuratum venientes novis

æstribus exitum præbeant, inde verò ortum nomen *passionis bovinæ* huic generi morbi dudum inditum.

1. *Malis cornipedum*. Ligeri, *la Clavelée*, ou *le Claveau*.

Pecoribus lanigeris frequens est morbus; in toto ferè corpore nascuntur furunculi, clavi Gallis dicti, unde nomen *Clavelée*, in quorum cavitate, dùm suppurantur, vermis est; morbus contagiosus censetur.

Curatio. Incidantur illi furunculi intacto tamen vermiculo, & infundatur in vulnus sebum candelæ fusum.

Quandoque observamus furunculos in hominibus numerosos & ferè epidemicos, nec tamen vermiculi latent in tumore suppurato, nisi pro verme habeatur floccus fibrosus albus, qui vulgò *Bourbillion* Chirurgis dicitur, aut nisi ita sordidum sit ulcus, & æger sui negligens, ut muscas in his ulceribus sua ova deponere patiatur.

Insecta autem illa sunt vel muscæ carnariæ vel Hippobosca aptera, vel æstri capitis. Vide illustr. Linnæum *de noxâ insectorum*.

Quid affectionis bovinæ nomine inter hominum morbos numeratæ sibi velint Arabes (vide Freind. histor. Medic. de Aetio) non satis capio; hoc solùm novi quod quidam homines tumoribus in diversis corporis locis detenti sint, quibus suppuratis vermes in pure nidulantes sunt inventi; & huncce morbum Ucetiae ante triginta annos observatum fuisse mihi retulit Clariss. Lefevre Medicus Doct. Ucetienfis.

2. *Malis verminosa*. Vide Saltzmann. *de Vermenarium*, Argentinae 1721.

Anno 1718. in nosoconium Argentinense dela-

tus est adolescens cui per magnam corporis partem vermiculi alii minores, alii majores sub cute cuniculos egere & tantum non totum corpus consumpsere: oculi sinistri pinguedo ab ipsis tota absumpta erat; in inguine, in poplite magna carnis portio erat vorata horrendo & commiseratione dignissimo spectaculo.

In cadavere aperto cunctisque visceribus nullus vermis inventus est.

3. *Malis Americana. Dellon Iter in Indias. Biecho Brasiliensibus. Chiques Americanis.*

Insectulum vix conspicuum in locis sordidis & juxta muros frequens, hominum pedes aggreditur, cutis poros subit, sæpius sub unguibus latet, sine ullo dolore, nec obstant calcei, sed pedes nudos numerosiora obsident illa insectula, intra dies quindecim ita crescunt in cute sub epidermide ut pisi magnitudinem acquirant, & quò majora sunt eo difficilius eruuntur, partes his obsessæ exulcerantur, eroduntur, nisi maturius insecta auferantur, singulis enim diebus ea venari consultum est; ulcera illa ita corrosiva sunt ut pluribus Nigritis pedes excarnes & ossa nuda videantur; aciculâ avelluntur insecta nigricantia, vel pulvere tabaci enecantur, dein medicamentis deterfivis & epuloticis vulgaribus ulcera sanantur, juxta D. Virgilium à quo historiam Frambæsiæ Americanæ accepi. Insectum *Chique* dictum, verus est pulex colore, magnitudine & figurâ, qui ubique in pulvere latitat cum tempestas est sicca, verum accedente pluvîâ vel tempestate humidâ hoc insectum interit & nullibi reperitur, Nigritæque ab eo sunt immunes: hoc sæpius inter ungues pedum & indiscriminatim in omnes corporis partes se insinuat, ibi vero statim non

injucundam titillationem excitat, at cum epidermidem perforavit, pruritus valdè molestus exsurgit; qui calceis utuntur, ut Europæi, minus infestantur quam Nigritæ nudipedes & pigri. Hoc insectum intra tres, quatuorve dies crescit ad magnitudinem pisi, & quod erat castanei coloris, jam est sub formâ cocci vel testæ coriaceæ albæ, sphæricæ, granulis vel feminibus albis fetæ; hæc testa firmiter adhæret cuti ut kermes ilici, unde suspicor esse cocci speciem & feminam, quæ cum gravida est parti immobilis adhæret, interea disruptâ hac testâ, nulla vidit Virgilius exclusa ex his ovis insecta; ubi hæret testa, ulcus cuditur.

Curatio facilis est, nam ubi pauca sunt hæc insecta, singula ope aciculæ, vel cultri acuti auferuntur, avelluntur, & ulcus tabaci combusti cineribus adspargitur, ubi verò sunt numerosa hæc insecta v. g. totum pedem obsidentia, linteum in pissæleo vulgò *Goudron*, intingitur, quo pars affecta involvitur; citò insecta separantur & deinceps lavipedio adhibito æger liberatur ab hoc incommodo.

4. *Malis acridophagorum*, Drack *Voyage autour du monde*.

Juxta Æthiopiam gens *acridophaga* sic nominata quod locustis tantum vescitur, quas vere colligunt, siccant, & salitas fervant. Hoc unicum in desertis nutrimentum obtinent. Nigri sunt macilenti, veloces, parvi, nec ultra quadragesimum annum vivunt; hac scilicet ætate intra eorum carnes generantur insecta, ex quibus pruritus vividus sentiunt; insecta numerosa adeò sunt, ut his corpus undique scateat; hæc verò insecta ipsis abdomen, dein pectus, aliasque partes ad ossa usque devorant.

5. *Malis à crinonibus* Ettmulleri. *Crinones*, *Morbus pilaris* Horstii. *Setæ*, *Comedones*, *Dracunculus nostras*, *Cridones*, &c. quibusdam.

Nostratibus Masclois.

Hic affectus apud nos familiaris corripit infantes paucis ab ortu diebus, cutis scilicet dorsi, brachiorum, crurum perforatur fetis densis, nigricantibus, lineam longis, rigidiusculis confertis, seu vix lineæ intervallo diffitis, frictione ex oleo magis conspicuæ evadunt illæ setæ porcinis similes; pueruli ejulant, vigilant, quidam emaciantur; alii etiam convelluntur, lac fugere recusant, febricitant; obstetrices solent alternis diebus vel oleo & salivâ madidam manum adhibere, quâ cutem leviter fricent, ut illæ setæ excutiantur, vel pauxillo farinæ in aquâ tepidâ solutæ eos infantulos sæpius eluere, dein linteis siccis abstergere; harum verò setarum exortus intra primum ætatis mensem ter, vel quater revertitur; setæ in dies nigriores evadunt, dein delabuntur. Si credamus Horstio ætate provectiores, ut biennes, huic affectui sunt expositi.

6. *Malis dracunculus* Pathol. Method. *Colebrilla* Americanis. *Dracunculus Persarum* Kempfer. fasc. 3. observ. 4. *Ver de Guinée* malè confunditur à Sennerto cum crinonibus infantum. *Dracontium* Græcis. Vide Velschii exercit. de venâ *Medinensi*. *Nervus Medinensis*, seu *Irk Medini* Avicennæ, malè *vena Medeni* Carmonensis. Gallis *Dragonneau*. *Ickon* Guineensium. *Pejunk* & *Ivaru* Persis.

Verè vermis est quem vivum bis extraxit Kempferus, pallidè albicans, tener, teres, chordæ citharæ crassioris similis, rostello barbato, pilis tenuissimis cum puncto atricoloris & oris vestigio quodam, in caudâ etiam punctum fora-

minis est instar ani, longitudo varia est, ad pedes plures extenditur.

Patria est terra æstuosa, torrens, coelum intemperatum, solum arenosum, sterile, falsum aquâ destitutum, ubi aqua est cisternis hausta, eaque sæpè impura, verminosa bibitur, nascuntur eò frequentius, quò æstas est ficcior; hospitatur in carnibus maximè in textu celluloso à genibus usque ad pedem frequentissimè, rariùs in scroto, lumbis, brachiis, sæpiùs musculorum flexus sequitur, & quod pejus, ossa pedum amplectitur, unde non nisi difficillimè extrahitur, nunc est solitarius, nunc plures in eodem homine habitant.

Ephamera extensa est nuncia illius in lucem prodituri cum partis levi rubedine & tumore; postridiè exsurgit pustula pisi magnitudine, tenera, aquosa, pellucida, non rarò atricolor, quâ post alterum diem ruptâ, profilit rostellum vermis, sensim erumpens, & vix ante decimum diem extrahendus omninò, ex scroto & furis facilè, ex pede vix intra 20. dies extrahi potest cum tabo quotidie copioso, & magno ægri dolore, ac incommodo; sæpè peregrinantibus per annum in corpore latitat, sine alio incommodo quàm dolore partis affectæ.

Curatio. Emplastro emollienti tumor maturatur, deprehensa vermis portio circa ligulam, pollicaris longitudinis rotatur, & epithemate retinetur ne intus recedat, bis in die ulcus à pure liberatur, & vermis trahitur, cavendo à forti, aut subitaneâ tractione, quæ dolores atroces, & vermis ruptionem efficeret, unde dolores longi usquequò novum exitum sibi paret vermis; extracto verme, ulcus facillimè curatur; sunt qui frigida affusâ quotidie illud curant.

Carthaginenses in Americâ eidem malo sunt obnoxii, ut refert D. Anton. de Ulloa. Incipit à phlegmone cruris, tibiæ, vel brachii, quæ suppurantibus emollita dat dracunculum, quem tamen inanimatum putat Auctor, quemque Incolæ *Colebrilla* vocant; hunc morbum dracuntiasim vocat Cocchi *Bagni di pisa*.

7. *Malis pratensis*.

Vulgò *Bêtes rouges des Savanes* apud Martinicanos, sunt insecta riccinis prioribus similia, sed in pratis *Savanes* dictis reperiunda, & capite rubro insignia; illa tibiis hominum, rostro brutorum adhærent, & intolerabilem pruritus excitant.

Occiduntur decocto foliorum vitis, aurantiorum, herbarum odoriferarum, præcipuè *Mombain* arboris.

8. *Malis Westphaliensis*. *Die-varen* vulgò. *Morbus novus Westphalis endemicus* Schenckii lib. 6. pag. 919. 1^a. species.

Hic morbus circa annum 1596. referente Henrico à Brâ, Westphalam, Geldriam, Frisiamque affligebat endemicè; hic se prodebat cum vagis doloribus potissimum dorsi & lumborum, sed celeri motu omnes partes nunc has, nunc illas pervadentibus, dolor erat exedens quasi à vermiculis depascentibus; prima species erat cum tumore circa articulos qui ibi diu perseverabat, maculas & lituras scorbuticis similes proferens; hi tumores suppurati ulcus potissimum circa pedes malignum relinquebant, ex quo vermiculi ascaridibus similes educebantur.

De curâ vide Schenckium.

9. *Malis Transsylvanica* Heurnii, *Epistol. ad Forestum*.

MORBORUM, CLASSIS X. 425

Hæc species Transylvanis endemia erat eodem tempore, & à priori discrepabat, 1°. ex eo quod nullum tumorem inferret; 2°. quod maciem corporis adduceret veluti marasmodem; 3°. quod aliquali membrorum impotentiâ stiparetur; 4°. quod vermiculi caseorum vermiculis similes cum urinis excernerentur; de cætero dolores in utrâque specie noctu exacerbabantur, febris nulla, aut lenta, alvus astricta.

XXIII. Frambæsia.

Yaw Guineensium. *Epian* vel *Pian* Americanorum.

Est morbus contagiosus apud Guineenses & Americanos endemius, aliquando congenitus, ut asserit de Caraibis Pat. Labat, cujus præcipuum symptoma est frequens exortus fungorum rubi idæi fructus colore, figurâque referentium, unde nomen Africanum *Yaw*, quod idem sonat ac frambæsia; his symptomatis se adjungunt ulcera dysepuleta, exostoses, caries, anchiloses, macies.

Si accuratis descriptionibus fides sit, dantur hujus morbi duæ species, altera Africana *Yaw* dicta, altera Americana *Pian* vel *Epian* nuncupata, quam solus inter Auctores cognitos memorat Labat, *Voyage en Amérique*, & D. Chevalier de Med.

1. *Frambæsia Guineensis* Aët. Edimburgi, Tom. VI. *Yaw* vulgò Guineensium.

Est morbus Guineæ endemicus, infantibus & adolescentibus familiaris maximè apud Nigritas; contagiosus est, & qui semel eum expertus est, ab eo dein vivit immunis. Incipit à maculis capite

aciculæ non majoribus, quæ in dies increſcunt, & protuberant; tunc verò epidermis ex illis delabitur, & eſchara alba apparet, ex quâ fungus exiguus, ruber enaſcitur, qui colore & magnitudine, ac figurâ granulofâ imitatur baccam rubidæi, vel mori; pili nigri ſi fuerint in viciniâ albeſcunt; ultimum incrementum adipiſcuntur hi fungi intra duos, treſve menſes.

Omnibus partibus hi fungi innaiſcuntur, ſed præſertim inguinibus pudendis, ano, faciei, axillis; quò plures, eò minores; quò pauciores, eò majores ſunt.

Nullum aliud incommodum experitur æger quàm ex ſorditie horum fungorum, quibus eſt ſenſus, ſed non dolorificus.

Inter fungos eſt quidam maximus ſeu princeps; ille ſolus, aliis fugatis per uſum aquilæ albæ, reſiſtit, ille eſcharroticis eſt erodendus.

Curatur hic morbus unguento mercuriali, vel uſu aquilæ albæ; ſed ea mercurialia non priùs ſunt uſurpanda quàm cùm totum ſuum incrementum adepti ſunt fungi; ſi verò maturiùs adhibeantur, ſuperveniunt dolores nocturni, caries, exoſtoſes; dilapſis uſu mercurii omnibus fungis minoribus princeps fungorum eſcharroticis eſt ſanandus.

Hic affectus à ſyphilide eſt diverſus, ut patet ex ejus historiâ, licet ut ſcabies, aliaque genera, hydrargyroſi feliciter curari poſſit.

2. *Frambæſia Americana. Le Pian, ou Epian. Ægri Pianiſtes.*

Pian apud Nigritas baccam fragariæ ſignificat, unde nomen morbi, cujus præcipuum ſymptoma eſt exortus fungoſarum excreſcentiarum, colore, figurâ, conſiſtentiâ & ſæpiùs mole has baccas

referentium ; alterum symptoma est ulcus sordidum, à quo morbus incipit, quodque vulgò Mater Pianorum, indicè *mamapian*, nuncupatur ; tertium symptoma *craba* dicitur, & est excoriatio plantæ pedum vel palmæ manuum, quæ duplicis est speciei, unde dividitur in *crabam viridem* & *siccam*.

Morbus hic est chronicus, contagiosus & periculosus, Nigritis multò frequentius quàm Europæis seu Albis familiaris. Chirurgus Monspeliensis D. Virgile, qui in Insula Hispaniola seu *S^{to}. Domingo* duodecim annos artem exercuit, quique multa millia Pianistarum curare fategit, sequentia mecum de hoc morbo communicavit.

Hic morbus ortum ducit ab ulcere pollicem vel manum circiter extenso, statim superficiali, mucoso, quod à vulgari ulcere vix differt, nisi quod pertinacius sit, nec remediis vulgaribus cedat. Hoc ulcus ubique corporis indiscriminatim, sed frequentius tibiis innascitur ; deinde verò ociùs, seriùsve per totam superficiem corporis plus, minusve numerosi sobolescent fungi, qui vel minimi sunt variolosæ pustulæ magnitudine, & tunc ita numerosi sunt, ut faciem & totam cutem qui procul aspiceret, variolam videre sibi videretur ; quandoque pauciores sunt & multò majores, ita ut quidam nucis magnitudinem attingant. Hi verò fungi sive minores, sive majores sunt coloris rosei, vel pallidè rubri, granulosi, seu papillis exasperati, muco rufescente continuò madidi, nulli ulceri, sed cuti adhærentes ; quò pauciores sunt eo ut plurimum benigniores ; si tantùm septem vel octo prodeant, utcumque deinceps æger adhibitis remediis convalescat, metus est ne morbus latitans pejor revertatur,

unde Nigritis mos est horum pianorum exortum uberiores sudorificis excitare.

Crabæ virides sunt amplæ excoriationes sub pedibus vel in manibus exortæ pertinaces, nullo tumore, sed eodem colore, eadem formâ præditæ, ac si musculus omninò nudus esset; humidæ sunt, sensu exquisito præditæ, & Nigritis, qui pedibus nudis gradiuntur, valdè molestæ, marginibus, cute lacerâ terminatis. *Crabæ ficcæ* dictæ differunt à viridibus, quòd in iisdem locis caro sit coriacea ficca, dolens tamen, aspera & albescent quasi farinosa & virgata.

Ulcus mamapian dictum, sensim carnes excavat, erodit, & ossa vicina, in morbo inveterato carie, exostosi, articulos vicinos anchylosi, doloribusque noctu recrudescentibus afficit, illa ulcera sunt mucosa, pallida, à nullo caustico escharam admittentia nullo piano, id est, fungo onusta, in quo maximè discrepat à morbo yaw Guineensium, quem D. Virgile nunquam vidit; licet ex omnibus Africæ regionibus millenos Nigritas advenientes viderit.

Hoc commune est utrique morbo quod semel sanatus, sanitate per tres menses perseverante, homo deinceps ab hoc morbo immunis vivat; nulla febris acuta hunc morbum comitatur; verum ex hoc neglecto morbo, vel non sanato sequitur sæpè macies insignis, phtisisque accedente lenteria lethalis, in inveterato ulcera nova & excoriationes crabæ dictæ sobolescent.

Contagiosus est hic morbus, quippe primò si eodem lecto utatur sanus & pianista, maximè verò si coitus fiat, serpit ab infecto ad sanum hæc virulentia, interea tamen nulla accedunt syphili-

dis recentis symptomata, qualia sunt ulcuscula, porri, verrucae, bubones, gonorrhoea, &c. nec pudendis potius quam aliis partibus innascitur *mamapian*; unde evidens est morbum hunc à syphilide diversum esse. Alter contagii modus isque frequentior est muscarum interventus; si etenim musca quæ pianistæ ulceri infedit ad sanum deveniat, ejusque vulnusculeo cuicumque fortè infideat, illud vulnusculum antea simplex & purum in *matrem pianorum* vertitur; dein fungi non in ulcere, sed in facie, brachiis, trunco, aliisve fobolescunt.

Curatio hujus morbi nulla hætenus certa habetur; Nigritæ fuliginem lebetum æneorum cum succo limonum diluunt, & ope spatulæ hoc magma ulceri & fungis applicant, crabas siccas, rigidas, tensas & dolentes sebo inungunt, has & virides pulvere scoriarum ferri, vulgò *machefer*, vitrioli, aluminis, fuligineque cum spiritu nitri commixta, tanquam unguento deliniunt, similique modo ulcus *mamapian* dictum curare conantur.

D. Virgile adhibitis octoginta balneis, deinde verò decem pomatæ mercurialis unciis, & ultra duos menses in hydrargyrosi detentis ægris paucis sanitatem restituit. Anglus quidam Medicus in viginti quatuor aquæ fontanæ libris infundebat duodecim falsæparillæ uncias, duodecimque sacchari rufescentis libras; hæc soli per quindecim dies in vase vitreo probè clauso exponi curabat; deinde verò hujus ptisanæ cyathum quater in die ægris offerebat, omni alio potu interdicto; hoc medicamentum cæteris omnibus antecelluit, & *Gouldrink* dicitur.

Quidam *Sara* dictus solutionis mercurii in spi-

ritu nitri factæ septem, vel octo guttas ptisanæ de falsaparilla libris duabus admiscebat, & hanc ptisanam pianistis bibendam præbebat; is hujus ope multos quidem sanavit, ast multò plures è vivis eripuit, & ad phtisim deduxit; hoc verò remediï genus valdè affine videtur specifico antiveneereo ill. Baronis van Swietenii, scilicet sublimato corrosivo, cui tamen successu impar est.

Descriptio hujus morbi à P. Labat scripta minimè huic convenire videtur, cùm dicit enasci in toto corpore pustulas crustâ flavescente tectas, renitentes, indolentes extremi digiti crassitie, per totum corpus dispersas, quarum aliæ suppurant, aliæ siccæ sunt & farinosæ.

O R D O Q U I N T U S.

I M P E T I G I N E S.

HIC Ordo continet morbos cutaneos, chronicos, sæpiùs contagiosos & virulentos, qui eâ ratione *lues* nominari consuevere, ut *lues syphilitica*, *scorbutica*; verùm *luis* nomen etiam tuberibus inditum est, unde *lues rachitica*, *scrophulosa*, *cancrofa* nomen habent. Sub duplici statu successivè strages suas edunt omnes illi morbi, scilicet occulto & manifesto, aut ut rectiùs loquar, vel in illis cutis est *integerrima*, vel est *exulcerata*, aut crustosa, ut exanthematicis phlegmasiis accidit, quæ ratione pyrexia acutæ tantum ab hacce classi removendæ sunt; de cætero cutaneæ & contagiosæ, vel saltem epidemicæ vulgò censentur, ut pestis, variola, rubeola,

ita ut convalescentium ab his morbis status, impetiginibus apprimè similis videatur.

Hoc est ferè commune omnibus his morbis, ut sanis subjectis inserti vulgò inoculationis viâ communicari possint. Pendent itaque à seminio quodam, seu *viru*, quod humorum massam fermenti instar potest ita mutare, ut idem morbus in inoculato producat. Quanto cum successu variola inferatur, hoc nostro ævo satis notum est; at morbus pecorum cutaneus varioloso affinis, fortè idem etiam ovibus feliciter fuit inoculatus apud Carcassonenses; hæc inoculatio morbum fere omnibus imminuentem, aut semel experiendum & periculosum, si spontaneus accesserit, reddit innoxium; at quandoque inferuntur alii morbi cutanei, ut horum exortu à gravioribus morbis æger liberetur; sic cum à tineâ, scabie, herpete repressis superveniunt anasarca, phtisis, aliive graves morbi, non rarò profuit prioribus morbis viam parasse, ut iterum in cute efflorescerent. Sic illustr. Deidier scabiosi indurium induendum feliciter præscripsit hydropicis, quos nullâ aliâ viâ morti eripuisset.

Ut singularis indolis venenum hisce morbis contagiosis originem præbet, ita singularia antidota, quæ summi Numinis est providentia, horum plurimis sanandis apta sunt, ut *scabiei* sulphur, hydrargyrum; *syphilidi* hydrargyrum, coris cærulea, Lobelia cardinalis, guayacum officinale, calaguala, &c. *scorbuto* citrus medica, cochlearia officinalis; *cancro* conium maculatum, atropa belladonna; horum etiam multis solanum, dulcamara, smilax china, smilax falsiparilla, &c.

Horum antidotorum molculæ virulenti principii, molculis adhærent ob aliqualem tùm congruentiam, tùm affinitatem, seu gravitatis specificæ similitudinem, ex qua adunatione resultat mixtum innoxium, aut quod cum humore quodam excrementitio nuptum foras è corpore amandatur. Sic sublimatus corrosivus multo hydrargyro saturatus abit in medicamentum salubre, quod prius erat venenum atrocissimum.

Hæc diversa virulentia genera sopiuntur, aut mitigantur medicamentis edulcorantibus & diluentibus; sic syphilis, scabies, cancer, scrophula, &c. repetitis balneis domesticis, necnon lactis usu diuturno sedantur; unde conjicimus virus aqueo vehiculo dilutum cum urinis, & sudore partim excerni, aut ejus molculas salinas, acres lactis mucilagine obvolvi.

Horumce morborum plurimi novi sunt, & ex exteris regionibus ad nos allati, vel adhucdum exotici. *Advenæ* sunt apud nos syphilis, scorbutus, rachitis. *Indigenæ* scrophula, cancer, scabies, tinea. *Exoticæ* sunt frambæsia, elephantiasis, lepra, trichoma, &c.

Ferè omnes illi morbi, si excipiamus eos quorum cognita est antidotus, insanabiles sunt, aut pertinacissimi; phlegmasiæ exanthematicæ quem semel dimisere ferè nunquam iterum impetunt. Sic qui à peste, rubeolâ, variolâ convaluere, nunquam, aut ferè nunquam hos morbos incurunt; verum non eadem est prærogativa eorum qui syphilide, scabie, scorbuto, aliisque impetiginibus affecti sunt; pluries enim eodem morbo laborare possunt.

XXIV. Syphilis, *Vérole*.

Qui post impurum concubitum laborant ulcusculis genitalium sæpius gonorrhœæ suppressæ succedentibus, vel bubone, cristis, condylomatis circa vulvam, podicemve, dein pustulis per cutem dispersis, rubro-lividis, medio exulceratis, vel crustosis, ac successu temporis doloribus nocturnis, faucium, narium ulceribus, &c. illi syphilide vel recenti, vel inveteratâ laborant.

Si verò defint hæc mala cutanea, & virus lactendo, osculando, concumbendo, sine coitu, quovis modo susceptum fuerit; sint autem alia symptomata, ut osteocopus, ophtalmia, hectica, leucorrhœa, phthisis, &c. hi morbi syphilitici, aut venerei quidem nominantur, ast impropriè syphilidis nomine insigniuntur, licet à viru venereo pendeant.

Nec existimandum est morbos qui ab eodem principio sobolescent, si in diversis organis resideant, ejusdem generis esse; concedunt enim omnes Medici peripneumoniam, hepatitidem, nephritidem esse morbos diversorum generum utut ab eodem principio, seu inflammatoriâ sanguinis diathesi dependeant, defectu ejus distinctionis nullam ideam fixam syphilidis, nullam hysteriæ, scabiei, &c. definitionem tradere impossibile est.

Syphilis diversa apud diversas gentes synonyma obtinuit; Vide *Prolegomena Tomi primi, pag. 33*. Nomen oritur à *syn* cum, & *phileo* amo, seu ab amore mutuo. Morbus est novus ab insulâ *St. Domingue* in Europam delatus; Hispani ex Americâ reduces ad obsidionem Neapolis perventi, eam mercem inde per Europam diffudere

anno circiter 1496. Ratione analogiæ hujus morbi cum aliis cutaneis Berengarius Carpenfis ad hydrargyrum huic applicandum inductus fuit.

Cùm Cheynæus adhucdum juvenis percepisset modum verè mechanicum quo hydrargyrus sanguini mixtus ejus partes viscosas dissolvit; is syphiliticum virus lympham in floccos viscidos, crassos inspissare finxit, eique proprietati commentitiæ hujus virus totam vim adscripsit; Astrucius verò illud virus acidum corrosivum supposuit, & exemplo sublimati corrosivi, qui addito multo hydrargyro mutatur in sal innoxium, existimavit virus venereum simili modo per hydrargyrosim extinguui.

Hactenus nobis cognitam speciem syphilidis tantum descripsimus, veneream scilicet; verum sunt & aliæ species exoticæ non satis accuratè descriptæ, quæ ad hoc genus attinere videntur, quæque ab hac differunt ex eo quod more syphilidis nostratis inveteratæ genitalia non afficiant.

1. *Syphilis venerea. Vérole commune. Lues venerea Astrucii.*

Ea est quæ sæpiùs ab impuro concubitu oriunda gonorrhœæ intempestivè suppressæ supervenit, ulcuscula, phymoses, testis tumorem, bubones, ficos, cristas, &c. dum recens est, excitat; deinceps verò pustulas crustosas passim in toto corpore, varos, seu coronam veneris in fronte, ulcera in faucibus & naribus gummata, & caries in ossibus capitis, dolores noctu exacerbantes cum hecticâ, aliaque symptomata his connexa producit.

Differt hæc syphilis ab elephantiasi ex eo quod syphilis initio genitalia afficiat, utraque quidem ossa carie afficit, contagiosa est, fetorem oris &

narium ob harum partium ulcera inducit, sed in syphilide non deficit sensus tactus in partibus.

Differt à leprâ quod sint in leprâ verrucæ vel tubercula dura, crustacea, sicca, corymbosa, digiti crassitie per faciem & corpus dispersa, quodque genitalia initio afficiat hæc syphilis, non verò lepra.

Limites inter has diversas impetigines assignare difficile est, tum quia lepra & elephantiasis rarò hodiè videntur, tum quia diversæ illæ virulentiae non rarò mixtæ aut combinatæ reperiuntur in eodem subiecto.

Ad curandam syphilidem antidotus hujusce virus ita est administranda ut pacatè totam sanguinis massam subeat, maximè vasa lymphatica ac ossea penetret, & sine ullâ sensibili evacuatione virus corrigat seu extinguat, quod ut obtineatur & parcâ dosi interpositisque moris illa administranda, ac ea auxilia præmittenda sunt, quæ sanguinis fervorem, acrimoniam, viscositatem, solidorumque erethysmum emendant; quò autem virus est antiquius, & suâ indole acrius, efficaciusve, eò magis hisce cautelis insistendum est: dantur enim virulentiae aliæ aliis acriores aut obstinatior, ut si virus syphilidis cum scorbutico herpetico, scrophuloso combinetur, atque quo diutiùs corpori adhæsit, eò altius ut aiunt in partes cartilagineas & osseas sese insinuat, ex quibus difficiliùs eradicari potest.

Hodiè tutissima methodus sanandæ syphilidis est hydrargyrosis, id est, litus mercurialis seu inunctio pomatæ Neapolitanæ, quæ paratur ex unciis tribus hydrargyri purissimi in terebinthinæ pauxillo extincti, & axungiae porcinae unciis sex accuratè per attritum commixtis: præmissa phle-

botomiâ , & catharfi , æger recenti syphilide contaminatus & ulcuscula *chanchres* dicta , bubonem , vel alterum symptoma patiens quotidie balneum tepidum domesticum semel vel bis ingreditur , præmissis viginti aut triginta balneis , si opus sit jusculis refrigerantibus , iterum mediante alterâ phlebotomiâ & subsequente catharfi , ad litus mercuriales paratur ; illi verò litus fiunt in totâ cute , excepto capite & parte anticâ pectoris ac abdominis , nisi ibi loci fuerint virûs localis indicia : ad totius corporis inunctionem pomatæ uncia circiter octo vel novem adhiberi consuevere , quælibet inunctio à drachmis duabus ad sex pomatæ Neapolitanæ ascendit , & inter utramque , dies una , duæ , vel tres interponuntur , ita ut si vel pyrexia vel oris calor , rubedo , ptyalismus , accedant , majores moræ aut par-cior pomatæ dosis adhibeantur , nullum autem est nisi tædii aut temporis impensæ periculum , si majores moræ sint & doses minores ; à nimia verò festinatione gravia possunt induci symptomata , ut cynanche cum linguæ tumore & exertione , dysenteria , pyrexia acuta , cum ptyalismo , unde hydrargyrum foras è corpore elabatur , & inanis luditur opera. Primâ die calidè inungitur drachmis duabus , vel pluribus pes alteruter per semi-horam , dein udone tegitur , tertiâ die alter pes similiter inungitur , post triduum tibia similiter una , post triduum altera , tibialibus similiter induenda & ita procedendo ad femora , nates , dorsum , brachia , ita ut eadem ferè cutis extensio singulis vicibus inungatur , & linteis , indusisve ad morbi finem non deponendis tegatur , nisi symptoma grave superveniens jusserit. Interea æger eadem aëris temperaturâ fruatur , quæ vere

vel autumnno dari consuevit, & utatur diætâ mediocri humectante ac refrigerante, largo scilicet potu ex decocto hordei & quater in die lacte vaccino vel puro vel formâ offæ cum pane aut cum oriza cocto; si vero febris accesserit aut festinet nimium medicus in usu hydrargyroseos maximè cum aliquantulum cura processit, jusculis, cremoribusque tantum utendum est; atque huic methodo, & inunctionibus insistendum usquequo symptomata syphilidis evanuerint, ut gonorrhœa, ulcuscula, bubones, phymosis, fici, dolores &c. si quæ verò sint obstinatiores quæ chirurgicam opem requirant, ut phymosis, bubo suppurans, verruæ, porri, operationes durante ipsâ hydrargyrosi instituendæ sunt: verum sunt morbi syphilitici, qui etiam sanatâ syphilide perseverant quandoque, ut gonorrhœa, exostoses, paralyfes, cophoses, osteocopi, qui propriis remediis deinceps sunt impugnandi; si illito toto corpore, syphilis non evanescat, in linteis hydrargyro inunctis aliquandiu quiescat æger, & his irritis, iterum ad novos litus confugiat; demùm sanato vulgò phlebotomiam & catharsim iterum adhibere mos est; inde balneo eluendus & pristino sanorum regimini restituendus est æger.

Est & hodie altera methodus minimè spernenda quæ à Keisero inventa consistit in usu pilularum ex sale quodam mercuriali hætenus arcano confectarum quæ quotidie vorantur aucto in dies numero, per mensem unum & semissem; illa quidem methodus nec præparationes tædiosas, nec ægrum cubiculo calido constanter incarceratum supponit, atque licet oris phlogosim passim excitet in multis circumstantiis priori videatur vel æquiparanda, vel anteponeunda.

Verum de syphilidis & syphiliticorum morborum curâ absolutissimus illustrissimi Astrucii liber de lue venerea est consulendus, hic enim summa rerum capita tantum attingere nobis licet, ne in molem nimiam liber excrescat.

Aliæ syphilidis species à venereâ differunt quod non afficiant genitalia, verum viru venereum lactendo, lactando, osculando susceptum genitalibus etiam parcit, & non minus syphilidem procreat hydrargyrosi curandam, hujus itaque diagnosi obscura manet, aut vix scriptis potest dilucidari, sunt enim in praxi plurima quæ longo usu & acri instinctu cognoscuntur, nec ullis terminis accuratè definiuntur.

In syphilide ulcera & caries ac exostoses inducente seu inveteratâ, confert sæpissimè remedium illustriss. van Swieten, seu mercurius sublimatus corrosivus, cujus grana sex in duodecim spiritus vini unciis solvuntur, & hic spiritus vini ad cochlear unum aut alterum sumitur superbibendo decoctum emolliens, ut radicis althææ, hoc semel in die vel bis per menses continuatur, eodemque spiritu vini ulcera eluuntur. Hoc remedii genus plus valet in syphilide inveteratâ, cariosa scilicet & exulceratâ quàm in recenti, & valdè affine est remedio frambæsiæ Americanæ dudum in Insulâ Hispaniola usitato.

In syphilide exulceratâ, cariosa, quæ hydrargyrosim ac trageas Keiseri elusit convenit usus sublimati corrosivi more Swieteniano; quibus irritis diætæ albæ, jusculis incrassantibus & diluentibus insistendum; juvat tamen quandoque panaceam, pilulas mercuriales, ligna sudorifica similiaque experiri antequam pro insanabili æger derelinquatur.

2. *Syphilis Polonica*. Vide Stabel. *de plica histor. 1^{am}*.

A viru trichomatis latente oriuntur phænomena quæ viru venereo incauti facilè adscribe-
rent, ut dolores lancinantes capitis & artuum con-
tinuò per annum torquentes, in naribus & fau-
cibus ulcuscula fordida nec non nodi & tuber-
cula dura in manibus, pedibusque dispersa, si
verò in his casibus adhibeatur hydrargyrosis ma-
lum pejus evadit, ossa narium cariola evadunt,
fauces; uvula putredine exeduntur, sudor fetidus è
capite emanat, inquinamenti venerei nulla est
suspicio, imaginatio vitatur, appetitus deprava-
tur, unguis scabri evadunt.

Curatur hic morbus medicaminibus plicam la-
tentem à matre sæpiùs in utero mutuata, evol-
ventibus, ut sudoribus, cathartici intùs, extùs
verò decocto lycopodii, quo caput fovetur.

Hoc virus quandoque per annos multos latet
in sanguine ut venereum, deinde neglectum sym-
ptomata plura venereæ syphilidi affinia inducit,
ut unguium lapsum, marasmm, narium erosio-
nem, cephalæas, syrigmum, amaurosim nec
non apoplexiam; quæ omnia quandoque contagio
suscipiuntur mala, ut accidit pharmacopolæ cujus
historiam refert Stabel. *dissert. citatâ histor. 2^a*.
maximè si plica fuerit abscissa. A viru plicoso ut
à Rachitico fiunt luxationes, fracturæ, caries
diversorum ossium, vide Stabel. *dissert. histor.*
1^a. & undecima.

Ista species syphilidis contagiosa est, & à con-
cubitu cum plicosis, nec non jure hæreditatis à pa-
rentibus in prolem transfertur, differt tamen
maximè à syphilide venereâ, quippe ejus virus in
liquoribus feminalibus minimè sedet, nec per

coitum propagatur, nec genitalia afficit, sed ut virus venereum antiquum ossa corrumpit, dolores ossium creat, ossa cariosa & fragilia reddit.

3. *Syphilis Indica.*

Lues indica Guill. *Pisonis*. *Bubas Hispanis*. *Mia Brasilianis*.

Licet cum syphilide Europæâ in quibusdam conveniat tum accidentibus tum curatione, ab eâ tamen maximè differt; hæc non tantum ab impuro coitu & hæreditate, sed ex leviori attactu nec non ex alimento fetido, falso, potuque rancido & corrupto oritur, facilius curatur, citiusque contaminat, apud Afros, Americanos, advenas, indigenasque infestat.

Curatur decoctis falsæparillæ & *caarobæ*, præmissis balneis; si negligatur, dolores imò caries inducit. Ulcera pura sed ab Europæis pro incurabilibus derelicta curata vidit Piso unguentis quorum basis erat succus tabaci cum camphorâ & spiritu vini.

De syphilide Indicâ, Molucanâ, Americanâ, vix certi quidquam proferre possumus, cum Medicina in hisce regionibus non adeò sit exulta, ut veram horumce morborum historiam sine præjudicatis opinionibus, & fabulis, inde vix debeamus exspectare. Sinenses pari fortè præjudicio admittunt speciem syphilidis, quæ sine contagio venereo ex halitibus paludosis enascitur, ideò itaque has species hic appono ut Medici has plagas invisuri sagaciùs inquirent utrum diversæ reapse sint species.

XXV. Scorbutus, *Scorbut.*

Scorbut Gallis. *Scorboks* Germanis. *Scurvy* Anglis. *Schoerbuck* & *Schorbuk* Olai magni. *Scheurbuyk* & *Scheurbek* Flandris. *Bloeuwefcheut* & *Bloeuwefchuyt*, *Scharboek* Saxonibus. *Seascurvy* Addingtonio. *Black-leg*. Scotis. *Morbus poly-rizzos* & *polymorphos* Maynwaringii, *Stomacace* & *Scelotyrbe* Plinii. *Ileos* *Hæmatites* & *magni splenes* Hippocratis. *Lebendig* Germanis.

Cognoscitur ex maculis lividis, flavis tibiarum, gingivarum cruentatione, tumore, fetore.

Principia Scorbuti sunt, 1°. aër frigidus; 2°. simulque humidus; 3°. vita otiosa; 4°. pathemata languida, ut mœror, metus; 5°. cibus crassus, viscosus absque vegetabilibus. Neutrum ex his principiis solum sufficit, plura simul concurrere debent. Scorbutus autumnis & hyeme præparatur, vere excluditur, æstate mitescit. Nautæ præter hæc principia scorbutum experiuntur, quia pane mucido, aquis, piscibus, carnibusque corruptis utuntur, materia perspirabilis frigore, humiditate, otio, mœrore, diætâ crassâ suppressitur; corrumpitur, alkalescit, eaque acrimonia singularis putrida est causa scorbuti.

Principia prædisponentia sunt morbi chronici prægressi, febres intermittentes, usus medicaminum metallicorum: *procatartica* sunt navigatio difficilis, obsidio urbis, concurrente vegetabi-

lium inopiâ , metu , mœrore , exercitii defectu ,
aëre frigido humidoque.

Scorbutus accidentalis dicitur quem in sanis
non prædispositis principia procatarctica exci-
tant ; *constitutionalis* verò quem principia
proegumena præparant.

Scheurbeck Flandris ulcus oris & gingivarum
significat , *Bloeweschuyt* Saxonibus & *black-leg*
Scotis ob cæruleas , nigrasque tibiæ maculas ;
Scheurbot ob dolores osteocopos & *schorbuk* ob
tormina & gastrodyniam , nuncupatur.

Morbus hic ante decimum sextum sæculum
vix erat cognitus , & intra duo ultima sæcula
centum ferè tractatus de eo sunt scripti , nullus
verò antea.

Tres periodi in scorbuto observantur , unde
scorbutus dicitur incipiens , crescens , & inve-
teratus.

1. *Scorbutus incipiens.*

Pallor , levisque intumescencia faciei , labiis ,
carunculisque lacrymalibus viridescentibus , color
corporis initio pallidus , successivè obscurus &
lividus evadit.

Animæ mœror & prostratio , pigritia , lassitudo , cum genuum stupore & debilitate.

Dyspnœa à quovis motu & lassitudo incre-
scens , gingivarum pruritus , dein tumor & facilis
cruentatio ; fetet tunc anhelitus , gingivæ atro-
rubræ , molles , spongiosæ , dein putres & fungosæ.

Hæmorrhagiæ gingivarum aliarumque partium
accedunt. Cutis hætenus sicca , vel lucens &
glabra vel aspera & serpentina , jam maculæ
subrubræ , subcæruleæ , lividæ , vel nigrae ,
aliæ lenticulares , aliæ palmares , frequentes in
tibiis , non raræ in trunco , brachiis , cruribus ,
nusquam ferè in facie.

2. *Scorbutus crescens.*

Tendines flexorum tibiæ scilicet feminervosi & semimembranosi potius quam gracilis & bicipitis retrahunt tibiam versus femur, rigescunt; genua tument, dolent, harum partium motus perit, hæc est gonagra scorbutica.

Asthenia seu languor accedit magnus, & cum diu à motu abstinere ægri, ex minimo motu incidunt in syncopem, ægri libero aeri expositi, non rarò statim moriuntur; color faciei plumbeus.

Pleurodyne seu dolores pectoris accedunt.

Hæmorrhagiæ narium, gingivarum, hæmoptyses, hepatirrhœæ mere cruentæ, ulcerum cruentatio.

Sensus interea & appetitus ciborum bene se habent, licet corpore & animâ prostratis, nullus dolor nisi à motu.

3. *Scorbutus inveteratus.*

Veteres ulcerum cicatrices si quæ sint aperiantur, cutis in tibiis crepat, ibi tumor mollis, lividus, dolens, ulcera fungosa, cruenta.

Synochi putres cum petechiis, sudore frigido, menorrhagiæ lethales, aurigo, ascites, hypochondriasis, contracturæ, pleurodyne pectus constringens, constipatio alvi pertinax, dyspnœa subito enecans, urinæ paucae fetidæ, rubræ, animi deliquia, mors.

Quare dùm gingivæ putrescunt, palatum immune est?

Quare sola genua, soli tendines flexorum tibiæ, non aliarum partium contracturis laborant?

Quare facies à maculis libera & animæ functiones quoad cognitionem, iudicium, appetitus integræ?

444 GENERA ET SPECIES

Affinitas virus scorbutici cum gravitate specificâ determinatarum partium facit ut in illas agat, illis scilicet præ aliis adhæreat. Vide *dissertat. de medicament.*

Scorbutus contagiosus non est in castris, obsidionibus; illis parcit, qui victu selecto utuntur, ut militum ducibus; milites verò in locis frigidis humidisque jacentes, pane crasso, potu vitioso utentes, fordidos, mœrore confectos excruciat.

Scorbuticum viru recens lympham glandularum mesenterii, synoviam genuum, sebum cryptarum cutis in tibiis inspissat, vetus cruorem dissolvit; solida cordis, pulmonis, gingivarum, muscutorum, apophyses ossium, costarum extrema corrumpit; vix unquam ossa maxillaria carie afficit, nunquam cerebro nocet, fluida verò ita acria reddit ut cruor attramenti instar niger evadat, in musculis, & subcute ut serum effusum, in pectore, abdomine manus anatomicorum immerfas inflammet & epidermidem auferat, medullam ossium liquefaciat.

Cruor in cute effusus maculas lividas, nigrasve efficiens resolvitur; unde si incipiant flavescere maculae in ambitu, mox color diluatur, bonum signum est.

Curatio generica.

Indicantur, 1°. ea auxilia quæ liberam humorum putridorum excretionem juvant per alvum, renes, cutim, ne ab hujus virus stagnatione major & acrior corruptio fiat; 2°. ea auxilia quæ hujus virus correctionem diluendo, edulcorando, vel specificè destruendo, moliri possunt.

Auxilia dietetica. Victus sit ex vegetabilibus recentibus quibuscumque, ast si possibile est ex

acetariis refrigerantibus & acidis, sed copiosè assiduò sumptis; inter oleracea laudantur lactuca, endivia, brassica, avena, hordeum; inter acida præstant limones, citri, aurantia, grossularia, acetosa, portulaca, pyraceum, pomaceum, vinum album; inter edulcorantia lacticia omnia, cremores ex orizâ, avenâ, hordeo, zagu, panis triticeus, benè coctus, carnes recentes.

Inter acria cæpa, allium, porrum, fumaria, sylimbrium aquaticum, cochlearia, officinar. armoracia, synapi, cardamindum, beccabunga, sedum minus, raphanus, menianthes; optimum est vesci ægrotantes jusculis & offis ex carne juniorum animalium, aut quavis recenti non fatitâ, fumove exsiccatâ, cum multis vegetabilibus, partim acidis, aut alkalescentibus, partim insipidis & oleraceis.

Auxilia gymnastica. Æger aërem humidum, frigidumque vitet, jaceat in locis siccis; aëre calido, vestimentis non humidis utatur, exercitio moderato fruatur, omni ope perspirationem restituat; ad hunc finem animæ tranquillitas, libertas, lætitia maximè conducunt.

Auxilia chirurgica hic nulla ferè sunt, phlebotomia valdè noxia est, in scorbuto inveterato pessima.

Auxilia pharmaceutica optima ex vegetabilibus instar alimentorum assumptis repetuntur; ast in diversis morbis scorbuticis diversa sunt; maximè verò conducunt quæ alvi laxitatem excitant, ut tamarindi, pruna, apozemata, juscula ex oleraceis, cremor tartari; quæ perspirationem juvant, ut aqua picata, *l'eau de goudron*, decoctum juniorum ramorum abietis piceæ; quæ urinas movient, ut oxymel scilliticum, quod parcâ dosi,

sed pluries in die assumptum, ita ut intra diem uncia una circiter hauriatur, quo eximio medicamine alvus laxatur, dolores mitigantur, omnes excretiones juvantur.

Narcotica nocent maximè utcumque dolores fœviant; vires enim prosternunt, cruorem dissolvunt, metallica omnia vitanda, imprimis hydrargyrum, ferrum, antimonium; nocent & cathartica fortia, aut mediocria, sola profunt ecoprotica.

Ad os eluendum oleum vitrioli ad guttas decem ter in die in vehiculo, & gargarismus hoc oleo acidulatus præstant cæteris; deinde profunt succus limonum, aurantiorum, folia cochleariæ, fymbrii aquatici, &c. vide *Stomacacem*. Alternis verò sudor proritetur initio sumendo bis, vel ter in die grana 12. pilularum scilliticarum, vel bolum ex theriacâ & camphorâ, superbibendo ptisanam ex lignis sudorificis; hæc remedia sedato etiam morbo diu sunt continuanda, ut recidiva vitetur.

Lactis potissimum caprini serum sale polychresto parvâ dosi addito, succis antiscorbuticis medicatum optimè convenit ad sanguinem lixivio acri per renes depurandum; postea verò lac integrum reliquias edulcorat.

Balnea tepida plantis aromaticis incoctis, modò nullus sit hæmorrhagiæ metus, diaphoresim juvant, humores diluunt, & stuphis vulgò ad sudorem eliciendum adhibitis, præstant; ex scorbutis sequentibus quatuor frigidi, quintus calidus & dolorificus est.

4. *Scorbutus lividus* Abraham. Nitzsch. *tract. theoretico-practic. de scorbuto exercitiûs Russici* 1747.

Hæc species notatur magnis vibicibus nigrescentibus circa tibias & articulos, non rarò circa

palpebras, & in ipso albo oculorum, oculi tument, rubent, & ophtalmia chemosi laborant, gingivæ valdè tument, decolorantur, remollescunt, expressæ fundunt ichorem flavum, fetidum, parotides tument; cutis vibicibus obscuris, subrubris, vel lividis virgata cum febre & acutis doloribus, hujus speciei character est. Viguit verò Wiburgi & Petropoli annis 1732. & 1733. adde urinas intensè rubras.

5. *Scorbutus petechialis* Abrah. Nitzsch.

Maculæ magis atro-rubrae, dein brunneæ & subflavæ exiguas lentes, vel petechias referunt; hinc dolor cutis quæ in parte tibiæ anticæ, & circa malleolos his afficitur; interea genua à vibicibus subrubris non sunt immunia; harum partium tumor & dolor, ac pulsus frequentia crescunt pari passu quo macularum rubedo intenditur, gingivæ minùs spongiosæ quam in scorbutico livido, ast superiùs excoriatæ; genas intùs obsident verrucosa tubercula quandoque fungosa, quarum alia versus fauces producta; sputa frequentiora, anhelitus fetidior, crotaphites musculus infra zygoma quandoque tumet, nunquam verò parotides; viguit in castris Ust-Samaræ anno 1737. adde urinam intensè rubram.

6. *Scorbutus pallidus* Abrah. Nitzsch. Duæ varietates.

Nullæ in hac specie sunt maculæ, viget phlegmatia pallida, quæ sensim flavescit auriginis instar, dùm viget lymphæ ranciditas, adeps sebi instar induratur; tunc autem brachia & tibiæ mirè tument & indurantur; observantur supra manus & tibias concretiones tophaceæ, genæ magis inflantur, genua magis contracta, gingivæ minùs molles, minùsque putridæ, quandoque ex

angulo mandibulæ inferioris excrescunt fungi; maxillæ invicem apprimuntur, parotidibus, crotaphitis & masseteribus simul quandoque induratis; hinc *scorbutus pallidus tophaceus*.

Cum verò serum vappidum in textu celluloso cumulat, anasarca scorbutica est; si in pulmonibus, asthma & hydrothorax scorbuticus; si in abdomine, ascites; si in intestinis, diarrhoea, atque cum acrior evadit hæc lymphæ, dolores erodentes sparsim dirissimos inducit; at non vigent magis quam ubi costæ sterno junguntur; hinc diræ pleurodyne caries costas ita corrumpit, ut ipsæ secedant à cartilaginibus, unde quidam strepitus inter respirandum, sed prius asthma spasmodicum, suffocans, diarrhoea colliquativa, & torminosa, vel ascites lethalis, hæc species *scorbutus pallidus muriaticus* dicitur; in genere verò scorbutus pallidus aliis est diuturnior, cum totâ æstate, & usque ad autumnii finem perduret. Tophaceus observabatur Borgo in Finlandiâ 1742. & muriaticus Aboæ 1743.

7. *Scorbutus ruber* Abrah. Nitzsch.

Debilitas extrema, cutis admodum rubra, genæ tumidæ & pendulæ, cachexia profunda, gingivæ maximè fungosæ, putres, fetidæ, purulentæ, genua contracta; hæc species etiam lenta in castris Ust-Samaræ observata.

8. *Scorbutus calidus* Abrah. Nitzsch.

Nulla intumescencia, corpus potius macilentum, gingivæ nec fungosæ, nec fetidæ, sed calent admodum ita dolent & turgent, ut levem tactum æger non toleret, dolores non ita fixi ac in scorbutis frigidis; æger continuo querulus statum suum suspirando deplorat, febre exacerbante anomalâ affligitur; dolores vagi nunc dorsum dimittunt,
&

& dimidium caput vel integrum, necnon collum & dentes excruciat, vel illicò intra vel extra thoracem se proripiens orthopnoeam & pleurodynem excitat: si verò fixi sint, abdomen colicis, nephralgiâ, ischuriâ & spasms extrema torquet; genua valdè rigida, & contracta, minus tamen tumida & inflammata quam in scorbutis frigidis, nullæ maculæ; urinæ demùm ac febris hanc speciem distinguunt; urinæ scilicet sedimentum crassum & arenulosum, atque pellicula tenuis, alba, adiposa, supernatans. Observata Wirburgi est hæc species.

XXVI. Elephantiasis, *Ladriere*.

Elephanii morbus & Elephantiasis Aretæi, de morbis diuturn. lib. 2. cap. 13. Elephas Levretii lib. 6. Plinii hist. natur. lib. 26. cap. 1. Lepra Arabum vulgò. Ejus varietates Satyriasmis ac Leontiasis nomine insigniuntur. Ægri Elephantiaci. Gall. Ladres, Eléphantiques.

Morbus est Ægypti endemius, nunc in Europâ exoletus, chronicus, contagiosus, cujus symptomata characteristica sunt, 1°. cutis elephantina, dura, unctuosâ, hic & illic crassa, rugosa, rimosa, aspera, anserina, nigricans, pilis destituta; 2°. stupor, anæsthesia potissimùm in tibiis, manibusque acûs puncturam vix sentientibus; 3°. deformitas faciei horrenda, genæ atro-rubræ, rugæ frontis leoninæ, aspectus fixus, oculi rotundi, nasus resimus, nares fetidæ, crassæ, intus obstructæ, rictus satyrorum, mentum complanatum.

His adde vocem nasalem, raucam, mores dolosos, malos, somnia terrifica, gravitatem corporis, pustulas ficas & vitiliginem, scissuras, seu rhagades in pedibus, cariem vomeris, glandulosam dispositionem, urinam jumentorum, aliaque benemulta apud Gordonium, Marcellum Donatum, aliosque autoptas invenienda.

Hic morbus uti syphilis, alique hujus ordinis, cum inveterascit exulceratur, ossa cariosa reddit cum fetore horrendo, mediantibus his myasmatibus contagiosus est, ulcere & carie delabuntur extremæ partes, ut digitum pedum, manuumque.

1. *Elephantiasis Orientalis. Morbus sancti Lazari Aretæi de morbis diuturn. cap. 13. Prosper. Alpini de morbis Ægyptiorum. Lepra Arabum.*

Ea est quæ ex oriente, tempore migrationum in Palæstinam Religionis causâ institutarum, in Europam secundâ vice allata fuit, & ducentis abhinc annis exolevit; ea verò minimè à lue syphiliticâ ortum duxisse censenda erat, cum hæc lues tunc temporis nondum in Orientem, nec in Europam irrepisset.

Hanc tribuit Alpinus piscibus lutulentis quibus vescebantur Ægyptii, iisque salitis, & aquæ cœnosæ quam potabant. Symptomata hujus morbi alia in incubatione, alia in vigore, alia in fine. 1°. Elephantiasis occultæ signa sunt juxta Gordonium, Professore Monspeliensem, color faciei rubens, vergens ad nigredinem, anhelitus immutatio, vox raucescens, capilli graciliores & rariores, perspiratio & anhelitus subfetidi, mores melancholici, mali, dolosi, somnia terrifica, ephialtes, in quibusdam pustulæ scabiosæ, & morphæa per totum corpus, foeditas cutis, sed nondum corruptâ figurâ corporis, æger non est

judicandus ad separationem, seu mittendus ad Lazaretum, sed est fortissimè comminandus.

2°. Signa infallibilia manifestæ elephantiaseos sunt depilatio superciliorum, eorum crassities, rotunditas oculorum, dilatatio narium exterius, & coarctatio interius cum dyspnœâ, accedit vox nasalis, color faciei luridus, lucidusque, vergens ad fuscedinem mortificatam, terribilis aspectus faciei, fixus intuitus, gracilitas & contractio lobi aurium; ex concursu aliquot signorum æger elephantiacus judicatur; sunt autem plura minùs constantia, v. g. pustulæ & excrescentiæ, consumptio musculorum, potissimum illius qui est inter pollicem & indicem, insensibilitas extremitatum, scissuræ & infectiones cutis, contenta in sanguine nigra, terrea, aspera & arenosa, & multa alia ab Auctoribus relata.

3°. Signa lepræ inveteratæ sunt corrosio & casus vomeris, unde nasus deprimitur, rhagades pedum & manuum, eorumque casus, crassities labiorum, dispositio corporis glandulosa, qualis in suibus leprosis, dyspnœa, & vox rauciloqua, catullina, faciei aspectus terribilis, colorque niger, pulsus occultus, parvus; his addit Gilbertus cutem lucidam & firmam ad instar corii politi, distorsionem juncturarum, facilem refrigerationem cutis, ejus insensibilitatem, aut stuporem cum sensu fornicationis, nasi, oris, oculorum distorsionem, veneris appetitum ardentem. Plures hujus morbi varietates, aut si Arabibus credamus, sunt species quarum nomina & signa ex Gilberto Anglo mutuabimur loco lepræ elephantiasim nominando.

2. *Elephantiasis legitima. Lepra elephantia*
Gilberti compend. medicin. libro 7. fol. 337.

Melanicterus seu color faciei & totius corporis lividus , nigricans , ruborve turbidus , seu maculosus ex levi de causâ accedens.

Aspectus horridus , oculis rotundis , palpebris corrugatis , cutis universalis dura , squalida.

Anæsthesia major quàm in reliquis speciebus.

Scrophula copiosa , strumis duris , linguâ granulosâ.

Ægri tristes , famelici , constipati , cute unctuosâ.

Supercilia arcuata , nares constrictæ.

Manus , coxæ , pedes nodosi , muscoli consumpti , pustulæ duræ , turpes maculæ , verrucæ nigrae.

Labia , nares , frons rugis exarata.

Impotentes sunt ad gradiendum & ad opera solita.

Fissuræ & separationes crebræ.

Urina glauca & tenuis , sanguis niger & densus.

3. *Elephantiasis leonina*. *Lepra leonina* Gilberti Angli ; affinis est lepræ allopiciæ dictæ , procedit à regimine calidiori , ut piperatis , alliatis , vino , &c.

Adest superciliarum depilatio , facies ac totum corpus flavescit ac rubet , est dolor pungitivus in palpebris , oculorum instabilitas , tremulus motus , ac rotunditas , nares sunt constrictæ ac compressæ , vox est gracilis & aspera quasi catellorum , rhagades labiorum , crepatura cutis ac omnium juncturarum in manibus , pedibusque separatio , cutis diversis maculis adinstar leonum est variegata , gingivarum adest corrosio ac cruentatio à levi pressione , ægri sunt sitibundi , clamosi , veneri addicti , iracundiores cæteris , pectoris constrictionem , corporis gracilitatem , ventris strictionem patiuntur.

Impetigo, serpigo, morphæa rubra vel crocea accedunt, eâ inveterascente corroduuntur extrema, sanguis fluxilis est, difficulter coagulabilis, progressus morbi est celerior quàm aliarum species, cura eadem ac allopiciæ lepræ.

4. *Elephantiasis tyria. Lepra tyria* Gilberti.

Dicitur à tyro serpente, quia in hac cutis facilè deponitur, citò enim putrescit cutis & caro adjacens; adscribitur piscibus & lacti corruptis; hanc præcedit pallor faciei, morphæa alba; facies est lucida, supercilium & mentum pilis carent, nullo sudore diffluunt, oculi parvi sunt, facies furfuracea, cutis humida, squalida, rugosa, unctuosâ; alvus laxa; ægri debiles; subhumida est facies, nasus crassus, crassa supercilia, palpebræ inversæ, oculis deinceps lacrymosis, nares oppilatæ, gingivæ & labia putrescunt, extremitates digitorum manuum & pedum incrassantur, putrescunt, crepant, finduntur, cadunt, pustulæ abundant, excreationes & narium emunctiones plurimæ, à scalpitu cujusvis partis quasi farina, ac furfur excutitur, cruor est aquosus, glandulæ molles oriuntur, &c.

5. *Elephantiasis allopicia. Lepra allopicia* Gilberti; *alopecia* Græcis, ab *alopex* vulpes, cui, ait Auctor, supercilia glabra sunt. Præcedit color faciei ex livido citrino & rubro variegatus facilè mutabilis in pallorem; adest morphæa rubra, sudores multi fetidi maximè circa pedes & axillas, oculi obliqui, lacrymosi, rubore suffusi, palpebræ invertuntur & incrassantur, nares obstructæ & depressæ fetent, è gingivis sanies emanat, imò ex cute, ubivis scalpatur; cutis minus dura, lucida, quasi oleo illita, urina rubra & pinguis.

Ex hac historiâ sequitur multas fuisse species

454 G E N E R A E T S P E C I E S

diversorum morborum qui à viru elephantiaeco fovebantur, quas in hoc opere omisimus, quia vix unquam hodiè observantur, ut sunt ex *prima* classe vitiligo, herpes, œdema, verruca, exarthrema, loxarthrus; ex *quartâ* strabismus, nyctagmus; ex *quintâ*, dyspnœa; ex *sextâ* anómia, anæsthesia, paraphonia, asthenia; ex *septimâ* albor, lassitudo, stupor, pruritus; ex *octavâ*, satyriasis, panophobia; ex *nonâ* stomacace, epiphora, scrophula, syphilis, scorbutus, lepra, alopecia, ophiasis, aurigo & melanicterus, ita ut nullum sit virus, si syphiliticum excipiamus, quod pluribus diversis morbis ansam præbeat, unde à magnitudine *elephantia*, à violentiâ *Herculeus morbus* fuit nuncupatus.

6. *Elephantiasis syphilitica* Dominici Raymond. *Traité des Maladies qu'il est dangereux de guérir*, pag. 357.

Est ea quæ à viru venereo pendet, ac per hydrargyrosim sanari potest.

Mulier quinquagenaria, temperamenti melancholici, habebat oculos solito turgidiores & rubros cum debili visu, nulla cilia, nec supercilia, labia crassa, tumida, vocem debilem & raucam, nasum depresso, nares patulas, humorem fetidum extillantes, frontem rugosam, caput omnino calvum, incessum gravem & tardum habebat à sex circiter mensibus, cum pulsu parvo, debili, profundo, auditu obscuro, lobis aurium solito crassioribus, cute omnino glabrâ sine pilis, lucidâ, crassâ, asperâ, inæquali, pluribus in locis induratâ, aliquali pruritu in toto corpore, aghestiâ, anhelitu fordido, capitis gravitate, somno sufficienti, alvo liberâ; maritus syphilide laboraverat, & hoc solum morbi principium in-

cusari in uxore poterat. Unde adhibita hydrargyrosi intra duos menses ea mulier omninò convaluit, cutis mollitiem, caput capillos suos, visus & auditus suam acutiem recuperarunt.

Quod autem elephantiasis orientalis alterius indolis sit, nec à viru syphilitico pendeat, confirmat altera D. Raymond observatio quâ docet mulierem Massiliensem quæ in Insulâ Cypro elephantiasim contraxerat hydrargyrosi cautè adhibitâ minimè sublevatam fuisse, & cum symptomatis veræ elephantiasis post aliquot annos obiisse.

7. *Elephantiasis javanensis* Andr. Cleyeri *Ephemerid. naturæ curiosor. decad. 2. ann. 2. 1683. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 531.*

Hic morbus novus est in Insulâ Javâ, ab anno 1660. Tribuitur usui piscium salitorum, piperis, & radicum ari immoderatissimo.

1°. Incipit à tumore tardigrado sed enormi aurium, nec non digitorum, manuum ac pedum, qui & faciem & brachia & crura aggressi hominis figuram mirè deturpant, tumores extremorum sensim crescunt, suppurant, & carie ossa corrumpunt, quæ caries in viciniam serpit, nisi pars amputetur; illi tumores sunt duri, scrophulosi, magni. 2°. In talis est anæsthesia tanta ut acubus perforati nil sentiant. 3°. Similis est sensus abolitio in maculis lividis per cutem resperfis, inde sequitur capillorum, barbæ, superciliorum defluvium, quod tamen non omnibus accidit.

Ex icone additâ hominis eo morbo affecti meliùs quam ex descriptione cognosci potest hic mirus morbus, qui ob faciei deturpationem tumores scrophulosos, cariosos & maculas lividas

nec non anæsthesiam ad elephantiasim accedit, ab eâ vero discrepat ratione mollitie nativæ cutis; fortè novum genus constituit: quid genus morbi sit & quæ remedia convenient in Insulâ in qua syphilis est febre vulgatioꝝ quærit ill. Cleyerus. Respondeo sublimatum corrosivum more Swieteniano & pilulas de conio maculato more Storckii tentari posse.

8. *Elephantiasis simulata* Ambros. Paræi lib. 24. cap. 18.

Versipellis mendicus præ templi foribus merces suas explicabat, ricam nempe, doliolum ligneum, & crepitacula quæ elephantiaci manibus concutere soliti erant; facies illi crassioribus pustulis, rubro lividis conspersa assurgebat; illæ pustulæ ex glutine fabili erant effictæ; vocem raucam edebat, laneo collari fauces constringebat ut colorem faciei atro-rubrum sibi conciliaret. Paræi frater dolum suspicatus est, & magistratibus mendicum tradidit, qui eum flagris à tortore cædendum judicarunt; tortor verò per jocum non verebatur eum graviter cædere qui elephantiacum professus nil sentiret.

9. *Elephantiasis Indica* Couzier *Diar. med.* Decemb. 1757.

In Insulâ Mascarinâ nullus morbus magis est isto formidandus simulque incurabilis.

Incipit à maculis paululum tumidis diversi coloris, nunc flavis, nunc rubellis, alias lividis in diversis partibus simul, in habitu corporis multæ glandulæ tument, ægro tamen de cætero vigente.

Sensim phalanges pedum & manuum multum intumescunt, unde digitorum usus amittitur.

Superveniunt in toto corpore tubercula dura, nec adhærentia nec dolentia, quæ crescunt & in

pedibus brachiisque potissimum exulcerantur, & hæc ulcera cancrofa videntur, excepto quod non doleant, digiti pedum, manuumque hinc exedi & destrui solent; jam coryza ægrum adurit, radix nasi incrassatur, ibi ossa cariosa fiunt, unde sanies fetidissima emanat, labia intumescunt; frons, cilia, palpebræ elevantur, facies abit in larvam horrendam.

Macies marasmodea totius corporis adjungitur, cutis arida, aspera tactu, callis, maculisque lividis vel nigris respersa, sceleton involvit.

Cùm ulcera numerosissima, aspectu cancrofa, corpus totum obsident, nulla functio exercetur, inappetentia, agrypnia, cardialgia, nausæ continuæ cum torminibus, demùm sine pulsûs mutatione, mors.

Sanguis initio eductus optimus videtur, ast provecto morbo nigricat consistentiâ gelatinæ corruptæ; puellæ hunc morbum ante pubertatem experientes imposterum catameniis carent.

Morbus à parentibus in prolem & nutricibus in alumnos ferpit, aliunde contagii expers.

Cura. Utuntur Indi catharticus repetitis, emeticis drafticis, hydrargyrum in potu & litu, cum sudorificis omnigenis; his auxiliis depuratur cutis, maculæ quædam evanescunt, quædamque tubercula, sed inde pertinacior atque velocior evadit morbus: causticis etiam maculæ & aperientibus calidis intus sumptis, tubercula tolluntur, sed ulcera callosa magis evadunt, totaque pars sensum amittit.

Melius est ad vitandum morbum abstinere ab alimentis calidis, liquoribus spirituosus, ast utendum diluentibus subacidis initio, jusculis aperientibus atque lenibus catharticis.

XXVII. Lepra, *la lèpre*.*Lepra* Græcorum, non Arabum.

Cognoscitur ex pustulis verrucosis, duris, crassis, vel squamis ficcis in corymbos dispositis, per faciem & corpus dispersis cum pruritu harum pustularum: quædam exulcerantur & dein crustaceæ evadunt; hinc lepra humida dicitur, si prævaleat illarum numerus; secus, sicca aut arida vocatur.

1. *Lepra Græcorum, lèpre ordinaire.*

Cognoscitur ex duris furfuraceisque tuberculis, verrucosis, seu verrucas crassas referentibus, subrubentibus sine dolore faciem manus totum quandoque corpus afficientibus, quæ sensu carent, viciniâ tamen pruriginosâ, sæpius cutis vicina est subœdematosa, sensu ferè destituta, tibiæ phlegmatiâ tumidæ, hic morbus apud nostrates vix unquam videtur, nisi ægri ex Hispaniâ, ex Oriente, aut ex Americâ huc accesserint: Chronicus est, & sanatu difficillimus.

Hydrargyrosis hunc morbum exasperat licet quandoque syphilidis suspicio sit, curatur feliciter jusculis ex serpente vulgari seu colubro natrice, vel juscula paranda ex pullis viperarum carne faginatis.

Eum morbum etiam aggredi possumus ope bolorum ex calomelani granis sex, camphoræ grano uno, fiat bolus ex conservâ rosarum sextâ quaque nocte sumendus superbibendo potionem cathartica vulgarem; diebus verò ab hoc bolo vacuis fiat bolus ex carnis viperinæ scrupulo uno, camphoræ grano uno cum conservâ rosarum sumendus horâ somni, dein aquæ marinæ simili-

bram fequenti manè potabit æger, quâ methodo intra menſem lepras aridas ſanavit Ruſſellus.

Mentagra Plinii nihil aliud eſt quam hæc lepra mentum & faciem afficiens.

2. *Lepra Ichtiſis* Aët. Lipſiæ 1688. pag. 617. *impetigo excorticativa & albaras nigra* Avicennæ, Tom. 2. pag. 244.

Eſt ea in qua diverſæ corporis partes teguntur ſquamis ficcis, albidis, ſucceſſivè ſuperincumbentibus, eodem ordine ac modo quo ſquamæ piſcium; illæ obſervante Dovero amplæ ſunt, & circulo rubro cinctæ apud Aſiaticos.

Juxta Avicennam, *albaras nigra* nominatur, » impetigo eſcorticativa & eſt ſcabioſitas accidens » cuti aſpera, vehemens, & facit ſquamas ſicut ſunt » piſcium, cum pruritu, & eſt de antecedentibus » lepram, & eſt cum malitiâ. Avicenna cap. 9. de morphæa.

In obſervatione ichtiſeos Aët. Lipſienſium æger non ſolùm ſquamis piſcium inſtar tectus erat, ſed etiam piſcium odorem ſpargebat.

3. *Lepra Indica* Boerhaav. conſul. 4. *Impetigo Americana* Guill. Piſonis cap. 18. *Empigo* Luſitanis.

Cutis hic illic cruſtacea, ſquamofa, cruſtæ articulos & caput præcipuè invadunt, de cætero paſſim in totâ cute conſpicuæ, & ſi ſcalpantur, ichorem album emittunt. Hac ſpecie à pueritiâ per octodecim annos laborabat mulier in Barbadenſibus Inſulis nata, hyſteralgia & leuchorrhœâ affecta cum doloribus vagis totius corporis, præcipuè capitis; noctes illi inquietæ, calores ſubiti invadentes & recedentes; frigoris impatiens, vultus olim vegetus, dein pallido-flavus, debilitas creſcens, ſaburra pruitioſa in ventriculo.

Curatio. Abstiniuit venere & bacho, usa lacticiniis, oleribus farinosis, nullâ carne; mitiora antiscorbutica, obtundentia sumpsit, dein usu calomelani & hydrargyroseos passa ptyalismum, inde crustis liberabatur cutis, dein per mensem usa est decocto lignorum & corticis ulmi, medicamentis viperinis, pulveribus testaceis, sed hyeme repullulavit morbus; vere sequente ptyalismus excitatus mercurialibus, inde recuperata aquas Scarburienses potavit, in mari balnea sumpsit, hyeme verò reversum est malum.

Ad diætam lacteam vere confugit, aquas & balnea Bathonica intra mensem adhibuit, sed rursus post sex menses lepra redivit.

Boerhaavius tunc præscripsit frictiones ex panis asperis fumo sulphuris accensi penetratis, ubique corporis: interea triduo ante novilunium & plenilunium purgetur sic: Æthiopis mineralis grana IX. resinæ jalapæ gr. IV. sacchari gr. III. scamonii gr. V. stibii diaphoret. gr. XIV. fiat pulvis tenuissimus: vespere verò catharsim sequente, sumat aq. mellissæ unc. II. spiritus vitæ Matthiol. drachm. II. syrup. diacodii drachm. VI. tincturæ succini gutt. IX. cæteris verò mensis diebus quotidie ter forbeat singulis vicibus uncias V. decocti ex radic. bardan. recent. unc. IV. gramin. unc. III. eryngii unc. II. lapath. acut. drachm. II. scabios. recent. m. I. decoq. cum aq. font. libr. V. interea corpus exerceat, abstineat à falsis, fumo induratis & maximè à pinguibus ut lardo.

4. *Lepra Asturiensis* Thiery apud Vandermonde. *Mal de la Rosa* Hispanis.

Est lepra scorbutica cum tremore perpetuo capitis & trunci superioris apud Astures endemia.

7. *Lepra Herpetica*, *Dartres encroutées*, *lépre humide*.

MORBORUM, CLASSIS X. 461

Cognoscitur ex herpetibus crustaceis, squamosis, albis, hyeme majoribus, & suppurantibus, noctu intolerabiliter prurientibus, brachia ambo usque ad carpum, ambo femora, tibiaeque usque ad pedes quandoque tegentibus; sculptu cruentatur hæc lepra; poplites & cubiti vix flecti possunt, præcesserunt non rarò tineæ malignæ.

Adversus hunc morbum valet hic processus curatorius: 1°. vena secetur; 2°. catharsis instituat; 3°. juscula decem fumantur cum ranis & unciâ una ac semisse carnis colubri natricis, beccabungæ & cardamindi foliis; 4°. ingrediatur æger balneum per decem dies iterandum, bibendo libram feri lactis; 5°. iterato purgatus juscula priora repetet; 6°. & iterum purgatus balnea iteret; 7°. juscula dein ex testudine & cancris cum syfimbrio & cichoreo sumat; 8°. jusculis finitis purgetur & balneis utatur; 9°. post sufficiens intervallum aquas sulphureas euzetenses per novem dies sumat, easque post octiduum iteret, & si ea methodus non suffecerit, ad litus mercuriales deveniendum erit.

6. *Lepra malum mortuum. Le mal mort.*

Malum mortuum Gordonii lilium path. 2. rubric. 3. Astrucii de tumoribus libr. I. pag. 401.

Cognoscitur ex pustulis crustosis, magnis, foedis, sine sanie cum quadam insensibilitate & turpi aspectu, in coxis & tibiis frequentius eveniens. *Gordon.*

Mihi apparuit sub forma pustularum monetæ majoris aut minoris magnitudine in brachiis, femoribus, rarò in facie: hæ pustulæ lineam & ultra crassæ sunt siccae, distantissimæ ab invicem, crustosæ, obscuri coloris, sine dolore, fixæ, per-

tinacissimæ, vix pruriginosæ, his elapsis cutis infra est granulosa, non exulcerata, rubra.

Immeritò hic morbus inter herpes crustaceos habetur, lepræ magis affinis est. Religiosæ orphanotrophii Monspeliensis, sine ullis causticis hunc morbum sanare consueverunt, eodem modo quo sanatur tinea maligna, scilicet per picationem seu dropacismum.

XXVIII. Scabies, *Gale*.

Psora Græcis. *Rogne* Occitanis. *Irch* Anglis.

Cognoscitur ex pustulis exiguis, lentis aut grani milii circiter magnitudine scalpendo ruptis, & dein crustosis, insigniter prurientibus, manus potissimum infestantibus, contagiosis.

Hæc lues incipit in digitis, eorumque interstitiis; adsunt phlictenæ seu vesiculæ acri sero plenæ, rubellæ, calentes, quibus per scalpum ruptis succedunt crustæ siccæ cum exiguis rhagadibus & pruritu importuno; si pustulæ unâ aut alterâ lineâ in diametro non sint minores & discretæ, scabies est *humida vulgaris*; si grano milii circiter æquales, densæ, dolentissimæ, intensius rubræ, scabies est *canina vel herpetica*.

Hic affectus vel spontè oritur & partes frigori expositas, ut manus, genua, cubitum potissimum afficit, inde per corpus dispergitur, sæpius contagio immediato suscipitur, sordidis, rusticis, montium incolis & juvenibus familiaris.

Differt à pruritu per pustulas; in pruritu enim ad summum cutis est leviter aspera, non pustulis exesa. Differt à lepra quod tubercula crustosa, verrucosa, multò latiora, & altiora potissimum

in facie, eaque hic illic sparsa, vel squamosas pustulas gerat leprosus.

Scabies utcumque pruritu molestissima sit, nullum vitæ periculum importat, maxime si topica sit, nec sanguinem altè infecerit virus; imò datur scabies critica & salutaris in morbis gravioribus, ac apud Indos scabiosi à pluribus aliis morbis immunes sunt; inoculata graves quosdam morbos sanat.

1. *Scabies Humida. Gale commune ou boutonée.*

Pustulis hic & illic in digitis, carpo, interstitiis digitorum, initio rubellis, dein scalptu assiduo quem pruritus imperat humidis, cognoscitur. Noctu pruritus acrior est cum calore, æger unguibus partem quandoque cruentat, unde dolor.

Scabies illa vel spontanea est ab immunditie, retentâ perspiratione & regimine calidiori, ut falsamentorum oriunda, eaque viru suo sanguinem inficit, diutiùsque resistit, vel est acquisita contactu scilicet scabiosorum, indusiorum, chirotecarum gestatione, concubitu, eaque facilius abigitur.

Curatur utraque litu ex unguento sulphuris, verum prior exigit ut præmittantur phlebotomiæ, cartharisis & juscula diluentia & diuretica ex radicibus lapathi, enulæ campanæ, foliis sycumbrii aquatici, fumaris, cherophylli &c. imò si æger sit macilentus & temperamenti calidi, præmittatur usus feri lactis per viginti dies, dein inungatur partitis vicibus totum corpus excepto capite, ita ut intra sex dies, vespere lectum petiturus hoc opus absolvat.

Sulphuris vivi uncis tres bulliant cum olei olivarum libris duobus & semisse ad quartæ partis consumptionem, huic linimento adde, si lubeat,

nitri drachmas quatuor, succi citri uncias duas.

Interea aër frigidior vitandus; indusia verò imò vestes ita fetent à sulphure, ut vix tolerari possint, atque his etiam mutatis, odor per mensem alias vestes inficiet: de cætero tuta est hæc curandi methodus. Altera non minùs tuta methodus à clariss. Chirurgo Monspel. D. Goulard evulgata in libro cui titulus: *traité des effets des préparations du plomb* pag. 297. scilicet serò & manè eluat æger partes affectas aquâ fale saturni, vel, ut ait ipse, saturni extracto tinctâ seu dealbatâ, & post quatuor vel quinque dies, eruptione finitâ, aquæ ejusdem libris duabus salis marini semi-uncia addatur & lotio continuetur, qua solâ methodo, sine fetore, sine periculo intra decem circiter dies scabies humida & canina evanescent.

Tertia methodus est eadem quæ ad syphilidem adhibetur; pomatâ scilicet mercuriali inungitur corpus, partitis vicibus, præmissis phlebotomiâ & catharsi, verum nisi æger balneis, jusculisque præparatus fuerit, sæpè ptyalismus supervenit, & si aëri frigido se exponat, tremorem, pallorem aliaque gravia incommoda incurrit.

2. *Scabies critica. Gale critique.*

Ea est quæ sponte morbis tum acutis, tum chronicis superveniens, eos solvit, naturâ scilicet pravos humores morbificos ad cutim amandante; quam speciem minimè repercutere decet, sed correctâ ope diætæ & medicaminum interiorum sanguinis acrimoniâ, demùm remediis specificis supra assignatis curare.

3. *Scabies canina. Gale de chien, sèche.*

Est ea cujus pustulæ sunt miliares & confertæ, cum rhagadibus & crustis ficcis exiguis.

Ea est priori pertinacior & molestior, à sanguinis

guinis acrimoniâ singulari fovetur , atque ut hyeme luxuriat , ita difficulter hac tempestate sanatur , exspectanda sæpè est æstas ut curetur : in hunc finem post phlebotomiam & catharsim usurpanda sunt balnea domestica cum jusculis diureticis & diluentibus , dein serum lactis succo fymbrii , cichorei vel fumarie alteratum diu est adhibendum antequam ad externa deveniamus.

Virus scabiosum topicis aggredi, ut suadet Helmontius , non satis edulcorato sanguine , periculosum est , inde enim superveniunt morbi convulsivi , febres variæ , dyspnœa , cachexia , ascites , anasarca , deliria , hæmaturia nigricans , quæ cuncta debellantur resumptâ scabie , ex consilio Zacuti Lusitani & Ettmulleri , quod fit gestando indusium scabiosi non lotum.

4. *Scabies herpetica. Gale dartreuse.*

Cognoscitur ex signis herpetis & scabiei simul concurrentibus , seu ex confluentibus , in amplos corymbos coeuntibus papulis pruriginosis rubris quæ squamas albas , farinaceas deponunt , de quo vide *herpetem* , Class. I. gen. 7.

Illa species exigit remedia interna antiscorbutica diu usurpata , cum balneis , sero lactis , lacte ipso ; demùm aquâ saturni per plures dies eluuntur partes affectæ , quo factò adhibetur unguentum ex axungie porcine libris duabus , sulphuris vivi unciiis quatuor , aluminis & extracti saturnini diluto ana unciiis duabus , misce , illinatur bis in die , vel denique pustulæ extracto saturni puro tangantur ope penicilli.

5. *Scabies scorbutica* Balthazar. Timæi , lib. 4. cas. 25.

Valde dubium est utrum detur hæc species à

prioribus distincta, de qua ne verbum profert eruditus in hisce Lindius.

6. *Scabies Indica* Bontii, cap. 17.

Herpes seu impetigo Indica. Courap indigenis dicta, Bontii.

Ea ut plurimum alas, pectus, inguina, faciem, imò quandoque totum corpus occupat cum pruritu intolerabili, adeo ut ægri à scalpendo dies & noctes manus abstinere nequeant, hanc voluptatem acerba poenitentia sequitur, dolor enim sequitur acer, & indusia partibus excoriatis adhærentia sine crustarum laceratione avelli nequeunt; deformis, scabra ac furfuracea cutis est: sed hoc affectu detenti ab aliis gravibus morbis immunes sunt, unde hujus cura vulgò negligitur.

Cura. Præmittatur catharsis repetita, interpositis jusculis diluentibus, diureticis, refrigerantibus, dein ad topicum sequens deveniatur, ex ferruginis unciâ una, sulphuris drachmâ semisse, cum succo basilici fiant pastilli quibus in aceto dissolutis illinantur partes scabiosæ.

Vel opii drachma una & semis, calcis vivæ ex conchyliis ustis scrupuli duo, fricentur in marmore cum succo pomi amoris, usus abrasis crustis herpetis illinat; ad eadem confert succus limonis cum tuthiâ aut cerussâ, quo solo topico præmissâ unicâ catharsi Bontius se ipsum curavit. Confert etiam oleum Benzoini adjecto nitro, vel momento sublimati corrosivi.

XXIX. Tinea, Teigne.

Cognoscitur ex crustis & exulcerationibus tum faciei, tum capillitii, iisque vel ficcis vel humidis.

MORBORUM, CLASSIS X. 467

Arabibus *sahafati ficcum* & *sahafati humidum*. Græcis *psydracia*, *lichen*, *eleydria*, *achor*. Latinis *crusta lactea*, *ignis volaticus*, *favi*, *tinea*, *porrigo*, &c. Nostratibus *tigne*, *feu volage*, *rasque*, *rache*, *debord* &c.

Incipiunt hi affectus à pustulis vel vesiculis capitis vel faciei diversicoloribus, quæ ruptæ exulcerantur & in crustas diversicolas, humidas, vel ficas abeunt; illæ omnes pustulæ confluunt in amplos corymbos quibus magna pars tum faciei, tum capillitii defœdatur.

Specierum characteres certiores desiderantur. Sedes est in cryptis seu glandulis sebaceis cutis, in quibus fecernitur unguentum cuti deliniendæ aptum, illud in capillitio copiosum, crassum, furfuraceum est, *strigmentum* dictum, quia strigili seu pectine evertitur, Gallicè *crasse*; in facie vero illud est oleosum, tenuius. Incipimus à duabus tineis benignis.

1. *Tinea lactea*, *croute de lait*; Occitanis *tigne*; *lactumina*, *crustæ lacteæ* Latinis. *Achores* Græcis.

Hæc species omnium mitissima, frontem, temporaque obsidet ut tinea volatica, sed infantibus tantum annuis, bimisve accidit, dum lacte utuntur, unde crusta lactea vocatur. Incipit à phlyctænis seu vesiculis numerosis oleoso succo turgidis, cohærentibus, albis, deinde flavescen-
tibus; illæ vesiculæ exsiccatae, corrugatae fundunt paucum humorem concolorem, blandum, qui exsiccatus crustas efficit easque vel ficas vel humidas, albescentes vel flavas, rarò brunneas, adest pruritus, unde scalpendo infans has crustas avellit, his ablatis, cutis substrata manet nitida,

est non rarò raris foraminibus circularibus pertusa, unde fluit humor viscidus iterum in crustas abiturus.

Sanato morbo cutis illibata manet.

Serpit quandoque tinea lactea in partem capitis posticam, aures, mentum, collum, imò in totum corpus; huic obnoxii sunt alumni pingues, qui succo abundant lacteo, qui nutrices voraces, pingues, lacte turgidas fugunt; accidit hic etiam affectus pueris seminio scrophuloso ut ut nondum evoluti fetis, aut quorum sanguis acrimoniâ peccat ob errores nutricis iracundæ, vino deditæ, scrophulosæ &c.

Hic morbus ablactato infante, mutatâve nutrice, & lacte juniore, tenuiori, minus butyroso adhibito sanari consuevit; his infantibus serior est & difficilior dentitio, alvus ficior, rachitis sæpius imminet, nisi imprudenter repercutiatur, nec quidquam agendum nisi acrimoniâ humorum stipetur, nimiumque in cæteras corporis partes serpat; nutrix in hoc casu eligenda junior, lac minus butyrosus, serosius, blandius, vel victu humectante nutricis edulcorandum, diluendum; alumnus identidem cum syrupo de cichorio composito vel florum persicæ purgabitur, somnus syrupo de papavere conciliabitur, pruritus oleo amygdalarum illito compescetur, abstinendum à tuthia, cerussâ, ne repercutiatur morbus, fluxus percussus foliis betæ faciei, capitive admotis renovabitur, &c.

2. *Tinea volatica, seu volage.*

Lichen Græcis, *vitiligo* & *mentagra* quibusdam, maximè dùm mento inhæret. *Sahafati* Arabum; *ignis silvestris* & *ignis volaticus* vulgò.

Accidit infantibus semestribus, dentitioni pro-

ximis, rarò etiam septennibus dùm primi dentes elabuntur novique succrescunt, quandoque hanc ætatem prætergressis; oriuntur in labiis ac mento vesiculæ gregales & corymbosæ ex quibus serum purulentum dimanat, his elapsis, cutis substrata, erysipelatosæ, mucosæ, parùm rimosa videtur, hic affectus herpetibus crustaceis affinis est, & ratione sedis ad tineas attinet: hoc sanato morbo nulla vestigia in cute supersunt cum sola epidermis læsa sit.

Morbus periculo vacat nisi incaute repercutiatur; inde enim ophtalmia, cophosis, synochus, diarrhœa, imò phthisis, ut ex repressâ tineâ lacteâ, oriri possent, fluxus verò repercussus revocatur appposito emplastro pulvere cantharidum adperso, vel compensetur catharsi identidem adhibitâ aut cusâ occipitis fontanellâ.

Regimen humectans & blandum procedente ætate morbum tollit, interea si acrior sit materies, iusculis, fero lactis, lacte, balneis utendum est, imò ad usum millepedum, cancrorum, martialium, aquilæ albæ deveniendum est; inter topica usitatissimum apud nos est scoria ferri pulverata vulgò *machefer*; laudatur etiam oleum ex papyro, linteo imò tritico combusto, & intra catinos suffocato, oleum olivarum cum pulpâ radicis lapathi vel axungia suillâ eidem pulpæ commixtâ; lapsum crustarum promovet cataplasma è foliis betæ & oleo liliorum vel cremor lactis, vel ceratum Galeni. *Astrucius*. Jam ad tineas malignas deveniamus.

3. *Tinea favosa Astrucii*; *teigne humide à rayon de miel*. *Favi* Latinorum. *Keria* Græcorum. *Kerion* Gorraei, *desinit*. *Meliceris* Aëtii lib. 6. an

Melicerus Celsi lib. 5. cap. 28. Rache humide , debord.

Distinguitur ab omnibus aliis speciebus parvis abscessibus apice albis , corio capillitii vix altioribus , piso non majoribus , qui citra ullam prægressam inflammationem in capite efformantur , facile & spontè vel levi digitorum pressione crepant & fundunt veluti pulvem albo-flavescentem , quæ exsiccata squamas griseas relinquit : hinc similis est alveolis favi melle albido turgidis , unde tinea favina vel favosa dicta est , totum capillitium hisce favis vel crustis sæpè est defœdatum.

Propter sorditiem & purulentiam putredinem acerrimè fetet caput tineam affectum , & ob pectinationis defectum pediculi generantur , inde pruritus & scalptus dirissimus , inde pervigilium , macies , quandoque cum hecticâ , faciei pallore , quod de speciebus maximè intelligendum.

4. *Tinea ficiosa Astrucii tom. 1. pag. 380. Teigne figueuse.*

Est pariter humida & à favosâ discrepat in eo quod in foveolis purulentis sint excrecentiæ turgidæ granis subrotundis , flavis quæ ficuum grana imitantur , unde nomen.

5. *Tinea humida. Teigne humide simple Astrucii ibidem. Sahafati humidum.*

Incipit à vesiculis ut in herpete miliari , quæ in solo capillitio ad capillorum radices observantur , densissimæ , rarò supercilia & mentum attingunt , illæ vesiculæ humore corrosivo scatent , citoque abeunt in ulcera totum ferè caput obsidentia , hinc capillorum delapsus , quasi à tinea insecto erosi fuissent ; differt hæc species à favosâ & ficosâ defectu favorum & granorum quæ in illis obser-

vantur ; omnes tres humidæ sunt , unde differunt à sequentibus quæ siccae & curatu difficiliore sunt.

Ad curandam tineam humidam non rarò sufficit capillitio tonso caput abstergere ope mellis , cataplasmatibus instar appositi , quod post sex horas circiter auferitur & iterum bis aut ter novum mel applicatur , & sic crustæ auferuntur ; si verò cuticula rubeat , teneriorve sit , sufficit bis aut ter applicuisse butyrum , vel cremorem lactis : cutis sic deterfa sanatur & capilli dein succrescunt , quod vix aut rarò accidit in tineis siccis quæ propriè apud nos *Rasques* nuncupantur.

In curatione tineæ siccae seu malignæ , si quoddam virus syphiliticum , scrophulosumve lateat , illi prius occurrendum est remediis propriis , deinde verò si sola sit acrimonia sanguinis , ea corrigenda jusculis diluentibus , lenientibus , diureticis , additis etiam præparatis mercurialibus , phlebotomia & catharsis identidem repetuntur , in macilentis balnea , serum lactis , lac ipsum ante curam radicalem præscribuntur , quibus præmissis ad topica deveniendum est. Necessaria est in hoc morbo pilorum eradicatio , quæ fit ope picis fusæ quâ lintea obducuntur , hæc verò in diversa loca-menta divisa applicantur calidè capillitio tonso & per octo dies relinquuntur , illa cuti capillitioque fortiter adhærent & post octiduum avelluntur , verum antea removendæ sunt omnes crustæ , ut in tineâ humidâ ope urinæ , vel butyri , mellis , vel cerati , vel foliorum syymbrii in axungia suillâ decoctorum , eaque semel vel bis capiti per horas viginti quatuor imponi debent ; factâ avulsione emplastri , tegitur caput vel unguento sancti Ludovici in Nosocomiis cogniti , vel foliis

betæ butyro oblitis, quod iteratur per aliquot dies, usquequo inflammatio vel irritatio compescantur.

Sedatâ omnino inflammatione e'uitur caput urinâ calidâ vel decocto brassicæ rubræ, aut fumarie, radicum lapathi, enulæ campanæ, imò è lixivio cinerum leviori, & dein ulcera curantur quotidie appositis plumaceolis, digestivo unguento onustis, deinceps verò solo balsamo Arcæi; pars capillitii quæ coloris est rosei sanationis spem proximam facit, at quæ albescit vel nigricat diutius resistit aut sanata revertitur.

Itaque hæc ultima loca tegenda sunt unguentis acrioribus, ut balsamo viridi vel fusco, quod ingreditur basilicum & præcipitatum rubrum: si quæ sint excrescentiæ, ut in lupinâ, eæ forficibus sunt resecandæ vel præcipitato rubro, imò lapide infernali sunt erodendæ.

Cum tinea cicatrice obducitur, cathartica identidem præscribenda sunt; in hac curatione tempestas mitis est eligenda, sæpè etenim vidi supervenire tussim, febrem ephemeram, & non rarò anasarcam, quibus non ita facile liberantur tineosi, dimisso ad aliud tempus tineæ curandæ negotio.

6. *Tinea porriginosa* Astruc. tom. 1. pag. 381. *teigne de son ou farineuse*. 1^{re}. *Rache farineuse*. *Pityriasis* Pauli Æginetæ. *Furfurisca* Gilberti Angli. *Porri*go multis. *Tinea furfuracea* Sennerti.

Est ea cujus exulcerationes rimas quasdam altas tantummodò cudunt easque ficas & callosas, continuòque scatent furfure albescente copioso, & inter pectinandum deciduo.

7. *Tinea crustacea* Astruc ibid. *Teigne crouteuse*, 2^e. *Rache sèche*.

Ea est cujus ulcera crustis cinereis nigricantibus vel lividis & foedissimis tecta sunt.

8. *Tinea lupina* Astrucii. *Teigne lupineuse ou écailleuse.* 3°. *Rache sèche.*

Est ea sicca tinea quæ gerit ulcera squamis & callis incrassatis lupinorum vel cicerum instar capitatis marginata.

Tineosi fetent capite, sæpè pediculis obsidentur, scalptu squamas avellunt & caput cruentant, vix dormiunt, macilenti, pallidi, tabidi evadunt, ephemerâ sæpè tentantur, repressâ frigore tineâ potissimum pilis eradicatis incidunt plures in anasarcam initio febre stipatam.

9. *Tinea syphilitica* Heisteri, *chirurg. part. 2. libr. 5. cap. 10. Rache vérolique.* Scabies venerea capitis.

Ea species est crustacea, alba, farinosa circa tempora & frontem cum coronâ veneris, seu varorum serie in ambitu frontis, nec non cum herpete farinaceo aurium, atque si malum inveteratum sit, cum tophis & gummatibus infra cutem in diversis capitis partibus.

In hac specie non solum requiruntur remedia syphilidi propria antequam topica adhibeantur; verum inter ipsa topica prudens litus mercurialis sæpè necessarius est.



O R D O S E X T U S.

I C T E R I T I Æ.

D *Ecolorationes* Plateri. *Cachexiæ icteritiæ* Frid. Hoffmann.

Sunt morbi quorum præcipuum symptoma in constanti coloris nativi mutatione consistit. *Icteritiæ* vulgo vocantur, & icteri flavi, albi, virides, nigri &c.

Theoria colorum primaria seu Newtoniana horum diversitatem repetit à molecularum pollicis millionesimarum crassitie & densitate, verum à sensibus remotior ea est, quàm ut praxi medicæ possit applicari, adeoque ad humoris in cute prædominantis colorem tum nativum tum alteratum confugimus ut icteritiarum causas intelligamus: ex lymphaticorum & sanguineorum vasculorum proportionem sanam pendet color roseus cutis, fibrarum verò omnino exsanguium color est albus ut scleroticæ, quod intestinorum, musculorumque constanti elutriatione comprobatur; si humor quem glandulæ sebaceæ cutis effundunt exsiccet, sole torreatur aut pravâ sanguinis crassi vitietur, color nativus immutatur & in luridum livescens, flavum, brunneum abit, quod in morbis hujusce classis & potissimum hujus ordinis familiare est.

Rubescit cutis in phlegmasiis, quia cum cruor solito majori vi impellatur in vasa ultima, is lymphatica subit, cætera dilatat, unde proportio nativa colorum mutatur, seu ruber horumce vasculorum color prædominium tenet. In hydro-

pibus, ut anasarca pallor occupat artus, seu albescit cutis, quia non est sanguini vis sufficiens ut ad minima usque vascula cutis perveniat, hinc color albus natus cutis & lymphæ prædominatur.

In aurigine etiam languet vis trusiva cordis, sanguis ad cutanea vasa vix pertingit, aliundè verò lymphæ est bilis colore perfusa, unde flavus vel luteus color eminet.

Pallor in omnibus ferè chronicis cachecticis observatur, quia robur facultatis vitalis in omnibus languet, unde cruor non sufficienti vi accedit ad vascula cutis, ut ea subire possit; sed paulò patientiores venas ad cor revertitur, quæ cum venæ non sint pellucidæ adinstar minimarum, rubore suo cutem non suffundunt: quare verò tam facilè venas majusculas cruor subeat, non ita verò minimas? ratio est quia affrictus quos fluida patiuntur in tubulis sunt reciproce ut eorum diametri, & quod globulorum lymphæ atque suæ divisioni hi globuli resistunt aliquantulum, unde patet quod vis quæ sufficit ad trudendum globulum cruoris indivisum per vas majus, insufficientis sit ad illum trudendum per vas multò minus, eumque in minores globulos dividendum: hæc theoria firmatur experimentis hydrodynamicis, quibus constat quantitatem fluidorum quæ ex eadem altitudine delabens transit per vasa capillaria diversæ diametri esse in ratione triplicatâ diametrorum, quod certè non accidit nisi ubi vasa sunt capillaria; cum itaque ab eadem vi trudente quantitas adeò exigua subeat vasa capillaria minima, evidens est multò majorem esse minimorum quàm majusculorum vasorum resistantiam ab affrictu oriundam.

Ex his patet cur vel languente vi vitali palleat illicò facies ut in terrore, metu, fyncope; cur etiam crescente angustia capillarium, ut à frigore, cutis illicò palleat; cur demùm in chronicis cathecticis pallor sit symptoma familiarissimum.

Est & aliud symptoma chlorosi, aurigini inveteratæ, omnibus hydropibus tum partialibus tum universalibus familiare, quod leucophlegmatiam Platerus, nos verò phlegmatiam nominavimus, scilicet in his omnibus morbis si inveterascant, extrema ima tument oedematosè, id est cum mollitie; si verò subito fiat tumor, ut in anasarcâ subitaneâ, tumor est quidem albus, sed simul firmus; horum verò phœnomenorum theoria vulgaris falsa mihi videtur.

Ut rationem eorum intelligamus observandum est arterias non solum tenuioribus, sed laxioribus parietibus esse præditas quâ proportionè à corde recedunt, seu in capillares tubos tum sanguiferos, tum lymphaticos dividuntur; vis autem fluidorum adversus arteriolarum parietes, seu pressio lateralis continuò simul decrescit magis ac magis, ita ut quæ in aortæ trunco erat maxima & septem pedum altitudini æqualis, in venulis sit minima & saltem duodecies minor; sanguis ergo & lympa intra minima vascula, minimè premit parietes suorum vasorum, liberrimèque versus majores venas progreditur. Verùm si quædam pars omnium ramorum ejusdem arteriæ obstruatur, quod in hac classe vulgo accidit, tunc pressio lateralis sanguinis in sua vasa augeatur, quia hærens sanguis experitur pressionem subsequenti columnæ, quod non accidit quando uniformi cum subsequenti passu progreditur; hinc itaque fit ut à retro cumuletur, & si omnes ferè

rami obstructi sint, tunc pressio lateralis in illis vasis non minor est quàm in trunco ipsomet arteriæ. Cum itaque illa vasa capillaria sint tenuiora, vel laxiora trunco arterioso, premanturque tamen non minùs quàm ipse truncus à fluido contento, illa mirè diduci & intumescere necessum est, cùm intumescencia vasis sit proportionalis pressioni laterali, quam intùs patitur, & ejus extensilitati seu tenuitati & laxitati parietum.

Ex his intelligitur hærente quomodocumque fluido in minimis vasis, illud majori vi pressurum esse vasorum suorum parietes, quantò majorem à subsequente sanguine experitur pressionem, & quantò minus ab hac pressione id in venas promovetur.

Hinc etiam patet cur lymphæ in cellulosi textus cavitatibus hærens, illum textum distendat, ita ut in anasarcâ subitò factâ tumor cutis fit albus simul & firmus, quippe firmitas textus cellulosi à cute coerciti respondet pressioni majori quam lymphæ illic congestæ experitur à retrosequenti fluido; cùm verò successu temporis ipsius cutis textus flaccidus evasit per moram lymphæ serum suum dimittentis, tunc expansio textûs cellularis non coercetur, & elasticitate cutis deperditâ tumor est mollis & verè œdematosus.

Quorsum verò partes infimæ magis turgescant, ut pedes vespere & facies mane? vulgo putant Medici hoc pendere ex pressione quam venæ ab aquis in abdomine effusis experiuntur, unde fit, aiunt, ut nec sanguis nec lymphæ possint ex extremis reverti ad cor eâdem quantitate quâ ad extrema devenerant. Verum ubi nullus est ascites, ut in chlorosi, idem accidit & alia de

478 GENERA ET SPECIES

causâ deducendum est ; cùm viget vis vitalis cordis , vis gravitatis lymphæ vix ulla est , si cum vi trusivâ cordis conferatur , adeoque vis vitalis lympham & cruorem expeditè circumducit ; verùm si vis vitalis multùm decreseat , ut in longis morbis , sero simul abundante in sanguine , tunc vis gravitatis lymphæ non evanescit ad vim cordis collata , quippè respectivè ad statum sanum major evadit , & tunc temporis ea regit fluida in quibus vis trusiva cordis immutata est , inde itaque fit ut lymphæ in partes imas & decliviores abundantius feratur quàm ut per vim cordis reduci queat ad superiora ; lymphæ itaque per noctem defluit in partes decliviores , ut in manus , lumbos , faciem & post stationem diurnam pedes & tibias distendit.

Textus autem cellularis ubique corporis obvius viam præbet huic lymphæ serosæ , quæ fibras successivè emollit , unde debilitas major , anorexia , aliaque mala ferè insanabilia , quibus chronici morbi terminantur.

XXX. Aurigo , Jaunisse.

Icterus flavus. Icterus viridis. Morbus arquatius flavus. Morbus regius. Ictericia flava. Anglis Jaundice. Occitanis Estourisses. Ileus icterodes Hippocratis de intestin. affect. pag. 556. Foessii.

Est scleroticæ primùm , deinceps verò totius cutis color flavus , aut ejus viroris , quem Gallicè *feuille morte* appellant.

Unde differt à melasictero cujus color est fuliginosus , atrolividus , aut ex viridi nigricans , ac

partim verè ater; dicitur aurigo à colore aureo.

In chlorosi cachexiâ dictâ foedus, obscurè luteus est sæpè cutis color, *bazanée*, sed sclerotica albissima remanet, unde ab aurigine discrepat.

Auriginis symptomata sunt color luteus in albo oculorum, in temporibus, collo, dein in toto corpore; imò in ipsis carnibus & ossibus; si inveterata sit, urina crocea, feces griseæ, alvus tarda, pigritia, animi languor, visus obscurus, ac rarò omnium objectorum apparens flavedo, teste Hoffmanno, pruritus & ariditas cutis; sæpiùs præcessere hepatalgia, flatulentia, & in cadavere quandoque obices effusioni & excretioni bilis oppositi, ac calculi cystici reperiuntur.

Hujus morbi species aliæ chronicæ, aliæ acutæ; dantur aurigines aliis morbis supervenientes, seu criticæ, sæpè fugaces, symptomatice Neotericis dictæ, aliæ constantes primordiales, seu verè morbosæ protopathicæ.

Principium auriginis est obstructio vasorum biliariorum, & bilis refluxus in sanguinem; ille verò refluxus fluidi adhucdum tenuis, seu liquidioris minimè repugnat legibus circulationis quæ à legibus motûs non differunt juxta quas bilis debet eò deferri, ubi minor est resistentia, si undeque prematur; minorem quandoque esse resistentiam in refluxu, quàm in influxu, dùm vasa secretoria obstruuntur, & hepar membranâ spasmodicè contractâ premitur, facile intelligimus. Hunc motum retrogradum in ultimis vasis, quo cruor & lymphæ ex venulis in arterias repellitur, observavi sæpiùs ope microscopii in mesenterio vivorum animalium; an verò humor flavus, non biliosus, seu in hepate minimè elaboratus gigni possit in sanguine dubitant plurimi, licet similis in

aurium cerumine, & in statu morboſo, in cryptis palpebrarum, in linguâ, ſemine, pure, aliisque humoribus obſervetur citra ullius bilis indicium; omnia ferè echymomata antequam reſolvantur è lividis flava evadunt, nec quiſquam in his bilem incuſare voluerit.

Hujus generis plures ſunt ſpecies quæ propriam medelam expoſtulant; multiplex adeò malum, ait Meadius, multiplicem curationem expoſtulat. Sic juxta ipſum datur aurigo frigida nobis dicta, in quâ feces ſunt albæ, alvus conſtipata, & metus eſt ne æger in phlegmatiam delabatur; huic competunt calida aperientia, ſaponacea & rhabarbarina, thermæ, &c. In ſpecie verò nobis calidâ dictâ feces ſunt liquidæ, bilioſæ, acres, metus eſt ne æger in tabem abeat, & diluentia, ſerum lactis, ſedantia, acidulæ, quandoque lac ipſum, conveniunt.

1. *Aurigo febrilis* Sydenham. cap. 1. ſect. 5.

Eſt ea non quæ hepatitidi, nec quæ intermittenti, ſed quæ feбри continuæ, & ſæpiùs tri-tæophiæ, ſeu feбри bilioſæ ſupervenit, ſive criticè, ſive, ut aiunt, ſymptomaticè.

Ea autem cognoscitur ex eo quod primis tribus diebus non accidat, ſed ſubſequentibus; ſi à quarto ad ſeptimum, mali eſt ominis, ſeu ſymptomatica habetur; ſi verò ſeptimo, nono, undecimo, aut decimo quarto, ſalubris eſt, ſeu critica.

Cognoscitur etiam ex eo quod in illâ nec alvus ſit aſtrieta, nec feces grifeæ, ut in aliis, ſed bilioſæ; nulla proinde incuſari poteſt ductuum biliferorum obſtructio, aut conſtrictio, ſed bilis copia, & activitas major.

In hac ſpecie alternatim præſcribenda cathartica & levia aperientia hepatica dicta, inter quæ
laudatur

laudatur decoctum radicum fragariæ cum passulis, larga apozemata ex cichorio, endiviâ, taraxaco, agrimoniâ, anserinâ, additis si lubet floribus hyperici, calendulæ, croco, cremore tartari, aut tartaro vitriolato.

In aurigine salubri quæ sub declinationem morbi accidit, ægrum lecto detineri ut facilius perspiret, suadet tantum Sydenhamus.

Auriginem quæ ante septimum diem in acutis contingit, minimè perniciosam esse testatur Averrhoes *lib. 4. Colliget. cap. 43.* Confirmat ipse Hollerius, & constat ex epidem. ipsius Hippocratis, modò tamen superveniat hæmorrhagia, vel sudor, &c. *Vide de his Schenckium, lib. 3.*

2. *Aurigo accidentalis. Jaunisse critique & symptomatique.*

Ea est quæ morbis acutis supervenit, & fugax est; accidit intermittentibus ope kinkinæ suppressis, observante Ramazzino. Talem vidi in tertianâ caroticâ dictâ, quæ septimâ die superveniens critica & salutaris fuit, ac præscripto cathartico intra triduum evanuit.

Quæ verò hepatitidi conjungitur singularem meretur attentionem, & pyrexia acutâ stipatur, de quâ alibi; accidentali annumeranda est quæ à gravi iracundiâ pronascitur, de quâ legatur Frid. Hoffmannus; item & quæ à commotione factâ per catharticum, aut emeticum, ob stricturem spasmodicam ductus choledochi, quæque facile & cito medicamentis debellatur.

Gravidas sub gestationis finem aurigo quandoque invadit, quæ tempestivâ sanguinis missione facile supprimitur.

Eò etiam referri debet aurigo quæ in febribus, citra hepatitidem supervenit, de quâ Hippocrates,

lib. 4. aphor. 64. » Quibuscumque per febres
 » die septimo, aut nono, aut undecimo, aut
 » decimo quarto, aurigo incidit, bonum &
 » salutare est, nisi dextrum hypochondrium ob-
 » duruerit.

Illæ omnes aurigines accidentales lenibus catharticiis tolluntur, urinæ croceæ fluxu copioso excitato, & sine notabili hepatis obstructione producuntur.

Aurigo critica in pleuritide biliosâ septimo accedens die. *Foresti observ. 35. libr. 26.*

3. *Aurigo Indica Bontii, lib. II. cap. 8. Mead. monita, pag. 163. Couzier, Diar. M.d. Décembre 1757.*

In Mascarinâ Insulâ incolæ procerâ & decenti staturâ gaudent, sed omnes colore luteo, vel aurigine habituali afficiuntur, & quovis morbo perierint, semper vitiosus reperitur hepatis status.

Calor excedens, immodicus vini sacchari, aut vini, mellis, ac caffè usus est-ne incusandus?

Hybridæ apud *Martinicanos*, vulgò *les Metifs*, utcumque benè se habeant, quoniam Indi vel Indæ proles sunt, quorum color est obscurè luteus, flavos habent oculos. *Labat, Iter in Americ.*

Mexicani colore leonino, vel obscurè flavo donantur.

In Insulâ *Lophao*, juxta Insulam Timor, color faciei est aurichalceus, seu cupri lutei, capilli nigri, effusi.

In novâ *Guineâ* color cutis est brunneo-flavus, statura gigantæa, vigor, agilitas magna; nudi sunt nisi quod folium genitalia tegit; mulieribus mammæ ad umbilicum descendunt, coitus coram cœtu celebratur, nullum cultum servant.

Apud *Molucanos* viri colorem pomi cydonii,

MORBORUM, CLASSIS X. 483

sed paulò obscuriorem habent, oculos magnos, supercilia longa, capillos diffusos; mulieres verò sunt albæ.

Maldivenses colorem olivaceum, cutem pilosam, corpus nudum habent, excepto cingulo *pagne* dicto; sed plures mulieres albæ sunt.

Siamenses habent faciem rhombæam, oculos parvos, conjunctivam luteam, labia crassa pallido colore tincta, dentes nigros ob Bethel quod continuo mastificant, faciem brunneam rubro distinctam, nasum brevem, aures longas, pendulas. Magnates pedes & tibias cæruleo tingunt.

4. *Aurigo à venenis* Ettmuller. *Cachexia icterica*, pag. 263. tom. 1. Marcell. Donat. *Histor. Medic. mirabil. lib. 1. cap. 7.*

Ex araneorum morfu Joel. *Praxi de venen. p. 126.*

Ex viperæ morfu Lusitan. *libr. 5. Med. princip. histor. 29.*

Characius viperâ demorsus hanc auriginem passus est. Haller. p. 797. *Comment. in Physiol. Boerhaav.*

A morfu canis rabidi Bartholin. *cent. 3. hist. 4.*

A morfu sciuri Ephem. *Nat. Curios. Dec. 2. ann. 9. observ. 188.*

Pathemata animi hos morsus comitantia aurigini excitandæ apta esse suadent observationes auriginis à meris pathematis excitatæ, ut ab *irâ* River. *centur. 2. observ. 9.* à *tristitiâ*, nuncio gravi, Helmont. *sextupl. digest. Act. Med. Hafniæ vol. 3.* Idem ferè testantur curationes auriginis quæ à pathematis suam tantum energiam habent; ut curata aurigo à pediculis vivis assumptis Ephem. *Nat. Cur. Dec. 2. urinâ in acervum formicarum emissâ*, applicato lucio pisce ad scrobiculum cordis, aliæque curæ sympatheticæ in Ephem. *Nat. legendæ.*

Auriginem à morſu viperæ oriundam Meadius tribuit ſpaſmodicæ conſtrictioni cyſtidis felleæ, & canalis coledochi; in illo caſu demulcenda bilis acrimonia, & convulſivi motus anodynis, narcoticis ſedandi. Vide Meadium *mechanica accunt of poisons, eſſai 1. ejusque monita pag. 159.*

Galenus obſervavit Imperatoris ſervum qui vi- peras venari ſolebat ab hoc animali demorſum, viridi, porraceo colore totum corpus perſuſum habuiſſe. *Galenus de locis affectis lib. 5. cap. 8.*

Lanzoni (*Act. Phyiſic. obſ. 96.*) obſervavit hominem in manu dextrâ à fele demorſum, in- ſigni dolore & tumore manûs correptum fuiſſe, quibus aurigo ſucceſſit quæ per quadraginta dies duravit; & in altero quem canis momorderat, eundem morbum pertinacem obſervavit Ill. van- Swieten, *aph. 916*

Aurigo à morſu ſciuri *Ephem. Natur. Cur. Dec. 2. ann. 9. obſerv. 188.*

5. *Aurigo plethorica. A graviditate* van-Swieten *in aphor. 930. Icterus à plethorâ* Frid. Hoffmanni *de cachexiâ ictericâ obſ. 3. A menſum ſuppreſſione* *Ephem. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 4.*

Inter principia auriginis primarium eſt plethora, ſeu major ſanguinis & humorum, quam natura fert, copia; cum enim circulatio ſanguinis per hepar ſit tardior quàm in aliis partibus, quippè cùm ſit in venâ portâ jam retardatus, eum à mole nimiâ ſanguinis cordi reſiſtentiam offerenti ulterius in hepate retardari, & ipſum ſanguinem inſpiſſari neceſſum eſt, unde ſupprimitur bilis excretio.

Inter plethoræ principia non ſolùm vita deſeſ, victus opiparus, ſed & ſuppreſſio evacuationum ſolitarum, ut catameniorum, & graviditas etiam accenſeri debent; hæc verò ſpecies phlebotomiis

diluentibus, diætæque severiori, ac exercitio cedere consuevit.

6. *Aurigo ab obstructione* Bonet. *Sepulchret. obs.* 1. 4. 11. 23. 15. 30. *appendic.* 6. *Foresti observ.* 20. *Amat. Centur.* 4. *observ.* 83.

Ea est in quâ sensibilis est hepatis obstructio, renitentia vel durities sine tamen calculis cysticis, sine febre, quæque à bilis crassitie, spissitudine censetur pendere. Hæc nauseam & gastrodyniam inducit. Si lobus anticus hepatis, & juxta Veteres, si pars hepatis concava afficiatur, ea hepatalgiâ apyretâ stipatur. Nausea autem vel est à distractione ventriculi sympathicâ, vel à caco-chyliâ biliosâ eum onerante.

In primo casu emetica minimè conveniunt, sed phlebotomia quam dolor hepatis indicat, videtur præmittenda, dein lenia cathartica & aperientia sunt præscribenda. Si verò nullus sit dolor hepatis, ne quidem à pressione hypochondrii, & tamen sint nausæ; præcesserit error in victu, tunc indicantur emetica sed lenia; nam à fortibus non rarò hepar inflammatur, & si sint calculi in cystide felleâ, illi ab emetico incuneati possent dolores atroces, seu hepatalgiam calculosam & periculosam inferre.

Illâ aurigo posset subdividi in calidam & frigidam. *Calida* est quæ à calidis medicaminibus exasperatur ob siccitatem & acrimoniam humorum, tensionem & erethismum solidorum, bilis calorem & acredinem. In hac conveniunt juscula diluentia cum pullo, plantis cichoraceis, ut cichorio, endiviâ, taraxaco, serum lactis leviter chalybeatum, asellis onustum, cum succo fysimbrii, cichorii, &c. aquæ acidulæ.

Verùm in aurigine *frigida* in quâ nullus dolor

486 G E N E R A E T S P E C I E S

hepatis, temperamentum pituitosum, pulsus mol-
lis & tardus, possunt adhiberi ptisanæ, juscula,
aliaque medicamina fortiora, bili spissæ resol-
vendæ aptiora, quò spectant ballotes & marru-
bii albi verticilli in jusculo, radices brusci, aspa-
ragi, martialia, aquæ thermæ, sapo etiam
ad plures drachmas deglutitus.

7. *Aurigo purulenta* Boneti *Sepulchr. obs.* 22.
23. 25. Forest. *observ.* 10. *lib.* 19. Van-Swieten
in aphor. 934.

Ea est species quæ ab hepate suppurato, ulce-
roso apostemate, vel vomica affecto dependet,
quam in Indiis Orientalibus familiarem memorat
Bontius, *lib.* 11. *cap.* 8. de quâ speciatim agit
Ill. Meadius *in Monitis pag.* 263.

Præcedunt signa hepatitidis non resolutæ, adeò-
que pyrexia acuta, dolor hypochondrii dextri
cum tensione, ventriculi dolor, nausea, &c.
succedit hectica, macies; morbus chronicus est,
& sæpè lethalis, ab ulcere totum jecur quandoque
absumitur. Inveni in hoc casu hepar excavatum
& farctum, massâ flavescente crassâ, ovis intri-
tis simili; nulla salutis spes est, nisi abscessus ex-
trorsum vergens aperiatur, & inde pus foras emit-
tatur, quæ operatio aliquoties successit. *Vide hepa-
talgiam apostematosam. Celsum, libr.* 4. *cap.* 8.

8. *Aurigo febricosa*, seu à febris intermittente
Ettmuller. *pag.* 264. *Icterus periodicus* Frid. Hoff-
mann. *obs.* 5.

Est illa species quæ per periodos recurrit cum
febris intermittenti. Femina quadragenaria per
annum laborabat hac specie, quæ quolibet die
solis cum paroxysmo febris, scilicet frigore,
rigore, dein calore & vomitione reverteba-
tur; aurigo per biduum durabat, & singulis

hebdomadis revertebatur; eam verò à veneno febris intermittens erraticæ 2^e. Class. 2. pag. 335. oriri existimo.

Aurigo quartanæ succedens est omnium frequentissima. De aurigine quartanam suppressam subsequente vide Junckerum *de ictero*, cautelâ 19.

9. *Aurigo calculosa Boneti*, *Sepulchret. obs.* 8. 9. 22. 23. 25. &c.

Icterus à colicâ convulsivâ Mead. *Monita*, pag. 159.

Icterus à spasms Frid. Hoffmann. *paragr.* 2. *à colicâ biliosâ spasmodicâ*, id. *obs.* 1.

Est meo quidem iudicio illa species quam calculi cystici excitant, dùm natura eos interdum intra canalem choledochum trudere conatur; si enim ab his conatibus abstineat natura, nullus nec dolor, nec aurigo supervenit. Secto cadavere Consiliarii D. Maurin invenimus centenos calculos pisiformes in cystide felleâ, qui nec auriginem, nec dolorem ullum unquam creaverant; is autem obierat dysuriâ calculosâ; verum dolorum spasmodicorum, qui in hepatalgiâ calculosâ vigent, atrocitas, pertinacia & periodicus recursus cum aurigine, hunc morbum declarant, dolores illi in scrobiculo cordis versus hepar vehementes sunt, simulque ad musculos thoracis extenduntur, illi ut plurimum excruciant paucis à pastu horis, cùm bilem ad duodenum mitti opus est. Hujus curationem vide in hepatalgiâ calculosâ.

Frid. Hoffmannus & Meadius existimant sine calculis etiam à colicâ flatulentâ, convulsivâ; ab irâ, à viperæ morfu, validam & subitanam fieri constrictionem spasmodicam ductuum biliferorum; unde refluxus bilis in sanguinem, atque in hac specie phlebotomias, anodyna & diluentia convenire putant.

488 G E N E R A E T S P E C I E S

10. *Aurigo typhodes* Lining. *Diar. medic. mai.* 1758. pag. 408. vide *Typhum icterodem* Class. 2.

Morbus est in Carolinâ meridionali, aliisque Americæ plagis endemius, cujus primum stadium occupat ephemera trium circiter dierum, secundum stadium, tertiumque exerit auriginem cum febre malignâ conjunctam maximè lethiferam.

11. *Aurigo hepatica* Boerhaavii de *hepatitide aphor.* 914. Fernelii *pathol.*

Est illa species quæ cum febre acutâ noctu exacerbantes, dolore, tumore, vel tensione in hypochondrio dextro, sæpè tussi, dolore scrobiculi cordis, aliquali dyspnœâ, &c. accidit; illius species plures numerat Boerhaavius quæ tantum sunt varietates. Maximè discrepat ab aurigine illâ quæ vel quartâ circiter die vel post septimanam supervenit triteophiæ ardenti seu febribus biliosis, quæque à nobis inter fugaces accensetur: sed quidquid contrarium suadeat Boerhaavius, rarissima est, ut notat Fernelius, & è decem hepatitidibus vix una aurigine stipatur.

Curatio eadem est ac hepatitidis, seu exigit phlebotomias repetitas, potum diluentem leviter resolventem & lenes catharSES, si verò sanatâ hepatitide supersit aut subsequatur aurigo, alia omninò species est.

12. *Aurigo Neophitorum* Juncker de *ictero*. Van-Swieten *aphor.* 950. Ettmuller. *Valetudinar. infantil.* pag. 113.

In recens natis infantibus facilè curabilis aurigo accidit ob meconium intestina infarciens, impeditur bilis effluxus in duodenum; unde aurigo; quandoque etiam in lactentibus colostrum caseosum eundem effectum inducit. Saponis veneti scrupulus in aquæ unciiis tribus dilutus, addendo

unciam fyrupi cichorii cum rheo, si cochleatim detur sæpius de die, solvit hæc concreta, abstergit blanda intestini viscera, & simul hanc saburram per alvum expellit, aut leni cathartico saburra illa cum bile evacuatur.

13. *Aurigo hysterica* Sydenhami de *colicâ hysterica*, cap. 3. sect. 4.

A colicâ hysterica Sydenhami, Raulin de *morbis vaporosis* pag. 17.

Illa species paroxysmo gastrodyniæ hystericæ non rarò supervenit, sed intra paucos dies spontè evanescit; idem accidit in colicâ hypochondriacâ; si verò moras nectat, adhibeatur apozema sequens.

Recipe radicum rubiæ, curcumæ ana unciam unam, chelidonii majoris cum toto & summitatum absinthii ana manipul. unum; coque in æqualibus partibus vini rhenani & aquæ fontanæ ad libram unam, in colaturâ dissolve fyrupi de quinque radicibus uncias duas; fiat apozema de quo capiat libram semissem calidè manè & serò usquequo convaluerit.

Juxta ill. Raulin, illa species non nisi hysteris longo morbo debilitatis, hysteralgias aut ileum hystericum passis accidit cum summâ animi, & corporis prostratione; num à ductûs choledochi spasmodicâ constrictione ut putat Frid. Hoffman? Exemplum processûs curatorii in aurigine ab obstructione. Initium ducat phlebotomia, deinceps semiuncia vini emetici cum olei amygdalar. unciâ unâ aut alterâ, succedat per multos dies potus copiosus ex decocto radicum fragariæ, acetosæ, althææ, glycyrrhizæ: incoquendus in quovis jusculo manipulus endiviæ, cichorii, alsines, chærophylli, acetosæ, betæ, in alterutro ex his jusculis adde cremoris tartari drachmam unam, nitri grana xv. vesperè clyisma laxans &

postea purgandum cum salis ephroniensis & syrupi de rosis pallidis ana unciâ unâ, vel cum folliculis fennæ & tamarindis, si resistat morbus, ad aquas acidulas ferrugineas devenias: in temperamentis frigidis, pituitosis, maximè si quartana contumax præcesserit, quod frequenter accidit, aquæ thermales per triduum propinandæ, juscula in quibus verticillus marrubii albi aut etiam ballotes incoc-tus sit specifica censentur observante D. Baux Medico Nemauf. percelebri; elixirium vitrioli, terra foliata tartari ab aliis laudantur. In aurigine epidemicâ quæ Genuæ vigeat in exercitu Hispanico Comes Ponticelli Archiater absumi jussit totum qui fuit in urbe saponem, ipsum etiam quo facies à barbitonsoribus delinitur, & sic sanata est illa epidemia; vulgò nimis indulgetur emeticis catharticis acribus, & aperientibus calidis, ubi diluentia sufficiunt.

Sydenhamus in aurigine vulgari præscribit catharticum quarto quoque die repetendum, & diebus intermediis electuarium ex conservâ absinthii, corticis aurantiorum, angelicæ conditæ, nucis moschatæ conditæ, pulveris ari & chalybis, extracto gentianæ, cremore tartari & croco cum aquis mineralibus.

XXXI. Melasicterus, *Ictere noir.*

Melanchlorus Fernellii *pathol.* *Icterus niger* Auctorum. *Icteria nigra*, & *viridis* Foresti. *obs.* 23. *lib.* 13. *Melas icteros* Græcis recentioribus.

Est morbus ut plurimum diuturnus, apyretus, qui cutem ferè universam colore nigro, vel diffuso vel guttato & maculoso deturpat.

Inmelanchloro, ait Fernelius, coloris flos pro vivido obscurus primùm, deinde sublividus & subniger nulla evidenti occasione apparet, corpus quidem minus quam in aurigine ingravescit, mens tamen magis imaginibus perturbatur, quæ metûs & mœstitiæ plenæ sunt; nec dejectio, nec urina de nativo statu manifestè decedit.

1. *Melasiçterus diversicolor*. Ephem. Nat. Cur. cent. 5. obs. 42. pag. 62.

Visa est aurigo totâ facie ad guttur viridi, dextrâ corporis parte atrâ, sinistrâ verò flavâ, urina verò modò atra, modò viridis excernebatur.

Auriginem totam viridem vide in chlorosi.

Auriginem dimidii corporis cum hemiplegiâ, Ephem. Nat. Cur. centur. 3. & 4. obser. 64.

2. *Melasiçterus à veneno*, Marcell. Donat. lib. 2. cap. 9.

A scorpionis ictu oritur & totum corpus maculis nigris conspergitur, quod de scorpiis regionum calidarum valet; de Bononiensi ægro agit Donatus. In nostris regionibus hæc infecta veneno carent, quidquid in contrarium afferat ill. Mau-pertuis in Act. Acad.

3. *Melasiçterus periodicus*; livor totius corporis periodicè recurrens Manget. Biblioth. Med. pract. de cutis morbis pag. 844.

Infanti unius anni benè valenti mense Februario derepente sine ullâ præcedente causa toto corpore factò livido non aliter ac si strangularetur, integrâ tamen mente sine ullo sensu doloris, nisi quod caput parum inclinarit ac si somnolentus esset, cum antea infans ille ecclampsia fuisset obnoxius quoties nutrix menstrua experiebatur, præscripsit Reygerus pulverem Marchionis cum speciebus de hyacintho & antimonio dia-

phoretico in aquâ cerasorum nigrorum ; livor ille evanuit , ast alternis diebus eadem horâ livor tertiâ , quartâ , quintâ vice redivit , minor tamen & sine ullo frigore , quod ultra horam perseverabat , sed adhibitâ catharsi & iterato priori medicamine , æger sanatus est. An ecclampsia , an à tertianæ febris veneno ?

4. *Melasiçterus alphas* Collect. Academ. tom. 3. pag. 332.

An *melas* Celsi lib. 5. cap. ultimo ?

Morphæa nigra Carol. Reyger. *Dartre noire*.

Cognoscitur ex maculis subrotundis , nigris , planis , glabris nec prurientibus , nec dolorificis per totum corpus dispersis ; hæ maculæ intra noctem accedunt. In duabus puellis has observavit Reygerus , atque eas pro scorbuticis habuit , quas spiritu cochleariæ in syrupo fumaricæ præscripto , intusque sumendo facile fugavit. Cur verò herpetem nigrum has vocat non intelligo. Hic affectus à morphæâ Arabum multifariam discrepat , fugax enim est , nec maculæ sunt cute depressiores , nec pilis albis obsitæ , eæque omnes aciculâ tusæ cruorem fundunt ; differt verò extensione macularum & colore à phænygmo punctato.

In hoc differt alphas niger à morphæa nigra seu albaras nigra Arabum , quod in hac vitiliginis specie sint excoriatio & squamæ , quæ in alphi nigro non sunt. Sennert. de vitilagine lib. 5.

5. *Melasiçterus scorbuticus*. *Blak-leg* Anglorum *Içterus niger scorbuticus* Galen. de signis scorbuti.

Vide *arthritidem scorbuticam* , class. VII. pag. 14. & *catochum scorbuticum* , class. IV. pag. 36.

Vel totum corpus nigrescit , ut in casu Sennerti seu Eugaleni , vel nigrescunt tantum tibiæ ,

MORBORUM, CLASSIS X. 493

æque maculis lividis sunt distinctæ, unde nomen Blac leg, quod idem sonat ac tibiæ nigræ.

Icterus niger scorbuticus Boerhaave, *consult.* 16.

Facies ad nigrum vergit, residui corporis color intensè flavescit aut nigricat; in fecibus nulla flavedo, urina saturate biliosa, anorexia comes, sanguini extracto crusta tenax, phlegmatico biliosa adhæret, his adduntur scorbuti signa, ut maculæ lividæ amplæ in cruribus, excretio cruoris meri per anum sine diarrhœâ, oris spurcities, gingivæ molles. Desinere solet hic morbus in ascitem scorbuticum, & ascites tussi ficcâ, dein hæmoptysi leni, polydipsiâ, aliisque symptomatis stipata citò in mortem ducit, tumore abdominis fluctuoso & pedum oedemate præsertim ascitem denuntiantibus.

Curatio. Hic profunt cathartica septimanatim repetita ex rheo & mannâ, syrupo de cichorio, si alvus libera sit; fortiora verò, si resistat, juscula aperientia balneo mariæ parata, si æger jam debilis sit, eaque ingrediuntur carnis vitulinæ talleolatim sectæ unc. xxiv. rhei, tartari vitriolati, aut sal. mirabil. Glauberi, limat. ferri, ac pareiræ bravæ ana drach. i. radic. cichor. apii, lapathi acuti ana drach. iiii. folior. cochlear. cichorii ex omnibus manipul. ii. aquæ cyath. i. f. s. a. jusculum quovis manè per xx. dies iterandum, interposito cathartico.

6. *Melasiicterus spleneticus*, Bonet. *Spulchret. observ.* 3. à Vesalio.

Icterus niger Sennert. *de morbis splenis.*

Est ea species quæ hypochondrii sinistri tensione, tumore, dolore gravativo stipatur, & quæ juxta omnes Veteres & non paucos neotericos censetur pendere à vitio lienis.

Zacutus refert etiam quemdam melafictero defunctum caruiffe liene, & inde deducit quare atra bilis in liene congeri folita, hujus defectu per corpus refperfa fuerit. Zacut. *prax. obs.* 23. *lib.* 3.

7. *Melaficterus hepaticus.* *Icterus niger à vitio hepatis* Manget. *Biblioth. Medic. pract.* pag. 1036. Plater. *tract.* 3. *cap.* 2. *libr.* 1. Bonet. *Sepulchr. observ.* 28.

Eft illa fpecies quæ incepit ab aurigine, & in quâ oculi adhucdum intenfè flavi & quafi coloris fuliginofi funt, licet cutis nigredine inficiatur, urinæ fint coloris caffè. Talem defcribit ill. Van-Swieten *in aphor.* 950. qui per duodecim annos duravit, pertinaci ufu fucci graminis, feri lactis verno tempore, æftivis menfibus aquis fpadanis, hyeme magna copiâ faponis veneti cum melle, tandem incepit folvi impacta hepatis materies, & fecutus fuit alvi fluxus per integros fex menfes durans cum levamine omnium fymptomatum; evacuabatur autem materia argillacea, olidiffima, granulis afperis, parvis, calculofis undique refperfa, vires bono victu fufținebantur, & fic perfectè fanata eft ægra.

Similem curavimus ægrum ill. Profefforem Juris D. Necker Genevenfem, qui toto corpore niger & visu horrendus huc appulit; potiffima verò medicamina quibus intra duos menfes fanatus fuit, fuere jufcula in balneo mariæ parata ex vitulina carne, foliis cichorii, fyfimbrii cum rheo, croco martis, millepedibus, fale glauberiano, interpofitis fero lactis chalybeato & lenibus catharticis.

8. *Melasiæterus Indicus.*

In Philippinis, qui vocantur *Bisayas* incolæ nigri sunt, at colore magis atro ex cocco & moscho tinguntur, ut mulieribus placeant.

Zeilanenses nigri sunt & deformes.

In Regno Loango Africae, homines nascuntur albi, sed intra duos dies nigri evadunt, oculi grisei, capilli aurei, si cominùs aspiciantur, cadaverosus est color, & oculi immobiles, lufci; noctu & ad lumen lunæ clarè vident, interdum obcoecantur; hos *Albinos* vocant Lusitani; *Negres blancs* Galli.

In Insulâ Hispaniolâ Nigritæ servi ex diversis Africae regionibus oriundi numerantur plurimi, illi omnes nigricant, at qui vocantur *Bambaras* rufescunt, qui *Congos arada*, & *Senegalli* intensius nigricant, singulos tamen distinguit intensitas, gradus, vel nitor coloris; horum verò color minus nitidus, magis dilutus evadit ex febre, chlorosi, anasarcâ, & ex colore dilutiori ægritudines illæ facilè dignoscuntur; cicatrices à variolâ relictæ albescunt, pustulæ verò durante inflammatione dilutius nigricant. Errant qui plegmones rubedinem ejus symptomatis essentialibus adscribunt.

In novâ Hollandiâ color est nigerrimus, ut apud Guineenses, os magnum, nasus resimus, labra crassa, oculi semper clausi ut arceant noxam culicum, nulli dentes in maxillâ superiore, viri imberbes ut feminae, & facies omnibus deformis, præterea Ictiophagi sunt, nullis vegetabilibus vescuntur. Dampier. *Itiner.*

XXXII. Phænigmus. *Idere rouge.*

Est morbus apyretus cutis rubedine diffusa maculatâ virgatâ vel punctatâ notatus.

Differt itaque à purpurâ scarlatinâ, rubeolâ, aliisque phlegmasiis exanthematicis, quod nullâ febre stipetur.

A guttâ roseâ, herpete, pernione, aliisque vitiis maculosis, quod magnam cutis partem obfideat.

1. *Phænigmus pethechialis. Purpura apyreta* Clariss. Cusson, *dissert. de purpurâ.*

Est exortus macularum purpurearum in universâ cute qualis in purpurâ sine pruritu, tumore, alioque symptomate. Hunc affectum vidi aliquoties in pueris ob calorem æstivum enasci sine ullâ notabili functionum læsione, & potu refrigerante ac dein levi catharsi adhibitâ intra paucos dies, evanescere.

Illustr. verò Professor H. Haguenot similem observavit in tribus mulieribus, quas quidem ille morbus defœdabat, sed aliunde nullatenus molestabat, quique intra aliquot dies spontè recessit.

Sachsius observavit in feminâ maculas roseas diffusas undequaque, quarum nonnullæ sanguinem plorabant, & in puero similes, sine sanguinis stillicidio, ambæ antiscorbuticis cesserunt. Vide *Acta Phys. Med. nat. cur.* 1757. pag. 386.

2. *Phænigmus Indicus.*

In Insulis Philippinis Indi sunt atrorubri, & ut pulchriores videantur plebeii, dentes colore nigro inficiunt; ast nobiliores matronæ eos laminâ aureâ obducunt, residuum corpus colore nigro pingitur, & quò plures figuras in eo delineant

delineant, eò nobiliores & animosiores censentur, unde ab Hispanis *pintados* seu picti nuncupantur.

Patagones qui degunt circa Fretum Magellanicum, colorem cupri rubri nativum habent; idem est color in Insulâ Nicobar juxta Sumatra.

Dampier.

3. *Phænigmus à vernice.* Duhalde *histor. Sinæ* pag. 317.

Apud Sinenfes qui ex arbore *Rhus vernix* Linn. dictâ vernicem Sinensem extrahunt, si ejus halitus excipiant, intra viginti quatuor horas colore rubro universali inficiuntur, quasi erysipelaceo, accedit faciei deformitas, cutis asperitas leprosa; rimas agit cutis multis in locis, & multum inde serum effluit; demùm cutis exsiccata fortè epidermis delabitur, novaque succrescit. An erysipelas fit hic morbus ignoro.

Curantur cathartico hydragogo, balneis calidis in decocto foliorum abietis, corticum castanearum cum nitro & basellâ, hujus decocti etiam stuphæ adhibentur, & basellæ cinis rimis cutis inspergitur.

4. *Phænigmus à venenis* illustr. Hambergeri, *de narcoticis differt.*

Est intensa rubedo totius corporis diffusa vel continua quæ illicò supervenit à venenis quibusdam narcoticis, & 1°. quidem ill. Hambergerus aliique observarunt eos qui baccas atropæ belladonæ voraverant incidere in rubedinem purpuream totius corporis citra calorem ac febrem, quæ rubedo assumpto emetico intra paucos dies evanescit; hoc accidit filio janitoris Horti Regii Monspeliensis, atque confirmat opinionem ill.

Hambergeri, qui putat à narcoticis ita dissolvi cruorem ut facile subeat vasa cutis lymphatica.

Idem morbus accidit à *Bias* juxta Agatham toti familiæ futoris, ab esu hepatis frixi piscis, qui vulgò *Cattus marinus*, Ichtiologis *squalus canicula* dicitur; quatuor diversæ ætatis assumpto hoc hepate caro correpti per biduum triduumve jacuere, & rubore purpureo intensissimo perfusi fuere, ex quo profundo sopore excitati pruritus persentiebant, & epidermis totius corporis, ne exceptis pedibus manibusque, in magnas, amplasque membranas à corpore separata abiit. Agatham accersitus paulò post, hos quatuor accersivi, examinavi, & ipse ex mariti pede & ex uxoris manibus detraxi chirotecas cutaneas, quas servo; qui verò plus hujus escæ voraverant, diutiùs dormierunt quàm qui minus; puella non in toto corpore desquamata abscessum in crure passa est.

XXXIII. Chlorotis. *Chlorose, pâles couleurs.*

Morbus Virgineus & Febris alba Roderici à Castro lib. 2. cap. 5. Sennert. libr. 4. sect. 3. cap. 2. *Icteria alba*, vel *Icterus albus* Ettmulleri. *Iliscis* Avicennæ. *Fœdi colores* Ballonii de morbis virginum. *Febris amatoria* Langii. *Cachexia* Plater. de discoloratione. *Chlorosma* Hippocrat. 6. *Epidem.* obscuro significatu *Chlorosis* Sennert. qui falso

MORBORUM, CLASSIS X. 499
nomen Hippocrati tribuit. *Febris alba &
virginum obstructiones* Mercati.

Chlorosis est morbus cujus præcipuum symptomata est pallor faciei cum astheniâ habituali.

Plures species hisce duobus symptomatis addunt quamdam vesaniam singularem, ut picam, malaciam, polydipsiam, melancholiam, panophobiam &c. quæ vulgò chloroses propriè dicuntur: aliæ verò nullâ vesaniâ stipantur, & pallores vulgò dicuntur; sed non dantur inter has limites quibus accuratè distingui queant; sunt qui cachexiæ nomine ultimum chloroseos gradum designant, verùm phlegmatiam aut anasarcam hoc nomine intelligunt; & cachexia, ut patet ex Gorraei definitione, pro omnibus hujusce classis ordinibus designandis passim adhibita videtur apud Veteres.

Color pallidus pendet ex eo quod lymphæ in vasis cutaneis prædominetur, ita ut cruoris color præ illâ evanescat, vel ex eo quod epidermis opacior radios rubros cruoris subtus repentis non transmittat, quod ferè eodem recidit.

Pallor est vel albus vel cinereus, vel fuscus, cereus, luridus, & diversas hasce colorum commissuras verbis exprimere difficillimum est; ut itaque dum cutis flavescit vel ut aiunt viridescit, distinguatur chlorosis ab aurigine & melasiætero, scleroticæ color observandus est, qui albis- simus est in chlorosi utcumque cutis sit lurida, aut flavus vel fuliginosus in aurigine & melasiætero.

Chloroses veræ.

Sunt illæ quæ ut plurimum appetitu ciborum, potuum, veneris, vel quadam singulari & heteroclitâ averfatione ftipantur; recens elapfo sæculo unica hujus morbi species erat cognita, quæ chlorosis virginea est, seu febris alba vulgo dicitur, virginibus viro maturis familiaris, quæque menofthafiæ seu catameniorum emanfioni aut fuppreffioni tribuitur, verum obfervatio quotidiana docet ipfos infantes in cunis chlorofi cum picâ laborare, dantur & mulieres ubertim menftruatæ quæ fimili morbo cum picâ ægrotant, dantur denique viri, ut obfervat Bonetus verè in hoc fignificatu chlorotici, adeoque fi hujus vocis fignificatus restringeretur ut in fcholis vulgò fit, plurimæ hujus species ignotæ vel exclufæ forent, aut nova genera citra neceffitatem condenda manerent.

1. *Chlorosis Virginea. Pâles couleurs des filles. Fædi colores virginum* Ballonii *de morbis virginum.*

Est ea species quæ puellis puberibus ex menofthafiâ accidit cum picâ.

Menofthafia, est cameniorum emanfio, immutatio, aut fuppreffio, feu menfium ftasis.

Pica verò chlorosim illam comitans est fæpiùs pica abforbentium, ut mortarii, gypfi, humi, carbonum, vel pica condimentorum, ut aceti, fucci limonum, falis &c. *vide* Claffem VIII. pag. 318.

Chloroticæ pallent & in intenso & inveterato morbo flavefcunt ac luridæ funt, oculis tamen albiffimis, unde ab auriginofis discrepant, pulfus in illis frequens est & parvus, unde

MORBORUM, CLASSIS X. 501

morbus improprie *febris alba* dictus, sed vires vitales sunt minores solito, adeoque non mutata est proportio inter illas & vires musculares, quod ad febrem ponendam requiritur. Respiratio in illis est difficilis, si paulisper moveantur, maxime si scalas ascendant, si currant, si conatus edant, quia tunc temporis à musculis contractis sanguis ubertim in pulmones irruit, eosque infarcit, quem tamen pari passu pulmo debilius compressus à musculis pectoralibus non potest cordi sinistro erogare, hinc palpitationes cordis, quas etiam vel levissimum pathema excitat. Debilitas verò musculorum pendet & à plethorâ seu mole movendâ majori, & à laxitate systematis solidorum: systema verò illud laxius est quia sero sanguinis retenti, eoque abundantiori & retardato ejus textûs elasticitas minuitur: hinc pigritia ad motum, hinc amor somni & vita deses, sedentaria; hinc fastidium omnium oblectationum quæ exercitio obtinentur, ut ambulationis, rusticationis, cantûs &c. hinc amor solitudinis, moestitia; deffectu exercitii & ob vitiosam sanguinis & succorum gastricorum crasim quæ serosa vel mucosa est fames imminuitur, appetitus verò qui non alimenta in genere, sed sapes sectatur, Gallicè *l'appetit*, depravatur, quia saliva serosa gustui non arridet nisi condimentis acuatur, aut absorbentibus ejus fatuitas corrigatur, si mucosa sit saliva; cum alimenta consueta non arrident ad inassueta confugiunt, hinc progrediente morbo crescit plethora seu cacochymia facta ex thrombo purpureo viscoso, crasso, malè elaborato & ex sero copioso, flavesciente; crescit anorexia, digestiones multiplici titulo vitiantur, humores excrementitii retenti crasim sanguinis in dies pejorem

reddunt, laxantur solida, textus cellulosus turgēt hoc fero vitioso, debilitatur cor cum omnibus aliis musculis, hinc pallor plumbeus, cereus color, quem viridescentem quidam nuncupant; tumescunt vesperè pedes, vestigium calceorum & digitorum prementium retinent, manè palpebræ tument & livescunt, sed adhuc carnes v. g. genæ sunt turgidulæ non marcidæ.

Cum verò eò usque procedit morbus ut genæ sint pendulæ, flaccidæ, labra attenuata, pallida, extrema oedematosè tumeant totâ die, digestiones omninò viscosæ, color plumbeus, fuscus &c. hic chloroseos gradus jam *cachexia* à neotericis vocatur, & ægræ *cachectæ* dicuntur in quavis chloroseos specie.

Hic morbus ita evidenter pendet à menostasiâ ut restituto catameniorum fluxu evanescat; interea duplex est varietas menostasiæ, in praxi distinguenda; vel enim 1^o. ea initio stipatur solidorum tensione, erethismo, fluidorum ficcitate & acri viscositate, & in hoc casu in morbo recenti nequaquam ad statum cachecticum pervento, emmenagoga debent diluentibus temperari, phlebotomiâ & catharsi præscriptis, juscula leviter incidentia ex radicibus fragariæ, graminis, foliis scolopendriæ, capillorum veneris, additâ paucâ dosi martis, debent præscribi; imò sæpius ad semicupia, serum lactis & lac asininum deveniendum est.

Si verò ægra sit temperamenti pituitosi, frigidi, paulò fortiora & calidiora medicamina sensim sunt adhibenda, ut major dosis præparationum martialium, radices aperientes brusci, ononidis, asparagi, de quibus consulantur processus curatorii Ill. Jacobi Lazerme, & Ger. Fitzgerald de morbis mulierum cap. 1.

Sæpius hic morbus usu limaturæ ferri intra primum offæ cochlear, vel potu assiduo aquæ ferratæ, ut aiunt, sanari consuevit; interdicens verò est omninò usus condimentorum & terreorum, quibus hæ virgines delectantur, atque exercitium est suadendum.

2. *Chlorosis amatoria. Febris amatoria* Langii.

Est prioris varietas quæ puellas amore percitas afficit, cum gravi melancholiâ, solitudinis amore, mœrore continuo, & continuâ de objecto cupito meditatione; ea chlorosis stipatur etiam utplurimum menostasiâ; ast ea mensium emanatio potius huic supervenit, quàm pallorem præcedit, atque temperamento melancholico stipatur, proindeque primus curandi processus in chlorosi virgineâ descriptus magis convenit quàm secundus, & præterea matrimonium cæteris omnibus remediis longè præstat. *Vide Nymphomaniam salacitatem dictam Class. 8. pag. 343.*

3. *Chlorosis à menorrhagiâ. Pâles couleurs des femmes. Chlorosis muliebris à menstruatione difficili* Astruc. *de Chlorosi, tom. 2. pag. 2. & 43. spec. 2^a.*

Ea est quæ mulieres annum quadragesimum prætergressas, quæque laboriosam menstruationem patiuntur, adoriri consuevit, sæpius cum uberiori sanguinis effluxu menstruo, appetitûs depravatione, phlegmatiâ, torpore corporis, seu pigritiâ & debilitate inassuetis, atque ciborum assuetorum fastidio.

Menorrhagia seu vitiosa & morbosa catameniorum effluxio involvit catamenia doloribus hysteralgicis stipata, sive parca, sive solitæ quantitatis, & catamenia profusa sive dolorifica, sive non dolorifica; in his omnibus casibus, potissi-

reddunt, laxantur solida, textus cellulosus turgescit hoc fero vitioso, debilitatur cor cum omnibus aliis musculis, hinc pallor plumbeus, cereus color, quem viridescentem quidam nuncupant; tumescunt vespere pedes, vestigium calceorum & digitorum prementium retinent, mane palpebrae tument & livescunt, sed adhuc carnes v. g. genae sunt turgidulae non marcidae.

Cum verò eò usque procedit morbus ut genae sint pendulae, flaccidae, labra attenuata, pallida, extrema oedematosè tumeant totà die, digestionibus omninò viscosae, color plumbeus, fuscus &c. hic chloroseos gradus jam *cachexia* à neotericis vocatur, & aegrae *cachectae* dicuntur in quavis chloroseos specie.

Hic morbus ita evidenter pendet à menostasiâ ut restituto catameniorum fluxu evanescat; interea duplex est varietas menostasiæ, in praxi distinguenda; vel enim 1^o. ea initio stipatur solidorum tensione, erethismo, fluidorum siccitate & acri viscositate, & in hoc casu in morbo recenti nequaquam ad statum cachecticum pervento, emmenagoga debent diluentibus temperari, phlebotomiâ & catharsi præscriptis, juscula leviter incidentia ex radicibus fragariae, graminis, foliis scolopendriae, capillorum veneris, additâ paucâ dosi martis, debent præscribi; imò sæpius ad semicupia, serum lactis & lac asininum deveniendum est.

Si verò aegra sit temperamenti pituitosi, frigidi, paulò fortiora & calidiora medicamina sensim sunt adhibenda, ut major dosis præparationum martialium, radices aperientes brusci, ononidis, asparagi, de quibus consulantur processus curatorii Ill. Jacobi Lazerme, & Ger. Fitzgerald de morbis mulierum cap. 1.

Sæpius hic morbus usu limaturæ ferri intra primum offæ cochlear, vel potu assiduo aquæ ferratæ, ut aiunt, sanari consuevit; interdicens verò est omninò usus condimentorum & terreorum, quibus hæ virgines delectantur, atque exercitium est suadendum.

2. *Chlorosis amatoria. Febris amatoria* Langii.

Est prioris varietas quæ puellas amore percitas afficit, cum gravi melancholiâ, solitudinis amore, mœrore continuo, & continuâ de objecto cupito meditatione; ea chlorosis stipatur etiam ut plurimum menostasiâ; ast ea mensium emansio potius huic supervenit, quàm pallorem præcedit, atque temperamento melancholico stipatur, proindeque primus curandi processus in chlorosi virgineâ descriptus magis convenit quàm secundus, & præterea matrimonium cæteris omnibus remediis longè præstat. *Vide Nymphomaniâ falacitatem dictam Class. 8. pag. 343.*

3. *Chlorosis à menorrhagiâ. Pâles couleurs des femmes. Chlorosis muliebris à menstruatione difficili* Astruc. *de Chlorosi*, tom. 2. pag. 2. & 43. *spec. 2^a.*

Ea est quæ mulieres annum quadragesimum prætergressas, quæque laboriosam menstruationem patiuntur, adoriri consuevit, sæpius cum uberiori sanguinis effluxu menstruo, appetitûs depravatione, phlegmatiâ, torpore corporis, seu pigritiâ & debilitate inassuetis, atque ciborum assuetorum fastidio.

Menorrhagia seu vitiosa & morbosa catameniorum effluxio involvit catamenia doloribus hysteralgicis stipata, sive parca, sive solitæ quantitatis, & catamenia profusa sive dolorifica, sive non dolorifica; in his omnibus casibus, potissi-

mum verò cum menorrhagia est hysteralgica, supervenit chlorosis cum mœrore, & morositate multiplici, solitudinis amore, exercitii averfatione, ciborum noxiorum appetitu, pigritiâ infolitâ, œdemate pedum, somnolentiâ, quæ nunquam ipsis expleta videtur, pervigilio conjunctâ, aut somnis inæqualibus & irregularibus, atque quoties menstrua accedunt, illa initio indolentia sunt; at secundâ, tertiâve die doloribus assiduïs, irrequietis crurum, natium, femorum, lumborum, uteri, vaginæ, stipantur, ita ut illi dolores subito ex unâ parte in alteram ferantur, uterus intumescat, mox detumescat, à tactu doleat, dum tumet, simulque eò majores sint dolores, quò plus sanguinis effluit; his adde sensum ardoris in vaginâ, jectigationes continuas corporis, quæ omnia immينو fluxus impetu evanescent; at sæpè fluxus sanguinis excipitur à fluxu seroso, seu à leucorrhœâ quæ plures dies perseverat, & identidem cruenta est, unde misera mulier debilis, pallida, ad levissimum motum anhelosa, œdematosa, insomnis, cibos averfans, singulis mensibus in pejorem statum abitura est, nisi succurratur.

Hic morbus pertinacissimus est, & ferè eas comitatur usquequo ætas ea advenerit quâ naturalis catameniorum accidit cessatio; non satis apud Auctores descriptus reperitur; vulgò exigit rusticationem tanquam præstantissimum remedium; deinde verò exiguam dosim præparatorum martialium cum jusculis refrigerantibus, levibus antihystericis, nam affectus hysterici his malis sæpè accedunt; si verò stomachus lacti possit assuescere, nil eo melius indicaverim; hujus specialis historia & curatio desiderantur.

4. *Chlorosis gravidarum Astrucii spec. 3^a.*

Ea est quæ primis tribus graviditatis mensibus accidit cum malaciâ, seu appetitu absurdorum, & solitorum alimentorum averfatione; malacia verò ad plura alia extenditur, quàm ad alimenta; etenim in hoc morbo mens debilis & morosa ad stultitiam usque, non rarò diversa appetit, vel averfatur, minimis repulsis excandescit, cum furore cupita sectatur. *Vide Picam 3^{am}. Class. VIII. pag. 319.* Sæpiùs gravidæ quæ priùs tabaco, caffè, vino delectabantur, jam ea averfantur; quæ aleces, clupeas, similiave averfabantur, jam perditè appetunt; quæ erant forti animo, jam à levissimis occasionibus turbantur, de cætero pallent, ad levem ambulationem anhelosæ sunt, torpidæ & graves, moestæ & morosæ; verùm nec ab alimentis absurdis ferè læduntur, & his denegatis pejus habent, ubi valet aphorismus Hippocratis: alimenta paulò pejora, sed jucunda, melioribus, sed ingratis sunt anteponenda. Hic affectus spontè circa quartum mensem evanescere consuevit; ast accedente ætate quâ catamenia cessatura sunt, non rarò inducit chlorosim à menorrhagiâ dictam.

5. *Chlorosis infantum. Vide Phisconiam infantum.*

Est ille pallor qui infantibus est familiaris, cum picâ absorbentium laborant, quo quidem morbo nihil est vulgatius; quippe innumeri sunt qui ab incunabulis solent humum, mortarium, gypsum vorare, quique inde pallidi, marcidi, imò macilentissimi evadunt, & simul phisconiâ & addephagiâ laborant; cùm itaque ad chlorosim requiratur tantùm pallor & pica, cur huic generi non accenseretur hic morbus, non video.

Chloroses spuriae , seu pallores.

Sunt illæ quæ nullâ picâ , malaciâve stipantur , & *pallores* Boneto dicuntur ; vide *Sepulchret. tom. 3. pag. 533. & Cachexiæ* Felic. Plater. *discolorationis genera* ; talis est pallor fugax à frigore , à terrore , aliisque , qui syncopem , asphixiam comitantur , nec non qui à morbo convalescentibus accidit. Pallor est symptoma omnium ferè cachexiarum , maximè verò tabis , ascitis , anasarcae , phlegmatiæ , scorbuti , syphilidis , tineæ malignæ , elcoseos , &c. nec non alvifluxuum , sanguifluxuum.

6. *Chlorosis verminosa* Plateri *observ. libr. 3.*

Illa fovetur à copiosis lumbricis intra primas vias.

7. *Chlorosis viridis* Petr. Fabri *Curat. 71.*

An viror erat verus qualis herbarum recentium , an verò hoc nomine intelligat cum plurimis colorem luteum , *couleur de feuille morte* , inquirendum restat. Vulgò plebs virorem tribuit fecibus alvinis , sputis phtisicorum , cum mihi tantum flavus color observatur.

8. *Chlorosis ab hydrothorace.* Vide Boneti *Sepulchret. tom. 3. pag. 555. & 556. n°. 1. 4. 20. 22. de pallore.*

Ille pallor non nisi ex cadaveris aperturâ hydrothoraci , aut pulmonum oedematiæ fuit adscriptus ; si enim hydrothorax cognosceretur , tunc pallor tanquam ejus symptoma habendus esset ; in his autem casibus chloroticus albescit. Discoloratio verò plumbea ac fusca spleneticos & hypochondriacos non rarò inficit.

9. *Chlorosis maculosa.* Leuce Galen. 3. *de symp.*

tomat. causis. Leuca Celsi. Elephantiasis alba Plin. lib. 25. cap. 5. Morbus Deliorum Mercurial. var. lect. libr. 3. cap. 18.

Est morbus cujus præcipuum symptoma sunt maculæ amplæ per totum ferè corpus dispersæ, non squamosæ, ut in morphæâ albâ, sed glabræ & coloris verè albidî, qualis est ostræorum; his adde pilos albos, pectoris & colli tumorem, doloresque exiguos, sine febre; illæ maculæ albidæ faciem potissimum deturpabant apud Delios, referente Æschine, qui hunc morbum contagiosum & pestiferum dicit; hic verò morbus hodiè est ignotus.

10. *Chlorosis Carthagenica* M. d'Ulloa, *Histoire du Voyage en Amérique.*

Carthagini in Americâ calor atmosphæræ est ferè semper idem qui Parisiis diebus canicularibus; hyems dicitur tempus quod à Maio ad finem Novembris extenditur; *major æstas* vocatur ab initio Decembris ad finem Aprilis, quo tempore ventis flantibus calor mitior est; æstas minor est circa festum sancti Joannis, tunc per mensem cessant pluviae; perspiratio ibi magna, continua, unde Incolæ colorem adeò pallidum & lividum habent, ut à morbo gravi convalescere videantur; actiones etiam molles, debiles, vox quoque tarda; de cætero bene valent: Europæi huc accedentes post tres, vel quatuor menses hunc pallorem contrahunt.

Afferunt etiam multi Tarbellis, seu *Dax* endemium esse pallorem, quem tribuunt vaporibus calidis, quos thermæ in mediâ urbe sitæ, & ad 50^{um}. & ultra gradum fervidæ, continuò fundunt.

11. *Chlorosis Bengualensis* Merolla, *Iter in Angolam.*

In Regno Benguala apud Africanos color hominum est non minus pallidus ac mortuorum apud nos; ille verò pallor tribuitur aëris gravitati, & ut aiunt, malignitati; imò vox eorum debilis est & tremula: apud nos qui oppida mari vicina habitant, pallidi sunt, & phiscones venis atrocæruleis per abdomen spanfis, unde vocantur vulgò *ventres bleus*, & quartanis sæpissimè laborant; hoc verò tribuitur & aëri è paludibus fetidis æstate exhalanti, & aquis coenosis quibus utuntur.

Apud Darianos in Americâ fortè pallor endemicus à calore dependet, ut apud Carthagenicos, & unde procedat apud Cambayenses in Asiâ, ignoro.

12. *Chlorosis metallica* Ramazzini *de morbis Artificum*, cap. 1. & 2.

Est pallor qui inficit metalli-fossores, inauratores, &c. quique potissimum invadit cum tremore eos qui hydrargyrosum patientes, se frigori exponunt, in quo casu decoctum radicis chinæ & bardanæ utilissimum est.



ORDO SEPTIMUS.

CACHEXIÆ ANOMALÆ,

Seu quæ prioribus affines sunt, ita tamen ut in ordinibus prægressis non facile locum obtineant.

XXXIV. Phtiriasis, *Maladie pédiculaire.*

COGNOSCITUR ab exortu insectorum pediculis affinium ex diversis corporis partibus, quas porrigine, ulcusculisque defoedant, aut puncturis, pruritu discruciant.

Dicitur *phteiriasis* Græcis, Latinis *morbus pedicularis*. Insecta hominem frequentius infestantia sunt pediculus, pulex & acarus, quæ supra corpus humanum hospitantur, & aptera sunt; quæ verò intra corpus hospitant, sunt gordius medinensis, furia infernalis, lumbricus humanus, ascaris recti, fasciola hepatica, fasciola intestinalis, hyrudo stagnalis, tænia vulgaris, tænia solium, & tænia lata; extùs divexant nos alia insecta, & potissimum vespæ, apes, culices, tabani, scorpîi, araneæ, scolopendriæ, cimices, nepæ, dytisci, &c. Phtiriasis autem utut vulgò pediculis solis tribuatur, quandoque multis aliis insectis tribuenda, unde diversæ species morbi.

1. *Phtiriasis pedicularis. La maladie pédiculaire.*

Est ea quæ vel capillitium, vel etiam totum corpus infestat, & à veris pediculis excitatur.

Pediculus est insectum apterum pedibus sex, oculis duobus, aculeo in ore, antennis longitu-

XXXV. Trichoma , *la Plie* ou *Plique*.
Trichoma Jachii. *Plica Polonica* Starnigellii.
Plica Belgarum Schenckii. *Koltun* ac
Koltek Polonis. *Coledon* ac *Gods* , vel
Gosc aliis. *Wichtel-zopff*. Germanis. *Tri-*
choma à trix , & *coma cæsaries* , capilli-
tium. *Plica* à capillorum complicatione ;
ista vox ultima æquivoca est , adeoque
nomen D. Jach. melius est.

Trichoma est morbus contagiosus , chronicus ,
Polonis endemius , cujus præcipuum symptoma est
capillorum conspurcatio , ac in cirros & funicu-
los diversæ figuræ , ac longitudinis conglutinatio ,
ac concretio.

Hujus morbi seminium ex Indiâ Orientali per
Tartaros circa annum 1687. contagio in Polo-
niam , Silesiam , Hungariam , vicinæque loca
translatum fuit. G. Frid. Stabel , *Dissert. de plicâ*.
Halæ 1724.

Distinguendi sunt morbi à viru plicoso oriundi ,
& trichoma ipsummet ; morbi plicosi quos Polo-
nicos cognominamus , sunt tùm acuti ut pleuritis ,
apoplexia , hæmoptysis , &c. tùm chronici ut
syphilis , rachitis , cephalæa , aliæque multæ
diversorum generum species.

Cognoscitur trichoma , si manifestum sit , ex
capillorum in unum vel plures topbos convolu-
tione , vel eorumdem in cirros viscosos , funicu-
los crassos elongatione , involutione. Si occultum ,
1°. ex hæreditariâ dispositione , quippe hic morbus
à parentibus in prolem sic transfertur. 2°. A con-
tagio per pileolorum inquinatum gestationem ,
concubitus

concubitus & sudorem. 3°. Per partium pilosarum examen, ut inguinis, potissimum capitis; in pilis enim pudendorum quandoque cirri plicosi nascuntur. Memorabilis est casus à J. Paterfon Hain in Act. Societ. Londinensis relatus. 4°. Phantasiæ depravatio & potissimum appetitus errores attendendi sunt, unde adagium: *sub pica latet plica*. 5°. Sudores capitis, visceri, glutinosi capillitii spurcities, & orti in illo furfures. 6°. Unguium incurvatio, scabrities, color mutatus, lividitas, corruptio.

Plicæ seu capillitii cirrosi eruptio est species excretionis salubris quâ partes internæ à viru latente perniciosissimo liberantur; illud quidem virus quandoque diutissime latet in corpore, ut venereum veluti sopitum, & innocuum; sed sæpè strages edit eò majores, 1°. quò partes affectæ nobiliores sunt & sensitivæ magis; 2°. quò major humorum visciditas & acrimoniæ cum eo viru concurrunt. 3°. Cùm partes solidæ & potissimum cartilagineæ vel osseæ eo inficiuntur, tunc enim nulla ferè spes est reconvalescentiæ.

Hæc plicæ evolutio, excretione utcumque morbosa sit, est apud inquinatos summè utilis, adeoque juvanda & omni ope promovenda; nihil est autem perniciosius quàm capillos plicatos rescicare, ejus plicæ excretionem frigore incautè suscepto, oleosis aut viscosis admotis reprimere, ejus exortum turbare.

Erravit Doctor quidam Scoto-Britannus & Chiracius, qui procul à Polonia degentes, eum affectum pro simplici capillorum neglectorum spurcitie habuerunt, quasi pectinando posset averti & curari, imò qui fictum & non observatum esse morbum contendunt. Hos solidè confutant

514 G E N E R A E T S P E C I E S

Schultzius , Pastorius , Strobelsius. Ipse vidi Andusiæ Capitaneum Bezesse , qui redux è Polonia ubi 20. annos militiam exercuerat , gerebat plicam in capite quam propriis manibus ipse tetigi , ad eum pro phtisi , quâ laborabat accitus ; erat autem plica villosa seu femina , non totum tamen caput obtegens , sed in tribus glomeraminibus capillorum tenuium conspicua , quam à multis retro annis sine ullo incommodo gestabat , & curiosè servabat ; radix autem horum pilorum levi pressione dolebat.

1. *Trichoma cirrosum.* *Plique en cordons, plique mâle.* *Plica major* vulgò.

• Est species omnium vulgatissima , minus noxia , quæ distinguitur ex eo quod capilli in funiculos prælongos conjuncti & agglutinati sint.

Symptomata ejus prænuncia sunt 1°. pallor faciei ; 2°. asthenia ab articulationum laxitate ; 3°. dolores capitis , seu cephalæa Polonica ; 4°. dolores omnium artuum potissimum in articulis , pedibus , manibus , seu arthritidis Polonica ; supervenit 5°. syrigmus ; 6°. convulsio ; 7°. contractura ; 8°. rachitis , cum ossium fragilitate.

Symptomata salubria quibus priora tolluntur , sunt 1°. plicæ eruptio ; 2°. phtiriasis cum fetore , porrigine ; 3°. demum alopecia ; 4°. An cruorem fundant derafi capilli nondum constat ; 5°. Ea verò critica plicæ excretio non fit subito , sed post longum tempus absolvitur. Cognoscitur verò perfecta , cum omnia symptomata interna evanescunt , & capilli spontè defluunt , deinceps iterum nascituri ; hætenus verò , seu ante perfectam illam crasim , eos refecare periculosum est ; quandoque cirros illos per totam vitam gestare consultius est.

2. *Trichoma villosum.* *Plique femelle.* *Plica fe-*

mina Schultzii, Collect. Academ. T. 3. pag. 285.

Ea cognoscitur ex tophis villosis in quibus modo omninò inexplicabili capilli complicantur, five *dispersi* sint illi tophi, quales vidi, five *coaliti* in mytram seu byretum quo totum caput tegitur. *Vide Philosoph. Transact. Abridg. Vol. VI. fig. 73.* ubi icon plicæ istius, capillitium ibi delineatum erat quatuor ulnas longum, palmum latum, & duos pollices crassum. Femina Polona quæ eam plicam per 50. annos gestaverat, toto hoc tempore arthritide Polonicâ cum contracturis laborans, in marasum incidemat.

Hæc species resecto capillitio diriora invehit symptomata, potissimum verò unguium excrescentiam mirabilem cum scabritie & nigredine, ita ut illi ungues cornua hircina referant, hi demum ungues delabuntur, sed iterum sanato morbo revertuntur.

Curatio exigit 1°. ut à phlebotomiâ, imò à catharticis saltem acribus abstineant. 2°. Ut potus diluens leviter diaphoreticus adhibeatur, ut decocta *sassafras*, *salsæparillæ*, *lapathi*, quibus fluxilitas & blandities humoribus concilietur. 3°. Mercurialia pernicioosa semper fuerunt, ex Schultzio, licet ab affinitate syphilidis venereæ indicari videantur. 4°. Ut plicæ exitus promoveatur, nihil est præstantius quàm fovere caput decocto tepido *lycopodii clavati Linnæi*, quod idcirco apud Polonos *plicaria* nominatur, vel hujus defectu laudantur radices *lupuli*, *acanthi*, folia *sempervivi majoris*, &c. Licet dum plica erumpit cathartica, emetica, phlebotomia sint noxia; interea & emeticis & catharticis mitibus & phlebotomiâ utendum est in morbis plicosis, seu à viru tum latente, tum represso oriundis. Super-

stitiosa verò est plicæ transplantatio, & vana plura medicamina à Bonfiglio, Sperlingio & Binningero laudata.

De curâ morborum plicosorum videantur historiæ horum morborum à Stabelio relatæ.

An diversæ species quoad curam sint diversæ, uti sunt quoad symptomata, & prognosim ignoro.

3. *Trichoma Polonicum*. *Plica* vulgò Cartheu-
feri *Principia Patholog.* 1758. *Tom. 1.*

Ex Tartariâ & Ucraniâ in Lithuaniam & Poloniam promanasse anno 1287. inde in Silesiam & Hungariam irrepsisse, testatur Erndtel. Cognoscitur potissimum ex capillorum complicatione, quæ molem dolorificam cuculliformem repræsentat, statim & unâ nocte se prodit, flocci hic & illic apparent ex capillis convolutis, hi flocci adunantur, adunati quandoque ad ulnas producuntur; pannum crassum villosum cucullus ille refert.

Plura alia symptomata rachitica, scrophulosa, syphilitica, phtiriasica syndromen efformant. Initio scilicet amphimerina lenta, tumores scrophulosi in diversis locis, artuum lordoses, contracturæ, ulcera, ungues pedum, manuumque incrassati, curvatura spinæ ossium, fragilitas, spasmi tendinum, dolores arthritici extremorum, occipitis, spinæ dorsi; color cutis lividus, ophthalmiæ, phtiriasis, tinea; demùm accedente capillorum convolutione, velut crisi sublevatur æger à symptomatis præfatis quæ citò remittunt.

Principia hujus morbi sunt abusus aquæ vitæ, alimenta acria & viscosa, & incredibilis horum populorum sordities. Rarò in exteros transit hic morbus. Vidi tamen Andusiæ Capitaneum D. Bezesse, qui è Poloniâ redux in patriam, tres plicæ floccos adspportavit, quos attentè examinavi;

floculi erant ex capillis minimè incrassatis, ultra radicem invicem adunatis in tophum, hos tophos à quibus nullum incommodum sentiebat usque ad mortem cautè servabat septuagenarius.

Therapeia, si tophi illi capillorum omninò & omnes subito tondeantur, citò omnia symptomata etiam adaucta revertuntur, imò coecitas, aut apoplexia vel phtisis accedunt, capilli quidem repullulant & complicantur iterum, sed hæc ad ægri levamen non sufficiunt, nisi monente Fischero synochus accedat, quæ humores peccantes absumat & morbum sanet.

Medicamina quæ indicata videntur, ut evacuantia per os & alvum, diuretica, sudorifica mercurialia, nocent maxime, nec morbum minuunt.

Unicum prodest medicamentum, scilicet lycopodium cujus decoctum intus & extus adhibetur, potu, clysmate, balneo; sunt qui laudant etiam decoctum achanti mollis, quod, addito panis fermento, acescat: additis rosmarino, salviâ, aliisque plantis aromaticis, decoctum illud potûs formâ adhibetur.

Consultantur Erndtel *Varsavia physicè illustrata. Historia naturalis Poloniae*. Rzaczinsky Juch Profeforis Erfordiani *dissert. de trichomate*. Bachstromi. *dissert. de plicâ Hafniæ 1725*.

Mirum quod referebat Chiracius ex fide Archiatri polonici, plicam esse morbum fictitium qui nunquam extitit, ni vidissem ipse, tanto auctori credidissem.

Diversa esse symptomata plicæ eruptionem antecedentia pro diversis hujus morbi speciebus refert Cartheuser; ast quænam sint illæ species ignoro.

XXXVI. Alopecia, *Alopecie*.
Ophiafis Græcis. Gallis *pelade*.

Alopecia ab *Αλωπηξ* vulpes, quasi morbus vulpinus. Genus est morbi cunctis animantibus communis, in quo pili animantium, capilli hominum, plumæ volatilium epidermisque omnium decidunt; in avibus & quadrupedibus dicitur *la muë*; huic morbo homines silvestres vulgo *les Sauvages*, & ii qui pilosi undequaque sunt, obnoxii esse possunt. Cum verò tantum sinciput occupat alopecia, calvities nominatur, vulgò *la Chauveté*, cum epidermis decedit, *pelade*?

1. *Alopecia simplex, Defluvium capillorum*, Sennert.

1°. Quibus per tabem vel phtisim capilli defluunt, hi alvi fluxu superveniente moriuntur Hippocr. *aphor. l. 5. & coac. 436*. Illud symptoma nullâ ratione emendari potest.

2°. Accidit & casus capillorum à febre acutâ synocho ut vulgò dicitur malignâ: convalescentibus ad hanc speciem plura suadent iatroliptæ, ut fots astringentes, cutem corroborantes ex vino rubro cum decoctis salviæ, rore marino &c. Lotus ex aquâ Reginæ Hungariæ, ex phlegmate ab aqua vitæ accensa residuo; adeps viperinus, succi raparum, ac scillæ, præscribuntur.

3°. Accidit alopecia singularis sincipitis seu calvities senibus, ab aridura & ficcitate bulborum capillorum; malum illud immedicabile est.

4°. Cum à redundante sero, seu à laxitate pororum cutaneorum accidit, quod ex temperie phlegmaticâ dignoscitur, exsiccantia externa ut supra dicta, item frequens pectinatio, cataclyf-

MORBORUM, CLASSIS X. 519
mus aquarum thermalium, tum cathartica interiùs
usurpata, eaque phlegmagoga à Galeno feliciter
adhiberi solent.

2. *Alopecia Syphilitica* Nicol. Heinsii. Verduc
Patholog.

In hac specie non solum capitis, sed & totius
corporis capilli decidunt; causa hujus est obstruc-
tio radicularum capillorum à veneno syphilitico,
vel leproso; dignoscitur signis hisce morbis
propriis; curatur litu mercuriali conjunctis fotu-
bus capitis ex decocto emollienti radicum lapathi,
foliorum malvæ, & præmissâ post catharsim lacteâ
diætâ; altera methodus est per sudorifica, sed
minus tuta.

3. *Alopecia Volatiliùm* Liger, la Muë.

Aves hoc affectu laborantes mœstæ sunt, cibos
non appetunt, his eriguntur plumæ, quas ob
pruritus rostro avellunt & excutunt. Seriùs
nati pulli circa septembrem huic obnoxii sunt,
pluresque moriuntur. Ad curam, aviarium sul-
phure accenso imbuendum, frigus vitandum, aves
itaque soli sunt exponendæ, oleo & decocto cumi-
ni, lupinorum ungendæ, eluendæ.

4. *Alopecia areata seu Area* Jonston.

1°. Illa est species in quâ per areas tantum
capilli deficiunt; alia alopeciæ nomen retinet,
sub qualibet figura dilatatur, in barba & capillo
fit, in qualibet ætate, &c. eaque difficilis curatu,
si locus fricatus citò non rubescit, si inveteratum
malum sit, si densa cutis, subpinguis & ex toto
glabra; secus faciliùs curatur: cura ut sequentis.
Hæc est symptoma tinearum, phtiriascos, ele-
phantiascos &c.

2°. Alia quæ *ophiosis* dicitur, incipit ab occi-
pitio, duorum digitorum longitudinem non ex-

cedit , ad aures duobus capitibus serpit , quibusdam etiam ad frontem , donec duo se capita in priorem partem committant , infantes maximè afficit ; in ea etiam cutis superficialiter excoriatur , color cutis mutatur , & si pungatur , serofus sanguis exit : curatur humoris viscosi *evacuatione* per purgantia & apophlegmatismos , ejusdem humoris , dùm in fluxu est , repulsione per astringentia , ut ladanum in oleo mastiches dissolutum , *deterfione* per abrotanum , radices arundinis uistas , dein per sinapi , nasturtium , adipem urfinum.

Ophiosim actu in puero ferè trimo observo , cujus symptomata sunt cuticulæ capitis & totius cutis desquamatio cum asperitate , & squamulis farinosis albis , capillorum lapsu , atrophia , pervigilio continuo & anxietate irrequietâ , nulli sunt crinones , nullus apparet pruritus , nisi quod infans vel sibi ponè aures sæpissimè fricat cutim & contrectat , nulla cutis rubedo præcessit , tussis verò comes est , fames inconstans , alvus quandoque laxior , vomitio à cibis paululùm dispeptis , rubedo alterutrius genæ , febricula anomala. Mensis est à quo hic morbus incepit , noctes integras eum infantem in cunis agitare necessum est ; macies in dies crevit ; præmissâ catharsi ex mannæ & syrupi de cichorio ana unciâ unâ eaque post usum jusculem diluentium repetitâ , præscripsi usum lactis , vespere syrupi papaveris dosim , & litum cutis ex oleo , deinde verò his irritis lotionem cutis repetitam ex aquâ cum farinæ pauxillo.

Dicitur ophiosis à Græco *ophis* serpens , ob desquamationem cutis. Vide Gorræi *definitiones*. Ophiosis est etiam symptoma pruritûs , scabiei ,

lepræ, erysipelatis, rubeolæ, morphææ nigræ, herpetis, purpuræ verminosæ, atrophix à crinonibus, bis vel ter accidit pueris recens natis, seu intra primos menses, phtificos etiam non rarò afficit, an genus distinctum constituat inquirent, & determinent Nosologi; hanc Goræus ad alopeciam refert.

3°. Alia leprosa est & incurabilis nec hodièferè cognita, sed eodem recidit, quæ syphiliticam causam agnoscit, & curatur ut syphilis.

5. *Alopecia porriginosa, Phtiriasis Hippocr. la Pithyriase.*

1°. *Porrigo & furfuratio* Sennert. ea est species morbi in quâ non solum pili deficiunt, sed cutis pilosa desquamatur, hoc hominibus in capite tantum accidit. Curatur præmissis catharticis & jusculis aperientibus, per discussionem & deterfionem cum pauculo astringentium; decoctum cicerum & malvæ hic locum habet.

2°. Si verò ut canibus & ovibus evenit, ex scabie vel herpete accidat, curatur lotionè ex absinthio, fotu ex oleo cadino, decocto calido sudorifico, unctione ex oleo cum sulphure, litu mercuriali &c.

Vide Tineam, lichenes &c. quorum alopecia est symptoma, & potissimum phtiriasim.

XXVII. *Elcosis. Ulcere, exulcération.*

Ulcus est solutio continui in partibus mollibus cum substantiæ dissolutione à causis erodentibus, phycis facta.

Caries est solutio continui in partibus ossibus cartilagineisve facta à causis putrefacientibus

522 G E N E R A E T S P E C I E S
vel erodentibus cum nativi coloris & textus
mutatione.

Si cutis, partesque cute denudatæ patiantur
ulcera, cariesve, numero, extensione, dura-
tione aliisque symptomatis notabiles, morbus
inde exsurgens *Elcosis* vocatur, ægri verò *exul-
cerati*, *Lazari*, Gallicè *ulcerés*; *couverts de playes
ou d'ulceres*.

Si ulcera ossibus ipsis adhæreant, ossa colorem
nativum mutant, eroduntur, cariota evadunt,
quædam etiam intumescunt seu exostosi afficiun-
tur, in omnibus his casibus ægri atrophici, maci-
lenti, imò hecticæ accedente tabidi fiunt; hic
verò morbus gravitate, frequentia, periculo,
seu pertinaciâ suâ apprimè meretur locum inter
eos, qui Medicorum curæ committuntur, dum
ulcus in abstracto, ut fieri solet, spectatum
vitiis seu affectibus chirurgicis tantum solet ac-
cenferi.

In elcosi est cutis corporisque deformitas, fœ-
ditas ob solutionem continui, fetorem, deco-
lorationem, datur & symptomatum concursus,
ut fetoris, fluxus ichoris, tabi, saniei, sæpius
cum carie, exostosi, callis, fungis; aliunde
obstinata morbi duratio, periculum vitæ impen-
dens illum cachecticis, chronicis adscribunt; hujus
verò species plurimæ sunt & potissimum à viru-
lentiâ quorumvis exanthematum acutorum tube-
rum & impetiginum foveantur; hortor itaque
chirurgiæ peritos medicos ut genus hoc, ut par
est, elaborent, quod tantum hic raptim deli-
neamus.

1. *Elcosis fistulosa*; *Fistules*, *abcès fistuleux*.

Ortum ducit ab apostemate sæpius neglecto,
cognoscitur ex parvo foramine cutis, in finem

internum cavernosum ampliolem terminato, oris ut plurimum callofis, unde sæpius ichor purulentus extillat, à suppuratione visceris aut partis internæ cujusvis residuus, adeoque est sequela morbi cujusvis inflammatorii suppurati, aut phlegmones, furunculi, bubonis, &c. in oculis creat epiphoram purulentam, in podice fistula ani vocatur, & cæliacam purulentam excitat, in empyemate, phtisi, tabe, diversas corporis partes perforat; sequitur etiam in artubus vulnera virulenta, vulnera quæ cariem ossis excitarunt, maximè si glans plumbea vel corpus quodvis peregrinum in fundo hæreat.

Curatio apud Heisterum, Platnerum &c. inquiratur. Potissimus scopus est ut puri liber exitus patefiat, ut fordes putridæ eluantur, aeris accessus arceatur ut antisepticis putredo præcaveatur, caries si quæ sit destruat, & bona firmaque cicatrix inducatur.

2. *Elcosis variolosa*, Petit *Maladie des os* tom. 2. pag. 401. & 481.

Est exulceratio ut plurimum in genubus, tarsis, aliisve articulis exorta cum carie & pedartrocace, à viru varioloso, sanatis variolis malignis, residua. In variola, ait Petitus, superveniunt apostemata in quibus quàm citissimè fluctuatio percipitur, iisque apertis ossa detecta tumida & sæpè cariosa reperiuntur, quia ichor infra periostæum aut in ipso ossium textu latuit, hic affectus tabem aut anasacram lethalem inferre consuevit.

3. *Elcosis Herpetica*; *ulcères dartreux*, *ulcera serpigiosa* Heisteri.

Sunt ea quæ intus rubra, calida, sicca, rodentia, in viciniâ sunt herpete, erysipelaceo

524 GENERA ET SPECIES

tumore , pustulis obsita , cum pruritu ferino : unde differunt ab scorbuticis quæ pruritu & pustulis carent.

Illa succedunt morbis cutaneis magnâ sanguinis acredine , singulari , herpeticâ stipatis , nec sanari possunt nisi præmissis catharticis diureticis & edulcorantibus massa sanguinis correctâ fuerit ; ulcus dein ipsum est lenissimis unguentis , ut cerato Galeni, & simul præparatis saturninis, ut albo Rhafis , diapompholige tractandum , sæpius decocto emolliente radicum althææ, foliorum malvæ, aquis acidulis eluendum.

4. *Elcosis scrophulosa ; Ulceres scrophuleux.*

Illa sunt ut plurimum fordida , humida , cum tumore labiorum pallido , crasso , pus verò mucosum copiosum fundunt, non rarò in ossibus contiguis exostoses , caries comites habent , digiti pedum , manuum his sæpiùs infestantur.

Vide signa apud Petitem *malad. des os tom. 2. pag. 480.* ubi *de exostosi scrophulosâ.*

Curatio exigit diætam & pharmaciam internam qualis in scrophulâ , nec non chirurgiam & pharmaciam externam , de quâ consulatur Petitus *pag. 493.* & Heisterus *libr. 5. de ulceribus.*

Vide etiam Russellum *de usu aquæ marinæ pag. 221.* ubi *de carie scrophulosâ.*

5. *Elcosis Hydropum , Ulceres édemateux, baveux.*

Sunt ulcera ut plurimum tibiis hydropum innascentia ; oriuntur itaque in anasarcâ , phlegmatiâ , ascite , aliisque morbis hujus ordinis ; initium sumunt à phlyctænis seu ampullis aquâ plenis ; quæ crepant & multum serum extillant : vicinia ulceris est livida maculata ; simplex datur excoriatio quæ non pus , sed ichorem serosum diutissimè fundit & quæ in junioribus robustis benè constitutis quandoque mor-

bum priorem solvit , ast in debilibus , senibus dudum cachecticis gangrænam quandoque & mortem accelerat. Huic ulceri occasionem præbet vel leve vulnus , vel scarificatio arte facta.

Summâ itaque prudentiâ opus est ut si utilis sit hæc fontanella , non resiccetur maturius , inde enim hydrops recrudesceret , & ne in sphacelum abeat.

6. *Elcosis scorbutica , ulceres scorbutiques.* Lind. *de scorbuto.*

Ulceræ scorbutica fundunt faniem tenuem , fetidam, cruore tinctam , deinde adest cruor coagulatus , putris , ulceri agglutinatus ; carnes hac crustâ tectæ, molles, spongiosæ, putridæ ; margines ulceris lividi tumidi , carnibus spongiosis infra cutem enatis farcti ; si comprimatur ulcus , gangræna imminet , vicinia semper œdematosa , dolorifica ; è fundo succrescit fungus hepatis vitulini carni similis qui utcumque resecetur iterum mirè excrescit , hoc resecto periculosus sanguinis fluxus supervenit , hæc ulcera diu perstant ossibus intactis.

Escharotica in hoc casu inutilia sunt ; mercurialia quæ in aliis ulceribus profunt , hic periculi plena sunt ; hæc ulcera à levissimâ contusione sobolescunt.

7. *Elcosis syphilitica. Ulceres véroliques.* Petit *tom. 2. pag. 458.* Heister *cap. 4. de ulceribus veneris.*

Ea sæpissimè caput afficiunt prægressis tophis , quibus dolores nocturni , exulcerationes , caries laminarum cranii superveniunt , nec non adoriuntur extrema inferiora ubi exostoses in spinâ tibiæ, osteocopi , deinde caries, medullæ corruptio, tabes aliaque mala se comites addunt, in perenne ægri supplicium.

Elcosis syphilitica & exostosis ejus frequens comes sæpè superveniunt antiquæ syphilidi imperitè curatæ, five quia non sufficientes præparationes institutæ sunt ante hydrargyrosim, five quia ptyalismus excitatus fuit, unde hydrargyrum è corpore elapsum est, five quia non sufficiens dosis hydrargyri, nec sufficienti tempore litus adhibiti sunt, imò debellato viru syphilitico exostoses non rarò perstant, corruptaque medullâ ossium, fiunt caries, ulcera, quæ vix unquam sanari possunt, & æger tandem tabe absumitur. Vide Petitum loco citato pag. 393. Astrucium de lue venereâ lib. 4. cap. 10. paragr. 9.

Apud Angolenses morbus est endemicus *Boast* dictus, quo affecti cum diris doloribus patiuntur jacturam pedum, manuum, nasi, aurium &c. an verò sit elcosis syphilitica non satis liquet. Vide Dapper *hist. Itinerum*.

8. *Elcosis cancrosa, Ulceres chancreux.*

Illa sunt duplicis varietatis; vel enim sunt superficialia, crustosa, *sicca*, qualia non rarò labia naresque deturpant, & *noli me tangere* vulgò dicuntur, ea verò dolore lancinante, carniū duritie, scabritie, & mali pertinaciâ se produnt; si intra nares vel os serpant, ibi *humida*, fetidaque sunt.

Vel ea cancriferos mammarum, parotidum, oculorum aliarumve partium tenerrimarum tumores ambiunt, seu sunt ipsi tumores exulcerati, labiis extrorsum versis, tuberosis, fetidis, atro-rubentibus, saniemque acrem suppeditant, unde æger pervigilio, hecticâ & tabe sensim absumitur, & illa sunt ulcera carcinodea humida, phagædenica &c.

In ambobus balnea, serum lactis, lac pro omni

alimento , juscula edulcorantia è pullis , ranis conveniunt. In primâ varietate cum successu vidi illitum oleum olivæ intra quod infusa fuerant folia plumbaginis, ipsâ die infusionis illinitur pars cancroso hoc oleo , & deinceps per quindecim dies semel quotidie iteratur ille litus ; dolor à litu atrox excitatur , quousque ad septimam diem increfcit , dein verò quotidie decrefcit , decimâ sextâ die eschara nigra crassa absoluta est , & spontè delabitur , cutis substrata tenera est , sed integerrima , & sic æger sanatur.

In ulcere cancroso humido nuper celebratur apud Suecos & Anglos pulvis D. Guy, atro-viridis , arcanus , quo inspergitur quotidie sulcus ope lapidis infernalis in canceri peripheriâ cusus usque quò separatus tumor excidat ; hunc pulverem adhibere suscepi in cancro mammæ , sed frustra , sulcus enim carnibus fungosis quotidie excrescentibus obliterabatur.

Methodum palliativam curandi hujus ulceris passim Auctores referunt, usum cicutæ seu extractum conii maculati celebrat Storckius , ast nullus apud nos ejus adhucdum fuit successus , atropa belladonna & folia phittolaccæ Berolini laudata extùs admovenda majorem spem faciunt.

9. *Elcosis gangrænosa* , non est hujus generis , quippe chronicorum morborum numero adscribi non potest.

Curatio Elcoseos exigit 1°. ut crasis vitiosa sanguinis & humorum corrigatur per remedia generalia, ut cathartica, diuretica, edulcorantia, & per specifica ut antiscrophulosa , antiscorbutica prout à viru scrophuloso, scorbuticove foveantur ulcera. 2°. Ut vitium topicum quod ulceris cicatricem impedit removeatur , illud verò vitium topicum

510 GENERA ET SPECIES

dine thoracis, abdomine depresso sublobato; species est pediculus humanus Linnæi, qui in capite frequentius habitat, & per vestes diffunditur; hujus ova, seu larvæ *lentes* nominantur; nidulatur in capillitio ubi pruritus excitat, pustulas cudit, fetorem, sorditiemque capiti conciliat, cum porrigine. *Porrigo*, seu furfuratio est congeries squamularum grisearum, seu materie unguinosæ pulverulentæ, quæ secernitur in glandulis sebaceis capitis, quæque ob pectinationis defectum cumulat in capite, & crustam sordidam, fetidam, sub pectine furfuris formâ delabentem constituit; ibi verò pediculi tuti hospitantur, & prolem copiosam nutriunt; illi oris aculeo quem exerunt cutim pungunt, & vulnusculi peripheriam albam faciunt, fortè quia inibi solum cruorem exsugunt; econtra vulnus à pulice inflictum rubet, quia sanguinem è vasis vulneratis effluentem non exsugit, sed lympham; corpus pediculi est totum hispidum, quibus villis verosimiliter pruritus excitat.

Phtiriasis solius capitis est infantibus familiaris, & facile frequenti pectinatione curatur; verum apud eos qui indusiis tantum laneis utuntur, nec ea frequenter mutant, magna est pediculorum per vestes repentium progenies, & opus est non solum caput pectine expurgare, sed etiam medicaminibus inspersis illud & vestes mundare. Laudatur in hoc casu pulvis hordei caustici, quod *cevadilla* vulgò audit. item pulvis feminum *Delphinii staphisagriæ* dicti.

Phtiriasis olim inter morbos poenales habebatur, quo extinctos ferunt plurimos. Vide Schenckium, Camerarium, Plemmium, &c.

2. *Phtiriasis interna. Vermine interne. Phtiriasis*

funesta Mangeti Bibliothec. de morbis pilorum.

Ea est in quâ vel soli pediculi è diversis corporis locis exituriunt, ut ex oculis, naribus, ore, cum urinâ, sputo, fecibus, unde ægri miserè torquentur, emaciantur, & pereunt, vel in quâ præter pediculos diversa alia insecta ex omnibus corporis locis supradictis prodeunt, ut amicus meus Ill. Lefevre Academ. Regiæ Scient. Par. & Uctiæ medicinam faciens observabat; illi ægro anno 1728. & 1729. quotidie prodibant ex oculis, auribus, podice, urethrâ, vulnere phlebotomiæ, pediculi, pulices, forficulæ, araneolæ, lumbrici, scarabæoli, quorum icones mecum communicabat amicus. Varia tentata sunt remedia, & demùm ad litus mercuriales devenit; æger per quindecim dies ptyalismum passus, immunis eo tempore fuit ab insectis; verùm finitâ hydrargyrosi insecta successivè redierunt, unde æger insomnis, emaciatus, debilitatus demùm obiit.

Mangetus refert Chirurgum Genevensem ischiade per annos excruciatum in eodem femore sinistro passum esse eruptionem mydriadis pediculorum, à quibus & à dolore liberatus est usu thermarum Aquensium in Sabaudia.

3. *Phthiriasis inguinalis.*

Est ea quæ fovetur à pediculis pubis, quos vulgò *morpiones* & *platulas*, vel *pattas* nominant; illi catervatim cuti pubis, imò superciliis, capiti-que adhærent, & pruritus molestissimus excitant; ast partes non exulcerant, & facile ope seminis staphisagriæ, pulveris tabaci, aut unguenti mercurialis occiduntur; palpebris hoc affectu captis possunt applicari vel acetum scilliticum, in quo pauculum aloes sit dissolutum, aut oleum spicæ, &c.

XXXV. Trichoma, *la Plie* ou *Plique*.
Trichoma Jachii. *Plica Polonica* Starnigellii.
Plica Belgarum Schenckii. *Koltun* ac
Koltek Polonis. *Coledon* ac *Gods*, vel
Gosc aliis. *Wichtel-zopff*. Germanis. *Tri-*
choma à *trix*, & *coma* cæsaries, capilli-
 tium. *Plica* à capillorum complicatione;
 ista vox ultima æquivoca est, adeoque
 nomen D. Jach. melius est.

Trichoma est morbus contagiosus, chronicus,
 Polonis endemius, cujus præcipuum symptoma est
 capillorum conspurcatio, ac in cirros & funicu-
 los diversæ figuræ, ac longitudinis conglutinatio,
 ac concretio.

Hujus morbi seminium ex Indiâ Orientali per
 Tartaros circa annum 1687. contagio in Polo-
 niam, Silesiam, Hungariam, vicinaque loca
 translatum fuit. G. Frid. Stabel, *Dissert. de plicâ*.
Halæ 1724.

Distinguendi sunt morbi à viru plicoso oriundi,
 & trichoma ipsummet; morbi plicosi quos Polo-
 nicos cognominamus, sunt tùm acuti ut pleuritis,
 apoplexia, hæmoptysis, &c. tùm chronici ut
 syphilis, rachitis, cephalæa, aliæque multæ
 diversorum generum species.

Cognoscitur trichoma, si manifestum sit, ex
 capillorum in unum vel plures tophos convolu-
 tione, vel eorumdem in cirros viscosos, funicu-
 los crassos elongatione, involutione. Si occultum,
 1^o. ex hæreditariâ dispositione, quippe hic morbus
 à parentibus in prolem sic transfertur. 2^o. A con-
 tagio per pileolorum inquinatum gestationem,
 concubitus

concupitum & sudorem. 3°. Per partium pilosarum examen, ut inguinis, potissimum capitis; in pilis enim pudendorum quandoque cirri plicosi nascuntur. Memorabilis est casus à J. Paterfon Hain in Act. Societ. Londinensis relatus. 4°. Phantasiæ depravatio & potissimum appetitûs errores attendendi sunt, unde adagium: *sub pica latet plica*. 5°. Sudores capitis, visceri, glutinosi capillitii spurcicies, & orti in illo furfures. 6°. Unguium incurvatio, scabrities, color mutatus, lividitas, corruptio.

Plicæ seu capillitii cirrosi eruptio est species excretionis salubris quâ partes internæ à viru latente perniciosissimo liberantur; illud quidem virus quandoque diutissimè latet in corpore, ut venereum veluti sopitum, & innocuum; sed sæpè strages edit eò majores, 1°. quò partes affectæ nobiliores sunt & sensitivæ magis; 2°. quò major humorum visciditas & acrimoniæ cum eo viru concurrat. 3°. Cùm partes solidæ & potissimum cartilagineæ vel ossæ eo inficiuntur, tunc enim nulla ferè spes est reconvalescentiæ.

Hæc plicæ evolutio, excretiove utcumque morbosa sit, est apud inquinatos summè utilis, adeoque juvanda & omni ope promovenda; nihil est autem perniciosius quàm capillos plicatos refecare, ejus plicæ excretionem frigore incautè suscepto, oleosis aut viscosis admotis reprimere, ejus exortum turbare.

Erravit Doctor quidam Scoto-Britannus & Chiracius, qui procul à Polonia degentes, eum affectum pro simplici capillorum neglectorum spurcicie habuerunt, quasi pectinando posset averti & curari, imò qui fictum & non observatum esse morbum contendunt. Hos solidè confutant

§ 14 G E N E R A E T S P E C I E S

Schultzius , Pastorius , Strobélius. Ipse vidi Andusiæ Capitaneum Bezefse , qui redux è Polonia ubi 20. annos militiam exercuerat , gerebat plicam in capite quam propriis manibus ipse tetigi , ad eum pro phtisi , quâ laborabat accitus ; erat autem plica villosa seu femina , non totum tamen caput obtegens , sed in tribus glomeraminibus capillorum tenuium conspicua , quam à multis retro annis sine ullo incommodo gestabat , & curiosè servabat ; radix autem horum pilorum levi pressione dolebat.

1. *Trichoma cirrosum. Plique en cordons , plique mâle. Plica major vulgò.*

• Est species omnium vulgatissima , minus noxia , quæ distinguitur ex eo quod capilli in funiculos prælongos conjuncti & agglutinati sint.

Symptomata ejus prænuncia sunt 1°. pallor faciei ; 2°. asthenia ab articulationum laxitate ; 3°. dolores capitis , seu cephalæa Polonica ; 4°. dolores omnium artuum potissimum in articulis , pedibus , manibus , seu arthritidis Polonica ; supervenit 5°. syrigmus ; 6°. convulsio ; 7°. contractura ; 8°. rachitis , cum ossium fragilitate.

Symptomata salubria quibus priora tolluntur , sunt 1°. plicæ eruptio ; 2°. phtiriasis cum fetore , porrigine ; 3°. demùm alopecia ; 4°. An cruorem fundant derafi capilli nondum constat ; 5°. Ea verò critica plicæ excretio non fit subito , sed post longum tempus absolvitur. Cognoscitur verò perfecta , cum omnia symptomata interna evanescent , & capilli spontè defluunt , deinceps iterum nascituri ; hætenus verò , seu ante perfectam illam crasim , eos resecare periculosum est ; quandoque cirros illos per totam vitam gestare consultius est.

2. *Trichoma villosum. Plique femelle. Plica se-*

mina Schultzii, Collect. Academ. T. 3. pag. 285.

Ea cognoscitur ex tophis villosis in quibus modo omninò inexplicabili capilli complicantur, sive *dispersi* sint illi tophi, quales vidi, sive *coaliti* in mytram seu byretum quo totum caput tegitur. *Vide Philosoph. Transact. Abridg. Vol. VI. fig. 73.* ubi icon plicæ istius, capillitium ibi delineatum erat quatuor ulnas longum, palmum latum, & duos pollices crassum. Femina Polona quæ eam plicam per 50. annos gestaverat, toto hoc tempore arthritide Polonicâ cum contracturis laborans, in marasum incidemat.

Hæc species resecto capillitio diriora invehit symptomata, potissimum verò unguum excrescentiam mirabilem cum scabritie & nigredine, ita ut illi ungues cornua hircina referant, hi demum ungues delabuntur, sed iterum sanato morbo revertuntur.

Curatio exigit 1°. ut à phlebotomiâ, imò à catharticis saltem acribus abstineant. 2°. Ut potus diluens leviter diaphoreticus adhibeatur, ut decocta *sassafras*, *salsæparillæ*, *lapathi*, quibus fluxilitas & blandities humoribus concilietur. 3°. Mercurialia pernicioosa semper fuerunt, ex Schultzio, licet ab affinitate syphilidis venereæ indicari videantur. 4°. Ut plicæ exitus promoveatur, nihil est præstantius quàm fovere caput decocto tepido *lycopodii clavati Linnæi*, quod idcirco apud Polonos *plicaria* nominatur, vel hujus defectu laudantur radices *lupuli*, *acanthi*, folia *sempervivi majoris*, &c. Licet dum plica erumpit cathartica, emetica, phlebotomia sint noxia; interea & emeticis & catharticis mitibus & phlebotomiâ utendum est in morbis plicosis, seu à viru tum latente, tum represso oriundis. Super-

stitiosa verò est plicæ transplantatio, & vana plura medicamina à Bonfiglio, Sperlingio & Binningero laudata.

De curâ morborum plicosorum videantur historiæ horum morborum à Stabelio relatæ.

An diversæ species quoad curam sint diversæ, uti sunt quoad symptomata, & prognosim ignoro.

3. *Trichoma Polonicum*. *Plica* vulgò Cartheu-
feri *Principia Patholog.* 1758. *Tom.* 1.

Ex Tartariâ & Ucraniâ in Lithuaniam & Poloniam promanasse anno 1287. inde in Silesiam & Hungariam irrepsisse, testatur Erndtel. Cognoscitur potissimum ex capillorum complicatione, quæ molem dolorificam cuculliformem repræsentat, statim & unâ nocte se prodit, flocci hic & illic apparent ex capillis convolutis, hi flocci adunantur, adunati quandoque ad ulnas producuntur; pannum crassum villosum cucullus ille refert.

Plura alia symptomata rachitica, scrophulosa, syphilitica, phtiriasica syndromen efformant. Initio scilicet amphimerina lenta, tumores scrophulosi in diversis locis, artuum lordoses, contracturæ, ulcera, ungues pedum, manuumque incrassati, curvatura spinæ ossium, fragilitas, spasmi tendinum, dolores arthritici extremorum, occipitis, spinæ dorsi; color cutis lividus, ophthalmiæ, phtiriasis, tinea; demùm accedente capillorum convolutione, velut crisi sublevatur æger à symptomatis præfatis quæ citò remittunt.

Principia hujus morbi sunt abusus aquæ vitæ, alimenta acria & viscosa, & incredibilis horum populorum sordities. Rarò in exteros transit hic morbus. Vidi tamen Andusiæ Capitaneum D. Bezesse, qui è Poloniâ redux in patriam, tres plicæ floccos adspportavit, quos attentè examinavi;

flocculi erant ex capillis minimè incrassatis, ultra radicem invicem adunatis in tophum, hos tophos à quibus nullum incommodum sentiebat usque ad mortem cautè servabat septuagenarius.

Therapeia, si tophi illi capillorum omninò & omnes subito tondeantur, citò omnia symptomata etiam adaucta revertuntur, imò coecitas, aut apoplexia vel phtisis accedunt, capilli quidem repullulant & complicantur iterum, sed hæc ad ægri levamen non sufficiunt, nisi monente Fischero synochus accedat, quæ humores peccantes absumat & morbum sanet.

Medicamina quæ indicata videntur, ut evacuantia per os & alvum, diuretica, sudorifica mercurialia, nocent maxime, nec morbum minuunt.

Unicum prodest medicamentum, scilicet lycopodium cujus decoctum intus & extus adhibetur, potu, clysmate, balneo; sunt qui laudant etiam decoctum achanti mollis, quod, addito panis fermento, acescat: additis rosmarino, salviâ, aliisque plantis aromaticis, decoctum illud potius formâ adhibetur.

Consultantur Erndtel *Varsavia physicè illustrata. Historia naturalis Poloniae*. Rzaczinsky Juch Profeforis Erfordiani *dissert. de trichomate*. Bachstromi. *dissert. de plicâ Hafniæ 1725*.

Mirum quod referebat Chiracius ex fide Archiatri polonici, plicam esse morbum fictitium qui nunquam extitit, ni vidissem ipse, tanto auctori credidissem.

Diversa esse symptomata plicæ eruptionem antecedentia pro diversis hujus morbi speciebus refert Cartheuser; ast quænam sint illæ species ignoro.

XXXVI. Alopecia, *Alopecie*.
Ophiafis Græcis. Gallis *pelade*.

Alopecia ab Αλωπηξ vulpes, quasi morbus vulpinus. Genus est morbi cunctis animantibus communis, in quo pili animantium, capilli hominum, plumæ volatiliū epidermisque omnium decidunt; in avibus & quadrupedibus dicitur *la muë*; huic morbo homines silvestres vulgo *les Sauvages*, & ii qui pilosi undequaque sunt, obnoxij esse possunt. Cū verò tantum sinciput occupat alopecia, calvities nominatur, vulgò *la Chauveté*, cum epidermis decedit, *pelade*?

1. *Alopecia simplex. Defluvium capillorum*, Sennert.

1°. Quibus per tabem vel phtisim capilli defluunt, hi alvi fluxu superveniente moriuntur Hippocr. *aphor. l. 5. & coac. 436*. Illud symptoma nullâ ratione emendari potest.

2°. Accidit & casus capillorum à febre acutâ synocho ut vulgò dicitur malignâ: convalescentibus ad hanc speciem plura suadent iatroliptæ, ut fots astringentes, cutem corroborantes ex vino rubro cum decoctis salviæ, rore marino &c. Lotus ex aquâ Reginae Hungariæ, ex phlegmate ab aqua vitæ accensa residuo; adeps viperinus, succi raparum, ac scillæ, præscribuntur.

3°. Accidit alopecia singularis sincipitis seu calvities senibus, ab aridura & siccitate bulborum capillorum; malum illud immedicabile est.

4°. Cū à redundante sero, seu à laxitate pororum cutaneorum accidit, quod ex temperie phlegmaticâ dignoscitur, exsiccantia externa ut supra dicta, item frequens pectinatio, catacly-

MORBORUM, CLASSIS X. 519
mus aquarum thermalium, tum cathartica interiorius
usurpata, eaque phlegmagoga à Galeno feliciter
adhiberi solent.

2. *Alopecia Syphilitica* Nicol. Heinsii. Verduc
Patholog.

In hac specie non solum capitis, sed & totius
corporis capilli decidunt; causa hujus est obstruc-
tio radicularum capillorum à veneno syphilitico,
vel leproso; dignoscitur signis hisce morbis
propriis; curatur litu mercuriali conjunctis fotu-
bus capitis ex decocto emollienti radicum lapathi,
foliorum malvæ, & præmissâ post catharsim lacteâ
diætâ; altera methodus est per sudorifica, sed
minus tuta.

3. *Alopecia Volatilium* Liger, la Muë.

Aves hoc affectu laborantes moestæ sunt, cibos
non appetunt, his eriguntur plumæ, quas ob
pruritus rostro avellunt & excutunt. Seriùs
nati pulli circa septembrem huic obnoxii sunt,
pluresque moriuntur. Ad curam, aviarium sul-
phure accenso imbuendum, frigus vitandum, aves
itaque soli sunt exponendæ, oleo & decocto cumi-
ni, lupinorum ungendæ, eluendæ.

4. *Alopecia areata seu Area* Jonston.

1°. Illa est species in quâ per areas tantum
capilli deficiunt; alia alopeciæ nomen retinet,
sub qualibet figura dilatatur, in barba & capillo
fit, in qualibet ætate, &c. eaque difficilis curatu,
si locus fricatus citò non rubescit, si inveteratum
malum sit, si densa cutis, subpinguis & ex toto
glabra; secus faciliùs curatur: cura ut sequentis.
Hæc est symptoma tinearum, phtiriascos, ele-
phantiascos &c.

2°. Alia quæ *ophiosis* dicitur, incipit ab occi-
pitio, duorum digitorum longitudinem non ex-

cedit , ad aures duobus capitibus serpit , quibusdam etiam ad frontem , donec duo se capita in priorem partem committant , infantes maximè afficit ; in ea etiam cutis superficialiter excoriatur , color cutis mutatur , & si pungatur , serofus sanguis exit : curatur humoris viscosi *evacuatione* per purgantia & apophlegmatismos , ejusdem humoris , dùm in fluxu est , repulsione per astringentia , ut ladanum in oleo mastiches dissolutum , *deterfione* per abrotanum , radices arundinis ustas , dein per sinapi , nasturtium , adipem ursinum.

Ophiosim actu in puero ferè trimo observo , cujus symptomata sunt cuticulæ capitis & totius cutis desquamatio cum asperitate , & squamulis farinosis albis , capillorum lapsu , atrophia , pervigilio continuo & anxietate irrequietâ , nulli sunt crinones , nullus apparet pruritus , nisi quod infans vel sibi ponè aures sæpissimè fricat cutim & contrectat , nulla cutis rubedo præcessit , tussis verò comes est , fames inconstans , alvus quandoque laxior , vomitio à cibis paululùm dispeptis , rubedo alterutrius genæ , febricula anomala. Mensis est à quo hic morbus incepit , noctes integras eum infantem in cunis agitare necessum est ; macies in dies crevit ; præmissâ catharsi ex mannæ & syrupi de cichorio ana unciâ unâ eaque post usum jusculem diluentium repetitâ , præscripsi usum lactis , vespere syrupi papaveris dosim , & litum cutis ex oleo , deinde verò his irritis lotionem cutis repetitam ex aquâ cum farinæ pauxillo.

Dicitur ophiosis à Græco *ophis* serpens , ob desquamationem cutis. Vide Gorræi *definitiones*. Ophiosis est etiam symptoma pruritûs , scabiei ,

lepræ, erysipelatis, rubeolæ, morphææ nigræ, herpetis, purpuræ verminosæ, atrophix à crinonibus, bis vel ter accidit pueris recens natis, seu intra primos menses, phtisicos etiam non rarò afficit, an genus distinctum constituat inquirant, & determinent Nosologi; hanc Gorraeus ad alopeciam refert.

3°. Alia leprosa est & incurabilis nec hodièferè cognita, sed eodem recidit, quæ syphiliticam causam agnoscit, & curatur ut syphilis.

5. *Alopecia porriginosa, Phtiriasis* Hippocr. *la Pithyriase.*

1°. *Porrigo & furfuratio* Sennert. ea est species morbi in quâ non solum pili deficiunt, sed cutis pilosa desquamatur, hoc hominibus in capite tantum accidit. Curatur præmissis catharticis & jusculis aperientibus, per discussionem & deterfionem cum pauculo astringentium; decoctum cicerum & malvæ hic locum habet.

2°. Si verò ut canibus & ovibus evenit, ex scabie vel herpete accidat, curatur lotionem ex absinthio, fotu ex oleo cadino, decocto calido sudorifico, unctione ex oleo cum sulphure, litu mercuriali &c.

Vide Tineam, lichenes &c. quorum alopecia est symptoma, & potissimum phtiriasim.

XXVII. *Elcosis. Ulcere, exulcération.*

Ulcus est solutio continui in partibus mollibus cum substantiæ dissolutione à causis erodentibus, physicis facta.

Caries est solutio continui in partibus osseis cartilagineisve facta à causis putrefacientibus

522 G E N E R A E T S P E C I E S
vel erodentibus cum nativi coloris & textûs
mutatione.

Si cutis , partesque cute denudatæ patiantur
ulcera , cariesve , numero , extensione , dura-
tione aliisque symptomatis notabiles , morbus
inde exsurgens *Elcosis* vocatur , ægri verò *exul-
cerati* , *Lazari* , Gallicè *ulcerés* ; *couverts de playes
ou d'ulceres*.

Si ulcera ossibus ipsis adhæreant , ossa colorem
nativum mutant , eroduntur , cariota evadunt ,
quædam etiam intumescunt seu exostosi afficiun-
tur , in omnibus his casibus ægri atrophici , maci-
lenti , imò hecticâ accedente tabidi fiunt ; hic
verò morbus gravitate , frequentia , periculo ,
seu pertinaciâ suâ apprimè meretur locum inter
eos , qui Medicorum curæ committuntur , dum
ulcus in abstracto , ut fieri solet , spectatum
vitiis seu affectibus chirurgicis tantum solet ac-
cenferi.

In elcosi est cutis corporisque deformitas , fœ-
ditas ob solutionem continui , fetorem , deco-
lorationem , datur & symptomatum concursus ,
ut fetoris , fluxûs ichoris , tabi , saniei , sæpius
cum carie , exostosi , callis , fungis ; aliunde
obstinata morbi duratio , periculum vitæ impen-
dens illum cachecticis , chronicis adscribunt ; hujus
verò species plurimæ sunt & potissimum à viru-
lentiâ quorumvis exanthematum acutorum tube-
rum & impetiginum foveantur ; hortor itaque
chirurgiæ peritos medicos ut genus hoc , ut par
est , elaborent , quod tantum hic raptim deli-
neamus.

1. *Elcosis fistulosa* ; *Fistules* , *abcès fistuleux*.

Ortum ducit ab apostemate sæpius neglecto ,
cognoscitur ex parvo foramine cutis , in finem

internum cavernosum ampliore terminato, oris ut plurimum callofis, unde sæpius ichor purulentus extillat, à suppuratione visceris aut partis internæ cujusvis residuus, adeoque est sequela morbi cujusvis inflammatorii suppurati, aut phlegmones, furunculi, bubonis, &c. in oculis creat epiphoram purulentam, in podice fistula ani vocatur, & cæliacam purulentam excitat, in empyemate, phtisi, tabe, diversas corporis partes perforat; sequitur etiam in artubus vulnera virulenta, vulnera quæ cariem ossis excitarunt, maximè si glans plumbea vel corpus quodvis peregrinum in fundo hæreat.

Curatio apud Heisterum, Platnerum &c. inquiratur. Potissimus scopus est ut puri liber exitus patefiat, ut sordes putridæ eluantur, aeris accessus arceatur ut antisepticis putredo præcaveatur, caries si quæ sit destruatur, & bona firmaque cicatrix inducatur.

2. *Elcosis variolosa*, Petit *Maladie des os* tom. 2. pag. 401. & 481.

Est exulceratio ut plurimum in genubus, tarsis, aliisque articulis exorta cum carie & pedartrocace, à viru varioloso, sanatis variolis malignis, residua. In variola, ait Petitus, superveniunt apostemata in quibus quàm citissimè fluctuatio percipitur, iisque apertis ossa detecta tumida & sæpè cariosa reperiuntur, quia ichor infra periostæum aut in ipso ossium textu latuit, hic affectus tabem aut anasacram lethalem inferre consuevit.

3. *Elcosis Herpetica*; *ulcères dartreux*, *ulcera serpigiosa* Heisteri.

Sunt ea quæ intus rubra, calida, sicca, rodentia, in viciniâ sunt herpete, erysipelaceo

524 GENERA ET SPECIES

tumore , pustulis obfita , cum pruritu ferino : unde differunt ab scorbuticis quæ pruritu & pustulis carent.

Illa succedunt morbis cutaneis magnâ sanguinis acredine , singulari , herpeticâ stipatis , nec sanari possunt nisi præmissis catharticis diureticis & edulcorantibus massa sanguinis correctâ fuerit ; ulcus dein ipsum est lenissimis unguentis , ut cerato Galeni, & simul præparatis saturninis, ut albo Rhafis , diapompholige tractandum , sæpius decocto emolliente radicum althææ, foliorum malvæ, aquis acidulis eluendum.

4. *Elcosis scrophulosa ; Ulceres scrophuleux.*

Illa sunt ut plurimum fordida , humida , cum tumore labiorum pallido , crasso , pus verò mucosum copiosum fundunt, non rarò in ossibus contiguis exostoses , caries comites habent , digiti pedum , manuum his sæpiùs infestantur.

Vide signa apud Petitum *malad. des os tom. 2. pag. 480.* ubi *de exostosi scrophulosâ.*

Curatio exigit diætam & pharmaciam internam qualis in scrophulâ , nec non chirurgiam & pharmaciam externam , de quâ consulatur Petitus *pag. 493.* & Heisterus *libr. 5. de ulceribus.*

Vide etiam Russellum *de usu aquæ marinæ pag. 221.* ubi *de carie scrophulosâ.*

5. *Elcosis Hydropum , Ulceres édemateux, baveux.*

Sunt ulcera ut plurimum tibiis hydropum innascentia ; oriuntur itaque in anasarcâ, phlegmatiâ, ascite , aliisque morbis hujus ordinis ; initium sumunt à phlyctænis seu ampullis aquâ plenis ; quæ crepant & multum serum extillant : vicinia ulceris est livida maculata ; simplex datur excoriatio quæ non pus , sed ichorem serosum diutissimè fundit & quæ in junioribus robustis benè constitutis quandoque mor-

bum priorem solvit , ast in debilibus , senibus dudum cachecticis gangrænam quandoque & mortem accelerat. Huic ulceri occasionem præbet vel leve vulnus , vel scarificatio arte facta.

Summâ itaque prudentiâ opus est ut si utilis sit hæc fontanella , non reficcetur maturius , inde enim hydrops recrudesceret , & ne in sphacelum abeat.

6. *Elcosis scorbutica , ulceres scorbutiques.* Lind. *de scorbuto.*

Ulcerata scorbutica fundunt saniem tenuem , fetidam, cruore tinctam , deinde adest cruor coagulatus , putris , ulceri agglutinatus ; carnes hac crustâ tectæ, molles, spongiosæ, putridæ ; margines ulceris lividi tumidi , carnibus spongiosis infra cutem enatis farcti ; si comprimatur ulcus , gangræna imminet , vicinia semper œdematosa , dolorifica ; è fundo succrescit fungus hepatis vitulini carni similis qui utcumque resecetur iterum mirè excrefcit , hoc resecto periculosus sanguinis fluxus supervenit , hæc ulcera diu perstant ossibus intactis.

Escharotica in hoc casu inutilia sunt ; mercurialia quæ in aliis ulceribus profunt , hic periculi plena sunt ; hæc ulcera à levissimâ contusione sobolescent.

7. *Elcosis syphilitica. Ulceres véroliques.* Petit *tom. 2. pag. 458.* Heister *cap. 4. de ulceribus veneris.*

Ea sæpissimè caput afficiunt prægressis tophis , quibus dolores nocturni , exulcerationes , caries laminarum cranii superveniunt , nec non adoriuntur extrema inferiora ubi exostoses in spinâ tibiæ, osteocopi , deinde caries, medullæ corruptio, tabes aliaque mala se comites addunt, in perenne ægri supplicium.

Elcosis syphilitica & exostosis ejus frequens comes sæpè superveniunt antiquæ syphilidi imperitè curatæ, five quia non sufficientes præparationes institutæ sunt ante hydrargyrosim, five quia ptyalismus excitatus fuit, unde hydrargyrum è corpore elapsum est, five quia non sufficiens dosis hydrargyri, nec sufficienti tempore litus adhibiti sunt, imò debellato viru syphilitico exostoses non rarò perstant, corruptaque medullâ ossium, fiunt caries, ulcera, quæ vix unquam sanari possunt, & æger tandem tabe absumitur. Vide Petitum loco citato *pag. 393. Astrucium de lue venereâ lib. 4. cap. 10. paragr. 9.*

Apud Angolenses morbus est endemicus *Boast* dictus, quo affecti cum diris doloribus patiuntur jacturam pedum, manuum, nasi, aurium &c. an verò sit elcosis syphilitica non satis liquet. Vide Dapper *hist. Itinerum.*

8. *Elcosis cancrosa, Ulceres chancreux.*

Illa sunt duplicis varietatis; vel enim sunt superficialia, crustosa, *sicca*, qualia non rarò labia naresque deturpant, & *noli me tangere* vulgò dicuntur, ea verò dolore lancinante, carniū duritie, scabritie, & mali pertinaciâ se produnt; si intra nares vel os serpant, ibi *humida*, fetidaque sunt.

Vel ea cancriferos mammarum, parotidum, oculorum aliarumve partium tenerrimarum tumores ambiunt, seu sunt ipsi tumores exulcerati, labiis extrorsum versis, tuberosis, fetidis, atrox rubentibus, saniemque acrem suppeditant, unde æger pervigilio, hecticâ & tabe sensim absumitur, & illa sunt ulcera carcinodea humida, phagædenica &c.

In ambobus balnea, serum lactis, lac pro omni

alimento , juscula edulcorantia è pullis , ranis conveniunt. In primâ varietate cum successu vidi illitum oleum olivæ intra quod infusa fuerant folia plumbaginis, ipsâ die infusionis illinitur pars cancroso hoc oleo , & deinceps per quindecim dies semel quotidie iteratur ille litus ; dolor à litu atrox excitatur , quousque ad septimam diem increfcit , dein verò quotidie decrefcit , decimâ sextâ die eschara nigra crassa absoluta est , & spontè delabitur , cutis substrata tenera est , sed integerrima , & sic æger sanatur.

In ulcere cancroso humido nuper celebratur apud Suecos & Anglos pulvis D. Guy, atro-viridis , arcanus , quo inspergitur quotidie sulcus ope lapidis infernalis in cancri peripheriâ cusus usque quò separatus tumor excidat ; hunc pulverem adhibere suscepi in cancro mammæ , sed frustra , sulcus enim carnibus fungosis quotidie excrefcen- tibus obliterabatur.

Methodum palliativam curandi hujus ulceris passim Auctores referunt, usum cicutæ seu extrac- tum conii maculati celebrat Storckius , ast nullus apud nos ejus adhucdum fuit successus , atropa belladonna & folia phittolaccæ Berolini laudata extùs admovenda majorem spem faciunt.

9. *Elcosis gangrænosa* , non est hujus generis , quippe chronicorum morborum numero adscribi non potest.

Curatio Elcoseos exigit 1°. ut crasis vitiosa sanguinis & humorum corrigatur per remedia generalia, ut cathartica, diuretica, edulcorantia, & per specifica ut antiscrophulosa , antiscorbutica prout à viru scrophuloso, scorbuticove foveantur ul- cera. 2°. Ut vitium topicum quod ulceris cicatricem impedit removeatur , illud verò vitium topicum

est sinuositas, callositas, caries latens, ficitas, fordities & mucositas ulceris : sublati scilicet impedimentis vasa tùm animalium, tùm vegetabilium facilè vegetant, crescunt, & sic vulnera ac ulcera cicatrice obducuntur, cicatrix itaque non est opus naturæ seu illius principii sentientis, & moventis quod animalium tutelæ & medelæ invigilat, quippe in plantis in quibus illud principium deest, vegetatio, adeoque vulnerum, ulcerumque sanatio pariter succedit ac in animalibus, ut experimentis Du Hamel constat.

Sinuositas ulceris est cavitas ejus major quam est orificium; illi sinus à pure, vel physicè, vel mechanicè cuduntur in textu cellulari, proindeque in muscutorum, tendinumque interstitiis: pus scilicet gravitate suâ cellulas imas subit, muscutorum ambientium pressione novas sibi vias cudit, ac erodendo, laxando, putrefaciendo cuniculos, cavernulasque extendit & auget; in his sinibus calore & morâ pus majorem in dies putredinem, fetorem & vim corrosivam adipiscitur, unde summi momenti est illi sufficientem & liberum in loco decliviori exitum parare, ac quotidie pus illud expurgare; hoc præstant peritæ excisiones carniū succrescentium, quæ orificium minuunt, callorum erosiones, aperturæ ex adverso artūs apostematosi factæ, deligationes bis in die institutæ, puris ex sinibus expressiones, situs effluxui puris commodus in artu ægro servandus, quies hujus partis, ne pressione pus vias sibi aliorsum cudat.

Callositas labiorum ulceris in diuturnis sinibus accedit ex eo quod aëris accessu partes exsiccantur, turundis, candelulis, firmioribus compressis densentur, apprimantur; eodem aëris accessu putrefactio

putrefactio puris acceleratur, rudiori deligatione, frequentiori & rudi deterfione colliquamenti purulenti; succrescens de novo caro dura, callosa, & ad excrescendum minus apta evadit; ergo satius est suspensa manu ulcera mundare, injectionibus leniter detergentibus uti, & pus è sinubus everrere: calli verò vel emolliuntur post leves scarificationes appositis emplastris, & iterum institutis scarificationibus usquequò suppuratio cal- lum auferat; vel emolliuntur appositis turundis ex sapone vulgari factis, & in sinu per noctem derelictis; vel demùm utuntur lapide infernali, qui escharam excitat & phlogosim, unde suppuratio & calli destructio; de quibus consulantur Chirurghi.

Caries nascens ex ossis decoloratione, perioestæi separatione cognoscitur, perfecta ossis ulcus est, vel fragilitas & erosio; alia ossis laminas tantum exedit, altera in cavum medullare penetrat, & medullam inflammat, suppurat, putrefacit; quoties in fundo vulneris est os cariosum, frustra tentatur ulceris sanatio, nunquam firma caro succrescit, ichor ex carioso osse promanans carnes erodit, emollit, & cicatricem impedit; ergo cariei prius est medendum, partem ossis cultris, malleolis, scalpris auferendo, residuam corrosivis antisepticis, imò igne actuali destruendo, usquequò succedat exfoliatio, seu partis teredinosa nigrae in minima, vel majuscula fragmenta divisio, à supposito sano osse separatio.

Siccitas, rubedo & phlogosis ulceris facile cognoscuntur; dolore, pruritu, calore stipantur; ea impediunt carnis excrescentiam, adeoque indicant remedia emollientia, humectantia ex decocto plantarum vulnerariarum, lotiones ex aquis aci-

dulis, ex decocto hordei, orizæ, potum fimilem, juscula refrigerantia.

Mucositas, fordities & putredo ulceris cognoscuntur ex abundantia puris viscosi, serosi, fetidi, carnibus mollioribus, pallidis, fungosis; si negligantur hæc ulcera potissimum æstate, muscæ carniaræ in his ova sua deponunt, quibus exclusis larvæ vermiformes in ulcere nidulantur; hoc vitium frequenti deterfione, lotione ex decocto plantarum amarore, succo resinoso gaudentium, unguentis, resinâ & balsamo scatentibus, præparatis saturninis formâ pulveris adpersis, aut unguentis viride æris recipientibus; nec non fungi cultro resecantur, aut alumine usto exeduntur.

In elcosi cancrofâ, scrophulosâ, syphiliticâ, aliisque nullum salubrius auxilium quam usus internus extracti cicutæ, id est conii maculati Linnæi; hujus extracti analysis ab Ill. Roberto Laugier instituta dedit ferè tertiam partem, tum spiritus alkalini volatilis, tum salis ejusdem indolis, evaporato per coctionem spiritu rectore virulento plantæ.

Hujus extracti in pilulas redacti grana 10. 12. 14. manè & vesperè deglutiuntur, ascendendo sensim ad majorem dosim, ut 30. gr. & rarò ad drachmam unam; hoc verò medicamen per menses continuandum, interea dum ulcus decocto foliorum bis de die oblinitur, cum vel sine melle rosaceo, & aliquot guttis spiritus salis.

Hisce solis medicaminibus & congruâ Chirurgi operâ Ill. Locherus Medicus Viennensis non solum ulcera cancrofa, scrophulosa, cacoethea quam plurima sanata vidit, sed etiam scrophulam, carcinomata, contracturam arthriticam, arthritidem veneream, scabiem veneream, phtisim scrophu-

losam, phisconiam, &c. sanavit. In juvenibus celerior est effectus quàm in annosis; dosis granorum 14. sæpiùs sufficit.

10. *Elcosis Ægyptiaca. Tarbo Ægyptiorum.*

Apud Ægyptios, ut mihi retulit Illustr. Pery; Doct. Med. Anglus, recens ex Ægypto redux, viget morbus endemius, *Tarbo* dictus, qui pedum, manuumque exulceratione, atque doloribus atrocibus est insignitus, quique successu temporis articulorum affectorum successivum lapsum inducit; addit intermittentes febres ferè nullas in hac regione, ast scorbutos plurimos observari.

XXXVIII. Gangræna, *Gangréne humide.*

Cujus ultimus gradus *Spacelus* quibusdam dicitur.

Plura successiva signa gangrænam præsentem denotant; 1°. mors partis, seu ejus anæsthesia, immobilitas, frigus; 2°. textus facilis laceratu; 3°. color lividus, griseus, deinde nigricans; 4°. dissolutio putrida cum fetore cadaveroso.

Discrepat à necrosi 1°. infarctu tumido, 2°. putridâ dissolutione; color ex roseo nativo mutatur in atro-rubrum, vel in pallidum, deinde lividum, ac denique nigricantem, vel cineritium.

Calor natus mitis abit in frigidum gelidum.

Consistentia elastica mollis abit in flaccidam, lacerabilem, dissolutam.

Motus proprius omnis est vel musculorum, vel arteriarum; motus muscularis partis gangrænosa cessat, licet pars tota ut manus motum habeat à vicinis musculis, ut à musculis ulnæ; pulsatio verò arteriæ quandoque subsistit, quandoque evanescit in parte gangrænosa.

Demùm ociùs, seriùs gangrænosa pars fetet, putrescit, dissolvitur, quod in necrosi non accidit.

Gangrænæ primus gradus vulgò à Medicis Scholasticis *gangræna* propriè dicitur, & partis mors definitur, in quâ tantùm adest tendentia, & dispositio proxima ad putrefactionem; verùm nomina morborum generica non debent mutari pro diversis eorum gradibus; secùs triplicandus esset eorum numerus. Partes omnes molles, & potissimùm fluidæ animalium, maximè verò excrementitiæ, cruor etiam spontè tendunt ad putredinem, à quâ, durante sanitate, immunes fiunt, per novam chyli acescentis admixtionem, continuam humorum resolutionem, & putrescentium excretionem, adeòque fluidorum circulationem, docet Physiologia potissimùm Stahlianæ.

Adeòque ubi fluida extra, vel intra vasa hærent, nec depurantur, ea tantò citiùs putrescunt, quò magis alkalescentia sunt, quò acriori calori exposta, & aëri pervia, nisi viscositas, ficcitasque motum intestinum putrefactorium impediat; docent experimenta culinaria.

Putrefactio itaque, seu molecularum sulphurearum volatilium, & alkalinarum volatilium salium accessus, & lucta mutua est causa efficiens gangrænæ, ubicumque solita ejus impedimenta deficiunt.

Principia verò gangrænæ sunt quæ fluidorum depurationem impediunt, eorumque motui putredinoso favent, si tamen necrosim excipiamus, quæ alterius indolis videtur esse, adeòque diversum genus constituere debet.

Gangræna supponit fluida resolutioni apta, non verò glutinosa, adiposa, sebacea, maximè verò cruoris in vasis congestionem, ejus verò principia diversas species distinguunt.

1. *Gangræna à contusione* D. Quesnay, *cap. 2. de gangrænâ, pag. 1.*

In carnibus valdè contusis vasa tenerrima lacerantur, fluida in textum cellularem delapsa coagulantur, cætera in textu vasorum intercepta hærent, hinc putredinis initium; ast natura hos obices superatura majori nisu cruorem in has partes impellit, unde affluxus, infarctus, phlogosis, dolor obscurus; nervis scilicet à contusione solutis, mediante calore acceleratur vel suppuratio, vel putredo gangrænosa.

Contusionem sæpè comitatur *commotio* nervorum, unde eorum *stupor*; inde intercipitur fluidi nervei irradiatio vivifica, inde laxitas partis major, & novum gangrænæ principium, maximè si commotione per osseam compagem ad cerebrum perventâ delirium accedat; unde fit ut natura opus tùm resolutionis, tùm suppurationis negligat; inde stasis putrefactiva ulteriùs progreditur.

Si verò vulnus adsit, adeòque aëris accessus, si vulnus à sclopeto carnes altiùs penetret, sinusque cudat, ex quibus fluida vitiosa difficile elaborantur, ibique sit summa vasorum destructio, & fluidorum ignea acrimonia; inde principiis conjunctis fiunt gangrænæ celeriter depascentes.

Tabum etenim gangrænosum vasa vicina emortua subiens, inficit, corrumpit; nil enim ad carnes dissolvendas & fluida corrumpenda aptius; nisi vis vitalis quæ suppurationem molitur, hoc tabum expellat, & contagii effectum arceat; ut à pomo putri pomum contiguum, ita à dente carioso dens vicinus, & caro sphacelatæ parti continua sphacelo inficitur, vasis capillaribus tabum veluti sugentibus, nisi fluido in circulum ex adverso truso repleantur, erythema ita tumi-

dum cum textu carniū pastaceo, sine tensione, sine calore notabili citò livescit, vulnera contusa ambit, circulo rubro sensim à centro recedente, & gangrænam designante.

2. *Gangræna ab infiltrationē* D. Quesnay, *part. 1^a. cap. VI.*

Quoties intra textum cellularem, in adipis locum succedit lymphā, serum, pus, lac, lochia, aliūve humor facile putrescibilis, toties intumescētia mollis, flaccida, vix dolens infiltrationē tribuitur, quæ à quadruplici principio dependet; scilicet 1^o. à laxitate præviā partis infarciendæ; 2^o. à copiā fluidi infarcturi; 3^o. ab obstructione vasorum sanguiferorum ut plurimū erysipelatosā; 4^o. vel à venarum strangulatione tū per externam pressionem, tū per spasmoticā constrictionem quam inducit irritatio.

Hæc infiltratio phtisicis, scorbuticis, convalescentibus plures hæmorrhagias, diarrhœas, phlebotomias passis, morbis chronicis cum amphimerinā junctis, ulceribus, erysipelatibus à magnā tensione ortis, vulneribus venenatis, lactis & lochiorum refluxibus, hydropicis morbis, &c. supervenit; quoties enim cruor venas difficiliter subit, & à retro pellitur, toties ibi stagnans in extremis arteriis sanguineis lymphatica diducit, & lymphaticus humor, quo onustus est, uberius subit textum cellularem, ex quo vix reverti potest in circulationis vias; adeps quidem inibi lentè progrediens à putredine immunis fermè est, utpotè viscidus; verū humores serosi ibi stagnantes solida relaxant, & si calor accedat & acrimonia, demū putrescunt, & gangrænam excitant.

3. *Gangræna ab strangulationē*, D. Quesnay, *cap. X. & XI.*

MORBORUM, CLASSIS X. 535

Si vasa sanguifera, tùm venosa, tùm potissimum arteriosa ab aponevrosibus, membranis, calyptifve, ligaturis, compressionibus, nervorum vulneribus, acri irritante quovis, coarctentur, languet statim circulatio inter ligaturam & cor, & in ramis vicinis; unde gangræna, quam præcedit infarctus tumidus rubore & phlogosi fugaci stipatus, si venæ sint strangulatæ, hinc textus flaccidus, elapsâ inflammatione mollescens, pastaceus; si verò arteriæ sint strangulatæ ut in vulnere cranii, fasciæ latæ, vel nullus tumor extus appareat, sed tantum mollities, pallor rapidè crescentes, vel tumor inflammatorius, tensivus initio, sed citò in flaccidum oedema terminatus, & deinceps sphacelus ab stagnantis cruoris & lymphæ in textu celluloso decubitu.

Si ligaturæ tantum venas coarctent, inde tumor maximus & ab infarctu gangræna, si ligatura simul arterias coarctet, gangræna etiam sicca potest oriri. Idem præstare possunt tumores in inguinibus, & axillis positi; inde enim pressis venis tumor magnus, pressis verò arteriis atrophia & necrosis, vulnera sunt vel puncturæ, vel incisiones, vel contusiones vel lacerationes, quæ nervos tendinesve afficiunt.

Puncturæ à clavis, acubus, stylis, spinis trachini, aculeis raïæ, ononidis &c. si nervos aut etiam fibras nerveas attingant, non verò transversim secant, si aponevroses irritent, eadem die sine infarctu tumido notabili, partium vicinarum gangrænam ab strangulatione inducunt, quam accelerant spirituosæ & aromatica, tollunt profundæ incisiones, quæ laxant textum, sedant olea tepida.

Verùm si gangræna non nisi post quatuor vel sex dies à puncturâ se prodat, strangulatio tunc oritur à causâ physicâ scilicet à fluido quod in fundo vulneris corruptum membranas irritat, & inde strangulatio gangrænam late diffundens; perperam illæ gangrænæ tribuuntur degenerationi humorum, cacochymia, veneno.

4. *Gangræna à Veneno* D. Quesnay cap. 22.

Inter venenatos serpentes sola vipera apud Gallos debet reponi, nec aliud est verè venenatum animal, si vespam & apem excipias. Quidquid de aliorum hujusce regionis serpentium veneno traditur, error est plebis; soli serpentes duobus dentibus in maxillâ superiore armati, venenum in morfu gerunt.

Vipera manum momorderat hominis, qui vulnus illicò fuxit, ast lingua ei, referente Paræo, multum intumuit, vix loqui poterat, inde in syncopes lapsus ferè moriebatur, brachium ad scapulam usque emphysematosè tumuit cum dolore. Alter quem viperæ caput abscissum pupugerat cardialgiâ affectus, dein pressionem pectoris ante & pone quasi ferreis vectibus vinctus esset, expertus, cum eum pedes sustinere recusarent, devectus est in lectum, ubi difficillimè respirabat; accessit magnum frigus per horas duodecim, pulvere viperino calor rediit, sudore oborto brachium enormiter intumuit cum toto latere ad umbilicum usque; accessit nigra echymosis in illis partibus, embrochationes spirituosæ & theriacales per tres septimanas usurpatæ morbum fugarunt.

Aliis viperâ morsis magna debilitas, syncopes, sudores frigidi, vomitus, ardor viscerum quandoque superveniunt, neglectis remediis pars

demorsa & vicinæ gangrænascunt, nisi mors gangrænam prævertat.

Gangræna ab inflammatione, D. Quesnay cap. 24.

Inflammationes gangrænam inducunt tum ratione infarctûs systrophici, tum ratione strangulationis vasorum à nervis & aponevrosibus irritatis, præstant idem inflammationes puræ intensissimæ quæ suppurantibus acribus pertractantur.

Inflammationes *malignæ* primo aspectu videntur erysipelaceæ, parùm tumidæ, sed tactu frigidæ, & veluti duræ, sine ulla elasticitate aut tensione; adactò scalpello nullus ferè sensus, accedunt pustulæ lividæ, pulsus sensim minuitur, mors accedit; has inflammationes *mortuas* nuncupat D. Quesnay.

Inflammationes *causticæ* quales in anthrace observantur, quæ licet lapsu escharæ siccæ & nigræ accedente suppuratione feliciter quandoque terminentur, aliàs tamen carnes ad usque ossa corrumpunt, ut anthraces illi quos observavit Paræus, & *malum ardentium* vocant Franciæ Historiographi.

Inflammationes *erysipelatosæ* acres gangrænam aliam inducunt, nam ardor inflammatorius alius pendet à principiis mechanicis seu valido articularum & fluidorum attritu, alius à Phycis, scilicet à causticâ humorum acredine ex quâ phlyctænæ erysipelatibus adnascuntur; calor urens adest, interea pars consistentiam oedematofam citò adipiscitur, & gangræna latè serpit.

Demùm inflammatio per nimium infarctum accersit gangrænam quæ cùm magno tumore demùm livescente & remollescente stipata sit, distinguitur ab inflammatione malignâ; gangræna imminet si tumor deprimatur, rubedo

538 GENERA ET SPECIES

obscuretur , calor extinguitur , elasticitas evanescat, carnes pastaceæ , compactæ fiant , dolor abeat.

5. *Gangræna ex ambustione* D. Quesnay, *cap. 26.*

Pars ipsamet profundè ambusta sphacelo sicco seu necrosi afficitur , venæ vicinæ ob influxum sanguinis & isstrophicam inflammationem , dolore atroci & humido sphacelo , pustuloso quandòque erysipelate priùs inflammatur.

6. *Gangræna à gelu* D. Quesnay , *cap. 28.* *Gangræna à frigore nimio* Vandermonde , *Junio 1758.*

Ille sphacelus incipit à dolore frigorifico atroci quem sequitur stupor , pallor , aridura partis potissimùm extremorum ut pedum , manuum , mentulæ , nasi &c. quæ partes dein oedematose intumescunt cum motûs impotentiâ , & demùm gangræna etiam supervenit.

Adolescens cùm pedibus nudis per nivem iter fecisset , dolores atroces pedum sensit , in Nosocomium delatus , igni admotus dirius doluit , palma pedum , subtus pallida , frigida minimè tumida , supernè pedes rubri , tumidi , calidi , digiti pedum atrorubri , tumidi , vix sensu præditi , tibiæ tumidæ , cutis dura , purpurea , venis violaceis variegata vestigium digiti servans , calida , dolor lancinans , pressionem linteorum non sustinens , alibi pruritus à frictione lancinans , pulsus durus , frequens , cephalalgia.

Intra scitulam plenam aquâ frigidissimâ identidem renovandâ , cum nive & glacie ulteriùs frigefactâ , immissi sunt pedes per horam , inde levamen , deinde per bihorium , inde nigredo digitorum evanuit , tumor decrevit , dolores imminuti ; balnea sexies repetita sunt , vespere frictiones ex aquâ frigidâ , dein vinum aromaticum & camphoratum ; intra octiduum æger sanatus abiit.

7. *Gangræna à putredine.* D. Quesnay, *cap. 20.*

Ea est quæ ab antecedente putredine dependet

1°. si à dissolutione putridâ humorum, sphacelus sine dolore accedit, ac formâ emphysematis intensè rubri vel coccinei, quasi erysipelatosi se prodit: ægri paucis diebus interpositis fato cedunt. Visa est illa gangræna in variolosâ per totum ferè corpus diffusa, *Ephem. German. cent. 6. observ.*

82. Cutis pressa stillabat homorem sanguinolentum, omnis scarificatio in hoc morbo hæmorrhagias incoercibiles excitat non secus ac in scorbuto.

2°. Si à suppuratione putridâ pendeat, signum est tabum putre in massam sanguinis resorptum, principio vitali energiam suam abstulisse.

3°. Si à congestione putridâ seu inflammatione systrophicâ, tunc pars remollescit, sensum amittit, & rubedo in livorem mutatur.

4°. Quandoque supervenit à fluidis extravasatis echymomatis, excrementis in vesicâ, alvo retentis, in herniâ, ulcere cavernoso, &c. congestis.

Praxis.

In gangrænâ datur semper infarctus & tumor à sanguinis affluxu, quem natura concitat eo fine ut sanguis stagnans tum ulterius promoveatur, tum resolvatur à calore, tum demùm ut suppuratione tanquam tutissimo & felicissimo remedio mortuum à vivo segregetur.

Infarctus verò & tumor vim vitalem suffocari aut citò suffocatum iri indicant quoties lividitas aut mollities pastacea, aut firmitas iners & tensione destituta accedunt, adeoque immi- nuendus est, quod præstant 1°. diæta liquida, resolvens, phlebotomiæ repetitæ; 2°. scarifica-

tiones quæ nunc ad textum cellularem tantum , nunc ad musculos ipsos infarctos pro sede mali, debent pertingere, additis dein antisepticis & solventibus, necnon suppurantibus, si superficialia tantum immineat gangræna ; sed si profunda sit, tantaque tabes solidorum ossium , artuum , ut nulla spes sit fore ut solvatur infarctus , ad amputationem deveniendum est.

Contusiones quò plus inflammatae sunt & tensae ac dolorificae , eò magis periculosa , verum quò plus stuporis secum invehunt propter commotionem nervis aut quod pejus cerebro illatam , eò peiores sunt.

Si tumor vix elatus , calor suffocatus , firmitas iners & sine tensione , aut sensus imminutio cum mollitie pultaceâ inveniantur , *strangulatio* vasorum arteriosorum metuenda est. Si verò maximus tumor livescens aut atro-ruber à vulnere partem occupet , strangulatio venarum vel ligatura aut compressio significatur , in his verò casibus aromatica , calida stimulantia sunt perniciosa , una salus est in incisionibus , quæ tendinem , nervum omninò præscindant , & quæ aponevroses constrictas solvant : illæ verò incisiones ultra textum adiposum debent pertingere , cum illæ aponevroses ibi lateant.

Vulnera à *globis ignitis* inflicta sæpè cum altè perfodiunt , artus commovent , compagem osseam , contundunt carnes & membranas crispant , tum illicò , tum post aliquot dies , unde stupor partis , omnium gangrænæ principiorum pessimum ; præstat in hoc casu ita dilatare vulnus ut medicamina fundum vulneris subeant , ut materies putres eliminari queant ; apertura ex adverso factæ , setaceum per vulnus trajectum ,

imò oleum terebinthinæ fervidum injectum his indicationibus satisfaciunt.

Infiltratio quæ à suppressis sanguifluxibus anasarcam excitat, quæ à repetitis phlebotomiis aut hæmorrhagiis fit, interna remedia & analeptica requirit, inde verò vix unquam timenda gangræna, verùm infiltrationses quas humorum dissolutio putris & ulcerosa creat, quas febris amphimerina suppuratoria, caries & ulcera interna foveant, non rarò post longum tempus erysipelatofam excitant inflammationem, quæ gangrænam lethalem & immedicabilem accersit; frustra diureticis catharticisque eam debellare conaris, inde vires prosterne; infelices sunt scarificationes quæ mortem accelerant; inutilia sunt, quæ à medicinæ & chirurgiæ penu petuntur, auxilia.

Erethismo seu crispaturæ aponevrosium tria possunt opponi remedia; 1°. laxantia ut diætæ humectans, phlebotomiæ repetitæ & topica emollientia; 2°. si ea non sufficiant, incisiones aponevroseos sunt instituendæ ad sufficientem altitudinem, illæ autem aponevroses utut sint in trunco tenues & in artubus magis crassæ, per totam corporis superficiem extenduntur, tales sunt quæ musculos humeri, ulnæ, femoris, capitis, colli, palmæ manuum & plantæ pedum vestiunt. Dantur aponevroses duplicatæ, quæ musculos temporales, quæ in dorso magnum dorsalem, sacrolumbarem, &c. in abdomine rectum &c. involvunt: solvendæ sunt illæ aponevroses, si ossibus infideant, ad os usque incisiones penetrare debent. 3°. Demùm sensibilitas partis irritatæ tollenda est, quod præstant caustica ut oleum terebinthinæ, caryophyllorum, cinnamomi, aut alterum oleum destillatum ex plantâ aromaticâ; sic oleo terebinthinæ curatus est Carolus Nonus

à Paræo ; sic curantur odontalgia cariosa : si vero ea non sufficiant , oleum etiam fervidum adhibendum est , quod Lapeyronius adhibuit in puncturâ tendinis Principis *de Dombes* ; tendines verò majores ut & nervi puncti tùm oleo fervido , tùm excisione curantur.

Ubi gangræna à *morsu viperæ* metuenda est , debet pars dentibus viperæ tanquam duabus aciculis puncta , sine scarificationibus assuetis foveri vino vel aquâ vitæ in qua dissoluta sit theriacæ drachma , simulque theriaca ad drachmam unam semel vel bis usurpari , qua sola methodo omnes sanare consueverat Chirurgus *La Motte*.

Inflammationes malignæ seu gangrænosæ vel ab externâ , vel ab internâ causâ pendent ; si ab internâ pendeant , nunquam juvant scarificationes ad vivum usque protensæ.

Rursus inflammationes à causâ internâ sunt vel externæ vel internæ ; internæ pendent à principio deleterio fluidis commixto , quod phlebotomiæ tolerare nequeunt , adeoque phlebotomiæ vix unquam in illis conveniunt , solum perfrugium est in antidotis , cardiacis , alexipharmacis , sed ita promptè hæ inflammationes internæ , sopito dolore , abeunt in gangrænam , ut nulli remedio locus supersit.

Externæ verò *inflammationes gangrænosæ* non ita certò mortem inferunt , dantur enim gangræna critica , & quæ critica non sunt , sæpè non ultra partis inflammatae limites sese extendunt , imò obortâ suppuratione in marginibus spontè quandoque segregantur à vivis carnibus. Cavendum tamen ne tabum putre , quod efformatur , repat in vicinas partes , quod in inflammationibus gangrænosis per infarctum ortis metuendum , multò minùs in gangrænis siccis , vel inflammationibus

causticis quales sunt erysipelata, escharotica, anthraces, crustæ gangrænosæ, &c.

Ad suppurationem promovendam in mortuis illis inflammationibus, intus & extus usurpanda sunt quæ calorem & stimulum procreant, topica sunt aptissima resolventia & diaphoretica actiuosa, non rarò synapismi facti ex fermento, camphorâ, sale armoniaco, synapis femine, cum aquis spirituosis & oleis essentialibus æthereis.

Si verò jam gangræna adsit, sperandum est; si fixi jam sint limites ejus, si margines inflammati suppurationi se accingant, tunc partes mortuæ scalpello incidendæ vel excindendæ intactis vivis; si verò cessante gangrænæ progressu nulla sit suppurationis spes, spiritu nitri debent partes mortuæ comburi, ut vivæ ad suppurandum excitentur, & tabum putre destruat.

In erysipelatibus gangrænosis infarctus est maximus vel valdè extensus; horum verò cura exigit 1°. ut carniū mortuarum phlyctænis, maculis lividis obstarum infarctus solvatur; 2°. ut harum carniū succi à putredine immunes ferventur, condiantur; 3°. ut carnes vicinæ stimulentur ad suppurandum; 4°. ad promovendam ope suppurationis mortuarum separationem à vivis.

Antiputrida quæ ibi conveniunt sunt 1°. acetum, spiritus salis, sulphuris, vitrioli aquâ diluti, salia neutra, imprimis sal ammoniacum. 2°. Spiritus terebinthinæ, essentia rabel, spiritus nitri anaticis spiritus vini partibus dulcificatus. 3°. Sal marinus, nitrum. 4°. Resinæ & balsama, terebinthina, myrrha, camphora, styrax, pix. 5°. Vinum, aqua vitæ, spiritus vini. 6°. Exsiccantia balsamica, ut myrrha, colophone, aloë, resina. 7°. Rodentia urentia, ut oleum fervens,

ferrum candens, ærugo, spiritus nitri hydrargyro fetus, aqua phagædenica.

Furunculi majores summè dolorifici non incidendi sunt quandiu crudi & dolentes, nisi in perinæo vel vulvâ siti sint, tunc enim metus est, ne pus sibi sinus cudat; exspectanda suppuratio quæ concreta solvat, & crassamentum maturet.

Erysipelata caustica quæ crustaceam escharam faciunt, pendent à vi materiæ lapidem causticum æmulantis; harum crustarum separatio pariter debet promoveri per olea emollientia & digestiva, ut ceratum Galeni; si eschara crassior sit, ea incidenda, & ubi secedunt, avellenda fragmenta; vitanda spirituosâ actuosâ; juvant tantùm topica resolventia, anodyna.

Anthraces eodem modo tractandi, vitanda sunt irritantia, monente etiam Paræo, lenia emollientia è suppurantibus eligenda; tantùm apex emortuus oleo ferventi vel aquâ forti comburendus, dein exspectanda suppuratio; retardatur etiam escharæ putredo ope spiritus terebinthinæ, essentiæ rabel, spiritus nitri dulcificati cum spiritu vini, sed caustica tutiora sunt.

In *ambustione* quæ cutem tantùm erodit, non verò ultra penetrat, dolor & pertinacia majores sunt quàm ubi carnes ipsæ comburuntur, quippe secretoria cutis irritata fundunt serum acre & copiosum, quo affectus perennat adhibitis unctuosiss.

- 1°. Antequam infarctus, vel tumor excitentur, igneæ partes extrorsum ducendæ solutione vitrioli, atramento, spermate ranarum, albumine ovi, nuce gallarum, vulnerariis, astringentibus herbis.

- 2°. Accedente infarctu indicantur emollientia, laxantia, adiposa, unctuosâ, olea, butyrum.

- 3°. Si inflammatio adveniat his missis, fomenta
ex

ex aquâ tepidâ , mucilagines , lactinia , farinosa usurpantur , & propter sævitiem doloris adduntur anodyna.

4°. Quandoque anodyna paululum volatilia adhibentur , ut camphora , flores sambuci ; folia tabaci , hyosciami , sapo , stercus avium , &c. si dolor mitior sit , cæpæ coctæ vel tritæ conveniunt.

5°. Cùm pars ambusta suppurationem putrem suppeditat , antiseptica , ut vinum , aqua vitæ , nitrum , sal marinus indicantur.

Periti sunt qui tamdiu utuntur solo vino , quandiu propter sensibilitatem non licet aquam vitæ addere , mox puram admovere , usque ad integram sanationem. Juvat non rarò folia viridia tabaci , vel betæ apponere , & super splenia vino madida applicare , quæ sic vulnere non adhærebunt.

Si frigori vel gelu debeatur sphacelus , amputatio non est instituenda quandiu nulla est dissolutio putris , quæ sola viciniam inficit , & in vivo instituenda est amputatio , non in mortuâ carne. Pars congelata statim nive vel aquâ frigidâ est confricanda , ne subito regelascendo crepent vasa ; interea cardiaca sudorifica intus usurpanda.

Si à putredine antecedenti humorum in vicinis partibus ortum duxerit gangræna , vel ea pendet à dissolutione massæ sanguineæ , & in hoc casu de ægro conclamatum est ; vel pendet à peculiari acrimoniâ venenatâ , adversus quam dantur specifica antidota , ut in syphilide , scorbuto , scabie , & tunc illa antidota usurpanda sunt ; si ab ulcere putrido oriatur , tunc adhibenda sunt antiseptica fortiora , ut 1°. balsamica , quale est oleum terebinthinæ. 2°. Salina , ut sal marinum , nitrum , sal ammoniacum , pulverata & magnâ dosi adspersa. 3°. Escharotica , ut acidum nitri dulcifi-

catum, aqua rabel, imò oleum bulliens, unguentum Ægyptiacum, viride æris, aqua phagædenica, sublimatus corrosivus, &c. inde fit eschara quæ carnes à putredine defendit, usquequò suppuratio partem sphacelofam à sanâ separaverit; non tamen negligenda intùs alexipharmaca.

XXXIX. Necrosis, *L'Ergot.*

Le Feu St. Anioine, la Gangrène sèche, le mal des ardents.

Morbus est chronicus, in quo artus, ut pedes, manusve post stuporem & dolorem, utplurimum sine tumore arefcunt, exsiccantur, & sensu, motuque amissis spontè utplurimum à corpore secedunt.

Differt à gangrænâ, 1º. quòd in gangræna sit tumor utplurimum inflammatorius. 2º. Quòd pars gangrænosa in putredinosam mollitiem foetidissimam vergat. 3º. Et quòd citam mortem intentet; necrosis verò partes mumixæ ficcæ similes reddat vix fetidas, nisi ubi mortuum à vivo separatur, ac per menses divexat.

Differt ab arthritide scorbuticâ quâcum convenit ratione dolorum, quòd in arthritide illâ sint stomacaces signa, dolor noctu urgentior sit, nec artus excidant.

Species hujus generis à nemine distinctè traditæ sunt, exceptâ necrosi ustilagineâ, de quâ nuper Clariss. Salerne plura docuit; cæteras primus ferè Ill. Quesnay in eximio tractatu de gangrænâ ficcâ tantùm delineavit.

Sanguis viscosissimus, tenax, nigricans, & ea ficcitate ad putrescendum ineptus, simulque in extremis partibus hærens, fero per calorem, ventilationem, diaphoresim evaporato, hujus morbi

est materia morbifica, inde stupor, dolor, livedo, ficitas, mors partis, atque in limitibus superveniens suppuratio gangrænosa, corruptio tendinum & ligamentorum sine ullo dolore, artum nigrum, ficcum, mortuum à vivo segregat.

1. *Necrosis ustilaginea. L'Ergot.*

Vide *Histor. Academ. Paris. ann. 1740. 1748. 1752.* & secundum volumen *Extraneorum ann. 1755.* à Clariss. Salerne. *Acta Lipsiæ 1708.* à Langio & 1752. pag. 634. item *Commentarios Lipsiæ Ludwigi anno 1757. pag. 72. & 602. Ill. Quesnay, de gangrænâ sicca, pag. 355. & 407.*

An sit idem cum *malo ardentium*? vide Mezerai, *Histor. Franciæ anno 1090.* licet morbus ardentium cum arthritide scorbuticâ magis affinis videatur.

Ustilago vulgò *secale cornutum*, Gallicè *ergot*, & *seigle ergoté*, de quo scripsit Moellerus, *Comment. Lipsiæ anno 1752. pag. 634.* vocatur illud secale, cujus spicæ gerunt aliquot grana, sex vel septem lineas longa cornuta, extûs nigra, intûs alba, Germanis *Brand & Mutterkorn* dicta, ab ustilagine *nigellâ* dictâ diversissima. Nam in ustilagine tritici, avenæ, semen est intûs nigrum & pulverulentum, non corniculatum. Secalis cornuti proventus uber est annis pluviosis, & in agris paludosis, quales sunt Soloniæ juxta Aureliam, inde fortè Secalauniæ Latinis dictæ, & agri Blesensis, Vastiniensis, Bituricensis Provinciæ hic morbus epidemicè grassatur, scilicet quoties deficiente tritico abundat hoc secale, quo pauperes panem conficere coguntur; unde viget epidemia statim post messem usque ad hyemem; plures mares quàm feminas adurit, & sæpiùs apud Solonienses pedibus quàm manibus nocet;

fortè quia in locis humidis illi laborare consueverunt.

Illa morbi species sine febre, sine tumore pedes vel manus aggreditur, doloribus intensis stipatur, colorem nigerrimum & ficcitatem summam partibus conciliat, ac demùm post plures menses artum mortuum à corpore segregat; visi sunt trunci cruribus orbatì, alii uno crure & uno brachio, rarissimi ambobus cruribus & brachiis mutilati; pluries accidit ut digiti pedum insciis excidant, paucissimis extremus nasus delabatur. Ægri Solonienses in Nosocomium Aurelianense deferuntur, ubi observati sunt à Chirurgo Noelio, & nuper ab Illustr. Medico Salerne.

Incipit morbus à lassitudine, sine febre, sine inflammatione, rarò rubent partes extremæ; facies verò, totaque cutis pallet ac livescit, venter induratur & tumet, mens hebes est, & hebetudo crescit cum morbo, urina & feces ritè secedunt; feces tandem sunt fetidæ, corpus emaciatur, pedes & manus stupore afficiuntur, cum dolore deinde punctorio, qui cum atrox est, pulsus frequentiam fugacem cum sudore capitis & epigastrii excitat; secus pulsus est parvus, & ita debilis, ut vix percipi queat; appetitus interea non deficit, ab alimentis calidis læduntur & sudant, rarò accidit dolorem pedum, manuumque esse urentem & rubore stipatum, quod solus refert Noelius. Verum tamen est hosce dolores atroces mitescere, si artus aëri frigido exponantur, interea frigescunt & pallent ægri, difficulter se movent, dolor sensim affurgit à pedibus ad tibiam, crus, &c. à manibus ad ulnam, humerum, quæ partes successivè exsiccantur, & ita nigrescunt, ac si fumo fuissent induratae; tunc verò

cùm nigrescunt , cessat dolor partis , imò sensus & pars mortua est , sed sicca , non fetens ; cutis videtur corrugata , quasi , ait Noelius , diù in aquâ frigidâ stetit. Necrosis illa demùm sistitur in tarso , tibia , genu , &c. & tunc linea quædam cuditur separans vivum à mortuo , qualis cuditur ope lapidis infernalis ; illa sola linea humida est , putris & fetida , sensim per frustra aut artus integri mortui , carbonis instar nigri à vivo segregantur , aliquandiù verò hærent ligamentis , tendinibus laciniatis nondum omninò dissolutis. Si imperitè cataplasmata maturantia applicentur , acceleratur lapsus artuum , sed cum periculo , quippe gangrænascit etiam pars viva ; si verò opus soli naturæ committatur , ægri quidem artu truncantur , sed sine dolore , sine ullâ hæmorrhagiâ , & sic mutilati per menses & annos vivunt.

Quare nulla sit hæmorrhagia , etiam dùm crura ex acetabulis coxendicis separantur ? quia sanguis est niger , viscidus & veluti ficcus ; talis enim fermè exit è venâ , cum initio morbi secatur ad dolores sedandos ; tenacitas sanguinis quandoque ea est , ut non faciliùs secetur cultro quàm ipsa caro indurata ; è centum & viginti quibus artus à Chirurgis fuerunt amputati , vix quinque ultra sex menses supersunt ; ast qui opus naturæ commiserunt , plures multò evaserunt.

Hoc fecale cornutum anatibus , ac porcellis datum ab ipsis statim respuitur ; hoc tamen urgente fame , & cum furfure mixto utentia animalia instar hominum malè afficiuntur , & enecantur.

De curâ hujusce morbi consulantur Ill. Quesnay , Salerne , Sharp. In summa suffecerit dixisse initio indicari parvam dosim theriacæ , unam , alteram.

ve phlebotomiam, fotum ex aquâ vitæ camphorata; ast cùm pars induruit, & nigrorem contraxit, fugienda maturantia; ubi exulceratur, sola antiseptica & exsiccantia conveniunt, ut oleum terebinthinæ, pulvis ex sale marino, vitriolo, ac demùm expectandum donec pars spontè excidat: kinkinæ in gangrænâ utilissimæ usum in necrosi damnat Sharpius.

2. *Necrosis à viru* Illust. Quesnay, *de gangrænâ sicca*, pag. 362. Hildani, *centur. 4. observ. 92.*

Virus est humor venenatus in animali ipso quod laborat genitus, vel ab alio communicatus, unde à venenis per vulnus immixtis aut ab alio regno petitis differt, huc refer virus venereum, scorbuticum, arthriticum, herpeticum, cancrosum, &c.

Virus quod necrosim inducit debet vel sanguinem ita inficere ut in extremis partibus coaguletur, exsiccetur, vel ut vasa ita corrugentur, ut exsuccæ siccæque carnes evadant, debet itaque idem efficere intus quod extus patrant caustica, ut lapis infernalis; quippe in escharam mutari debent partes quæ necrosi afficiuntur; in senibus illa mutatio tantò facilius contingit, quò sanguis ad siccitatem & viscositatem magis est pronus.

Senex 72. annos natus podagricus mense Augusto frigus quoddam molestum ac stuporem in pede persensit, sine ullo dolore & tumore vel minimo, de his minimè sollicitus fuit, tandem aucto stupore pes ejusque digiti lividi deinceps nigri evaserunt, & necrosis sensim sese patefacere, sensimque versus genua serpere visa est. Hildanus accersitus mense Septembri, pedem & crus ad suram usque sphacelatum instar carbonis nigrum, frigidum, & supra modum siccum, extenua-

tumque reperit. De cætero nullus dolor, inquietudo ferè nulla, somnus, fames, pulsus pro more. Rogarunt astantes Hildanum ut crus amputaret, quod peritus ille Chirurgus recusavit, & cùm quidam barbitonfor deinceps crus amputasset, gangræna serpsit citò in femur & truncum, quæ priùs steterat, ac æger intra paucos dies temeritatis illius culpam luit.

Differt itaque illa species necroseos ab ustilagineâ ratione originis, & ratione symptomatum seu doloris defectu, de cætero eadem est cura, scilicet omissiva.

3. *Necrosis febrilis.* Lamotte *observat.* 298. ad 302.

Ea est quæ typho potissimum febribusque aliis malignis dictis supervenit, symptomaticè aut criticè, ut aiunt, illa verò non solum pedes, sed potissimum coccygem, nates & femora adoritur, & differt à gangrænâ ex eo quod sicca sit, cùm gangræna dissolutionem putridam comitem habeat, præterea sine ullo dolore progreditur, distinguitur verò à priori per febrem comitem.

Hæc vulgo tribuitur vel sorditiei in quâ hæ partes ob alvi & urinæ fluxum obnoxie sunt, sed cum etiam pedes ab immunditie illâ immunes quandoque necrosi afficiantur vix illud principium potest admitti, pressioni etiam tribuitur, quippe his partibus in typho per mensem incumbit æger, & reapse pressio illa escharas ficas non rarò in partibus pelvis eminentioribus excitat; verùm & vidi internas, externasque femorum partes in eo casu solum aut primariò affici, quod nec pressioni, nec immunditiis erat adscribendum, maximè verò cum necrosis primis febris diebus supervenit, nec sordes nec decubitus inculari possunt, ut patet ex observationibus citatis.

552 GENERA ET SPECIES MORBORUM.

Sanguinem in febribus triplò viscosiorem evadere quàm in sanitate probant experimenta Cl. Langrish, adeòque si concurrat simul materia febrilis inspissans ut in typho, facîle concipitur occasione decubitûs in vasis cutaneis coccygis, vicinisque illum hæsurum esse, & ratione ficcitatîs necrosim inducturum.

Hic affectus ita lethalis censetur ut Hildanus nullum per quadraginta annos evasisse suæ curæ commissum profiteatur; verùm hæc lethalitas videtur potius curæ olim adhibitæ quàm morbi gravitati tribuenda, ut docent Cl. Lamotte observationes repetitæ, constat enim ex illis nihil esse perniciosius in hac specie necroseos quàm mortuas & putridas partes exsiccatas forcipibus auferre, inde enim sphacelus humidus evadit & ulterius ob aëris accessum serpit, quin fugiendæ sunt etiam simplices scarificationes, pars tantùm est tegenda unguento de styrace, vel mundificativo, & si sit excoriata vel exulcerata, unguento Ægyptiaco, & expectandum donec febris remiserit vel cessaverit, tunc enim lapsus carniûm putridarum sponte accidit & tutò potest solitis medicamentis adjuvari. Vide de his Clariss. Quesnay de *curâ gangrænæ siccæ* pag. 583.

Huc etiam posset referri necrosis à compressione, cujus exempla profert Cl. Quesnay ex Hildano & Boerhaavio petita, fortè & aliæ species; verùm satius est hoc argumentum peritis Chirurgis elucidandum relinquere. Nobis suffecerit in hoc genere aliisque benè multis novam viam tradendæ & illustrandæ Nosologiæ indicasse; singulorum generum elaboratio non est opus unius hominis nec fortè unius sæculi.



INDEX

NOMINUM GENERICORUM, SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM

Quæ in Tomi tertii Parte secunda
reperiuntur.

A.		ANASARCA,	297
A	BORTUS,	à suppressione,	298
	effluxio,	periodica,	299
	subtrimestris,	ab adiapneustia,	300
	subsemestris,	à fluxu,	ibid.
	octimestris,	ab exanthematis,	301
	ab uteri laxitate,	à febris,	ibid.
	Accouchement,	gravidarum,	302
	Achores,	hysterica,	ibid.
	ÆDOPSOPHIA,	Americana,	303
	urethræ,	rachialgica,	304
	uterina,	Ardeur d'urine,	193
	Affection scorbutique,	ASCITES,	327
	Aimatismus,	vulgatior,	328
	Aimorrhagia,	ab opilatione,	331
	ALOPECIA,	ab hepate,	332
	simplex,	à liene,	333
	syphilitica,	scrophulosus,	334
	volatilium,	ab ovariis,	ibid.
	areata,	à sanguifluxibus,	335
	porriginosa,	ab exanthematis,	336
	Alvisfluxus,	arthriticus,	337
	ANACATHARSIS,	artificialis,	ibid.
	biliosa,	scorbuticus,	ibid.
	à vomica,	febrilis,	339
	puriformis,	calidus,	340
	asthmatica,	intercus,	341
		uterinus,	342
		stomachi,	343

INDEX NOMINUM GENERICORUM,

intermuscularis , 343
 omentalīs , *ibid.*
 ovarii , *ibid.*
 cruentus , 344
 purulentus , 345
 urinosus , *ibid.*
 chylosus , *ibid.*
 sanguineo-uterinus , *ibid.*
 sanguineo-intercus , 346
 sanguineo-peritonæus , *ibid.*
 flarulento-peritonæus , 347
 purulento-peritonæus , 349
 oleosus Baglivi , 313

ATROPHIA , 281
 nervosa , *ibid.*
 à sanguifluxu , 282
 lactentium , 283
 à leucorrhœa , *ibid.*
 nutricum , *ibid.*
 ab alvifluxu , 284
 à ptyalifmo , *ibid.*
 rachitica , *ibid.*
 à vomitu , 285
 à crinonibus , *ibid.*
 fenilis , *ibid.*
 fcorbutica , 286
 infantilis , *ibid.*
 verminofa , 287
 lateralis , *ibid.*

Avortement , 63
AURIGO , 478
 febrilis , 480
 accidentalis , 481
 Indica , 482
 à venenis , 483
 plethorica , 484
 ab obftructione , 485
 purulenta , 486
 febricofa , *ibid.*
 calculofa , 487
 hepatica , 488
 Neophitorum , *ibid.*
 hyfterica , 489

B.

BAve , 173
 Blefture , 63
 Bouffiffure , 293

C.

CÆLIACA , 143
 chylofa , *ibid.*
 purulenta , 144
 mucofa , *ibid.*
 Calcul , 198
CANCER , 416
 Chartre , 412
 Chaudepiffe , 218
 Chauveté , 518
 Chique , 420
CHLOROSIS , 498
 virginea , 500
 amatoria , 503
 à menorrhagia , *ibid.*
 gravidarum , 504
 infantum , 505
 verminofa , 506
 viridis , *ibid.*
 ab hydrothorace , *ibid.*
 maculofa , *ibid.*
 Carthagenica , 507
 Bengualenfis , *ibid.*
 metallica , 508
CHOLERA , 126
 fpontanea , 127
 ficca , 128
 auriginofa , *ibid.*
 dysenterica , 130
 à venenis foſſilibus , 131
 intermittens , *ibid.*
 Indica , *ibid.*
 à veneno animali , 132

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM.

verminosa ,	133	chiliensis ,	ibid.
arthritica ,	ibid.	colliquativa ,	ibid.
crapulosa ,	ibid.	verminosa ,	ibid.
<i>Cholera-morbus</i> ,	126	à dentitione ,	141
<i>Cholirica</i> ,	96	ab hypercatharsi ,	ibid.
<i>Clavelée</i> ,	417	choleriodes ,	ibid.
<i>Consumption</i> ,	267	adiposa ,	142
<i>Constipation</i> ,	149	lactentium ,	ibid.
CORYZA ,	171	febricosa ,	143
catarrhalis ,	172	pleuriticorum ,	ibid.
phlegmatorrhagia ,	ibid.	<i>Dievaren</i> ,	424
virulenta ,	173	<i>Dracunculus</i> ,	422
variolosa ,	ibid.	DYSENTERIA ,	82
sanioso-purulenta ,	ibid.	benigna ,	85
<i>Corpulence</i> ,	291	catamenialis ,	ibid.
<i>Cours de ventre</i> ,	133	Parisiaca ,	86
<i>Crachement de sang</i> ,	21	gravidarum ,	ibid.
<i>Crachottement</i> ,	179	atrabilaria ,	ibid.
		epidemica ,	87
		castrensis ,	ibid.
		simulata ,	88
		pecorum ,	ibid.
		alba ,	89
		à vomica mesenterii ,	ibid.
		à catartics ,	ibid.
		syphilitica ,	ibid.
		æquinoctialis ,	90
		verminosa ,	ibid.
		carnosa ,	91
		intermittens ,	ibid.
		scorbutica ,	92
		gravidarum ,	93

D.

D Evaiement ,	133	DYSODIA ,	244
DIABETES ,	184	ozæna ,	245
legitimus ,	185	à rhinostenote ,	246
Anglicus ,	ibid.	stomatica ,	247
hystericus ,	186	stomachalis ,	248
artificialis ,	ibid.	pulmonica ,	ibid.
à vino ,	ibid.	ab otirrhœa ,	ibid.
arthriticus ,	187	à tineâ ,	ibid.
febricosus ,	ibid.	axillarum ,	249
DIARRHOEA ,	133	hircina ,	ibid.
stercorosa ,	134	urinosa ,	ibid.
vulgaris ,	135	pedum ,	ibid.
febrilis ,	ibid.		
pituitosa ,	136		
carnosa ,	137		
variolosa ,	ibid.		
acrasia ,	138		
biliosa ,	ibid.		
arthritica ,	139		
serosa ,	ibid.		
purulenta ,	140		

INDEX NOMINUM GENERICORUM;

DYSPERMATISMUS ,	222	Ægyptiaca ,	531
urethralis,	<i>ibid.</i>	ELEPHANTIASIS ,	449
nodosus,	226	Orientalis,	450
præputialis,	227	legitima,	451
mucosus,	228	leonina,	452
hypertonicus,	229	Tyria,	453
epilepticus,	230	allopicia,	<i>ibid.</i>
apractodes,	231	syphilitica,	454
ferosus,	233	Javanensis,	455
refluus,	234	simulata,	456
DYSURIA ,	193	Indica,	<i>ibid.</i>
hysterica,	194	<i>Enchifrenement</i> ,	172
herpetica,	<i>ibid.</i>	<i>Envie d'aller</i> ,	147
nephralgica,	<i>ibid.</i>	<i>Envie de vomir</i> ,	99
venerea,	<i>ibid.</i>	ENURESIS ,	188
primaria,	195	infantum,	<i>ibid.</i>
hæmorrhoidalis,	<i>ibid.</i>	paralyticorum,	189
syphilitica,	196	herniosorum,	<i>ibid.</i>
arsura,	<i>ibid.</i>	gravidarum,	190
à cystocele,	197	puerperarum,	<i>ibid.</i>
rachialgica,	<i>ibid.</i>	catamenialis,	191
ab hystericide,	<i>ibid.</i>	calculosa,	192
à carunculâ,	198	à fistulis,	193
calculosa,	<i>ibid.</i>	EPHIDROSIS ,	159
gravidarum,	201	spontanea,	161
neonympharum,	<i>ibid.</i>	scorbutica,	<i>ibid.</i>
ab infectis,	202	febrilis,	<i>ibid.</i>
atretarum,	<i>ibid.</i>	syncoptica,	162
diabetica,	<i>ibid.</i>	hectica,	<i>ibid.</i>
		exanthematum,	<i>ibid.</i>
E.		febricosa,	163
Ecrouelles ,	408	lateralis,	<i>ibid.</i>
Edematie ,	304	lactea,	164
ELCOSIS ,	521	mellea,	<i>ibid.</i>
fistulosa,	522	vinosa,	<i>ibid.</i>
variolosa,	523	viridis,	<i>ibid.</i>
herpetica,	<i>ibid.</i>	nigra,	<i>ibid.</i>
scrophulosa,	524	lutea,	<i>ibid.</i>
hydropum,	<i>ibid.</i>	urinosa,	<i>ibid.</i>
scorbutica,	525	cruenta,	<i>ibid.</i>
syphilitica,	<i>ibid.</i>	cærulea,	<i>ibid.</i>
cancrofa,	526	Epian ,	425
gangrænosa,	527	EPIPHORA ,	165

INDEX NOMINUM GENERICORUM,

sarcoma, 323
Grosseffe, 316

H.

HÆMATEMESIS, 38

plethorica, 40

ex anevrismate, 41

traumatica, 42

ab hyrudine, *ibid.*

catamenialis, *ibid.*

ex pancreate, 43

ex splene, *ibid.*

scorbutica, *ibid.*

cholericæ, 44

simulata, *ibid.*

carnosa, *ibid.*

atra, *ibid.*

ab hepate, 45

HÆMATURIA, *ibid.*

spontanea, 46

violenta, *ibid.*

deceptiva, 47

purulenta, *ibid.*

calculosa, *ibid.*

in exanthematis, *ibid.*

variolosa, 48

ejaculatoria, 49

stomatitidis, *ibid.*

hæmorrhoidalis, 50

ispuria, *ibid.*

nigra, 51

lateritia, 52

traumatica, 53

à verme, *ibid.*

HÆMOPTISIS, 21

accidentalis, 24

habitualis, 25

traumatica, 26

catamenialis, 27

scorbutica, *ibid.*

variolosa, *ibid.*

ascitica, 28

catarrhalis, *ibid.*

ab hyrudine, 31

periodica, 32

traumatica, *ibid.*

calculosa, 34

catarrhalis, *ibid.*

à tuberculo, 35

à sphacelo pulmonis, *ibid.*

splenetica, 36

HÆMORRHAGIA, 17

passiva, 18

plethorica, 19

febrilis, *ibid.*

critica, *ibid.*

insalubris, 20

in chronicis, 21

HÆMORRHOIS, 80

moderata, 81

immodica, *ibid.*

HEPATIRRHOEA, 77

vera, *ibid.*

intestinalis, 78

à vulnere, *ibid.*

mesenterica, 79

scorbutica, *ibid.*

cruenta, *ibid.*

intermittens, *ibid.*

Hydropisie générale, 297

de vents, 293

du cerveau, 315

du ventre, 317

de l'ovaire, 334

de matrice, 349

HYDROCEPHALUS, 324

interior, 325

exterior, 326

HYDROMETRA, 349

ascitica, 350

gravidarum, 351

sanguinea, 352

hydatica, *ibid.*

puriformis, 353

ovariorum, *ibid.*

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM.

I.

J Aunisse,	478
I cterus,	478. 490.
I LEUS,	116
inflammatorius,	118
à fecibus induratis,	ibid.
spasmodicus,	119
ab intestino compresso,	ibid.
à colo pituitâ farto,	120
herniosus,	ibid.
volvulus,	121
Indicus,	ibid.
physodes,	122
calculosus,	ibid.
à callosa strictura,	ibid.
verminosus,	123
à veneno,	ibid.
imperforatorum,	124
à bubonocèle,	125

L.

L Adrerie,	414. 449.
L armoyement,	165
L EONTIASIS,	416
hystria,	417
corniculata,	ibid.
vitulina,	ibid.
L E P R A,	458
Græcorum,	ibid.
ichtiosis,	459
Indica,	ibid.
Asturienfis,	460
herpetica,	ibid.
malum mortuum,	461
L epra,	449
L epre,	458
L euco-phlegmatia,	304
L EUCORRHOEA,	209
ulcerosa,	ibid.

fungosa,	210
syphilitica,	211
cancrofa,	212
Americana,	ibid.
Indica,	ibid.
schirroides,	213
gravidarum,	214
Nabothi,	ibid.

L IENTERIA,	145
ex ulcere ventriculi,	ibid.
spontanea,	146
scorbutica,	ibid.
aphtosa,	ibid.
secundaria,	ibid.

M.

M Aladie noire,	96
M aladie pédiculaire,	509
M al des ardents,	546
M al d'estomach,	303
M al mort,	461
M A L I S,	417
cornipedum,	419
verminosa,	ibid.
Americana,	420
acridophagorum,	421
à crinonibus,	422
dracunculus,	ibid.
pratensis,	424
Westphaliensis,	ibid.
Transylvanica,	ibid.
M arafme,	281
M E L Æ N A,	96
splenetica,	ibid.
scorbutica,	97
atrabilis,	98
hæmorrhagica,	ibid.
prima Hippocratis,	99
M E L A S I C T E R U S,	490
diversicolor,	491
à veneno,	ibid.

INDEX NOMINUM GENERICORUM

periodicus ,	491	à viru ,	550
alphus ,	492	febrilis ,	551
scorbuticus ,	<i>ibid.</i>	<i>Nouage</i> ,	402
spleneticus ,	493		
hepaticus ,	494	O.	
Indicus ,	495		
MENORRHAGIA ,	54	O <i>Phiasis</i> ,	518
difficilis ,	<i>ibid.</i>		
stillasititia ,	55	P.	
immodica ,	<i>ibid.</i>		
erronea ,	57	P <i>Ales couleurs</i> ,	498
ab hysteroptosi ,	<i>ibid.</i>	<i>Palliores</i> ,	506
gravidarum ,	59	<i>Passion iliaque</i> ,	116
decolor ,	62	<i>Pelade</i> ,	518
lochialis ,	<i>ibid.</i>	<i>Pertes de sang</i> ,	54
METEORISMUS ,	364	PHÆNIGMUS ,	496
ventriculi ,	<i>ibid.</i>	petechialis ,	<i>ibid.</i>
abdominis ,	365	Indicus ,	<i>ibid.</i>
hystericus ,	366	à vernice ,	497
à manzanillâ ,	<i>ibid.</i>	à venenis ,	<i>ibid.</i>
<i>Mictus cruentus</i> ,	45	PHLEGMATIA ,	304
<i>Moëteur</i> ,	159	vulgaris ,	<i>ibid.</i>
<i>Mois immodérés</i> ,	54	hystERICA ,	305
<i>Morfée</i> ,	492	lactea ,	<i>ibid.</i>
	N.	gravidarum ,	<i>ibid.</i>
N <i>AUSEA</i> ,	99	à menostasiâ ,	307
à tæniâ ,	100	ulcerosa ,	308
gravidarum ,	101	Malabarica ,	309
à pancreate ,	<i>ibid.</i>	elephantina ,	310
ex prolapsu ventriculi ,	<i>ibid.</i>	PH TIRIASIS ,	509
ex compresso ventriculo ,	102	pedicularis ,	<i>ibid.</i>
biliosa ,	<i>ibid.</i>	interna ,	510
nephritica ,	<i>ibid.</i>	inguinalis ,	511
à semine corrupto ,	<i>ibid.</i>	PH TISIS ,	267
ab apostemate ,	103	ficca ,	269
à gastritide ,	<i>ibid.</i>	humida ,	271
à cacochyliâ ,	<i>ibid.</i>	scrophulosa ,	272
marina ,	<i>ibid.</i>	scorbutica ,	274
NECROSIS ,	546	asthmatica ,	<i>ibid.</i>
ustilaginea ,	547	hæmoptoica ,	275
		calculosa ,	276
		sypilitica ,	

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM.

<i>syphilitica</i> ,	276	<i>nauseosus</i> ,	174
<i>à metastasi</i> ,	277	<i>à pyrosi</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>chlorotica</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>Lapponicus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>à peripneumoniâ</i> ,	278	<i>à laxitate</i> ,	175
<i>rheumatico arthritica</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>mercurialis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>à febris</i> ,	279	<i>variolosus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>exanthematica</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>scorbuticus</i> ,	177
<i>icteritia</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>hypochondriacus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>hypochondriaca</i> ,	280	<i>arthriticus</i> ,	178
PHYSCONIA ,	310	<i>viridis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>omentalis</i> ,	311	<i>purulentus</i> ,	179
<i>uterina</i> ,	312	<i>aphtosus</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>ab ovario</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>gravidarum</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>fungosa</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>catarrhalis</i> ,	180
<i>hydatidosa</i> ,	313	<i>à carie</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>ab hepate</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>à calculo</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>à renibus</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>febrilis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>visceralis</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>syphiliticus</i> ,	181
<i>steatomatosa</i> ,	314	<i>Puanteur</i> ,	244
<i>intercus</i> ,	<i>ibid.</i>	PYURIA ,	203
<i>ab excrefcentiâ</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>renalis</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>mesenterica</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>vesicalis</i> ,	204
<i>hepatica</i> ,	315	<i>viscida</i> ,	205
PHYSOCEPHALUS ,	327	<i>à corde</i> ,	206
<i>artificialis</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>à thorace</i> ,	<i>ibid.</i>
PHYSOMETRA ,	353	<i>mucosa</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>ficca</i> ,	354	<i>lactea</i> ,	207
<i>humida</i> ,	<i>ibid.</i>	<i>arthritica</i> ,	208
<i>Pian</i> ,	425	<i>à mesenterio</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Pissement de pus</i> ,	203		
<i>Pissement de sang</i> ,	45		
<i>Plica</i> ,	512		
<i>Plie</i> ,	<i>ibid.</i>		
PNEUMATOSIS ,	293		
<i>à veneno</i> ,	<i>ibid.</i>		
<i>à vulnere</i> ,	<i>ibid.</i>		
<i>hysterica</i> ,	294		
<i>febrilis</i> ,	295		
<i>Pollution nocturne</i> ,	217		
POLYSARCIA ,	291		
<i>adiposa</i> ,	292		
PTYALISMUS ,	173		
<i>Tom. III. Part. II.</i>			

R.

R <i>Ache</i> ,	467
R <i>ACHITIS</i> ,	402
<i>nodosa</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Britannica</i> ,	403
<i>strumosa</i> ,	406
<i>Calmucana</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Polonica</i> ,	407
<i>elephantiaica</i> ,	<i>ibid.</i>
<i>Retention d'urine</i> ,	367
<i>Rhume</i> ,	171

N n

INDEX NOMINUM GENERICORUM,

Rickets, 402

S.

T.

S *Alivation*, 173

SCABIES, 462

humida, 463

critica, 464

canina, *ibid.*

herpetica, 465

scorbutica, *ibid.*

Indica, 466

SCORBUTUS, 441

incipiens, 442

crefcens, 443

inveteratus, *ibid.*

lividus, 446

petechialis, 447

pallidus, *ibid.*

ruber, 448

calidus, *ibid.*

SCROPHULA, 407

vulgaris, 408

fugax, 410

farcimen, 411

mesenterica, 412

Americana, 413

periodica, 414

chalasis, *ibid.*

Moluccana, 415

STOMACACE, 36

scorbutica, 37

universalis, *ibid.*

ab hæmorrhoo, 38

Sphacele, 531

Strangurie, 193

Sudor, 159

Sueur, *ibid.*

Suppression, 367

SYPHILIS, 433

venerea, 434

Polonica, 439

Indica, 440

T **ABES**, 259

dorsalis, 260

renalis, *ibid.*

apostematodes, 261

nutricum, 262

ab hydrope, *ibid.*

sudatoria, *ibid.*

à pericardio, *ibid.*

hepatica, 263

mesenterica, *ibid.*

glandularis, 264

syphilitica, *ibid.*

à fistulis, 265

catarrhalis, *ibid.*

à stomacho, 266

hepatica, *ibid.*

à vomica, *ibid.*

Teigne, 466

TENESMUS, 147

spontaneus, *ibid.*

calculosus, *ibid.*

Indicus, 148

ab ascaridibus, *ibid.*

hæmorrhoidalis, *ibid.*

ulcerosus, 149

à carcinomate, *ibid.*

dysentericus, *ibid.*

à scybalis, *ibid.*

Orientalis, 150

TINEA, 466

lactea, *ibid.*

volatica, 468

favosa, 469

ficosa, 470

humida, *ibid.*

porriginosa, 472

crustacea, *ibid.*

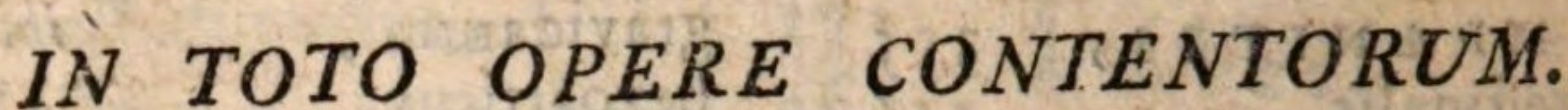
lupina, 473

syphilitica, *ibid.*

SPECIFICORUM ET SYNONYMORUM.

TRICHOMA,	512	à pyloro calloso,	109
cirrosum,	514	hypochondriacus,	ibid.
villosum,	ibid.	ab ulcere ventriculi,	ibid.
Polonicum,	516	à steatomate,	110
TYMPANITES,	355	gravidarum,	ibid.
intestinalis,	356	bezoarticus,	111
abdominalis,	358	rabiosus,	ibid.
enterophyfodes,	361	atrabilarius,	112
asciticus,	362	ab hepate,	ibid.
spasmodicus,	ibid.	à pancreate,	ibid.
Stwartii,	363	gastriticus,	113
		nephriticus,	ibid.
		œsophageus,	ibid.
		à cartilagine xiphoideâ,	114
		à capitis læsione,	ibid.
		iliacus,	ibid.
		marinus,	ibid.
		pituitosus,	115
		Ulcere,	521
		Ulcere à la vessie,	204
		Ulcere aux reins,	260
		Ulcere de matrice,	209
		Ulcere du poumon,	267
		Y.	
		Y <i>Avu</i> ,	425





B.		Tomus.	Pagina.
Berberia,	II. P. 2.	109	
Blepharoptosis,	II. P. 1.	91	
Bronchocele,	<i>ibid.</i>	52	
Bubo,	<i>ibid.</i>	37	
Bulimia,	III. P. 1.	323	

C.	
Cæliaca,	<i>ibid.</i> 143
Caligo,	II. P. 2. 250
Cancer,	III. P. 2. 416
Carcinoma,	II. P. 1. 42
Cardialgia,	III. P. 1. 122
Cardiognmus,	<i>ibid.</i> 117
Carditis,	II. P. 1. 482
Carphologia,	II. P. 2. 40
Carus,	<i>ibid.</i> 436
Catalepsis,	<i>ibid.</i> 414
Cataphora,	<i>ibid.</i> 432
Cataracta,	II. P. 2. 242
Catarrhus,	II. P. 1. 32
Catochus,	II. P. 2. 34
Cephalalgia,	III. P. 1. 54
Cephalæa,	<i>ibid.</i> 62
Cephalitis,	II. P. 1. 477
Chlorosis,	III. P. 2. 498
Cholera,	<i>ibid.</i> 126
Claudicatio,	II. P. 2. 66
Colica,	III. P. 1. 142
Condyloma,	II. P. 1. 52
Contractura,	II. P. 2. 25
Convulsio,	<i>ibid.</i> 42
Cophosis,	<i>ibid.</i> 309
Coryza,	III. P. 2. 171
Crampus,	II. P. 2. 27

E L E N C H U S G E N E R U M.

Tomus. Pagina.

Tomus. Pagina.

Cynanche, II. P. 1. 484
Cystitis, *ibid.* 475
Cystocele, *ibid.* 156

D.

Dæmonomania, III. P. 1. 393
Diabetes, III. P. 2. 184
Diarrhœa, *ibid.* 133
Diastrasis, II. P. 1. 90
Diplopia, III. P. 1. 279
Dysecœa, II. P. 2. 299
Dysenteria, III. P. 2. 82
Dysodia, *ibid.* 244
Dyspermatismus, *ibid.* 222
Dysphagia, III. P. 1. 106
Dyspnœa, II. P. 2. 160
Dystocia, III. P. 1. 171
Dysuria, III. P. 2. 193

E.

Ecclampsia, II. P. 2. 73
Echymoma, II. P. 1. 14
Elcosis, III. P. 2. 521
Elephantiasis, *ibid.* 449
Emphysema, II. P. 1. 33
Empyema, II. P. 2. 221
Encephalocele, II. P. 1. 167
Enteritis, *ibid.* 462
Enterocœle, *ibid.* 115
Enuresis, III. P. 2. 188
Ephelis, II. P. 1. 10
Ephemera, *ibid.* 217
Ephialtes, II. P. 2. 128
Ephidrosis, III. P. 2. 159
Epilepsia, II. P. 2. 82
Epinyctis, II. P. 1. 20
Epiphora, III. P. 2. 165
Epiplocele, II. P. 1. 137
Epiploitis, *ibid.* 474
Erratica, II. P. 1. 335

Erysipelas, II. P. 1. 418
Erythema, *ibid.* 26
Eflera, *ibid.* 427
Exania, *ibid.* 101
Exarthrema, *ibid.* 180
Exocyste, *ibid.* 104
Exomphalus, *ibid.* 75
Exophthalmia, *ibid.* 84
Exostosis, *ibid.* 59
Extasis, II. P. 2. 421

F.

Flatulentia, III. P. 2. 237
Frambæsia, *ibid.* 425
Furunculus, II. P. 1. 39

G.

Galactorrhœa, III. P. 2. 235
Gangræna, *ibid.* 531
Gastritis, II. P. 1. 469
Gastrocele, *ibid.* 147
Gastrodynia, III. P. 1. 131
Gibbositas, II. P. 1. 63
Gonorrhœa, III. P. 2. 215
Graviditas, *ibid.* 316
Gutta rosea, II. P. 1. 12

H.

Hæmatemesis, III. P. 2. 38
Hæmaturia, *ibid.* 45
Hæmophrys, *ibid.* 21
Hæmorrhagia, *ibid.* 17
Hæmorrhoids, *ibid.* 80
Hectica, II. P. 1. 253
Hemicrania, III. P. 1. 65
Hemiplegia, II. P. 2. 360
Hepatalgia, III. P. 1. 155
Hepatirrhœa, III. P. 2. 77

E L E N C H U S G E N E R U M.

Tomus. Pagina.

Tomus. Pagina.

Hepatitis, II. P. 1. 514
 Hepatocele, *ibid.* 149
 Herpes, *ibid.* 17
 Hordeolum, *ibid.* 56
 Hydarthrus, *ibid.* 71
 Hydratis, *ibid.* 69
 Hydroa, *ibid.* 24
 Hydrocephalus, III. P. 2. 324
 Hydrometra, *ibid.* 349
 Hydrophobia, III. P. 1. 354
 Hydrothorax, II. P. 2. 312
 Hypochondriasis,

III. P. 1. 296

Hypostaphile, II. P. 1. 94
 Hysteralgia, III. P. 1. 180
 Hysteria, II. P. 2. 99
 Hysterocele, II. P. 1. 153
 Hysteroloxia, *ibid.* 172
 Hysteroptosis, *ibid.* 106

I.

I Schias, III. P. 1. 211
 Ichuria, III. P. 2. 367
 Ileus, *ibid.* 116

L.

L Assitudo, III. P. 1. 38
 Leipothymia, II. P. 2. 389
 Leontiasis, III. P. 2. 416
 Lepra, *ibid.* 458
 Lethargus, II. P. 2. 428
 Leucoma, II. P. 1. 9
 Leucorrhœa, III. P. 2. 209
 Lienteria, *ibid.* 145
 Lordosis, II. P. 1. 64
 Loxarthrus, *ibid.* 194
 Lumbago, III. P. 1. 206
 Lupia, II. P. 1. 70

M.

M Alis, III. P. 2. 417
 Mania, III. P. 1. 401

Marisca, II. P. 1. 68
 Mastodynia, III. P. 1. 191
 Melæna, III. P. 2. 96
 Melancholia, III. P. 1. 378
 Melasicterus, III. P. 2. 490
 Menorrhagia, *ibid.* 54
 Meteorismus, *ibid.* 364
 Metritis, II. P. 1. 460
 Miliaris, *ibid.* 392
 Mutitas, II. P. 2. 334

N.

Nævus, II. P. 1. 13
 Naulea, III. P. 2. 99
 Necrosis, *ibid.* 546
 Nephralgia, III. P. 1. 163
 Nephritis, II. P. 1. 510
 Nostalgia, III. P. 1. 334
 Nymphomania, *ibid.* 98
 Nyctagmus, II. P. 2. 38

O.

Obstipitas, *ibid.* 22
 Odontalgia, III. P. 1. 98
 Œdema, II. P. 1. 31
 Ophthalmia, III. P. 1. 71
 Orthopnœa, II. P. 2. 183
 Oscedo, *ibid.* 136
 Oscheocele, II. P. 1. 76
 Ostocopus, III. P. 1. 19
 Otalgia, *ibid.* 93

P.

Palpitation, II. P. 2. 58
 Pandiculatio, *ibid.* 41
 Panophobia, III. P. 1. 337
 Paracufis, II. P. 2. 305
 Paraglossæ, II. P. 1. 96
 Paralysis, II. P. 2. 355
 Paraphonia, *ibid.* 370

E L E N C H U S G E N E R U M.

Tomus. Pagina.

Paraphrenesis,	II. P. 1.	442
Paraphrosyne,	III. P. 1.	363
Paraplexia,	II. P. 2.	370
Paronychia,	II. P. 1.	44
Parorchidium,	<i>ibid.</i>	176
Parotis,	<i>ibid.</i>	39
Pemphygus,	<i>ibid.</i>	322
Peripneumonia,	<i>ibid.</i>	495
Pestis,	<i>ibid.</i>	351
Phænigmus,	III. P. 2.	496
Phlegmatia,	<i>ibid.</i>	304
Phlegmone,	II. P. 1.	36
Phrenitis,	<i>ibid.</i>	439
Phtiriasis,	III. P. 2.	509
Phtifis,	<i>ibid.</i>	267
Phymosis,	II. P. 1.	47
Physconia,	III. P. 2.	310
Physocephalus,	<i>ibid.</i>	327
Physometra,	<i>ibid.</i>	353
Pleuritis,	II. P. 1.	447
Pleurodyne,	II. P. 2.	204
Pica,	III. P. 1.	315
Pneumatosis,	III. P. 2.	293
Polydipsia,	III. P. 1.	328
Polyfarcia,	III. P. 2.	291
Priapismus,	II. P. 2.	28
Proctalgia,	III. P. 1.	217
Proptoma,	II. P. 1.	99
Pruritus,	III. P. 1.	44
Psellismus,	II. P. 2.	342
Psydracia,	II. P. 1.	21
Pterygium,	<i>ibid.</i>	54
Ptyalismus,	III. P. 2.	173
Pudendagra,	III. P. 1.	221
Purpura,	II. P. 1.	415
Pyrosis,	III. P. 1.	113
Pyuria,	III. P. 2.	203

Q.

Quartana,	II. P. 1.	328
Quotidiana,	<i>ibid.</i>	314

R.

Tomus. Pagina.

Rachialgia,	III. P. 1.	196
Rachitis,	III. P. 2.	402
Rheuma,	II. P. 2.	209
Rheumatismus,	III. P. 1.	22
Rigor,	II. P. 2.	69
Rubeola,	II. P. 1.	386

S.

Sarcoma,	II. P. 1.	50
Satyriasis,	III. P. 1.	339
Scabies,	III. P. 2.	462
Scelotyrbe,	II. P. 2.	106
Schirrhus,	II. P. 1.	34
Scorbutus,	III. P. 2.	441
Scrophula,	<i>ibid.</i>	407
Singultus,	II. P. 2.	138
Somnambulismus,	III. P. 1.	307
Splenalgia,	<i>ibid.</i>	161
Splenitis,	II. P. 1.	509
Splenoccele,	<i>ibid.</i>	151
Staphyloma,	<i>ibid.</i>	70
Sternutatio,	II. P. 2.	134
Stertor,	<i>ibid.</i>	159
Stomacace,	III. P. 2.	36
Strabismus,	II. P. 2.	7
Stupor,	III. P. 1.	41
Suffusio,	<i>ibid.</i>	250
Syncope,	II. P. 2.	185
Synocha,	II. P. 1.	232
Synochus,	<i>ibid.</i>	237
Syphilis,	III. P. 2.	433
Syrigmus,	III. P. 1.	285

T.

T

Abes,	III. P. 2.	259
Tarantismus,	III. P. 1.	347
Tenismus,	III. P. 2.	147

E L E N C H U S G E N E R U M .

	Tomus. Pagina.		Tomus. Pagina.
Tertiana,	II. P. 1. 318	Typhomania,	II. P. 2. 424
Tetanus,	II. P. 2. 29	Typhus,	II. P. 1. 251
Tetartophia,	II. P. 1. 304		
Tinea,	III. P. 2. 466	V	V.
Tremor,	II. P. 2. 53	Ariola,	<i>ibid.</i> 367
Trichoma,	III. P. 2. 512	Varix,	<i>ibid.</i> 67
Trismus,	II. P. 2. 11	Verruca,	<i>ibid.</i> 53
Tritæophia,	II. P. 1. 292	Vertigo,	III. P. 1. 236
Tussis,	II. P. 2. 145	Vitiligo,	II. P. 1. 9
Tympanites,	III. P. 2. 355	Vomitus,	III. P. 2. 103

Corrigenda in Tom. III. Part. II.

P	<i>Ag.</i>	<i>9. lin.</i>	18.	icterum, <i>lege</i> uterum.
			20.	17. sexagesimâ, <i>leg.</i> decimâ sextâ.
			24.	6. procedat, <i>leg.</i> præcedat.
			41.	28. bolettos, <i>leg.</i> botellos.
			43.	24. suam, <i>leg.</i> suum.
			54.	20. sanatum, <i>leg.</i> sanatam.
			67.	6. syphilitide, <i>leg.</i> syphilide.
				30. sesquianum, <i>leg.</i> sesquiannum.
			77.	3. halitum, <i>leg.</i> habitum.
			107.	5. infestunt, <i>leg.</i> infestant.
			130.	23. tilium, <i>leg.</i> lilium.
			132.	27. animlia, <i>leg.</i> animali.
			134.	24. pencreaticus, <i>leg.</i> pancreaticus.
			142.	27. viridate, <i>leg.</i> viriditate.
			143.	12. pudoris, <i>leg.</i> sudoris.
			167.	24. ectropium, <i>leg.</i> entropium.
			192.	10. Kieri, <i>leg.</i> Keiri.
			208.	5. lactea, <i>leg.</i> chilosa.
			209.	12. mulebria, <i>leg.</i> muliebria.
				17. sanguinem, <i>leg.</i> sanguineum.
			211.	11. ut, <i>leg.</i> aut.
			222.	6. emissio, <i>dele.</i>
			236.	26. in mammis, <i>leg.</i> ex mammis.
			245.	21. ex effluxu, <i>leg.</i> effluxu.
			267.	9. Phtoï, <i>leg.</i> Phtoe.
				21. flexilior, <i>leg.</i> fluxilior.
			329.	12. in-quam, <i>leg.</i> inquam.
			332.	12. icter, <i>leg.</i> iter.
			335.	12. rarò, <i>leg.</i> solùm.
			336.	23. adde sedetur.
			367.	7. delabentis, <i>leg.</i> delabenti.
			378.	27. repete, <i>leg.</i> repente.
			380.	30. ischuriæ, <i>leg.</i> ischuriis.
			384.	27. pirinæi, <i>leg.</i> perinæi.
			387.	19. inflammationis, <i>dele.</i>
			389.	2. oscatheteris, <i>leg.</i> os catheteris.
			404.	25. femori, <i>leg.</i> femoris.
			436.	14. promatæ, <i>leg.</i> pomatæ.
			462.	10. irch, <i>leg.</i> itch.

Pag. 463. lin. 17. ut, leg. usu.

34. duobus, leg. duabus.

465. 30. diluto, leg. diluti.

467. 18. evertitus, leg. everritur.

475. 20. globulorum lymphæ, leg. globulorum
cruoris diameter major est diametro
globulorum lymphæ.

481. 1. laudatur, leg. laudantur.

488. 8. hepatica, leg. hepatitica.

11. exacerbantes, leg. exacerbante.

498. 21. chlorotis, leg. chlorosis.

505. 16. & his, leg. nec his.

XXXXX (5 Bde) X.87

Boissier de la Croix de Sauvages, François, 1706-1767

Nosologia methodica sistens morborum classes, genera et species, juxta
Sydenhami mentem & botanicorum ordinem

Bd.: 3,2

Amstelodami 1763

Path. 1121-3,2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10474492-7